

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

Ḥamishah ḥumshe Torah

‘im 3 targumim ... pe. Rashi, u-ferush Rashbam u-ferush Mikhlal yofi min
R. Shelomoh ben Melekh u-ferush Be’er reḥovot ‘al diḳduḳe Rashi ...
ve-Sefer ha-Ḥinukh me-Rabenu Aharon ha-Levi be-sof kol ḥeleḳ

Sefer Ba-midbar

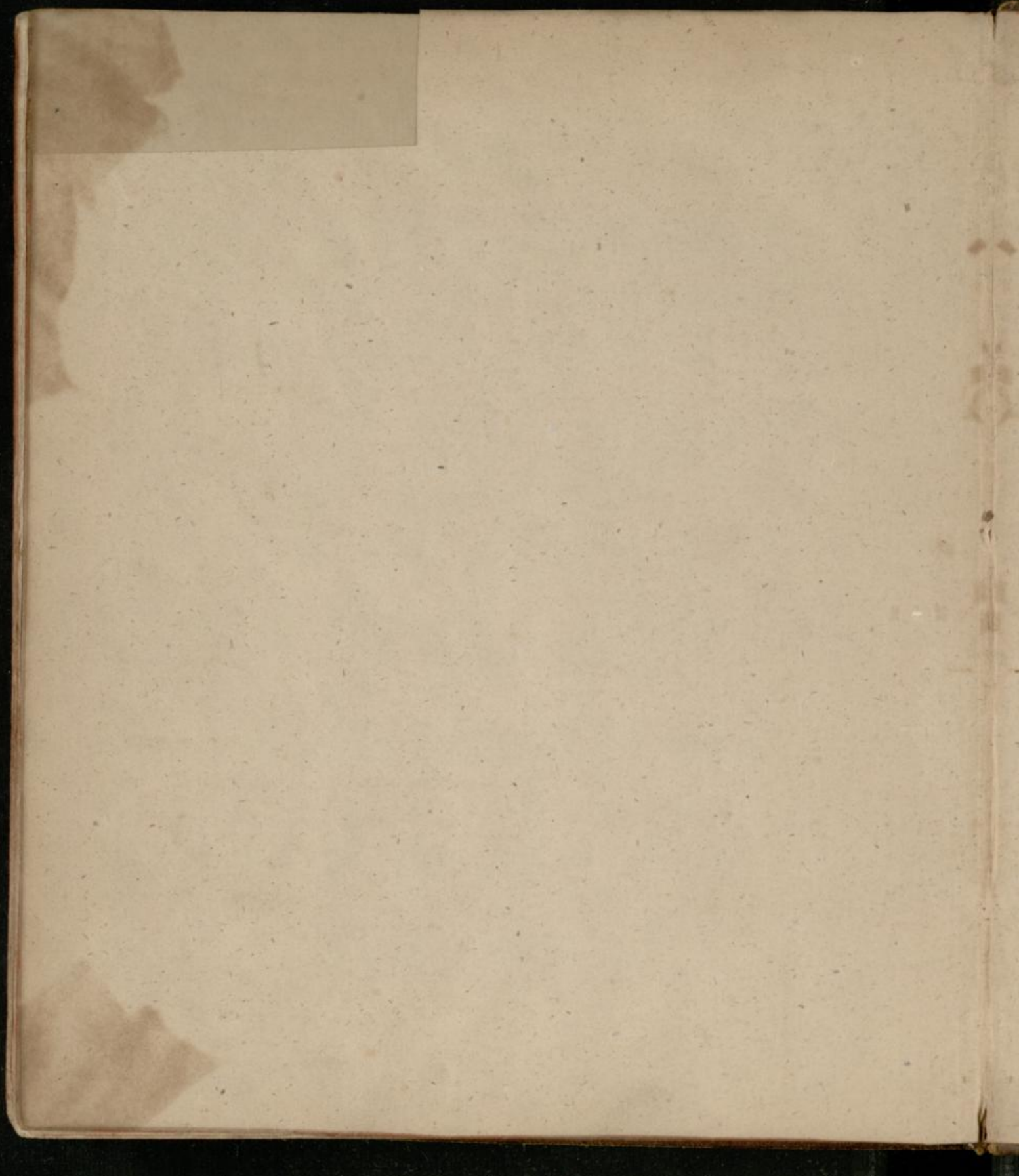
Shelomoh ben Yitshaḳ

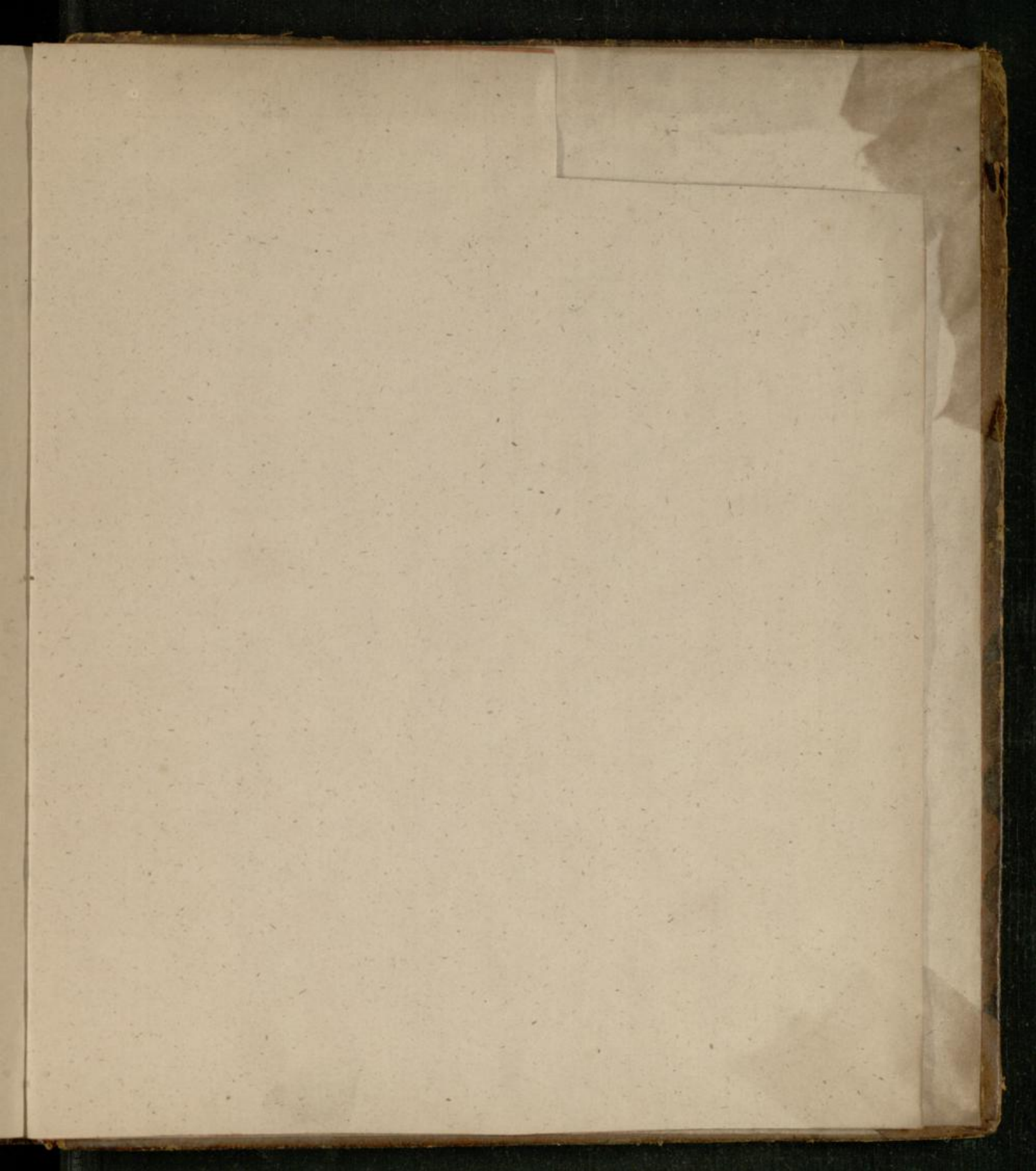
Frankfurt de-Oder, 544 [1783 oder 1784]

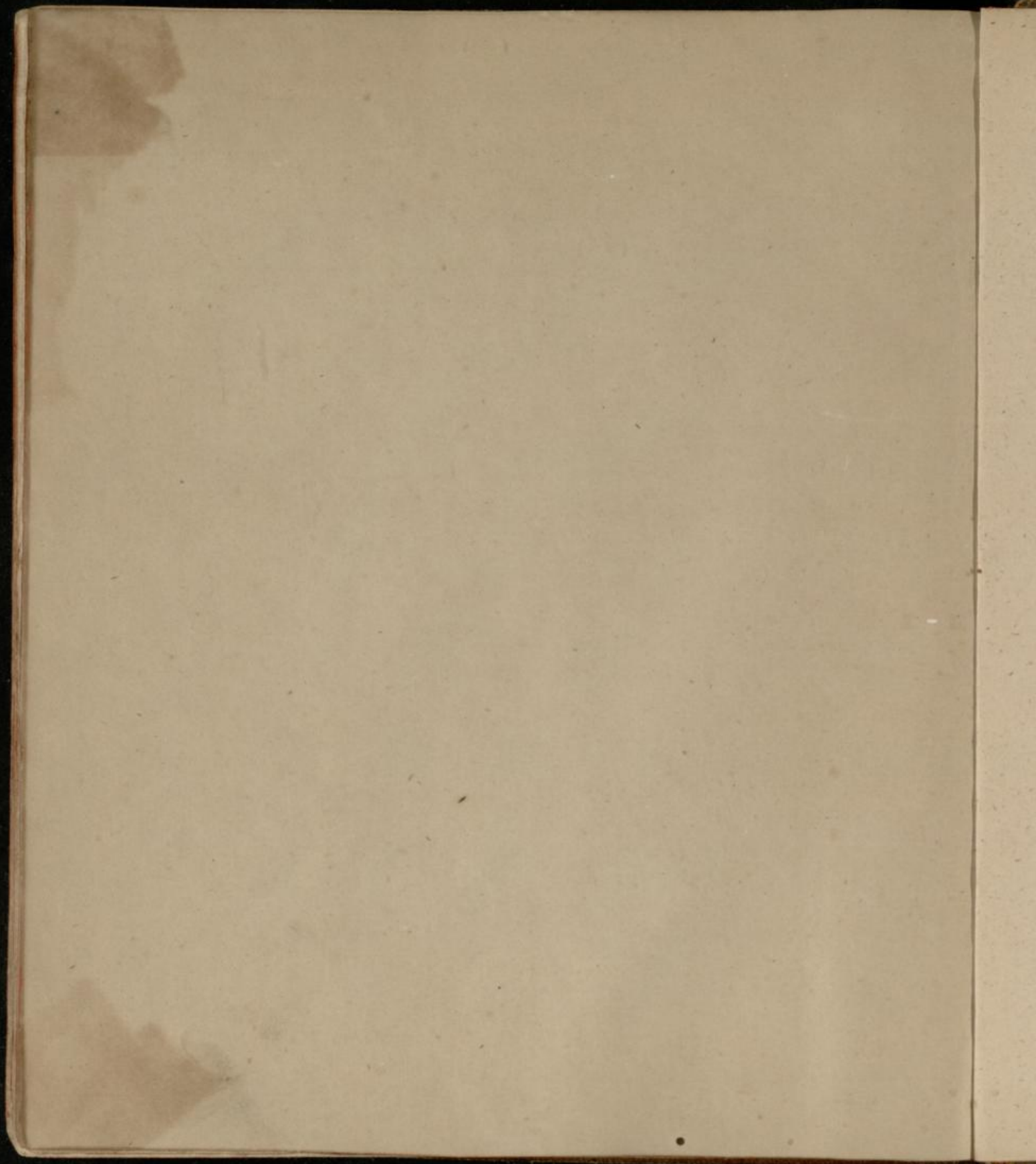
urn:nbn:de:kobv:517-vlib-9964

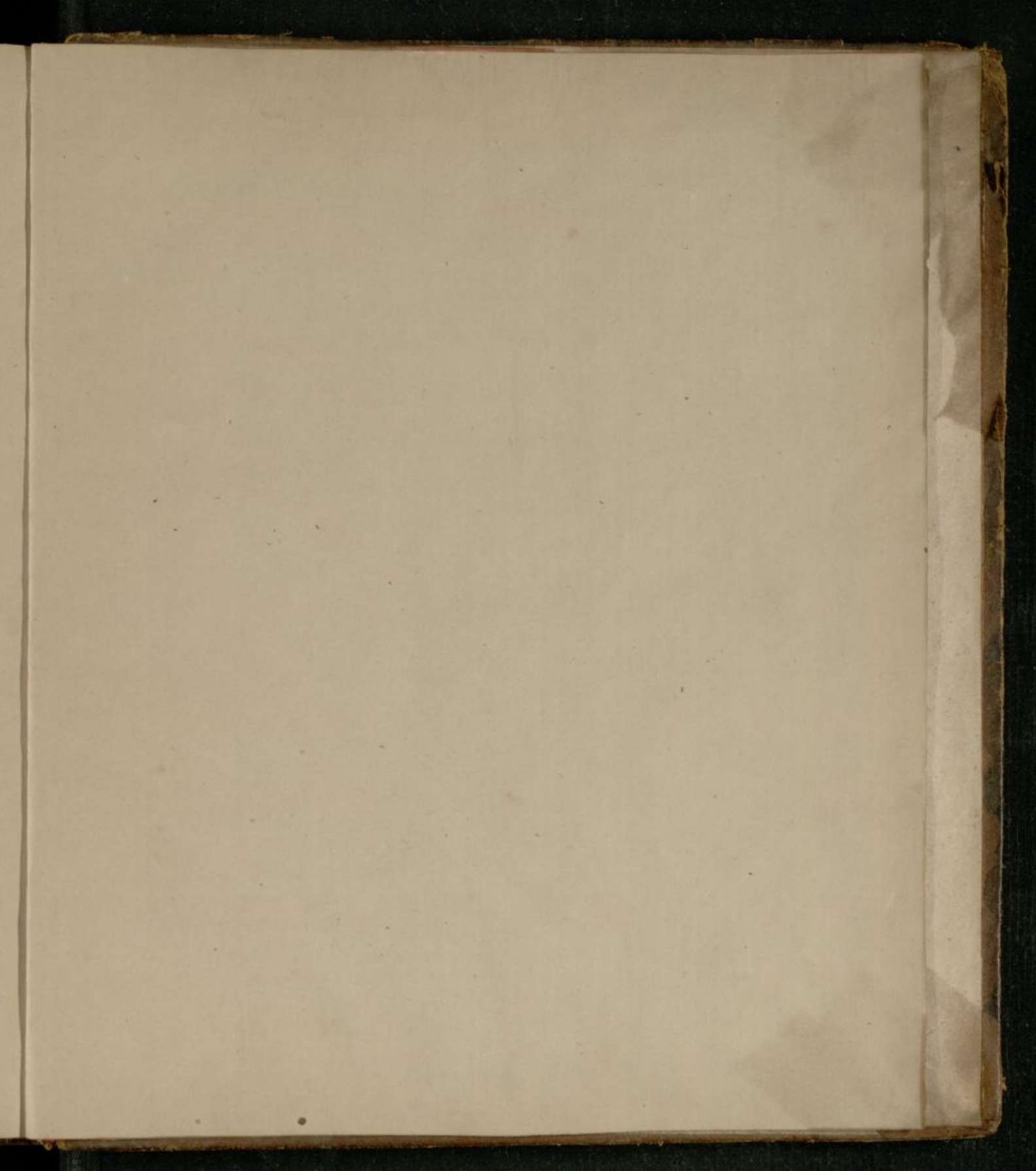

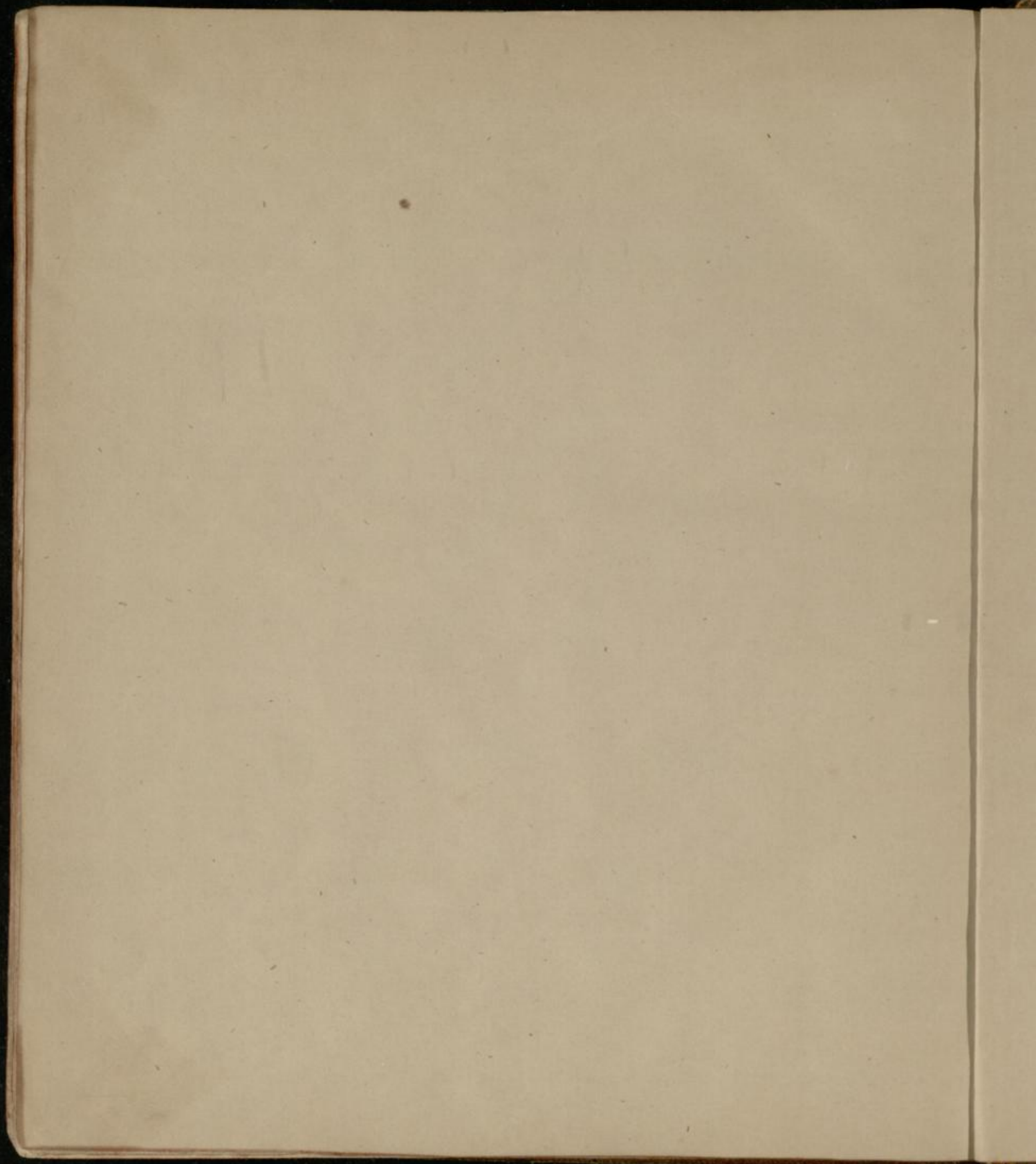
153

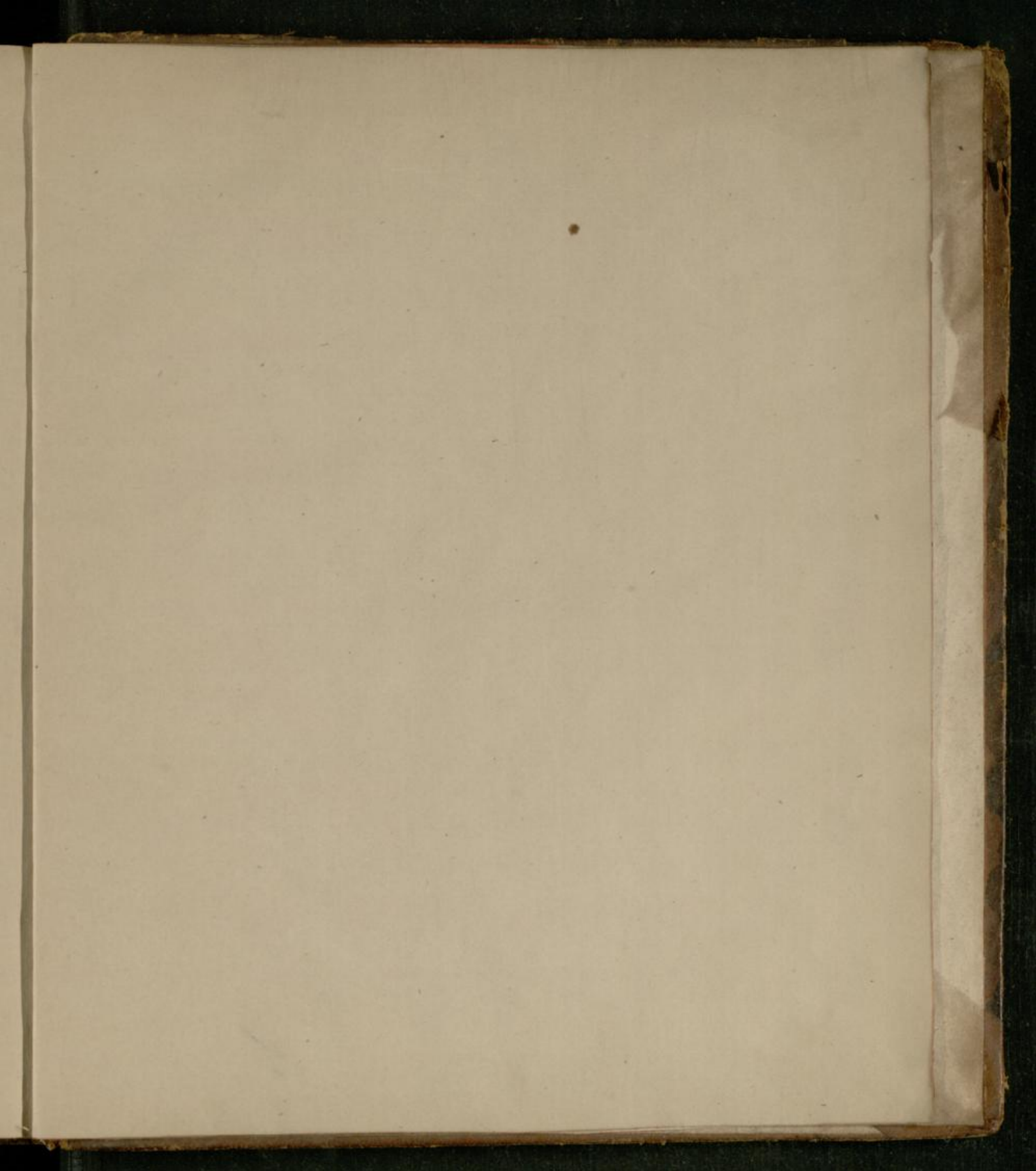

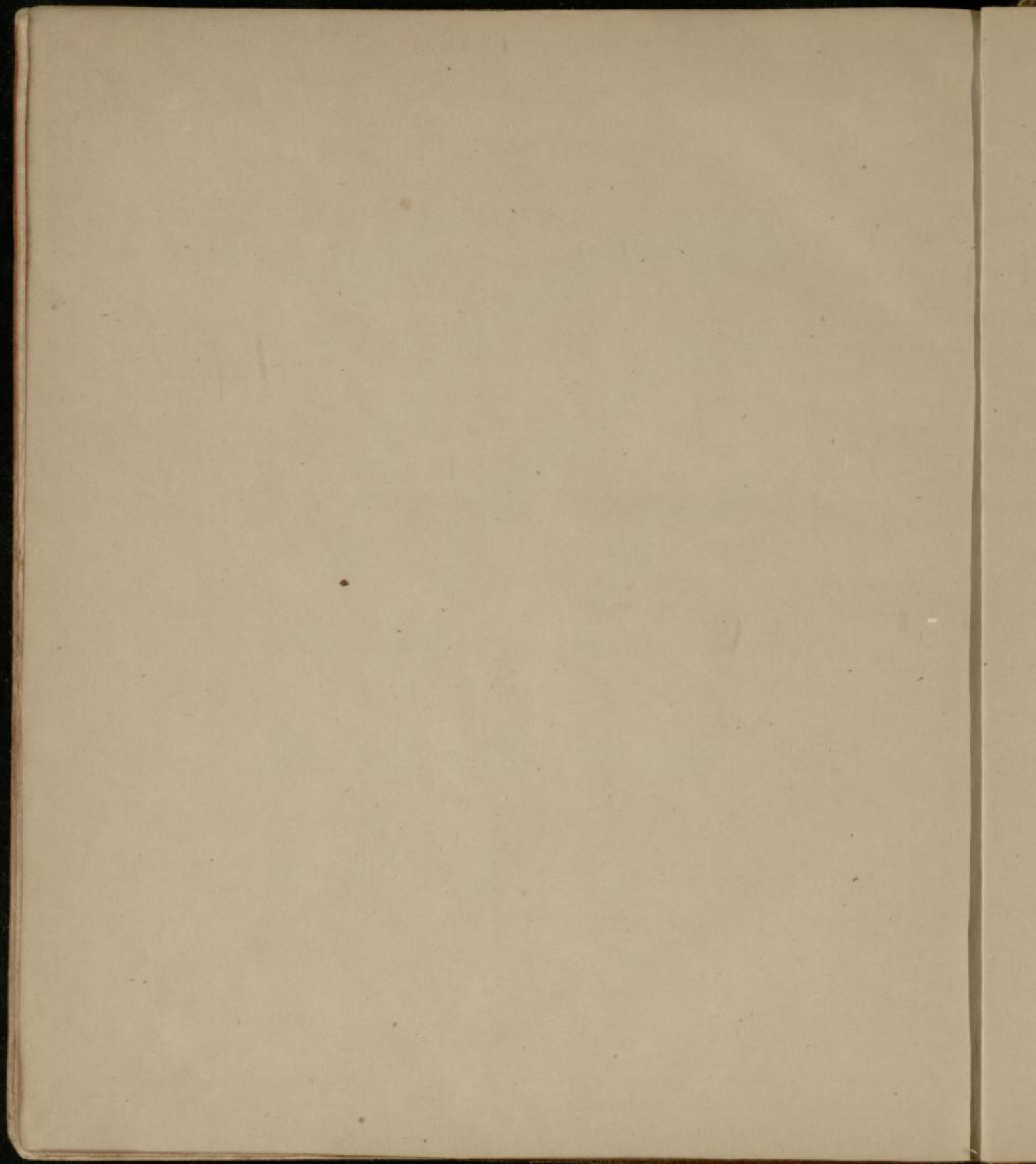

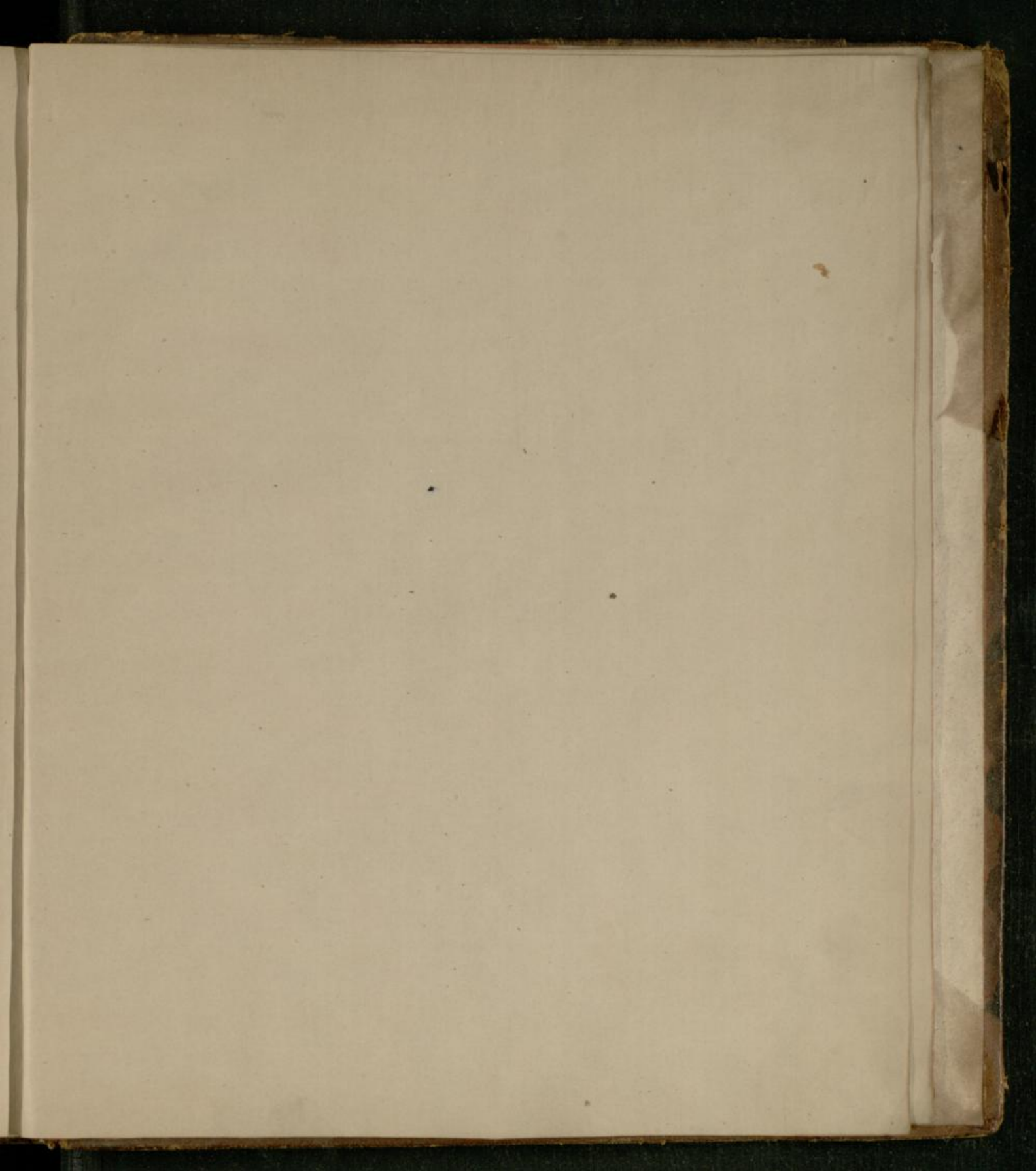

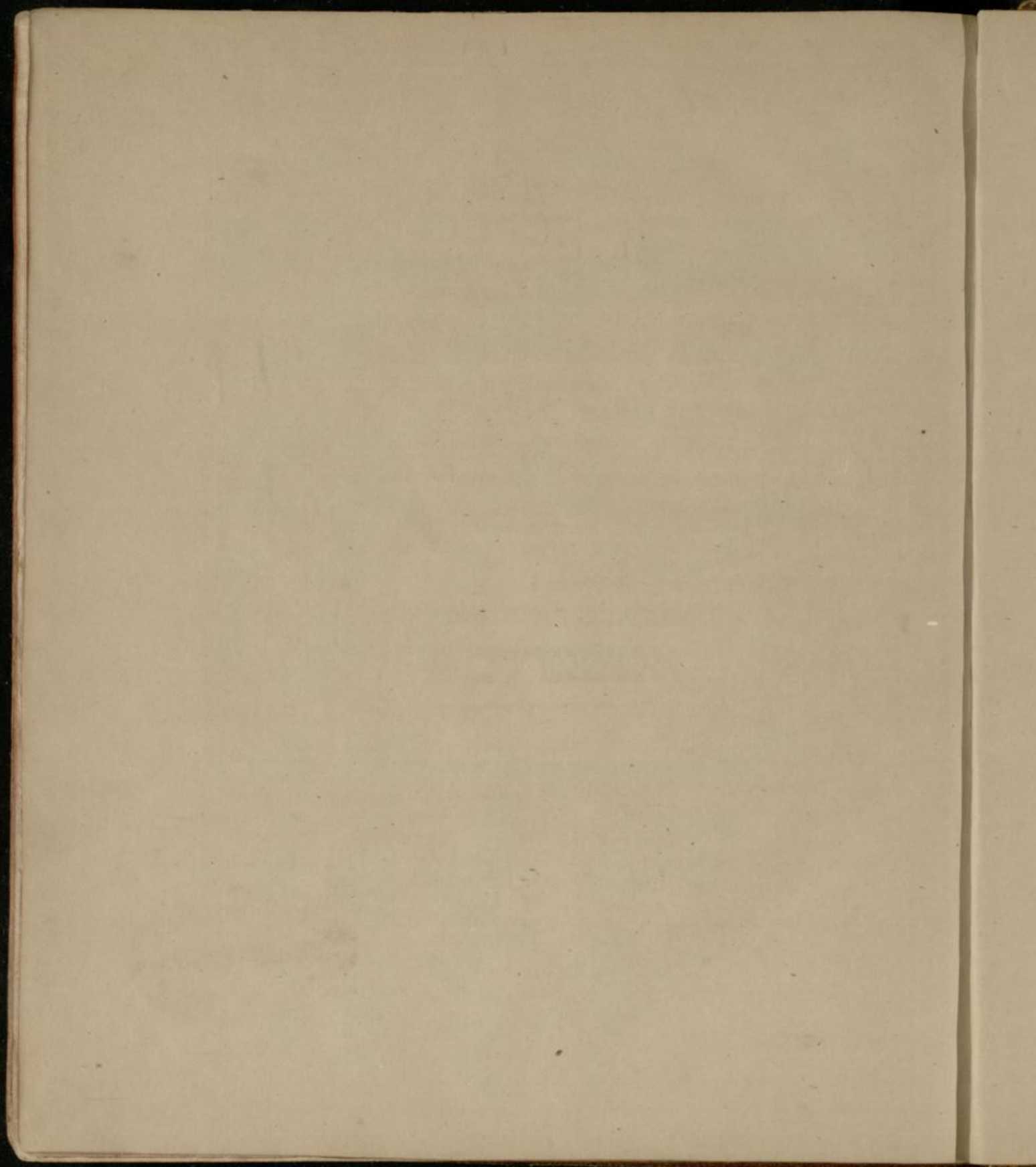

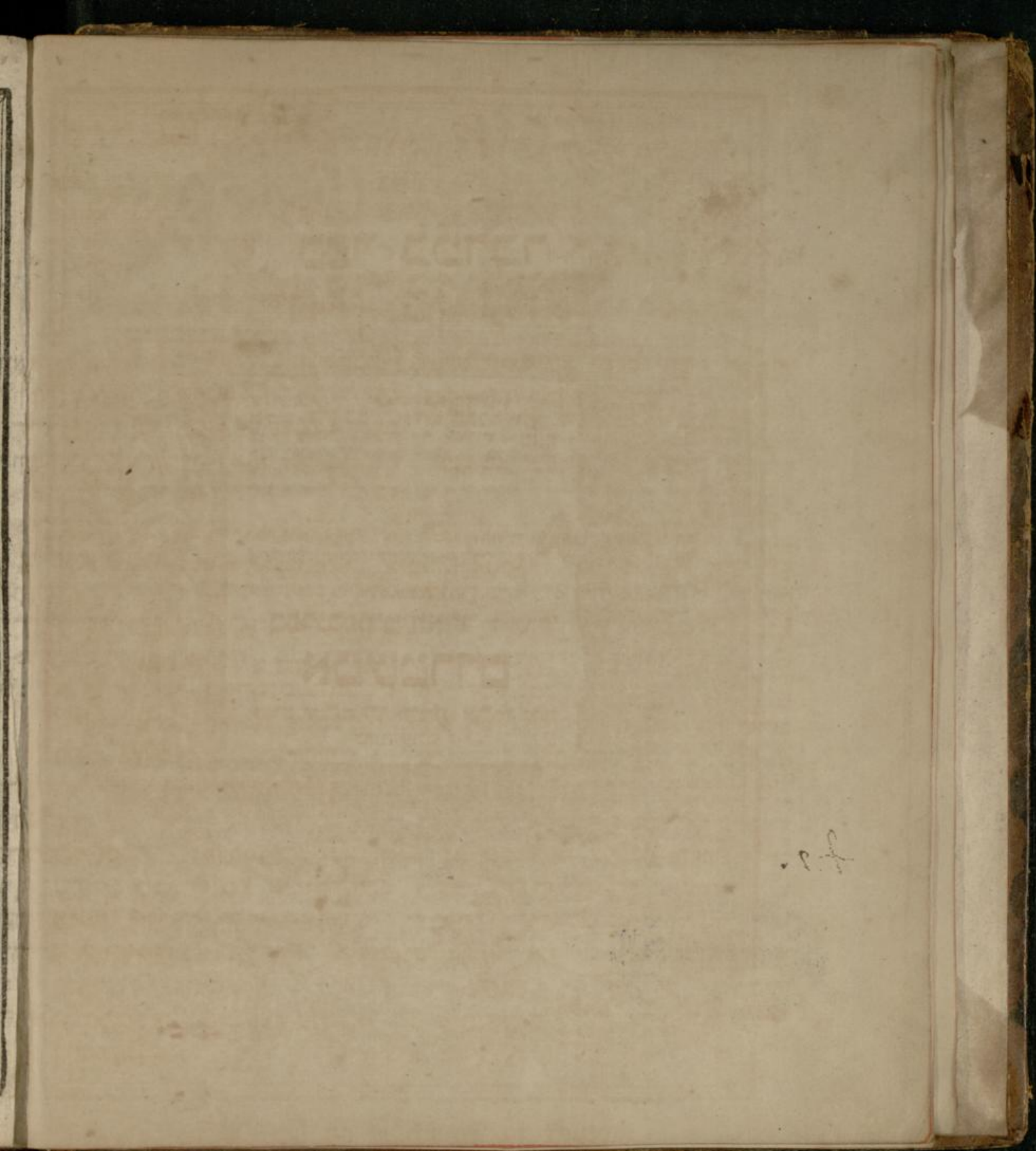

ספר במדבר

עם ג' חינוכים • ולעומת מסגרתם פיר"ש
 ופירוש רש"בם • ופירוש מכלל יופי
 מן ר' שלמה בן מלך • ופירוש באר
 רחובות על דקדוקי רש"י • סעיף על
 סעיף לדגליהם חונים • וספר החינוך
 סדביו אהרן הלוי בסוף כל חלק יחפשו
 עליו חכמים ונבונים :

הנח לכית הדפוס ע"י התורני המופלא מוה"ר
 סתם אליהו בן התורני המכונה מוה"ר חיים
 כ"ן וסגן התורני המופלא מוה"ר שמואל כ"ן
 מק"ק ווילנא :

בפרנקפורט דאדר גאותיות

אמשטרדם

לפרט והיתה לו ולירעו אהריו ברית
 כהנת עולם :

A. 2.

אונקלוס

במדבר א

אומדיל

א וידבר

יי עם משה במדבר סיני באהל מועד
 בחד לילה תנינא בשתא תניתא למפוזון
 מארעא דמצרים למימר : ב קבילו ית-
 חושבן כל בני ישראל לזרעיתחון
 לבית אבהתחון במנון שמהן כל דכורא
 לגולגלתחון : ג מבר עשרין שנין ולעילא
 כל נפיק חילא בישראל תמנון יתחון
 לחיליהון את ואחרן : ד ועמכון יהון
 נברא נברא לשבטא נבר ריש לבית-
 אכתתוהי הוא : ה ואלון שמהת נובריא
 דיקומון עמכון לראובן איצור בר שדיאור
 ו לשמעון שלמאל בר צורישידי :
 ז ליהודה נחשון בר עמינדב : ח
 ליששכר נתנאל בר צוער : ט לזבולון
 אליאב בר חילון : י לבני יוסף לאפרים
 אלישמע בר עמיהוד למנשה גמליאל בר
 פדהצור : יא לבנימן אבידן בר גדעוני
 יב לזן אחיעזר בר עמישדי : יג לאשו
 פגעיאל בר עקרון : יד לנד אלכסר בר
 דעואל : טו לנפתלי אחירע בר עינן :
 טז אלון מערעי כנשתא רברבי שבט
 אבהתחון

יהוה אל משה במדבר סיני באהל מועד
 באחד לחדש השני בשנה השנית לצאתם
 מארץ מצרים לאמר : ב שאו את ראש
 כל עדת בני ישראל למשפתחם לבית
 אבתם במספר שמות כל זכר לגולגלתם :
 ג מכן עשרים שנה ומעלה כד יצא
 צבא ישראל תפקדו אתם לצבאתם אתה
 ואחרן : ד ואתכם יהיו איש איש למטה
 איש ראש לבית אבתיו הוא : ה ואלה
 שמות האנשים אשר יעמדו אתכם לראובן
 אליצור בן שדיאור : ו לשמעון שלמאל
 בן צורישידי : ז ליהודה נחשון בן
 עמינדב : ח ליששכר נתנאל בן צוער :
 ט לזבולון אליאב בן חילן : י לבני יוסף
 לאפרים אלישמע בן עמיהוד למנשה
 גמליאל בן פדהצור : יא לבנימן אבידן
 בן גדעוני : יב לזן אחיעזר בן עמישדי :
 יג לאשר פגעיאל בן עקרון : יד לנד
 אלכסר בן דעואל : טו לנפתלי אחירע
 בן עינן : טז אלה קריאי העדה גשיאי
 משות אבותם ראשי אלפי ישראל הם :
 וימח

יז ויקח משה ואהרן את האנשים האלה אשר נמנו בשמורת יח ואת כל-העדה הקהילו באחד לחדש השני ויתקלו על-משפחתם
 אַבְהִתְהוֹן דִּישִׁי אַלְפִּיא דְיִשְׂרָאֵל אָנּוּן :
 יז וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן יַח גּוֹבְרִיא תְהִלְיוֹן
 דְּאַתְפְּרִישׁוּ בְשִׁמְרוֹן : יח וַיַּחַד כָּל-כְּנִשְׁתָּא
 כְּנִשׁוּ

יונתן בן עוזיאל

א וידבר

דמליל יי וגוי בחד ליקרא דאיר יהא יקרא תניימא לזמן מפקהון מצרעא דמצבוס דמימר :
 ב קבילר ית וגוי לגניסתהון לבית וגוי : ג מכר עסרין שניו וגוי : ד ועטכוו יהוון גבר גבר לשקטא גבר
 דיש לבית אבקהתי יהא : ה ואלין שמהית גובריא די קומון וגוי : ו לשמעון אמרכול וגוי : ז ליהודה
 אמרכול וגוי : ח ליששכר אמרכול וגוי : ט לזבלון אמרכול וגוי : י לבני יוסף לאפרים אמרכול אלישמע
 בר עמיהוד למנשה אמרכול וגוי : יא לבנימין אמרכול וגוי : יב לרן אמרכול וגוי : יג לאשר אמרכול
 וגוי : יד לגר וגוי : טו לפתלי אמרכול וגוי : טז אליון קומני עם בנישמה רבכבי שקטייא דאבקהתהון
 דיש אלפיא דישראל הינון : יז וידבר משה וגוי : יח ונת כל בנישמה בגשו בחד יקרא ליקרא דאיר יהא

ירחא

רשי

(א) וידבר - במדבר סיני באחד לחדש - מתוך חיותו לכינוי מוכה אותם כל שעה כשיאלו ממזרים מאלו וכשפלו בעגל מאלו לידע
 (ב) אנתרים כשכל להשרות שכינתו עליהם מנחם באחד בניסן הוקם המטקן וכאחד באייר מנחם :
 (ג) למשפחות - דגמנין כל שטט ושטט : לבית אבותם - מי שאביו משטט אחד ואמו משטט אחר יקום על שטט אביו -
 (ד) לגלגותם - על ידי שקלים בקע לגלגולת : (ה) כל יוצא צבא - מוגד שאין יונא הנכח פחות מוכן עשרים : (ו) ואחכם
 יהיו - כשתפקדו אותם יהיו עמכם כשיא כל שטט ושטט : (ז) אלה קריאי העדה - הנקראים לכל דבר חסידות סעודה :
 (ח) האנשים האלה - את שנים עשר נשיאים הללו : אשר נקבו - לנאמן כשמות : (יח) ויתקלו על משפחותם - הכילו

רשב

במדבר (ח) סוני כהלל מועד באחד לחודש השני - כל הדברות שנאמרו בשנה ראשונה קודם שהוקם המטקן כתיב בהו בהר סיני :
 אכל משקוק המטקן בח' לחדש בשנה שנייה לא נאמר בהר סיני אכל במדבר סיני באהל מועד - וכן מוכיח לפנינו
 דברים ואלה חולדות אהרן ונשה ביום דבר את משה בהר סיני - קודם שהוקם המטקן אז היו תולדות אהרן ארבעה - ואלה שמות בני
 אהרן נדב ואביהו ואלעזר ואיתמר אכל למסוף בשנה שנייה שהוקם המטקן לא היו כי אם שנים לפי טלבוף כזהוקם המטקן בשנה שנייה נאמר
 וינת נדב ואביהו לפני' במדבר סיני - במדבר סיני היו ארבעה ולבסוף שנים כי בודיוס שהוקם אהל מועד מתנדב ואביהו :
 (כ) שאות ראש כל עדת - לפי שמעשה נרזיכס לארץ ישראל לבני עשרים ראויס לנאת כנכח הנלמטה שהרי בעשרים נחדש השני

היה

מכלל יופי

במדבר (טו) (העדה) - הקהל נקרא עדה לפי שהם
 נישמם בהקדמים יחד :
 (יח) (עתיקרו) - הלמד אינה דגושה וריווד פתוחה
 והראש"ע פירש נקשוותי נולדו
 בעבור תשכון עשרים שנה :
 מעמדת בניעזר ופידושו
 תראו ממי נולד כלומר
 תראו יחסם מאיורו
 שנט

שני

משפחתם לבית אבתם במספר שמות מבן
 עשרים שנה ומעלה לגולתם : יט כאשר
 צוה יהוה את משה ופקדם במדבר סיני :
 כ ויהיו בני ראובן בכר ושראל
 תולדתם למשפחתם לבית אבתם במספר
 שמות לגולתם כל זכר מבן עשרים שנה
 ומעלה כל יצא צבא : כא פקדיהם למטה
 ראובן ששה וארבעים אלף וחמש מאות :
 כב לבני שמעון תולדתם
 למשפחתם לבית אבתם פקדיו במספר
 שמות לגולתם כל זכר מבן עשרים שנה
 ומעלה כל יצא צבא : כג פקדיהם למטה
 שמעון תשעה וחמשים אלף ושלש מאות :
 כד לבני גד תולדתם
 למשפחתם לבית אבתם במספר שמות
 מבן עשרים שנה ומעלה כל יצא צבא :
 כה פקדיהם למטה גד חמשה וארבעים
 אלף ושלש מאות וחמשים :
 כו לבני יהודה תולדתם למשפחתם לבית
 אבתם במספר שמות מבן עשרים שנה
 ומעלה כל יצא צבא : כז פקדיהם למטה
 יהודה ארבעה ושבעים אלף ושלש מאות :
 כח לבני יששכר תולדתם
 למשפחתם לבית אבתם במספר שמות מבן
 עשרים שנה ומעלה כל יצא צבא :
 כט פקדיהם למטה יששכר ארבעה
 וחמשים אלף וארבע מאות :
 לבני

כלשו בחד ליהא תנינא ואתחסו על
 זרעתהון לבית אבתהון במנין שמהן
 מבר עשרין שנין ולעילא לגולתהון :
 יט כמה דפקידו ית משה ומנין
 במדברא דסיני : כ והיו בני ראובן בכרא
 בישראל תולדתהון לזרעתהון לבית
 אבתהון במנין שמהן לגולתהון כד
 דכרא מבר עשרין שנין ולעילא כל נפיק
 חילא : כא מנינהון לשבטא דראובן
 ארבעין ושית אלפין וחמש מאה :
 כב לבני שמעון תולדתהון לזרעתהון
 לבית אבתהון מנינהוי במנין שמהן
 לגולתהון כד דכרא מבר עשרין שנין
 ולעילא כל נפיק חילא : כג מנינהון
 לשבטא דשמעון חמשין ותשע אלפין
 ותרת מאה : כד לבני גד תולדתהון
 לזרעתהון לבית אבתהון במנין שמהן
 מבר עשרין שנין ולעילא כל נפיק חילא :
 כה מנינהון לשבטא דגד ארבעין וחמש
 אלפין ושית מאה וחמשים : כו לבני יהודה
 תולדתהון לזרעתהון לבית אבתהון
 במנין שמהן מבר עשרין שנין ולעילא כל
 נפיק חילא : כז מנינהון לשבטא דיהודה
 שבעין וארבע אלפין ושית מאה :
 כח לבני יששכר תולדתהון לזרעתהון
 לבית אבתהון במנין שמהן מבר עשרין
 שנין ולעילא כל נפיק חילא : כט מנינהון
 לשבטא דיששכר חמשין וארבע אלפין
 וארבע

ד לבני זבולן תולדתם למשפחתם לבית
 אבתם במספר שמת מן עשרים שנה
 ומעלה כל יצא צבא : לא פקדיהם למטה
 זבולן שבגה וחמשים אלף וארבע מאות :
 פ לב בני יוסף לבני אפרים
 תולדתם למשפחתם לבית אבתם במספר
 שמת מן עשרים שנה ומעלה כל יצא
 צבא : לג פקדיהם למטה אפרים ארבעים
 אלף וחמש מאות : פ לד לבני
 מנשה תולדתם למשפחתם לבית אבתם
 במספר שמת מן עשרים שנה ומעלה
 כל יצא צבא : לה פקדיהם למטה מנשה
 שנים

וארבע מאה : ל לבני זבולן תולדתהון
 לזרעהתהון לבית אבתהון במנין שמתהון
 מבר עשרין שנין ולעילא כל גפיק חילא :
 לא מניניהון לשבטא זבולן חמשין ושבע
 אלפין וארבע מאה : לב לבני יוסף לבני
 אפרים תולדתהון לזרעהתהון לבית אבתהון
 במנין שמתהון מבר עשרין שנין ולעילא כל
 גפיק חילא : לג מניניהון לשבטא דאפרים
 ארבעין אלפין וחמש מאה : לד לבני
 מנשה תולדתהון לזרעהתהון לבית אבתהון
 במנין שמתהון מבר עשרין שנין ולעילא כל
 גפיק חילא : לה מניניהון לשבטא דמנשה
 תלתין

יונתן בן עוזיאל

יבא חניאל ואתיחסו וגו' : יט היכמא דפקדו וגו' : כ ונתן בני ראובן בוכרא דישראל ייחוסיהון
 לגניסתהון לבית אבתהון וגו' : כא סכומהון לשבטא דראובן וגו' : כב לבני דשמעון ייחוסיהון לגניסתהון
 לבית אבתהון וגו' : כג סכומהון לשבטא דשמעון וגו' : כד לבני דגד ייחוסיהון לגניסתהון לבית אבתהון
 במנין שמתהון לגולגלתהון כל דכורא מבר עשרין שנין ולעילא כל גפיק חילא : כה סכומהון לשבטא דגד וגו' :
 כו לבני דיהודה ייחוסיהון לגניסתהון לבית אבתהון במנין שמתהון לגולגלתהון כל דכורא מבר עשרין וגו' :
 כז סכומהון לשבטא דיהודה וגו' : כח לבני דיששכר ייחוסיהון לגניסתהון לבית אבתהון במנין שמתהון
 לגולגלתהון כל דכורא מבר עשרין שנין וגו' : כט סכומהון לשבטא דיששכר וגו' : ל לבני דזבולן ייחוסיהון
 לגניסתהון לבית אבתהון במנין שמתהון לגולגלתהון כל דכורא מבר עשרין שנין וגו' : לא סכומהון לשבטא
 דזבולן וגו' : לב לבני דיוסף דאפרים ייחוסיהון לגניסתהון לבית אבתהון במנין שמתהון לגולגלתהון כל
 דכורא מבר עשרין שנין וגו' : לג סכומהון לשבטא דאפרים וגו' : לד לבני דמנשה ייחוסיהון לגניסתהון
 לבית אבתהון במנין שמתהון לגולגלתהון כל דכורא מבר עשרין שנין וגו' : לה סכומהון לשבטא דמנשה
 וגו'

רשבים

זה נעלה הענין כדכתיב כפ' כהעלותך - וכתיב סס' כעבים הנחנאל היוקוס וגו' ולכך אזהר הקב"ה בתפילה חדש זה למנותן :
 (יט) ויפקדו כדכתיב סיני - לפי שבחנן סני שבפנים כתיב וידבר עמוסאלעזר אותם בערבות מואב - לכך נאמר כאן כימסבון
 הראשון היה כמדבר סיני :

מכלל יופי

(יט) לגולגלותם : נקרא ראש האדם גלגלת לפי מדויה לגלגל :

שבט 2 ב (*) (*)

שנים ושלישים אלף ומאתים : פ

לו לבני בנימן תולדתם למשפחתם לבית

אבתם במספר שמת מבן עשרים שנה

ומעלה כל יצא צבא : לו פקדיהם למטה

בנימן חמשה ושלישים אלף וארבע מאות :

פ לח לבני דן תולדתם

למשפחתם לבית אבתם במספר שמת מבן

עשרים שנה ומעלה כל יצא צבא :

לט פקדיהם למטה דן שנים ושישים אלף

ושבע מאות : פ מ לבני אשר תולדתם

למשפחתם לבית אבתם במספר שמת מבן

עשרים שנה ומעלה כל יצא צבא :

מא פקדיהם למטה אשר אחד וארבעים

אלף וחמש מאות : פ מב בני נפתלי

תולדתם למשפחתם לבית אבתם במספר

שמת מבן עשרים שנה ומעלה כל יצא

צבא : מג פקדיהם למטה נפתלי שלשה

וחמשים אלף וארבע מאות : פ

מד אלה הפקדים אשר פקד משה ואהרן

ונישאי ישראל שנים עשר איש איש אחד

לבית אבתיו היו : מה ויהיו כל פקודי

בני ישראל לבית אבתם מבן עשרים שנה

ומעלה כל יצא צבא בישראל : מו ויהיו

כל הפקדים שש מאות אלף ושלשת

אלפים וחמש מאות וחמשים : מז והלויים

למטה אבתם לא התפקדו בתוכם : פ

מח וידבר יהוה אל משה לאמר :

מט אך את מטה לוי לא תפקד ואת

דאשם

תלתין ותריין אלפין ומאתן : לו לבני

בנימן תולדתהון לזרעיתהון לבית אבהתהון

במנין שמהן מבר עשרין שנין ולעילא כל

נפיק חילא : לו מניניהון לשבטא דבנימן

תלתין וחמש ארפין וארבע מאה :

לח לבני דן תולדתהון לזרעיתהון לבית

אבהתהון במנין שמהן מבר עשרין שנין

ולעילא כל נפיק חילא : לט מניניהון

לשבטא דדן שתין ותריין אלפין ושבע

מאה : מ לבני אשר תולדתהון לזרעיתהון

לבית אבהתהון במנין שמהן מבר עשרין

שנין ולעילא כל נפיק חילא : מא מניניהון

לשבטא דאשר ארבעין וחד אלפין וחמש

מאה : מב בני נפתלי תולדתהון

לזרעיתהון לבית אבהתהון במנין שמהן

מבר עשרין שנין ולעילא כל נפיק חילא :

מג מניניהון לשבטא דנפתלי חמשים

ותלת אלפין וארבע מאה : מד אלון

מנינא דמנא משה ואהרן ורברבי ישראל

תרי עשר גברין גברא חד לבית אבהתהו

הו : מה נהו כל מניני בני ישראל

לבית אבהתהון מבר עשרין שנין ולעילא

כל נפיק חילא בישראל : מו נהו כל

מנינא שירת מאה ותלת אלפין וחמש

מאה וחמשים : מז ונאי לשבטא

דאבהתהון לא אתמניאו בנידהון :

מח ומליל י עם משה למימר :

מט ברם ית שבטא דלוי לא תמני וית

חושבניהון

ראשם לא תשא בתוך בני ישראל : ואתה
הפקד את הלויים על משכן העדת ועל
כל בליו ועל כל אשר לו המה ישאו את
המשכן ואת כל בליו והם ישרתו וסביב
למשכן יהנו : גא ובנסע המשכן יורידו
אתו הלויים ובחנת המשכן יקימו אתו הלויים
והזר

חושבנהו לא תקביל בגו בני ישראל :
ג ואת מני ית לואי על משכנא דסדהותא
ועל כל מנוהי ועל כר דליה אגון ושלון
ית משכנא וית כל מנוהי ואגון ישמשוניה
וסחור סחור למשכנא ישרון : גא ובמיטל
משכנא יפרקון יתיה לואי ובמשרי משכנא
יקימו

יונתן בן עוזיאל

וגו : לו לבני דבנימין יחוסיהו לגניסיהו לבית אבהיהו במנין שמרון וגו : לו סכומהו לשכטא
דבנימין וגו : לח לבני דון יחוסיהו לגניסיהו לבית אבהיהו וגו : לט סכומהו לשכטא דון וגו :
מ לבני דאשר יחוסיהו לגניסיהו לבית אבהיהו וגו : מא סכומהו לשכטא דאשר וגו :
מב בני דנפתי יחוסיהו לגניסיהו לבית אבהיהו במנין שמרון וגו : מג סכומהו לשכטא דנפתלי
וגו : מד אילין סכומי מניעמא דמנא משה ואהרן ובברבי ישראל תריסר גיבדין בקרא חר לבית אבהיהו חזון :
מה זכהו כל סכומי מניני בני ישראל לבית אבהיהו וגו : מו זהו כל סכומי וגו : מז וליוא
לשכטא דאבהיהו וגו : מח זכילול י וגו : מט כרם ית שכטא דלוי וגו : נ נאנת מני ית ליוא
על משכנא דסדהותא ועל כר מני ועל כל דיליה חינו ושלון ית משכנא וית כל מני וחינו ישמשוניה וחוור
חוור למשכנא ישרון : גא ובמיטל משכנא וגו וחינו דתקביל בתקטיל באישא מצלהבא כון קדם י :

וישרון

דש"י

הבילו ספרי יחוסיהו ועדי חוקת לידתם כלל' וא' להתייחס על השבט : (מט) אך את מטה לוי לא תפקוד - (בשורבד' ב"ב קכא)
כדאי הוא לגיין על וילך להיות כונה לכדו דבר אשר לפי הקבלה שעתיד : כגיד ויהי על כל הכתובין מן עשרים שנה ומעלה אמות
במדבר אשר חסיהו חסיהו כלל לפי שהם זרי של טעמו על : (ג) ואתה הפקד את הלויים כתרנומו מני לשון מני שררה על דבר
שא חסיהו עליו כיון (אסתר ב) ויפקד המלך פקידים (א) : (גא) יורידו אותו כתרנומו יפקודן כשכלין לסיבא דכר
מעטע למסג' סו מפקדון אותו מפקדו (ב) ונשאין אותו עד מקום אשר ישמון סס העק ויסמו סס וסקימו אותו : והזר הקרב
לעבודתם

באר רהובות דקרוקי דש"י

(א) משום דאורש פקד משמש גם כן לענין זכרון כמו וי' פקד את שרה גם לענין פיקדון ומשמון וכן הפקדון אשר הפקד אותו ענין
שניהם לא יתנו כחן לבן האריך לפרש דזה הוא כתרנומו מני ור' לוי לומר דמנינו גם כן דשורש פקד משמש לענין מנינו
זכרון כמו ויפקד המלך פקידים ואתה הפקד (לוי כי פעל חדר ערוני על חדר זעמן) דיא לוי :
(ב) דכא כדאי חק לפרש וילת יורידו לשון יורידה מנא וזכרנו מוקום גמיה למקום נמוך דכמדכר חסיהו מוקום מיושר היה כי
הענין הולך לשניהם ומוישר העמוקים וזכרנום לכקעה חלל כתרנומו יפקודן בעמוקים חסיהו פשרו לוי ליעע יורידו
(ויא זאלן עס זו לעין) :

דש"ב

(מז) זה לויים לחטה חבתם לא תפקדו בתוכם - כמו שמפרש ויהיך אך את מטה לוי לא תפקוד וגו' ומפרש הטעם כי לא ילכו ככא
המלסטה חלל הפקד את הלויים על משכן העדות וגו' :

מכלל יופי

שבט הם : (ג) ואתה הפקד - ענין מנוי וגבורה :

איש

והדר הקרב יומת : נב וחנו בני ישראל
 איש על-מתנהו ואיש על-דגלו לצבאתם :
 נג והלויים יחנו סביב למשכן הקדש ולא-
 יהיה קצף על-עדרת בני ישראל ושמרו
 הלויים את-משמרת משכן העדות :
 נד ויגשו בני ישראל ככל אשר צוה
 יהוה את-משה בן עשו : פ
 א וידבר יהוה אל-משה ואל-אהרן
 לאמר : ב איש על-דגלו באתל לבית
 אבתם יחנו בני ישראל סביב לאהל-
 מועד יחנו : ג והחגים קדמה מזרחה דגל
 מחנה יהודה לצבאתם ונשיא לבני יהודה
 נחשון בן-עמינדב : ד וצבאו ופקדיהם
 ארבעה ושבעים אלף ושש מאות :
 ה והחגים עליו מטה יששכר ונשיא
 לבני יששכר נתנאל בן-צוער : ו וצבאו
 ופקדיו ארבעה וחמשים אלף וארבע מאות :
 ז מטה זבולן ונשיא לבני זבולן אליאב
 בן-חלקן : ח וצבאו ופקדיו שבעה וחמשים
 אלף וארבע מאות : ט כר-הפקדים
 למחנה יהודה מאת אלף ושמונים אלף
 וששת-אלפים וארבע-מאות לצבאתם
 ראשנה יסעו : ס י דגל מחנה ראובן
 תימנה לצבאתם ונשיא לבני ראובן אליצור
 בן-שדיאור : יא וצבאו ופקדיו ששה
 וארבעים אלף וחמש מאות : יב והחוגים
 עליו מטרה שמעון ונשיא לבני שמעון

כ
שלישי

ב

שלמיאל

יקימו ויהיה לנאי וחילווי דיקרב יתקטיל :
 נב וישרון בני ישראל גבר על-משרוהי
 וגבר על-טקסיה לחיליהון : נג ונצא
 ישרון סחור-סחור למשכנא דסהדותא
 ולא-יהי רוגזא על-כנשקא דבני ישראל
 וישרון לנאיית-מטרת משכנא דסהדותא :
 נד ויעברו בני ישראל ככל דפסיד יי ית-
 משה בן עברו : א ומליל יי עם-משה
 ועם אהרן למימר : ב גבר על-טקסיה
 באתון לבית אבתהון ישרון בני ישראל
 מלקביל סחור-סחור למשכן זמנא ישרון :
 ג ודישרון קידומא מדינתא טיקס משרית
 יהודה לחיליהון ורבא לבני יהודה נחשון
 בר-עמינדב : ד וחיליהו ומנניהון שבעין
 וארבעה אלפין ושית מאה : ה ודישרון
 סמיכין-עלותי שבטא דיששכר ורבא
 לבני יששכר נתנאל בר-צוער :
 ו וחיליהו ומנניהו חמשים וארבעה
 אלפין וארבע מאה : ז שבטא דזבולן
 ורבא לבני זבולן אליאב בר-חלקן :
 ח וחיליהו ומנניהו חמשים ושבעה
 אלפין וארבע מאה : ט כל-מנניהו
 למשרית יהודה מאה וחמסין ושתי אלפין
 וארבע-מאה לחיליהון בקדמיתא נשלין :
 י טיקס משרית ראובן דרומא לחיליהון
 ורבא לבני ראובן אליצור בר-שדיאור :
 יא וחיליהו ומנניהו ארבעין ושתי
 אלפין וחמש מאה : יב ודישרון סמיכין-

עלוהי

גב וישרון בני ישראל גבר על בית משרוי וגוי : א וילצא ישראל חזור חזור למשכנא דמדינתא וגוי :
 נד ועבדו בני ישראל ככל דפקידו וגוי : ב ומליל " וגוי : ב גבר על טקסיה בצאתו דמסמנאו על
 טיקסיהו לבית אכבתהוון ישרון בני ישראל וגוי : ג משריתא דישראל ביהוה ארבעה מריסר קולין ופיתיה
 מריסר מילין ורישורו קידוקא מדינתא טקס משריתא יהודה לחיליהו בצרבעתי מילין מרבעו וטיקסיהו תורה ממילת
 תלת גונוין כל קביל תלת מרגליתא דבחושינא סמוקא וירוקא וברוקא וביה תקיק ומפריש שמחת תלת שבטיא
 יהודה יששכר וזבולון ובמציעותיה קתיב יקום : ד ותפתרוו סנאך ויצרקו בעל דבדך מן קדמך וביה יהודה תקיק
 צרבת בר אריון מטול דבא לבני יהודה נחשוו בר עמינדב : ד וחיליה וסכומהוון דשבטיא שובעין וצרבירה
 אלפין ושית מאה : ה ודישרון סמוכין ליה שבטא דיששכר ורבא בתיה ממני על חילור שבטא דבני יששכר
 נתנאל בר צוער : ו וחיליה וסכומהוון דשבטיא חמשיין וגוי : ז שבטא דזבולון ורבא בתיה ממני על חילות
 שבטא דבני זבולון וגוי : ח וחיליה וסכומהוון דשבטיא חמשיין וגוי : ט כל מניינא למשבת יהודה מאה
 וחמשיין ומכנא אלפין וצרבע מאה לחילותהוון בקדמיתא נטלין : י טקס משרית ראובן דרומא ישרון לחיליהוון
 בצרבעתי מילין מרבעו וטיקסיהוון תלת גונוין כל קביל תלת מרגליתא דבחושינא אנומבד ושבוין וסכומהוון
 וביה תקיק ומפריש שמחת תלת שבטיא ראובן שמעון גר ובמציעותיה קתיב שמע ישראל " אל הגא " אחד וביה יהודה
 תקיק צרבת בר אילא ויהודה תמי למחני ביה צרבת בר תורי ברם משרה נביא חלפיה מטול דלא ידבר להון סובר
 עינלא ורבא בתיה ממני על חילור שבטא דראובן אליצור בר שדיאור : יא וחיליה וסכומהוון דשבטיא
 ארבעין ושמה וגוי : יב ודישרון סמוכין ליה שבטא דשמעון ורבא בתיה ממני על חילות שבטא דבני שמעון

רשי"י

לעבודתו : יומת . בדישמיס : (גב) איש על דגלו . כמו שהגלים מדורים מספרוה שלשה שמיס לפלדגל :
 (נג) ולא יהיה קצף . אם תעשוכמותי לא יהיה קצף ואם לאו סיכנסו זרים בעבודתם וניהיה קצף כמו שמוינו כוונתה קרת
 (במדבר יז) כי לא הקצף וגו' : (ב) באותות . כל דגל יהיה לו אות מפה נכוע תלויה כונסעו של זה לא ככע של זה וכל אחד כגון אבנו
 הקובע כחושן ומתוך כך כיור כל אחד את דגלו . דבר אחר באותות לבית אבותם פאות . שומר להם יעקב אביהם כששאוהו ומלזרים שנאמר
 (בראשית ג) ויעשו כניו לו כן כאשר אום יהודה ויששכר וזבולון ויהודה וראובן ושמעון וג' מן הדרום וכו' כדאית לבת כחומא ספרטה
 א : כנגד . מרחוק מיל כמו שנאמר ביהושע (יהושע ג) אך רתוק יהיה ביניכם וכיניו כאלפים חמה שיכלו להא כשבת מזה ואשרו וכניו
 והלויס חוניס כסיווקו : (ג) קדמה . למניס הקרויה קדם ואיוו זרות מורחית והמערב קרוי אמור : (ט) ראשונה יסעו
 כשרואין הענן מסתלק תוקעין הכהנים כחלוצות ונותג מחנה יהודה תלה וכשהולכין הולכים כדרך חנייתן הלויס והעגלות באומנע דגל
 יהודה כמורח ושל ראובן כדרום ושל אפרים כמערב ושל דן כנשון : (י) ונסע אהל מועד . לאחר שני דגליס הללו . כאשר יחנה
 כן יסעו . כמו שפירשתי הליכתן כחנייתן כל דגל מהלך לרוח הקובעה לו : על ידו . על מקומו ואין לשון יקונו ממשועו רוח של
 דגו קרוי על ידו הסמוכה לו לכל הושת ידו אי"סון אי"ס כלעו : (יא) ועליו

באר רחובות דקדוקי רשי"י

(א) רשי"י מתן טעם פעור כך כדראו באדם שתי ידים חשני לדעיו כדי שוכל להשתמש בכל כד ובכל תוקוס שיפנה לפני זה יד לאו
 מושמעת הד וממשועת המקום . דכונסאי

רשב"ם

(ב) פאותות . סימן יהיה כנס של כל דגל כגון כסל יהודה אריה : כשל יוסף שור : כנגד . מרחוק :

מוכרל יופי

ב (ב) (איש עזר דגלו) : הויה חנם שמרימים ראשי
 החילות : (כאתת) :
 פירושו סימן : סימנים היו בכל דגל ודגל ורז"ל
 (ט) ראשונה יסעו : אמרו שהיו כדגלי ראובן צורת
 בתחלה : אדם רמוז לדודאים וכדגל יהודה
 צורת אריה כי כוהנשילו יעקב
 וכתגל אפרים צורת שור וטעם כבוד שורו הדר לו וכדגל דן צורת
 כשר עד שידעו למרכבה שראש יקראל הכיב :
 (י) תימנה . מוגרת ימין ונקרא כן פאת דרום
 כי הוא לצד ימין :
 א"ש
 3 2 (*) (*)

שלמיאל בן-צורישדי : יג וצבאו ופקדיהם
 תשעה וחמשים אלף ושלוש מאות :
 יד ומטה גד ונשיא לבני גד אליסף בן
 דעואל : טו וצבאו ופקדיהם חמשה
 וארבעים אלף ושש מאות וחמשים :
 טז כל-הפקדים למחנה ראובן מאת אלף
 ואחד וחמשים אלף וארבע מאות וחמשים
 לצבאתם ושנים יסעו : ס יז ונסע
 אהל-מועד מחנה הלויים בתוך המחנות
 כאשר יחנו בן יסעו איש על-ידו לדגליהם :
 ס יח דגל מחנה אפרים לצבאתם
 ימיה ונשיא לבני אפרים אלישמע בן-
 עמיהוד : יט וצבאו ופקדיהם ארבעים
 אלף וחמש מאות : כ ועליו מטה מנשה
 ונשיא לבני מנשה נמליאל בן-פדהצור :
 כא וצבאו ופקדיהם שנים ושלושים אלף
 ומאתים : כב ומטה בנימן ונשיא לבני
 בנימן אבירן בן-נדעני : כג וצבאו
 ופקדיהם חמשה ושלושים אלף וארבע
 מאות : כד כל-הפקדים למחנה אפרים
 מאת אלף ושמת-אלפים ומאה לצבאתם
 ושלושים יסעו : ס כה דגל מחנה דן
 צפנה לצבאתם ונשיא לבני דן אחיעזר בן-
 עמישדי : כו וצבאו ופקדיהם שנים
 וששים אלף ושבע מאות : כז והחנים
 עליו מטה אשר ונשיא לבני אשר פגעיאל
 בן-עכרון : כח וצבאו ופקדיהם אחד
 וארבעים

עלוהי שבטא דשמעון ורבא לבני שמעון
 שלמיאל בן-צורישדי : יג וחיליה
 ומנגייהון חמשים ותשע אלפין ותלת מאה :
 יד ושבטא דגד ורבא לבני גד אליסף בן-
 דעואל : טו וחיליה ומנגייהון ארבעין
 וחמשה אלפין ושית מאה וחמשים : טז
 כל-מנגינא למשרית ראובן מאה וחמשים
 וחד אלפין וארבע-מאה וחמשים לחיליהון
 בתנתיא נטלין : יז ונטיל משכון ומנגינא
 משרית לינאי בנו משריתא כמא דשרן
 בן נטלין גבר על-אתריה לטקסיהון :
 יח טיקס משרית אפרים לחיליהון
 מערבא ורבא לבני אפרים אלישמע בן-
 עמיהוד : יט וחיליה ומנגייהון ארבעין
 אלפין וחמש מאה : כ ודסמיכין עלוהי
 שבטא דמנשה ורבא לבני מנשה נמליאל
 בן-פדהצור : כא וחיליה ומנגייהון
 תלתין וחרין אלפין ומאתן : כב ושבטא
 דבנימן ורבא לבני בנימן אבירן בן-נדעני :
 כג וחיליה ומנגייהון תלתין וחמש אלפין
 וארבע מאה : כד כל-מנגינא למשרית
 אפרים מאה וחמשי אלפין ומאה לחיליהון
 בתליתיתא נטלין : כה טיקס משרית דן
 צפינא לחיליהון ורבא לבני דן אחיעזר בן-
 עמישדי : כו וחיליה ומנגייהון שתיין וחרין
 אלפין ושבע מאה : כז ודישרן סמיכין
 עלוהי שבטא דאשר ורבא לבני אשר
 פגעיאל בן-עכרון : כח וחיליה ומנגייהון
 ארבעין

וארבעים אלה וחמש מאות : כט ומטה
 נפתלי ונשיא לבני נפתלי אחירע בן-עין :
 ל וצבאו ופקדיהם שלשה ותמושים אלה
 וארבע מאות : לא כל-הפקדים למתנה
 לן מצת אלה ושבעה ותמושים אלה ושש
 מאות

ארבעין וחד-אלפין וחמש מאה :
 כט ושבעא דנפתלי ורבא לבני נפתלי
 אחירע בר-עין : ל וחיליה ומנייהון
 חמשין ותלתא אלפין וארבע מאה :
 לא כל-מנינא למשרית דן מאה ותמשיין
 ושבעא

יונתן בן עוזיאל

וגו : יג וחיליה וסבוקהון דשכטיה חמשין ותשע וגו : יד ושכטא דגד ורבא דהיה ממני על חילות
 שכטא בני גר וגו : טו וחיליה וסבוקהון דשכטא ארבעין וחמשה אלפין נשית מאה : טז בר סכום
 מנינא למשרית ראובן מאה וגו : יז ניטול משבן זמנא משרית ליוא בני משריתא ובית משריתא ויהו
 בארבעתי מילין מרבצו במציעותא הוון נטליו היקמא דשבו היקדיו נטליו גבר על מחומיה לטיקסיהון : יח טקס
 משרית אפכום לחיליהון מערבא ושרון ומשריתאון בארבעתי ומילין מרבצו וטיקסיה הוה כמילת תלת גוגין כל
 קבל תלת מרגלייתא דבחרשגא קנבירין טרקין ועינעיל וביה תקיק ומפבש שקמת תלת שבטיא אפרים כנשה ובנימין
 ובמציעותיה קמב ועננא דני עליהון ביטמא במיטלהון מן משריתא וביה הנה תקיק צורת ריבא ורבא דהנה ממני על
 חילות שכטא רבני אפכום וגו : יט וחיליה וסבוקהון דשכטיה ארבעין אלפין וגו : כ ודסמיכין ליה שכטא
 דמנשה ורבא דהנה ממני על חילות דבני מנשה וגו : כא וחיליה וסבוקהון דשכטיה תלתין ותריין וגו :
 כב ושכטא דבנימין ורבא דהנה ממני על חילות שכטא דבני בנימין וגו : כג וחיליה וסבוקהון דשכטיה
 תלתין וחמשה וגו : כד כל סכום ומנינא למשרית אפכום וגו : כה טקס משרית דן לצפונא לחיליהון
 ובית משריתאון בארבעתי מילין מרבצו וטיקסיה הוה כמילת תלת גוגין כל קבל תלת מרגלייתא דבחרשגא ברום
 ימא ובירקות חלא ואפנטור וביה תקיק ומפבש שקמת תלת שכטא דן ונפתלי אשר ובמציעותיה תקיק ומפבש
 ובמשרית ימר טוב יי שרי ביקוד בני ריבנות אלפא דישראל וביה הוה תקיק צורת חנוי חרמן ורבא דהנה ממני על
 חילות שכטוי דבני דן אחיעזר בר עמי שרי : כו וחיליה וסבוקהון דשכטיה שמון וגו : כז ודישרון סמיכין
 ליה שכטא דאשר ורבא דהנה ממני על חילות שכטא דבני אשר וגו : כח וחיליה וסבוקהון דשכטיה
 ארבעין וגו : כט ושכטא דנפתלי ורבא דהנה ממני על חילות שכטא דבני נפתלי אחירע בר עין :
 ל וחיליה וסבוקהון דשכטיה בן-שין וגו : לא כל סכום מנינא למשרית דן מאה ותמשיין וגו :

אלין

רשי

(כ) ועליו . כתרנומו ודסמיכין עלויה (ד)

ואלה

באר רחובות דקדוקי רשי

(ד) דאודא איאפור לפרס מילת עליו לטון עלויה ממש וכי היו אכתיס זה על נבי זה והלא לא היו אכתיס רק זה אל זה לכן הוצרך לפרס
 כתרנומו ודסמיכין עלויה (כתיבט כתיב איהס) :

רשב"ם

(יז) בתוך המזות - שני דגלים נוספים תלה - ואת"כ המטן הלוי - ואת כן שני דגלים אחרונים - כאשר יתנו כן יסעו - ככל ענין שהם סכיב
 למטן אחרים דגלים כן היו סכים דרך - לכתם דין יתן ממנו הדגלים מורח ודרום מערב ולמון : ואלה

מכלל יופי

(יז) אש על ידו . כמו שהיה מוכנת לאדם לכל צרכיו ונקרא הטחום המוכן יד : (כ) (ועליו מטרה
 מנשה) . כלומר עמד בדגלו ונגרר וסמון אליו :

מאות לאַחר־נָה יִסְעוּ לְדַגְלֵיהֶם : פ
 לב אלה פְּקוּדֵי בְנֵי־יִשְׂרָאֵל לְבֵית אֲבֹתָם
 כָּל־פְּקוּדֵי הַמַּחֲנֶה לְצַבְאֹתָם שֵׁשׁ־מֵאוֹת
 אֵלֶּף וּשְׁלֹשֹׁת אֲלָפִים וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת וַחֲמִשִּׁים :
 לג וְהַלְוִיִּם לֹא הִתְּפַקְדוּ בַתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
 כְּאִשֶּׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה : לד וַיַּעֲשׂוּ
 כ בני יִשְׂרָאֵל כְּכֹל אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה
 בְּיָחַצְוֹ לְדַגְלֵיהֶם וּכְנִסְעוּ אִישׁ לְמִשְׁפַּחְתּוֹ
 על־בֵּית אָבוֹתָיו : ° פ א וְאֵלֶּה תוֹלְדֹת
 אֶהְרֹן וּמֹשֶׁה בְּיוֹם דְּבַר יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה
 בְּהַר סִינַי : ב וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי־אֶהְרֹן
 הַבְּכֹר נָדָב וָאֲבִיהוּיָא אֶלְעָזָר וְאִיתְּמַר :
 ג אלה שְׁמוֹת בְּנֵי אֶהְרֹן הַכֹּהֲנִים הַמְּשֻׁחִים
 אֲשֶׁר־מֵלֹא יָדָם לְכַהֵן : ד וַיָּמֹת נָדָב
 וָאֲבִיהוּיָא לְפָנֵי יְהוָה בְּהַקְרִבֵם אִשׁ זָרָה לְפָנָי
 יְהוָה בְּמַדְבַּר סִינַי וּבָנָיִם לֹא־הָיוּ לְהֶם וַיְכַהֵן
 אֶלְעָזָר וְאִיתְּמַר עַל־פָּנָי אֶהְרֹן אֲבִיהֶם : פ
 ה וַיִּדְבֹר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר :
 ו הַקְרִב אֶת־מִטְרָה לַיְיֹהֵעַמְדַת אֲרָצוֹ
 לְפָנַי אֶהְרֹן הַכֹּהֵן וְשָׂרְתוּ אֹתוֹ : ז וְשָׂמְרוּ
 אֶת־מִשְׁמַרְתּוֹ וְאֶת־מִשְׁמַרְתּוֹ כָּל־הַעֲדָה
 לְפָנַי אֶהֱל מוֹעֵד לְעַבְדִּי אֶת־עֲבֹדַת הַמִּשְׁכָּן :
 ח וְשָׂמְרוּ אֶת־כָּל־כְּלֵי אֶהֱל מוֹעֵד וְאֶת־
 מִשְׁמַרְתּוֹ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְעַבְדֵי אֶת־עֲבֹדַת
 הַמִּשְׁכָּן : ט וְנִתְּתָה אֶת־הַלְוִיִּם לְאֶהְרֹן
 וּלְבָנָיו נְתוּנִים נְתוּנִים הַמְדָה לְיוֹ מֵאֵת בְּנֵי
 יִשְׂרָאֵל : י וְאֶת־אֶהְרֹן וְאֶת־בָּנָיו תְּפַקֵּד
 וְשָׂמְרוּ אֶת־כְּהֻנַּתְּם וְהָנֹר הַקְרִב וּמֹת : פ
 וידבר

כ
 רביעי
 ג

וּשְׁבַע־אֲלָפִין וְשֵׁשׁ מֵאוֹת כְּבַתְרִיתָא גְּטִילִין
 לְמִשְׁכֵּיהוֹן : לב אֵלֶּין מְנַנְי בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל
 לְבֵית אֲבֹתָהוֹן כָּל־מְנַנְי מִשְׁרִיתָא לְחִלְיָהוֹן
 שֵׁשׁ־מֵאוֹת וְתַלְתָּא אֲלָפִין וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת
 וַחֲמִשִּׁין : לג וְלִינְאֵי לֹא אֶתְמַנְיָאוּ בְּנֵי
 יִשְׂרָאֵל כְּמֵא דְּפַקִּיד וַיִּתְּמִשְׁה :
 לד וַעֲבָדוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כְּכֹל דְּפַקִּיד וַיִּתְּמִשְׁ
 מֹשֶׁה בֶן שָׁרָן לְמִשְׁכֵּיהוֹן וּכְנִסְעִין גְּטִילִין גְּבַר
 לְזַרְעֵיהֶוֹן עַל־בֵּית אֲבֹתָהוֹי : א וְאֵלֶּין
 תוֹלְדֹת אֶהְרֹן וּמֹשֶׁה בְּיוֹמָא דְּמַלִּיל וַיַּעֲסֵ
 מֹשֶׁה בְּשׂוֹרָא דְּסִינַי : ב וְאֵלֶּין שְׁמַת בְּנֵי
 אֶהְרֹן בּוֹכְרָא נָדָב וָאֲבִיהוּיָא אֶלְעָזָר וְאִיתְּמַר :
 ג אֵלֶּין שְׁמַת בְּנֵי אֶהְרֹן כְּהֵנָּה דְּאֶתְרַבִּיָּאוּ
 דְּאֶתְקַרְב קוֹרְבָנָהוֹן לְשִׁמְשָׁא : ד וּמֹת
 נָדָב וָאֲבִיהוּיָא קָדָם וַיִּקְרֹבִיהוֹן אִישְׁתָּא
 נּוֹכְרִיתָא קָדָם וַיִּבְמַדְבְּרָא דְּסִינַי וּבָנָיִן לֹא־
 הָיוּ לְהוֹן וְשִׁמְשָׁ אֶלְעָזָר וְאִיתְּמַר עַל־אִפִּי
 אֶהְרֹן אֲבוּהוֹן : ה וּמַלִּיל וַיַּעֲסֵ־מֹשֶׁה
 לְמִימְרָא : ו קְרִיבֵית־שְׁבַטָא דְּלוּי וְתַקִּים
 יְתִיה קָדָם אֶהְרֹן כְּהֵנָּה וַיִּשְׁמִשׁוּן יְתִיה :
 ז וַיִּשְׁרוּן יְתִי־מִשְׁרָתִיה וַיִּתְּמִטְרַת כָּל־
 כְּנִשְׁתָּא קָדָם מִשְׁכָּן זְמַנָּא לְמַפְלַח יְתִי־
 פּוֹלְחָן־מִשְׁכָּנָא : ח וַיִּשְׁרוּן יְתִי־כָּל־פָּנָי
 מִשְׁכָּן זְמַנָּא וַיִּתְּמִטְרַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמַפְלַח
 יְתִי־פּוֹלְחָן מִשְׁכָּנָא : ט וְתַמָּן יְתִי־לִינְאֵי
 לְאֶהְרֹן וּלְבָנָיו מִסִּירִין יְהִיבִין אֲנּוֹן לִיה מִן
 בְּנֵי יִשְׂרָאֵל : י וַיִּתְּ אֶהְרֹן וַיִּתְּ־בָנָיו
 תְּמַנְי וַיִּשְׁרוּן יְתִי־כְּהֻנַּתָּהוֹן וְחִילּוּגֵי דִּיקְרַב
 יתקשיל

יונתן בן עוזיאל

לב אלון סכום מניני בני ישראל וגו' : לג וליניא לא אחמניא בגו בני ישראל היבמא דפקיד יית משה :
לד ועבדו בני ישראל ככל מה דפקיד יית משה היבדו שבו לטיקסיהו והיבדו בטליו גבר לזרעיתיה לבית
אבהתו : א ואליו יהוסי אהרן ומשנה דאיתקסו ביומא דמליל וגו' : ב ואלון שמחת בני אהרן וגו' :
ג ואליו שמחת בני אהרן פתניא מלמדיבוי נמשה כהון דישאל ואתקרו על שמיה ביומא דאיתבביאוי מטול
דאיתקרוי קרבניהו לשמשיא : ד ומית נדב ואביהווא קדם יי באישתא מצלהבא בזמן קרוביהו אישתא נוכרימא
מן ספיין רבני לא הוה להו ושמש אלעזר ואיתקב על אפי אהרן אברהו : ה ומליל יי וגו' : ו קרבית
וגו' : ז ויתפלגו לעשרין וארבע חולקין ויטרון ית מטרמיה ית מטרות כל בנישתא לקדם משבו זיקנא למפלח
ית פולחן משכנא : ח ויטרון ית כל מאני משכן וגו' : ט ותמן ית ליניא לאהרן ולבניו מתנה הינו ויהיו
ימסרין ליה מלות בני ישראל : י ית אהרן ית בניו ומני ויטרון ית קהרמיהו ויחילוני דיקב יתקטל באישא
מצלהבא

רש"י

(א) ואלה תולדות אהרן ומשנה . ואינו מזכיר אלא בני אהרן וכרחו תולדת משה לפי שלמך תורה
מלמד שכל המלמד את בן חניו תורה מעלה עליו הכתוב כאלו ילדו : ביום דבר ה' אל משה . נעשו חלני
תולדות שלו שלמדן מה שלמד מפי הגבורה : (ד על פני אהרן . בחייו) : (ו) ושרתו אותו . ומהו השרות ושטרו את
משמרתו לפי ששירת המקדש עליו שלא יקבזו כמו שאמר (במדבר יח) אתה ובניך וכית אבין תשאו את עון המקדש והלויים הללו
מסייעין אותם והיו השרות : (ז) ושמרואת משמרתו . כל מני שהאדם ממונה עליו ומוטל עליו לעשותו קרוי משמרת בכל
המקרא וכלשון משנה כמו שאמר כנגתן ותרש (מסכת מגילה) והלא אין משמרת ומשמרתך שיה וכן משמרות כהונה ולויה :
(ח) ואת משמרת בני ישראל . שכלן היו וקוקים לנרכי המקדש אלא שהלויים באים תחתיהם בשלימותם לטיבך לוקחים מהם
בנושרות בשכרן ש' (שם יח) כי שר הוא לכס חלף עבודתם : (ט) נתונים המה לוי . לעזרה : מאת בני ישראל .
כמו מתוך בני ישראל כלומר שאר כל העדה נכדלו לכך בגזרת המקום והוא נתנם לו שאמר (שם ה) ואתה את הלויים נתונם ונזמר :
(י) ואת אהרן ואת בניו תפקוד . לשון פקידות ואינו לשון מניין (ה) : ושמרואת כהונתם . קבלת דמים ויריקה והקטרות
ועבודת

באר רחובות דקדוקי רש"י

(ה) דאם יהיה לשון מנין תפקוד (דואזלשט דיי בני אהרן ניין) תקשה והלא לא נטעה למנות את בני אהרן רק בפרשה שנייה
אלא דחילשון פקידות הוא (דואזלשט דיי בני אהרן בפעהליון) :

רשב"ם

(א) ואלה תולדות אהרן ומשה . תחילה מנה תולדות ישראל ואח"כ תולדות הכהנים ואחר כך תולדות הלויים . ועתה מונה תולדות
אהרן (ס"ח וזוהו תולדות הכהנים) ותולדות משה לפנינו כמי שהלויים דכתיב ולקחת נוספת העמיתו והומשה (ואהרן) ובניו אשר יקראו
על שכת הלוי כי לא היה לעמרם כניס רק משה ואהרן . וכדל אהרן להקדישו ומשה ובניו יקראו על שכת הלוי :
ביום דברה' אל משה בהר סיני . שזהו קודם שהוקם המשכן . אהיו ארבעה . אכל בשנה שנייה שהוקם המשכן במדבר
סיני לא נשאר כי אם אלעזר ואיתמר כמו שפרשתי למעלה בתחילת פרשה . שכל מקום שאמר בהר סיני . והו קודם שהוקם המשכן .
אכל משכבה אהל מועד לא נאמר אלא במדבר סיני : נתונים . כפלשון . כוונתן תתן להם אחות נמלה רוכש' דו"ש יכ"ל :
(י) ואת אהרן ואת בניו תפקוד . תעשהו פקיד וממונה עליהם . כמו ופקד שר הטבחים את יוסף : (טו) כל זכר מן מדע
ומעלה תפקדם . לפי שהיו באים לפטור הכהרות שחייבין פדיון מן קדש ומעלה לכן גם מניינם מן מדע :
ולקחת

מכלל יופי

(לב) אלה פקודי בני ישראל . להודיע שזון היום ששמו
עד שנתקנו המומות ומזוכן לדגליהם וכן
נשעו לא נפקד מהם איש וזה דבר פלא שבעשרים יום לא מת אחד מכל
העם הגדול ההוא וכן כל אלה הפקודים היו נכנסים לארץ לולי
טטא המרגלים :
(לג) (לא תפקוד) . מורכב מהתפעל והפעל והוא
קד והפא בקמץ וכן כל לשון פקד בהרפועל
המוקל קמץ פא הפעל :
ג (א) (ואלה תולדות אהרן ומשה) . אמרו ר"ל כהוב
אלה תולדות אהרן ומשה ואומר נדב ואביהו והל"א
בני אהרן היו ואין קראם תולדות משה אלא לפי שלמדום
משה תורה כאלו ילדום : (ד) (על פני אהרן) . בחיי
אהרן : (י) (ואת בניו תפקוד) . ענין מניי וגזרות וכן
ופקדת משמרת בני מררי :
על 4 ד (*) (*)

יא וידבר יהוה אל-משה לאמר :
 יב ואני הנה לקחתי את-הלויים מתוך
 בני ישראל תחת כל-בכור פטר רחם מבני
 ישראל והיו לי הלוים : יג כי לי כל-בכור
 ביום הכתי כל-בכור בארץ מצרים הקדשתי
 לי כל-בכור בישראל מאדם עד בהמה לי
 יהו אני יהוה : פ יד וידבר יהוה
 אל-משה במדבר סיני לאמר : טופקד
 את-בני לוי לבית אבתם למשפחתם כל-
 זכר מבן-חדש ומעלה תפקדם : טז ויפקד
 אתם משה על-פי יהוה כאשר צוה :
 יז והיו-אלה בני-לוי בשמתם גרשון
 וקהת ומררי : יח ואלה שמות בני-גרשון
 למשפחתם לבני ושמעי : יט ובני קהת
 למשפחתם עמרם ויצהר חברון ועזאל :
 כ ובני מררי למשפחתם מחלי ומושי
 אלה הם משפחת הלוי לבית אבתם :
 כא לגרשון משפחת הלבני ומשפחת
 השמעי אלה הם משפחת הגרשני :
 כב פקדיהם במספר כל-זכר מבן-חדש
 ומעלה פקדיהם שבעת אלפים וחמש
 מאות : כג משפחת הגרשני אחרי המשכן
 יחנו ימה : כד ונשיא בית-אב ל-גרשני
 אליסף בן-לאל : כה ומשמרת בני-גרשון
 באהל מועד המשכן והאהל מכסהו ומסך
 פתח אהל מועד : כו וקלעי התצר ואת-
 מסך פתח התצר אשר על-המשכן ועל-
 פמוכתם סביב ואת מיטתיו לכל עבדתו :
 ולטהת

תמושי

ותקטיר : יא ומליל יי עם-משה למימר :
 יב ואנא הא קריבית ית-לינאי מנו בני-
 ישראל חלף כל-בוכרא פתח ולרא מבני
 ישראל ויהון משמשין-קדמי לינאי :
 יג ארי דילי כל-בוכרא ביומא דקטלית
 כל-בוכרא בארעא דמצרים אקדשית קדמי
 כל-בוכרא בישראל מאנשא עד-בעירא
 דילי יהון אנא יי : יד ומליל יי עם-משה
 במדברא דסיני למימר : טו מני ית-בני
 לוי לבית אבתהון לזרעיתהון כל-דכורא
 מבר-זרחא ולעילא תמניון : טז ומנא
 יתהון משה על-מימרא דני כמא דאתפקד :
 יז ותוו-אלין בני-לוי בשמהתהון גרשון
 וקהת ומררי : יח ואלין שמחת בני-גרשון
 לזרעיתהון לבני ושמעי : יט ובני קהת
 לזרעיתהון עמרם ויצהר וחברון ועזאל :
 כ ובני מררי לזרעיתהון מחלי ומושי
 אלין-אנן זרעית לינאי לבית אבתהון :
 כא לגרשון זרעית לבני וזרעית שמעי
 אלין אנן זרעית גרשון : כב מניניהון
 במנין כל-דכורא מבר-זרחא ולעילא
 מניניהון שבעא אלפין וחמש מאה :
 כג זרעית גרשון אחורי משכנא ישדון
 מערבא : כד ורב בית-אבא לבית גרשון
 אליסף בר-לאל : כה ומשרת בני-גרשון
 במשכן ומנא משכנא ופרסא חופאי הופרסא
 דתצע משכן ומנא : כו וסרדי דזרחא
 וית-פרסא דתצע דזרחא דעל משכנא וער-
 מודבתא

ס כו ולקחת משפחת העמרמי
 ומשפחת היצהרי ומשפחת החברני
 ומשפחת העזיאל אלה הם משפחת הקהתי:
 כה במספר כל זכר מבן חדש ומעלה
 ששנות אלפים ושש מאות שמרי משמרת
 הקדש: כט משפחת בני קהת יחגו על
 ירך

מדבחה סחור סחור ונתאמונהי לכל
 פולחניה: כו ולקחת זרעית עמרם זרעית
 יצהר זרעית חברון זרעית עזיאל אלק
 אנון זרעית קהת: כה במנין כל דבורא
 מבר ירחא ולעלא חמניא אלפין ושית
 מאה נטרי מסרתא דקודשא: כט זרעית
 בני

יונתן בן עוזיאל

קצלתבא קדם י: יא ומליל יוגי: יב ונאנא הא קרובית ית ליואי מוג פני ישראל תלת כל בוכרא
 פתח זלרא מקני ישראל ויהון משמשין קדמי ליואי: יג ארום דילי כל בוכרא בקני ישראל דיוסא דקסליר
 וגוי: יד ומליל יוגי: טו מני ית בני לוי לבית אבבתהון לגניסתהון כל דבורא מבר ירחא ולעלא
 חמנינון: טז וקנא יתהון משה על פס מימרא בן היקמא דאתפד: יז ותו אילין בני לוי בשקמתהון
 וגוי: יח ואלין שמרת בני גרשון לגניסתהון לבני ושמעי: יט ובני דקהת לגניסתהון עמרם ויצהר וגוי:
 כ ובני דקררי לגניסתהון מחלי ומרשי אילין אינון גניסת ליואי וגוי: כא לגרשון גניסת לבני וגיסת שמעי
 וגוי: כב סכומהון כמנין כל דבורא מבר ירחא ולעלא סכומהון וגוי: כג פרתין גניסתא די נפקו סגרושון
 כפר משקנא ישראל מערבא: כד זרב בית אבא תהוה סתמני על פרתין גניסתא דגרשון אליסף בן אל:
 כה ומטרת בני גרשון וגוי: כו ונלרות הרמא ונת פקסא דכתבע דרמא דעל משקנא ועל מדבחה תוור תוור
 זנת אטוגי לכל פולחניה: כז ולקחת גניסתא דעמרם וגניסתא דיצהר וגניסתא דחברון וגניסתא דעזיאל אילין הינון
 גניסת קהת: כח במנין כל דבורא מבר ירחא ולעלא וגוי: כט ארבעת גניסתא די נפקו מקהת ישראל על אידא

דמשכנא

רשי

ועבודות הסודות לכהנים: (יב) ואני הנה לקחתי - ואני היכן זכיתי בהן מתוך בני ישראל סיכויישראל שוכרין אותן לשירות שלי על
 זדי הכבדות זכיתי בהם ולקחתי זנים תמורתם לפי שהיה העבודה כבדות וכחשאלו בעגל נפסלו והלויים שלא עבדו ע"א נכחרו איתיהם:
 (טו) מבן חדש ומעלה - משינא מכלל נפלים הוא כמנה ליקרא שומר משמרת הקדש - א"ר יהודה בר' שלום לעוד הוא אותו השכפ
 להיות כמנה מן הבטן זגאמר (שם כו) אשר ילדה אותה ללוי במזרים עם כניסתה כפתח מזרים - ילדה אותה ומכית כסבעים נפשות
 טכשתה מונה משכנס לא חנאס חלא טכעים חסר אחת והיא הלוייה אח המנין: (טז) על פיה - אמר עשה לפני סכ"ה היאך
 אני כנס לתוך חלליהם לדעת חנין ינקיהם א"ל הקב"ה עשה אתה שלך ואני אעשה שלי הלך משה ועמד על פתח האהל והסביבה מקדמת לפניו
 וכת קול ינא הנון האהל ואחורת כך וכך תינקות יא האהל זה לכך נאמר על פיה: (כא) לגרשון משפחת הלכני - כלומר לגרשון
 היו הקודים משפחת הלכני ומשפחת שמעי פקודיהם כך וכך - (כה) המשכן - יריעות התחתונות: דהאהל - יריעות עוים
 העשויות לנג - מכסהו - עורות חלים ותמיים: ומסך פתח - הוא הוילון: (כו) ואת מיתריו - של משכן והאהל ולא של
 פגרי: (כט) משפחת בני קהת יחגו תיבצה - ופוקוין להם דגל רחוקן החוקים תיבצה לוי ברשע ואני לשכני לכך לקו דתן
 ואבירם

רשב"ם

(כו) ולקחת מן זפחת העמרמי ומה זכמיו עתה יאמר עמה שכתוב למעלה ואלה תולדות אהרן ונחש:

מכלל יופי

(טז) ער פי' - אחרי רבותינו ז"ל הלך משה ונחמד על
 פתח כל אהל ואלו זה שכנה וקדמת לפניו וכת
 קול ינא הנון האהל ואחורת כך וכך תינקות יש
 עשה לזה לכך נאמר על פי ס'
 (כג) (אחרי המשכן) - לפני ואחרי יאמרו על גוף
 האדם ומבני ישראלים לשאר הדברים כמו אחרי המשכן
 ותחונם לפני המשכן יהושע עלה דראשון:
 שנים

ירך המשכן תימנה: ל ונשיא בירת-אב
 למשפחת הקהתי אליצפן בן-עזיאל:
 לא ומשמרתם הארון והשלחן והמנורה
 והמזבחת וכלי הקדש אשר ישרתו בהם
 והמסך וכל עבדתו: לב ונשיא נשיאי
 הלוי אלעזר בן-אהרן הכהן פקדת שמרי
 משמרת הקדש: לג למרדי משפחת
 המחלי ומשפחת המושי אלההם משפחת
 מרדי: לד ופקדיהם במספר כל-זכר
 מבין-חדש ומעלה ששת אלפים ומאתים:
 לה ונשיא בית-אב למשפחת מרדי
 צוריאל בן-אביחיל על-ירך המשכן יחנו
 צפנה: לו ופקדת משמרת בני מרדי
 קרשי המשכן ובריחיו ועמדיו ואדניו וכל-
 כליו וכל עבדתו: לו ועמדי החצר סביב
 ואדניהם ויתדתם ומיתריהם: לת והחגים
 לפני המשכן קדמה לפני אהל-מועדו
 מזרחה משה ואהרן ובניו שמרים משמרת
 המקדש למשמרת בני ישראל והנזר הקרב
 יומת: לט כל-פקודי הלויים אשר פקד
 משה ואהרן על-פי יהוה למשפחתם כל-
 זכר מבין-חדש ומעלה שנים ועשרים אלה:
 ששי ס מ ויאמר יהוה אל-משה פקד
 כל-בכר זכר לבני ישראל מבין-חדש ומעלה
 ושאל את מספר שמתם: מא ולקחת את
 הלויים לוי אני יהוה תחת כד-בכר בבני
 ישראל

בקור על
ואהרן

ששי

בני-קהת ישרון על צדא דמשכנא דרומא:
 ל ורב בית-אבא לזרעית קהת אליצפן
 בר-עזיאל: לא ומטרתהון ארונא ופתורא
 ומנרתא ומדבתנא ומני קודשא דישמשון
 בהון ופרסא וכל פולחניה: לב ואמרכלא
 דמנא על-רבבבי ליואי אלעזר בר-אהרן
 כהנא דמתחות-ידוהי-ממנן נטרי מטרת
 קודשא: לג למרדי זרעית מחלי וזרעית
 מושי אלין אמנן זרעית מרדי: לד ומניניהון
 במננן כל-דכורא מבר-ירחא ולעלא שתא
 אלפין ומאתן: לה ורב בית-אבא לזרעית
 מרדי צוריאל בר-אביחיל על-צדא
 דמשכנא ישרון ציפונא: לו ודמסיר
 למיטר בני מרדי דפי משכנא ועברוהי
 ועמודוהי וסמכוהי וכל-מנוהי וכל פולחניה:
 לו ועמודי דרתא סחור-סחור וסמכיהון
 וספיהון ואטוניהון: לח ודשרן קדם
 משכנא קידומא קדם משכן-מנא מדנתא
 משה ואהרן ובנוהי נטרין מטרת מקדשא
 למטרת בני ישראל וחידוני דיקרב
 ותקטיל: לט כל-מנני ליואי דמנא
 משה ואהרן על-מימרא דני לזרעיתיהון
 כל-דכורא מבר-ירחא ולעלא עשרין
 ותריין אלפין: מ ואמר יי למשה מני
 כל-בוכריא דכריא לבני ישראל מבר-
 ירחא ולעלא וקביל ית מננן שמהתהון:
 מא ותקריב ית-ליואי קדמי אנא יי

חלף כל-בוכרא בבני ישראל ונת בעירא דליואי חלף כל-בוכרא בבעירא דבני
 ישראל

ישראל ואת בהמת הלויים תחת כל-בכור
 בבהמת בני ישראל : מב ויפקד משה
 באשר צוה יהוה אתו את-כל-בכור בבני
 ישראל : מג ויהי כל-בכור זכר במספר
 שמת

יונתן בן עוזיאל

דמשקנא דרוקא : ל ורב בית אבא דהרה מחמני על גניפת קחת אליצמן בר עזיאל : לא ומטרחהון ארונא
 דפתורא ומנרתא וגוי : לב ואמרוכל דקמני על ברבבי לוצאי אלעזר בר אפרון בהנא הוא הורה שאיל באורביא
 ותרימא קמתרת ידוי קמני גטלי פוסבת קודשא : לג למרבי גניקמא דמחלי וגיניקמא דמושי אליו הינו גניסת
 מקרי : לד סכומהון במנין כל דכורא וגוי : לה ורב בית אבא דהנה מחמני על גניסת מקרי צוריאל בר
 וגוי : לו ודקסיר למנטר בני מקרי לוחי משקנא ונגרא ועמדוי וחומרוי וכל פולחניה : לו ועמרוי
 דברתא תוור תוור וחוקריהון וסיביהון ומתחיהון : לה ודישרן קם משפן וקנא מוצקא משרה ואחרן וקני
 גטרין משברת מקדשא למטררה בני ישראל וחילוני דקרב ותקטל באשא מצלחבא מן קנס : לט כל סכומי
 מניגי לואי די קנא משרה ואחרן על פוט מימרא דין לגניסתהון כל דכורא וגוי : מ ואמר : למשרה מני כל
 בורבניא דורבניא בקני ישראל וגוי : מא ותקריב ער לוצאי קדמי אנא : חלף כל בורבניא בקני ישראל ונת כל
 בערניא דלוצאי וגוי : מב ומנא משה היקמא דפקיד וגוי : מג וברון כל בורבניא דורבניא בקנס מנין שקמהון

מבר

רשי

ואמרו ומותים ומתים איש עם קרח ועדתו שנאשכו עמהם במחלוקתם : (לא) והמסך . היא הפרכת שאף היא קרויה פרכת
 המסך : (לב) וגשיא גשיאי הלוי . ממונה על כלם . ועל מה היא גשיאותו פקודת שומרי משמרת על ידו היא פקודת כולם :
 (לח) משה ואהרן ובניו . וסמוכין להם דגל מחנה יהודה והחונים עליו ישכר וזכורן טוב לצדיק טוב לשכמו לפי שהיו שכיניו של משה
 שהיה עוסק בתורה נעשו גדולים בתורה שנאמר (תהלים סט ק"ח) יהודה מחוקקי (ר"ה א"ב שופטים ה) ומכני ששטר ודעי
 בינה וגו' מלתיים ראשי סנהדראות (במדבר ד) ומזכורן מושכים כשכט שופר : (לט) אשר פקד משה ואהרן . נקוד על אהרן
 לומר שלא היה כמנין הלויים (בכורות ד) : שנים ועשרים אלף . וכפרטן אתה מונח שלש מאות יתרים בני גרשון שבעת אלפים וחמש
 מאות . בני קהת שמונת אלפים ושש מאות . בני מררי ששת אלפים ומאתים . ולמה לא כללן עם השאר ויפדו את הכהנות ולא יביזו
 זקוקים הסלסה ושבעים ומאתים בכורות העודפים על הזנין לפדיון חמור רבותינו כנוסכת (בכורות ה) בכורות אותן שלש מאות לויים
 בכורות היוודיים שפקיעו עמם מן הפדיון . (מ) פקד כל בכור זכר מבן חדש וטעלרן . משלח עכלל סלף נפלים :

ואת

מכלל יופי

ורבים על דרך כל הארץ ולא עלו למעלה כאשר שבטים : והרר
 דון יתח אברכאכל אמר כי רבו עם בני ישראל בדרך עם היה ולצדיק
 רב מפני שהיו ימים מתעמים לא יוכלו לכנס את הארץ ולעבדה ולשמרה
 ותרבה עליהם חית השדה למעוטים ובעבור ששכט לוי היה עתיד
 להתיחד לעבודת הקדש ויתפרנסו ויון המעשרות ולא יהיה להם חלק
 ונחלה בחלוקת הארץ לכך גזרה חכמתו ויתברך שאל יתרבה כשאר
 השבטים והיה רכויים כפי מרכם לא יותר וזה . ולחכמתו הקבלה
 סוד עמוק בזה הענין והעולה ממנו שהיו הלויים מחכה שכינה דוגמת
 עלאכי עליון שרדו עם כבוד ה' על הר סיני שהיו שנים ועשרים אלף
 דכרתי המסור ברוח הקדש רכב אלהים רכותים אלפי שנה' בס
 סיני בקרש :

(*) (*) ה 5 (ואת

שמת מבן-חורש ומעלה לפקדיהם שנים
 ועשרים אלף ששה ושבעים ומאתים: פ
 מד וידבר יהוה אל-משה לאמר:
 מה קח את-הקלעים תחת כל-בכור בבני
 ישראל ואת-בהמת הקלעים תחת בהמתם
 והיו-לו הקלעים אני יהוה: מו ואת פרוגי
 הערפשה והשבועים והמאתים הערפים על-
 הקלעים מבכור בני ישראל: מז ולקחת
 חמשת חמשת שקלים לגלגלת בשקל
 הקדש תקח עשרים גרה השקל: מח
 ונתתה הכסף לאהרן ולבניו פרוגי הערפים
 בהם: מט ויקח משה את כסף הפרקים
 מאת הערפים על פרוגי הקלעים: נ מאת
 בכור בני ישראל לקח את-הכסף חמשה
 וששים ושלש מאות ואלף בשקל הקדש:
 נא ויתן משה את-כסף הפרקים לאהרן
 ולבניו על-פי יהוה כאשר צוה יהוה את-
 משה: פ א וידבר יהוה אל-משה
 ואל אהרן לאמר: ב נשא את-ראש בני
 קהת מתוך בני לוי למשפוחתם לבית אבתם:
 ג מבן שלשים שנה ומגלה ועד בן-חמשים
 שנה כל-בא לצבא לעשות מלאכה באהל
 מועד: ד זאת עבדת בני-קהת באהל
 מועד קדש הקדשים: ה וכל אהרן ובניו
 בנסע המדנה והורדו את פרשת המסך
 ולסו-בה את ארון העדת: ו ונתנו עליו
 כסוי עור חמש ופרשו בגד-כליל תכלת
 מלמעלה ושמו בדיו: ז ועל שלתן הפנים
 יפרשו

הפדוים קרי
 שביעי

ושבעין ותלתא: מד ומליל יי-עם-משה
 למימר: מה קריב ית-ל-אי חלף כ-
 בוכרא בבני ישראל וית-בעירא דלוי-אי
 חלף בעירתו ויהו-משמשין קדמי לוי-אי
 אנאי יי: מז וית-פורקן מאתן ושבעין
 ותלתא דיתירין על-לויאי מבוכרא דבני
 ישראל: מח ותסב חמש חמש סלעין
 לגלגלתא בסלעי קודשא תיסב גשרין
 מגין סלעי: מה ותתן בספא לאהרן
 ולבנותי פורקן דיתירין בהון: מט ונסיב
 משה ית כסף פורקנהון מן דיתירין על-
 פריקי לויאי: נ מן בוכרא דבני ישראל
 נסיב ית-כסףא אלף ותלת מאה ושתי
 וחמש סלעין בסלעי קודשא: נא וידב
 משה ית-כסף פריקאי לאהרן ולבנותי על-
 מימרא דיי כמא דפקוד יי ית-משה:
 א ומליל יי-עם-משה ויגם אהרן למימר:
 ב קבילו ית-חושבן בני קהת מגו בני לוי
 לזרעיתיהון לבית אבתהון: ג מבר תלתין
 שנין ולעילא ועד בר-חמשין שנין כל-
 דאתי לחילא למעבד עיבדתא במשכן
 ומנא: ד דין פולתן בני-קהת במשכן
 ומנא קדש קודשא: ה ויעול אהרן ובנותי
 במיטרי משריתא ויפרקון ית פרוכתא
 דפרסא ויבסון בה ית ארונא דסדרותא:
 ו ויתנון עלוהי חופצא דמשך ססגונא
 ויפרסון לבוש-זמיר תכלא מלעלא וישוון
 אריהוהי: ז ועל פתורא דכח-אפינא
 יפרסון

טבר ירחא ולעילא לקברם מביניהון עשרין וגו' : מד ומליל ח וגו' : מה קרבת ליוצי חלף כל בוכרמ
 פקני ישראל וירא בעירא ליוצי וגו' : מו ונת פקוני מאתו נשוכעין ומלרנא מרה דאשקתירי על ליוצי וגו' :
 מז ותפס חמשה חמשה פלעין לגירגלתא בסלעי קודשא תפס עשרין מעין סלעא : מח ותמו בספא
 לפתרו ולכניו פקוני מה דמשתניו בהון : מט ונסיב משה את פירקנהון מן מה דמשתניו על פקוני ליוצי :
 נ מלות בוכרמ דבני ישראל נסיב את בספא ארף וגו' : נא ויתב משה ירו בספא פקונא לפתרו ולכניו
 על פס מימרא דין היכמא דפקיד ח ית משה : א ומליל ח וגו' : ב קבילי את חרשבו בני קתת מנו בני לר
 לגיפתהון לבית אבתהון : ג סבר פקתו שניו ולעילא ועד בר חמשין שניו פל דאחי לחילא למעבר עיבדתא
 במשבו זמנא : ד דא פולחנת וגו' : ה ועליל אהרו ורבינו בןמיטל משריתא ופקרון ית פרוקא דפרקא
 ויבסין ית ארנא דסדרתא : ו ותנוני עליו חופאה דמשך סגונא ויפרשו לברש שויר עליו מלעילא וישות
 אריותו : ז ועד פתור לחום אפיא ופרסון לביש
 דתקלא ותנוני עליו ית פילוחתא ונת בויבא ונת מנקתא
 ונת קסורת גיסוקא ור' חים מרדא ערוי ותי :

ירושלמי
 נת פילוחתא

ויפרשו

דש"י

(מה) ואת בהמת הלויים וגו' . לא פדו כהמת הלויים ח בכורי בהמה סודיה של ישראל אלא את פטרי חמוריהם ומה אחד של כל
 פטר כזה פטרי חמורים של ישראל תדע מהרי מנה היודפים פלדס ולא מנה העודפים כההיא ; (מו) ואת פרוי השלשה וחומר
 ואת הכורות הנריכין להפדות בהם אלו שלשה ושבעים וחמשים העודפים כהם יתרים על הלויים מהם תקח חמשת שקלים לנגלת כך היא
 מכירתו שליוסף עשרים כסף שביה ככורה של רחל : העודפים ער פרוי הלויים . על חיותן שפדו הלויים בגופן : (מז)
 חמשה ושישים ושלש מאות וארף . כך סמוס בחשבון : חמשת שקלים לנגלת . למחיים בכורות חלף שקל לשבעים בכורות ש"ן שקל
 לשלש בכורות חמשה עשר שקל . (במדרש ד' טנהדרק י"ז) חמר כולד חמשה בכור מאויר לותן חמשת שקלים יחמר לי אחי חמדויי הלויים מה
 עשה הכיח פנים ועשרים חלף פתקין וכתב עליהם כן לוי ומחתיים ושבעים ושלושה פתקין כתב עליהן ח' שקלים כללן וכתבן בקלפי חמר לכס סלון
 ועלו פתקום לפי הגורל : (ב) גשא את ראש וגו' . מה סמא את החייון לעבודת משח והם נזכר שלשים ועד כן מחיים ענה והפחות
 מושלים לא נתולח כמו חכאן חמרוכין שלשים לפח והיותר על כן מחיים כמו מחיים חמיה : (ד) קדש הקדשים . העקודש
 טככלן הארון והשלחן והמזבחה והמזבחות והפוכות וכלי שרת : (ה) וכא אהרון ובניו וגו' . וכמו שכל כליוכלי לכתקו חמוריהם
 כפרשה ולא יערכו הלויים בני קתת אלא לשאת : בנסוע המחנה . כשהענין מתלקט בן יודעין שיענו : (ו) קעורות וכפורת
 דקשות

רשבי"ט

(מח) (הפדוים) חיותר . מ"ס כח"ס של דיקוס . הכנס . שלשים . שלש מאות שללויים עתים על שנים ועשרים חלף .
 בכורות היו . וחך ככור נפקיע בכור כן פירשו רבותינו : (ז) אהרן וצביון ככרובי המזבחה שני זבחים ראשונים שנופעים תתילכ
 קודם שיבא המשק והלויים :

מכלל יופי

(מו) (ואת פרוי השלישה) . שם האחד ממנו פרוי -
 בשקל כסף . עיר תחש : (מט) (הפדוים)
 שם . בפלם שלשם : (נ) (מאת) בכור
 בני ישראל) . לשון יחיד על רבים והוא דרך
 כלל :
 ד (ו) (כסוי עור רחש) . שם :
 ושמו . על כנפות הלויים . או הפעם שיתקמוחותם
 להיות יונאים לשאת חותם בהם כי היו הפעם רחמים
 וחריבו לדיים בהם כרמיס וכלכד שלא יסורו מחנו :
 (ז) (ואת המנקיות ואת קשות) . מחלוקת בין רבותינו

ול"ש אומדים כי המנקיות אלו הנגיפין שהיו כמין ירודות
 של הזבועים כמדן וגבוהים מיני השרון ומפוצלים
 פעורים לסמוך הנגיב ורם הקערה שלא ישברו
 במשא הלחם ולזה הדרת נופה דעת התרגום שהגם
 המנקיות מכילתא ויש מהם שאמרו חז"ל אלו טעפן
 ומנקיות אלו הקניסו לזה הדרת נקרא בן לפי שמקיים
 הלחם שלא יחעפש : (הגסן) . ע"ע . הסדר והכסוי
 ופירושו שהיו הקשות בכין הצאי קנים וללויים זכרים אוחס
 על ראש כל לאס ולחם כדי שיכנס הרוח ביניהם כדי שלא
 יחעפש הלחם והנה הקשות היו סתור זכסוי ללחם גם ורה
 הפירוש

ופרשו בגד תכלת ונתנו עליו את הקשרת
 ואת הכפה ואת המנקה ואת קשות הגסך
 ולחם התמיד עליו יהיה : ה ופרשו עליהם
 בגד תולעת שני וכסו אתו במכסה עור
 תחש ושמו את בדיו : ט ולקחו בגד
 תכלת וכסו את מנרת המאור ואת נרתיה
 ואת מלקחיה ואת מחתתיה ואת כל כל
 שמנה אשר ישרתו לה בהם : י ונתנו
 אותה ואת כל כליה אל מכסה עור תחש
 ונתנו על המוט : יא ועל מזבח הזהב
 ופרשו בגד תכלת וכסו אתו במכסה עור
 תחש ושמו את בדיו : יב ולקחו את כל
 כלי השרת אשר ישרתו בהם בקדש ונתנו
 אל בגד תכלת וכסו אתם במכסה עור
 תחש ונתנו על המוט : יג ודשנו את
 המזבח ופרשו עליו בגד ארגמן : יד ונתנו
 עליו את כל כליו אשר ישרתו עליו בהם
 את המחלת את המולגת ואת היעים ואת
 המזקת כל כלי המזבח ופרשו עליו כסוי
 עור תחש ושמו בדיו : טו וכלה אהרן
 ובניו לכסת את הקדש ואת כל כל הקדש
 בנסע המחנה ואחריו כן יבאו בני קדוה
 לשאת ולא יגיעו אל הקדש ומתו אלה
 משא בני קהת באהל מועד : טז ופקדת
 אלעזר בן אהרן הכהן שמן המאור וקטרת
 הסמים ומנתת התמיד ושמן המשחה פקדת
 כל

ופרסו לבוש תכלת ונתנו עלוהי ית
 מניסיה וית בויכיא וית מכילתא וית
 קסות ניסוכין ולחמא תדירא עלוהי יהי :
 ח ויפרסו על לרזן לבוש צבע זהורי
 ויכסו ויתיה בחופאה דמשך ססגנא וישוון
 ית אריחוהי : ט ויכסו לבוש תכלת
 ויכסו ית מנרתא דאנהורי וית בוצינאה
 וית צבתאה וית מחתיתהא וית כל מני
 שמושא די ישמשו לה בהון : י ויתנו
 יתה וית כל מנהא לחופאה דמשך ססגנא
 ויתנו על אריחיה : יא ועל מדבחה
 דדהבא ופרשו לבוש תכלת ויכסו ויתיה
 בחופאה דמשך ססגנא וישוון ית אריחוהי :
 יב ויכסו וית כל מני שמושא די ישמשו
 בהון בקודשא ויתנו ללבוש תכלת ויכסו
 יתהון בחופאה דמשך ססגנא ויתנו על
 אריחיה : יג ויכסו ית קטמא דמדבחה
 ויפרסו עלוהי לבוש ארגמן : יד ויתנו
 עלוהי ית כל מנהי די ישמשו עלוהי בהון
 ית מחתיתהא וית צנוריתהא וית מנרופיתהא
 וית מנרמיהא כל מני מדבחה ויפרסו עלוהי
 חופאה דמשך ססגנא וישוון אריחוהי :
 טו וישצי אהרן ובנוהי לכסאה ית
 קדשא וית כל מני קודשא במיטת
 משריתהא ובתר דבן יעלון בני קהת למיטל
 ולא יקרבו לקודשא ולא ימותו אלן מטול
 בני קהת במשבן זמנא : טז ודמסיר

לאלעזר בן אהרן כהנא משחא דאנהרותא וקטורת בוסמיה ומנחתא תדירא ומשחא
 דרבנותא

יח אלי תכליתו אתי שבט משפחת הקהתי
מתוך הלויים : יט ותאתי עשו להם ותיו
ולא ומתו בגשתם את קדש הקדשים אהרן
ובניו יבאו ושמו אותם איש איש על עבדתו
נאלמסאן : כ ולא יבאו לראות כבלע
את הקדש ומתו :

קנ"ט חלקיה סימן : ומפטרין כת"ע בהושע
והיה מספר כסימא

פ פ פ

כא וידבר יהוה אל משה לאמר :
כב נשא את ראש בני
גרשון נסיהם לבית אבתם למשפחתם :
כג מבן שלשים שנה ומעלה עד בן
חמישים שנה תפקד אותם כל הבא לצבא
צבא לעבד עבדה באהל מועד : כד זאת
עבדת משפחת הגרשני לעבד ולמשא :
כה ונשאו את יריעת המשכן ואת אהל
מועד מכסהו ומכסה התחש אשר עריו
מלמעלה ואת מסך פתח אהל מועד :
כו ואת קלעי החצר ואת מסך פתח
שער החצר אשר עלי המשכן ועל המזבח
סביב ואת מיתריהם ואת כל כלי עבדתם
ואת בר אשר יעשה להם ועבדו :

כז על פי אהרן ובניו תהיה כל עבדת
בני הגרשני לכל משאם ולכל עבדתם
ופקדתם עליהם במשמרת את כל משאם :
כח זאת עבדת משפחת בני הגרשני באהל
מועד ומשמרתם ביד איתמר בן אהרן

הכהן

ולאהרן למימר : יח לא תשיצון ית
שבטא זרעית קהת מנו לינאי : יט ורא
עיבדו להון וייהון ולא ימותון במקרבהון
לקודש קודשא אהרן ובגודי יעלון וימנו
יתהון נבר נבר על פולחניה ולמטוליה :
כ ולא יעלון למחזי כד מכסן יתמני
קודשא ולא ימותון :

פ פ פ

כא ומליל יי עס משה למימר :
כב קביל יתחושבן בני
גרשון אף אנן לבית אבהיהון לזרעיהון :
כג מבר תלתין שנין ולעילא עד בר
חמשין שנין תמני יתהון כל דאתי לחילא
חילא למפלת פולחנא במשכן זמנא :
כד דין פולחן זרעית גרשון למפלת
ולמטול : כה ויטלון ית יריעת משכנא
ויתמשכן זמנא הופאיה והופאיה דסקונא
דעלוהי מלעילא ויתפרסא דתרע משכן
זמנא : כו ויתסדרי דרתא ויתפרסא דמעלנא
דתרע דרתא דעל משכנא ועל מדבתא
סהור סהור וית אטוניהון וית כדמני
פולחנהון וית כל דיתמסר להון ויפקהון :
כז על מימר אהרן ובגוה תהי כל
פולחן בני גרשון לכל מטוליהון ולכל
פולחנהון ותמנו עליהון במשרא ית כל
מטלהון : כח דין פולחן זרעית בני גרשון
במשכן זמנא ומטרתהון בידא דאיתמר
בר

ונון יח לא תתקשרו לשיצאה ויר שבתא ונעשת וכו' ומותרו באשא מלחבא ויורחון עניניהו מן בית קודש קודשא
בזמן מקרבהו לתמו אחרו וכו' ויעלו וכו' : כ וקא
יעלו למתמקיא בר יעלו בהנא לשיקוע מאני קודשא
דלא ומותרו באשא מלחבא :

בא וידבר ומליל י עם משח למימר : כג קביל ית חושבו בני גרשון ארף הינתן לגיור אבתהרון
לגטסתהו : כג מבר הלחז שניו קלעילא ועד בר חמישין שניו מקני ונתתו כל דאתי לחילא
חילא למעבר עיבדתא במשבו ומנא : כד דא היא פולחנת גניסת גרשון למפלח ולמטור : כה וימלוו וז
ריעה משכנא ויה משבו ומנא חופאיה וחופאיה דמטונא דעלוי מלעילא ויה פקסא דתבע משבו ומנא :
כו ויה וילוח דקסא ויה פקסא דמעילא דתבע דקסא דעל משכנא תוזר תוזר ויה אטוניהו ויה קר טאגל
פולחנהו ויה כל מיה דיתקסר להו ופולחון : כז על מימרא דאתרו וכו' ויה כל פולחן בני גרשון לקר
במטולתו ולכל פולחנהו ונתמנו עליהו במטריא ית בר מטולהו : כח דא היא פולחנת גניסת גרשון

במשכן

רשי

הקדשים על מי איתמר היה כמו שכתוב כפרשת נשא : (זח) אל תבריהו אלת דמנלהם שימותו : (ב) ולא יבאו לראור
כבלעאת הקדש לתוך כרתק שלו כמו שפירשתי לזעלה כפרהו ופרשו עליו כגל פלוני וכמו אותו כמכסה פלונית וכלוע של
הוא כסויו : הסלח במדבר סיני
(כב) נשא את ראש בני גרשון גם הם כמו שזכרנו על בני קת לראות כמהים שהגיעו לכל עבודה : (כה) את יריעות
המשכן עשר תחמוטות : ואת אהל מועד יריעות עזים העשויות לאהל עליו : מכסהו עורות
חלים וחלבים : מסך פתח יולן כמזרחי : (כו) אשר על המשכן כלומר הקלעים והמסך של חרס הסוכים ומזגים על
המשכן ועל מוסם הכסף נסכים : ואת כל אשר יעשה להם כתנומת כל דיתקסר להו למי גרשון (ח) : (כז) על פי אהרן
בניו

באר רהובות דקדוקי רשי

(ה) דהא ודאי חין לפרש מלת יעשה מעני עשייה ממש ויהיה משמעו יעשה להם (ו) ודאי חין חין ויטלכלי משכן לו אירי מנין
וכמות חין להם היתר להשתמש בכלי משכן לצורך עצמו לכן קאמר רשי כתרגומא דיתקסר להו ורסה לומר מלת יעשה משמע
לענין חסירה והיינו שמוסר להם כלי משכן לפרוק ולטעון ושאר עבודות המשכן :

רשב

חין לכת משה (אלה) ככתף : כלומר בדכר זה נושאין את זה : ואחריו כן יבואו בני קת לאחר שתכסו את הארון והכלים : (כ) ככלע
את הקדש : כסותרון את הסיכל ה' כגלה ואם יראו ימותו : כמו שזכרנו בלכשי בית שמש כיראו בתרון ה' : ככלע : כמו ככלע ה'
ודרך חורפותין כלעו כלע פל ארמנותיה : ומאשריו וטובעים : וכן כתיב לזעלה שמשעה שהיו מתחילין לפרק את המשכן : היו
מתרומים בני קת : כדכתיב וכה אהרן ובניו כנסו המסכה והגורדו את פרכת המסך וכל הפרשה עד וכלה אהרן ובניו לככות וכו' ואמר
כן יבאו בני קת : הסלח במדבר מיסוד רבינו שמואל
(כב) נשא גם הם לפי זכרם לזעלה כשא את ראש בני קת : לאחר שסדרו וקבעו סדר התפנות ותכניתן הדרך לומר מילות
טחיס מן המסכות :

מכלל

(ב) (כבלע) : כבף והטנם כשחכמים את הכלי
דוצה לומר בהסתר הקדש : לתוך כרתיקו כמו שפירש לחיכל'
ופרשו עליו כגל פלוני וכסו אותו
במכסה פלוני וכלוע שלו זה
כסויו והוא דעת חכמים שתרם כל חכמן ית ימי קודשא ורבתי
ו' אחריו כוסכת סהדרין שו אהרנה לגאק כלי שרת שעיב קית

יופי

כידו שמש והקנאין פונען בו ויקרא הנכה כן מלסון חיל כלע
ויקראו והואלתי את כלעומעיו :
ד נשא (כג) (לצבא צבא) : תוספת באור כי דיר
כלצבא ואמר לצבא צבא לפי שהבאים
לעבודה האל לבימות צבא צבא וחיל ענאספיים מזה ומזה
לכא שסבלת לשון אסיפה וקטני בפירוש שמואל פ' ב'
ובשמות

הכהן : ס כש בני מררי למשפחתם
 לבית אבתם תפקד אתם : ל מבן שלשים
 שנה ומעלה ועד בן חמשים שנה תפקדם
 כל הבא לצבא לעבד את עבדת אלה
 מועד : לא וזאת משמרת משאם לכל
 עבדתם באהל מועד קרשי המשכן ובדיחוי
 ועמודיו ואדניו : לב ועמודי החצר סביב
 ואדניהם ויתרתם ומיתריהם לכל כליהם
 ולכל עבדתם ובשמת תפקדו את כלי
 משמרת משאם : לג זאת עבדת משפחת
 בני מררי לכל עבדתם באהל מועד ביד
 איתמר בן אהרן הכהן : לד ויפקד משה
 ואהרן ונשיאי העדה את בני הקהתי
 למשפחתם ולבית אבתם : לה מבן
 שלשים שנה ומעלה ועד בן חמשים שנה
 כל הבא לצבא לעבדה באהל מועד :
 לו ויהיו פקדיהם למשפחתם אלפים
 שבע מאות וחמשים : לו אלה פקודי
 משפחות הקהתי כל העבד באהל מועד
 אשר פקד משה ואהרן על פי יהוה ביד
 שני משה : ס לח ופקודי בני גרשון
 למשפחותם ולבית אבתם : לט מבן
 שלשים שנה ומעלה ועד בן חמשים שנה
 כל הבא לצבא לעבדה באהל מועד :
 מ ויהיו פקדיהם למשפחתם לבית אבתם
 אלפים ושש מאות ושלשים : מא אלה
 פקודי משפחת בני גרשון כל העבד באהל
 מועד אשר פקד משה ואהרן על פי יהוה :
 ופמודי

בר אהרן כהנא : כט בני מררי לזרעיתיהון
 לבית אבהתיהון תמני יתהון : ל מבר
 תלתין שנין ולעילא ועד בר חמשים שנין
 תמנינון כל דאתי לחילא למפלה ית
 פולחן משכן זמנא : לא ודא מטרת
 מטולהון לכל פולחנהון במשכן זמנא דפי
 משכנא ועברוהי ועמודוהי וסמכוהי :
 לב ועמודי דדרתא סחור סחור וסמכיהון
 וסכיהון ואטוניהון לכל מנייהון ולכל
 פולחניהון ובשמת תמנון ית מני מטרת
 מטולהון : לג דין פולחן זרעית בני מררי
 לכל פולחנהון במשכן זמנא בידא דאיתמר
 בר אהרן כהנא : לד זמנא משה ואהרן
 וברבבי כנשתא ית בני קהת לזרעיתיהון
 ולבית אבהתיהון : לה מבר תלתין שנין
 ולעילא ועד בר חמשים שנין כל דאתי
 לחילא לפולחנא במשכן זמנא : לו והיו
 מניניהון לזרעיתיהון תרין אלפיין ושבע מאה
 וחמשים : לו אלין מניני זרעית קהת כל
 דפלה במשכן זמנא דמנא משה ואהרן על
 מימרא דני בידא דמשה : לח זמני בני
 גרשון לזרעיתיהון ולבית אבהתיהון : לט
 מבר תלתין שנין ולעילא ועד בר חמשים
 שנין כל דאתי לחילא לפולחנא במשכן
 זמנא : מ והיו מניניהון לזרעיתיהון לבית
 אבהתיהון תרין אלפיין ושית מאה ותלתין :
 מא אלין מניני זרעית בני גרשון כל
 דפלה במשכן זמנא דמנא משה ואהרן על
 ומימרא

מב ופקודי משפחת בני מררי למשפחתם
 לבית אבתם : מג מבן שלשים שנה
 ומעלה ועד בן חמשים שנה בר-הבא
 לצבא לעבדה באהל מועד : מד ויהיו
 פקדיהם למשפחתם שלשת אפים ומאתים :
 מה אלה פקודי משפחת בני מררי אשר
 פקד משה ואהרן על-פי יהוה ביד-משה :
 מו כל-הפקדים אשר פקד משה ואהרן
 ונשיאי

מימרא דיי : מב ומניגי זרעית בני מררי
 לזרעיתהון לבית אבתהון : מג מבר
 תלתין שנין ולעלא ועד בר-חמשים שנין
 כל-דאתי לחילא לפולחנא במשכן ומנא :
 מד והוּמניגייהון לזרעיתהון תלתא אלפי
 ומאתן : מה אלין מניגי זרעית בני מררי
 דמנא משה ואהרן על מימרא דיי בידא
 דמשה : מו כל-מניגי דמנא משה ואהרן
 ורברבי

יונתן בן עוזיאל

במשכן ומנא ומשורתיו ביד איתמר בר אהרן בהנא : בט בני מררי לגניסתהון לבית אבתהון תמני יתהון :
 ל מבר תלתין שנין ולעלא ועד בר חמשים שנין ומניגי כל דאתי לחילא למפלה ית פולחן משכן ומנא :
 לא ודא מטרת מטלהון לכל פולחנהון במשכן ומנא לחי משכנא ונגרוי ועמודוי ותוקרוי :
 לב ועמודי וקמא תזור ותזור ותוקריהון וסיביהון ומתהון לכל מאניהון ולכל פולחנהון ובשמהון תמנוי ית
 כל מאני מטרת מטלהון : לג דא היא פולחנת גניסת בני מררי וגי : לד ומנא משה ואהרן ית בני קהת
 לגניסתהון ולבית אבתהון : לה מבר תלתין שנין ולעלא ועד בר חמשים שנין כל דאתי לחילא לפולחנא
 במשכן ומנא : לו והוּ סכומהון לגניסתהון תרוי אלפי ושבע מאה וחמשים : לו אלין מני סכומי גניסת
 קהת כל דפלה במשכן ומנא די מנא משה ואהרן על פום מימרא דיי בידא דמשה : לח ומני סכומי בני
 גרשון לגניסתהון ולבית אבתהון : לט מבר תלתין שנין ולעלא ועד בר חמשים שנין כל דאתי לחילא
 לפולחנא במשכן ומנא : מ והוּ סכומהון לגניסתהון תרוי אלפי ושירי מאה ותלתין : מא אלין מניגי
 סכומי בני גרשון כל דפלה במשכן ומנא דמנא משה ואהרן על פום מימרא דיי בידא דמשה : מב ומניגי
 סכומי גניסת בני מררי לגניסתהון לבית אבתהון : מג מבר תלתין שנין ולעלא ועד בר חמשים שנין כל דאתי
 לחילא לפולחנא במשכן ומנא : מד והוּ סכומהון לגניסתהון תלת אלפי ומאתן : מה אלין מניגי
 סכומי גניסת בני מררי דמנא משה ואהרן על פום מימרא דיי בידא דמשה : מו כל סכום מניגי דמנא משה

ואהרן

דשי

ובניו . ואיה מהכניס ממנה עליהם ביד איתמר בן אהרן הכהן : (לב) ויתרותם ומיתרותם . של עמודים שהרי יתדות ומיתרי
 הקלעים כמשה בני גרשון היו ויתדות ומיתרים היו ליריעות ולקלעים . מלמטה של תנכיהם הרום . ויתדות ומיתרים היו לעמודים סביב
 לתלות

מוכרל יופי

(לב) ובשמות תפקדו את כלי משמרת משאם .
 הטעם שיפקד ביד כל איש ואיש במקד
 שמות לנגלותם את כלי משאם יאמר איש פלוני ישא מן הקרשים כך
 כמספר ופלוני מן הכריתים או העמודים כך כמספר לא שינוע בני
 מררי ככלל ישאו הקרשים והאדנים והעמודים וכו' כל איש ואיש
 ישמור פקודת משאו ולא יכנס האחד בעבודת חברו והזכירה סכני

(*) (ג) (ד) (ה) (ו) (ז) לעבוד

וְנִשְׂאֵי יִשְׂרָאֵל אֶת־הַלְוִיִּם לְמִשְׁפַּחְתָּם
 וּלְבֵית אֲבֹתָם : מו מִן שְׁלֹשִׁים שָׁנָה
 וְעַלֶּה וְעַד בֶּן־חַמְשִׁים שָׁנָה כָּל־הַבָּא
 לְעֵבֶד עֲבָדָת עֲבָדָת מִשָּׂא בְּאֵהָרָה
 מוֹעֵד : מח וַיְהִיו פְּקֻדֵיהֶם שְׁמֹנֶת אַלְפִּים
 נְחֹמֶשׁ מֵאוֹת וּשְׁמֹנִים : מט עַל־פִּי יְהוָה
 פָּקַד אֹתָם בִּיד־מֹשֶׁה אִישׁ אִישׁ עַל־עֲבֹדָתוֹ
 וְעַל־מִשְׁאֹו וּפְקֻדָּיו אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה אֶת־
 מֹשֶׁה : פ א וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה
 לֵאמֹר : ב צו אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְיִשְׁלְחוּ מִן־
 הַמַּחֲנֶה כָּל־צְרוּעַ וְכָל־זָב וְכָל טָמֵא לְנֶפֶשׁ :
 ג מִזְכָּר עַד־נִקְבָּה תִּשְׁלְחוּ אֶל־מַחוּץ
 לַמַּחֲנֶה תִּשְׁלְחוּם וְלֹא יִשְׁמְאוּ אֶת־מַחֲנֵיהֶם
 אֲשֶׁר אֲנִי שֹׁכֵן בְּתוֹכָם : ד וַיַּעֲשׂוּ כֵן בְּנֵי
 יִשְׂרָאֵל וַיִּשְׁלְחוּ אוֹתָם אֶל־מַחוּץ לַמַּחֲנֶה
 כְּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה בֶּן עֶשְׂו בְּנֵי
 יִשְׂרָאֵל : פ ה וַיְדַבֵּר יְהוָה
 אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר : ו דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
 אִישׁ אוֹיֵאֵשָׁה כִּי יַעֲשׂוּ מִכָּל־חַטָּאת הָאֵלֶּם
 לְמַעַל מַעַל בַּיהוָה וְאֲשַׁמָּה הַנֶּפֶשׁ הַהוּא :
 ז וְהִתְנִדּוּ אֶת־חַטָּאתָם אֲשֶׁר עָשׂוּ וְהָשִׁיב
 אֶת־אֲשָׁמוֹ בְּרֹאשׁוֹ וְחִמִּישְׁתּוֹ יִסֹּף עָלָיו
 וְנָתַן לְאִשֶׁר אֲשַׁם לוֹ : ח וְאִם־אִין לְאִישׁ
 גֹּאֵל לְהָשִׁיב הָאֲשָׁם אֵלָיו הָאֲשָׁם הַמּוֹשֵׁב
 לַיהוָה לְכוֹהֵן מִלְּבַד אֵיל הַכִּפָּרִים אֲשֶׁר יִכְפֹּר־

שרישי

ה

מצוה שסב

מצוה שס"ג

מצוה שסד

וְרִבְרָבֵי יִשְׂרָאֵל יִתְּלִינָא לֹדְעֵיהוֹן וּלְבֵית
 אֲבֹתָהוֹן : מו מבר תלתין שנין ולעלא
 ועד בר־חמשין שנין כָּל־דָּאתִי לְמַפְלַח
 פולחן פולחנא ופולחן מטול במשכן ומנא :
 מח והוּ מננינהוּן תמניא אלפין וחמש
 מאה ותמנין : מט על־מימרא דני מנא
 יתהוּן בידא־דמשה גבר גבר על־פולחניה
 ועל־מטוליה ומננינהוּ דפקיד וי ית־משה :
 א ומליל וי עס־נשה למימר : ב פקיד
 ית־בני ישראל וישלחו מן־משרייתא כָּל־
 דסגיר וְכָל־דְּנָאִיב וְכָל דְּמִסָּב לְטְמִי־נֶפֶשׂא
 דְּאֲנָשָׂא : ג מדבר עד־נוקבא תשלחו
 למברא למשרייתא תשלחונו וְלֹא יִסְאֲבוּ
 ית־משרייתוּן דשכנתי שריא ביניהוּן :
 ד ועבדו־כן בני ישראל ושלחו יתהוּן
 למברא למשרייתא כמא דמליר וי עס־
 משה בן עבדו בני ישראל : ה ומליל וי
 עס־משה למימר : ו מליר עס־בני
 ישראל גבר אוֹיֵ־אָתָא אָדָּי וְעַבְדוֹן מְכַל־
 חוּבֵי אֲנָשָׂא לְשַׁקְרָא שַׁקֵּר קָדָם וי ויחוב
 אֲנָשָׂא הַהוּא : ז וינדוּן ית־חוביהוּן דעבדו
 ויחוב ית־חובתיה ברישיה ויחומשיה יוסף
 עלוהי ויתן לדחב ליה : ח ואס־לית לגבכרא
 פריק לאַתְבָּא חובתא ליה חובתא דמתיב
 קָדָם־וי לְכַתְּנָא בר מדבר בפוכיא דיכפר־

ביה

בו

רשי

לתלות כהם הקלעים בשפתם העליונה בכלומות וקונסין כנו שטניה כמלאכת המשכן : (מו) עבודת עבודה . הוא הסיר
 במנחתים וכמורות שהיו עבודה לעבודה חסרת : ועבודה משה . כמסמנו : (מט) ופקודיו אשר צוה ה' את משה . ולומן
 הפקודים

וצארתו וברכבו ישראל את ה' ויניסתהו וילבית אבהתהו : מו
 כל דאתי לחילא למפלח פולחן כמטרקא ופולחן מטול במשבו זמנא : מז
 מאה ותמנו : מט על פוס מימרא בני מנא יתהו בידא דמשרה גבר גבר על פולחניה ועל פטוליה וסכומיה
 היקמא דפקיד : נה משה : א ומליל : עם משרה למימרא : ב פקיד ית בני ישראל ופטריו מן משרתא
 כל דמציבוע וכל דראיב וכל דמסאב לטמי נפשא דמית : ג מרכורא ועד נקבא משלחון למשרתא
 תפטורגו ולא יפאכו ית משרתהו דשכינת קדשי שריא בעיהו : ד ועברו בן בני ישראל ופטריו יתהו
 למברא למשרתא היקמא דמליל : עם משה היקדו עברו בני ישראל : ה ומליל : עם משה למימרא :
 ו מליל עם בני ישראל גבר או אימא די עברו מכל חובי אנשא למשקרא שקר קדם ישייתחייב בר גש ההוא :
 ז ויורו ית חוביהו דעברו אין קומנא אגס לחכמיה ויתוב ית חוכמיה ברישיה וחומש דמיו ימפו עליו וימו קרנא
 וחומשא למאן דאתחייב ליה : ח ואין לא אית לגביה פריק לאתבא חוכמיה ליה חוכמא דמייב קדם : לבתגא

ית

רש"י

הפקודים היו בעזרה מן שלשים שנה ועד כן חנושים : (ב) - צואת בני ישראל וגו' - פרשה זו נאמרה ביום שהוקם המשכן ושמוס
 פרשיות נאמרו בו ביום כל איתא במסכת גיטין בפרק הניזקין : וישלחו מן המחנה - שלש מחנות היו שם כשעת חנייתן תוך הקלעים
 היו מחנה שכינה חניית הלויס סביב כמו שמפורט בפרשת במדבר סיני היא מחנה לויא - ומסע ועד סוף מחנה הדגלים לכל ארבע
 הרוחות היא מחנה ישראל - (פסחים סז) הצרוע נשתלח תוך לכוין - הוב מותר כמחנה ישראל ומשולח מן השמים - וטמא לנפש
 מותר אף בשל לויא ולויא משולח אלא משל שכינה וכל זה דרשו רבותינו מן המקראות במסכת פסחים : טמא לנפש - דמסאכ לשמי
 כפשא דאיכא חומר חיי שהוא לשון עצמות אדם כלשון ארמי והרבה יש ב"ר ארינוס שחיק טמיה שחיק עצמות (ב) : (ו) למעול
 מעל בה - הריחור וכתב כאן פרשת גזול וכשכע על שקר היא האמורה בפרשת ויקרא (ויקרא ה) וימעלה מעל בה וכחש בעמיתו
 וגו' ונשנית כאן כשביל שני דברים שנתחדשו בה האחד שבת והתודו ליומד שאינו חייב חומש ואשם על פי עדים עד שידה דכר והשני על גזל הגר
 שהוא נתון לכהנים : (ז) את אשמו בראשו - (ב"ק יח) הוא הקרן ששכע עליו : לאשר אשם לו - (כתובות יט) למי
 שכתחייב לו : (ח) ואם אין לאיש גוואל - שמת התובע שהסכימו וואין לו יורשים : להשיב האשם אליו - כשנמנך זה להתודות על עונו
 ואמרו רבותינו וכי לא ידעם בישראל שאין לו גואלים או כן או אחר כשר הקרוי ממעמדת אביו למעלה עדיעקב אלא זה הגר שמת
 ואין לו יורשים : האשם המושב - זה הקרן והחומש : לה

באר רחובות דקדוקי רש"י

(כ) ככר ידעת שאין דרך האונקלים להוסיף על העכרי רק במקום שרצה לתרץ אום קושיא וכאן תירגם האונקלים על מלת טמא
 דמסאכ ועל מלת לנפש תירגם לטמי כפשא דאנשא חס כותירגם האונקלים על מלת לנפש תלתא מלות וכדאי קשיא ליה
 קושיא בעולם טומאת עת אדם היכא רמיה בקרא לכן הוסיף האונקלים מלת לטמי והיינו ענין עצמות והוסיף כמי מלת אנשא לרמוז
 דוקא עצמות אדם (כייכר מן טוטי לענשין) וזה שכתב רש"י חומר חיי שהוא לשון עצמות ורצה לומר דעת האונקלים במלת לטמי ענין
 עצמות וכדאיתא בכרמית רבה והוסיף מלת אנשא להורות כי דוקא טומאת נפש אדם דאם לא כן שאין זה כוונת האונקלים לא תיקון ותיקון
 האונקלים בהוספתו כלום :

רלה

רשב"ם

(י) חטאת אדם - הכתובים בפרשת אשם גזילות בסוף פרשת ויקרא - וכחש וגו' בעמיתו כביקדון וגו' וכשכיל גזל הגר שאין לו
 גזל (ואת הגר) (ס"א ל"ג) נשנית כאן : (ז) וטמי כפשא דאנשא חס כותירגם : (ח) אלכד חיל האשם - האמור בויקרא האשם המושב -
 הקרן

מכלל יופי

(מז) (לעבר עבדת עבדה) - פירוש השיר שרהוא
 עבודת הקרבן :
 ה (ג) (תשלחום) - ענין הגירוש והוא הקרוב לענין
 שלוח : (ז) (והתודו) - לשון הודיה ידוע -
 (וחמי שיהו) - בנה בין המס והשין - המורה הדגוש אשר
 בחמשה והוא פורה על חלק אחד כחמשה : (ח) (להשיב
 האשם אליו) - וכן האשם המושב שניהם פירוש כללם על
 גזל הגר כי על גזל הגר הכתוב מדבר כמו שאמר ואם אין
 לאיש גואל והוא הגר שאין לו גואלים אם אין לו כנים וכולל
 אשם הקרן והחומש ולא הקרבן כמו שאמר מלכד איל
 הכפרים כי הקרן והחומש בעון וכאשם הם הקרן שגול
 ורהחומש שנשבע לשקר

בו עליו : ט וכל תרומה לכל קדשי בני ישראל אשר יקריבו לכהן לו יהיה : י ואיש את קדשיו לו יהיו איש אשר רביעי יתן לכהן לו יהיה : פ יא וידבר יהוה אל משה לאמר : יב דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם איש איש בית השטה אשתו ומעלה בוקמל : יג ושכב איש אתה שכבת זרע ונגלם מעיני אישה ונסתרה והיא נטמאה ועד אין בה והוא לא נתפשה : יד ועבר עליו רוח קנאה וקנא אתו אשתו והוא נטמאה או עבר עליו רוח קנאה וקנא את אשתו והיא לא נטמאה : טו והביא האיש את אשתו אל הכהן והביא את קרבנה עליה עשירת האיפה ש"ו ש"ו קמח שערים לא יצק עליו שמן ולא יתן עליו לבנה כי מנחת קנאת הוא מנחת זכרון מוכרת עון : טז והקריב אתה הכהן והעמדה לפני יהוה : יז ולקח הכהן מים קדשים בכלי הרש ומן העפר אשר יהיה בקרקע המשכן וסח הכהן ונתן אל המים : והעמיד

ביה עלוהי : ט וכל אפרשותא לכל קודשיא דבני ישראל דיקרבוין לכהנא דליה יהי : י ונבר ות מעשר קודשיה דליה ידון נבר דיתן לכהנא דליה יהי : יא ומליל יי עס משה למימר : יב מליל עס בני ישראל ותימר להון נבר נבר אריהסטי אתתיה ותשקר ביה שקר : יג וישכוב נבר יתה שוכבת זרעא ויהי מכסא מעיני בעלה ומטמא והיא מסאבא וסחיד לית בה והיא לא אתחדת : יד ויעבר עלוהי רוח קנאה ויקני ית אתתיה והיא מסאבא או עבר עלוהי רוח קנאה ויקני ית אתתיה והיא לא מסאבא : טו וייתי נברא ית אתתיה לות כהנא וייתי ית קרבנה עליה חר מן עסרא בתלת סאין קמחא דשערין לא יריק עלוהי משחא ולא יתן עלוהי לבונתא ארי מנחת קנאתא הוא מנחת דוכרנא מדכרת חובין : טז ויקרב יתה כהנא ויקמינה קדם יי : יז ויסב כהנא מי ביור במן דחסף ומז עפרא דיהי ביסודי משכנא יסב כהנא ויתן לכמא

מנחה שכה
ש"ו ש"ו

ד"ש"י

לה לכהן קנאו הם ונתנו לכהן שאלות משנה : מלבד איל הכפורים - החומר בו קרא שהוצרך להכין : (ט) וכל תרומה וגו' - חומר רבוי שמעלה כי תרומה וקריבין לכהן וכלת הוא המזון אחרים לבית הגרנות ומלת ל אשר יקריבו לכהן חלו הכפורים שחזר בסס (שכמה כג) תביא בית ה' אל ה' וחי יודע וזה יעשה כהם ת"ל לכהן לו יהיה כל הכתוב ולמד על הכפורים שיהיו נתבין לכהן : (י) ואיש את קדשיו לו יהיו - לפי שאלתו נתנת כהונה ולויה יכול יכא ויטלים כדורג ת"ל ואיש את קדשיו לו יהיו ונגיד שכותב סאלתן לבעלים ועוד מדרשים הרבה דרשו כדכס נרי - ומדרש אגדה ואיש את קדשיו לו יהיו שמשכס מעשרותיו וחינו כותב לו יהיו המעשרות סוף סוף שדה עושה חלל חדר ויעשה שיהיה לחודה לעשות : איש אשר יתן לכהן - נתנת הראיות לו : לוי היה - מחון הכרה : (יב) איש איש כי השטה אשתו - מה כתוב לחעלה מן הענין ואיש את קדשיו לו יהיו אם אתה מעכס מתנות ככהן מייך שתבטך לכת חללו להכין לו את הסוטה : איש איש - ללמדך שמועלת כשתים באיש חלמה שלמעלה ואיזה מלמטה : כי תשטרה שנו רבותינו אין הוצאפין נואמיו עד שתכנס בהן רוח אשות דכתיב כי תשטה וכתוב בו (משלי) נואף אזה הסר לב - ומטונו של מקרא כי תשטה ממדרכי נמיעות ותחזק בעיניו כמו (משלי) שטה מעליו ועבור (שם) אל יט אל דרכיה לכהן (ג) : ומעלה כו

יח בר מדבר פפוריא די יכפר ביה עלוי : ט וכל אפרשותא לבר קודשוי דבני ישראל ביקרבון לכהנא דלית
 יהו : י ויבר ית מעשר קודשוי דיליה יהו ולא חקרין נכסיו גבר מזה דיתון לכהנא דיליה יתי : יא ויפליק
 י עם משה למיאר : יב מליל עם בני ישראל ותימר להון גבר גבר ארום חסטי אנתמיה ותשקר ביה עקר :
 יג וישמש גבר חורן עמה משמיש דערוס ויהי חכסי מעני בעלה ומטמרא והיא מטמרא וסדר בריר לית דמסעד
 בה והיא לא אמתבת : יד ויעבר עלוי רות קנאחא ויקני ית אמתיה והיא אסתאבת או עבר עלוי רות קנאחא
 ויקני ית אמתיה והיא לא אסתאבת : טו ומטול דלא איתי גברא ההוא אפרשותא ומעשרא אסתקף עלוי
 דיתמי ית אנתמיה לכהנא ומטול דאיהי אטעימרת לגיורא מפנאקין אסתקף עלה דיתמי ית קורבנה דקניץ עלה סדילה
 מד מן עשרא בתלת סאין קמחא דשערי דהינון מיכלא דבעירי לא יריק עלה משחא ולא יתן עלה לבונא ארום
 מנחת קנאחא היא מנחת דוקבנא מנחת חובין : טז ויקרב יתה פהנא ויקמניה קדם יי : יז ויפכ פהנא סין
 קדישין מן ביורא בנטלא וימנינון במאן בתסף מטול דאיהי אשקנית לגיורא תמר בסיס במאנין יקירין וסן עשרא די יתי

בשיפולי

רש"י

בר מעל . ומכו המעלושכ איש אותה : (יג) ושכב איש אותה . (סוטה כח) איש פרט לקטן ומי שאינו איש : אותה שכבת זרע .
 (ובמות צה) שכבתה פוסלת אותה ואין שכבת אחרתה פוסלת אותה כמעשה בשתי אחיות שהיו דומות וזלו : ובעלם מעיני אשה .
 (סוטה כו) פרט לסומא הא אם היה רואה ומעאעס (ס"א ומעלס) אין המיס כדקין אותה : ונסתרה . שיעור שתראה לטומאת
 זאה : ועד אין בה . הא אם יש בה אפילו נגד אחד שאמר נטמאת לא היתה שותה : ועד אין בה . כטומאה אכליש עדים לסתירה :
 נתפשה . לאנסה כמו (דברים כב) ותפשה ושכב עמה : (יד) ועבר עלוי . קודם לסתירה : רוח קנאה וקנא . פירשו
 רבותינו לשון התראה שהתרה בה אל תסתרי עם איש פלוני : והוא נטמאה או עבר עליו וגו' . כלומר הוא התרה בה ועברה על
 התראתו ואין ידוע אם נטמאה או לאו : (טו) קמח . שלא יהא מפלת : שעורים . ולא חטים (סוטה יב) היא עשתה
 מעשה בהמה וקרבנה מאלל בהמה : לא יצוק עליו שמן . שלא יהא קרבנה מהודר שהשמן קרוי אור והיא עשתה פחשן : ולא ירנן
 עליו לבונה . שהאמות נקראו לבונה שזאמר (שירד) אל גבעת הלכונה (סוטה ח) והיא פירשה מדרכיהן : כי מנחת
 קנאות הוא . הקמת הוב קמח לשון זכר : מנחת קנאות . מעוררת עליה שתי קנאות קנאת המקום וקנאת הפעל :
 (יז) מים קדושים . שקדשו ככיוור (כתובות עב) לפי שכעשה מנחת מראות הנוכחות וזו פירשה מדרכיהן שהיו ככעלות
 לכעליהן במגדים תחת התפוח וזו קלקלה לאחר תבדקו : בכלי חרש . (סוטה ז) היא השקת את המזחין משובת כעוסות
 משוכים

באר רחובות דקדוקי רש"י

(ג) רצה לוטר מדחי לזכות כיתסטה בסמוך דלוי ענין סוטה בודאי וכהחלט אלא כתיב כי תשטה כשי"ן שמאלית ויש אפ
 לאסורת להסיר וניקוד שמאלית ולדרוש כשי"ן ימנית לכן דרשו רז"ל אין פאנאפין כואפין עד שתכנס כורות שטות ;
 (ד) רצה

רשב"ם

הקרוי טיב לכהנים : (ט) וכל תרומה . תרומת באשית שישראל ופרושות רומת מעשר שהלויס מפרשים המפורשין בפ' שלח לך ;
 (י) ואיש אשר יתן לכהן . שיתנדב דבר הראוי לכהנים כגון תרומים וכיוצא בהם : לו יהיה כלומר לכהן יתנו . ומדרש אגדה .
 איש אשר יתן לכהן מה שמייב ליתן לו יהיה לו מזון הרבה ולפי שמותר הוא דרשוק : (יב) כי תשטה כי תסור . כדכתיב שטה מעליה .
 ומתה שטיס העמיקו : (יג) ועד אין בה . שזינתה . והיא לא נתפשה . לא נאנסה . שאם הסתירוה באונס פעורה .
 (יז) מים קדושים

מכרל יופי

לשקר : (י) (קדשיו) . בקמץ חטף ; לו . לו יהיה מזון הרבה ; (יב) כי תשמה אשתו . ענין נטירה ותרומם ויש
 אליה וסנא לותה וכן ואת כי שטיה : (טו) מנחת
 עזו . שם בתוספת מום בפלם מלכיס ב
 מרצפת אבנים . ויתכן עיהיה מהפועל הנוסף וולתי שם
 כלומר המנחה היתה מוכרת עונה אם היה לרה :
 (*) (*) ח 8 יפרע

יח והעמיד הכהן את האשה לפני יהוה
 ופרע את ראש האשה ונתן על כפיה את
 מנחת הזכרון מנחת קנאת הוא וביד הכהן
 יהיו מי המרים המאזניים : יט והשביע
 אותה הכהן ואמר אל האשה אם לא שכב
 איש אתך ואסורא שטית שמא תחת אישך
 חלקי ממני המרים המאזניים האלה :
 כ ואת כי שטית תחת אישך וכי נטמאת
 ניתן איש בך את שכבתו מבלעדי אישך :
 כא והשביע הכהן את האשה בשבעת
 האלה ואמר הכהן לאשה יתן יהוה אותך
 לאלה ולשבעה בתוך עמך בתת יהוה את
 ירכך נפלת ואת בטנד צבה : כב וראו
 הפנים המאזניים האלה במעיד לצבות בטן
 ולנפל ירך ואמרה האשה אמן אמן :

למנא : יח זקנים בהנא יתארתא קדם יי
 ויפרע יתד'ישא דאתתא ויתן על-ידהא ית
 מנחת דזכרונא מנחת קנאתא היא ובידא
 דכהנא יהון מנא מריבנא מלטטנא :
 יט ויומי יתה כהנא וימר לאתתא אם-
 לא שכיב גבריך ואסורא שטית לאסתאבא
 בר-מבעליך הוי-זבאה ממנא מריבנא
 מלטטנא האלין : כ ואת ארי סטית בר-
 מבעליך וארי אסתאבת ויהב גבר ביד ית-
 שכובתיה בר מבעליך : כא ויומי כהנא
 ית-אתתא במומתא דלונא וימר כהנא
 לאתתא יתן יי יתיד ללנט ולמוזמי בגועמיך
 בדיתן יי ית-רכיך מטנא וית מעיכי נפיתין :
 כב וייעלון מנא מלטטנא האלין במעיכי
 לאסתא מעין ולא מסאף ירכין ותימר אתתא

וכתב

דשי

אמן

ואזכורים למיך תשתה מים המרים בזקנה צויה של חרם : (יח) והעמיד הכהן וגו' - והלא כבר נאמר והעמידה לפני ה' אלה
 ספיעין היו אותם ונקום לנקום כדי ליגעה ותטרף דעתה ותודה : ופרע - (שם י"ד ספרי) סותר את קליעת שעררה כדי לכאתה
 סכאן לכנות ישראל שגלו הראש גנאי לטן - לפני ה' : (ספרי) כשער נקטר הוא שער העורה המורתי דרך כל הנכנסים :
 ונתן על כפיה - ליגעה אולי תטרף דעתה ותודה ולא ימחה שם המיוחד על המים : המרים - על שם סופת שרש ערים לה : המאזניים -
 המחמרים אותה מן הגולם לשון מחמיר (ישעיה סה) - על שם בלגן ומחיר ולא יתכן לפרש מים ארורים שהיו קדושים הן ולא ארורים כתב
 יכתוב אלה מאזניים את האזניים ואף אונקלוס לא תרגם ליעויל אלא מלטטנא (ד) סמראות קללה בגופה שלו : (יט) והשביע אותה
 דו' - זמה היא הסכונה אם לא שכב הכהן האם שכב חנקי - (ס"א לא תנקי) - שמכלל לאו אתה שומעין אלא סמורה לפנות בדרכי נפשית
 תחלה לזכות : (כ) ואת כי שטית : כי משמש כלשון חס : (כא) בשבעת האלה - סכונה של קללה : יתן יהוה אותך לאלה
 וגו' : שיהיו הכל מקללין כן יבואך כדרך שכל לפלוגית : ולשבעה - (סוטה יח שבועות כד) שיהיו הכל נשבעין בך לא יאמר
 לי כדרך שאירע לפלוגית וכן הוא אומר (ישעיה סה) והנחתם שונם לשבעה לכחירי שהדיקים נשבעים בפורענותן של רשעים וכן לעמן
 סכרס (בראשית יא) ונכרכונו' (שם מג) כן יכרך ישראל לאמר : את ירכך - כקללה הקדים ירך לבטן לפי שבה התפילה בעבירה
 תפילה : צבה - כתרגומו נפומה : (כב) לצבות בטן - כמו להאבות בטן זהו שימוש פתח : שהלח"ד קודר כוונן (שכורות)
 לנאותם כדרך לראותכם את הדקה אשר תלכו בה וכן לפני ירך להנפיל ירך שהמים מנכס את הכטן ומפילים את הירך (ה) : לצבות
 בטן

באר דחובות דקדוקי דשי

(ד) דעה אלו היו המים חזד עצמן וכשבען ארורים ואלו לא היו המים זריכין לפעול בה שום פעולה ככתב וסמוך חכמי הטבע יעשה
 טבעו כי מן ארור יצא ארור לא היה הנש ניכר כל כך בחשה אכל עכשיו דכאמת המים חזד עצמן קדושים היו ומתום הבי לא כתב
 ארורים אלא מארורים כתיב לשון מפעיל את הארורים ואם כן בחו"ל הולכו המים לפעול מה ככתב נגד טבעו וספר בהם הנש ניכר אסין לאו לשון
 ארור הוא רק לשון טען טען עשיר (ויא שבעך חיהר) וזה שמדיק רש"י כתיבילת דכר' והעמרים אותה - ומה שכתב גוד וף אונקלוס וכו'
 חין

בשיפולי משכנא מטול דסוף גל בישרא לעפרא וטב בהנא ויחז למינא : יח ויוקום בהנא ית איתתא קדש יי
ויאסור על הרצא אשלא מעילוי חריתא מטול דאיתי אפדת סרצנא בצלצליו וקבע ית רישא דאיתתא מטול דאיתי
קלעת שער רישא ויחז על ידהא ית מנתת דורקנא מנתת קנאיתא היא ובידא דבהנא יהוון מנא מריבא דרמקא :

ירושלמי

דבקי מן מנא דרמקא לברק האלון :

דבקי מן מנא דרמקא לברק האלון : כ ואנת ארום סמנת בר מן רשוקא דבעליך וארום אסתאבת בתשמיש דעדים ויחב דבר דיד ער
תשמישיה בר מן רשוקא דבעליך : בא וימי בהנא ית איתתא בקיום וינרמקא וימיר בהנא לאיתתא ויחז יי ומיך

ירושלמי

ומימר איתתא אמן דלא אסתאבית אמן ציו אצי עתידת

למסתאבא :

אין

באר רחובות דקדוקי רש"י

אין כונת רש"י להכיר רחובות האונקלים מפרש מלת מאררם לשון סלון ומאיר דוב אינו דכין מלת לטיא וכן מלת זלטטיא שניהם עכין
ארור כמה אלא מביא רחובות לדבריו האסרוניס ולא ארורים כתב וכולי ורצה לומר כמו שדעתי מטה שהמים בעצמם לאו ארורים הם רק כשהם
מחמרים אופה כמו קנא דעת האונקלים דמתרגם זלטטיא כלשון הפעיל ולאו היה דעת האונקלים שהמים בעצמם זלטטיא וזמקומן קבלו פעולת
ארורה הו ליה לתרגם לטיא (ויא יין און דין גפלוכט) :

(ה) הוודעת דעת דעיקר למ"ד השימוש לנקד בשוא כמו לשמיעון וכאשר יקרה שתכוא אחר למ"ד השימוש אות שהיא גם כן בשוא
ושני שואין כ"ש התיבה אי אפשר לכא אז תיסק שוא
דמלת לזכות היא בשוא הו ליה לנקוד הלמ"ד כחיריק כזה לצבות לכן קאמר רש"י כמו
מלת לזכות מקור כלשון הפעיל הוא (כשטיט אין קיץ גווישי לייט) ומן הדין הו למכתב להצבות (זומאכין גשוועלין) אך מאהבת
קינור הלשן חסרו הכ"א ושמו בקודתם וביינו הפתח תחת הלמ"ד להראות חסרונה לזכות כלאו הוא כתיב להצבות ועל דרך זה לראותכם
כמו להראותכם לחותם כמו להגותם :

רשב"ם

(יז) נים קדושים - מיכיר : (כח) לאלה ולשבעה - כשנשיע אדם את סבירו יאמר הנני משביעך כשם על זה הדבר שאש

תכוב

מכלל יופי

ו

(יח) ופרעאת ראש האשה - כלומר יגלה שער ראשה
הגסה רחבת הצעיף : (טו המרים) - כמו מים המרים
כי בהרבה מקומות יבא
הסמוך מקום המוכרת :
(כ) ושבריו -
דגפרר שכוברת בפלם
קטורת :
(כא) ואת כטנג
צבוח - ה"ל לנקדה :
(כב) צצבות בסון -
משפשו - להצבות
נהוא מקור קדוש עיל כמו
צבתהם : (לגילי) - בא
המקור
הזה שלם פא הפועל גמטר
כתובס ולפיכך עסק הענין הזה
משעה שנתקלקלו בעבירות כמו
שאררו רבותינו ז"ל משרמו
הנאפים פסקו מן שוטה שאמר
לא חפקוד על כנותיכם כי
תזניגו ועל כלותיכם כיתגאפני
כי הם עם הזנות יפרדו ועם הקדשות יזכווינס לא יכין ילכט -
ואין הכתוב לומר שתהינה הנשים הנולפות פטורות מן העונן בעבוד
שבעליהן נאפים רק שלא יעשה בהן הנם הגדול הזה שהוא בעשה
לישראל לכבודם ולהיותם עם קדושים לא יכינו כשוטה הזאת ולא
יחפזו בה - וכן אמרו רבותינו ז"ל וקנה האיש מעון בזנות שהאיש
עמוקה מעון המים בודקין את אשתו אין האיש עמוקה מעון
אין המים בודקין את אשתו וכבר הוכיחו רבותינו ז"ל בענין
הכס בגדולסוה אעשה שהיה בעשיאמות שהיו דמות יי לז
האשת

ה כג וכתב את האלת האלה הכהן בספר
 וקחה אלמי המרים: כד והשקה את
 האשה אתמי המרים המארכים ובאו בה
 המים המארכים למרים: כה ולקה הכהן
 מינ האשה את מנתת הקנאת והניף את
 המנחה לפני יהוה והקריב אתה אל המזבח:
 כו וקמץ הכהן מן המנחה את אזכרתה
 והקטיר המזבחה ואחר ישקה את האשה
 את המים: כז והשקה את המים והיתה
 אם נטמאה ותמעל מעל באישה ובאו בה
 המים המארכים למרים וצבתה בטנה
 ונפלה ירכה והיתה האשה לאלה בקרב
 עמה: כח ואם לא נטמאה האשה וטהרה
 הוא ונקתה ונזרעה זרע: כט זאת תורת
 הקנאת אשר תשטרה אשה תחת אישה
 ונטמאה: ל או איש אשר תעבר עליו
 רוח קנאה וקנא את אשתו והעמיד את
 האשה לפני יהוה ועשה לה ככהן את כל
 התורה הזאת: לא ונקה האיש מעון
 והאשה החוה תשא את עונה: פ

א וידבר יהוה אל משה לאמר:
 ב דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם
 איש אוראשה כי יפלא לנדר נזיר להזיר
 ליהוה: ג מען ושקר יזיר חמץ גין וחמץ
 שכר לא ישתה וקדו משבת ענבים לא

מצוה שסח

ישתה

רשי

אמן! אמן: כג וכתוב יתלוטא האלון
 כהנא בספרא וימחוק למיא מרינא:
 כד וישקי יתאתתא יתמיא מרינא
 מלטטיא וייעלון בה מיא מלטטיא למרירו:
 כה ויסב כהנא מידיא דאתתא ית מנתת
 קנאתא ויריס ית מנתתא קדם יי ויקריב
 יתה למדבחא: כז ויקמוץ כהנא מן
 מנתתא ית אזכרתה ויסיק למדבחא ובחר
 בן ישקי יתאתתא יתמיא: כח וישקינה
 יתמיא ותהי אם אסתאבת ושקרת שקר
 בבעלה וייעלון בה מיא מלטטיא למרירו
 ויפחון מעהא ותחמסי ירכה ותהי אתתא
 ללנט בגו עמה: כט ואם לא אסתאבת
 אתתא ודכנאה היא ותפוק זכאה ותעדי
 עידוי: כט דא אורייתא דקנאתא דתסמי
 אתתא בר מבעלה ותסתאב: ל או נבר
 דיעיבר עלוהי רוח קנאה ויקני יתאתתיה
 ויקים יתאתתא קדם יי ויעביד לה כהנא
 ית כל אורייתא דנא: לא ויהי זכאה
 נברא מחובין ואתתא ההיא תקבל ית
 חובה: א ומליל יי עס משה למימר:
 ב מליל עס בני ישראל ותימר להון נבר
 או אתתא אבי ופריש למדר נדר נזירא
 למיזר קדם יי: ג סחמר תדת צעתיק יזר
 חל דחמר תדת חל דחמר צעתיק לא ושמתי
 וכל

בטן ולגפיל ירין - בטן ורכוסל בעל או אימ חלא של כנעלת כזהו חומר את ירכך נופלת ואת בטן טכה הרי של כנעלת חומר:
 אמן אמן - קבלת שבעה אמן אם קליש זה אמן אם נחיס חח - אמן על האלה אמן על הסביע שלא סטיי ארוסה ונשואה שומרת יכס וכמוסה:
 (כד) והשקה את האשה - חין זה סדר כנעני סהרי בתחלה עוקריב מנחתה חלת הכתוב עכשך שטשיסקה יכאו כה לעורים לפי
 סחחור

אין אסתאכירי בד נסיכא : כג ותקחוב ית לופיא האלין ברהנא על מעילתא ומחוק למיא ברמא :
 כד וישקי ית אמתא ית מיא מריביתא בדנקא ויעלון בה מיא בדנקא לקוש : כה ויפכ ברהנא מידא
 דאמתא ית מנתא דקניאתא ויריס ית מנתא קדם יי ויקרב יתה על גבי מדבבא : כו ויקמוץ בנהא מן מטותא
 ית צירד אדברתא ויסיק למדבבא ומבחר בן ישקי ית אמתא ית מיא : כז וישקינה ית מיא ויהי אין אסתאכיר
 במשמיש דערים ושקבת שקר כבעלה ויעלון בה מיא בדנקא לקוש ותגפח ברימא ותסמיני ירבה ותחי אמתא ללוקטא
 בגו בגי עמה בבה למורא בדמין מיא בדנקא האינו בקל אמתא דהיא חמן : כח ואין לא אסתאכיר אמתא
 במשמיש דערים ודכיתא היא ותפוק וקיא גזינה מנתר ותשבת בחמין קדם בעלה ותתעבר בגר דבר : כט דא
 אהנות אבייתא קנאתא חקטי אמתא בר מן רשותא דבעלה ותסתאב במשמיש דערים : ל או גבר דיתעבר
 עלוי רח קנאתא וקמי ית וגו : לא ואין זכאי גברא וגו : א ומליל יי וגו : ב מליל עם בגי ישראל
 ומימר להון גבר או אמתא צרום חמין פטימא בתקולתא ופריש מן חקרא או על שום מדעם ידור גדר גזירי
 למפכש לשמיא דיי : ג מן חמר חדת ועתיק יפכש
 חלא בחמר חדת וחלא בחמר עתיק לא ישמי וכל שיקיני
 דאיתרו ביה ענבי לא ישמי ועינבין בטיבין וצמיקין לא
 ייכול

ירושלמי

מחמר חדת ועתיק יתגר חמע בחמר חדרת וחמע בחמר
 עתיק לא ישמי וכל שזוג דענבין לא ישמי :

רש"י

שלאור בטן וירך ומנין לשאר כל הגוף תלמוד לומר וכאורה ככולה אם כן מה ת"ל בטן וירך לפי שהתחילו כעבירה תחילה לפיכך התחילו בהם
 השורענות : למרים . להיות לה רעים ומרים : והגב . מולך ומביא מעלה ומוריד ואף היא חניפה עמו סידה למעלה מידו של כהן :
 (כה) והקריב אותה . זו היא הנשמה בקרן דרונית ונערכת של מנוח קודם קניינה כשאר מנחות : (כו) אוברתה . הוא
 קומוץ שעל ידי הקשרתו הונחה כלה לזכרון לנכוח : (כז) והשקה את המים . לרבות שאם אמרה איני שותה לאחר שנחקה
 מוגלה מערערין אותה ומשקין אותה בעל כרחא אלא אם כן אמרה שחאה אני (סוטה כז) : וצבתה בטנה וגו' : אף על פי שנקללה
 ירך תחילה המים אינן מודקין אלא כדרך כניסתן בה : והיתה האשה לאלה . כמו שפירש שיהיו הכל אלין בה : בקרב עמרה :
 הפרש יס כין אדם המתנוול כעוקם שזכר לאדם המתנוול כעוקם שאינו זכר : (כח) ואם לא נטמאה האשה . כסתירה או
 וטהורה היא . עוקם אחר : ונקתה . נמים האחרים ולא עוד אלא ומרעה זרע אס היתה יולדת בנער תלד בריית אס היתה
 יולדת שחורים יולדת לבנים (סוטה כז) : (ל) או איש . (שמות כב) . כמו לו מודע כלומר אס איש קנאי הוא לקד והעמיד את
 האשה : (לא) ונקתה האיש מעון . אס כדקרא המים אלי ידאג לומר חכמי כוונתה נקי הוא מן העונש . דבר אחר משיקנה תהא
 אלו כהיתר ונקת מעון שהמוטה חסורה לבעלה (ספרין) : (כ) כי יפליא . יפריש . למה נקמנה פרשת נזיר לפרשת סוטה
 לומר לך שכל הרואה סוטה כקלוקלה יור עצמו מן היין שהוא מביא לידי גיאוף (סוטה ב) : גדר נזיר . אין נזירה בכל עוקם אלא פרישה
 אף כאל שפירשטן היין : להזיר לה' . להכיל עצמו מן היין לשם שמים : (ג) מיין ושכר . כתרוננו מחמר חדת ועתיק
 שהיין

רשב"ם

תכזה כי תהיה מקולל כאשה פלונית שכתה בטנה ונפלה ויריכה : (כח) ומרעה זרע . תתעבר : (ל) ונקתה האיש מעון . אע"פ
 שגרים לה פורענות או על ידי קנאיות וכו' . ולי גרשה ונקתה האיש מעון שלא סבל אשתו להיות זונה תחתיו ואלו שתק לא היה מנוקה מעון
 שהיא חסורה לו . אלא היא תשא את עונה שהרי זינתה . ולפיכך קבלה פורענותה . (ג) משרת עבדים . פירש עבדים ושרת את
 אמו

מכלל יופי

האמת נסוזה ונקתה בעלה להשקותה מים הורים אחר אשר קנא לה
 ואחותה לבשה את בגדיה וכלכה תחתיה ושתתה את המים וכוננת
 טהורה וכסופה לביתה יאלח אחותה שנתה לקרחתה והחזיקה בה
 ונקתה לשוכן שנסקו ואלו הריקה כניס המרים וניד משה לקיים
 מה שאמר ולא ימלט רשע את בעליו :
 ו (ב) (כיופליא) . עגין הפרשה . (גדר נזיר להזיר) .
 עגין הפרשה וכן יזיר ופירוש נזיר עצמו כי גם
 הוא פועל וצא כמו להזיר ופל אשר הם מזה השדרש כפרשה

(*) (*) (ט) (ז) 9

ש"ס ש"ע ישתה וענבים לחים ויבשים לא יאכל :
 ד כל ימי נורו מכל אשר יעשה מנפן
 ש"ט ש"ע המין מחרצנים וערונג לא יאכל : ה כל
 מצוה ש"ע ימי נדר נורו תגר לא יעבר על דאשו עד
 מלאת הלמס אשר יגור ליהוה קדש יהיה
 מצוה ש"ע גבל פרע שגר ראשו : ו כל ימי הזירו
 ש"ט ש"ע ליהוה על נפש מת לא יבא : ז לראבו
 וראמו לאחיו ולאחותו לא יטמא להם
 במתם כי נדר אלהיו על ראשו : ח כל
 ימי נורו קדש הוא ליהוה : ט וכי ימות
 מת עליו בפתע פתאם וטמא ראש נורו
 ונלח ראשו ביום שהרתו ביום השביעי
 יזלקנו : י וביום השמיני יבא שתי תרים
 או שני בני יונה אל הכהן אל פתח אהל
 באגר : יא ועשרה הכהן אחד לחטאת
 ואחד לעלה וכפר עליו מאשר חטא על
 הנפש וקדש את ראשו ביום ההוא :
 יב והיגר ליהוה את ימי נורו והביא כבש
 בן שנתו לאשם והקמים הראשונים יפיו
 מצוה ש"ע כי טמא נורו : יג ואת תורת הנזיר ביום
 מלאת ימי נורו יבוא אהו אל פתח אהל
 ב מוקד : יד והקריב את קרבנו ליהוה כבש
 בן שנתו תמים אחד לעלה וכבשה אחת
 בת שנתה תמימה לחטאת ואיל אחד תמים
 לשלמים

וכל מתרות ענבין לא ישתו וענבין רטיבין
 ובישין לא יוכל : ד כל יומי נוריה מכל
 דיתעביד מנופנא דחמרא מפורצנין ועד
 עצורין לא יוכל : ה כל יומי נדר נוריה
 מספר לא יעבר על דשיה עד משלם
 יומנא דנזיר קדם יי קדיש יהי מרבי פרוע
 שער רישיה : ו כל יומין דנזיר קדם יי
 על נפשא דמיתא לא יעול : ז לאבותי
 ולאמיה לאחותי ולא אחתי לא יטמא לחון
 במותהון ארי נזרא דאלהיה על רישיה :
 ח כל יומי נוריה קדיש הוא קדם יי :
 ט וארי ימות מיתא עלוהי בתכיף שלו
 ויסאב ריש נוריה וינלח רישיה ביומא
 דכמותיה ביומא שביעאה ינלחמיה :
 י וביומא תמינאה יתי מרתין שפנינן
 או תרין בני יונה לת כהנא לתרע משכן
 זמנא : יא ויעביד כהנא חד לחטאתא
 וחד לעלתא ויכפר עלוהי מדחב על מיתא
 ויקדיש ית רישיה ביומא ההוא : יב ויגור
 קדם יי ית ד יומי נוריה וייתי אימר בר
 שתיה לאשמא ויומנא קדמא ויבטלון ארי
 אסתאב נוריה : יג ונדא אורייתא דנזירא
 ביום משלם יומי נוריה יתי יתיה לתרע
 משכן זמנא : יד ויקרב ית קורבניה קדם

דשי

ס"ח חזר צהאיין : וכל משרת : לשון כביע צמים וכל חזק וכלמק חזקיים רב חזק שורין דיווסטניס מיר שדרה פתו כיון :
 ד הרצנים (מזיה לר) הס הגרעין : זג : הס קליפית סמכות סדרניס כעון כעכלכונג : (ה) קדוש יהיה :
 (ספר) : א : אלו גדל הפרס של שער ראש : בדע : נקוד פתח הן לפי סחא דסוק לשער ראשו קרע של סגור ופידוס של פרע
 גדול של שער וכן (ויקרא כ"א) את ראשית יפרע ויאין קריו פרע פתח מל' יוס (ו) : (ח) כל יומי נורו קדוש הוא : ז
 קדושת הגוף מליטתא למתים : (ט) פתע : זט

יכול : ד כל יומי נזריה מקל דמתעבד מגופא דחמרא מגופין מקלופין ועד זמן גוואין דעבא לא יכול :
 ה כל יומי נזר נזריה גלב לא ועבר על רישיה עד זמן מושלם וימא דפרש לשמא דני קדיש יהו מרבה פרע
 שער רישיה : ו כל יומי דפרש לשמא דני על בר גש דמית לא יעיל : ז לאבוי דלאמיה לאחוי ולצחמיה
 לא יסתאב להון במופתהון ארום כל לא דאמיה על רישיה : ח כל יומי נזריה קדוש הוא קדם י :
 ט ארום ימית מיתא עלוי בתכופ שלו ויסאב ריש נזריה ויעלח רישיה ביום דכרמיה בויקא שביעא ובלחיניה :
 י וקיימא חמרא ימית תרין שפניו או תרין גולין בני זמן לת פרהא לתרע משפן זמא : יא ויעבד בהנא
 חד תטאמא וחד לעלתא ויכפר עלוי מאן דחב על דאסתאב למיתא ויקרש ית רישיה בויקא ההוא : יב ופרש
 קדם י ית יומי נזריה וימית אמר בר שמה לשמא וימא דקמא ויבטלון ארום אסתאב נזריה : יג ורא ארונית
 אוביקמא נזרא ביום מישלם יומי אפר שומיה וקטי ית נרמיה לתרע משפן זמא : יד ויקריב ית קרבניה קדם
 יא אמר בר שמה שלים חד לעלתא ואימרתא תרא בבת שמא שלימקא לתטאמא ודבר חד שלים לגכסת קודשא :

וסלא

רשי

אונס : פתאום . זה שנגזש אומרים פתע פתאום דבר אחד הוא מקרה של פתאום : זכוימות מת עלוי . כלל שהוא בו :
 ביום טהרה . ביום הזייתו או חיובי חלא שמטי שהוא טהור לנזרית לביים השביעי חי ביום השביעי כונ חילו לא הוה ת לביים טהרתו :
 (י) וביום השמיני יביא שתי תורים . להניח את השביעי או אימ חלא להניח את השביעי קבע זמן לקרבן וקבע זמן למקריבין
 מה קריבין הכשר שמיני ומשמיני והלאה חף מקריבין שמיני ומשמיני וכלא : (יא) מאשר חטא על הנפש . שלא כזה מטווחת
 הנת רכי חליצה הקפר חומר שניעה עמנו נן היין : וקדש את ראשו . לשזור ולהתחיל מן זמירותו : (יב) זהויר לה' את יומי
 נזרו : ימור וימנה נזירותו ככתחלה : והימים הראשונים יפלו . לא יעלו מן המזון : (יג) יביא אותה . יביא את עצמו
 וזה אחד מטעם חטים שהיה רבי ישועאל דורש כן כיוצא בו (ויקרא כב) וזה או אותם עון אשמה את עצמו כיוצא בו (דברים) ויקבור
 יפו

באר רחובות דקדוקי רשי

(ו) אשמע דדעת רש"י לחלק דהיינו באשר חלת פרע לא יבוא בדניקת או יביא דרכו לנקוד כגני פתח"ן וס"ב ודכיקות והיינו
 מורה ספרון חלת על או זשתנה הפתח גדול לפתח קטן והיינו סגול וזה יבוא כונת רש"י בטה דקאמר קוד פתח קטן לפי
 שהוא דכוק וכלמת מעיקרא דריבא פירכא וכלא כל המדקדקים הסכמיים יחד שאין לחלק כזה כי כשהיה בין כדכיקות וכן אהיה דכיקות
 כדן לנקוד בסגול ופתח ס"ב לכו כרחה לילבוי כדכרו רש"י וס"ב לך להיות פרע שער ראשונקוד פתח לפי שהוא דהיינו כונת
 רש"י על חלת שער שדיה לינקד כשאינה דכוק כדירוקמן כזה שער ודכיקות תשתנה הכירו לשון והקמן לפתח כזה שער ושת
 מלות דכוקות קוזן אפרו כי חלת פ"ב דכוק למלת ש"ג בלתי שינוי כדכיקות שער דכוק למלת ראשונקוד כאלו
 כתיב פרע של שער של ראשו :

רשבים

אחוי . והריבוי כמ"מ של מרמז של וסקר זשל חשון כשרו ירה . ולא יתכן לשון שירות כי אם אלעבודת בני אדם לאדמוכס לכן
 אחוי אי שפרת מחטושי למד פעל הוא מנ"ת טרה . כמו מקכת כסף מנורת קנה . וכשתו עס לא כנחא כזקרה נמח כלסן
 בתלמוד . מיר שפרישתו כיון . ולא כלסן המקרה הרימתי בירמיה חס לא שריתך לטוב . ופירושו כמו עשרה קטרין שבדכאל .
 כלומר פתחין מן האויקים כמעשה שהיה . ואחר שריתך . כמו ויריתי פרע על פניכס . אנורת וזה הלל . חף כלן משרת ענבים
 כל עש שקבל ומפליק הענבים כאדם הכדלוניתר מקשר הכבלים והויקים שקור כהס : (יג) יביא אותה . את עיקר קרבנו
 כמו שכולך ומפרש :

מכלל יופי

אדם בוער שיהיה והוא מענין פתי זמקדו כי הפתי
 עושה דבריו במהירות כמ"ש חיוס' ועצת נפתלים
 נמהרה ולנחץ הדבר יותר נכפל עם פתע : (וטובא ראש
 נזרו) . כלומר שעבדאשנורו זמעינו תבין הסרוני :
 (יב) . כי טמא נזרו . פועל עבר : (יג) יביא
 אוחו) : עצמו וזה האחד משלש אהין שהיה דכוישמעאל
 דורש בלשון עצמו או פירושו הכהו"ב יביא אורה :
 (יד) (וכבשה אחת) : כפרה חקף : (טו) (וסל)

לשלמים : טו וקר מצות סלת חלה
 גדולת בשמן ורקמי מצות משתים בשמן
 ומנחתם ונסביהם : טז והקריב הכהן לפני
 יהוה ועשה ארת-הטאתו ואת-עלתו :
 יז ואת-האיל יעשה זבח שלמים ליהוה
 על כל המצות ועשה הכהן ארת-מנחתו
 ואת-נסכו : יח ויגלה הנזיר פתח אהל
 מוגד את-ראש נזרו ולקח את-שער ראש
 נזרו ונתן ער-הראש אשר-תחת זבח
 השלמים : יט ולקח הכהן את-הנזע
 בשלד מן-האיל וחלת מצה אחת מן-הסל
 ורקיק מצה אחד ונתן על-כפי הנזיר אחר
 התגלתו את-נזרו : כ והניף אותם הכהן
 תנופה לפני יהוה קדש הוא ככהן על חזה
 התנופה ועל שוק התרומה ואתר ישתר
 הנזיר ויין : כא זאת תורת הנזיר אשר יוד
 קרבנו ליהוה על-נזרו מלבד אשר-תשיג
 ידו כפי נדרו אשר יוד כן יעשה על תורת
 נזרו : פ כב וידבר יהוה אל-משה
 לאמר : כג דבר אל-אחרון ואל-בניו
 לאמר כה תברכו ארת-בני ישראל אמר
 להם : ס כד יברכה יהוה וישמרך :
 ס כה יאר יהוה לפניו אליך ויחנך :
 ס כו ישא יהוה לפניו אליך
 וישם לך שלום : ס כז ושמו את-
 חמישי שמי ער-בני ישראל ואני אברכם :
 ויהי

מצוה שעה

ויאמר בר-שתייה שלים חד לעלתא
 ואימרתא חדא בת-שתא שלימתא להטאתא
 ודבר-חד שלים לנכסרת קודשיא :
 טו וסלא דפשינא סולמא גריצן דפיון
 במשת ואספוגין פשירין דמשיחין במשת
 ומנחתהון ונסביהון : טז ויקרב כהנא
 קדם יי ויעביד ית-הטאתיה וית-עלתיה :
 יז וית-דברא יעביד נכסת קודשיא קדם-
 יי ער סלא דפשינא ויעביד כהנא ית-
 מנחתיה וית-נסביה : יח ויגלה נזירא
 בתרע משכן זמנא ית-ריש נזריה ויסב ית-
 שער ריש נזריה ויתן על-אשתא דתחורת
 דנזרא דנכסרת קודשיא : יט ויסב כהנא
 ית-דברא בשילא מן-דברא וגריצתא
 פשירתא חדא מן-סלא ואספוג פשיר חד
 ויתן על-ידי נזירא בטר דיגלח ית-נזריה :
 כ ויריס יתהון כהנא ארמא קדם יי
 קודשיא הוא לכהנא על חדא דארמורתא
 ועל שקא דאפךשותא ובתר-כן ישמי נזירא
 חמרא : כא דא אורייתא דנזירא דיצר
 קורבניה קדם-יי על-נזריה בר מדתדביק
 ידיה כפוס נזריה דיצר כן יעביד על אורייתא
 דנזריה : כב ומליל יי עס-משה למימר :
 כג מליל עס-אחרון ועס-בנוהי למימר
 כדן תברכון ית-בני ישראל בד-תימרון
 להון : כד וברכינך יי וישרינך : כה ונהר
 יי שכינתיה לותך וירחס-ותך : כו יקביל
 וישוון ית-ברכת-שמי על-בני ישראל ואניא
 אברכינן

טו וסלא דפטירי סמיה גריצן במשה זיתא ועורובין פטירין דמשיחין במשה זיתא ומנחתהון ונפסיהון :
 טז וימריב פתגא קדם : וועבד ית חטאמיה גיר עלמיה : יז ויהי דיקרא ועבד נכסת קודשין קדם : יח
 סלא דפטיבויא וועבד פתגא ית מנחתיה וית נפסיה : יח ויעלח גירא ית ריש גוריה לקרא במר דגביסו ית נכסרת
 קודשיה בתבע משבן זמנא ויסב ית שער ריש גוריה ויתן על אשתא דמחות דוקא דניכסת קודשיה : יט ויסב
 פתגא ית אדרועא דמיבשלא שלימא מן דיקרא ותיצתא פטירתא תרא מן סלא ויערך פטיר מן ויתן על ידו גוריה
 במר דילח ית גוריה : כ ויריס ויהיו פתגא ארמא קודשיה היא לכהנא על חקיא דארמונה ועל שוקיא
 דאפגשיותא ומקמר דקין ישתי גוריה חקרא : כא דא אהובתא אורייתא גוריה די ער קודבגיה קדם : יעל גוריה
 בר מן מה דתפסק ידיה כמסת גוריה לאייתאח מן די ער היקבין ועבד על אורייתא גוריה : כב ומביל ית עם
 מורה למיכופ : כג פליר עם אהרן ועם בני למימר פדנא תפרכין ית בני ישראל כמפרכהון ויהיו על היקנא
 קדוין לישן ויקראו להון : כד יברכך וישמרך : יאר פניו אליך ויחנך : ישא פניו אליך וישם לך
 שלום : כה יברכך וישמרך : כז פניו אליך ויחנך : ישא פניו אליך וישם לך בצלותך
 כה יגהר ויפיר אפיו לך במעקף באורייתא ויגלי לך סמיכו ויהיו עלך : כח יספר ויפיר אפיו לך בצלותך
 וישני עלך שלם בגל תהומך : כט וישמון ית ברפת שמי על בני ישראל ויאנא דמיקרי אברבנין :

והוה

דניש

אותובניא הוא קבר את עליו : (טו) ומנחתם ונסכיהם . של עולה ושלמים לשי שהיו ככלל וילאו ליוון כדכר מדש שיטעיו לחס
 החורין לכללן שיטעיו נסכים דקין עולה ושלמים : חלות מצות ורקיקי מצות : (מנחת ע"ז) עשר וכל מין :
 (יז) זבח שלמים לה' על סל המצות . ישחט את השלמים על מצבת לקדש את הלחם : את מנחתו ואת נסכו . של
 איל : (יח) וגלה הנזיר פתח אהל מועד . (ספרי) יכול יגלה כעזרה הריוה דרך בזיון חלל . יגלה הנזיר לאחר שחטת השלמים
 שכתוב בהן (ויקרא ג) ושחטפתם אהל מועד : אשר תחת זבח השלמים . תחת הדוד שהוא מסבין כולפי שלמי נזיר היו מסבין
 פעורה שריך לטול הכסף הזרוע אחר שנתשל ולא יקף לפני ה' : (ט) הזרוע בשדרד . לאחר שנתשלם :
 (כ) קדש הוא לכהן . המלה והרקיקי והזרוע תרומה הן לכהן : על חוה התנופה . וכלד חוה ושוק הראויים לו מכל שלמים מוסק
 על שלמי נזיר הזרוע הוא לפי שהיו שלמי נזיר ככלל וילאו לדון כדכר המדש להפרשת זרוע הולך להחירן לכלל דין חק כחזק וסוק : (כא)
 מולבד אשר תשיג ידו . שחס אחר הרבי נזיר על מצבת לגלת על מצבת עולות ועל מצבת שלמים : כפי נדרו אשר יהיה כן יעשה . מוסק כל תורת
 נזיר על תורת הנזיר . מוסק ולא יחסר . שחס אחר הרבי נזיר חתם נזירות על מצבת לגלת על ג' המצות הללו אין חקי קורא כו כאשר ידור
 קדש הוא לכהן . כמו זכור ששור בלעז דיש"ט (ז) : אמור להם . (ספרי) : שיהיו כולם שומעים :
 אומר : (במדבר רבה) מלא לא תכרכם בחסון וכהלות אלא כמנהג ופלט שלם : (כד) יברכך . שיתברכו נכסיך :
 וישמרך . מלא יבואו עליך שודים לטול ממון שהנותן מתנה לעבדו או יוכל לשמרו מכל אדם וכיון שחלים לפסים עליו ומוטלין אותם
 ממנו עת הנאה יש לו כמנהג או אכל הקס"ה הוא הנותן הוא השומר והרכה מדרשים דרשו כו כספרי : (כה) יאר ה' פניו אליך . יראה
 לך פנים שומקות פנים להזכות : ויחנך . (ספרי) יתן לך חן : (כו) ישא ה' פניו אליך . יכבש כעסו : (כז) ושמו
 את

באר רחובות דקדוקי רשי

(י) דלפי מונח הפסוק שהוא על האו הו' לנקד אמור כש"ח כיון האו כמו פקוד לכן קאמר כמו זכור שמור ודעה לומר
 כי המה צוויים וחק על סיבן המה כמקלסון מקור כי דרך לשון המזכר לכא תמורה כל הפעולת כן הוא הדין במלת
 אמור הוא לשון מקור תמורת לשון צווי ויעק' טעמא דהא מלתא תתפרש בס' פתח בד"ה דרור כי סס עיקר ביתו :

רשב"ם

(כא) מלמד אשר תשיג שחס כד קרמנות הרבה לטעם שמים יביאם : מלכד אלה של חובה . דוגמת אלכד מתנות יבס . ומלכד
 נזריכם : (כג) כה תברכו את בני ישראל . כלומר לא תברכו מברכת סיכס כאדם שאומר תבואה לראש פלוגי כן וכן אלא אליהתפללו
 שאכרכם אלו כמו שפרש יברכך ה' : ואני אשמע קולכם כאשר תאמרו

מכלל יופי

(טו) וסל מצות . וסל אחד מצות ומענינו תכין חסרונו וזה הסמיכות שסומכים הכלי אל מה שיש בו הוא הרכה כלשון .
 (כה) ויחנך . אמרו כי כן מנהג הלשון להוסיף נון באחרונה עדי שיליעוה ברגש ככף הכנוי בשיבא בהפסק :

(*) יוד יו כלל

חמישי

א ויהי ביום כלות משה להקים את המשכן וימשה אתו ויקדש אתו ואת כל-כליו ואת המזבח ואת כל-כליו וימשהם ויקדש אתם : ב ויקריבו נשיאי ישראל ראשי בית אבתם הם נשיאי המטות הם הגמרים על הפקדים : ג ויביאו את קרבנם לפני יהוה שש-עגלת צב ושני עשר בקר עגלה על-שני הנשאים ושור לאחד ויקריבו אותם לפני המשכן : ד ויאמר יהוה אל-משה לאמר : ה קח מאתם והיו לעבד את עבדת אהל מועד ונתתה אותם אל-הקלעים איש כפי עבדתו : ו ויקח משה את-העגלת ואת-הבקר ויתן אותם אל-הקלעים : ז את שתי העגלות ואת ארבעת הבקר נתן לבני גרשון כפי עבדתם : ח ואת ארבע העגלות ואת שמנת הבקר נתן לבני מררי כפי עבדתם ביד איהמך בן-אהרן הכהן : ט ולבני קהת לא נתן כי-עבדת הקדש עליהם בכתף ישאו : י ויקריבו הנשאים את הנקבת המזבח ביום המושח אתו ויקריבו הנשאים את-קרבנם לפני המזבח : יא ויאמר יהוה אל-משה נשיא אחד ביום נשיא אחד ליום ויקריבו את-

קרבנם

רשי

חד

אברכטון : א ותהו ביוםא דשיצי משה לאקמא ית משכנא זרבי ותיה וקדיש ותיה וית-כל-מנוהי וית-מדבחה וית-כל מנוהי ורבינו וקדיש ותהו : ב וקריבו רברבי ישראל רישי בית אבהתהוין אנון רברבי שבטיא אנון דקמיין על-מנינא : ג ואיתיאו ית-קורבניהוין קדם יי שית עגלון בדר-מחפין ותרי-עשר תורין עגלתא על-תורין רברביא ותור לתד וקריבו ותהוין לקדם משכנא : ד ויאמר יי למשה למימר : ה קבל מנהוין ויהוין למפלה ית-פולחן משכנא ומנא ותתן ותהוין ללינאי גמר כמיסת פולחניה : ו ונסיב משה ית-עגלתא וית-תורין ויהב יתבון ללינאי : ז ית תרתין עגלתא וית ארבעת תורין יהב לבני גרשון כמיסת פולחניהוין : ח וית ארבע עגלון וית תמניא תורין יהב לבני מררי כמיסת פולחניהוין בידיא דאיתמר בדר-אהרן כהנא : ט ולבני קהת לא יהב ארי-פולחן קודשא עליהוין בכתפא נטלין : י וקריבו רברביא וית הנקבת מדבחה ביוםא דרבי ותיה וקריבו רברביא ית-קורבניהוין לקדם מדבחה : יא ויאמר יי למשה רבא חד ליומא רבא

אחשמי . (ספדו) ירמס כנס החפורש : ואני אברכם . ליהאלואסכים עם הכהנים . ד"א ואתי אברכס לכימים : א) ויתו ביום כלות משה . (במדבר רבה) כלוה כתיב (ר"ל ספסת וולא כלות כסכא דו"ק) יום הקמת המשכן היו יוסראל ככלה הנכנסת לארץ . ח) : כלות משה . ככלל ויהי אהרן וכל חכם לב עשור ואלו האסוק ותלפו הכהנים כמזה לפי שחסר נכחו עליו לרדת תכנית כל ימי יוסראל ויהי אהרן וכל חכם לב עשור ואלו האסוק ותלפו הכהנים כמזה לפי שחסר נכחו עליו עליו כמ"ד ואלו חלום קלב) זכור ה' ליום ה' כל עמיתו אשר נשבע לה' ונ' למויך כק"ח על שמו אומר . (מלכים א' ב) ראה ביתך יוד . כלות משה להקים . ולא אמר ביום קיים מלמד שכל שבט יעו כמלוחים סיה טסה קעמידו ופסקו וזכור ביום סעידו וולא פסקו .

א ותוהו כיום ריש גרמא דגישן פסק משרה למקרא ער משקנא דלא פסקיה תוב ורבי עמיא וקדיש זמיה ונת פל
 גמיי נת מדקחא נת כל מניי וב ינו וקדש יחיון : ב וקריו צמדקלא דישקאל רישי בית אבבתהון הינו דברכי
 שקטיא הינו דמתקנו במצבים אמרכולין על מנינא : ג ואיתי ער
 קרפנהון קדם יי שית עגלן בר ממשו ומטקסו ותרסר תורין עילתו כינו תרין
 אמרדלון ותורא לחד ולא צנא משרה למשב מנהון וקריו ותרוון קדם
 משקנא : ד ואמר יי למשה רמיקר : ה קבל מנהון ויהו ציבי לצדוק מדורא ותורין ועגלן יהו למפלח
 נת פולחן משפון זמנא ותמו יתהו ללינא ובר קמיסת פולחניה : ו ונסב משה נת עגלתא ונת תורי ויבב ללינא :
 ז ער תרמין עגלתא ונת ארבעת תורי ויבב לבני גרשון במסת פולחנהון : ח נת ארבע עגלן ונת ממנו
 תורי ויבב לבני מרבי במסת פולחנהון בינא דאיתקור בר אהרן בהנא : ט ולבני קהת לא יבב עגלן ורתורין
 ארום פולחן קורשא במיא עליהון בהתא גמלין : י וקריו בקרפא נת תנופת דבוהא דמדקחא בינא דכפי יתיה
 וקריו ברקבא ונת קרפניהון לקדם מדקחא : יא ואמר יי למשה אמרכולן חר ליוקא אמרכולן חר ליוקא

קרבון

רשי

כאמר כלות משה להקים אותו כיום כלו הקחות זוראש חדש כסון היה (ג'ט"ו ס"ו) כשני נשרפה הפרה בשלישי הוא הוייה ראשונה וזכר בניו נלחו :
 (ב) הם גשיאי המטות (ספרי) שהיו שוערים עליהם כפרים והיו מוכים ע יסם סלזר (שמוח) ויכו שוריו ישראל וגו' :
 הם העומדים על הפקדים שמדו עם משה ואהרן כשנתא ישראל שנתורו וחתכם יהונו : (ג) שש עגלות צב . אין צב
 ח"ח וחופים וכן (ישעיה ס"ו) כלבים כפרים עגלות חכיות קרויות כלבים : וקריו אותם לפני המושכן . שלא קבל משה מידם עד
 שחזר לו ופי הטקוס . אמר דבינתן מה ראו הנשיאים להתנדב כהן שתלה והמלכת המשכן לא התנדבו תחלה חלא כך אמרו הנשיאים
 ית דבו לכור מה שיתנדבו ומה שחמרין חבו משלים : כיון שראו שהליוו נכור את הכל שנאמר (שמות טו) והמלכה היה דיים אמרו
 נעשה מה לנו לעשות הביאו חכמי ההם והעולאים לאמוד ולתון לכך התנדבו כהן תחלה : (ח) כפי עבודתם . שהיה משא כפי גרמק
 קל משל ירדו שהיו נושאים הקרשים והעמודים והאדנים : (ט) כי עבודת הקדש עליהם . משא דבר הקדושה הארון והשלחן וגומר
 לפיכך ככתף ישאו : (י) וקריו הנשיאים את הנזכרת המזבח . לאלה שהתנדבו העגלות והכקר לשאת המשכן כשאו להם להתנדב
 קרבנות מזבח לחכיו : וקריו הנשיאים את קרבנם לפני המזבח . כי לא קבל משה מידם עד שחזר לו ופי הנכורה :
 (יא) וקריו את קרבנם לתוכת המזבח . (זבח'ס כא) ועדין לא היה יודע עשה היתך קריו חס כסדר תולדות אש כסדר
 המסעות

באר רחובות דקדוקי רשי

(ח) משום דקשיא ליה לשי כונת הוואמר שרובה ימר וענין נמר מלאכת המשכן והיה כולת כלית השורש כלה לחודא (כל"ח)
 פולענדין) הויליה ליכחד הכף בשום והלמד בלתי דגם בתוכה מה קלאח כדאמרוין קן שרש עשה כיום עשות ווודכתיב
 בלית הכף כפתה והלמד דגם בתוכה שפע מיכה מלת כלות הוא מרכב משני שרשים קן שורש כלה (פולענדין) וגם קן שורש כלל צהייכו
 ענין

רשבים

ואכרס לישראל - כמו שפירש ושמו את שמו על בני ישראל באישרכו כרבים לישראל בשמי ולא בשמו אפי אכרס לישראל כמו שהתפלל
 בכרבים ואחרים יברכך יי יי' פניו חליך כדכתיב ופניו חליכס ורבינו אלתם וגומר : (כ) על הפקודים - הם הנקובים
 בשמות כמדבר סיני : (ג) עגלות - לפי שהיו דמוק עגלות של צב - כמו שיאמר נעשרה עשרים . יתמר קן עגלה של שני
 הנשיאים

מכלל יופי

מכוסות שאמר שית עגלו בר מחפין ועגלות שמד עגלות
 של מכסה ותרנוס ירושלמי שית עגלן מזותן כלומר שכל
 עגלה היה לרה זוג בקר
 המושכין אורה
 (ח) (כפי עבודתו)
 בשיעור
 מודק
 לרשק
 ועמו כדברי רבותינו ז"ל
 שאתרו חליוד סכל שבעת ימי
 המלואים היה משה עוקים את
 המשכן ומפרקו וזבחויו היום
 הקימו ולא פרקו לכך נאמר
 כיום כלות משה להקים את
 המשכן אותו היום כלו הקחות
 זוראש חדש כסון היה :
 (א) (בלתי משרה) -
 ענין השלמה :
 (ב) (שש עגלות צב) -
 העגלה נקראת כן לפי שהיא
 עגולה : (צב) - כריות
 מחוברים שנושאים בני אדם
 בהם ע"ג בהכמה וכן דעת
 המהרש"ם שהם עגלות

קרבנם לחונת המזבח: ס יב ויהי
 הפקריב ביום הראשון ארבע קרבנו נחשון
 בן עמינדב למטה יהודה: יג וקרבנו
 קצרת כסף אחת שלשים ומאה משקלה
 מזרק אחד כסף שבעים שקל בשקל הקדש
 שניהם מלאים סלת בלולה בשמן למנחה:
 יד בף אחת עשרה זהב מלאה קטרת:
 טו פר אחד בן בקר איל אחד כבש
 אחד בן שנתו לעלה: טז שקיר עגבים
 אחד לחטאת: יז ולזבה השלמים בקר
 שנים אילים חמשה עתודים חמשה כבשים
 בן שנה חמשה זה קרבנו נחשון בן עמינדב:
 פ יח ביום השני הקריב נתנאל בן
 צוער נשיא יששכר: יט הקרב את
 קרבנו קצרת כסף אחת שלשים ומאה
 משקלה מזרק אחד כסף שבעים שקל בשקל
 הקדש שניהם מלאים סלת בלולה בשמן
 למנחה: כ בף אחת עשרה זהב מלאה
 קטרת

חד ליומא יקרבון ית קורבנהון לחנופת
 מדבא: יב זנה דמקריב ביומא קדמא
 ית קורבניה נחשון בר עמינדב לשבטא
 די יהודה: יג וקורבניה מגסתא דכסף תרא
 מאה ותלתין סלעין תרה מתקלה מזרקא
 חד דכסף מתקלה יה שבעין סלעין בסלעי
 קודשא תרוהון מלן סולתא דפילא במשח
 למנחתא: יד בויבא תרא מתקל עטר
 סלעין היא דדהב מלא קטורת בוסמא:
 טו תור חד בר תורי דכר חד אימר חד
 בר שתיה לעלתא: טז צפיר בר עיזין חד
 לחטאתא: יז ולגכסת קודשא תורין תרין
 דיכרי חמשה גדי חמשה אימין בני שתא
 חמשה דין קורבנא דנחשון בר עמינדב:
 יח ביומא תנינא קריב נתנאל בר צוער
 דבא דיששכר: יט קריב ית קורבניה
 מגסתא דכסף תרא מאה ותלתין סלעין
 הוה מתקלה מזרקא חד דכסף מתקליה
 שבעין סלעין בסלעי קודשא תרוהון מלן
 סולתא דפילא במשח למנחתא: כ בויבא תרא מתקל עטר דדהב מלא

קטרת

רשי

המסעות עד סנאמר לו מפי הקב"ה יקריבו למסעות איש יומו: (יב) ביום הראשון • אותהיום נטל עשר עטרות ראשון למעשה
 בראשית ראשון לנשיאים וכו' כדאיתא בסדר עולם: למטה יהודה: יחסו הכתוב על שבתו ולא שגבה משבתו והקריב או חינו אומר
 למטה יהודה אלא שגבה משבתו והביא ת"ל זה קרבנו נחשון משלו הביא: (יג) שניהם מלאים סולת • למנחת נדבה •
 (יד) עשרה זהב • כתרוננו משקל עטר שקלי הקדש היה כה: מלאה קטורה • לחטאת קטרת ליחיד ולא על החובט החיזון
 אלא זו כלכד והורחת שעה ביתה: (טו) פר אחד • מיוחד שבעדו • (יז) שקיר עגבים • עולם אחת לחטאת • לכסר על קר
 התהום (פיין כרא"ס) עומת סמך: (יח) הקריב נתנאל בן צוער • הקריב את קרבנו • וזה ת"ל הקריב כשכטו שלי ישכר מה
 שלא נאמר ככל השבטים למי שכל רחוקן ועדער ואמר אחרי שקדמני יהודה חמי הקריב חמי הקריב חמי הקריב חמי הקריב חמי
 כשדר מסעין לדגליהם לכך אמר הקריב את קרבנו והוא חסר וי"ד שהוא עשמה הקרב לשון גווי שמיס הבורה נלוויה הקרב וחמי הקריב חמי
 שני פעמים ששכיל שני דברים וזה להקריב שני לשכטים אחד שהיו יודעים בתורה שאלמר (דבריו הימים א) ומכני ישכר יודעי בינה לעתים
 ואחת שהם נתנו עצה לנשיאים להתנדב קרבנות הללו וכיוצאן של רבי עשה הדרשן מלאתי אחר רבי פנחס בן יואר נתנאל בן צוער השיאן עצה
 זו: (יט) קערה כסף • מנין אותיותיו כג' ומטרי' ת"ת קל כנגד אותיותיו של הדם הראשון: שלשים ומאה משקלה • על סס
 סכטה עמיד תולדות לקיום העולם כן ק"ל סנה היה סנאמר (בראשית ה) ויחי אדם שלשים ומאת שנה ויולדת וגו': מזרק אחד
 כסף

והיה דקדוק בויקא קמאה עד קורבניה גזישון פר עמינדב

ירושלמי

וקורבניה זוקרב פיולי דקספ חד מאח ותלתין סלעין בסלעי ביר קודשא הנת מתקלא כוונק חד דקספ תזר שובעין סלעין בסלעי ביר קודשא תרין מאנא האליו קריב ותתו סלעין סולתא פיילתא ומקרא בערבא כמשיך למגתתא :

דזיך תרא מתקלא עשרא סלעין די הנת דתבא קריב יהת מליא רישי בוסקניו טבין ויפסטימין ודקניו לקטורת בוסקניא : תור חד בר תירין בר תלת שנין דבר חד בר פרמין שניו אימר חד בר שתיה לעלתא הנה רב שיבטא מקריב לעילא : צפיר בר עזיוו חד קריב כב שקטא לתקאתא : ולקנסת קודשא קריב תירין תרין דקניו תרין גרין חמשיא ואמרין פני שתהון חמשיא דין קורבנא דוסבר וקרב כן נבסוי כב שבטא דקניו דיהודה גזישון פר עמינדב :

פוס קודשא פיילי דקספ תרא גילדא סמיך מאת ותלתין סלעין בסלעי בית קודשא הורה מתקליח מוירקא חרא דקספ דגולדא קליש שובעין סלעין בסלעי ביר קודשא תרון מליא האליו קריב ותתו סלעימסידא מן אפרשותא פתיכא בטעית זיתא למגתתא : כ בויבא הדא מתקלא עשרא סלעין

קרבנו ית קרבנהו לתנובת רבוהא בודקתא : יב בב בית אבא לשבטא דיהודה : יג וקורבניה דמקרב פיולי דקספ תרא גילדא סמיך קצת ותלתין סלעין בסלעי בית קודשא הנת מתקלא מוירקא חד דקספ גילדא קודשא שובעין סלעין בסלעי בית קודשא תרין מאנא האליו קריב ותתו סלעין סמיך מן אפרשותא פתיכא כמשיח זיתא למגתתא : יד בויבא תרא מתקלא עשר סלעין דקספ והיא הנת דתב טב קריב יתה מליא קטורת בוסקניו טבין מן אפרשותא : טו תור חד בר תירין פר תלת שניו דבר חד בר פרמין שניו ואימר חד בר שתיה תלתהו קרב כב שבטא דיהודה לעלתא : טז צפיר בר עזיוו חד קריב לתקאתא :

יז ולקנסת קודשא תירין תרין דקניו חמשיא דרתי חמשיא אמרין בני עגרה חמשיא דין סדר קורבנא די קריב מנבסוי גזישון פר עמינדב : יח בויבא תנינא קריב ית קרבניה גמאל בר צוער בב בית אבא לשבטא דיששקר : יט קריב ית קורבניה בתר יהודה ער סלעין בסלעי בית קודשא הורה מתקליח מוירקא חרא דקספ דגולדא קליש שובעין סלעין בסלעי ביר קודשא תרון מליא האליו קריב ותתו סלעימסידא מן אפרשותא פתיכא בטעית זיתא למגתתא : כ בויבא הדא מתקלא עשרא סלעין

רשי"י

כסף . כני תק"ך על שם כח שהעמיד תולדות כן ת"ק שנה ועל שם עשרים שנה שגארא גזרת המכול קודם תולדותיו כמו שפירשתי י"א (שפ"ו) והיו יצאו חלה ועשרים שנה לפיכך נאמר מירק אחד כסף ולא נאמר מורק כסף אחד כמו שנאמר בקשרה לומר שאף אופיות של אחד ונעטרות למנין : שבעים שקל . כנגד שבעים אומות שיכחו מפניו : (כ) כף אחת . כנגד התורה שכתבה מידו של הקב"ה :

באר רחובות דקדוקי רשי"י

ענין גלה וזה כיוון רש"י סלות כתיב ראה לומר הכך כפתח כולו חולת כלות הוא מורכב גם כן מן ארש כלל ולהורות גם כן הלימוד יום הקמת הנושקן הוי"ו שראל כלה והמניח לא החגים כזה דתליח הדבר בניקוד לכן ספר שתולה הדבר כמלא וחסר והגיה כרוס הנוסחאות כלת חסר כתיב אבל יכרין דברי אחת דמסורה כמסר בהדיא כלות מלא וגם שאלתי לספרי דוקנא והשבו לי שרדף להיות מלא : ואחר העיף מלאתי בליה נוסחאות עוקף פרש"י בשתי חללי לפנה כלות (ר"ל פתח ולא בשוא) כיון המדפים לכדתבתי ואחר כתבי מלאתי דחתי ליד ספר קטן נעשה על המסורה מפרש הוא הדבר בהדיא מדכתבתי :

רשבים

הפגאים עגלות . ויין עמו עמי ארץ . ויין ערבה ערביי כחל : כב . כמו סבבים או ספרדים . פתרונו לפי עמינו . ונראה בעיני עגלות העשויות להלך סבבא וכדרכים רחוקים : (ג) וקרבנו . מוסב למעלה . ויהי המקריב חשון . וקרבנו היה כן וכן קמדר הכתובים כדרכם דגלים הכילו קרבנותיהם : דגל יהודה . ואחר"כן דגל ראובן ואחר כן דגל אפרים . ואחריו כן דגל דן :

מכלל יופי

(יג) (מורק אחרי) . מא לרשף להם לפני ה' ולרמוז שכל אחד מהם התעורר ועצמו לזאת הכונה . וכן אמרו במדרש כיכל אחי מהנשיאים (כ) (כף אחת) . הוא

י"א י"ב י"ג י"ד י"ה י"ו י"ז י"ח י"ט

קטרת : כא פֶּר אֶחָד בֶּן־שְׁנָתוֹ בֶּן־אֵיל אֶחָד
 כִּבְשֵׁי־אֶחָד בֶּן־שְׁנָתוֹ לְעֹלָה : כב שְׁעִיר־
 עִזִּים אֶחָד לַחֹטְאֹת : כג וְזֹבַח הַשְּׁלָמִים
 בָּקָר שְׁנַיִם אֵילִם חֲמִשָּׁה עֶתְרִים חֲמִשָּׁה
 כִּבְשִׁים בְּנֵי־שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה קָרְבַּן נִתְנָאֵל בְּנֵי־
 צוּרָה : פ כֹּה בְיוֹם הַשְּׁלִישִׁי נָשִׂיא
 לְבָנֵי זְבוּלֹן אֱלִיָּאֵב בֶּן־חֶלֶן : כה קָרְבָּנוֹ
 קִעֲבֹת כֶּסֶף אַחַת שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ
 מִזָּרֶק אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ
 שְׁנֵיהֶם מְלֵאִים סֹלֶת בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן לְמִנְחָה :
 כו כֹּף אַחַת עֶשְׂרֵה זָהָב מְלֵאָה קְטֹרֶת :
 כז פֶּר אֶחָד בֶּן־שְׁנָתוֹ בֶּן־אֵיל אֶחָד כִּבְשֵׁי־
 אֶחָד בֶּן־שְׁנָתוֹ לְעֹלָה : כח שְׁעִיר־עִזִּים
 אֶחָד לַחֹטְאֹת : כט וְזֹבַח הַשְּׁלָמִים בָּקָר
 שְׁנַיִם אֵילִם חֲמִשָּׁה עֶתְרִים חֲמִשָּׁה כִּבְשִׁים
 בְּנֵי־שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה קָרְבַּן אֱלִיָּאֵב בֶּן־חֶלֶן :
 פ ל בְּיוֹם הַרְבִּיעִי נָשִׂיא לְבָנֵי רְאוּבֵן
 אֱלִיצוּר בֶּן־שְׁדַיְאוּר : לא קָרְבָּנוֹ קִעֲבֹת־
 כֶּסֶף אַחַת שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ מִזָּרֶק
 אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ
 שְׁנֵיהֶם מְלֵאִים סֹלֶת בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן לְמִנְחָה :
 לב כֹּף אַחַת עֶשְׂרֵה זָהָב מְלֵאָה קְטֹרֶת :
 לג פֶּר אֶחָד בֶּן־שְׁנָתוֹ בֶּן־אֵיל אֶחָד כִּבְשֵׁי־
 אֶחָד בֶּן־שְׁנָתוֹ לְעֹלָה : לד שְׁעִיר־עִזִּים
 אֶחָד לַחֹטְאֹת : לה וְזֹבַח הַשְּׁלָמִים בָּקָר
 שְׁנַיִם אֵילִם חֲמִשָּׁה עֶתְרִים חֲמִשָּׁה כִּבְשִׁים
 בְּנֵי

קטורת בוסמיא : כא תור חד בר תורי
 דכר חדאמר חד בר שתיה לעלתא :
 כב צפיר בר עזין חד לחטאתא :
 כג ולנכסת קודשיא תורין תרין דכרין
 חמשא גרין חמשא אימריין בני שחא חמשא
 דין קרבן נתנאל בר צורה : כד ביומא
 תליתאה רבא לבני זבולן אליאב בר חילון :
 כה קורבניה מניסתא דכסף חדא מאה
 ותלתין סלעין הורה מתקלה מורקא חד
 דכסף מתקליה שבעין סלעין בסלעי קודשא
 תרויהון מלן סולתא דפילא במשח
 למנחתא : כו בזכא חדא מתקל עשר
 סלעין היא דדהב ומליא קטורת בוסמיא :
 כז תור חד בר תורי דכר חד אימריחד
 בר שתיה לעלתא : כח צפיר בר עזין חד
 לחטאתא : כט ולנכסת קודשיא תורין
 תרין דכרין חמשא גרין חמשא אימריין בני
 שתא חמשא דין קרבן אליאב בר חילון :
 ל ביומא רביעאה רבא לבני ראובן
 אליצור בר שדיאור : לא קורבניה מניסתא
 דכסף חדא מאה ותלתין סלעין הורה
 מתקלא מורקא חד דכסף מתקליה שבעין
 סלעין בסלעי קודשא תרויהון מלן סולתא
 דפילא במשח למנחתא : לב בזכא חדא
 מתקל עשר סלעין היא דדהב מליא קטורת
 בוסמיא : לג תור חד בר תורי דכר חד
 אימר חד בר שתיה לעלתא : לד צפיר
 בר עזין חד לחטאתא : לה ולנכסת
 קודשיא תורין תרין דכרין חמשא גרין
 חמשא אימריין בני שתא חמשא דין קרבן
 אליצור

5

3

3

בני-שנה המשנה וזה קרבן אליצור בן-
 שדיאור: פ לו ביום החמישי נשיא
 לבני שמעון שלמיאל בן-צורי שקדי:
 לו קרבנו קצרת-כסף אחת שלשים ומאה
 משקלה מזרקה אחד כסף שבעים שקל בשקל
 הקדש שניהם מלאים סלת בלוקה בשמן
 למנחה: לח גף ארת עשרה זהב מלאה
 קצרת: לט פר אחר בן-בקר איל אחד
 כבש-אחד בן-שנתו לעלה: מ שעיר-
 עזים

אליצור בן-שדיאור: לו ביום החמישי נשיא
 רבא לבני שמעון שלמיאל בן-צורי שקדי:
 לו קרבניה מגיסתא דכסף חדא מאה
 ותלתין סלעין הורה מתקרה מזרקה חד
 דכסף מתקליה שבעין סלעין בסלעי קודשא
 תרויהון מלן סולתא דפירא במשה
 למנחתא: לח בויכא חדא מתקל עשר
 סלעין היא דדהב מליא קטורת בוסמין:
 לט תור חד בן-תורי דכר הדאימרחד
 בר שתיה לעלתא: מ צפיר-בר-עזין חד

לחטאתא

יונתן בן עוזיאל

סלעין והוא דהב טב קריב יתה מליא קטורת בוסמין טבין מן אפרשותא: כא תור חד בר תורין בר תלת
 שנין דכר חד בר תרתין שנין אימר חד בר שתיה קרב רב שבטא ויששכר לעלהא: כב צפיר בר עזין חד קריב
 לחטאתא: כג ולנכסת קודשא תורין תורין דכרי חמשה קרחי חמשה אמרון בני שגא חמשה דין סדר קורבנא
 דקריב מנכסוי גרנאל בר צוער: כד בויכא תליתאה קריב רב בית אבא לבני זכילן אליאב בר חלון:
 כה קרבניה דקרב פילי דכסף חדא גילרא סמין מאה ותלתין סלעין בסלעי קודשא וגוי: כו בויכא חדא
 מתקל וגוי: לו תור חד וגוי: כח צפיר בר עזין וגוי: כט ולנכסת קודשא וגוי:
 ל בויכא רביעאה קריב רב בית אבא לבני ראובן אליצור בן שדיאור: לא קורבניה דקריב פילי וגוי:
 לב בויכא חדא מתקל וגוי: לג תור חד וגוי: לד צפיר בר עזין וגוי: לה ולנכסת
 קודשא וגוי: לו בויכא חמשה קריב רב בית אבא לבית שמעון שלמיאל בן צורי שקדי: לז קורבניה
 דקריב פילי וגוי: לח בויכא חדא מתקל וגוי: לט ותור חד בר תורין וגוי: מ צפיר בר עזין וגוי:

ולנכסת

רשי

עשרה זהב: כנגד עשרת הדורות: מלאה קטרת: גיטריא של קטרת תרי"ג חנות וכלכד שתתליק ק"ף כד"ל על ודי ח"ת
 כ"ג ר"ד"ק: (כא) פראחד כנגד חכ"ס זלמרכו (בראשית יח) ויקח בן-בקר: איל אחד: כנגד ינתק
 (ש"כב) ויקח את החיל וגוי: כבש אחד: כנגד יעקב (שם) ויכנסים הפריד יעקב: (כב) שעיר עזים: לכפר על
 גזירת יוסף זלמור (שם לו) וישחטו שבע עזים: (כג) ולזבח השלמים בקר שנים: כנגד יוסף זלמור זלמור כן יסחל
 לזכיהם כסמנים: אלים כבשים ועגורים: ג' עזים כנגד כהנים וכנים וישראלים וכנגד תורה ככאים ופתוכים שלש מחזיות כנגד
 מחסה מונסין וחזות הכהיות הכתובין על לוח אחד וחמשת הכתובים על השני ג"כ מוסדות של רבי משה הדרשן:
 (כד) ביום השלישי נשיא ית' ביום השלישי היה הנשיא המקריב לבני זכילון וכן כלם חכל כנהתל שגאמר סו הקריב כנהתל מופל
 אחריו הלסון לוקר נשיא לפי שכל הזכיה שיוהקרבנו וכשח' זלמור כהן הקריב מופל עליון לשון זה נשיא לבני פלוגי חותו היום
 היה הנשיא המקריב לשבט פלוגי:

מכלל יופי

כל אחד מהנשיאים חזק בו טעם מיוחד ולכן נכתב קרבן כל אחד בפני עצמו כאלו לא הזכיר האחר ואחר כך כללם כאחד
 לרמז כי בעת אחד עלה במחשבתם להקריב חטובה ולא קדם אחד לחברו בחזקתו ולא כהכחה לפני העשן ועלכל אחד היה כונה
 מיוחדת כהכחה כאלו היו קרבנות שונים זה מזה:

סדרק

עוים אחד להטאת : מא ולזבח השלמים
 בקר שנים אילם חמשה עתדים חמשה
 כבשים בני שנה חמשה זה קרבן שלמיאל
 בן צורישן : פ מב ביום הששי
 נשיא לבני נד אלסקף בן דעואל :
 מג קרבנו קענית כסף אחת שלשים ומאה
 משקלה מורק אחד כסף שבעים שקל
 בשקל הקדש שנתם מלאים סלת בלולה
 בשמן למנחה : מד בף אחת עשרה זחב
 מלאה קמרת : מה פו אחד בן בקר אי
 אחד כבש אחד בן שנתו לעלה :
 מו שציר ענים אחד להטאת :
 מז ולזבח השלמים בקר שנים אילם
 חמשה עתדים חמשה כבשים בני שנה
 חמשה זה קרבן אלסקף בן דעואל : פ
 מח ביום השביעי נשיא לבני אפרים
 אלישמע בן עמיהוד : מט קרבנו קמרת
 כסף אחת שלשים ומאה משקלה מורק
 אחד כסף שבעים שקל בשקל הקדש
 שנתם מלאים סלת בלולה בשמן למנחה :
 נ בף אחת עשרה זחב מלאה קמרת :
 נא פו אחד בן בקר איל אחד כבש אחד
 בן שנתו לעלה : נב שציר ענים אחד
 להטאת : נג ולזבח השלמים בקר שנים
 אילם חמשה עתדים חמשה כבשים בני
 שנה חמשה זה קרבן אלישמע בן עמיהוד :
 פ נד ביום השמיני נשיא לבני מנשה
 גמליאל

ששי

ג

ג

לחטאתא : מא ולנכסת קודשיא תורין
 תרין דכרין חמשה גדיי חמשה אימדין בני
 שתא חמשה דין קורבן שלמיאל בן
 צורישדי : מב ביומא שתי תאה רבא לבני
 נד אלסקף בן דעואל : מג קורבניה
 מגיסתא דכסף חדא מאה ותלתין סלעין
 הוה מתקלה מורקא חד דכסף מתקליה
 שבעין סלעין בסלעי קודשא תרויהון מלן
 סולתא דפילא במשח למנחתא : מד בויכא
 חדא מתקל עשר סלעין היא דדהב ומליא
 קמורת בוסמין : מה תור חד בר תורי
 דכר חד אימר חד בר שתיה לעלתא :
 מו צפיד בר עזין חד לחטאתא :
 מז ולנכסת קודשיא תורין תרין דכרין
 חמשה גדיי חמשה אימדין בני שתא חמשה
 דין קורבן אלסקף בן דעואל : מח ביומא
 שביעאה רבא לבני אפרים אלישמע בן
 עמיהוד : מט קורבניה מגיסתא דכסף
 חדא מאה ותלתין סלעין הוה מתקליה
 מורקא חד דכסף מתקליה שבעין סלעין
 בסלעי קודשא תרויהון מלן סולתא דפילא
 במשח למנחתא : נ בויכא חדא מתקל
 עשר סלעין הוה דדהב מליא קמורת
 בוסמין : נא תור חד בר תורי דכר חד
 אימר חד בר שתיה לעלתא : נב צפיד
 בר עזין חד לחטאתא : נג ולנכסת קודשיא
 תורי תרין דכרין חמשה גדיי חמשה אימדין
 בני שתא חמשה דין קורבן שלמיאל בן
 צורישדי : נד ביומא תמינאה רבא לבני
 מנשה

במליאל בן פדהצור : נה קרבנו קערת
 כסף אחת שלשים ומאה משקלה מזרק
 אחד כסף שבעים שקל בשקל הקדש
 שניהם מלאים סלת בלולה בשמן למנחה :
 נו כף אחת עשרה זהב מלאה קטרת :
 נו פך אחד בן בקר איל אחד כבש אחד
 בן שנתו לעלה : נח שעיר עזים אחד
 לחטאת : נט ולזבח השלמים בקר שנים
 אלים חמשה עתדים חמשה כבשים בני
 שנה חמשה זה קרבן במליאל בן פדהצור :
 פ ס ביום התשיעי נשיא לבני בנימן
 אביהן בן נדעני : סא קרבנו קערת כסף
 אחת שלשים ומאה משקלה מזרק אחד
 כסף שבעים שקל בשקל הקדש שניהם
 מלאים סלת בלולה בשמן למנחה :
 סב כף אחת עשרה זהב מלאה קטרת :
 סב פך אחד בן בקר איל אחד כבש אחד
 בן

מנשה במליאל בן פדהצור : נה קורבניה
 מגיסתא דכסף חדא מאה ותלתין סלעין
 הוה מתקלה ומזרקא חד דכסף מתקליה
 שבעין סלעין בסלעי קודשא תרויהון מלן
 סולתא דפילא במשח למנחתא : נו בויכא
 חדא מתקל עשר סלעין הוא דרהב מליא
 קטורת בוסמין : נז תור חד בר תורי דכר
 חד אימר חד בר שתיה לעלתא : נח צפיר
 בר עזין חד לחטאתא : נט ולנכסת
 קודשיא תורין תרין דכרין חמשה גדיי
 חמשה אימריין בני שתא חמשה דיין קורבן
 במליאל בן פדהצור : ס ביומא תשיעאה
 רבא לבני בנימן אביהן בן נדעני :
 סא קורבניה מגיסתא דכסף חדא מאה
 ותלתין סלעין הוה מתקלה ומזרקא חד
 דכסף מתקלה שבעין סלעין בסלעי קודשא
 תרויהון מלן סולתא דפילא במשח למנחתא :
 סב בויכא חדא מתקל עשר סלעין היא
 דרהב מליא קטורת בוסמין : סג תור חד

יונתן בן עוזיאל

מא ולנכסת קודשיא וגוי : מב ביומא שתיהא קריב רב בית אבא לבני נח אלקסר בר דעואל
 כג קורבניה דקריב פיילי וגוי : מד בויכא חדא מתקלא וגוי : מה תור חד בר תורי וגוי :
 מו צפיר בר עזין וגוי : מז ולנכסת קודשיא תורין וגוי : מח ביומא שביעאה קריב רב בית אבא לבני
 אפרים אל ישמע בר עמיהוד : מט קורבניה דקריב פיילי וגוי : נ א בויכא חדא מתקל וגוי : נא תור חד
 בר תורין וגוי : נב צפור בר עזין וגוי : נג ולנכסת קודשיא וגוי : נד ביומא חמינאה קריב רב בית
 אבא לבני מנשה במליאל בן פדהצור : נה קורבניה דקריב פיילי וגוי : נו בויכא חדא מתקל וגוי :
 נז תור חד וגוי : נח צפיר בר עזין וגוי : נט ולנכסת קודשיא תורין תרין וגוי : ס ביומא
 תשיעאה קריב בית אבא לבני בנימן אביהן בן נדעני : סא קורבניה דקריב פיילי וגוי : סב בויכא חדא
 מתקל וגוי : סג תור חד בר תורין וגוי : סד צפיר בר עזין וגוי : סה ולנכסת קודשיא תורין תרין וגוי :

בן-שנתו לעלה : סד שְׁעִיר-עֲנִים אֶחָד
 לַחֲטָאת : סה ולזבח השלמים בקר שנים
 אילים חמשה עתדים חמשה כבשים בני-
 שנה חמשה זה קרבן אביהו בן-גדעני : פ
 סו ביום העשירי נשיא לבני דן אחיעזר
 בן-עמישדי : סז קרבנו קצרת-כסף אחת
 שלשים ומאה משקלה מזרק אחד כסף
 שבעים שקל בשקל הקדש שניהם מלאים
 סלת בלולה בשמן למנחה : סח כף אחת
 עשרה זהב מלאה קטרת : סט פר אחד
 בן-בקר איל אחד כבש-אחד בן-שנתו
 לעלה : ע שְׁעִיר-עֲנִים אֶחָד לַחֲטָאת :
 עא ולזבח השלמים בקר שנים אילים
 חמשה עתדים חמשה כבשים בני-שנה
 שביעי חמשה זה קרבן אחיעזר בן-עמישדי :
 פ עב ביום עשתי עשר יום נשיא
 לבני אשר פגעיאל בן-עכרון : עג קרבנו
 קצרת-כסף אחת שלשים ומאה משקלה
 מזרק אחד כסף שבעים שקל בשקל הקדש
 שניהם מלאים סלת בלולה בשמן למנחה :
 עד כף אחת עשרה זהב מלאה קטרת :
 עה פר אחד בן-בקר איל אחד כבש-אחד
 בן-שנתו לעלה : עו שְׁעִיר-עֲנִים אֶחָד
 לַחֲטָאת : עז ולזבח השלמים בקר שנים
 אילים חמשה עתדים חמשה כבשים בני-
 שנה חמשה זה קרבן פגעיאל בן-עכרון :
 בזם

בר תורי דכר חד אימר חד בר שרתיה
 לעלתא : סד צפיר בר עזין חד לחטא תא
 סה ולנכסת קודשיא תורין תרין דכרין
 חמשא גדיי חמשא אימריני בני שתא חמשא
 דין קרבן אביהו בן-גדעוני : סו ביומא
 עשרתא רבא לבני דן אחיעזר בן-
 עמישדי : סז קורבניה מגיסתא דכסף
 חדא מאה ותלתין סלעין הוה מתקרה
 מזרקא חד דכסף מתקליה שבעין סלעין
 בסלעי קודשא תרויהון מלן סולתא דפילא
 במשה למנחתא : סח בויכא חדא מתקל
 עשר סלעין היא דדהב מליא קטורת
 בוסמין : סט תור חד בר תורי דכר חד
 אימר חד בר שתיה : ע צפיר בר עזין חד
 לחטאתא : עא ולנכסת קודשיא תורין
 תרין דכרין תרין גדיי חמשא אימריני בני
 שתא חמשא דין קרבן אחיעזר בן-
 עמישדי : עב ביומא חד עשר יום רבא
 לבני אשר פגעיאל בן-עכרון : עג קורבניה
 מגיסתא דכסף חדא מאה ותלתין סלעין
 הוה מתקלה מזרקא חד דכסף מתקליה
 שבעין סלעין בסלעי קודשא תרויהון מלן
 סולתא דפילא במשה למנחתא : עד בויכא
 חדא מתקל עשר סלעין היא דדהב מליא
 קטורת בוסמין : עה תור חד בר תורי
 דכר חד אימר חד בר שתיה לעלתא :
 עז צפיר בר עזין חד לחטאתא :
 עז ולנכסת קודשיא תורין תרין דכרין
 חמשא

חמשה גדיי חמשה אימדין בני שתא חמשה
 דין קורבן פגעיואל בר-עקרון : עה ביומא
 תרו-עשר יומין רבא לבני נפתלי אחירע
 בר-עין : עט קורבניה מגיסתא דכסף
 חדא מאה ורלתיין סלעין הוה מתקלה
 מזרקא חד דכסף מתקליה שבעין סלעין
 בסלעי קודשא תרויהון. מלן סולתא דפילא
 במשח למנחתא : פ בויכא חדא מתקל
 עשר סלעין היא דרהב מליא קטורת
 בוסמין : פא : תור חד בר תורי דכר חד
 אימר חד בר ושתייה לעלתא : פב צפיר
 בר עזין חד לחטאתא : פג ולנכסת
 קודשיא תורין תרין דכרין וחמשה גדיי
 חמשה אימדין בני שתא חמשה דין קורבן
 אחירע בר-עין : פד דא תנוכת מדבחה

ביומא

פ עה ביום שנים-עשר יום נשיא
 לבני נפתלי אחירע בן-עין : עט קרבנו
 קצבת-כסף אחת שלשים ומאה משקלה
 מזרק אחד כסף שבעים שקל בשקל הקדש
 שניהם מלאים סלת כלולה בשמן למנחה :
 פ כף אחת עשרה זהב מלאה קשרת :
 פא פך אחד בן-בקר איל אחד כבש-אחד
 בן-שנתו לעלה : פב שעיר-עזים אחד
 לחטאת : פג ולזבח השלמים בקר שנים
 אילים תמישה עתקים תמישה כבשים בני-
 שנה תמישה זה קרבן אחירע בן-עין : פ
 פד זאת תנכת המזבח ביום תמישה אתו
 מאת נשיאי ישראל קצבת כסף שתים עשרה
 קורקי-כסף שנים עשר כפות זהב שתים
 עשרה

יונתן בן עוזיאל

סו ביומא עשיראה קריב רב בית אבא לבני דן אחיעזר בר עמישדן : סו קורבניה דקריב פיילי וגוי :
 סח בויכא חדא מתקל וגוי : סט תור חד בר תורין וגוי : ע צפיר בר עזין וגוי : עא ולנכסת
 קודשיא תורין תרין וגוי : עב ביום חד עשר יוקא קריב רב בית אבא לבני אשר פגעיואל בר עקרון :
 עג קורבניה דקריב פיילי וגוי : עד בויכא חדא מתקל וגוי : עה תור חד בר תורין וגוי : עו צפיר
 בר עזין וגוי : עז ולנכסת קודשיא תורין תרין וגוי : עח ביום תריסר יוקא קריב רב בית אבא לבני נפתלי
 אחירע בר עין : עט קורבניה דקריב פיילי וגוי : פ בויכא חדא מתקלא וגוי : פא תור חד בר תורין
 וגוי : פב צפיר בר עזין וגוי : פג ולנכסת קודשיא תורין תרין דיקרי תמישה ברחי תמישה אמדין בני שנת
 תמישה דין סדר קירקנא די קריב מנכסוי אחירע בר עין : פד דא תנוכת רבותיה למדבחה ביום דכרין תיה

פנכסיה

רשי

(פד) ביום המושח אותו . כו כיום שגשגת הקריבונה אני מקיים אחרי המשח שגשגת תחלה ואחר כך הקריב או אחרי המשח לאחר זמן

רשב"ם

(פד) ביום המשח אותו . התחילו לאכבו כוון שכתוב בפרשה זו : (פח) אחרי המשח אותו . לתוך שנים עשר יום שכתב בתחנת עליה חשבון כך וכך : וזה יסוד מדכינו שכחאל :

מכלל יופי

(פז) ביום המשח אותו . ביום שגשגת הקריבונה זה אחרי שגשגת תחלה ואחר כך הקריבן :

מדבר

עשרה: פה שלשים ומאה הקערה האחת
 כסף ושבעים המזרק האחד כל כסף הכלים
 אלפים וארבע מאות בשקל הקדש:
 פו כפות זהב שתיים עשרה מלאה קטרת
 עשרה עשרה הכף בשקל הקדש כל זהב
 הכפות עשרים ומאה: פו כל הבקר
 לעלה שנים עשר פרים אילם שנים עשר
 כבשים בני שנה שנים עשר ומנחתם
 ושעירי עינים שנים עשר לחמאת: פח וכל
 בקר זבח השלמים עשרים וארבעה פרים
 אילם ששים עאדים ששים כבשים בני
 שנה ששים זאת חנכת המזבח אחרי המישח
 אתו: פט ובבא משה אל אהל מועד
 לדבר אתו וישמע ארץ הקול מדבר אליו
 מעל הכפרת אשר ער ארץ העדת מבין
 שני הכרבים וידבר אליו:

מפסוד

קע"ז עמוס עמוס כ"ב סימן: וכפסוד כשופטים ויהי
 איש אחד - כסימן י"ג

פ פ פ

ח א וידבר יהוה אל משה לאמר:
 ב דבר אל אהרן ואמר
 אליו בהעלתך ארז הנחל אל מול פני
 המטרה

בימא דרביא ותייהמן רב רבי ישראל מוניסי
 כספא תרתא עשרי מורקא בספא תרין
 עשר בזיכי דדהבא תרתא עשרי:
 פה מאה ותלתין סלעין הנה מתקלא
 דמניסתא חדא דכספא ושבעין דמורקא
 וז' כל כסף מניא תרין אלפין וארבע
 מאה בסלעי קודשא: פו בזיכי דדהבא
 תרתא עשרי מלון קטורת בוטמיא מתקל
 עשר סלעין הוי מתקלא דבזיכא בסלעי
 קודשא כל דהב בזיכא מאה ועשרין:
 פו כל תורי לעלתא תרין עשר תורין
 דכרין תרי עשר אימרי בני שנה תרי עשר
 ומנחתהון וצפורי ברעי תרי עשר
 לחמאתא: פח וכל תורי לנכסת קודשא
 עשרין וארבעה תורין דכרין שתין גדין
 שתין אימרי בני שנה שתין דא חנוכרת
 מדבהא בתר דרביא ותייה: פט וכד
 עליד משה למשכן ומנא למלא עמיה
 ושמע ירמלא דמתמליל עמיה מעלון
 כפורתא די ער ארזא דסדוהתא מבין
 תרין פרוביא ומתמליל עמיה:

פ פ פ

א ומליל יי עמי משה למימר:
 ב מליל עמי אהרן ותימר
 ליה

רשי

וזן לא כל למוד כיום האשה אלל ל חר שנושח כיום כשהוא אומר (ויקראו) כיום משחוחותו למדו שנושח כיום וזהו ל"כיום האשה
 אותו כיום שנושח הקריש: קערה כסף שהיא עשרה (ספרי מור שרבה) הסהם שהתנדבו ולא ירע בהם פסול.
 (פה) שלשים ומאה הקערה האחת וגו'. מה תלמוד לומר לפי שחומר שלשים ומאה עסקלה ולא פירש בחיוב שקל לכל חור
 ומחה כאן וכלל בכלל כל כסף הכלים כשקל הקדש: כל כסף הכלים וגו' (ספרי) למד שהיו כללי המוקדש מוכוונים כשקלן שוקלן
 אחד אחד ושוקלן כלן כאחת לא רכס ולא נעט: (פו) כפות זהב שתיים עשרה. למה נחמד לפי שחומר כף אחת עשרה וזה כתיב
 על

מנכסיה בכרבי ישראל פיילי דכסף תרמיטרי כל קביל תריסר שבטאי מוארקי דכסף תריסר כל קביל נשיארה דכבי
ישראל בזיבי דהכא תריסר כל קביל תריסר מזליא : פה מאה ותלתין סלעין הו מתקלא דפילתא דא דכסף
כל קביל שנין דתנה יוכבד כד ליתת ית משה ושוקעין סלעין הו מתקלא דמוורמאי חד כל קביל שוקעין סבי
פנהרין ככא כל כסף מנא תרין אלפין וארבע מאה סלעין בסלעי בית קודשא : פו בזיבי דבבא תריסרי כל
קביל בכרבי ישראל מלון קטורת בוסמין טבין מתקל עשר סלעין דהיה מתקלא דכויכא בסלעי בית קודשא כל
קביל עשירמא דכרוא כל דהב בזיכא מאה ועשרין כל קביל שניא דתאי בהון משה נביא : פו כל תורי לעלתא
תריסר תורי לרב בית אבא דיקרא דיקרין תריסר מטול דהוקדוון תריסר בכרבי ישמעאל אמרין בני שנה תריסר מטול
דיהוקדוון תריסר בכרבי פרס ומנתההון מטול דיעדי כפנא מו עלמא וצפירי עזין תריסר לחטאתא מטול לכפנא על
הזכי תריסר שבטאי : פח וכל תורי לנגסת קודשא עשרין וארבע תורין כל קביל עשרין וארבע מטותא
דיכרי שמון כל קביל שמון שנין דתיה יצחק כד יליד ית יצחק ברתו שמון כל קביל שמון אפין דכרבת כהניא אימרון
בני שנה שמון לכפנא על שמון ריבון דישאל דא תנובת רבות מדכחא בזימא דכרבי יהיה : פט וכד עליל משה
למשבו ומנא למקלא עמיה ושבע ית קל רחא דמרתמליל עמיה כד נחית מן שמי שמנא עילבי בשוקתא דער
ארוניא דספרותא סבין תרין דרוביא ומתקן תנה דכרוא מתמליל עמיה :

פ פ פ

א ומליל : עם משה למימר : ב מליל עם אהרן גמיר ליה בזמן אדלקותה ית בזיניא כהן קביל
מרתא יהון מנתרין שבעתי בזיניא תלת לקביל רות מערבא ותלת לקביל רות מדינא ושביעא

במצינאה

ד' ע"א

אלזהס וזשקלה עשרה שקלים של כסף או אינו אלא כף אחת של כסף ומשקלה עשרה שקלי זהס ושקל זהס אין משקלם שום לשל כסף ת"ל עפות
זהס של זהס היו (ספרי) : (פט) ובכא משה שניכתי זהס המכתיס זה את זה שלישי בא והכריע ביניהם כתוב אחד אומר
(ויקרא א) וידבר ה' אליו מאהל מועד והוא חוץ לפרוכת וכתיב אחד אומר (שמות ב) ודברתי אתך מעל הכפרת באזה והכריע ביניהם
משה בא אל אהל מועד ושם שומע את הקול הבא ועל הכפרת מוכין שני הכרוכים הקול יוצא מן השמים לבין שני הכרוכים ומס יוא לאהל
מאעד : מדבר . כמו מתדבר כבודו של מעלה לומר כן מדבר כינו לבין עמו ומשה שומע אליו (ט) וידבר אליו (ספרי)
למעט את אהרן מן הדברות : וישמע את הקול . יכול קול נזוף ת"ל את הקול הוא הקול שדבר' עמו כמיני וכשמגיע לפתת היה נכנס ולא
היה יוצא חוץ לאהל (במדבר רבה) : חסלת פרשה נשא

(כ) בהעלותך : למה נסמכה פרשת המורה לפרשת הנשיאים לפי שכשראה אהרן חסלת הנשיאים חלשה דעתו כשלא היה
עומד כחמוכה לא הוא ולא שבתו אחר לו קב"ה מיד שלך גדולה משלהם שאתה מוליק ומטיב את הדברות :
בהעלותך . על שם שהלכ עולה כתיב בהדלקתן לשון עלייה שרץ להדליק עד שתבא שלהבת עולה מאליה ועוד דרשו דברותינו כאלו
שעלה

באר רחובות דקדוקי רש"י

(ט) מושם דאיכא לנטעי ולומר הדגשתך הדלת כמלת מדבר מורה חסרון מ"ן ונחלת מן וכלאו כתיב מן דבר והיה א"כ פוגע יוצא
והיה מושם שהקוס כ"ה היה מיוחד בדבור אל משה כדבר איש אל רעהו ואין זה כבודו של מעלה לכן קאמר רש"י כמו חת דבר אור"ל
דגשתך הדלת כמלת מורה חסרון ת"ו סימן התפעל ויענינו שפועל כעצמו מתדבר (ער חעט קנט ורן זעלכין) ומשה ענושו
מאלו כי קוש השמיצה היא לאונקיה ועין כפ"י תשא כד"ה ודבר וכתחילת פ' ואת הכרכה כד"ה נודכרותיך :

(ה) לדעת

רשבים

(ג) בהעלותך וגומר לפי שזלאתך תדיר היא זו הוכיחו כאן . חף על פי שכל זלאתך המושפן נגמרה מלאתך הדלקת המורה
(לא) נגמרה י' תורה היא . אל מול פני המורה . היה משה ראשי הפתילות של כל שבעת הקרנות
להלית

מכלל יופי

(פט) (מדבר אליו) : משפטו מחדבר : מהכלי שדולקת בו תקרא גב כו נר וכן
הדולקות הקרא נר והכלי שדולקת בו תקרא גב כו נר וכן
(א) (ב) (ג) (ד) (ה) (ו) (ז) (ח) (ט) (י) (יא) (יב) (יג) (יד) (טו) (טז) (יז) (יח) (יט) (כ)

ליה באד קותך ית-בוצינא לקביל אפי
 מנתא יהון מנתרון שבנא בוצינא :
 ג ועבר בן אהרן לקביל אפי מנתא
 אדליק בוצינא כמא דפקיד יי ית-משה :
 ד ודין עובר מנתא נגידא דהב עד-
 שידה עד-שושנה נגידא היא כחונא די
 אחוי יי ית-משה בן עבד ית-מנתא :
 ה ומליל יי עם-משה למימר : ו קרב
 ית-לינאי מנו בני ישראל ותרבי יתהון :
 ז וכדין דעביד להון לדנואיהון אדי
 עליהון מנא דחטאתא ויעברון מספר על-
 כל-בשרהון ויחורון לבושיהון וידכון :
 ח ויסבון תור בר-תורי ומנחתיה סולתא
 דפיקלא במשה ותור-תנין בר-תורי תסב
 לחטאתא : ט ותקריב ית-לינאי קדם
 משכן זמנא ותכנוש ית-כל-כנשתא דכני
 ישראל : י ותקריב ית-לינאי קדם יי
 ויסמכון בני-ישראל ית-ידיהון על-לינאי :
 יא ויריס אהרן ית-לינאי ארמא קדם יי
 מן בני ישראל ויהון למפלח ית-פולחנא
 ביי : יב ולינאי יסמכון ית-ידיהון על-ריש
 תוריא ויעביד ית-חד חטאתא וית-חד
 עלתא קדם יי לכפרא על-לינאי :
 יג ותקיס ית-לינאי קדם אהרן וקדם
 בנוהי ותריס יתהון ארמא קדם יי :
 יד ותפריש ית-לינאי מנו בני ישראל
 ויהון כשמשין קדמי לינאי : טו ובת-
 בן זלון לינאי למפלח ית-משכן זמנא ותריב יתהון ותריס יתהון ארמא :
 טז

המנחה יאידו שבעת הפרות : ג ונעש בן
 אהרן אל-מול פני המנורה העלה נרתיה
 כאשר צוה יהוה את-משה : ד וזה מעשה
 המנורה מקשה וזהב עד-ירקה עד-פרחה
 מקשה הוא כמראה אשר הראה יהוה את-
 משה בן עשה את-המנרה : פ
 ה וידבר יהוה אל-משה לאמר :
 ו קח את-הלויים מתוך בני ישראל
 וטהרת אתם : ז וכה-תעשה להם לטהרם
 יהוה עליהם מי חטאת ותעבירו מעל על-
 כל-בשרם וכבסו בגדיהם וטהרו :
 ח ולקחו פר בן-בקר ומנחתו סלת בלולה
 בשמן ופר-שני בן-בקר תקח לחטאת :
 ט והקרבת את-הלויים לפני אהל מועד
 ותקחלת את-כל-עדת בני ישראל :
 י והקרבת את-הלויים לפני יהוה וסמכו
 בני-ישראל את-ידיהם על-הלויים : יא והניף
 אהרן את-הלויים תנופה לפני יהוה מאת
 בני ישראל והיו לעבד את-עבדת יהוה :
 יב והלויים יסמכו את-ידיהם על ראש
 הפרים ועשרה את-האחד חטאת ואת-
 האחד עלה ליהוה לכפר על-הלויים :
 יג והעמדת את-הלויים לפני אהרן ולפני
 בנוי והנפת אתם תנופה ליהוה : יד והבדלת
 את-הלויים מתוך בני ישראל והיו ליהוה :
 טו ואחרי-כן יבאו הלויים לעבד את-אהל
 מועד

ט

טז

כמציגא : ג ועבר בן אהרן כל קביל אפי קנרתא אדליק כיוציקא היקמא דפקיד יי גרת משה : ד ונתן עמו
 קנרתא מינא קשיא דדהב עד פסיס דידה נעד שושניקא עובד אימון קקורקא היא מתעבדא הי קהיוו דאחא ית משה
 היקדון עבר בצלאל ית קנרתא : ה ומליל יי עם משה למיטר : ו קרוב ית ליואי מנו בני ישראל וחרבו יתהו
 ו יקדון פעבד להון לבנאיהון אפי עליהון מוא דחטאקא ועקרונ זלב עד כל בשרהון ויתגורון לבושיהון ונדמו
 בארבעין טוין דמאי : ח ויסכון חור בר חורי ומנהתיה סולתא פתיא במשה ויתא וחור גנין בר חורי פסב
 לתטאקא : ט ותקריב ית ליואי לקדם משפון זקא ותכנוש ית כל בנישתא דבני ישראל : י ותקריב ית
 ליואי קדם יי ויסכרון בני ישראל ית ידהון על ליואי : יא ויריס אהרן ית ליואי ארמא קדם יי מן בני ישראל
 ויהון למפלח ית פילחנא ביי : יב ולינאי וסמכון ית ידהון על ריש חורי ועיבד ית חד סטאקא וית חד עלקא
 קדם יי לבקרא על ליואי : יג ותקיס ית ליואי קדם אהרן וקדם בניו ותרס יתהון ארמא קדם יי : יד ותפרש
 ית ליואי מנו בני ישראל ויהון משמשיין קדמי ליואי : טו ומן בטר קדון יי עלרו ליואי למפלח פולחן משפון

זמנא

רשיי

שמעלה ביתה לפני המורה שעליה הכהן עומד ומטיב : א אל מול פני המנורה . אל מולכר האמונעי שאינו בקיטם חלל בגוף של עבודה :
 יאירו שבעת הגדות : טסה שעל שפת הקנים שלשה המורמים פונים לחול האמונעי הפתילות שבהן וכן שלשה המערכיים ראשי הפתילות
 לחול האמונעי ולמה כדו שלא יאמרו לאורה הוא נרין : (ג) ויעש בן אהרן . (ספרי) להגיד שכוו של אהרן
 שלא טיה . (ד) וזה מעשה המנורה . (שם) שהיה הקב"ה באכבע לבי שנתקפה כה לכך לאמר מה : מוקשה . כטר"ן
 כל ג' ולזון דא לרא נקשן (דניאל ה) עשת של ככר זה היה ומקיס בקורנס וחיות ככסיל לפסט איכריה כתקון ולא נעשית איכריס איכריס
 על ידי חכור (ה) : עד ורכה עד פרהה . ורכה היא השידה שעל הרגלים חלול כדרך עבודות כסף שלפני השמים . עד ורכה עד
 פרהה . כלומר גופה של מנורה כולה וכל התלוכה : עד ורכה . שהיא חסר גדול : עד פרהה . שהוא מעשה דק שבה הכל
 מקשה ודרך עד לשמש כלשון זה כמו (שופטים טו) מגדישועד קלה ועד כרסוית (כ) : כמראה אשר הראה וגו' . כתבנית
 אשר הראה בהר כמו שאלמר (שמות כה) וראה ועשה כתבנית וגו' : כן עשה את המנורה . מי שעשה וי"א על ידי הקב"ה נעשית
 מאליה : (ו) קח את הלחים . קחם כדברים אשר יכנסו שתוכו להיות שמשים לקוס : (ז) הוזה עליהם מי חטאה . שלא פיר
 הפרה מפני טחיל מתיס טכסם : זה עבירו הער . מאלתי כדברי רבי משה הדרשן לפי שנתנו כפרה על הכבוד ששמו ע"א והיא קרויה
 זכתי מתיס והמנורה קרוי מת הוקיס תגלות כמנורעים : (ח) ולקחופר בן בקר . והוא עולה כמו שכתוב ועשה את האחד
 עולה והוא קרבן כבוד בוג"א : ופר רשיי . (ת"ב) מה ת"ל שני לומר כך מה עולה לא לאכלת אף שטאת לא לאכלת (ע"כ דברי ר"מ)
 וכו' יש סוף לדבריו בת"כ ואומר אני שהורית ענה היתה שעיור היה להם להביא לחטאת ע"א עם פר העולה : (ט) והקהלת
 את כל עדת . לפי שהלויים נתנים קרבן כפרה פתיהם יכחו ויעמדו על קרכנס ויסומו וידים עליהם : (יא) והניף אהרן
 את הלויים תגופה . כדרך שאסע ועורע טעון תגופה חי . שלשתנופות אחריו כפרה זו הראשונה לכתי קהת לכן כאלו סם (כמדבר ו)
 והי

באר רחובות דקדוקי רשיי

- (א) לדעת רש"י כמלת מקשה הוא השורש גקט כמו שמכיר רש"י רחיה מן דא לרא נקשן ונפלה [המ"ן בתחילת השורש כדגיה על הרוח
 והמ"ס בתחילה היא לתואר הפסוק והמ"א כסוף הוא לנקבה אבל לדעת המדקדקים כמלת מקשה הוא השורש קשה והמ"א
 דכסוף שרשית היא מעשה מקשה (הארעי ארבייט) :
- (ב) משום דמלת עד עניינה לשמש השגת האקדמו עד ערכהו השגת נכבולת המוקוס כמו עד פה תבוא ושני עניינים לא יתכנו ככאן
 לכן הוזהר רש"י לומר כי גם מדרך התקרא לשמש מלת עד תמורת מלת בן ובאלו בתיב בן ירבה ובין פרסה ועל דרך זה
 ע"ד רש"י ועד קמה ועד ברסוית בלובותיב סין קמה ובין ברסוית :

רשבים

לחיה אל המולקן : (א) והעמיתו . ויעבירו . אבל והעבירו הוא לשון מויכמו והעפירו אל"ה : (ג) והכמת אותם אהרן
 כימפם תחילה ואחר כך משה :

מכלל יופי

ראויה להדגיש לולא שחיה ארומת והטית כפוח כמו שכתב
 בצווי והטית והחליפו שמלותיכם ובשנקמצה הוא מפני
 ההפסק שבו חסגול ותחת הטית כי קוס פתח
 לתקן

מועד וטהרת אתם והנפת אתם תנופה :

טו כי נתנים נתנים המה לי מתוך בני

ישראל תחת פטרת כל-רוחם בכור כל-

מבני ישראל לקחתי אתם לי : יז כי לי

כל-בכור בבני ישראל באדם ובבהמה ביום

הכתי כל-בכור בארץ מצרים הקדשתי

אתם לי : יח ואקח את-הלויים תחת כל-

שני בכור בבני ישראל : יט ואתנה את-הלויים

נתנים לאהרן ולבניו מתוך בני ישראל-

לעבד את-עבדת בני-ישראל באהל מועד

ולכפר על-בני ישראל ולא יהיה בבני ישראל

גוף בגשת בני-ישראל אד-הקדש :

כ ועש משה ואהרן וכל-עדת בני-ישראל

ללויים ככל אשר-צוה יהוה את-משה ללויים

בן-עשו להם בני ישראל : כא ויתחטטאו

הלויים ויכבסו בגדיהם ונגף אהרן אתם

הנופה לפני יהוה ויכפר עליהם אהרן

לטהרם : כב ואחר-כך באו הלויים לעבד

את-עבדתם באהל מועד לפני אהרן ולפני

בניו כאשר צוה יהוה את-משה על-הלויים

בן עשו להם : ס כג וידבר יהוה אל-

משה לאמר : כד זאת אשר ללויים מבן

חמש ועשרים שנה ומעלה יבוא לצבא

צבא בעבדת אהל מועד : כה ומבן חמשים

שנה ישוב מצבא העבדה ולא יעבד עוד :

כו ושרת את-אחיו באהל מועד לשמר

מישמרת ועבדה לא יעבד ככה תעשה

ללויים במשמרתם : פ א וידבר יהוה

אל

טז ארי אפרשא מפרשין אנון קדמי מנו

בני ישראל חלף פתח כל-ולדא בוכרא

כולא מבני ישראל קריבת יתהון קדמי :

יז ארי דילי כל-בוכרא בבני ישראל

באינשא ובבעירא ביומא דקטלית כל-

בוכרא בארעא דמצרים אקדשית יתהון

קדמי : יח וקריבית ית-לינאי חלף כל-

בוכרא בבני ישראל : יט ויהבית ית-

לינאי מסירין לאהרן ולבנוהי מנו בני ישראל

למפלא ית-פולחן בני-ישראל במשבן זמנא

ולכפרא ער-בני ישראל ולא יהי בבני

ישראל מותא במקרב בני-ישראל לקודשא :

כ ועבד משה ואהרן וכל-כנישתא דבני-

ישראל ללינאי ככל דפקיד יי ית-משה

ללינאי בן-עבדו להון בני ישראל : כא

ואדכיאו לינאי ותרובו בשיהון וארים אהרן

יתהון ארמא קדם יי וכפר עליהון אהרן

לדכואיהון : כב ובתר-כן עלו לינאי

למפלא ית-פולחנהון במשבן זמנא קדם

אהרן וקדם בנוהי כמא דפקיד יי ית-משה

על-לינאי בן-עבדו להון : כג ומליל יי

עס-משה למימר : כד דא דילנאי מבר

חמש ועשרין שנין ולעלא ייתי לחילא חילא

בפולחן משבן זמנא : כה ומבר חמשין

שנין יתוב מחיל פולחנא ולא יפלא עוד :

כו וישמש עס-אחזיהי במשבן זמנא

למטר מטרא ופולחנא לא יפלא בדין תעביד

ללינאי במטרתהון : א ומליל יי עס-משה

במדברא

יח

שני

כ

שלישי

זכר

דק

לכ

ות

וי

וכ

וע

ומ

שכ

לח

כד

ומנא ותדבי ותהון ותריס ותהון ארמא : טז ארום מפרשא מפרשין היגון קדמי מגו בני ישראל חוליה פתח כל
 עולא ברבויא בלהון דמבני ישראל קריבית ותהון קדמי : יז ארום דולי קל בוכרא בבני ישראל באינשיא
 ובכעירא בייקא דקטלית כל בוכרא בארעא דמצרים אפרשיר ותהון קדמי : יח וקריבית ית ליווא וגו' :
 יט ויהבית ית ליואי יהיבין לאתרו ולבניו מגו בני ישראל למפלח ית פולחן בני ישראל במשבו ומנא ולמפרא
 על בני ישראל ולא יהי בבני ישראל מותא מותא פומן מקרב בני ישראל לקודשא : כ ועבד משרה ואתרו וכל כנשחא
 רבני ישראל ליואי יהי בכל מה דפקיד ית משה על ליואי שבדון עבדו להון בני ישראל : כא ואידיכיא ליואי
 ואתרו לבושיהון וארים אתרו ותהון ארמא קדם ונכר עליהון אתרו לבכואיהון : כב ומבחר פרוי אעלד ליואי
 למפלח ית פולחנהון במשבו ומנא לקדם אתרו ולקדם בניו יהי קמא דפקיד ית משה על ליואי היבדון עבדו להון :
 כג ומליל ית עם משרה למימר : כד דא אחתותא די ליואי דלא מופקליון במופקוהון ברם מבר עשרין
 ותמש שנין ולעילא יתי לתילא חילא בפולחן משבו ומנא : כה ומבר חמשין שנין יתוב מחיל פולחנא ולא
 יפלח הוב : כו וישמש עם אחוי במשבו ומנא למטר מטר דפולחנא לא יפלח היבדון פעביד ליואי במשבתהון :
 א ומליל ית עם משה במדברא דסיני בשתא תתא גומן מפקוהון בארעא דמצרים ברתא קדמא דמימר :

ויעברון

רשי

וכיו לעבוד את עבודת ה' לפי שבנות קדש הקדשים עליהם הארון והשלחן וגו' השכייה לבני גרשון לכך נאמר בס תנופה לה' שאף
 עליהם היתה עבודת הקדש וריעות וקרשים (ג' דאלו קרשים עיד משא בני זוררי) כנראות בבית קדש הקדשים והשליטת לבני
 מררי : (ו) נתונים נחונים - נתונים למשא נתונים לשיר : פטרת - פתיחת : (ז) כי לי כל בכור - שלי היו
 הכנורות כקו הדין שהנתי עליהם בין ככורי מזרים : לקחתי אותם לי - עד שטעו בעגל ועבשו ולקחתי את הלויס : (יט) ואחנה
 אגו - חמשה פעמים נאמרו בני ישראל במקרא זה להודיע חבתן שנכפל אזכרותיהן במקרא אחד כמנין חמשה חומשי תורה וכן
 ראיתי כ"ר : ולא יהיה בבני ישראל נגף - שלא ינטרכו לבגת אל הקדש שאם יגשו יהיה נגף : (כ) ויעש משה ואהרן
 וכל עדת וגומר - משה העמידן ואהרן הניפו וישראל סמוכו את ידיהם : (כב) כאשר צוה ה' בן עשו - להגיד שכה העושי
 והנעשה כקן שאחד מהם לא עכב : (כד) זאת אשר ללויים - שנים פוסלים בהם ואין המומין פוסלים בהם : (כה) מכן חמש
 ועשרים : וכמוקם אחר אומר מכן שלשים שנה כינר (חולין כו) מכן כ"ה בח ללמוד הלכות עבודה ולומד חמש שנים וכן ל' עובד
 מכלן לתלמוד שלא ראה סימן יפה כמשנתו בחמש שנים טוב אינו רואה : (כה) ולא יעבוד עגד - עבודת משא ככתף חבל
 חודר הוא לכעילת שערים ולשיר ולטעון עגלות וזהו שרת את אחיו עם אחוהו כתרנומו : (כו) לשמור משמרת - לחנות סביב
 לאהל ולקיים ולהוריד בשעת המסעות : (א) בחדש הראשון - פרשה שכתב הספר לא נאמרה עד אייר למדת (פסחים פ"ק
 ספרי) שאין סדר מוקדם ומאוחר בתורה ולמה לא פתח כוונתו שיהא גמותן של ישראל שכלת' שנה שהיו ישראל במדבר לא הקריבו אלת

מפח

רשבים

(כא) ויתחטאו - כדכתיב לעיל הזה עליהם נוי חטאת : (כד) זאת אשר ללויים - מזה חדשה שעדיין לא נאמרה שכל
 מדבר סיני ופרשת נשא לוי הקב"ה למנותם מכן שלשים עד כן חמשים שנה : לעבוד ולמשא - לשאת את הימשכן - ועתה כפרה וזכר
 לפרש מצות עבודת משמרת חשכן אשר חמש שנים לפני השלשים שנה שאינו ראוי למשא יהא ראוי ומצווה לשמירת חשכן וכלו :
 ומכן חמשים ומעלה שאינו ראוי לעבודת משא - יהא מצווה לעבודת שמירה כמו שפרש והולך - מכן עשרים וחמש שנה ומעלה יהא לנכח
 נכח בעבודת אהל מועד : תלאת שפירה כמו שפרש לפנינו - ושרת את אחיו לשמור משמרת - ומכן חמשים טוב מלכא העבודה
 של משא - כדכתיב כפרשיות של מעלה מכן שלשים ועד כן חמשים - לא יעבוד עגד - בעבודת משא - אלא ושרת את אחיו - על
 שניהם הוא עוסק - כן חמש ועשרים ועד כן שלשים ומכן חמשים ומעלה שאינם כפסלו מצבדות משא ומה יעשו ושרת זה וזה את אחיו לשמור
 משמרת ועבודת משא לא יעבוד : (כו) ככה תעשה ללויים כמשמרתם חמש שנים לפני השלשים חמשים והיו (ומחמשים יהיו) מצויים

כמשמרת

מברל יופי

לחקון הקריאה : (יו) (ביום הכתי כל בכור) - פירוש
 בעת כי יאמרו יום על הער :
 (כד) מוכן - חמש ועשרים שנה - הטעם שיקא להקבל כנקהלים
 בעבודת אהל מועד לראות עבודתם כדי שילמד

הפסח

א לֹא־מִשָּׁה בְּמִדְבַר־סִינַי בְּשָׁנָה הַשְּׁלִישִׁית
 לְצֵאתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם בַּחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן
 לֵאמֹר : ב וַיַּעֲשׂוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־הַפֶּסַח
 בַּמּוֹעֵד : ג בְּאַרְבַּעַת עָשָׂר־יוֹם בַּחֹדֶשׁ
 הַזֶּה בֵּין הָעֲרָבִים תַּעֲשׂוּ אֹתוֹ בַּמּוֹעֵד כְּכֹל־
 חֻקְתָּיו וּכְכֹל־מִשְׁפָּטָיו תַּעֲשׂוּ אֹתוֹ :
 ד וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לַעֲשׂוֹת
 הַפֶּסַח : ה וַיַּעֲשׂוּ אֶת־הַפֶּסַח בְּרִאשׁוֹן
 בְּאַרְבַּעַת עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ בֵּין הָעֲרָבִים
 בְּמִדְבַר סִינַי כְּכֹל אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־
 מֹשֶׁה בֶּן עֲשׂוֹ בְנֵי יִשְׂרָאֵל : ו וַיְהִי אֲנָשִׁים
 אֲשֶׁר הָיוּ טֹמְאִים לְנֶפֶשׁ אָדָם וְלֹא־יָכְרוּ
 לַעֲשׂוֹת־הַפֶּסַח בַּיּוֹם הַהוּא וַיִּקְרְבוּ לִפְנֵי
 ז מֹשֶׁה וּלְפָנֵי אֶהֱרֹן בַּיּוֹם הַהוּא : ו וַיֹּאמְרוּ
 הָאֲנָשִׁים הַהֵמָּה אֵלֵינוּ אֲנַחְנוּ טֹמְאִים לְנֶפֶשׁ
 אָדָם לָמָּה נִגְרַע לְבַלְתִּי הַקְרִיב אֶת־קִרְבָּן
 יְהוָה בַּמּוֹעֵד בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל : ח וַיֹּאמֶר
 אֱלֹהִים מֹשֶׁה עֲמְדוּ וְאִשְׁמְעֵה מִה־יָצוּהָ יְהוָה
 לְכֶם : פ ט וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר :
 י דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אִישׁ אִישׁ
 קִי־יְהִיֶּה טָמֵא לְנֶפֶשׁ אוֹ בְּדֶרֶךְ רַחֲקָה לְכֶם
 יא לְדַרְתֵּיכֶם וַעֲשֵׂה פֶסַח לַיהוָה : יא בַּחֹדֶשׁ
 הַשְּׁנִי בְּאַרְבַּעַת עָשָׂר יוֹם בֵּין הָעֲרָבִים יַעֲשׂוּ
 יב אֹתוֹ עַל־מִצּוֹת וּמִרְרִים יִאֲכְלוּהוּ : יב לֹא־
 יג יִשְׁאִירוּ מִכּוֹנֵו עַד־בֶּקֶר וְעֵצִים לֹא יִשְׁבְּרוּבוּ
 יד כְּכֹל־חֻקְתַּת הַפֶּסַח יַעֲשׂוּ אֹתוֹ : יג וְהָאִישׁ
 טו אֲשֶׁר־הוּא טָהוֹר וּבְדֶרֶךְ לֹא־הָיָה וְחָדַל־
 טז לַעֲשׂוֹת הַפֶּסַח וּנְכַרְתָּה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מֵעַמִּיתָה

נקור על ה'
 מצוה ש"ס
 מצוה שא
 מצוה שפב
 מצוה שפג

בְּמִדְבַר־אֲדָמָה בְּשֵׁשׁתָּה תַּיִחָא לְמִפְקַדְוֵן
 מארְעָא דְּמִצְרַיִם בִּירְחָא קְדָמָא לְמִימְרֵ
 ב וַיַּעֲבֹדוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל יַת־פֶּסַחָא בּוֹמְגֵי ה
 ג בְּאַרְבַּעַת עָסְרָא־יוֹמָא בִּירְחָא הַרְוֵן
 ד בֵּין שְׁמַשְׁיָא תַּעֲבֹדוּ יַתִּיה בּוֹמְגֵי כְּכֹל־
 ה חֻקְתָּיָה וּכְכֹל־חֻקְתָּי לִיה תַּעֲבֹדוּ יַתִּיה :
 ו ז וּמְלִיל מֹשֶׁה עַם־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמַעַבְד
 ח פֶּסַחָא : ה וַעֲבֹדוּ יַת־פֶּסַחָא בְּנִיסָן בְּאַרְבַּעַת
 ט עָסְרָא יוֹמָא לִירְחָא בֵּין שְׁמַשְׁיָא בְּמִדְבַר־
 י סִינַי כְּכֹל דִּי פִקִּיד יִי יַת־מֹשֶׁה בֶּן עֲבָדוּ בְנֵי
 יא יִשְׂרָאֵל : ו וְהָיוּ נִבְרִיאָהוּ מִסַּאבִּין לְטָמִי
 יב נֶפֶשָׁא דְּאִינְשָׁא וְלֹא־יָכִילוּ לְמַעַבְד־פֶּסַחָא
 יג בְּיוֹמָא הַהוּא וְקָרִיבוּ קָדָם מֹשֶׁה וְקָדָם אֶהֱרֹן
 יד בְּיוֹמָא הַהוּא : ז וַאֲמָרוּ נִבְרִיאָהוּ אֲנַחְנוּ לִיה
 טו אֲנַחְנָא מִסַּאבִּין לְטָמִי נֶפֶשָׁא דְּאִינְשָׁא לְמָא
 טז נְתַמְנַע בְּדִיל דְּלֹא־לְקַרְבָּא יַת־קִרְבָּנָא דִּי
 יז בּוֹמְגֵי בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל : ח וַאֲמָר לְרוּן
 יח מֹשֶׁה אֹרִיכוּ עַד דְּאִשְׁמַע מִה־דְּאִיתְּפַקְד
 יט קָדָם־יִי עַל־דְּלִכּוֹן : ט וּמְלִיל יִי עַם־מֹשֶׁה
 כ למִימְרֵ : י וּמְלִיל עַם־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמִימְרֵ
 כא וְכֹר נִבְרֵ אֹרִי־יַתִּי מִסַּאבִּי לְטָמִי נֶפֶשָׁא
 כב דְּאִינְשָׁא אוֹ בְּאוֹרַח רַחֲקָא לְכוֹן אוֹ לְדַרְתֵּיכוֹן
 כג וַיַּעֲבִיד פֶּסַחָא קָדָם־יִי : יא בִּירְחָא תַּיִנְגָּא
 כד בְּאַרְבַּעַת עָסְרָא יוֹמָא בֵּין שְׁמַשְׁיָא יַעֲבֹדוּ
 כה יַתִּיה עַל־פְּטִיר וּמִרְרִין וּיְכַלּוּנִיה : יב לֹא־
 כו יִשְׁאִירוּ מִנִּיה עַד־צִפְרָא וְנִרְמָא לֹא יִתְבְּרוּן
 כז בִּיה כְּכֹל־חֻקְתַּת־פֶּסַחָא יַעֲבֹדוּ יַתִּיה :
 כח יג וְנִבְרָא דְּהוּא דְּכִי וּבְאוֹרַח לֹא־הָיָה

ויתמנע

כי

יג

ב ועברו בני ישראל נפסת פסחה בני שמשתא נמנחה ז
 המעברו ימיה נמניה ככל קימיו וקבל דינו מעברו ויהי : ד ומליל משנה עם בני ישראל למעברו ויהי נפסת
 פסחה : ה ועברו נת פסחה בארביסר יומין ליהא בני שמשתא במדברא דמיני ככל מה די פקיד ויהי משה
 הוידרו עברו בני ישראל ז ו והווי גרביא דהווי מסאבין לסמא נפש בר גש דמייר עליהון בתפח דפוקדניה ובניא
 עליהון ולא יבילו למעבר פסחה כיומא פתוח דתורה יום שביעאה לסוואבנהוון וקרובי לקדם משה וקדם אהרן
 כיומא ההוא : י ואמר גרביא האינון ליה אנתנא אסתצבנא לבר גש דמית עלינא למא כשו נחמנע בני דלא
 למיכוס פסחה ולמנרוז אנתא דקורבנא בני על ברקתא נמניה ובישריה וכליו דבנינו בני בני ישראל :

ירושלמי

דו חד מארבע דינין בעלו לקדם משה בתרין סנהדרין
 הנה משה קוביו ובתרו סנהדרין הנה משה סהוין :
 כמסאבין דלא יבילו למעבר פסחה נמניהוון . יבנין
 בנתא דצלפחד הנה משה קורו מן בגלל בתיה דיני סבת
 דיניהוון : וקבתרפא דחרף שקא קדישא ובמקושישא
 דחלל שקתא גורני הנה משה מתוין מן בגלל די הווי
 דיניהוון דיני נפשחא כאלון ובאלון אמר לא שמעית
 למלפא דיניא . דעתידין למקם בתר משה למתוין וינון
 קדיני סמוא וקמתינין דיני נפשחא ולא יבנהו למיטר לא
 שמעית כנס משה דבן אמר לא שמעית ואמר להון קומי
 ושמעו מה די פקיד מימרא בני לבון :

מז סקור מושגנא לבון גרמיכון או לרריכון ויהי למעבר פסחה קדם : יא בידתא תמינא הוא יקרא דאמר
 בארביסר יומא בני שמשתא יעברו ימיה על פטיר וקרין וכלניה : יב לא ישיירו סניה עד צפרא ונתקא לא
 יעברו ביה ככל אחויה וגיבת פסחה דינשו ועברו ימיה ברם בפסחה דינשו ויגווי וכליו פטירי וקורבו פסחה לא יעברו
 מסוול דסואבנהוון בהון ובפסחה ראמר ירכון ויקרבו ימיה : יג ונגרא דהוא דיני ובאונח עלקמא לא אקמאב

דשי

פסחא כלכד : (ב) במועד . (שם) חף כשכת כמועדו חף כמחלה : (ג) ככל חקתיו . אלו מות סכונם זה עמים
 זכר בן שנה . וככל משפטיו : אלו מות שעל גופו ומקום אחר כגון סכנת ימים למנה ולביעור חמץ (ס"א מות סכונם זה עמים
 תמים זכר בן שנה . שעל גופו . עלי אש ראשו על כרעיו ועל קרבו . שחן לגופו . מנה וכיעור חמץ) : (ד) וידבר משה וכו' .
 (ספרי) מנה ת"ל והלא כאשר (ויקרא כב) וידבר משה את מועדי ה' אלה כשחטת פרשת מועדות חמי אחר להם ואור וכו' ירשט מעשה :
 (ו) לפני משה ולפני אהרן . (ספרי) כששניס יוסבין ככית המדרש כאו ושאלום ולא יתכן לומר זה אחר זה שלט משה לא
 היה יודע אהרן מניין לו : (ז) למה נגרע . (שם) אחר להם אין קדשים קרבים בטומאה אמרו לו חרק הדם עליכו כשהניס
 טאורים ויחל הכשר לסמאים (ס"א לטהורים כ"ג ר"ח"ס) אחר להם עמדו ואשמעה כתלמיד המוכפת לשנוע עמי רבו אשרי לוד
 חמה עק מוכפת שכל זמן שהיה רוצה היה נדבר עם השכינה (ספדרין פ"ק . וראויה היתה פרשה זו ליחמד על ידי משה כשאר כל
 סתורה כולה אלה שזכו אלו שתמך על ידיהן שנגלגין וכות על ידי וכו' : (י) או בדרך דחוקה . פקוד עליו לומר
 לא

רשב"ם

בת שמרת התסין : (כ) ויעשו בני ישראל . לפי שפחח מזרים לא נהג אלא יוש אחד ולא היה כשאר קרבנות עתה כשכנעו המטכן הוהדין
 ללות שיעשוהו כעיקר מלות לדורות ולא כפסח מזרים :

מכלל יופי

(ה) (תפסה) . בן שלש נקודות ובה בקמץ בטרחה : (ו) (לבלתי הקריב) . שלא להקריב :
 ולע

כי קרבן יהוה לא הקריב במעדו חטאו
 וישא האיש ההוא : יד וכריגור אתכם גר
 ועשה פסול ליהוה בתקת הפסח וכמשפטו
 כן יעשה תקה אחת יהיה לכם ולגר ולאזרח
 רביעי הארץ : טו וביום הקים ארת-
 המשכן כסה הענן את המשכן לאהל העדת
 ובערב יהיה על המשכן כמראה אש עד-
 בקר : טז בן יהודה תמיד הענן וכסנו
 ומראה אש לילה : יז ולפי העלות הענן
 מעל האהל ואחרי כן יסעו בני ישראל
 ובמקום אשר ישכן שם הענן שם יחנו בני
 ישראל : יח על פי יהוה יסעו בני ישראל
 ועל פי יהוה יחנו בלוימי אשר ישכן הענן
 על המשכן יחנו : יט ובהאריך הענן על-
 המשכן ימים רבים ושמו בני ישראל את-
 משמרת יהוה ולא יסעו : כ ויש אשר
 יהיה הענן ימים מספר על המשכן על פי
 יהוה יחנו ועל פי יהוה יסעו : כא ויש
 אשר יהיה הענן מערב עד בקר ונגעלה הענן
 בבקר ונסעו או ימים נלילה ונגעלה הענן
 ונסעו : כב או ימים או חדש או ימים
 בהאריך הענן על המשכן לשכן עליו יחנו
 בני ישראל ולא יסעו ובהעלתו יסעו :
 כג על פי יהוה יחנו ועל פי יהוה יסעו
 את משמרת יהוה שמו על פי יהוה ביד-
 ימשה : פ א נדבר יהוה אל משה
 לאמר

ויתמנע ולמעבד פסחא וישתיצי אינשא
 הרוא מעמיה ארי קורבנא דני לא קרינ
 בזמניה חוביה יקבל וברא ההוא : יד
 וארי יתניר עמכון גיורא ויעבד פסחא
 קנסין פגורת פסחא וכדחזי ליה בן יעבד
 קימא חד יהילכון ולגיוריא ולציביא דארעא :
 טו וביומא דאתקם ית משכנא קפא
 עננא ית משכנא למשכנא ודסהדוהא
 וברמשא הני על משכנא כחיוו אישקא
 עד צפנא : טז בן הוי תדירא עננא חפי
 ליה וחיוו אישקא בליליא : יז ולפום
 אסתלקורת עננא מעלוי משכנא ובתר כן
 נטלין בני ישראל ובאתרא דשרי תמן עננא
 תמן שרן בני ישראל : יח על מימרא דני
 נטלין בני ישראל ועל מימרא דני שרן
 כל יומין דשרי עננא על משכנא שרן :
 יט ובאורכות עננא על משכנא יומין
 סניאין ונטרין בני ישראל ית מטרות מימרא
 דני ולא נטלין : כ ואית דהני עננא יומין
 דמנין על משכנא על מימרא דני שרן
 ועל מימרא דני נטלין : כא ואית דהני
 עננא מרמשא ועד צפנא ומסתלק עננא
 בצפנא ונטלין או ימס ולילי ומסתלק עננא
 ונטלין : כב או תרין יומין או יתרהא
 או עדן בעדן באורכות עננא על משכנא
 למשרי עלוהי שרן בני ישראל ולא נטלין
 ובאסתלקותיה נטלין : כג על מימרא דני שרן
 ועל מימרא דני נטלין ית מטרות מימרא דני נטרין על מימרא דני בידא דמשה : א ומליל

ומבוא לסיקוף משפחה לא היה ופסק מלמעבר קורבו ופסק דניסו וישמצי בר גשא תהוא מעמיה ארוס קורבנא
 וגו' יד וצארוס אין יתעיר עמכוני גיורא ויעביר פסקא קדם יי באונית גיורת פסקא וברחו ליה היכרו יעבר קומא
 וגו' טו וקיומא דאתקם ית משפנא תפא עגן יקרא ית משפנא והנה מטלל ביקמא למשפנא דסחרתא ורבמשא
 וגו' טז קדיו גווי תדיקא עגן יקרא חפי ליה ביקמא וחור אשתא כליקייא יי וילפום אישוו אוסתלקורת
 עגני יקרא מעילי משפנא וקבר בן וגו' יח על פום מימרא דיי בטליו בני ישראל ועל פום מימרא דיי שרון
 כל יומיו דשרי עגן יקרא על משפנא ברם הינוו שרון יט ובאורכות עגנא על משפנא ימיו פגיאז וינטרון
 וגו' כ ואית זמן דתרי עגן יקרא ימיו דמנו הינוו שבעתי ימיו שבעתא על משפנא על פום מימרא דיי שרון
 ועל פום מימרא דיי בטליו יי כא ואית זמן דתרי עגן יקרא מן רמשא ועד צפרא ומסלק עגן יקרא וגו' י
 כב או תרין יומיו או גרמא או שתא שלימתא באורכות עגן יקרא על משפנא למישרי עליו שרון בני ישראל
 ולא בטליו רבואז אסתלקותיה בטליו יי כג על פום מימרא דיי שרון ועל פום מימרא דיי בטליו ית
 מנרת מימרא דיי בטליו על פום מימרא דיי בידא דמשה י א ומליל יי עם משרה למימרא י

עובר

רש"י

לא מרחוק ודאי אלא שהיה חוץ לאסקופת העזרה כל זמן שחיה - פסקא שני מלה וחמין עמו ככית ואין קס יוס טוב ואין אקור חמין
 אלא עז ככילתו : (יד) וכי יגור אתכם גר ועשה פסח - (פסחים צג ספרי) יכול כל המתגייר יעשה פסח מיד ת"ל חקה
 אחת וגומר אלא כך משמע וכי יגור אתכם גר וכל עת לעשות פסח עם חכיריו כחקה וכמשפטה יעשה : (טו) המושבן לאהל העזרה
 המשכן העשוי להיות אהל ללחות העדות : יהיה על המושבן - כמו היו על המשכן וכן כל לשון הפרשה (ג) : (יו) העלות
 העגן - כתרומתו אסתלקות וכן ועלה העגן ולא יתכן לכתוב ולפי עלות העגן ועלה העגן שאין זה לשון סלוק אלא נזומת ועלייה
 כמו (מלכים א יח) והנה עב קענה ככף חיש עולה מים : (ד) (יח) על פי יי יסעו : שנינו כמלאת המשכן כיון שהיו
 ישראל נוסעים היה עמוד העגן מתקפל וכמשך על גבי בני יהודה כמין קורה תקעו והריעו ותקעו ולא היה מהלך עד שנסה חומר
 קומה יי זו כספרי : ונסע בגל כוונתו יהודה : ועל פי יי יחנו : כיון שהיו ישראל חונים עמוד העגן מתמר ועולה וכמשך על
 גבי בני יהודה כמין סוכה ולא היה נפרס עד שנסה חומר סוכה רכבות אלפי ישראל היו חומר על פי יי וכיד משה : (כ) ויש - כלומר
 ופעמים : (ת) ימים מספר - ימים וזוגטים : (כב) אוימים - שנה כמו (ויקרא כה) - ימים תהיה גאולתו : עשה

באר רחובות דקדוקי רש"י

(ג) משום דמלת יהיה בעצמה לשון עתיד הוא יהיה (ער ווערט צוין) ובאמת כונת המאמר על הכנה הרגילה להיות ככלעת (דעה
 עקן פלעגט צו צוין) לכן כתב רש"י לשון הנה על המשכן והנה לומר מדרך המקרא כאשר רוצה לדבר כדעה הרגילה להיות
 ככלעת או יכתובו כלשונו עתיד ובאמת לאו עתיד נמשך הוא רק לשון הנה (ער פלעגט צו צוין) ועיין פרשת יתרו כה"ב ב"ר
 (ד) מלות עלות ויעלה הנה מן אותן העגים הפעולה כדבר חזק וכעבור כשעת עליית העגן הוא מתגבר ככלעת ורובע
 וכראה כאלו עשה שם פעולה לכן שייך בעליות עלות או יעלה אכל בהסתלקותו מתמעט וכיכר שכבה נגמרה מלאכתו שייך
 לומר בהסתלקותו לשון נפעל העלות (וואר ייזא נטאן) : (ה) דמלת יש על הדוב עניינה להורות סך מרובה כמו להנחיל אוהבתי יש וזה לת
 יתכן

מכלל יופי

או שלשה ימים אף על פי שיש להם מניינות ונחלי עקן וענה כדרך
 כחם לא היו מחקקים משה לזבת שם יותר זמן רק על פיה יחננו ועל
 פי ה' יקעו וכמו שלא היו חוששים לרזונם ככה לא היו חוששים לשרם
 ונמלם כי פעמים היה קורה שהיה העגן שוכן על המשכן בערב
 ומתמיד שם עד הבקרה ומיד בהשכמה היה נעלה העגן ועם כל זה היו
 נוסעים והוא שורח גדול כי היו העם סבורים שיעמוד שם ופרקו
 הגבלות ויכיתו משאם כמנהג הכאים מן הדרך ולא היו אומרים הן
 עתה בלנו מן הדרך ולמה נטוב אליו מיד ועליהם אשר הנביא זכרתי
 לך חסד כעבודי אהבת כלולותיך לכתך אחרי במדבר - ויתכן
 שאירע להם כוונות שגשו כמסופר כאלו ולא כענין אחר כי עמד
 העגן מערב עד פקד וימים נחששונה :
 (על פי יי) אמרפה על הדבר והמאמר : (כב) (א)
 (*) (*) טו 45 ימים

אישא
 קריב
 יד
 פסקא
 יעביר
 סרעא
 תפא
 דותא
 ישפא
 א חפי
 לפום
 מר בן
 עגנא
 יא דיי
 שרון
 דן :
 יומין
 יקרא
 יומין
 שרון
 דהוי
 עגנא
 עגנא
 יקרא
 שפנא
 בטליו
 שרון
 מליל

לאמר: ב עשרה לך שתי הצוצרת כסף
 מקשה תעשה אתם ותני לך למקרא העדה
 ולמסע את המחנות: ג ותקעו בהן ונגערו
 אליך כל העדה אל פתח אהל מועד:
 ד ואם באהת תקעו ונגערו אליך הנשיאים
 ראשי אלפי ישראל: ה ותקעתם תרועה
 ונגעו המחנות החגים קדמך: ו ותקעתם
 תרועה שנית ונגעו המחנות החגים תימנה
 תרועה ותקעו למסעיהם: ז ובהקהיל
 את הקהל תקעו ולא תריעו: ח ובני
 אהרן הכהנים ותקעו בחצוצרות והיו לכם
 לתקת עולם לדורותיכם: ט וכי תבאו
 מלחמה בארצכם על הצור הצר אתכם
 והרעתם בחצוצרת ונזכרתם לפני יהוה
 אלהיכם ונושעתם מאיביכם: י וביום
 שמחרתם ובמועדיכם ובראשי חדשכם
 ותקעתם בחצוצרות על עליהם ועל זבחי
 שלמיכם והיו לכם לזכרון לפני אלהיכם אני
 המישי יהוה אלהיכם: פ יא ויהי בשנה
 השנית בהדש השני בעשרים בהדש געלה
 הענן מעל משכן העדת: יב ויסעו בני
 ישראל למסעיהם ממדבר סיני וישכן הענן
 במדבר פארן: יג ויסעו בראשנה על פני
 יהוה ביד משה: יד ויסעו דגל מחנה בני
 יהודה בראשנה לצבאתם ועל צבאו נחשון
 בן עמינדב: טו ועל צבא מטה בני יששכר
 נתנאל

מצוה שפד

עם משה למימר: ב עיביר לך תרתין
 הצוצרן דכסף נגיד תעביר יתהון ויהיו לך
 לערעא כנשתא ולאטלא ית משריתא:
 ג ותקעו בהן ויודמנו לנתך כל כנשתא
 לתרע משכן זמנא: ד ואם בחדא ותקעו
 ויודמנו לנתך רב רביא רישי אלפיא דישרא:
 ה ותקעו ויבא וישלון משריתא דשרן
 קידומא: ו ותקעו ויבא תנינות וישלון
 משריתא דשרן דרומא ויבא ותקעו
 למטלניהון: ז ובמכנש יתקהלא תתקעו
 ולא תיבבון: ח ובני אהרן כהניא ותקעו
 בחצוצרתא ויהיו לכוז לקיס עלם לדריכוז:
 ט וארי תיעלון לאנחא קרבא בארעכוז
 על מיצוי דמיעין לכוז ותיבבון בחצוצרתא
 ויעור דוכרניכוז לטבא קדם יי אלהכוז
 ותתפרקון מבעלי דבביכוז: י וביום
 חדרתכוז ובמועדיכוז וברישי ירחיכוז
 ותקעו בחצוצרתא על עלותכוז ועל נכסח
 קודשיכוז ויהיו לכוז לזכרנא קדם אלהכוז
 אנא יי אלהכוז: יא והנה בשתא תנינא
 בירחא תנינא בעסרין לירחא אסתלק עננא
 מעלוי משכנא דסהדותא: יב ונטלו בני
 ישראל למטלניהון ממדברא דסיני ושרא
 עננא במדברא דפארן: יג ונטלו בקדמיתא
 על מימרא בני בידא דמשה: יד ונטלו
 טיקס משרית בני יהודה בקדמיתא לחיליהון
 ועל חיליה נחשון ברי עמינדב: טו ועל
 חילא דשבטא דבני יששכר נתנאל ברי

צוער

נתנאל

ב עיבד לך כדילך פרמיון תימצונו דכספה כמנא קשיא עיבד אימו תעבד יתהון וגוי : ג דתקעו בהון
 דנבמנו לוחד כל פנישקא לתרע משפן ויקנא : ד ואין בחדא ותקעו ויבמנו לוחד דרברבא ישי עלפניא
 דישראל : ה ותתקעו ובכחא וגוי : ו ותתקעו ובקמא תניגרת ויטלוו משריתא דשבו דרוקמא ובקמא
 ותקעו למטלגיהון : ז רכזון מכנש וגוי : ח וקני אדירו בהניא שלימא ותקעו בתצוצרתא דהון לכוו
 לקים עלם לדריכוו : ט וצורם היעלוו למסררא קדרי קרבא בארעכוו על מעיקי דמיעקיו לכיו ותקבוו
 בתצוצרתא ויעורל דוכנכוו לטבא קדם : י אלהכוו ותתפרקו כבעלי דבביכוו : יא וקיום חדוונכוו ומעדיכוו
 דברישי ירהכוו ותתקעו בתצוצרתא על עלוונכוו ועל גבסת קורשיכוו ויהו לכוו לדוכנא טבא קדם אלהכוו ברם
 פטנא מתערבב לקל יבביתכוו אגא הוא : יב אלהכוו : יא ותנה פשקא תניחא בתחא תניחא הוא יתחא דאמר בעשריו
 לעתא אסתלק ענו יקרא מעילוי משפנא דפרדוהא : יג ונטלו בני ישראל למטלגיהון כמסררא דסעי וישרא
 ענו יקרא כמסררא דפארן : יד ונטלו כמסררא על פוס מימרא דין בידא דמשרה : יו ונטל טיקס משרעת
 בני יהודה לחיליהון ורבא דחורא ממני על חילעת שבטא דבני יהודה בתשון בר עמינרב : טז ורבא דחורא ממני

על

רש"י

(ב) עשה לך - סיהי תוקעין לענין כמלך ויהי כשורון מלך : (עשה לך) - אתה עושה ומתמשבהם ולא אחר : למקרא העדה :
 כשרצה לדבר עם סנהדרין ושאר העם ותקראם לאסוף אליך תקראם על ידי חנארות : ולמסע את המחנות - כשעת סלוק
 מחנות תתקעו בהם למימן כמלאת את האומר על פי שלשה היו נוסעים על פי הקב"ה ועל פי משה ועל פי החנארות : מוקשה - מן העמם
 תעשה - מן הקשת הקורנם : (ו) ותקעו בהן - בשתיק והוא סיון למקרא העדה שנאמר (שמות כה) ונועדו אליך כל העם
 אל פתח אהל מועד : (ד) דאם באחת יתקיעו - הוא סיון למקרא הנשיאים שנאמר ונועדו אליך הנשיאים ואף הן יעידתן אל
 אהל מועד ונערה שוב הוא כה בספרי : (ה) ותקעתם הרועה - סיון מסע המחנות תקיעה תרועה ותקיעה כך הוא בדרש
 כספריק המקראות היתרים (ד"ה לד) : (ז) ובהקהיל את הקהל וגו' - לשי שהוא אומר ויילך למקרא העדה ולמסע את המחנות
 מה מקרא העדה תוקע ומריע ותוקע ומעיה חין חילוק בין מקרא העדה למסע את המחנות תלמוד לומר ובהקהיל את הקהל וגו' לומר שאין
 תרועה למקרא העדה והוא הדין לנשיאים הרי סיון לשלשת מקראות ושל נשיאים באחת זו וזו חין בהם תרועה ומסע המחנות
 נשטים על ידי תרועה ותקיעה : (ח) ובני אהרן יתקעו - כמקראות וכמסעות הללו : (י) על עולותיכם - (ספרי ערכין זא) כקרבן נכור
 הכתוב מודב : אנשי אלהיכם - מכאן למדנו מלכות עם זכרונות וזמירות שנאמר ותקעתם לזכרון אלהיכם וזמירות וכו' : (יא)
 בהדרש השני - כמלאת אתה אומר טיקס עשר חדש חסר ימים עשו כחורב שהרי בראש חדש סיון חנוס ולא נסעו עד עשרים באייר לשנה
 סנאה : (יב) למסעיהם - כמסעט המסע לנסע דגליהם מי ראשון וימי אחרון : במדבר פארן - קצרות התאוס כמדבר פארן היה

ועם

באר רחובות דקדוקי רש"י

יתכן כאן לכו קאמר רש"י ויש כלומר ולפעמים ורצה לומר דמנינו גס כן מלת יש לשמע במקום מלת לפעמים דיש (לזיינן אחד
 אפש מאל) : (ו) רש"י לשיטתו חיל דפיד לעיל כד"ה וקשה הוא מלשון דלדא נקשן (כל"א זיהעמידט) לכן פירש גס כאן כמלת
 וקשה הקשת הקורנם אבל לפי מה שכתבתי לעיל אליבא דמקדקים מלת וקשה הוא מסורס קשה גס כאן הוא לשורש קשה כי גס בחננרות
 ביה מלאכתם כבדוקשה כי גס המס לא כעשו איברים :

(ז) כתבו

רשבים

(ט) וזהו לך למקרא העדה - לך יהו החננרות לקריאה ולמחנות יהו זריכין למסע - למסע שם דבר הוא כמו נסיעה : את המחנות
 כמו למחנות : (ג) ותקעו בהן כשעיתן :

למסע

מבלל יופי

(ב) שנה ונקראת השנה ימים כ"לא השלם לנו השנה כי אפ"כ שלם לא במקצת היטה
 (ב) (ב) השם שהוא בתוספת מם בהחלה כענין המקור כאלו אמר ולהפיע ארז
 הסתנה

ותחאל בן צועה : טו ועל צבא מטה בני
 זבולן אליאב בן חלון : יז והורד המשכן
 ונסעו בני גרשון ובני מררי נשאי המשכן :
 יח ונסע דגל מחנה ראובן לצבאתם ועל
 צבאו אליצור בן שדיאור : יט ועל צבא
 מטה בני שמעון שלמיהאל בן צורישדי :
 כ ועל צבא מטה בני גד אליסף בן
 דעואל : כא ונסעו הקהתים נשאי המקדש
 והקימו את המשכן עד באם : כב ונסע
 דגל מחנה בני אפרים לצבאתם ועל צבאו
 אלישמע בן עמיהוד : כג ועל צבא מטה
 בני מנשה נמליאל בן פדהצור : כד ועל
 צבא מטה בני בנימן אבידן בן גדעוני :
 כה ונסע דגל מחנה בני דן מאספה לכל
 המחנות לצבאתם ועל צבאו אחיעזר בן
 עמישדי : כז ועל צבא מטה בני
 נפתלי אחירע בן גינן : כח אלה מסעי
 בני ישראל לצבאתם ונסעו : ס
 כט ויאמר משה לחבב בן דעואל המדיני
 חתן משה נסעים אנחנו אל המקום אשר
 אמר יהוה אתו אתן לכם לכה אתנו והטבנו
 לך כריהנה דבר טוב על ישראל : ל ויאמר
 אליו לא אלק בני אס-אל-ארצי ואל מולדתי
 אלק : לא ויאמר אל-נא תעזב אתנו בני
 על-בן ידעת חנחנו במדבר והייתי לנו
 לעינים
 יתנא ארי על-בן ידעת בד-הוינא שרן

ב

צוער : טז ועל חילא דשבטא דבני זבולן
 אליאב בר-חילון : יז ומתפרק משכנתא
 ונטלין בני-גרשון ובני מררי נטלי משכנתא :
 יח ונטיל טיקס משרית ראובן לחיליהון
 ועל-חיליה אריצור בר-שדיאור :
 יט ועל-חילא דשבטא דבני שמעון
 שלמיהאל בר-צורישדי : כ ועל-חילא
 דשבטא דבני-גד אליסף בר-דעואל :
 כא ונטלין בני קהת נטלי מקדשא ומקימין
 ות-משכנתא עד-מיתיהון : כב ונטיל
 טיקס משרית בני-אפרים לחיליהון ועל-
 חיליה אלישמע בר-עמיהוד : כג ועל-
 חילא דשבטא דבני מנשה נמליאל בר-
 פדהצור : כד ועל-חילא דשבטא דבני
 בנימן אבידן בר-גדעוני : כה ונטיל טיקס
 משרית בני-דן מכניש לכל-משריתא
 לחיליהון ועל-חיליה אחיעזר בר-עמישדי :
 כז ועל-חילא דשבטא דבני אשר פנעיאל
 בר-עכרן : כח ועל-חילא דשבטא דבני
 נפתלי אחירע בר-גינן : כח אליו מטלני
 בני-ישראל לחיליהון ונטלו : כט ויאמר
 משה לחבב בר-דעואל מדינאה חמוהי
 דמשה נטלין אנחנא לאתרא דאמר יי יתיה
 אתן לכון איהא עמנא ונטוב לך ארי-י
 מלי-לא-יתא-תא-טבא על-ישראל :
 ל ויאמר ליה לא איזל אלהן לארעי
 ולילדותי איזיל : לא ויאמר לא-כענ תשובק
 במדברא וגבורן דאתעבידא-לנא חזיתא
 בעינך

בעינך

על ח
 בר ח
 שבת
 צרי
 נטלי
 ממני
 מנשא
 כ
 אחיע
 ממני
 יקרא
 לחת
 ליה
 וסס מ
 ויקר
 בני
 מנשא
 כחילי
 גרשון
 משנת
 טהיה
 ונטלי
 כ
 לשופ
 וממני
 ספר
 ויה
 ככס
 לנרי
 אער
 כ
 חמ
 כ
 ויקר
 זכר
 קחת
 כאש
 במד

על חילונות שקטא דבני יששכר נתנאל בר צרער : טו וברב דתורה ממני על חילונות שקטא דבני זבולון אליאם
 בר חילון יו ומתפרק משכנא גוי : יח ונטל טיקס משירית ראובן לחיליהון וברב דתורה ממני על חילונות
 שקטא דבני ראובן אליצור בר שדיאור : יט וברב דתורה ממני על חילונות שקטא דבני שמעון שלמיאל בר
 צורי שדי : כ וברב דתורה ממני על חילונות שקטא דבני גר אלסקר בר דעיאור : כא ונטליו נמיסת קהרת
 בטלי מוקדשא ומקמיו נת משכנא עד מיתחון : כב ונטל טיקס משירית בני אפכוס לחיליהון וברב דתורה
 ממני על חילונות שקטא דבני אפכוס אלישמע בר עמיהוד : כג וברב דתורה ממני על חילונות שקטא דבני
 קנשה גמליאל בר פדה צור : כד וברב דתורה ממני על חילונות שקטא דבני בנימין אבידן בר דעוני :
 כה ונטל טיקס משירית בני דו מקניש לקל משיריתא לחיליהון וברב דתורה ממני על חילונות שקטא דבני דו
 אחיעזר בר עמישדי : כו וברב דתורה ממני על חילונות שקטא דבני אשר פנעיאל בר עקרן : כז וברב דתורה
 ממני על חילונות שקטא דבני נפתלי אחיבע בר עינן : כח אליו מטלני בני ישראל לחיליהון ואסתלק ענו
 יקרא מעילי משכנא ונטלו : כט ואמר משה לחזק בר דעואל מדנאחא חמוי דמשה נטליו אנחא מוכא
 לאתרא דאמר : יתיה איתן לכו איתא עמנא ונטיב לך ארום : מליל לאוטבא לגיורא על ישראל : ל ואמר
 ליה לא אעיל אלתו לארצו וליגדותי אעיל : לא ואמר לא ברוח תשובק ותנא ארום בגין פו דביעתא בר הוינן

עבן

רש"י

ומס חנו מוסע זה : (יז) והורד המשכן . כיון שנסע דגל יהודה נכנסו אהרן ובניו ופרקו את הפרפת וכמו כה את הארון שגאור
 (ויקרא יז) ובה אהרן ובניו נכנסו המזבח וכני גרשון וכני מררי פורקין המשכן וטוענין אותו כעגלות והארון וכלי המקדש של עשא
 בני קהת עומדין ומוסין וכתובין על המוטות עד שנסע דגל מזבח ראובן ואחר כך נסעו הקהתים : (כא) נושא המקדש .
 נושא דברים המוקדשים : והקיבוצא את המשכן . בני גרשון ובני מררי שהיו קודמים להם נסעו שני דגלים היו מקימין את המשכן
 כשהיה העין שוכן וסימן הכנייה נראה כדגל מזבח יהודה והם מונים ועדיין בני קהת באים מאחריהם עם שני דגלים האחרונים היבני
 גרשון ובני מררי מקימין את המקדש וכשהוא בני קהת מולאים אותו על זכונם ומכניסין בו הארון והשלחן והמזבחה והעוכבות וזהו
 משמעות המקרא : והקימו מקימין המשכן אותו עד טרם כהאם של בני קהת : (כח) מואסף לכל המחנות . תלמוד ירושלמי לפי
 שהיה שטעו של דן מרובה באוכלוסין היה נוסע באחרונה וכל מי שהיה מואכד דבר היה מתוירו לו . אתיא כמאן דאמר כתיבה היו מהלכין
 ויוסיק לה מן (במדבר ב) כאשר יתנו כן יסעו . ואית דאמרו כקורה היו מהלכין ומסיק לה מן מואסף לכל המחנות :
 (כח) אלה מסעי . זה סדר מסעיהם : ויסעו . כיום הוא נסעו : (כט) חובב . (ספרי) הוא יתרו שגאורה .
 (שופטים ד) וזכני חובב חותן משה ומה ת"ל (שמות ב) ותבאנה אל רעואל אביהן מלמד שהתינוקות קורין לאבי אביהן אבא
 וממות הבה היו לו יתרו על שם שיתר פרשה אחת בתורה חובב על שחכב את התורה וכו' : נוסעים אנחנו אל המקום .
 (ספרי) מיד עד שלשה ימים אנו נכנסין לארץ שכנסע זה הראשון נסעו על מנת ליכנס לארץ ישראל אלא שחטאו במתחנכים ומפני
 מה שתף משה עמו עמוס שעדיין לא נגזרה גזרה עליו וכסבור שהוא נכנס : (ל) אל ארצו ואל מולדתו . (ספרי) אם כשכל
 נכסי אס כשכל משפחתי : (לא) אל גא העזוב . אין גא אלא לשון בקשה שלא יחמרו לא נגייר יתרו מחסה סבור היה שיש
 לגרום חלק בארץ עכשו שראה שאין להם חלק הניחם והלך לו : כי על כן ידעת חנותינו במדבר . כי נאה לך לעשות זאת על
 אשר ידעת חנותינו במדבר וראית נסים וגבורות שגעשו לנו : כי על כן ידעת . כמו על אשר ידעת כמו (בראשית לח) פי

על

רשב"ם

(כט) לחובב הוא יתרו כדכתיב מפני חובב חותן משה : (לא) כי על כן אשר ידעת וכתת על לך לרכיבו חנותינו כמדבר . ומס
 קיית

מכלל יופי

המחנות ובסימן ק"ו ובא פפתח כמוכרת והר"אוי בקמין :
 (כא) (והקימו את המשכן עד בואם) . אענו אומר
 והקימו על הקהתי הסמוך אלא על בני גרשון ובני מררי אשר
 זכר למעלה והוא הפוך ובן רבים אבל עד באם אומר על בני
 קהת : (כט) (חתן משה) . שב לחובב לא אל רעואל
 כאשר פירש רבי יונה כיהלא אומר לו כי על כן ידעת חנותינו
 במדבר והיית לנו לעינים ויתרו הוא שהיה עמם במדבר כמו

המקום שחנינוס :
 (*) (*) טו 16 והיית

לַעֲיָנִים : לֵב וְהָיָה כִּי־תֵלֵךְ עִמָּנוּ וְהָיָה
 הַטּוֹב הַהוּא אֲשֶׁר יִיטִיב יְהוָה עִמָּנוּ וְהַטָּבֵנוּ
 לָךְ : לֵג וְיִסְעוּ מִהֵרָה יְהוָה דְּרֹךְ שְׁלֹשֶׁת יָמִים
 וְאַרְוֵן בְּרִית־יְהוָה נִסְעָה לְפָנֵיהֶם דְּרֹךְ שְׁלֹשֶׁת
 יָמִים לְתוֹר לְהֵם מְנוּחָה : לֵד וְעַנְן יְהוָה
 עֲלֵיהֶם יוֹמָם בְּנִסְעָם מִן־הַמַּחֲנֶה : ט
 ס לֵה נִהֵי בְּנִסְעָה הָאָרֶץ וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה
 קוֹמָה יְהוָה וַיִּפְצוּ אֵיבֹיךָ וַיִּגְסוּ מִשְׁנֹאֶיךָ
 מִפְּנֵיךָ : לו זְבַחְהָה יֹאמֶר שׁוֹבָה יְהוָה
 רַבְבוֹת אֶלְפֵי יִשְׂרָאֵל : פ
 יא א וְהָיָה הָעַם כְּמִתְאַנְיִים רַע בְּאֶזְנֵי יְהוָה
 וַיִּשְׁמַע יְהוָה וַיַּחַר אַפּוֹ וַתִּבְעַר־בָּם אֵשׁ יְהוָה
 וַתֹּאכַל בְּקֶצֶה הַמַּחֲנֶה : ב וַיִּצְעַק הָעַם אֶל־
 מֹשֶׁה

גו' הפוכה

ששי

זכנחו קרי

גו' הפוכה

בְּסִיפֵי מִשְׁרֵיתָא : ב וַצֹּחַ עִמָּא עַל מֹשֶׁה וְצִלֵי מֹשֶׁה קָדָם יי וְאַשְׁתַּקַּעַת אֲשַׁתָּא :

בְּעֵינֶיךָ : לֵב וְהָיָה אֲרִי־תִוִּיל עִמָּנָא וְהָיָה
 טָבָא הַהוּא דְיֻטָּב יי עִמָּנָא וְנֻטָּיב לָךְ :
 לֵג וְנִשְׁלוּ מִסְּוֵרָא דְאַתְגְּלִי־עֲלוּהֵי יִקְרָא
 דְּנֵי מִהֵלֵךְ תִּלְתָּא יוֹמִין וְאַרְוֵן קְנִמָּא־דְּנֵי
 נִשְׁל קְדָמִיהוֹן מִהֵלֵךְ תִּלְתָּא יוֹמִין לְאַתְקַנְוֵה
 לְהוֹן אַתְר בֵּית־מִישְׁרֵי : לֵד וְעַנְן יִקְרָא
 דְּנֵי מִשְׁלֵי עֲלֵיהוֹן בִּימָמָא בְּמִישְׁלֵדְרוֹן מִן־
 מִשְׁרֵיתָא : לֵה וְהָיָה בְּמִישְׁלֵ אַרְוֵנָא וַיֹּאמֶר
 מֹשֶׁה אֲתִגְלִי יי וַיַּתְּבִּירוֹן סָנְאֵךְ וַיִּצְעַקוּן
 בְּעֵלִי־דְבַבְךָ מִן־קְדָמְךָ : לו וּבְמִשְׁרֵוֹהֵי
 אֲמַר תוֹב יי שְׁרֵי־בִקְרָדְךָ בְּגוֹ־רִבְבָן אֶלְפֵיָא
 דְּיִשְׂרָאֵל : א וְהָיָה עִמָּא בְּד־מִסְתַּקְפִּין
 בִּישׁ קָדָם יי וְשָׁמִיעַ קָדָם־יי וַתְּקִיף רוּגְוֵהָ
 וְדִלְקַת־בְּהוֹן אִישְׁתָּא מִן־קָדָם־יי וְשִׁיִּצִיאַת

בְּסִיפֵי מִשְׁרֵיתָא : ב וַצֹּחַ עִמָּא עַל מֹשֶׁה וְצִלֵי מֹשֶׁה קָדָם יי וְאַשְׁתַּקַּעַת אֲשַׁתָּא :

זקרא

דשני

על כן לא נתתי לשלח בני (שם יט) כי על כן אחתי מנחם: וזהו לבו לעינים. לשון עבר בתרגומי.
 דבר אחר לשון עתיד כל דבר ודבר שיתעלם מעינינו תהיה מחיר עינינו. דבר אחר שתהיה חסוכ עלינו כולל עינינו שנאמר
 (ויקרא י') ולא תהיה את הנגר (ז): (לב) והיה הטוב ההוא. מה טובה הטיבולו אמרו כשהיו ישראל עומקין את הארץ
 היה דושנה של יריחו על ת"ק אמה והניחוהו תלחלוק אמרו מי שיכנה בית הוקדש כחלקו הוא יעלנו וכן כן ובין כך נתנו
 לבני יתרו ליוצאם כן רכב (שנאמר וכני קני חותן משה עלו מעיר התמרים וגו'): (לג) דרך שלשת ימים. מהלך שלש
 ימים הלכו ביום אחד שהיה הקנ"ה חפץ להכניסם לארץ מיר: וארון ברית יי' נוסע לפניהם דרך שלשה ימים. (ספרי"ב ב"ד)
 זה הארון הולך עמהם למלחמה וכו' שברי לוחות מונחים ומקדים לפנייהם דרך שלש ימים לתקן להם מקום מנוחה: (לד) דענ
 ה' עליהם יומם. שבעה עניים כתובים כמשפחה ארבעה מארבע רוחות ואחד למעלה ואחד למטה ואחד לפנייהם מנחם את הנכה
 ומנחה את הנמוך והורג נחשים ועקרבים: (מן הכהונה. מקום סגירתן): (לה) ויהי בנסוע הארון. עשה לו סימניות
 מלפניו ומלאחריו לומר שאין זה מקומו ולמה נכתב כאן כדי להפסיק בין מורעבת לפורענות וכו' כדליתא (שבת קטז) ככל כתבי הקדש:
 קומה ה'. לשי שהיו מקדים לפנייהם ויהלך שלש ימים היה משה אומר עמוד והמתן למנוחל תתרחק יותר. תנחומא בויקרא:
 דיפוצו אויבין. המונסון. ונוסו משנאיך. אלו הרמזים: משנאיך. אלו סוכני ישראל שכל הסוכות את ישראל שובת את
 מי שאמר וכו' העולם שנאמר (תהלים פג) ומשנאיך נשאו ראש ומי הם על צמח יעדיו סוד: (לז) שובה ה'. מנחם תרגמן לשון
 מרגועין (ישעיה ל) בטובה ונחת תושעון: רבבות אלפי ישראל. מנחם שלח השכינה שורה כי ישראל כמותים חשני אלפים ומני
 דככות: (א) ויהי העם כמתאוננים. (ספרי) אין עצם אלה רשעים וכן הוא אמור (שמות יז) מה אעשה לכם הוה ולומר
 (שמות ה) העם הרע הוה וכשהם כשרים קרויים עמי שנאמר (שמות ה) שלח עמי (במכהו) עמי מה עשיתי לך:
 כמתאוננים. אין מתאוננים אלא לשון עלייה מן הקשים עלילה היאך לפרוט זמארי המקום וכן הוא אמור בשחזון (ישופים יד)
 כי תולא הוה מן הקם: רע באזני ה'. תולא שהיא רעה באזני ה' שמתכוונים שכתב באזני ויקניט אמרו לוי לנו כמה לכתב
 בדרך הוה שלש ימים שלא נתנו מעני הדרך: ויחר אפן. אני הייתי מתכוין לטובתם שתכנסו לארץ מיר: בקצה המחנה
 במוקדין שהם לשפלות אלו ערב רע רבי שמעון כן מנסיא אמר בקנינים שבהם ובגדולים: (ב) ויצעק העם אל משה. (ספרי)
 עטל

שבו במדברא למינן ואלישת לנא עיסק דיקא ונתתה תביב עלוי בקבפת עינא : לב דהי ארום דהי פפירוס אדעא ויהי : לב ונטלו מטורא דאחמי עלוי אפר שכינתא בני משבר תלמא יומין וארון קיימא בני משבר קדמיהון תלתן ושירת מילין תליך ביומא ההוא והוא תורה מידבר קדם משריתא דישראל משלך תלמא יומין לאתקנא ליהון אפר בית מישרו : לד וענו אפר שכינתא בני מטליל עילבדוהון ביומא במוטלהון מן משריתא :

ירושלמי

והורה פד תורה בעי למיטר ארוקא תורה ענא במספר וקאים ולא תורה נטיל עד בקימא תורה קאי בצלו שצלי ובעי בתמין מן קדם : וכן אפר אתגלי קדון מימרא בני בתקוף רונק ונתפדרון בצלי דבניהון דעמך ולא יהו לפגאיהון רעגל למיקום קדמך : לו וכן תורה בעי למשרי ארוקא תורה ענא קמפל וקאים ולא תורה פרים עד לתורה משה קאים בצלו ומצלי ובעי בתמין מן קדם : וכן אפר תבי קדון מימרא בני בתקמך סביא ודבר ער

עמך וישאל ואשרי אפר שכינתך בניהון ובהם ית ריבנותיה דבית יעקב מנינו אלפיא דישראל : א והו רשיעי עמא כמצטערין מכונין והניא גיש קדם : ושמע קדם : וחקיר רבניה ודלקת בהון אישא מצדקתא מן קדם : ושיצירת מן רשיעיא דבקיימי משריתא דבית דן דתורה פילא עמהון : ב וצנח עמא על משה דיקעי עליהון

עמך וישאל ואשרי אפר שכינתך בניהון ובהם ית ריבנותיה דבית יעקב מנינו אלפיא דישראל : א והו רשיעי עמא כמצטערין מכונין והניא גיש קדם : ושמע קדם : וחקיר רבניה ודלקת בהון אישא מצדקתא מן קדם : ושיצירת מן רשיעיא דבקיימי משריתא דבית דן דתורה פילא עמהון : ב וצנח עמא על משה דיקעי עליהון

באר רחובות דקדוקי רשי

(ו) כתבו המדקדקים כאשר יבוא קודם לשון עבר עוד לשון עבר או היא הוי ולא בוד ואלן דכתיב קודם חלת דהיינו חלת ודעא לשון עבר לכן הוי וסמלת דהיינו היא למיכורוה כתרומו. עלכן ידעת מכותימו כמודכר כד הוינא שרן במדכרא (דוא האטנו גויסטוויא מיר האכן גרוטא אין דער מדכר) והיינו לנו לעינים וגבורן דאתעבידל לנא מויתא בעיניך (אונ' דיא שטארקי

רשבים

היינו לנו לעינים לתת לנו עלה טוכה כדכתיב מושעתיתרו - דוגמת עינים הית לצבור : (לב) עהר"י - כי ענין לאוזו ומכנה הר תורכ שהוא כמודכר קיינוה לאחר שהוקם המשכן כמו שפירשתי למעלה - ומ"מ חלל הר סיני היו עדעתה : דרך שלשת ימים - הלכו עד שלשת ימים שלא חנועד סוף שלשה ויפני טורח הדרך : (לג) קומה יי : שהיה אז מוסתלק שכינה מעל הכפורת : (ד) ויהי העם כמתאוננים - כמו מוטינו כפ' פרה ויתקצר נפש העם בדרך : וידבר העם כאלהים וכמשה - וארון כרית יי' מוסע לפנייהם

מכלל יופי

דכשרם עין או פירושו שתיבה לבו לעינים וזכרא איתך תמיד ומכללג מתך טוכה - ורש"י כתב תהיה תביב עלינו בגלגל עינינו - ואינקלוס תרומתו לשון עבר וגבורן דאתעבידל לנא מויתא בעיניך : דכשרם עין או פירושו שתיבה כי איתך שלשה ימים שהלך סארון לעיניהם כאשר הויא חוכו מן המנהג אחר משה קומה ה' ופינו אויבך וסוף שלשה ימים שחזר למוקמו בתוך המנהג כי אם היה מוסת תמיד כמו שאמר ונקע אכל מועד (והיינו לנו לעינים) - בלו' שהורה לנו הדרך הטוב כמו העינים שמורים לאדם דרכו ופירוש אחר כשרש עין : (לה) (כנסע האידן) : פיער' עימד : (לו) (שזבה יי) - ענין דשקטרה ור'נחתה - ודר"ק"ם פירש אהו ענין השברה בר'דגמו דעין בשרשיו : (רבבות) - שם בענין החשבון והוא החשבון הגדול שהוא עשרת אלפים : (רבבות) - לבאר שרין אותיות הדוניות אף על פי שקדמה להן ר'גוערה

כתוך כמותות אחר כסוכו סוכה' רכבות אלפי ישראל כלומר עם רכבות אלפי ישראל שוכה ולך עמהם כאשר כתחלה : ורלכ"ג בתכשהטעם סוכה' רכבות אלפי ישראל אל הארץ אשר נשבעת לאבותם ואמר סוכה בעבור האבות שיסוכה - או הוא תפלה אל העם שישיח אלפי ישראל לרכבות כיוסף עליהם כהם עשר פעמים - ואינקלוס תרם מוכ' שר' ביקרך בנו רכבן אלפיא דישראל ונכח היא : יא (א) (כמתאוננים) - ענין שקרוי"ם ענין אד ואבל ובמכלל והבף לאמותה דובר : (ב) (והשקע) - לשון עומק ומצולה והרגום צדלו בעופרת

משה ויתפלל משה אליהו ותשקע האש :
 ג ויקרא שם המקום ההוא תבערה כי
 בערה במ אש יהוה : ד והאספסוף אשר
 בקרבו התאו תאורה וישבו ויבכו גם בני
 ישראל ויאמרו מי יאכלנו בשר : ה זכרנו
 את הדנה אשר נאכל במצרים חנם את
 הקשאים ואת האבטחים ואת החציר ואת
 הבצלים ואת השומים : ו ועתה נפשנו
 יבשה אין כל בלתי אליהמן עינינו : ז והמן
 בורעני הוא ועינו כעין הבדלה : ח שטו
 העם ולקטו וטחנו ברחים או רכו במדכה
 ובשלו בפרור ועשו אתו עגות והיה טעמו
 בטעם לשד השמן : ט וברדת הטל על
 המחנה לילה ירד המן עליו : י וישמע
 משה את העם בכה למשפחתיו איש לפתח
 אהלו ויחר אף יהוה מאד ובעיני משה רע :

ג וקרא שמא דאתרא ההוא דליקתא אר
 דליקת בהון אשתא מן קדם יי : ד וערב רבין
 דביניהון שאילו שאלתא ותבו ובכו אף בני
 ישראל ואמרו מן יכלינא בסרא :
 ה דכירין אנחנא ית נוניא דהוינא אכלין
 במצרים מן ית בוצינא וית אבטיחיא
 וכרתי ובוצלי ותומי : ו וכען נפשנא תאיבא
 לית כל מדעס אלהן למנא עינא :
 ז ומנא בבר-ורענידא הוא והווייה בחיו
 בדולקא : ח שייטין עמא ולקטין דצבי
 טחין בריחיא או דצבי דאיך במדוכתא
 ומבשלין ליה בקדרא ועבדין יתיה גרין
 והיה טעמיה בטעים דליש במשחא :
 ט וכד נחית טלא על-משרייתא ליקא
 נחית מנא עלוהי : י ושמע משה ירח
 עמא בכן לורעיתהון ובר בתרע משבגיה

ויאמר

רשי

וחקף

משל למלך כשר ודס שכעס על בנו והלך הבן אלל אוהבו של אביו ואמר לו לא וקס עלי מאבא : והשקע האש (שם) שקע
 בחקווייה בדרך שליו חורה לאחת הרחות היתה תקפלת והולכת כל אותו הרוח : (ד) והאספסוף . אלו ערב רב שחלסט
 עליהם בנאתם מחמרים : וישבו . (שם) גם בני ישראל ויבכו עתה : מי יאכלנו בשר . וכי לא היה להם כשר והלא
 כבר חומר (שמות יב) וגם ערב רב עלה אתם וזמן וזמן וזמן ואם תאמר חלום והלא כניסתן לדרך חומר (במדבר לב)
 וזקנה רב היה לבני רחוק ונזמר אלא שחכמים עלילה : (ה) אשר נאכל במצרים חנם . א"ת שחמרים טעמים לפס דגים
 חנם והלא כבר נאמר (שמות ח) ותכן לא יתן לכם אס תכן לא היו נותנין להם חנם דגים היו נותנין להם חנם וזמנו חומר
 חנם חנם מן חמנות (ספרי) : את הקישואים : אחר רבי פועון מכני מזה המן ומשתנה לכל דבר חוץ מאלו מפני שהן קשים
 לחינקות חמרים לזה אל תאכלו שום וכלל מפני התינוק משל לנולך כו' כדאיתא בספרי : הקשואים הם קוג' ומכרש בלע"ו :
 אבטיחים . כוריק"ס : החציר . כרישין סורל"ש ית בוטיח וכו' : (ו) אל המן עינינו . מן בשחר מן כערב : (ז) והמן
 בורע נר . מי שאמר זו לא חמר זו ישראל חמרים בלתי אל המן עינינו והק"ב בה הכתיב בתורה והמן כרע נד ונזמר כלומר רח
 גאי עולם על מה שתלונתם בני והמן כך וכך הוא חסוב : בורע נר . עגול כגידא זרע קל ייגדרו : בדולה . סס אכן עוכה קריסטאל :
 (ח) שטו . אין שייט אלל לשון טיול איסכ"י כלא עמל (ח) : וטחנו ברהים וגו' . לא ירד כחמים ולא בקדירה ולא
 במדוכה אלא משתנה היה טעמו לנטחנין ולנדוכין ולמכושלין : בפרור . קדרה : לשד השמן . לחלוט של שמן כך פירשו דוגש וצומט
 (ההלים לב) כהפך לשד בתרכובי קין והלמ"ד יסוד נהפך לחלוט בתרכובי קין ורבותינו פירשוהו לשון שדים אך אין ענין שדים אלל שמן ואל
 לומר לשד השמן לשון (דברים לב) וישמן ישורון שאם כן היה המן כקוד קמן קמן וטעמו למטה תחת המן עכשיו שהת"ס כקוד פתח קמן
 והטעם תחת המן לשון שמן הוא והש"ן הנקודה כקמן גדול ואינה נקודה כפתח קמן מפני שהיא סוף פסוק . ד"ל לשד לשון מוטרקון ליש שמן
 דגש כעיסה הכלושה כשמן וקטופה כדגש ותרנום של אונקלוס דותרנס דליש במשחא נוטה לפתרונם של דוגש שהעיסה הכלושה כשמן לחלוט
 שמן יס כה (ט) : (י) בוכה למשפחותיו . משפחות ומשפחות נאמרים וכוכים לפרסם תרעומתן כגלו ורבותינו אמרו למשפחות

נצלי וגו' באחרה : ג וקרא שמה וגו' מצלתהא מן קרם : ד וגיבויא דאתפגשו ביעהון שאילו שאילתא
 ונתנו וכבר כבש בני ישראל ואמרו מאן יכלינא בישרא :
 ה דכירין אנתנא ית נביא דהוינא אכלין במצרים מנן
 בלא מפיקדמא ית קטייא וית מלפמינא ויה קפלומיא
 וית בצליא וית תרמיא : ו וקדון נפשנא מנגבא לית
 כל מדעס אלהו למנא אגן מסתבין במספן דמוריק מניסא מביא :
 ומתקעמין דמנא דמיה קרע בוספר תזור בך נחית מן שמיא נכר תנה קדיש חינונה דהו קתוור ביבילתא : ח מפסיו
 בשיעי עמא וקלקטין וטתגין בריהותא ופן בתוה צבי תוה
 שתיק בדריכתא ומבשליו ליה בלאפוסיא ועבדן מניה
 תרבו ונהי טעמיה קטעס בןא די מסרבלא בשוקמא :
 ט וכך נחית טלא על שפרותא בלייא תוה נחית
 בנא עלוי : י ושמע משה ית עמא בבו על קריקתא

באר רחובות רקוקי רשי

אטאריקי ניסיס דיא אונו גישהן ויודיא האשנו גזעין מיע דייני חויגן) ואס כן לפילסון התרגום כולו לשון עבר הוא זכור"י הוא לאיבור :
 אבל לפירוש דבר אחר נראה בעבור דתיבת במדבר שהיא בין מלתידעת לוכין מלת והיית הוא כקוד כוקקטן והיינו טעם מפסיק שמע מנייה
 לא קאי מלת והיית אדלפניה ולא שייך מלת דעת למלת והיית ואלו אין לפני מלת והיית לשון עבר וא"כ הו"ו היא להיפך עבר לעתיד
 והיית לנו לנינים (דואווערשט דער לייכטן חונרי חויגן) ולדבר אחר הסמו והיית לנו לעינים (דואווערשט חוכו ליב ויו או חונרי חויגן) :
 (ח) ר"ל כונת המחבר שרונה לומר שנתפרו כלל פניה וככלל ללקוט הו למכתב בתמורה העם ומה שייך לכאן שטו דואווערשט חוכו
 שיש (כ"א חויגין) אלא ודאי להורות גם והלימוד כמו חוכו והיינו המפיכה ההולכת תוך הים כרוח מזויה
 בלתי עמו ויגיעה כמן כן לקטו הם כטיוול בעלמא בלא עמו ויגיעה : (ט) רצה לומר לדעת הדוגש במלת לשד הלמ"ד הוא אות
 ראשונה

רשב"ס

לפניהם כל אותן שלשה ימים לתור להם ומנוחה : כי העבך הולך על הארון : (א) כמות אוננים : מלמערים ומעורר הדרך :
 (ו) והמן כורע גד הוא : ומראהו כמראה הבדולח : כלומר נראה קשה ויכש ולכך היו אומרים ונפשו יכשה : כאדם שאוכל חיטים
 יכשים : וא"כ למה חרה אף של הקב"ה באזור לפניהם : ועתה נפרט ענין של ארון אף שהרי כשעמדו ברימים אף דכו במדוכה או זביה
 טעמו כטעם לשד השמן : אז מתחלף טעמו שהיה מתחילה מתוק כנפישות בדבש כותים ואנונים קודם (עזיכה) : אבל לאחר טמיכה
 אז כתיבה כמפתסת או זביה טעמו : כעשה עתה טעמו כליחות של שמן : וכשר שמן : כמו שמן זתים ואנונים לאחר טמיכה שנתחלף
 טעמו ולפיכך ושמעו י"ו ויתר אטו : שש-זנים עותקים אותם וכעשה בשמן : ואין מחלס יכש : כאף כתיב והיה טעמו : שמתחלף
 טעמו הרחשן : אבל כפרסת כסלה כתיב וטעמו כנפישת בדבש : שזה הוא טעמו קודם שיש כהם טעם שמן : לשד כולו עיקר : כמו
 נהפך לשד כהר כוכי קיץ : כהפך לחלוף כוכש תאינים שנתייכשו : (ח) שטו : כמו נשוע כארץ : שוטטן בתוה ירושלים :
 ילדתינה

מכלל יופי

לכונתו כשרשגד : (הברולת) : היא אבן יקרה ואומרים
 שהיא יהלוס וי"א שהיא אבן לבנה עגולה שנוקבין אותה
 ומחברין ממנה אבנים ועושים מהם ענק : (ח) (שטר)
 כענין תרו : (או דכו במדוכה) : ענינו כהשו
 במכתש והדיכה אינה כך דקה כמו השתיקה וכן בדברי ר' ר
 שהפרישו ביניהם כאמרם במחוסרין דיכה כולו עלמא לא
 פליגי דאסור כי פליגי במחוסרין שהיקה הגה להברייהם
 שהשתיקה יתיר דכה מהדיכה : (כפרור) : הוא היורה
 שמבשלים בו : (לשד השמן) : פירש הראב"ע שהלכות
 שרשית וענינו הפך החורב והיושב והוא הלחותית ובישרים
 שדדכתב וטוב הוא שיהיה מזה השורש ויהיה כענין
 ישעיהו' ושד מלכים חייקי שהוא ענין לחותור שגור :
 (י) ובעיני 17 י' (*) (*)

כעופרה אשה קעוכא כרא : בתוך המדבר הגדול והמרח
 (ד) (והאפספס) : שם
 והאלף נחיה
 והכפל לחזק הענין דוצרה
 לומר העם הרב שנאספו
 אליהם וכן כתוב שמונים
 וגם ערב רב עלה אחת :
 (ה) (החציר) :
 כהרגומו הוא שקורין לו
 פואירו"ש בלעז : (ו) (אין
 כל) : אפילו אחד מהכל :
 (ז) (ועינו) : מראיתו כמראית הברלה ואמר ועינו כעין
 הברולה להודיע כי אין סמיכותו אל הגד בעבור עינו כי אם
 עינים :

יא ויאמר משה אליהוה למרה הרעיה
 לעבדך ולמה לא מציתי הן בעיניך לשום
 את-משה כל-העם הזה עלי : יב האנכי
 הריתי את כל-העם הזה אם-אנכי ילדהיהו
 כיה-תאמר אלי שאהו כהיך כאשר ישא
 האמן את-הינק על האדמה אשר נשבעת
 לאבתיו : יג מאין לי בשר לתת לכל-העם
 הזה כיה-יבכו עלי לאמר תנה-לנו בשר
 ונאכלה : יד לא-אוכל אנכי לבדי לשאת
 את-כל-העם הזה כי כבד מקמי : טו ואם-
 ככרה את-עשה לי הרגני נא הרג אם-
 מצאתי הן בעיניך ואל-אראה ברעתי :
 פ טז ויאמר יהוה אל-משה אספה-
 לי שבעים איש מזקני ישראל אשר ידעת
 ביהם זקני העם ושטריו ולקחת אתם אל-

ותקיף-רוגזא דני לחנא ובעיני משה ביש :
 יא ויאמר משה קדם-י למא אבאי שתא
 לעבדך ולמא לא-אשכחית רחמין קדמך
 לשנאיה ות-מטול כל-עמא הדין עלי :
 יב האב אנא לכל-עמא הדין אם-בני
 אנון דאמרת לוי סוברתי ברוקפך קמא
 דמסובר תורבניא ית-ינקא ער-ארעא
 דקמתא לאבהתוהי : יג מנן לי בשרא
 למתן לכל-עמא הדין ארי-בכנ עלי למימד
 הב-לנא בסרא וגיכול : יד לית-אנאיכיל
 בלחורוהי לסוברא ית-כל-עמא הדין ארי
 יקיר מני : טו ואם-בדין את-עביד לי
 קטולני בען קטור אם-אשכחית רחמין
 קדמך ולא-אחוי בבשתי : טז ויאמר יי
 למשה בנוס-קדמי שבעין גברא מסבי

אהר

רשי

ישראל

על עסקי משפחות על עריות הנאסרות להם (ספרי) : (יב) כי תאמר אלי , שאתה אומר אליהו כי תאמר לך
 (שמות לב) לך נחאת העם והומר (שמות ו) ויגוס אל בני ישראל על ענת שיהיו סוקלים אתכם ומתפרסים אתכם : על האדמה אשר
 נשבעת לאבותיו . אתה אומר לי לשאתם כחקי : (טו) ואם ככה את עושה לי . תשם כחושל משה כנקבה (י) כשהרחו
 סקס"ה הפורענות שהן עתיד להביא עליהם על זאת אמר לפניו אם כן הרגני תחלה : ואל-אראה ברעתי . כרעתם היה לו לכתוב אל
 שכינה הכתוב וזה אחד מתקוני סופרים בתורה לטינו ולתקון לשון (יא) : (יז) אספה לי . הרי תשובה לתלונתך שאמרת לא אוכל
 אנכי לבדי והזקנים הראשונים היכן היו והלא אף-כמזכרים ישבו עמכם שנאמר (שמות ג) לך ולחפת את זקני ישראל חלה כחש תבער רחמי
 ודלויים היו לכן מסיני דכתיב (שמות כד) ויחוו את האלהים שהגו קלות ראש כנוסן פתו ומזכר בפני המלך וזה (שם) ויאכלו וישתוללו
 רצה הקב"ה ליתן חכמות כמתן תורה ופרע להם כלן : אשר ידעת כי הם נגו' . אתן שלחה מחר שנתמנו עליהם שוטרים כחזרים
 בעבודת ערן והיו עומדים עליהם ומוכים על ידם שאתם (שמות ה) ויכו שוטרי בני ישראל יתמנו כנדולתן כדרך שנשערו כולתן :
 ולקחת אותם . קחם בכורים אשר יכס שנתמיתם פרנסים על בניו של מקום : והתיצבו שם עמך . כדי שיראו ישראל ויכנהו בהם גדולה
 וכבוד

באר רחובות דקרוקי רשי

ראשונה הן השורש ושרטו לשד והיינו עמין לחלות וכיחור הפסוק אליהו דדוכס הוא כד וטעמו לשד השמן (ויין נשמחק חיו גוויין
 אויכטיקייט דו חיל) . ולדעת רבותינו כמלת לשד הוא השורש שנה מעין שבים והלמ"ד לשינוש וכיחור הפסוק אליהו
 דרבותינו הוא כד וטעמו לשד השמן (ויין נשמחק חיו גוויין גוויין גלייך נו חיון ברזוט) וסותר רש"י דבריו ל'
 כהא עלתא כחאי קאמר מה ענין שדים אלל שמן (כל"א חיל) : ומה שכתב עוד וחי אפטר לומר וכולי כזה תקשה את עצמו דלמא לעולם חיימא
 לך בדכרי רבותינו והיינו ענין שדים וחי עמוס דלא שייך ענין שדים אלל שמן דלמא ללו ענין משחא הוא רק ענין שמנונית מלשון וישמן
 ישורן (כל"א פאש אדר פעט) וסותר רש"י דכריהס ענד דקדוק כאלו ואלס כן היה נקוד קמזקטן (והיינו צירי) והטעם (כל"א
 ש'אמץ) הולך להיות למטה רצה לומר אחר נקודה אחרונה אחרת"ם כזה לשד השמן אלל עכשו שהי"ם נקוד פתח הטן (והיינו סגול)
 והטעם לעצמה קודם נקודה אחרונה דהיינו אחר השין כזה לשד השמן (כל"א חיל) :
 על כרחק ענין משחא הוא שמן (כל"א חיל) :
 ומה

דמתא סבון להון גבר לתבע משכניה ותקוף רוקאון בן לתדא
 זבא שמתא לעבדך וקמא לא אשכחית בתמין קדמך
 לשואה ית טרחא דעמא הון עלי : יב האנא
 עברית ותשחשית במעשיה כל עמא הון אין פני הניון
 דאמרת לי במצבים טעון טורחנהון בחילך היקמא דטעון
 פרוגא למיניקא עד זמן דקמטון לארעא דמיניקא
 לאכהתהון : יג מינו לי בשרא למיטון לכל עמא הון ארום דבו עלי למימר הב לנא בשרא ומימל :
 יד לית אנא יכל בלחודי למיטעון לכל עמא הון ארום יקיד הוא מיני : טו ואין דגנו אנת עביר לי
 דתשכזק כל טרחון עלי קטולני דרון במיתותא דגניחין בה צדקיא אין אשכחית בתמין קדמך ולא איתמי בבישותי
 טו ואמר : למשה בנוש לשמו שובעין גיבירין זכאין
 מסבי ישראל הודעת דהניון הון סבי עמא נסרכוי במצבים
 זמבר יתהון למיטעון זמנא ניהעמרון פסן עמך :

ירושלמי

גלא איתמי בכשתהון דעמך :

ואתגלן

באר רחובות דקדוקי רש"י

ומא שכתב עוד והש"ן הנקודה וכו' גס כזה מקשה את עצמו הלא לענין משמא גס כן אינו נכון וה' דהוי לנקד
 הש"ן כשני סגול ולמה נקוד לשד הש"ן בקמן גדול על זה תשי"ר ש"י קמן השי"ן משני סוף פסוקי"ל כי כן דין כל שס מן שתי סגול
 כמו בקף ארץ גפן עבד כשהוא באין בסוף פסוק תשתנה סגול הראשון לקמן כזה בקף ארץ גפן עבד וכן נוסחה
 סכרית שלא עשני עבד ובכרית היין כורא פרי הגפן : ומה שכתב עוד
 דבר אחר לשון נוטריקון וכו' רצה לומר לדעת הדבר אחר מלת לשד מורכבת מן תלת מלות מן "ליש ומן "שמן
 וזן "רבש : (י) דהוי למכתבאס ככה אפה עושה לי כקמן התי"ו והיינו נוכח לזכר חלא כתיב אף בשוא התי"ו והוא נוכח לנקבה
 כולח ללמוד שתש כח כנקבה : ומה שכתב כח של משה הקשה הרמב"ן ולא הכינותי זה שכיני אף כלפי מעלה וכו' ו
 וברא"ס תירץ ע"ש ובענה אף אי חלקי ואמינא דרש"י כיון כזה לשכח מעליא וקאמר משה ואם ככה אף עושה לי וכיון כזה אשכח חאלו
 אומר ואם ככה את עושה לך כזה ראהו הקב"ה הפורענות שהוא עתיד להביא על זה אמר לפכו הרגני תמילה ולא אשמע לומר תש
 כח תמילה וכמו דאמרינן בכרכות כלאו מעיד עדות שקר בעצמו וקיע התכל לישכח מעליא בהיפוך הדבר וכן כונת רש"י ככאן :
 (יא) כתיב קאפיטול ד"ד ה' וירשיעו את החיוב וכו' מתיב רש"י ראייה מפסוק דלכאן וגרס שם כרעתך היה לו לכתוב ושכן מלא בספרי
 וכמורה גדולה ע"כ לשוכו ולי מקר מסתפרא הרפא כדכתיב עתלתא פניס חדא דמטנט תיקון סופרים זה אד שאלה כי ככל מקום לא משנה

רשב"ם

(יב) ילדיתיו . ילד את אלמודד . הרי ילד את אחרים . לפיכך יאמר וירשתם אותם : ילדיתיו . שניהם כחיריק . לפי
 שפעל שלהם דומה בעין מפעיל אבל ישב שהוא בגוף האדם יאמר וישכתם . יסן וישכתם . כל דומיהן פתחין : וכן מוירד . וירדתם :
 ער

מכרל יופי

(י) (ובעני משחרע) . פועל עבר : (יב) (ולקמיהו) .
 חירק הלמד מקום פתח : (ש"אהו) . כח
 בכני השין בקמץ והאלף בצרי כמו שהיה שלם
 נשאהו : (שאהו בחקן) . מה שמעל החגורה תוך הבגדים
 יקרא חיקויש מפרשים אותובית הורוע וכן פירש
 רב סעדיה וזה בארץ ישמעאל שנתו זרועותיהם רחבים
 ונושאים בהם כל דבר אבל בארץ אדום כתי הורוע שלהם
 צרים ותוגרים במתניהם על לבושיהם ומה שמעל החגורה
 תוך הבגדים יקרא חיק ופירוש שאהו בחקן כי בן מנהג האומן
 לשאת את היונק על חיקו וכמון אותו כורעורתי : (האומן) .
 המגדל : (טו) (ואם ככה) . שרשו כר והוא נוספת
 כמאנה וכן כהרבי יעקב בן אלעזר ונפון הוא ועוד כי

רבותיו נשתמשו הרבה בלשון כך בלא האדומה כי
 השרש והעקר ורוכ המלה הזאת ענינה כמו כן : (את) . סימן
 הזכר הנמצא והוסיפו הא ברוב ובמכרל . ריבול
 אפה לזכר ולנקבה אף ובאין לזכר בשלשה סקומות וזה
 אחד מהם :
ואל אראה כרעתי . הסעס כרעה שאינה להיות כל זמא
 העס כזה עלי . ורבותינו לאמרן שהוא כני שלא לקבל
 את ישראל וסעמו כמו כרעתם :
 (טז) (אקפה) . צווי בתוספת האויצא מדרך חכירין
 כי הוא סגורה פעול אסוף את הקעס ובא בסגול
 שהוא כמו החידק לגודת פער
 כפתח

אהל מועד והתיצבו שם עמך יי וירדתי
 ודברתי עמך שם ואצלתי מן-הרוח אשר
 עליך ושמת עליהם ונשאו אתך במשא
 העם ולא-תשא אתה לבדך יח ואל-
 העם תאמר התקדשו למחר ואכלתם בשר
 כי בכיתם באוני יהוה לאמר מי יאכלנו בשר
 כי-טוב לנו במצרים ונתן יהוה לכם בשר
 ואכלתם יט לא יום אחד תאכלון ולא
 יומים ולא חמשה ימים ולא עשרה ימים
 ולא עשרים יום כ עד חדש ימים עד
 אשר-יצא מאפכם והיה לכם לזרא כי-
 מאסתם את-יהוה אשר בקרבכם ותבכו
 לפניו לאמר למה זה יצאנו ממצרים
 כא ויאמר משה שש-מאות אלף רגלי
 העם אשר אנכי בקרב ואתה אמרת בשר
 אתן להם ואכלו חדש ימים כב הצאן
 ובקר ישחט להם ומצא להם אם את-כל-
 דג הים יאסף להם ומצא להם פ
 כג ויאמר יהוה אל-משה היד יהוה
 תקצר עתה תראה היקרה דברי אם-לא

ויצא

רשיי

ישראל דידיעת ארץ-אמון סבי עמא וסרכוהו
 ותדבר יתהון למשבן ומנא ויתעתדון תמן
 עמך יי ואתגלי ואמליל עמך תמן וארבי
 מן-רוחא דעלך ואשוי עליהון ויסוברון עמך
 במטול עמא ולא-תסובר את בלחודך
 יח ולעמא תימר אנדמנו למחר ותיכלון
 בסרא ארי בביתון קדם יי למימר מאן
 יכריננא בסרא ארי-טב לנא במצרים ויתן
 יי לכון בסרא ותכלון יט לא יומא חד
 תכלון ולא תרין יומין ולא חמשה יומין
 ולא עסרא יומין ולא עסרין יומין כ עד
 ירה יומין עד דתקוצון ביה ויהילכון לתקלא
 חלף דקצתון במימרא דיי דשכינתיה שריא
 ביניכון ובביתון קדמוהי למימר למא דנן
 נפקנא ממצרים כא ויאמר משה שית-
 מאה אלפין גברא רגלאה עמא די אנא
 ביניהון ואת אמרת בסרא אתן להון ויכלון
 ירה יומין כב הען ותורין יתנכסון להון
 היספקון להון אם יתכל-נוני ומא יתכנסון
 להון היספקון להון כג ויאמר יי למשה
 המימרא

וכמו ויאמרו חכיהן אלו פנכסו עם עשה לשעווע דכור מפריקס" (ספרי) (יז) וירדתי - זו אחת נועשה וירידות הכתובות בתורה :
 ודברתי עמך - ולא עמכם : ואצלתי - כתרגומו וארבי כונו (שמונה כד) ואל חגלי בני ישראל (יב) : ושמתני
 עליהם - למה עשה דומה כמותה שעה לבר שמונה על גבי מורה והכל עוליקין היינו ואין אורו חסר כלום : ונשאו אתך - התנה
 עמכם על מנת שיקבלו עליהם טורח בני שהם ערומים ופרכים : ולא תשא אתה לבדך - (ספרי) הרי תשובה למה שאמרת לא אובל
 אנכי לבדך : (יח) התקדשו - הזמינו עצמיהם לפורענות וכן הוא חומר (ירמיה' יב) והקדישם ליום הרובה : (כ) עד חדש
 ימים - זו בכשרים שמתמנין על משותיהן ואחד כך גזמתן יוצאה - וכרעיהם הוא חומר הכשר עולמו בין שיעיהם כר' היא/שנויה כספרי אבל
 במכילתא שנויה דלוקי הרשעים איכלין ומצטערין שלשים יום והכשרים הכשר עולמו בין שיעיהם : עד אשר יצא מאפכם - כתרגומו
 דתקוצון ביה יבא דומה לכש כאלו חכלתם ונמנו יותר מדלי עד שיוכל ונגעל לחוד דרך האף : והיה לכם לזרא - (ספרי) שתהו מרחקין
 אותו יותר ממה שקרחתם ובדברי רבי עשה הדרשן דחיתיש לשון שקורין למרכזרא (יג) : אתה יי אשר בקרבכם - חסל
 שנשגתי שכינתי פיניכם לא גכה לכבכס ליכנס לכל הדברים הללו - (כא) שש מאות אלף רגלי - לא חס למנות את הד'ט שלשת אלפים
 יתרים - רבי עשה הדרשן פירש שלא ככו חלל אותן שילאו מוצרים : (כב) הצאן ובקר ישחט - (ספרי) זה אחד תארכע
 דברים שהיה רבי עקיבא מרס ואין רבי שמעון דורס כמותו רבי עקיבא אומר שש מאות חלף רגלי
 ואתה

וואתגלי באיקר שכינתו ואמליל עמך פמן וארבי מן רוח נביאח דעלף ואשיו עליהון ויטעניו עמך בטורחא
 דעמא ולא מטעין אנת בלחודך : יח ולנת עמא חיסר אודמנו למחה ותיכלון בישרא ארום בביתו קדם :
 למיטר טר וספינא בישרא ארום טב לנא במצרים ותו : לכו בישרא ותיכלון : יט לא יקא חד תיכלון ולא
 תרין ימין ולא חמשה ימין ולא עשרה ימין ולא עשרין ימין : כ עד ירח ימין עד חפוק סרוורא מנחיריכו
 ותהו לכו לדיהיק חולף בנצחון במיטרא בן דאיקר שכינתיה שריא בניכו ובביתו קדמוי למימה למא דגן בפניא
 מקצבים : כא ואמר משה שית מאה אלפין גברין ריגלין עמא דאנא שרי בניהון ואנת אמרת במיטרא איתו
 להון ותיכלון ירח ימין : כב הענא דבערב ותורי דבנקט יתבססון להון ויסקרון להון אין ית כל גומי דקא רבא
 יתבשורן להון ויסקרון להון : כג ואמר : למשרה האפשר דאית קדם : מחסור דון מתמי תיארעניך פתגמי
 אין

רש"י

ואתה אמרת כשר אתן להם ואלכו חדש ימים - האן וכתב הכל כמו שזעמו מי חספיק להם - כעין שנאמר (ויקרא כח) ומזא כרי גאלתו
 ואחריקהו זהו (במדבר כ) שזעמו גאל המזרים אלא לפי שלא אמר מרובים חיסך לו הכתוב ולא נפרע מענו וזו של מריכה היתה בגלוי לפיכך
 לא חיסך לו הכתוב - רבי שמעון אומר חס ושלום לא עלתה על דעתו של אותו נדיק כך מי שכתוב בו (שם יב) בכל ביתי נאמן הוא
 ואמר אין המקום מספיק לנו אלא כך אמר שם מואת אלף רגלי וגו' ואתה אמרת עשר אתן להם ימים ואמר כך תהרוג אותה גדולה כון האלף
 וכקר ישחט להם כדי שיהרגו ויהי אכילה זו מספקתן עד עולם וכי שבחך הוא זה אומר לו לחמור טול כור שעורים וכמתוך ראשך השיבו הקב"ה
 ואם לא אתן יאמרו שקרה ידי הטוב בעיניך סיד ה' תקצר בעיניהם יאבדו הם ומאה כיוצא בהם ואלתהי ידי קרה לפנים אפילו עשה אחת :
 (כג) עתה תראה היקרך רברי - רבן גמליאל בנו של רבי יהודה הכשיא אומר חי אפשר לעמוד על הטפל מאחר שאינן מקשים אלא
 עלילה לא מספיק להם סופן לדון אחריהם אתה נותן להם כשר בהמה נפת יאמרו דקה כקשמו ואם אתה נותן להם דקה יאמרו גסה כקשמו תיה
 ועוד כקשמו דגים ומגבים כקשמו אחר לו אם כן יאמרו שקרה ידי אמו לפניו הריב הולך ונפייסן אחר לו עתה פראה היקרך דברי שלא ישמעו

באר רחובות דקדוקי רש"י

רקמן יחיד ליחיד כמומן לי לי או לך וכוונת רבים לך להם וכוונת מנהגן יחידת ככרעתו לרבים נפתרים ברעתן אלא ודאי
 התיקון הוא עון ברעתו ברעתך - תביא לפי שתרצתי כד"ה שלפניו דכוונת רש"י אלישנא מעליא ופאילו
 משה אומר את עושה לך ספיר הוא התיקון במקום ברעתו ברעתך - תליתא משום דלגרא ככאן ברעתם היה לו לכתוב אין הכינוי
 הוא כלפי המקום כ"ה רק כלפי כבוד ישראל וכסביל כבוד ישראל לא היו תיקון וספירם דאדרבה נגד כבוד ישראל חיישין עמי לכבוד משה
 אלא ודאי גרמ גרש"י ככאן היא משוכשת ונרמתו עיקר היא בלוי ברעתך הו לזכותם (דער שלאג מייך אונ' לאז מייך ניש ועבן דייך ביו דודא
 ויילטע ישראל עאן) אלא כתיב ברעתו הוא מתיקון סופרים ומשום כבוד המקום כ"ה :
 (יב) משום דשורש אלל משמש על הרום ענין קירוס וסוביכת דבר יחדיו כדאמרין זה אלל זה וזה לא יתכן כאן לכן הוצרך לפרש
 כתרונמו וארבי ורנה לומר דמנימו גס כן דשורש אלל משמש לענין גדולה כמו ואל אנוי בני ישראל ואללתי (אין ויער משוכ מאכין) :
 (יג) לדעת רש"י לענין ריחוק האלף כוונת וקרא היא תמורת ה"א כמו ורה הללה והיה אתכם לזרא (איר ווארט אים דער ווייטרוין)
 יתר משה שקרבתם ולדעת ר' משה דרשן דיש לשון שקורין לתרכזרת אס כן האלף כמלת זרא היא
 מנר הדין ולא התמורה וחליפין (ער ווארט איין דין לזרא נואיין שוועהרט) :
 מדמו

רש"י

(כ) עד אשר ילא וואפסט - כתרנס : למה זה ילאו מזמרים - שאמרתם זכרונות הדנה אשה כאלל כמזמרים - ולפי שאתם
 כפויי טובה תלקו - ואלו הייתם מתאווים כשר ולא פתרעתם על יציאת מזמרים - לא הייתם לוקים כל כך כמו בשאר תלונות שיש מהם שלא לקו :
 (כא) ויאמר משה שמואות אלף וגו' - קריך לפרש זה דוגמא שפירשתי לא יוכל העם לעלות אל הר סיני - אף כאן משה היה מתירר
 על

מכלל יופא

בפתח וכשפטי בקמין הטף : (ב) (חדש'מים) - כלומר שהיו הולכים ברגליהם : (כב) (ומצא להם) - פירוש ונמצא להם או יהיה
 שלמים והוא שלשים יום : וכשרטורה פירש אותן מענין
 (לזרא) - שרשו זור בפרס - זרה פלאה כמו שאמר עד אשר
 צרה רעה והאלף מקום רחא - ילא וואפסט סיזרו אותה מפייהם
 ענין רהובכרות וזרות - ומאפיהם :
 ולחרוק"ם פירוש אחר - פירוש זרה : (כא) (רגלי)
 כחג ויבררו - יח 18 (*) (*) ויאצל

כד ויצא משה וידבר אל העם את דברי יהוה ויאסף שבועים איש מזקני העם ויעמד אתם סביבת האהל : כה וירד יהוה בענן וידבר אליו ויאמר מן הרוח אשר עליי ויתן ער שבועים איש הזקנים ויהי כנות עליהם הרוח ויתנבאו ולא יספו : כו וישארו שני אנשים במחנה שם האחד אלדד ושם השני מידד ותנת עליהם הרוח והמה בכתבים וליא יצאו האהלה ויתנבאו במחנה : כז וירץ הפער ויצד למשה ויאמר אלדד ומידד מתנבאים במחנה : כח ויצע יהושע בן נון משרת משה

המימרא דני ותעבב בען תחוי היער עינך פתנמי אסלא : כד ונפק משה ומליל לעמא ית פתנמיא דני וכנש שבועין נברא מסבי עמא ואקיס ותהון סותרנות למשכנא : כה ואתגלי יי בעננא ומליל עמיה וכפי מן רוחא דעלוהי ויהב על שבועין נברא סביא והנה כד שרת עליהון רוח נבואה ומתנבן ולא פסקין : כו ואשתארו תרין נברין במשריתא שום חד אלדד ושום תנינא מידד ושרת עליהון רוח נבואה ואמון בקתיביא ולא נפקו למשכנא ואתנביאו במשריתא : כז ורהט עולימא וחוי למשה ואמר אלדד ומידד מתנבן במשריתא :

כח ואתיב יהושע בר נון משומשונה דמשה מעור מוהי ואמר רבוגי משה

אסריון

רשי

לך הלך משה לפייסן (זכתי גרס"ל ילעיל) אמר להם ה' תקנה הן הכה לור ויוכוזים וגו' כנס לחס ויכל תת חורו פשרה היו וזאין כח לנולאת שאלתינו וזה שנאמר וישא משה וידבר אל העם כיון שלא שמוע לו ויקח שבועים חיש וגו' (כח) ולא יספו לא כתנבאו חלא חותו היום לכדוכן מפורש בספרי ואונקלוס תרגמו ולא פסקין שלא פסקה נבואה מהם : וישארו שני אנשים : (כט) מוחתן שנכתרו חורו חין חנו כדחי לגדולה זו . (כו) והמה בכתובים : כמכוררים סהס לסנהדרין וכתב כלם נקובים בשמות ועל ידי גורל לפי שהם שבת עולה ל"ב שבועים משה שזה לכל שבת ושבת חון משני שבועים שאין נוגיע אליהם חלא חתשה חתשה אמר משה חין שבת שומע לי לפחות משכסו וקן אחד מה עשה נשל ע"כ פסקין וכתב על שבועים וקן ועל שנים חלק וכבר נכל שבת ושבת משה והיו ע"כ חמר להם טלו פתקים מתוך קלפיהו שעלה כידו וקן נתקדש מי שעלה כידו חלק ח"ל לא חקוקים חפן כך : (כז) וירץ הפער . י"א גרסוים כן ססה היה (ד) : (כח) בלאש . (סנהדרין) הטל עליהם כרי כבור והם כלים מאלהים . (ספרי) ד"א תנס אלכא הכלא

באר רהובות דקדוקי רשי

(ד) חדווי למכתב וירן צר פתחא כלתי כ"א ידיעה ויהיה משמעו חיה נער שיהיה חלא כתיב הצער כ"א ידיעה כודחי חנה גרסון כן משה כי הוא היה כבור לחסה וכברו כולי עלמא כי הוא ירש הנבואה מוכיו : דכודחי

רשב"ם

על מה שאמר הק"ה ואלכו חדש ימים וגם חמר והיה לכם לורח ואל מן הקב"ה אתה לאורית שיאכלו חדש ימים והלא שם זמאת חלף דגלי לט פנשים והטף והלא כל חנם וכל בקרם לא יספיק להם חדש ימים והאין יתקיים זה הדבר . או תכלה אותם וישארו קעט ויסתכן עד חדש שנה חמרת ויהיה לכם לורח או תעשה להם כיום להביא להם כשר ממקום אחר : (כו) בכתובים - שכתבו לנאת אל האהל ולא יצו מתוך ענה כמפורש בסנהדרין : (כח) וכתורין . מנעוריו כמו בחרותך אבל על כן על בחוריו לא ימותו' הם האנשים הבקרויים בחוריים כלום . כמו ויכלת הגשם . אוסרם ומנעם מן השוק ותנס ככית הכלל . א"ס"ה גורם לומר כלום . כמו שיעני אדוני . ימנתינו כלן ערבר

אין לא : י כד - ונפק משה כמשכן בית שבינתא ומליל עם עמא עת פתחמא דין וקנש שובעין גורדון מקמי
ישאל חזור חזור למשקנא : כה ואתגליי בענן אמר שבינתא ומליל עמיה ורבי מן נבואה דעליו ומשדה
לא חסיר מדעם ויתב על שובעין גורדון סביא וסגרה בר שבת עליהון רוח נבואה ומתנבן ולא פסקין :

ירושלמי

ואשפירו חרין גורדון במשירתא שמייה דהר מטרון
אלדר ושמייה דתנינא מידר ושבת עליהון רוח קודשא
אלדר תנה מתנבא ואמר הא משה נביא פתרהון דישאל
מתנבש מנו עלמא ניהושע בר גון פתמדיו משמש
משירתא מן פתריה : מידר מתנבא ואמר דא פלון סלק
מזימא ותני תקלא לבי ישראל ותרניהון תני מתנבין
פתרה ואמרין בסוף עקב יומיא גוג ומגוג ותילוריה
פלגין לירושלם ובדיו דמלקא משיחא אינון בפלון ושוכע
שגין דיומין ידליקו בני ישראל מן מגי ויגיהון להרשא
לא יפקון ואילו לא יקיצון ואינון תון משוכעתי תפימא
ולא נפקר שובעתי תפימא מן משקנא עד אלדר ומידר
מתנבן במשירתא :

כו ואשפירו חרין גורדון במשירתא שמייה דהר
אלדר ושמייה דתנינא מידר בני דאליצפן בר פרגך דיליבת
ליה יוכד קבת לוי בזמן דפטרך עמרם גברה ואתנסיבת
ליה עד דלא יליבת גת משה ושבת עליהון רוח נבואה
אלדר תנה מתנבא ואמר הא משה מתנבש מן עלמא
והושע בר גון משמש משירתא קאי מן פתריה ומדבר
עמא בית ישראל ומעיל תהון לארע פגענאי ומחסין
יתה להון מידר תנה מתנבא ואמר הא פלוג פלגין מן ימא
ותפשו כל משירתא דישאל ויהי לעמא להוקלא ברם
תרהון פתרה מתנבין ואמרין הא פלגא פלגין מן ארעא
דמגוג בסוף יומיא ומבש מלגין קטרי תגין ואפרין
לויכשי שריוגין וכל עממא ישפמעון ליה ומפדרין קרבא
בארעא דישאל על בני גלותא ברם קורים איטימוס
להון קשעת אגיקין ומקטל פלהון בקיבתא גשמתא

בשלהובית אשקא דנפקא מתחת ברמי יקרא ונפלון פניהון על טווביא דארעא דישאל ויהיון כל חיות ברך וציפורי
שמיא ויבלון גושמייהון ומבמר דרין ויהון כל מתיא דישאל ויתפנקון מן טורא דאצטבע להון מן שירמא ויקבלון
אמר עובדיהון והינון תוון מן סביא דפליקו בפסקנא בתוביא ולא נפקו למשקנא דאיטמרין למערק מן בקניהא
ואתנבין במשירתא : בו ורתם טליא חד ותני למשה ואמר אלדר ומידר מתנבין תבין במשירתא : כה ואתיב

יהושע

מכרל יופי

שיכיאוס פתח אהל מועד לעשות אותם וכמי שלמים ולא היו רק שלמה
כהנים אהרן ושני בניו ולא יוכלו להכין לפני כל העם הגדול ההוא וזה
טעם מאמר רבותינו "לא זכרנו את הדנה אשר כאלכל במצרי" והם חסם
מן המזות כי הדגים אינם צריכים לו המזות וריקת דם שמיטה והקטר
פלטים ולפיכך נתן להם ה' את השליו שהוא פטור ג' במן המזות ועל
זה הדרך יהיה הלחן ובקר ישחט להם בניחותא - ואם תראה לפרט
אותן בתמיה כדפירושוהלאן ובקר ישחט להם איך יספיק להם זה
להסיר תלוותם מאחר שאינם שואלים בשר אלא לתיאבון ויהיוס
שואלים בשר ומתריבקשו דבר אחר כי המותר אין לו גבול וטעם הוד
ה' תקצר כי לא תקצר ידו ומלמלא דרך שיחאסו כל מאכל תאור באמרו
עד אשר ילא מאפכס :

לכאול עמנו עד שיכיאוסו אל
פתח אהל מועד כעבור וריקת
בדם והקטר חלטים כנוו שכתוב
איש איש מכני ישראל אשר ישחט
שור או כשב או עז במחנה או
אשר ישחט חוץ למחנה ואל פתח
אהל מעד לא הביאו להקריב
קרבן לה לפני משכן ה' דם ישחט
לאיש ההוא דם ספק וכרת
האיש ההוא וקרב עמו למען

(כו) והמה ככתובים - אמרו רבותינו ל' שמש כרי שלח
להטיל קנאה בין השבטים לקח ששה זקמים וכל
שכט ושכט והיו עולים ל' ב' מה עשה נטל ע"כ פתקין וכתב על
שכטים זקן ועל שכטים אחד נטל פתקין מי שצלה כידוןקן
נתקדש ואלדד ומידר היו מן הכתובים וכדי שלא לבייש את סוכריהם
בשארם במחנה מרום ענוה ונתן ה' שברים וכת עליהם הרוח ויתכבדו
במחנה - והכותימו ל' אמרו שהיו מתנבאים משהימת יהושע ומכניס
את ישראל לארץ והכתוב ירמוז זה כמלת מתנבאים מות נביאים - וגם
בכלן תלפתת גוג ומגוג כמפורש בדברי יוסקאל האתיה הוא אצ"ר
דברתי

אשר יכילו בני ישראל ותנו והביאום לה' אל פתח אהל מועד וכתבו וכמי
שלמים לה' אותם וגו' על כן אמר משה אסלאן ובקר ישחט להם שיוכלו
לשחוט בכל מקום וינאל להם באמות יספיק להם כי הרבה לאן ובקר
להם וכן אם את כל דגיהם יאסף להם יספיק להם אבל אם זה לא יהי'
אך יאכלו בשר שיספיק להם כנו שחמרת ואכלו חדש ימים עשהו
הקב"ה הוד ה' תקצר עתה תראה הוקר דברי כי אינא אתן להם בשר
שיספיק להם זולת לאן ובקר ודגים - והנה הפירוש הזה יפה עד
מאד ונכון מכל מה שחמרו בטעם הפסוקים האלה וכו' מתישבים
קוסיות גדולות הטעלות בזה הענין והנה ישראל הנויחו מנזרים לאן
ובקר עקנה כהר מאד ככתוב אבל לא היו יבולין לאכול מהם עד

משה מבחרינו ויאמר אדני משה כללם :
 כט ויאמר לו משה המקנא אתה לי ומי
 יתן כל-עם יהנה נביאים כיייתן יהנה את-
 שביעי רוחו עליהם : ל ויאסף משה אל-
 המחנה הוא וקני ישראל : לא ורוח נסעו
 מאת יהנה ויגו שלום מן-הים וישש על-
 המחנה כדרך יום כה וכדרך יום כה סביבות
 המחנה וכאמתיים על-פני הארץ : לב ונקם
 העם כל-היום ההוא וכל-הלילה וכל-יום
 המחנה ויאספו את-השלו הממעיט אסף-
 עשרה מקרים וישטחו להם שטוח סביבות
 המחנה : לג הבשר עודנו בין שניהם טרם
 יברת ואף יהנה הרה בעם ויד יהנה בעם
 מכה רבה מאוד : לד ויקרא את-שם-
 המקום ההוא קברות התאוה כי-שם קברו
 את-העם המתאווים : לה מקברות התאוה
 נסעו העם חצרות ויהיו בחצרות : פ
 א ותדבר מרים ואהרן במשה על-אדות
 האשה הכשית אשר לקח כיי-אשה כשית

לקח

רשי"י

אסרינון : כט ואמר ליה משה הקנאתי
 את-מקני לי רעינא פון דיהון כל-עמא
 דני נביאן ארי-יתן יי ית-רוח נבואתיה
 עליהון : ל ומתבגיש משה למשריתא
 הוא וסבי ישראל : לא ורוחא נטל מן-
 קדם יי ואפרח שליו מן-ימא ורמא על-
 משריתא כמהלך וימא לכא וכמהלך וימא
 לכא סהור-סחור למשריתא וכרום תרתין
 אמין על-אפי ארעא : לב וקם עמא כל-
 יומא ההוא וכל-ליליא וכל יומא דבתרוהו
 וכנשו ית-שליו דאזער כנש עשרא דגורין
 וישטחו להון שטיחין סחור-סחור למשריתא :
 לג בסרא עד-כען בין שניהון עד לא
 פסק ורונא דיי תקיף בעמא וקטל יי בעמא
 קטול סני לתרא : לד וקרא ית-שמא-
 דאתרא ההוא קברי דמשאליי ארי-תמן
 קברו ית-עמא דשאי-יו : לה מקברי
 דמשאליי נטלו עמא לחצרות והיו בחצרות :
 א ומליכת מרים ואהרן במשה על-

עיסק

הכלל לפי שהיו מתנכלים משה מת ויהושע מכניס את ישראל לארץ : (כט) המקנא אתה לי - הקנאתי אתה
 חקנא : לי . כמו בשבילי כל לשון קנאה אדם הנותן לב על הדבר או לנקום או לעזור חמסר"נוט כלעזוחחו כעובדי המסח (טו) :
 (ל) ויאסף משה . נסתח אוכלמועד : אל המחנה - כננסו חיש לאהלו : ויאסוף . לשון כניסה אל הבית כח
 (דברים כב) ואספתו אל תוך ביתך ואל לכלס" (ההלים לט) יכור ולא דע מי אופסס תלמד שלא הכיח עליהם פורענות עד שכנסו
 הדיוקים חיש לאהלו (ספרי) : (לא) ויגו . ופריחו וכן (ההלים צ) כי גזעיו וכן (נחום ב) נגוועה : וישוש .
 וישש כמו (שמואל א ל) והנס נטושים על פני כל הארץ (יחזקאל כט) ונטשתך הנוכרה : (טו) (ז) : וכאמתיים . פורחות
 בצובה עד שהן כנגד לבו של אדם כדי שלא יהא טורח באסיפתן לא להגביה ולא לשתות (ספרי) : (לב) הכימעיט מישאלין
 פחות מכלל העגלים והתגרים אסף" חזרים : וישטחו . עשו אותן משטיחין משטיחין : (לג) טרם יברת כתרונתו עד לא
 פסק . ד"ל חינו מעטיק לעסקו כשניו עד שנשתנו יולאה : (א) ותדבר . (ספרי) אין דבור ככל תקום חלל לשון קשה וק
 הות

באר רחובות דקרוקי רשי"י

(טו) דכודאי חי אספר לפר נילת לי בכלן כשיחוסה ככל מקום לדבוק ולמיכור (כל"א זו ניר) ויהי משמעו דקחנר תשה לגרסו
 כנו המקנא את הניוכי היה גרמנוס ונקח לאביו רק הוא היה מקנא לאלד ומיד לכן קאחר רש"י בשבילי ורעה לומר הלתי
 תשע תמודת וילת כשבילי וקאחר משה לגרסו כנו המקנא אתה לי (ביטו) מקנא אלוד ומידד כשבילי : ומה שכתב עוד כל לשון
 קנאה

יהושע
 ליה
 כל ע
 לא
 ונתחבו
 לדקו
 יתחו
 דקטיע
 רלמו
 רקטל
 עקא
 על
 קנאה
 (טו)
 (ז)
 מדבר
 ויהיו
 (זכר)
 סכות
 כפסוק
 מקברו
 משמע
 ומה
 וחסר
 כתוס
 מסכות
 דכתיב
 שנים
 המרגל
 יו
 (בר)
 (כלא)
 אתה
 הדבר
 ואומר

יהושע בר נון משומשניה המשה ואמר רבנן משה בעי רחמי מן קדם יי וקלי מנהון רוח נבואתא : כש ואמר
 ליה משה תמון בגלל דאתנבו עלי דגאא מהפנש מן עלמא ואנת משמש מן בתביי אנת מתני לי רענא פון דיהון
 כל עמא ביי נכיון ארום ימו יי ית רוח נבוחיה עליהון : ל ואתנבש משה למשריתא הוא וכל סבי ישראל :
 לא ורוחא דעלעולא נפקת ונטלת ברוגא מן קדם יי וקעא למשטפיה לעלקא אילולי זכותא דמשה ואחרן
 ונתוכימא רבא ואפרה שליו מן ימא רבא ושקא על דין דזעיר במשריתא קמתלך ימא לציופונא וקמתלך ימא
 לדוקא וברום מרתין אפיו הנה פרה על אנפי ארעא והו קמלקין בהון עד פרתהון מטול דלא ילעון גבון מכנשהון
 יתהון : לב וקמו מתקרי הימנרתא הי בעמא קר ימא ההוא וכל ליליא וכל ימא דבתרוי וקנשו ית סליו
 דקטיע ודחגיר כגש עשרא פרוטין ושטחו להון משטתיו חרנות משריתא : לג בשיעיא הו אכליו מן בישקא
 ודמו דתחית לרהו לא הו מקרבין בישקא עד דרון דהו ביני פניהון עד לא פפך ורוגא ביי מקיף פרישעי עמא
 וקטל יי בעמא קטול פני לתרא : לד וקרא ית שום אתרא ההוא קברי דמשיילי בישקא ארום ממן קברו ית
 עמא דשיילי בישקא : לה ומן קברי דמשיילי בישקא נטלו עמא לתצורה ויהוין בתצרות :

א ואשתעיה מרם ואחרן במשה פתגמין דלא מתגין
 על עיסק אמתא בושיתא דאכבוהי בושא למשה
 במועריקה
 ירושלמי
 ואישתעו מרם ואחרן במשה על עיסק איתא בושיתא
 דנסיב

באר רחובות דקרוקי רש"י

קנאה וכו' ומוס דענין קנאה שייכא גס כן לענין נקוזה ונטירה כמו חל קנאורש"י רובה לקרב וללמד הדבר לענין אחד לכן קאמר כל לענין קנאה
 וכולי דרבה לומר כי גס בענין נקמה לטון קנאה הוא כחדש הלכות לבעל הדבר או לנקום או לעזור ועין כפרשת פתח כד"ה בקלאו :
 (טו) הונוך רש"י לפרש דמלת ויגו הוא ענין פריחה כדי דלא תיזח דמלת ויגו הוא ענין נזוזה (כל"א שערין) דלא יתכווין :
 (יז) רש"י מודיעך כזה שהדגש שתוך העו"ת במלת ב"ש"ש מורה חסרון וכו' ונאות ראשונה מן השורש נ"ט"ש וכללו כתיב ויגוש :

רשב"ם

מודר : (לה) . וקברות התלויה נסעו העם חזרות . ויהיו שם חזרות . כלומר כתעבדו שם עד האסף מרים . ולכך האריך בלשנו לומר
 ויהיו בחזרות . ומדרש אנדה כספרי בסוף הפרשה ולאחר נסעו העם מחזרות ויתנו כמדבר פארן . וכי שתי חזרות היו שנסעו (מזו וחטו כזו
 ונסעו) (כולקוט אינו) מזו וחטו כזו : ומסופ"ק לרבות יי . וכאלתי עליה כפירוש . ופירשתיו הדרשה . כי זו אנו למודין עתחלת הפרשה
 שכתוב בה מקברות התלויה נסעו חזרות ויהיו חזרות . ועל פסוק זה כתיב כספרי זה היה בשעה שנלמד מרים וסוף דבר מזור ומסיימו
 בפסוק האחרון של פרשה ולאחר נסעו העם מחזרות וכי שתי חזרות היו וכו' ופסוק זה הוא כדרש (כספר ק"ש גורם מודל כתיב כאן)
 מקברות התלויה נסעו העם ויתנו בחזרות . כאשר כל מסעות ומחנות שכתוב בהן ויסעו ויחנו . אלא מקברות התלויה נסעו העם חזרות .
 משמע כי העם נסעו מחזרות ואחר כך יהיו בחזרות שחזרו לחזרה חזרות שנסעו דגל הראשון מחזרות ועדיין לא הורד המטות .
 ומזה ואחרן ומרים שהיו עדיין במחנה לוי . קרא להם הקב"ה פתחו ונלמד מרים וחזרו לחזרה וכלספה מרים מנרעתה לסקו שבעה
 ואחר נסעו העם מחזרות ויתנו כמדבר פארן . וכל דרשה זו מנלתי במכילתא ויסעו בני ישראל מרעמס סכותה . ופירשת"י לשאל"ס . לפי שאין
 בתשובה ת"ר קלוימו"ס איש רומי כמותי . וגם מה שכתוב במכילתא ויסעו בני ישראל מרעמס סכותה . ופירשת"י לשאל"ס . לפי שאין
 כתוב סס ויסעו מרעמס ויחנו (סכותה) (ס"ח בסוכות) לומר לך שלפי שנה באה מרעמס לסוכות וכשעה שנסעו מרעמס נסעו כמותן
 מסוכות וזהו כפי נשרים : (ח) הכוונה . שהיא מושפתת חס . כי אשה כושית לקת . כדכתיב בדברי הימים דמשה רבינו מלך כהרן כוש
 ארכעס

מכלל יופי

דברתי בימים קדמונים ביד עבדי כתיבוישראל הכנאים כומים ההם
 שנים להביא אותך עליוס רמולדור המדבר שהיו הימים שנים בעון
 המגלים כיכן כתוב בספר הימים אשר תרתם את הארץ ארבעים
 יום ויום לשנה יום לשנה תשאו את עובותיכם ארבעים שנה :
 (כה) (מקברתיו) . שם לא תאר כמו מנעוריו :
 (כלאם) . ענין מניעה ועצירה : (כט) (המקנא
 אתה לי) . פירושו בעבורי : (לא) (ויגו) . ענין הסרת
 הדבר ממקומו : (שלום) : מין עוף והוא שמן מאד
 נאומרים שהוא שקורין לובלעז קול"א : (ויטש) . ענינו

ויפשוט והוא פועל עומד : (כה) . ענינו כמוהנה :
וכאמתים גלפנו הארץ . נתחוק דפוית הרוב אותם היו
 אחר על אחד כאמתים על פני הארץ . וכספרי
 אמרו רבותינו ו"ל שלא היו פורחים על הארץ יותר גבוה ושת יאנוות
 כדי שהא נקל לאסוף אותם ויכון הוה :
 (לב) (תקנת) . בהוספת הו והוא היום שיבא אהה
 היום שהוא בו והריש קמוצה מפני ההפסק :
יב (א) (האשה הכשית) . לפי שהיתה מדינית קרארה
 כן והיא צפורה ומדינים הם ישמעאליים כמו
 (א) (א) **יט** 19 שאמר

לקח: ב ויאמרו הרק אך במשה רבך
 יהודה הלא נס-בנו רבך וישמע יהוה:
 ג והאיש משה ענו מאד מכל האדם
 אשר על-פני האדמה: ס ד ויאמר
 יהוה פתאם אל-משה ואל-אהרן ואל-
 מרים צאו שלשתכם אל-אהל מועד ויצאו
 שלשתם: ה וירד יהוה בעמוד ענן ויעמד
 פתח האהל ויקרא אהרן ומרים ויצאו
 שניהם: ו ויאמר שמעו-נא דברי אס-
 יהיה נביאכם יהוה במראה אליו אתנדע
 בקלוס אדבר-בו: ז לא-כן עבדי משה
 בכל-ביתי נאמן הוא: ח פה אל-פה אדבר-
 בו ומראה ולא בחידת ותמננת יהוה יביט
 ומדוע

שניקור

עיסק אתתא ושפירתא דנסיב אריאתתא
 שפירתא דנסיב רחיק: ב ויאמרו הלהוד
 ברם-במשה מליעי הלא אף-געמנא מלי-
 ושמיע קדסיו: ג ונקרא משה ענוותן
 לחדא מכל אינשא דעל אפי ארעה:
 ד נאמר יי בתכיף למשה ולא-הרן ולמרים
 פוקו תלתיכון למשבוןמנא ונפקו תלתי-הון:
 ה ואתגלי יי בעמודא דעננא וקם בתרע
 משבנא וקרא אהרן ומרים ונפקו פרוהון:
 ו נאמר שמעו-קען פתגמי אס-יהון לקון
 נביאין אנא-יי בחזון אנא מתגלי-ד-הון
 בקלמין אנא-ממליל עמהון: ז לא-כן
 עבדי משה בכל-ביתי מהימן הוא:
 ח ממלל עס-ממלל מלילנא עמיה בחון
 ונא בחידון ודמות וקרא-דיי מסתפל ומה-דיין לא דחילתון למלא בעבדי במשה:
 ותקיף

רשי"י

לומר (שמות יא) דבר האיש הדומה הארץ אתנו קשות. ואין חשיבה בכל מקום אלא לשון תחנונים וכן הוא אומר (בראשית מב) ויאמר הלא נס-בנו רבך וישמע יהוה. ויאמר שמעו נא דברי כל כל לשון בקשה. והדבר מרים ואהרן. (ספרי) היא פתחה כדבור פתחה לפיך הקדימה הכתוב תחלה וכוונת שהיתה יודעת מרים שפירש חסה מן האשה רבי נתן חומר מרים היתה צדד כמרים כשעה שנאמר לעסה חלדד ומידד חתנכאים במחנה כיון שזוהי צורה אמרה חיו לנשותיהן של חלו חס הם נוקקים לנכחיה שיהיו פורעין מנשותיהן כדרך שפירש בעלי חומי ומס ידעה מרים והגידה לאהרן ומרים שיהא כחוכמה לנשותיו כך נעשה קל וחומר לנשים כגנות של חסירו: האשה הכושית. (שם) מניד שהכל מודים שיהיה כסם שהכל מודים בשחרותו של כושי: כושית. כגושית. יפת הוראה: על אודות האשה. על חידות ברושה: כי אשה כושית לקח. מה ת"ל אלא יש לך חסה כלה כושית וכן אלה כושיות כושיות ולא כושית אכל זאת כלה ככל: האשה הכושית. על שם נשים נקראת כושית כאלם הקורא את בנו כלה כושי כדי שלא תזלו בו עין רעה: כי אשה כושית לקח. ונתת גרסה: (ב) הרק אך. עינו לבדו דבר ה': הרא גם בנו דבר. ולא פירשנו מדרך ארץ. (ג) ענו. שפלוסכלו: פהאם. נגלה עליהם פתאם והם טמאין בדרך ארץ והיו לנשים עושים עים להדיעם טיפה עשה טטה שפירש מן האשה ונאמר ונלית עליו שכינת-תדיר ואין עת קבוע לדבור: (ד) צאו שלשתכם מניד ששלשתן נקראו בדבור אחר מה שא"ל לפה לומר ולחון לשמוע: (ה) בעמוד ענן. (שם) ילא יחדי שלא כמדה כשר ונס דונק כשר הם כשיוצא לתלפתה ונא בחוכלותין וכשיוצא לשלום ונא כשיוצטין ונדת הקב"ה ונא לחלחלה יחדי שנאמר (שמות טו) ה' חיה עננתה ויוצא לשלום באוכלוסין שנאמר (תהלים סח) רכב תלהים רבותים הלמי נאמן: ויקרא אהרן ומרים. שיהא במשכן וינאמן מן החצר לקראת הדבור: ויצאו שניהם. ומכני חס ה' כן והפרישן ומשה לפי שאומרים מקצת שבתו של חס כפניו זמלו שלא כפניו וכן נתינו כח שלא כפניו נאמר (בראשית ז') חיה לויק תנוים וכפניו נאמר (שם) כי לויק לויק ללתי דעק לפני. ד"ל אלא ישמע כשיופתו של אהרן: (י) שמעו נא דברי. אין כל אלא לשון בקשה: אם יהיה צבאכמה חס יהיו לכם נביאים: ה' במראה אליו אתנדע. שכינת שמי חין נגלית עליו כשםקלריה החזירה אלא בשלום דחיות: (ח) פה אל-פה. (ספרי) חזרתיו לו (הוכרח לפרש כן דחילו כפזונו. שפ"ל הוכר לשבח דא"כ היה לו שפ"ל קעט כפזונו. חס פ"ל. דהא כתיב כסוף נחל נודבר קליו וע"ש כרש"י. אלא פת"ל שירושו א"ל למרוש בו' ופ"ל לא דוקא אלא כ"ל

דנסיב דקא לא איקא כרשיתא דבר צפורה אימת משה
אלא הוה מה דהוה כושית משה כשדוה מכל בריהא מן
הנה צפורה אימת משה זאה בריהא דשפירא בתוה וקושניא
בערבויא טבא מכל גשיא דבריא ההוא :

אמר : למשה ולאחריו ולמרים פוקו מלמיכון למשבן ומקא ונפקו מלתיהון :
ה ואתגלי וקרא בן בעמוןא דענו וקרא וקרא אחרו ונפקו מרוהון : ו ואמר שקיעו
בבעו פתגמי עד ראמליל אין דהוון כל גבא דקמו מן יומת עקומא מתמליל עמהון היקמא דמתמליל עם משרה

ירושלמי

לית קמת עמדי משרה ככל קומיטיון ריש לבולדק
קומיטיון דידי הימן הוא :
דאשמליקו :

במיערקה מן קדם פרעה וריתקה ארום לאימא אסכיה
נת מלקתא דכוש ורחוק מנה : ב ואמר בלחוד
בבם עם משה מליל : דארתפוש מתשמיש דגרים
הלא אורף עמנא מליל רשמיש קדם : ג ונקרא
משרה ענווןו כבעתיה להרא מן כל בני גשא דעל אנפי
אקרא ולא חש למליהון : ד ואמר : למשה ולאחריו ולמרים פוקו מלמיכון למשבן ומקא ונפקו מלתיהון :
ה ואתגלי וקרא בן בעמוןא דענו וקרא וקרא אחרו ונפקו מרוהון : ו ואמר שקיעו
בבעו פתגמי עד ראמליל אין דהוון כל גבא דקמו מן יומת עקומא מתמליל עמהון היקמא דמתמליל עם משרה
דמיקא בן בתווי לעתהון מתגלי פהלקא מתמלילא
עמהון : ז לא ברין ארתא דמשה עבדי ככל בית
ישאל עמי מהימן הוא : ח מקלל עם ממלך
מלירית עמיה ורתפוש מתשמיש דגרים ותווי ולא
בטומרא מתמלילא ליה באקמא דקמו דקמו שקמתי תו
וכא

באר רהובות דקדוקי רשי

וגם מדמכיא רש"י ראייה מולת נטושים ונס ונטשתין ולא הביאון התורה והשביעית תחמטה ונטשתה דלה לומר חף שכלם הנה משרה
אחד מכל מקום אין ענינים ענין אחד כי בנולת ונטשתה הוא ענין שמיטה (כל"א ענטלוסין) ונולת ונטשגם נטושים ונטשתין הוא ענין
עושה (כל"א מר לאון) :

(ח) דכא

דשב"ם

ארכיעים שנה ולקה חלכה אחת ולא שבה עמה כאו שכתוב שם . והם לא ידעו כשדברו בו שלא כיוקק לה . זהו עיקר פשוטו . שאם השביל
לבורה דברו מה מורן לפר שי אשה כושיה לקח וכל עתה לא ידענו כי נכורה מדויבת היא . ועוד תשובה כי לא היה כושיה כי כוש מוכני חם
סוח וודין מוכני קטורה אשר ילדה לאברהם : (ב) ויאלמווהו דקח כושה . כלומר עוד זאת אחרו על כושה ויכול להתפאר עליה הלא
גם כנו דיבר לישראל . כנו על דינו : (ד) פתאום בשעה שהיה מדברים בכושה ולא היתה שעה רגילה לדבר עמהם הלא לנפול בהם
מפני משה ולמלוק לנכסוד : (ו) כנאכס נכואתכס : (ז) כאמן הוא . קבוע ומיוסד כל שעה כיום . וכמוהו ותקעתיו יתד
במקום נאמן . יתד התקוע במקום חזק אינו נמוטה ליטול :

לא

מבלל יופי

שאמר והנה אורחתי שמעאלים ואחד כן אמר והמדנים מכרו
ארתו והם דרים באהלים
וכן כתוב חקוקא ירגוון
יריעות ארץ מדין ודברודע
על משה על שלקח אשה
ממדנים והוא משרהר
עליהם ואם משרהר עד
הנבואה הלא גם כנו דבר :
(ותרבר) . כשיהיה זכר
ונקבה כאחד יפול הלשון על
הקודם אם זכר אם נקבה :
(ב) (אך) למעט
וענינו אר"א ונתחבר עם
רק למעט יורה :

אריאתתא שפירתא דנסיב דמוק : (ג) (ענו) : דהוה
המורה הא למד הפועל :
(על פני האדמה) : בא בענין ארץ : (ד) (פתאום) :
שרשו פתה והאלף המורה הא למד הפועל והוא
בשקל שלשום והוא ענין מהירנה ופתעודבר שלא ירגיש
אדם בו עד שיהיה והוא מענין פתי ומעקרו כי הפה עושה
דבריו במהירות צמ"ש איננה זעזעת נפתלים צמורה :
(ו) נביאכס ס' . מושך עלמו חמ' עמו וכן הוא
כנאכס נביא ס' כי לא יבא סמוך עם הכני
לעולם וכמוהו ראשכס שטיכס דאשכס רא זי שטיכס . ואונקלוס
תרגם חס יסון לכן כביאין חס' כחזיון אלא מתנ"ל ס' :
(ח) (ומראה) . החסד הביה ובראה : (והמנהג
(י) : המלה הזאת באה עופלת על צורת השביל שלא יוכן
באמר

ומדוע לא יראתם לדבר בעברי במשה :
 ט ויחר אף יהוה בס וילך : י והענן סר
 מעל האהל והנה מרים מצרעת בשלג וישן
 אהרן אל מרים והנה מצרעת : יא ויאמר
 אהרן אל משה בי אדני ארניא תשת עלינו
 תפאת אשר נואלנו ואשר תשאנו : יב אל
 נא תהי כמת אשר בצאתו מרחם אמו ויאכל
 חציו בשרו : יג ויצעק משה אל יהוה
 לאמר אל נא רפא נא לה : פ

מפסיר

יד ויאמר יהוה אל משה ואביה ירק ורק
 בפניה הלא תכלם שבעת ימים תסגר שבעת
 ימים מתוך למקנה ואחר תאסף : טו ותסגר
 מרים

ט ותקיף רוגזא דיי ברזן ואסתלק :
 י ועננא אסתלק מעילוי משכנא והא
 מרים חרוא בתלניא ואתפני אהרן לנתי
 מרים והא סנירא : יא ואמר אהרן למשה
 בבני רבוי קא ארבען תשוי ועננא חובא
 דאטפשא ודסרחנא : יב קא ארבען
 תתרחק דא מביננא ארי אחתנא היא צלי
 כען על בשרא מיתא הנין דבה ויתסי :

יג וצלי משה קדם יי למימר אלהא
 בבני אסי כען יתה : יד ויאמר יי למשה
 ואילו אבוהא מנוף גוף בה הלא תתכלם
 שבעא יומין תסתגר שבעא יומין למברא
 למשריתא ובתריה תתכניש : טו ואסתגרת
 מרים מברא למשריתא שבעא יומין ועמא לא נטר
 ער דאשכנשת מרים :

ובתר

דשיי

ר"ל כהדיא דוק) לפרוש מן האשה ויבין אמרת לו כסוי . (דברים ח) לך חמור להם שובו לכם לאהליכם ואתה פה עמוד עמודי
 זכורא ולא בחירות . ויראה זה מראה דבור שאני מפרש לו דבורי כמראה פנים שבו ואינו סתומ לו בחירות כענין שנאמר
 ליחזקאל (יחזקאליו) חוד חידה וגומר . יכול מראה סכנה ת"ל (שמות לג) לא תוכל לראות את פני : והכוונת ה' יביט .
 זה מראה חמור כענין שנאמר (שם) וראית את חמורי : בעברי במשה . אינו חמור כעברי משה אלא כעברי כעברי
 אף על פי שאינו משה כענין שפירשנו בלוי אביו עבדי כדאי היתם לירוא מפניו וכ"ש שהוא עבדי ועבד מלך מלך היה לכס לומר אין המלך חושב
 תני (ספרי חנהומא) ואם תחמורו איני מזכיר כמעשויו וקשה מן הראשונה : (ט) ויחר אף ה' בס וילך מאחד שהודיע
 סרחונם גור עליהם כדוי קל וחומר לבשר ודם שלא יכעום על חבירו עד שיודיענו סרחונו : (י) והענן סר . ואחר כך והנה מרים מוצרעת
 כשלג נשל למלך אחר לכדניו רדף את בני אכלל תרדט עד שאלך מאלך שרתוי עליו : (יא) נואלנו . כתרנונו לשון חולי : אל
 נא תהי . אחותינו : כמה . שהוצרע חסוב כמת מה עות מעמלה כביאה אף מנורע מעמלה כביאה : אשר בצאתו מרחם
 אמו . חמנו היה לו לומר אלה סכנה סכנוס וכן חני כשרותי כשרנו היה לו לומר אלה סכנה סכנוס חתם חתם חתם חתם חתם חתם חתם
 כאלל חני כשרנו כענין שנאמר (בראשית לו) כי אחינו כשרנו הוא ולפי ששנינו אף הוא כרחי כן אין דלוי לחם להניח את אחותו להיות כמת :
 אשר בצאתו . מאחר שאלה ערס חמו של זה שיש כח בידו לעזור ואינו עזרו הרי כאלל חני כשרנו שאחיו כשרו הוא . דבר אחר אלה
 תהי כמת . (ספרי) אם אינך רופאה בתפלה מי מסגירה או מי מטרה או ח"ל לראותה שאני קרוב ואין קרוב רואה את הנענים וכן את
 אין בעולם וזהו אשר כנאלתו מרחם חמו : (יג) אל נא רפא נא לה . כל יאתוב ללמדך דרך ארץ שהאול דבר מחסורו נריך לומר שנים
 או שלשה דברי תחנונים ואחר כן יבקש שלותיו : לאמר . מה ת"ל לאמר לו השיבו אם אתה מרפא אותה אם לאו עד שהשיבו ואביה ירק
 ירקונו רבי אלעזר בן עזריא חומר בלרביע מקומות כקס משה חלפני הקב"ה להשיבו אם יעשה שלותיו אם לאו . כיוצא בו (שמותו)
 וידבר משה לפני ה' לאמר ונו מה ת"ל (ספרי) לאמר השיבו אם גואלם אתה אם לאו עד שהשיבו עתה תראה ונומר . כיוצא בו
 (במדבר כז) ויאמר משה לפני ה' לאמר יפקודה' אלהי הרוחות לכל כשר . כיוצא בו (דברים ג') ואתחנן אלה' בעת ההיא לומר
 השיבו רבך : רפא נא לה . מפני מה לא האריך משה בתפלה אכל כשילנו חינו מאריך בתפלה : (יד) ואב ה' ירק וירק בפניה . ואם אביה הריאה
 (ד' א' שלא יאמרו כשכיל אחותו הוא מאריך בתפלה אכל כשילנו חינו מאריך בתפלה : (יד) ואב ה' ירק וירק בפניה . ואם אביה הריאה
 לה פנים וועפות הלא תכלם שבעת ימים (ב"ק כח) קל וחומר לכינה י"ד יום אלא דיו לכא עון הדין להיות כגדון לפיכך אף בנוספות סגור
 שבעת

אמא דין לא בחלתו לאשתעו בחליו מליא בעבדי במשה : ט נאסתלק איקר שכינתא דין מהו ואיל : וענו איקר שכינתא דין אסתלק מעליו משקנא והא מרים לקח בצרעא ואסתכל אחרו לות מרים והא לקח בצרעא : יא ואמר אחרו למשה במטר מינה רבינו לא תשרי עלנא חובא דאישפשנא ודי סבתא :

ירושלמי

לא בכעו מהו מרים אחתנו מצרעא מטמאת באהלא כמינתא ארום היך מה דהדיו ולדא רהוה כמעיא דאמיה השעא ירתיו כמיא ובאישתא ולא כמינוק וכינו דמטא קיציה למפוק מן מעי דאמיה אתאכיל פלגות בשריה כן הורו מרים אחתנו מטרפא עמנא במדבריא והורו עמן בעקנא וכינו דמטא קיצין למיעל לצרעא דישראל למא היא כחמנע מינו צלי כען על בישרא מיית ויחי ולא נכר וכוותה :

אלהא דמסי כל בשרא אמי יתה :

בכעו מהו מרים אחתנו מצרעא מטמאת באהלא כמינתא ארום היך מה דהדיו ולדא רהוה כמעיא דאמיה השעא ירתיו כמיא ובאישתא ולא כמינוק וכינו דמטא קיציה למפוק מן מעי דאמיה אתאכיל פלגות בשריה כן הורו מרים אחתנו מטרפא עמנא במדבריא והורו עמן בעקנא וכינו דמטא קיצין למיעל לצרעא דישראל למא היא כחמנע מינו צלי כען על בישרא מיית ויחי ולא נכר וכוותה :

מרים

רעיה

שבעת ימים : ואחר האסף : חומר חכי כל האסיפות האמורות פמורעים על שם שהוא משולח מחוץ למחנה וכשהוא נרפא באסף אל המחנה כעובד כואסיפה לשון הכנסה : והעם לא נסע - (סוטה יא) וההכבוד חלק לה המקום כשכיל שעה אחת שנתעכבה למטה כשהוטלך ליתור שאלמר (שמות ב') ותתכח אחותו מרחוק ויגמר : חסלהתפרשה בהעלותך

שלח (ב)

רשבים

(יב) אלנא תהיה אתה בעצמך כמת - וביחק : אשר (נולד) כאלתו מוי שהוא (ה"ג בק"ש - נולד) מעמיו מרחם אחיו של אחיו שהוא מן הדור האכל חצי בשרו שלתי : כלומר מאחר שנולדה מרים מרחם אחיו של משה : אלנא תהי - אלתהיה אתה כמת - כמואלתה בתוקעך - אל תהיעד מנס : אלתהיכמוכא יין : וזה יסוד רבינו שמואל

שלך

מכלל

יופי

כתוב ותתנח אחותו מרחוק לדעה מה יעשה לו וגם אשר אליו שהוא יודע הרע והצער אשר אחותו פה כי כבר לקח וגאל קצת בשרו ככרעת שאלמר והנה ידו מזורעת בשלג ועל כן אחיו שיתפלל עליה וימחול על חטאתה - ורבי עובדיה ספורנו פירש אלנא תהיה אתה פעובר שבגדת מרחם אחיו כאלתו ששרוכן אתה היותו עין המדבר וכנס לדרך אלנא תהי כאחותו המת שתייח חצי בשרך במדבר וקרום ליה פירות מאלתי סדרבוס ירושלמי :

ואביה

(יד) ואביה ירקיקת כפניה - הטעם ואלו אחיה כעם עליה ויחלק כפניה הלא תכלס לראות פניו שבעת ימים קל וחומר לשכינה על כן תסגר שבעת ימים כנופה לפני החוקים ואחר תאסף וכזכות שהתייבשה את אחיו שעה אחת שנאמר ותתנח אחותו מרחוק לדעה מה יעשה לו המתינו עליה ישראל שבעת ימים והעם לא נסע עד האסף מרים כמון שאלמר רבותינו : ל

(*) (*) ב 20 שלח

באחד מן החושים כיום בשכר : (יא) (אשר גואלנו) - ענין טפשות וסכלות : (יב) (כמת) - הוא המצורע : (טו) (עד) האסף מרים) - ענינו כי המצורע מנהגו לשבת חוץ למחנה או לעיר נפרד מכני אדם ובהתרפאו יאסף אליהם ויכנס בתוכם :

מרחם אחיו שהכניו שם אל משה ודרך רחו מפני כבודו אתר אליו שיכזר המסד אשר עשתה מרים עמו כשנולד וינא מוכן אחו כי כן

מז זכר-בן נטלו עמא מהצרות ושרו
במדברא דפארן :

פ פ פ

א ומליר יי עם-משה למימר :

ב שלח-לך גוברין ויאלק

ית-ארעא דכנען דאנא יהיב לבני ישראל

גברא חד גברא חד לשבטא דאבהרתוהי

תשלחון כל רבא דבהון : ג ושלח יתהון

משה ממדברא דפארן ער-מימרא דני

כולהון גוברין רישי בני-ישראל אנון :

ד ואלין שמחתהון לשבטא דראובן שמוע

בר-זכור : ה לשבטא דשמעון שפטברי

חורי : ו לשבטא דיהודה כלב ברי-פנה :

ז לשבטא דיששכר זגאל ברי-יוסף :

ח לשבטא דאפרים הושע ברי-נון :

ט לשבטא דבנימן פלטי ברי-רפוא :

י לשבטא דזבולן זדיאל ברי-סודי :

יא לשבטא דיוסף זדיאל ברי-סודי :

יב לשבטא דרן עמיאל ברי-

זמלי : יג לשבטא דאשר סתור ברי-

מיכאל : יד לשבטא דנפתלי נחבי ברי-

נפסי : טו לשבטא דגד נאואל ברי-מכי :

טז אלין שמחת גובריא דשלח משה

לאלקא ית-ארעא וקרא משה להושע ברי-

נון יהושע : יז ושלח יתהון משה לאלקא

ית-ארעא דכנען נאמר ליד ית סקו ד

במדברא

במדבר יב יג בהעלותך שלח לך
מדנים מחוץ למחנה שבעת ימים והעם לא
נסע עד-האסף מדנים : טז ואחר נסעו העם
מחצרות ויתנו במדבר פארן :

קל"ו טה"ל ללא סימן ומפטין דני ושמחי בזכרי כס"ב :

פ פ פ

א וידבר יהוה אל-משה לאמר :

ב שלח-לך אנשים ויתרו

את-ארץ כנען אשר-אני נתן לבני ישראל

איש אחד איש אחד למטה אבותיו תשלחו

כל גשיא בהם : ג וישלח אתם משה

ממדבר פארן על-פי יהוה כלם אנשים

ראשי בני-ישראל המה : ד ואלה שמותם

למטה ראובן שמוע בן-זכור : ה למטה

שמעון שפט בן-חורי : ו למטה יהודה

כלב בן-יפנה : ז למטה יששכר זגאל

בן-יוסף : ח למטה אפרים הושע בן-נון :

ט למטה בנימן פלטי בן-רפוא :

י למטה זבולן זדיאל בן-סודי :

יא למטה יוסף למטה מנשה נדי בן-סוסן :

יב למטה רן עמיאל בן-זמלי :

יג למטה אשר סתור בן-מיכאל :

יד למטה נפתלי נחבי בן-נפסי :

טו למטה גד נאואל בן-מכי :

טז אלה שמות האנשים אשר-שלח

משה לתור את-הארץ ויקרא משה להושע

בן-נון יהושע : יז וישלח אתם משה

לתור את-ארץ כנען ויאמר אלהם עלו זה

בנגב

אף על גב דאחסיצת מרים נביאתא למיטראתא אית ען
 אילפן סגי בפיסוקיא וליטורי מצונתא מצוה ועירא נעביד
 אינש קמפל עלה אגר סגי ובינו דקמת מרים נביאתא
 על גף נהרא בשעתא ועירא למידע מה הוי בסופא דמשה
 הנון בני ישראל שיהיו ריבון דהערן סכום חמניא למינת
 וענני יקרא ובירא לא זעי ולא נטלו מן אחריהון עד זמן
 דאימסיצת מרים נביאתא מצרעתה רמן קמר דאימסיצת
 מרים נביאתא מצרעתה קמר בן נטלו עמא מתצרות
 ושרון קמדררא דפארן :

מרים מקרא למשריתא שקעתה יומין ועמא לא נטל עד
 זמן דאחסיצת מרים : טז אף על גב דאחסיצת מרים
 נביאתא למלקי בצורעתא בעלקא קרין אילפן סגי אית
 להו לעלקא דאחי לצורקיא ולנטרי פקדו אוביתא לפום
 דאחסיצת מרים נביאתא ושעתא ועירא למידע מה הוה
 בפיסוקיא דמשה כההוא זכותא הוון קר ישראל אשפין
 דקוון דהינון סכום חמניא למינת וענני יקרא ומשקנא
 ובירא לא וייעין ולא נטלו עד זמן דאימסיצת מרים
 נביאתא רמן קמר קרין נטלו עמא מתצרות ושרון
 קמדררא דפארן :

פ פ פ

א זמליל : עס משה למימר : ב שלח לך גוררין חריפין ויאללון ית ארעא דקנען דאנא יהיב לך
 ישראל גברא חד לשבטא דאבקהתי תשלחו מן קרם כל אמרכול דקחון : ג ושרר יתהוה
 ושה ממדררא דפארן על פם מימרא בני בלהו גוררין חריפין דמתקנן רישא על בני ישראל הינון : ד ואלה
 שמקתא דחריסר גוררין קאלביא לשבטא דראובן ענד שמרע בר זכור : ח לשבטא דשמעון ענד שפט בר
 חורין : ו לשבטא דיהודה ענד וגוי : ז לשבטא דיששכר וגוי : ח לשבטא דאפרים ענד וגוי :
 ט לשבטא דבנימין וגוי : י לשבטא דבולן וגוי : יא לשבטא דיוסף וגוי : יב לשבטא דרן
 וגוי : יג לשבטא דאשר וגוי : יד לשבטא דנפתלי וגוי : טו לשבטא דגד וגוי : טז אלון שמחן
 גוררין ושרר משה לצללא ית ארעא וקרי חמא משה ענוותגיתיה קרא משה להושע בר נון יהושע : יז ושרר

יהוון

דשי

(ב) שלח לך אנשים - (במדבר דב) למעבדמכס פרשת מרגלום לפרשת מרים לפי שלקתה על עסקי דכה שדורה בחיה
 ורעיס הללו ראו ולא לקמוסור : שלח לך - (במדבר רבה סוטה לך) לדעך דאמי איני מזה לך אס תרצה
 שלח לפי שבאו ישראל ואמרו (דברים א) נשלחה אנשים למיני כוה שחמר - (שם) ותקרבון אלי כלכם וגו' ומשה נמלך כשכינה אמרתי
 אמרתי להם שהיא טובה שחמר (שמות ג) אעלה אתכם מעוני מצרים וגו' מיהם חלכי מתן להם מקום לטעות כדכרי מרגלים למען לא
 ירשו : (ג) על פיה - כרשותו של עכ עליו : בלם אנשים - אלא אנשים שבמקרא לשון חשיבות וזוהי טעה כשרים היו :

רשב"ם

שלח לך (כ) כל נשיאיהם עיקר פשוטין - כל חלה שנים עשר אנשים תקח מאותם שבישראל שגשאל אותם לכם ללכת - שתכוון
 את העם מי האים שירצה ללכת לרגל את הארץ - ומאותם שיאמרו ללכת תקח ותבחר מכם שנים עשר ולפי שהאנשים
 גבורים שאינם יראים ורך לבם ראויים ללכת בארץ נכריה וגם להתחזק ולקחת מפרי הארץ לכן הולך להכריז ולא נקבם הקב"ה בשמות כהם
 שיעשה לנשיאים שנו את ישראל ונשיאים שהגדיל את ישראל את הארץ כאלה מפעי - שאותם היו נקובי שמות : כל נשיאיהם - העם
 שתחת כל מוכיח פירושו - כל חלה הי"ב הנה יהא הנשים להתמכר ללכת - כמו כל שנה (ללכת) (ס"א תחת) רגליו :
 (טו) ויקרא משה להם קבון יהושע - (חלה) (ס"א ל"ג) כך פירושו הושע קבון שומרנו למעלה סקראבן כתיב אביו הוא איתו
 סקרא

מבלל יופי

אבר ל"פ ענין הפסוק יתפרש כמו זרה לא ידענו מי
 הם אם הם גדולים או פחותים כשפירש לנו בסוף
 האי"ב בני ישראל כמה ידענו כי הוצה לומר אנשים גדולים :
 (ג) (ראשי) - בכנוי הרבים ישוב החולם לקמין ולפי
 שהראש מבחד הנוף כנהו מוכר האנשים וקצינים :
 (ז) (עליוה) - תשרבות השירות ופירושו יגלו בודה
 אהה

שלח (ז) (זיהו) - (ב) בל נשיאיהם - מלת
 אחד מוסבת אחת
 עמה והטעם בל אחד נשיאיהם :
 ולאקלוס חגום כל רבא דכסון
 ואש כויתר שן השמש שהו
 במקום אשר כמובל יסלו :

בנגב ועליתם את ההר : יח וראיתם את
 הארץ מה הוא וארתי העם הישב עליה
 החזק הוא הרפה המעט הוא אסרוב : יט
 ומה הארץ אשר הוא יושב בה הטובה הוא
 אסרעה ומה הערים אשר הוא יושב בה הנה
 הבמחנים אם במבצרים : כ ומה הארץ
 השמנה הוא אסרזה הישבה עץ אסאין
 והתחזקתם ולקחתם מפרי הארץ והמים
 ימי בכורי ענבים : כא ויעלו ויחרו את
 הארץ ממדבר צן עד רחב לבא חמת :
 כב ויעלו בנגב ויבא עד חברון ושם אחימן
 ששי ותלמי ילדי הענק וחברון שבע שנים
 נבנתה לפני צען מצרים : כג ויבאו עד
 נחל אשכול ויכרתו משם זמורה ואשכול
 ענבים אחד וישארו במוט בשנים ומן
 הרמנים ומן התאנים : כד למקום ההוא
 קרא נחל אשכול על אדות האשכול אשר

א

שני

מ

בדרומא ותסקון לטורא : יח ותחזון ית
 ארעא מה היא וירתי עמא דתיב עליה
 התקיף הוא אסר חלש הועיר הוא אסר סמוי
 יט ומה ארעא דהוא יתיב בה הטובה
 היא אסר בישא ומר קירנא דהוא יתיב
 בהין הבפצחין אסר בכרביין : כ ומה ארעא
 העתירא היא אסר מסכינא האית בה אילנין
 אסר יא ותתקפון ותקבון מאבא דארעא
 וימניא ימי בכורי ענבין : כא וסליקו
 ואלילו ירתי ארעא ממדברא דצין עד
 רחוב למשי חמת : כב וסליקו בדרומא
 ואתא עד חברון ותמן אחימן ששי ותלמי
 בני גבריא וחברון שבע שנין אתבניא תקדס
 טגס דמצרים : כג ואתו עד נחלא דאתכלא
 וקצו מתמן עגברתא ואתכל ענבין חד
 ונטלוהי באריקא בתרין ומן רמוניא ומן
 תאניא : כד לאתרא ההוא קרא נחלא

דאתכלא

כרתו

רשי

ויקרא משה להושיע וגו' - כחלל עליוהי וישיעך מעל מרגלים (במדרש רבה) : (יז) עלוזה כנאב - הוא היה הפסולת על
 ח"י סגן דוד התגייס מרחין את הפסולת תחלה ואח"כ מרחין את השטח : (יח) את הארץ כה היא : (כב"ר) יש ארץ מגדלת
 גבורים ויש ארץ מגדלת חלשים יש מגדלת אוכלסין ויש מעטת אוכלסין : החזק הוא הרפה - (כב"ר) סיון מסר להסס ספירין
 וסרין חוקים הם ספירין על גבורת סולס בערים כנורות הם יושבין חלשים הם : (י"ט) הכמחנים - תרגמו הכמחין לרכין פלתי
 ופתוחין מחין חומה (ח) : הטובה היא - בעלימות ותבונות טובים וכריחים : (כא) הישבה עין - חסיש בהם חוס כח
 שרין עליהם בזכותו : בכורי ענבים - ימים שהענבים מתבשלין ככפור : (כא) ממדבר צין עד רחוב לבא חמת - הלכו כגבול
 באורך וכרוחב כמין גם הלכו רוח גבול דרומית ממקצוע חרם עד מקצוע אערס כמו שזיה משה עלוזה כנגס דרך גבול דרומית מזרחית עד
 חיס שהיה הוא גבול מערכי ונחש חזרו והלכו כל גבול מערכי על שפת חיס עד לבת חיות שהוא חלל הר ההר במקצוע מערכית כמובית נח
 שממורס בגבולות הדרך שפירשת חלה חסתי : (כב) ויבא עד חברון - (סוטה לד) כללכדו (כ) הלך שם ונשתטח על קבר
 חבות שלל היא ניסת לחבריו להיות בעל חס וכן הוא חומר (דברים א) ולוחתן את הדרך אשר דרך כה וכתיב (שופטים א) ויתן
 לכלל את חברון : שבע שנים נבנתה - (סוטה לד) חסר שנה חס את חברון לכנען כמין הקטן קודם שיבנה את צוען למגרים כי
 הגדול חלה בביתו וזמורה בכל טוב על אחד משניה כנעין ובה להודיעך שכהה של ארץ ישראל שחין לך טרשין בדרך ישראל יותר מחבר
 לפיכך הקצו לקברות מתים ואין לך מעולה בכל הארצות כמגרים שנחמר (בראשית יא) כגן ה' ארץ מגרים ונותן היא המעולה שחבר
 מגרים ששם מושב הולכים שנחמר (ישעיה ל) כיהיו כנעין שרינוהיה חברון טובה מונה שכעה חלקים : (כג) זמורה - סוג
 גפן ואשכול של ענבים תלו בה : וישארו בכוש בשנים - עמשה שנחמר וישלכו בכוש חיי יודע שהיא בשנים מה ת"ל בשנים (סוטה
 לד) בשני נוטות היא כיצד שונה בטלו אשכול אחד כשל תחנה ואחד ריוון והושע וכלל לא נטלו כלום לפי שכל עצמם להניח דכה כת כוונת
 שפירש משונה כך ענה וזונה וחס חסן אתה לידע כמה משאו אחד מהם לא ולמד מאכנים שהקימו כנגל (יהושע ד) הרומו להסתי

חטן

יתהון משה לאללל ית ארעא דקנעו ואמר להון סקר בהדון ארעא דרומא ותסקון לטורא : יח ותחמון ית ארעא מה היא ונת עמא דיתבי עלה ותקוף הוא אין חלש הוצער הוא אין סגי : יט וקמא ארעא דהוא יתיב בה

ירושלמי

וקמא ארעא בשמיניו אינו פירין אז עָצוּן :

כ וקמא שבה ארעא השמיניו אינו פרייה אין פתרון האיר בה אילניו דמיכל אין לא ומעברו חזקתא ותקבון מאיפא דארעא ויומא די אולר בעשרון ותשעה ליתחא דסין יומי דמן בכורי ענבין : כא ופליקו ואלילו ית ארעא מן מדברא דצין עד פלטיית מעלך לאנטרוכיא :

ירושלמי

ונתחו על נתל סגילה וקטעו מתמן עובדא רביה סגור

דענבין חד ופגעו יתיה בקופרה בגי מרון וקברין וכו' סז

רמונא ומן הינא :

כב ופליקו מן צטר דרוכא ואתו עד חררון וממן אחימן ששי ותלמי מרביגי בענק גברא וחברון שבע שניו אתפניית קנס עד לא התבני טאנים דמזכבים : כג ואתו עד גחלא דאתפלא וקצו מתמן עוברתא ואיתפל דענבין חד וסבורווי באסקלא בכתוף מרון סנהון וכו' מן רומניא וכו' מן הינא : כד לאתרא שהוא קרו גחלא דאתפלא על עיסק עוברתא דקציצו מתמן בגי ישראל ונהו חמרא נטיף

באר רחובות דקדוקי רש"י

(א) דהא כולאוי אפשר לפרש מלת הכוזבים וענין ייפה ושיירה ויהיה משמעו כי משה אס לראות אס וישבי הארץ הולכי שירות הן תקשה ומה פסקותא לן בזה לכן קאמר רש"י כתרנושו הכפנתין והיינו כרכין הפתוחין מלך חומה ורנה לומר מלת הכוזבים הוא שם מושאל וכמו דשייכא ויתכן לדבר על סייפה ושיירה לשון מחנה כעבור דחין להס חומה סביבותיהם כן שייך ויתכן גם לדבר לשון מחנה על יושבי פרוזת מלך חומה : (ב) ודהו למכתב ויכולו צו"ו ויולאפוס בסוף והיינו סתן לרכיסי ויכולו (ויאזין גקומן) משום דהו רביס אלא כתיב ויכולו לשון יסוד (ער ארז גקומן) שמשעמיה כלכ לדנו וכולי :

רשב"ם

שקרא משה כשנעשה נשירתו והמקידו על ביתו שכן היה ונהגם כמו ויקרא פרעה שם יוסף לפנת פענח . ויקרא לדניאל כלשנר דהוא שמייה בלטשנר כשם אלהיו : (יח) ורואיתם את הארץ מה היא . אס היא בתמלחה ארץ יערים או חלקה או ארץ (מטועת) ס"ח מטועת) ולמה כי לפרימה שתרואו את הארץ תכינולו כלי מלחמה לכתת את היערים ולהכין בליכת סיילותיכם כי בטומים היו שה' יתן להם את ארץ כנען אך לא בלאטורח כי אס בענין ערכי המלחמה : המוק הוא . כל זה לסודיע באיזה ענין יערכו אתם מלחמה : (יט) ומה הארץ אשר הוא יושב בו ומה הארץ אשר אמרנו למעלה נודבר בך היא בתחילת המלכות שאין שם יושב ועתה נודבר בך ארץ אשר הם יושבים בה הטובה היא אס רעה . אס מלאה תבואות הרבה וימלאו בה כל טוב למלחמותם ולא יערכו להקדים להם נדה כל כך לגת מלחמה נוקד' : הכוזבים . וישבים . או בערו הנוכר . כל זה לדעת אס נרכיסי לעשות דייק וסוללות לכבוש את הערים : (כ) השמנה היא וכו' . להודיע לישראל זימלאוהו ונת חלב וכש כמו שהבטיחם הקב"ה : והתחזקתם . כאנשים גבורים לקחת ולאתגורו מפניאיש : והגמים ימי בכורי ענבים . זה מניד הכתוב מפני אשכל של ענבים שנטלו : (כב) ויכא עד חכרון . הגדה נראית פשט שעל כלכ אחר הכתוב שנאמר ולו אתן את הארץ אשר דרך בה והביאותיו אל הארץ אשר באשמה וזרעו יורשנה לפיכך ויכא עד חכרון . הוא כלכ ונשתטח על קבורת

מכלל יופי

המקום היו כונים כאקום אחר למה מן הראשון כמשיכות ולא נכנתה חכרון קודם צוען מנרים אלא מפני היותה טובה מונה . ויש אומרים שהטעם שבנחה ארבע לכניו שבע שנים לפני הכנות צוען מנרים שהיתה קדמונית להגוד הפלגת חיי האנשים האלה כי כאשר היו מופלגים בקוונתם כן ימיהם ארוכים מכל האדם כי להם נכנתה חכרון לפני צוען מנרים זקפלו בה כמה דורות עד היום שהוא זכום הודיע גם כן שבה דקנעו היות חכרון קדמונית מאד עדיין עושה פירות שמיים ונדל ס כאשר הגיד באשכול וכל שכן הארץ השמנה שהיא יותר שמנה :

(כג) (במוט) - כך עין : (כד) (כ) (כא) (כ) (כ)

הדרך בנגב ובלעדו פוראקי : (יט) (הבמחנים) - ההא כנעיא והיא לשאלה וכו' בפתח מפני השוא : (כ) (א) רזה . תאר ענין כחש וחכרון ואכור : (כב) ויכא עד חכרון . אמרו רבותינו ל"כ ימים ויכא על כלכ שהלך ונשתטח חקבי אבות להתפלל שאלתיה ניסת לחכרון להיות בעצתם וכן כאשר ולו אתן את הארץ אשר דרך בה וכתיב ויתנו לכלכ את חכרון : וחכרון שבע שנים נכנתה . להודיע שכן ארץ ישראל כי כשנפלו בוני המגדל על פני כל הארץ ופרוורכו עליה כלי ספק כשהיו כונים עיר היו כונים במקום יותר חסוכ ונאמר היה נר להם

בדתו משם בני ישראל : כה וישבו מתור
 ב הארץ מקץ ארבעים יום : כו וילכו ויבאו
 אל משה ואל אהרן ואל כל עדת בני
 ישראל אל מדבר פארן קדשה וישבו אתם
 דבר ואת כל העדה ויראו את פני הארץ :
 כז ויספרו לו ויאמרו באנו אל הארץ
 5 אשר שלחתנו וגם זבת חלב ודבש הוא וה
 פריה : כח אפס כי עז העם הישב בארץ
 והערים בצרות גדלת מאד וגם ילדי הענק
 וראינו שם : כט עמלק יושב בארץ הנגב
 והחתי והיבוי והאמרי יושב בהר והקנעני
 יושב על העם ועל יד הירדן : ל והם
 חלב את העם ואר משה ויאמר עלה
 געלה וירשנו אתה כי יכול נוכל לה :
 לא והאנשים אשר עלו עמו אמרו לא
 נוכל לעלות אל העם כי חזק הוא ממנו :
 לב ויצאו דברת הארץ אשר תרו אתה
 אל בני ישראל לאמר הארץ אשר עברנו
 בה לתור אתה ארץ אכלת יושביה הוא וכל
 העם אשר ראינו בתוכה אנשי מדות :
 לג ושם ראינו את הנפילים בני ענק
 מז

ב

ה

דאתכלא על עיסק אתכלא דקצו מתמן בני
 ישראל : כה ותבו מלאכלא ותארעא
 מסוף ארבעין יומין : כו ואזלו ואתו לת
 משה ולנת אהרן ולנת כל כנשתא דבני
 ישראל למדברא דפארן לרקם ואתיבו
 יתהון פתנמא ונת כל כנשתא ואחזיאונן
 נת אבא דארעא : כז ואשפתעיאוו ליה
 ואמרו אתינא לארעא דשלחתנא ואף עבדא
 חלב ודבש היא ודין אבא : כח לחור
 ארי סקיף עמא דיתיב בארעא וקרנא
 כריכן כבדן לחנא ואף בני נפריא חוונא
 חמן : כט עמלקא יתיב בארע דרוקא
 והתאה ויבוסאה ואמוראה יתיב בטורא
 וכנענאה יתיב על ימא ועל כיה ירדנא :
 ל ואצית כלב יתעמא למשרה ואמר
 מיסק ניסק ונירת יתה ארי מיכל ניכור
 לה : לא ונבריא דסליקו עמיה אמרו לא
 ניכול למיסק לנת עמא ארי סקיף דהיא
 מננא : לב ואפיקו שום ביש על ארעא
 דאלילו יתה לנת בני ישראל למימר ארעא
 דעברנא בה לאכלא יתה ארעא מקטנא
 יתבאה היא וכל עמא דחוונא בנה אנשו

דמשחן : לג ותמן חוונא ית גבריא בני ענק מן גבריא ודענא בעיני גפשו
 כקמצין

דשי

אלכן אחד מן הירדן על שמו והקומוה בגלגל ושקלוס רבותינו מסקל כל אחד ארבעים סאה תמיד טובא דמידלי לביס על כתפיה חיכו אלה על
 משהו כנשאו שמסיעין אותו להרים : (כה) וישבו מתור הארץ מקץ ארבעים יום . והלא ארכע מלות כרסה על ארכע מלות פרה
 כיה ומהלך אדם כינוי עשרה פרסאות ליום הרי מהלך ארבעים יום מן המזלח למערכ וחס הלכו ארכה ורמכה אלה גלוי למני הקב"ה שיש
 עליהם יום לשנה קמר למניהם את הדרך : (כו) וילכו ויבאו . (סוטה לה) מהו וילכו להקיש הליכתן לביאתן מה ביאתן כעלה רש
 אף הליכתן כעלה רעה : וישבו אזהם דכד . את משה ואת אהרן : (כז) זבת חלב ודבש היא . (במדבר רבה) כלזה
 סקר סאין חומרים בוקלת חמת כתחלתן חין עתקיים כסומו : (כח) כצורות . לזון חזק ותרומנו כריסן לשון כירכיות עגול
 ובלשן ארשי כרין עגול : (כט) עמלק ושבוג . לפי שנטו כעמלק כנר הוכירוהו מדגלים כדי ליערם : על יד הירדן . יד כמשת
 אצד

נגיף מניה פתחלא : כח ותבו מלאללא ית ארעא ברומינא יומין ברהא דאב מסוף ארבעין יומין :
 כו ואזלו ואתו לזר משה ולזר אחרו ולזר כל פנשמת דישאל למדברא דפארן לרבם ואתיבו להון פתקמא
 ולזר כל בנישמת ותמאונון ית איבא דארעא : כז ואשתיעו ליה ואמרו אהאנא לארעא דשדרתנא וארף עבדא
 תלב דבגש היא ורין איבה : כח להוד ארום תקף עבא דתיב בארעא וקרומא דריבין סניין בקרבו למדא וארף
 סרקיני בעק גיבא חמינא פסון : כט עמלקאי יתבין בארע דרוקא ותימאי ריבוסאי ואמוראי יתבין בטורא
 רבנענאי יתבין על יבא ועל תחום יורבנא : ל ושתק בלב ית עבא ואצמינן לזר משה ואמר מיסק גיסק
 ומבת יתא ארום מיבל גיכול לה : לא ונורבא דפליקו עמיה אמרו לא גיכול למיסק לזר עבא ארום תקף
 היא מנא : לב ואשקו טיב ביש על ארעא דאליה יתה לזר בני ישראל למימר ארעא דעברנו בה לאללא
 יתה ארעא מקטלא יתקא היא במרעין וכל עבא דגיה גבוא מרי מיבל בישין : לג ותמו חמינא ית גבוא

בגי

רשי

אלל הירדן ולא תוכלו לעבור : (ל) ויהם כלב . השתיק את כלם (ג) : אל משה . (במדבר רבה) לשמוע מהסידר
 במשה צווח ואמר וכי וכלכד עשה לנו בן עמרם השמוע היה סכור סכא לספר בגנותו ומתן שהיה כלכם על משה בסכיל דברי המרגלים שתקו
 כלם לשמוע גנותו אמר והלא קרע לנו את היס והוריד לנו את המן והגיו לנו את השליו : עלה בעלה . אפילו בשמים זכוח אומר עשו
 סולמות ועלו שם כללית בכל דבריו : ויהם . לשון שתיקה . וכן (זכריה ב') הם כלבשר (עמוס ו') הם כי לא להזכיר כן
 דרך בני אדם הרונה לשתק אנשים אומר ט"ט (ס"א הם) : (לא) חזק הוא מכונן . (במדבר ד') כביכול כלמי מעלה אמרו (ד) :
 (לג) אוכלת יושביה . ככל מקום שעברנו מלאנום קוצרי מתים והקב"ה עשה לעוהה כדי לטרדם כאשלות ולא יתנו לב לאלו :
 אנשי מרות . גדולים ונכוחים ונריך לתת להם מדה כגון גלית (שמואל ב') גבהוש אמות וורת וכן (ירמיה טו) איש
 מדון איש מדה : (לג) הגפילים . ענקים מכני שמתו ונעול שנפלו מן השמים בימי דור אמוס (יזמא סז) : וכן תיינו בעיניהם -
 שמינו אומרים זה לזה גמלים (רא"ס ונב"א חכמים) יש בכרמים כאנשים (בוטה לה) : ענק . שפעיקים סמה בקומתן :
 לו

באר רחובות דקדוקי רשי

(ג) התרך לרש"י לפרש כי כי הובא דלא תימא דנות ויבם הוא עיניו גריו והסתה (כל"א ריינין) דלא יתכן כאן :
 (ד) גרסינן בסוטה דף ל"ה אחר רבי הניחא כר פפא דבר גדול דבריו מרגלים כחותה שעה כי חזק הוא בקצרו אל תקרי במנו אלל
 במנו כביכול כלפי מעלה אחרו אפילו בעל בית אין יכול להוציא כליו משם עד כאן לשון הגמרא *
 והכה שופעתי מן רבים מתחשבים למדקדקים דומפשי אל תקרי בקצרו כחלפוס אלל חקנו כחולס וזה ג"ס אף שאין בגמרא שום נקודה
 ראיתי נוסחאות חדשים מקרוב כאלו שנקדו תוך הגמרא כזה אל תקרי מכניגו כחולס וזה ג"ס אף שאין בגמרא שום נקודה
 בשום מקום בקצרו כחולס וכי לא ראו בענין המרגלים ואעשה אותן לגוי גדול ועמוס ומנו כחלפוס כתיב ואף ע"כ הוא משמש לנסתר
 במנו : וגם לא פקדו ורלו עיניהם דבר רש"י בסוטה כד"ה אל תקרי לא גרם ליה שאין הפרש קרויה כן במנו הנאמר על יתד
 מגדברים

רשב"ם

קבורת אבות ונתפלל מינלל מעצת מרגלים . זמניו ביהושע שמתן לכלב את חסדו בדכתיב זאת שדה העיר ואת חצירה תמו כלכל בן יפוסה
 באחיותו . ומכל מקום לפי עיקר פשוטו ויבא כל אחד ואחד עד חסרון שרי אמרו וגם בני כענקים ראינו שם בחסרון . וכתיב ושם
 דחינו את הנפילים בני ענק : לפי פשוטו מכנתה לפי אונן . וגם כן חשבה יותר עיר הישנה מן העיר החדשה .
 שהיו ישראל מכירים חשיבותה של צוען הוצרך לומר כי ערו ישראל חשבים יותר וגם מתוך יושנה היו בה ענקים שהם מדורות הראשונים :
 (ב) ויהם . שיתקם בחמותו : (לג) מן הנפילים . הראשונים כדכתיב "בנראשית הנפילים היו כהרץ" . בימים ההם :
 כפגמים הנמוך נראה לגבוה נמוך דכה כמגבים שהם נמוכים מאד . וזה מוכיח הישע על חסון הארץ . וישגי כמגבים :
 (ט) סר

מכלל יופי

(כח) (אפס) . בא (כד) למקום ההוא קרא .
 במקום בריתי : הקורא וכן
 (ל) (נוריס) . פועל : ויגד ליעקב המגיד רובים ככה :
 דחבר הנוסף
 העובר בלומר, השריק העם שישמעו אל משה

ומדברים

מִן־הַנְּפִלִים וְהָיָה בְּעֵינֵינוּ כְּחַנְבִּים וְכֵן הָיִינוּ
 בְּעֵינֵיהֶם : א וַתֵּשֶׁא כָל־הַעֲדָה בִּיתְנוּ אֶת־
 קוֹלָם וַיִּבְכוּ הָעָם בְּלִילָה הַהוּא : ב וַיִּלְנוּ
 עַל־מֹשֶׁה וְעַל־אַהֲרֹן כָּל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמְרוּ
 אֱלֹהִים כָּל־הַעֲדָה לֹד־מִתְנוּ בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם
 או במדבר הַזֶּה לוֹ מִתְנוּ : ג וְלִמָּחָה יִהְיֶה
 מִבֵּיא אֲרָצוֹ אֶל־הָאֶרֶץ הַזֹּאת לְנַפֵּל בְּחָרֶב
 נַשְׁיֵנוּ וְנִשְׁפְּנוּ יִהְיוּ לְבָנֵי הַלְוָיָה מִזֶּה שׁוֹב
 מִצְרַיִמָּה : ד וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל־אָחִיו נַחֲמֵה
 רָאשׁ וּנְשׁוּבָה מִצְרַיִמָּה : ה וַיַּפֵּל מֹשֶׁה
 וְאַהֲרֹן עַל־פְּנֵיהֶם לִפְנֵי כָל־קְהַל עֲדַת בְּנֵי
 יִשְׂרָאֵל : ו וַיְהוֹשֶׁעַ בֶּן־נּוּן וְכָלֵב בֶּן־יִפְתָּה
 מִן־הַחַיִּים אֶת־הָאֶרֶץ קָרְעוּ בְּגָדֵיהֶם :
 ז וַיֹּאמְרוּ אֶל־כָּל־עֲדַת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר
 הָאֶרֶץ אֲשֶׁר עָבְרָנוּ בָּהּ לְתוֹר אֲתָהּ טוֹבָה
 שלישי הָאֶרֶץ מְאֹד מְאֹד : ח אִם־תִּפְּצוּ בְּנֵי יִהוָה
 וְהֵבִיא אֲתָנוּ אֶל־הָאֶרֶץ הַזֹּאת וְנִתְּנָה לָנוּ
 אֶרֶץ אֲשֶׁר־הוּא זֶבֶת חֶלֶב וְדָבָשׁ : ט אַךְ
 בִּיהוָה אֵל־תִּמְרְדוּ וְאַתֶּם אֶל־תִּירְאוּ אֶת־
 עַם הָאֶרֶץ כִּי לְחַמְנוּ הֵם סָר צֶלֶם מַעֲלִיָּהֶם
 וַיְהוּה אֲתָנוּ אֶל־תִּירָאִים : י וַיֹּאמְרוּ כָל־
 הַעֲדָה לְרִמּוֹס אֲתָם בְּאָבְנִים וּכְבוֹד יִהְיֶה
 נִרְאָה בְּאַהֲל מוֹעֵד אֶל־כָּל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל : פ
 יא וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה עַד־אָנֹכִי וַיִּנְאַצְנִי
 הָעָם הַזֶּה וְעַד־אָנֹכִי לֹא־יֵאֱמִינוּ בִּי בְּכָל־
 הַאֲתוֹת אֲשֶׁר עָשִׂיתִי בְּקִרְבּוֹ : יב אֲכַנּוּ
 כְּדָבָר וַאֲדִישְׁנוּ וַאֲעֲשֶׂה אֶתְךָ לְגוֹי־נְדוּד־
 וְעֶצוֹס

יד

ג

שלישי

ד

כְּקִמְצִין וְכֵן הוֹרָא בְּעֵינֵיהוֹן : א וַאֲרִימַת
 כָּל־כְּנֻשָׁתָא וַיִּקְבּוּ יַת־קַהֲלָהוֹן וְכֵן עָמַד
 כְּלִילִיא הַהוּא : י ב וַאֲחֻרְעָמוּ עַל־מֹשֶׁה
 וְעַל־אַהֲרֹן כָּל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַאֲמָרוּ לְדָוִד
 כָּל־כְּנֻשָׁתָא לְוַי־דְּמַתְנָא בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם
 או במדברָא הַדִּין לְוַי־דְּמַתְנָא : ג וְלִמָּחָה
 יוֹ מַעֲיִל יִתְנָא לְאֶרֶץ הַדָּא לְמִיפֵל בְּחָרֶבָא
 נַשְׁנָא וְנִשְׁפְּלָנָא יִהְיוּ לְבִיזָא הַלָּא טַב לָנָא
 דִּינִתּוּב לְמִצְרַיִם : ד וַאֲמָרוּ נָבַר לְאַחֻוּתֵי
 נַמְנֵי רִישָׁא וְנִתּוּב לְמִצְרַיִם : ה וְנַפֵּל מֹשֶׁה
 וְאַהֲרֹן עַל־אַפִּיָהוֹן קָדָם כָּל־קַהֲל כְּנֻשָׁתָא
 דְּבְנֵי יִשְׂרָאֵל : ו וַיְהוֹשֶׁעַ בֶּן־נּוּן וְכָלֵב בֶּן־
 יִפְתָּה מִן־מַאֲלֵלֵי יַת־אֶרֶץ אֲרָצָא בְּזַעַר לְבוּשֵׁיהוֹן :
 ז וַאֲמָרוּ לְכָל־כְּנֻשָׁתָא דְּבְנֵי־יִשְׂרָאֵל
 לְמִימְרָא אֶרֶץ דְּעָבְרָנָא כַּה לְאֵלְלָא יִתְהַ טָבָא
 אֶרֶץ אֲרָצָא לְהַדָּא לְחַדָּא : ח אִם־תִּפְּצוּ בְּנֵי
 קַדְשֵׁי וַיַּעַל יִתְנָא לְאֶרֶץ הַדָּא וְיִתְנִינָה
 לָנָא אֶרֶץ דְּהוּא עֲבָדָא חֶלֶב וְדָבָשׁ :
 ט בְּרַם בְּמִימְרָא־דְּנֵי לֹא־תִמְרְדוּן וְאַתּוּן
 לֹא־תִדְחַלּוּן מִן־עַמָּא דְּאֶרֶץ אַרִי בִּידְנָא
 מִסִּירִין אַנּוּן עַדָּא תּוֹקֶפְהוֹן מִנְהוֹן וּמִימְרָא
 דְּנֵי בְּסַעֲדָנָא לֹא־תִדְחַלּוּן מִנְהוֹן : י וַאֲמָרוּ
 כָּל־כְּנֻשָׁתָא לְמִרְגָם יִתְהוֹן בְּאַבְנֵיָא וּקְרָא
 דְּנֵי אֲתִנְלִי בְּמִשְׁכַּן זִמְנָא לְכָל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל :
 יא וַאֲמַר יוֹ לְמֹשֶׁה עַד־אִימְתִי יְהוֹן־
 מְרַגְזִין קָדְמִי עָמַד הַדִּין וְעַד־אִימְתִי לֹא־
 יְהִימְנוּן בְּמִימְרֵי־בְּכָל אֲתִיָּא דְּעַבְרִית בִּינֵיהוֹן :
 יב אִמְחִינּוּן בְּמוֹתָא וַאֲשַׁצִּינוּן וַאֲעַבְדוּ
 יתך

בני ענק מנגיפה גיבריא וְהוּינא דְמַעֲיָן בְּאַנְפֵי נַפְשָׁנָא הֵי פְקֻמְצִין וְחִיבְדִין הוּינא דְמַעֲיָן בְּאַנְפֵי נַפְשֵׁיהוּן : א ואריכות
כר כְּנִשְׁתָּא וְיִהְיֶה ית קְלִיָּהוּן וְיִכְבוּ עִמָּא בְּלִילִיָּא הֵהוּא וְאַתְקִיבֵנָת לְהוּן הֵהוּא לִילִיָּא לְכִיבְתָא קְדָרִיָּהוּן : ג וְאַתְרַבְעִמָּו
עַל מִשְׁרָה וְעַל אֲתָרֵן כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַר לְהוּן כָּל בְּנִשְׁתָּא לְנָא דְמִתְנָא בְּאַרְעָא דְמַצְרַיִם אוּ בְּמִדְבָּרָא הָדִין לְנָא
דְּמִתְנָא : ג וְלִמָּא יִי מַעֲיָר יִתְנָא לְאַרְעָא הָדָא לְמִיפַל בְּתַרְבָּא דְבְּנֵי עַמֵּי וְטַפְלָנָא יִתְּוֹן לְמִיבֹו הָלָא טַב לְנָא

ירושלמי

נשני עלו סלך גתחור למצרים :

דְּנִתְרֹב לְמַצְרַיִם : ד וְאָמְרוּ גְבַר לְאַחֵי נַמְנֵי עַלְו
קְלִיד לְרִישׁ וְנִתְרֹב לְמַצְרַיִם : ה וְאַתְרַבְיָנוּ מִשְׁרָת
וְאַתְרֵן עַל אֲפִידֵיָו קָדָם כָּר בְּנִשְׁתָּא דְבְּנֵי יִשְׂרָאֵל :

ו ויהושע בר נון וגו' : ז ואמרו לכל בנישמתא וגו' : ח אין רעוא דיי אית בנא ואעיל יתנא וגו' :
ט ברם בפיקודיא ביי לא תבטשו ואתון לא תבחרון מן עמא דארעא ארום בידנא קסירין היגון מש חיל
גברותהון מעלהון ומיקרא ביי בפענא לא תבחרון מנהון : י ואמרו כל בנישמתא לאטרא יתהון באכניא ואמר
שכינתא ביי אהגלי בענני יקרא במושכו ומנא : יא ואמר יי למשרה עד איקתי יהו מרעין קדמי עמא הדין ועד
איקתי לא יהיגון במסרי לקל אתותא דעבדירי בינהון : יב אקתי יתהון במחמא דמותא ואישצי יתהון

רש"י

(א) כל העדה . סנהדרות : (ב) לו מתנו . הלואיותנו : (ג) נתנה ראש . כתרנונו נמני רישא גסיס עלינו
מלך ורבותינו פירשו לשון ע"ה (ה) : (ט) אל המרוד . ושוכחתם אל תיראו : כי לחמנו הם . נאלמם כלתם . סר
צרים . מנינם ומזקם כשרים טהה מתו איז טהיה מנין עליהם (סוטר לח) . ד"ה גלו של מקום סר מעליהם : (י) לרגום
אוהם . את יהושע וכלכ : וכבוד ה' . (במדבר רבה) העני ירדס : (יא) עד אנה : עד היכן ינאצוני . ירגיוני : בכר
האותות . כשיל כל הנסים שעשיתי להם היל להם להאמין שהיכולת בידי לקיים הכתתי : (יב) ואורישנו . כתרנונו לשון תרונין
וא"ת

באר רחובות דקדוקי רש"י

אנדכרים עליו (כל"א מן אים) למקנה של רבים שאומרים על עצמן (כל"א פון אונז) וכן כתבו התוספות בערכין דף ט"ו ע"כ וכן הסכת
כל המדקדקים וכהיותי באמטטראס שמעתי וקלתי מאדוני ח"ו הסכס השלם כמור"ה שמואל פונא דקאמר באשר
דחאמת הוא עם רש"י וסוייעתו דלא גרסי בנמרא אל תקרי משום דחין חילוק כנ"ל לתקשה על רבי תנינא סר פפא מאין הוילא הוא למורו
דכלפי מעלה אמרו וקאמרו החכם הנ"ל דקשיא לרבי תנינא סר פפא דהוי למכתב כי תוקרי הם מקנה (וילא זיין שטארקיר פון אונז) וזו היו
לשון נופל על לשון והיינו לשון רבים כנגד לשון רבים ומדכתיס כי חוק דהיא כלשון יחיד על כורחך מלת מקנה
משמש גם כן ליחיד כסתו ושפיר נופל לשון יחיד כי חוק הוא (ער איז שטארקיר) מקנה (מעהר אז ער) וזה כיון רש"י בתוספת כלפי
מעלה אמרו :

(ה) משום דעיקר נתיבה לא שייכא רק בדבר שאין בו רוח חיים וכו' ומטעם ליד לאפוקי בגוף האדם כי המי נושא את עצמו והיכא
אמרו כתיבה ראש לכן קאמר רש"י כתרנונו כאמי רישא ורצה לומר וזלת כתיבה דככאן לאו ענין כתיבה ממש הוא רק ענין
מנוי נתיבה (מיד וקלין ער וועלן) אבל לדעת רבותינו ל"ו מלת נתיבה כתיבה ממש היא כיה"ע"ו הוצרכה לשאת ככתף וניתנת ומיטלטל
מיד ליד : (ו) רש"י

רשב"ם

(ט) סר גלם מעליהם : אין להם מחסה לחקות בו כי כבר נזכר וכל יושבי ארץ מפנינו משעה שהוכיסיס כמו שאמרה רמב"ם הזונה
וכדכתיב

מכלל יופי

ומדברים עליו אך מוציא דבה הוא שקר ודבר מגונה וזה
'וכיה' אנשי מדות : פירוש מדות גדולות :
יד (ב) וילגו . ענין הרעומות מבנין נפעל ;
(ט) כי לחמנו הם . נאלמם כלתם וכן אובלי עמי אכלו
לחם . וטעם סר גלם מעליהם כי הנכור אס אין
לו מנין שיג עליו ויהיה ללו לכוריא . או ידמו לשרי מעלה שאין

ועצום ממנו : יג ויאמר משה אל יהוה
 ושמו מצרים כי העלית בכחך את העם
 הזה מקרבו : יד ואמרו אל יושב הארץ
 הזאת שמעו כי אמה יהוה בקרב העם
 יהוה אשר עין בעין נראה אתה יהוה ועננך
 עמד עליהם ובעמד ענן אמה הלך לפניהם
 יומם ובעמוד אש לילה : טו והמתה את
 העם הזה באיש אחד ואמרו הגוים אשר
 שמעו את שמעך לאמר : טז מבלתי
 יכלת יהוה להביא את העם הזה אל הארץ
 אשר נשבע להם וישחטם במדבר :
 יז ועתה יגדל נא כח אדני כאשר דברת
 לאמר : יח יהוה ארד אפים ורבה חסד
 נשא עון ופשע ונקמה לא ינקמה פקד עון
 אבות על בנים עד שלשים וערר רבועים :
 יט סלח נא לעון העם הזה כגדל חסדך
 וכאשר נשאתה לעם הזה ממצרים ועד
 הנה : כ ויאמר יהוה סלחתי כדברך :
 כא ואולם חייאני וימלא כבוד יהוה את
 כל

יח ויחסי

יחך לעם רב ופקיף מן הון : יג ויאמר
 משה קדם יי וישמעון מפני ארי
 אסיקתא בחילך ית עמא הדין מביניהון :
 יד וימרון לתיב ארעא הדא דשמעו
 ארי את יי דשכינתך שריא בגו עמא הדין
 דביניהון חון שכינת יקרא דיי ועננך משיח
 עלויהון ובעמודא דעננא את מדבר קדמיהון
 ביממא ובעמודא דאש ואתא בלי ליה :
 טו ותקטיל ית עמא הדין כגברא דהו
 וימרון עממא דשמעו ית שמעו ובורחך
 למימר : טז מדלית יוכלא קדם יי לאעלא
 ית עמא הדין לארעא דקיים להון וקטליהון
 במדברא : יז וכען סני כען חילא קדמך
 יי כמא דמליתא למימר : יח יי מדחיק
 דנו ומסני למעבד טבון שביק לענו ולמרוד
 סלח לתמיבין לאורייתיה דלא יתיבין לא
 מזבי מסגר חובי אבהון עד בגין מרדן
 עד יד תליתאי ועד יד רביעאי :
 יט שבוק כען לחובי עמא הדין בסניאות
 טבנתך וכמא דשבקתא לעמא הדין ממצרים
 ועד כען : כ ויאמר יי שבקית כפתונך : כא וברם קים אגא ומליא יקרא דיי ית
 כל

דשי

על"ת זה אע"פ לשכונת אבות (שמות לב) ואע"פ איתך לגוי גדול (במדבר דכה) : (יג) ושמעו מצרים
 ושמעו את אשר תהרנס : כי העלית : כי עמא כלשון אחר והם ראו אשר העלית בכחך הגדול אותם מקרובם וכאשמעו אתה הורנס
 לא יאמרו שחטאו לך אלא יאמרו שכונתם יכולת להלחם אצל פנדי וסני הארץ לא יכולת להלחם וזו היא (יד) ואמרואל יושב הארץ
 הזאת : כחו עליו וסני הארץ הזאת ומה יאמרו עליהם מה שאמור בסוף הענין יוכלתי יכולתם : ש יכול שמעו כי אתה ה' שוכן בקרבם ועין
 בעין אתה נראה להם והכל כדרך חכה ולא הכירו כן שנתקה אהבתך מהם עד הנה : (טו) והמתה את העם הזה כאיש אחד :
 שתאוס ומתוך כך יאמרו הגוים אשר שמעו שמעך וימר : (יז) מבלתי יוכלת מתוך שלא היה יכולת כידו להביאם שחטם : יכולת
 עלינו דומה ע"ע ללשנים ואלה מלכים זאת יאמרו על יושבי הארץ הזאת : ומא הדבור (סנתדרין ק"א) ה' ארך אפים למדיקים ולרשעים כשעלה משה למצרים
 עס דכר הוא (י) : (יז) כאשר דברת לאמר : ומא הדבור (סנתדרין ק"א) ה' ארך אפים למדיקים ולרשעים יאכזרו אחר לנטיח שאת
 מצאומה לזקב"ה שהיה יושב וכותב"ה ארך אפים אמר לו למדיקים אמר לו להקב"ה אחר לרשעים אמר לו להקב"ה והלא אמרת לו למדיקים אמר לו
 ערוך לדבר כשחטאו ישראל כעגל וכמרגלים נתפלל משה לפניו כדרך אפים אמר לו להקב"ה והלא אמרת לו למדיקים אמר לו
 ופלא אפרת ליתף לרשעים : יגדל גא בזה"ה : לעשות

ואמרי יחד לעם רב זמקוף מנהון : י צאמר משרה דישמעון בניהון דאישתקרו לביא ארום אשיקתא
 בחילך ית עמא רבין מבימהון : יד ויקרון בחנווא לתיבי ארעא תרא דישמעון ארום אנת הויא : י דשכינתך
 שרוא בגו עמא (הדין) דקציעהון חמון שכינתך יקרך על שוורא דסיני וקריהו פקון אביהון דענגד מטליל עליוהון
 דלא יתקרון משרבא ומטרא ובעמורא בענגא אנת מדבר קדמיהון ביקמא מטול למכבא טוביא ויליכתא וקמול
 משרבא ובעמורא דאישתא לצוקרא בלילא : טו וכן דבר כל גפיה האלין אנת מטיל ית עמא תרוז גברא חד
 זגוי : טז מן בגלל דלא הוור יוכלא מן קדם יי זגוי : יז וקרן יסגי כרון חילא קדקד : יח ומתמלי בתמיז
 עליוהון ותי תישבי לעם בב היקמא דמליקא למימר :

ירושלמי

יח : יי אריך הים וקריב בתמין שרי להגיבין ומכפר
 על סודתמין מוכי לדמייבין לאורייתא ולדלא תייבין לא
 מוכי מסער חובי אבהו בשיעוין על בגין זגוי : יט שבוך
 קרון לסודתנות עמא תרוז פגניאות טבנותך והיקמא
 דשריתא לעמא תרוז מן זמן דנפקי קמציבין ועד קרון :
 כ וצמר יי שביקית בפתיקך : כא וברם בשבויעת קיים אגיא ומלייא וקרא יי ית פל ארעא :
 ארום

רשי

אעשות דכוך : (יח) וקה . לשטים . לאיעקא . לשאין טבין : (ב) כדברין . כשכלמה שאמרת פן ואמרו מכלתי
 יכולת ה' : (כא) גאולם . כמו אכל זאת אעשה להם (ז) : חי אגוי . לשן שנועה כשם שאני חי וכנודי ימלא את כל הארץ ק
 חקים

באר רחובות דקדוקי רשי

(א) רשי הוה לפרש המקרא כדרך הפשוטה לכן קאמר רש"י מס דבר הוא ודע לומר התי"ו כולת יבלת היא לתואר השם דכר במן
 התי"ו כולת יבשת המים אכלרכי אליעזר במסכת כרכות מילין בפשוטה דקרא וקשיא ליה דלמי פשוטו יכור
 יעבי ליה לכן מוקיה רבי אליעזר להתי"ו כולת יבלת סימן לנכבה וקאמר משה לפני הקב"ה עשיו אמרו האמונות תשס כעת
 כקביה ועיין בעין יעקב שם ברשב"א :
 (ב) משום דמלת ארלם מצינו בן שווא שם החדר הגעשה לפני בית הפנימי בדכתיב ואלם לפני הכית דלא יתכן כאן למן
 הוסיף לפרש דמלת ארלם ככאן משנתת כעוקם אכל והיינו מורה אמתית קיום הדסר ואלם (פר וואר)
 חאת אעשה להם :

רשבי

וכדכתיב נחמו נחמו כל יושבי כנין : (יד) ואמרו אל יפסך הארץ הוה : ואמרו מזדים על יושבי ארץ כנען כמו שמופרש לפנינו שישאר
 מזדים מכלתי יכולת ונו' אכל עכשיו מפרש תחילה למה יאמרו מזדים כן . כי שמעו שאתה הולאתה כח גדול וכעמוד אש וכעמוד
 אשן הכל דרך אהבה יתירה וחובה . ולכסוף יהגם כאיש אחד . ואמרו מזדים לא מתוך שאלה עשה להם כך אלא מכלתי יכולת להלחם
 עם שלשים ואחד מלטים : ועתה טוב מחרון אפך . למען שוק שאת יתחלל : (ז) יגדל לא כח . להאריך אפך . כדכתיב טוב ארך
 אפים ומכור ומושל ברוחו מולך עד : (כ) סלמתי . סולת אטי עבשיו . במוכתתי כסף השדה : כדכרך . שלא חכנו כדבר
 בפנים אמת אלא ארוך להם עד ארבעים שנה : (כא) זאולם . זאלא :

מכלל יופי

וימסו ויזיזו אף כמון כפא עליו השמש לפיכך אלת יראוס :
 (יד) גראה אהה . הכלל שהבינוני לומר בסגול
 ולתקרה בקמץ ובא זה בקמץ לומר זיתכו לומר מי
 הוא פועל עבד ולא בינוני ואם בעבור גראה אהה ה' גראה הוא
 עסהר והוא דמז אלה כבוד זפירושו אהה ה' גראה :
 (טז) (מכלתי) - כמאן : (יבלת) . סקור ובא
 שלם עם ההיו הנוספת אף על פי שבתופה הוה
 שלא ברך חבריו ואפשר שהווא שם גופפה בו התיו אף על
 פי שהווד כתובה מה שלא גופפה כן בשאר גחיה פא אלא אב
 כן תעדר הווד :
 (כא) חי אטי . דרך שנועה ומירושו אטי כשבע שבמו שהוה אמת שלמי
 מי ושימלא כנודי את כל הארץ כן יסיה אמת כי כל האלמים
 הוואים את כנודי אס יראו את הארץ שלא יראו את הארץ וכן חי' כ'
 אס ימות שלא ימות : או הטעם סלמתי כדכרך שארוך להם אפי
 ולא אמתיות ואותם כאיש אחד כי אטי כמלך כשר ודס שמוהר להקם
 בשעת כעמו אס איראתו שיעוה ולא יסיה לו . וכן לשלם גמול לאויביו
 וחם

כל הארץ : כב כי כל האנשים הראים
את כבדי ואתיאתי אשר עשיתי במצרים
ובמדבר ונסו אתי זה עשר פעמים ולא
שמעו בקולי : כג אסיראו את הארץ
אשר נשבעתי לאבתם וכל מאצו לא
יראוה : כד ועבדי כלב עקב היתה רוח
אחרת עמו וימלא אחרי והביאתו אל
הארץ אשר בא שמה ורעו יורשנה :
כה והעמלקי והכנעני יושב בעמק מחר
פנו וסעו לכם המדבר דרך ים סוף : פ
כו וידבר יהוה אל משה ואל אהרן
לאמר : כז עד מתי לעדה הרעה הזאת
אשר המה מלינים עלי את חלונות בני
ישראל אשר המה מלינים עלי שמעתי :
כח אמר אלהים חיאני נאסי יהוה אסי
לא באשר דברתם באוני בן אעשה לכם :
כט במדבר הזה יפלו פגריכם וכל
פקדיכם לכל מספרכם מבן עשרים שנה
ומעלה אשר הלינתם עלי : ל אסי אתם
תבאו אל הארץ אשר נשאתי את ידי לשבן
אתכם בה כי אסי כלב בני יפנה ויהושע בן
נון : לא ושפכם אשר אמרתם לבו יהיה
והביאתי אתם וידעו את הארץ אשר
מאסתם בה : לב ופגריכם אתם יפלו

רביעי

ד

במדבר

רשי

כל ארעה : כב ארי כל נובריא דחו
ית יקרי וית אתנתי דעבדית במצרים
ובמדברא ונסיאו קדמי דנן עסר זמנין ולא
קבילו במימרי : כג אסי יחזון ית ארעה
דקיימית לאבתהון וכל דארניו קדמי לא
יחזונה : כד ועבדי כלב חלף דהנה רוח
או אחרי עמיה ואשלים בתר דחלתי ואעיליניה
לארעה דעל לחמן ובנודתי יירחונה :
כה ועמלקאה וכנענאה יתיב במישרא
מחר אחפנו וטורו לכו ל מדברא אורח
ימא דסוף : כז ומליל יי עס משה ועס
אהרן למימר : כז עד אימתי לכנשתא
בישתא הדא דאנון מחרעמין עלי ית
חורעמת בני ישראל דאנון מחרעמין עלי
שמיע קדמי : כח אימר להון קיסאנא
אמר יי אסי לא כמא דמלילתון קדמי בן
אעבדי לכו : כט במדברא הדן יפלו
פגריכו וכל מגניכו לכל חושבנכו מבר
עשרין שנין ולעלא דאתרעמתון עלי :
ל אסי אתון תיעלון לארעה דקיימית
במימרי לאשראדה יתכון בה אלהן כלב
בר יפנה ויהושע בר נון : לא ושפלכון
דאמרתון לביא יהי ואעיל יתהון וידעון ית
ארעה דקצתון בה : לב ופגריכו דילכון

יפלו

אקיים להם כי כל האנשים הראים את כבדי וכו' ויחלל עמי במדבר הזאת לאמר וכלתי יכולת ה' להביאם לא חמיתם שתחוס כל'ש אחד אלל באיחול ארכעים טכס מעט מ'ט : ויגבר - כמשמעו : זה עשר פעמים - טכס כים ושנים מ'טן ושנים כסליו כולי כדליתא כמסת ערכין : (כג) אם יראו - לא יראו (ח) : ס"א לא יראוה - לא יראו את הארץ : (כד) רוח אחרת - שתי

כב אררם כל גורבניא די תמוז ית יקרי וית איתווי דעקדיית דממציבם ודמדברא ונסיא קדמי דבן עשר ומגין ולא קבילו למימרי : כג בשבועא אמירא דא דלא יחמוז ית ארעא דמיימית לאכתהוון ולא דרא דארעו קדמי ליה יחמונה : כד ועבדי בלב חולף דחנות רוח אוחרי עמה ואשלים בחר בחלמי ואעליניה לארעא דעאל תמוז ונני ירתונה : כה ועמלקא וננענאי יתיב במישרא בחר אתפגו וטילו לכוז למדברא אורח נקא דסוף : כו ומליד י עם וגי : כז עד אימור לבנישמה בישתא דמתתברין עלי ית חרעמורת בני ישראל דהינו מתבעמוז עלי שמינו קדמי : כח אימר לחון בשבועא קים אגא אין לא היבמא דמלי לחון קדמי היבדיו אעביד לכוז : כט במדברא הדיו יתמוז גושמיכוז כל סכרמהון לכל חרשבנהון מבר עשרין שנין ולעילא דאתבעמותו עלי : ל בשבועא תמירא דתמוז לא היעליו לארעא דמיימית במימרי לאשרארה יתכוז בה אררם אלהו בלב בר יפנה ויהושע בר נון : לא וטפלכוז דאמרוז דלקניה יהון ואעיל יתהון וננענו ית ארעא דמיימית בה : לב ופגריכוז דלכוז יתמוז במדברא הדיו וביכוז

ירושלמי

דארימית ית ידי בשבועא

רש"א

(במדבר ר') שתי רוחות אחת בפה ואחת בלב למרגלים אמר לנו עמכם בעצה ולכו היה לומר האמת ועל ידי כן היה בו קט להשתיקם כיון שחומר ויהם כלב שהיו פכורים שיאמר כמותם זהו שחומר כספר יהושע (יהושע יד) ואשיב אותו דבר כאשר עם לבכי ולא כאשר עם פי : וימלא אחרי : וימלא את לבו אחרי : ויה מקרא קצר : אשר בא שמה : חכרון תתן לו : יורישנה : כתרנומו יתריכנה יורישו את הענקים ואת העם אשר בה ולין לתרגמו ורתינה אלא במקום יירשנה (ט) : (כה) והעמלקי וגומר : אם תלכו שם והרגו אתכם מאחר שאיני עמכם : בחר פנו : לאחוריים ופעו לכם וגומר : (כו) לעדה הרעה וגומה : אלו המרגלים מלאן לעדה שהיא עשרה : אשר המה מלינים : את ישראל עלי : את תלונות בני ישראל אשר המה מלינים : אשר המה המרגלים מלינים אותם עלי שמעתי : (כח) חי אני : לשון שבועה (אם לא) כן אעשה כפיכול איני חי : כאשר דברתם : ספקתם מוננו או כמדבר הזה לו מתנו : (כט) וכל פקודיכם לכל מוספרכם : כל הנמוכה לכל מוספר שאתם נמתינו כו כנון ללאת ולכא ללכא ולתת שקלים כל המזויים לכל אותן מוספרות ימותו ואלו הן עשרים שנה וגומר להוויא שכתו של לוי שאין פקודיהם מן עשרים : (לב) ופגריכם אתם : כתרנומו (דילכוז) לפי שדבר על הכניס להכניסם לארץ וחקשלומה ואתם

באר רהובות דקדוקי רש"א

(ח) רצה לומר מלת אם ככאן משמשת לתמיה אינה מתקיימת אם ירא (ווערן זיא דען זעהן) דכאמת לא יראו :

(ט) משום דשורש ר'ש משמשת לשני ענינים עפין ירושה גס ענין גרושין ותרוכין וכדי להכירם זה מזה הוא זה כאשר שורש ר'ש נא בלשון הפעיל אז הוא ענין גרושין ותרוכין כמו יר'שנה כתרנומו יתרכינה (כל אפר טרייכוז) וכאשר בא השורש ירש בלשון קל כזה יר'שנה הוא ענין ירושה ותרנומו יתתינה (עד ווערט ערעין איהר) : כתבו

רש"ב

(כפ) עשר פעמים : הרבה : כמו עשרת מונים : ואפוער כשים : עשר פעמים תפלימוני : רועים

מכלל יופי

ואם יזיחה שולכי יכרחו המוטאים מנומלכתו אל עם אחר ולא יהיה לויכולת להנקם מהם שמה ואולם איני חי ולא אמות כי איני חונתי לעד וימלא כבודי את כל הארץ כי מלכותו בכל משלה ואנה מפני יכרח המוטא הנה בכל מקום הוא תחת מושלתי : (כד) (עקב) בשכר ואמרו על השער עקב לפי שהשכר סוף המעשרה : (רוח) פירושו הרצון וטעם רוח אחרת כנגד המרגלי וזה הפי' : (וורעו יורישנה) או פירושו שלא היה בו רוח ענין ירושה ופירושו ולזרעו כנזאי כמו ביהושע שחומר עלי

קח את יהושע איש אשר רוח בו ועם כל זה וימלא אחרי מחסדותו ושלמותו לכן והביאותיו אל הארץ אשר בא שמה היא חכרון שיזכה בה לנחלתו וזרעו יירשנה : ורכותיו ז"ל אמרו שהיה רוח אחרת עמו ממה שהראה לחכריו כי הע סבורים המרגלים

במדבר הוה: לג זבניכם והיו רעים במדבר
 ארבעים שנה ונשאו את זנותיכם עד-תם
 פגריכם במדבר: לד במספר הימים
 אשר-תרתם את-הארץ ארבעים יום ויום
 לשנה יום לשנה תשאו את-עונתיכם
 ארבעים שנה וידעתם את-תנואתי:
 לה אני יהוה דברתי אס-לא נא את-אעשה
 לכל-העדה הרעה הזאת המועדים עלי
 במדבר הנהייתמו ושם ימתו: לו והאנשים
 אשר-שלח משה לתור את-הארץ וישבו
 וילגו עליו את-כל-העדה להוציא דבר
 על-הארץ: לו וימתו האנשים מוצאי
 דבר-הארץ רעה במנפה לפני יהוה:
 לח ויהושע בר-נון וכלב בן-יפנה היו מן-
 האנשים ההם ההלכים לתור את-הארץ:
 לט וידבר משה את-הדברים האלה
 אל-כל-בני ישראל ויתאבלו העם מאד:
 מ וישכמו בבקר ויעלו אל-ראש-ההר
 לאמר הנה ועלינו אל-המקום אשר-אמר
 יהוה כי הטאנו: מא ויאמר משה למה
 זה אתם עברים ארתי יהוה והוא לא
 תצלה: מב אל-תעלו כי אין יהוה בקרבכם
 ולא

לשקר

יפלו במדבר-ההה הדין: לג ובניכון יהוה
 מאחריו במדברא ארבעין שנין ויקבלון ית-
 חוביכון עד-דיסופון פגריכון במדברא:
 לד במנן יומא דאליתון ית-ארעא
 ארבעין יומין יומא לשתא יומא לשתא
 תקבלון ית-חוביכון ארבעין שנין ותדעון
 ית-דארתעמתון עלי: לה אנא ייגורית
 במימרי אס-לא דא אעביד לכל-כנישתא
 בישתא הדא דאודמנו עלי במדברא הדין
 יסופון ותמן ימותון: לו ונבריא די-שלח
 משה לאלקא ית-ארעא ותבו וארעימו
 עלוהי ית-כל-כנישתא לאפקא שום-בישעל-
 ארעא: לו ומיתו נבריא דאפיקו שום
 ביש על-ארעא במותנא קדם יי: לח
 ויהושע בר-נון וכלב בר-יפנה אתקינו מן-
 נבריא האנון דאולו לאלקא ית-ארעא:
 לט ומליל משה ית-פתגמיה האלון
 לכל בני ישראל ואתאבלו עמא לחדא:
 מ ואקדימו בצפרא וסליקו לריש-טורא
 למימר הא אנחנא סלקין לאתרא דאמר יי
 ארי חבנא: מא נאמר משה למה דגן
 אתון עברין על-גזירת מימרא דיי והיא לא-
 תצלה: מב לא תסקון ארי לית-שכינתא

דש"י

ד"י

ואתם תמותו כופל לשון זה כאן לומר אתם: (לג) ארבעים שנה - לא תת אחד מהם סמות מן שנים לכך נגזר ארבעים שנה
 כדי סיון חותן של בני עשרים תגיעין לכלל שנים וזכה ראשונה היתה ככלל וחף על פי שקדשה לשלום המדבריים לפי שמשעמו את
 העגל עלתה נזרה זו כמחשבה אלא שהחיתן להם עד שתתמלא סאתם חיה סאתר (שמות לב) וזכום סקדי כמרגלים ופקדתי עליהם
 חטאת זו וחף כאן לומר תשלו את עונותיכם ולא עונותיכם שתי עומת של עגל ושל תלונה ותסה להם בוכין חייסם חוקת שנה כמולה וסכנכנא
 לשנת שנים תתו חותם של בני עשרים: ונשאו את זנותיכם - כתרנומויקבלון ית חוביכון: (לד) את חנואתי - סכניחותם
 את לככס עתפרי - הנואה - לשון ספרים כמו (במדבר ל) כי כניף אביס פותה: (לו) וישבו דליבו עלי - וכאמט
 סתג

לג רבניכוון יחון טענין פמדרקא ארבעין שנין ונקבלון יתר חוביכוון צד זמן דיסיפון פגריכוון פמדרקא
 לד קמנין יומין דאלילתון ית ארבעא ארבעין יומין יקא לשמא יקא לשמא תקבלון יתר חוביכוון ארבעין שנין
 ותנעו יתר דאתרעמתון עלי : לה אגא יי גורית במיקרי אין לא גורית במיקרי לכל בנישמא בישמא דהא
 דאזקנו למרדא עלי במדרקא הדין יספון ותמן ימותון : לו ונקביא די שדר משרה לאללא ית ארעא ותבי
 דארעמור עלוהי ית כל בנישמא לאפקא טיב ביש על ארעא : לו ומיתר נוקביא דאפיקו טיב ביש על ארעא
 בשבעא יומין באילול והון מורגו נפקין מן פרתהון ואולי ער בירת לישנהון ואכלין לישנהון עם מורינהון ואתקדר
 במוחנה מן קדם : לה ויהושע בר נון וכלב בר יפנה אתקיימו מן גרביא האיניו דהליכו לאללא ית ארעא :
 לש ומליל משה ית פתמניא האלון עם כל בני ישראל ואיתאבלו עמא לתרא : מ ואקדמו בצפרא וסליקו
 לריש טוורא למימר הא אנתנה סלקין לאתרא דאמר יי ארום חקנא : מא ואמר משה מה דין אתון עברין על
 גורית מיקרא ביי ואיהו לא תצלה לכוון : מב לא חסרון ארום לית שבנתא ביי שריא פיגוסו וצרוגא ומשקנא

ועני

רשיי

מתור הארץ הרעיונו עליו את כל העדה בהולאת דכה אותן אנשים וימותו : כל הולאת דכה לשון חינוך דברים שמלקימים לשונם לאדם לדבר
 בזכמו (שירז) דוכספתי ימניס וינסה לטובה וינסה לרעה לכך נאמר כאן מוניא דכח הארץ רעה שיט דכה שהיא טובה : דכר :
 פרלדי"ש כלעו : (לו) במגפה לפני ח' . כאותה מיתה הסגולה להם מדה כנגד מדה הם חטאו כלשון ונשתרכב לשונם עד טכורם
 ותולעים יולדין מלשונם וכאין לתוך טכורם לכך נאמר כמגפה ולא כמגפה (י) . וזה לפניה' . כאותה הראויה להם עלפי מדותיו של
 הקדוש ברוך הוא שהאז מודד מדה כנגד מדה : (לח) ויהושע וכלב חיו . מה"ל חיו מן האנשים ההם אלא מלמד (ב"ב ק"ו)
 שנטלו חלקים של מרגלים כארץ וקמו תחתייהם למיים : (מ) אל ראש ההר . היא הדרך העולה לארץ ישראל : (הגנו
 ועלינו

באר רחובות דקרוקי רשיי

(י) כתבו המדקדקים הכיית שמע על הרוכ במקום מלת תוך ונקודתה זו"א כזה במצרים כאלו כתיב תוך ומרים : וה"ל תשמע
 לדיעה ונקודתה פתח תחת ה"ל וגם דגש תוך האות שאחר ה"ל כזה בשמים וכאשר נרובה התיבה לפני שמוסין שימוש הכיית
 וגם שימוש ידיעה חיו מדרך הדקדוק להשניע ולהעלים ה"ל ולאום נקודתה תחת הכיית וזו תשמע הכיית שני שימוסין יחד שימוש עצמו
 וגם שימוש ידיעה כזה בשמים כאלו כתיב בשמים (אין דיהימל) וזה שכתב רש"י לכך נאמר במגפה ולא כמגפה לזה לומר עדיכתיב
 במגפה הכיית כפתח ומשכת גם ידיעה שיעמוניה להורות הלימוד הם חטאו כלשונם ונשתרכב לשונם
 דאם לא כן במגפה כז"ל תחת הכיית עכע"ל היהי כלתי ידיעה :

רנה

רשבים

(נג) רועים במדבר . מתפרנסים בעין מרעה האלן שהולכים הנה וזנה כלומר שיטעלו כמדבר לכאן ולכאן . כך נראה בעיני :
 (נד) וכאנשים אשר שלח משה . ואחר שלחם ויטובו מארץ ישראל ואחרי שובם ככתוב למעלה עתה וימותו וגו' .
 דכה . מן דוכה שמישנים . כיוון כאלו רשעים ריבה . רכנת רשעים מקרוב . כי אש' היתה סיבה . מן סוכב . סכה :
 (נו) אל המקום אשר אמר ה' ונגונו ללכת שם לירש את הארץ : כי חטאנו : כאשר האמינו לעצת מרגלים : (מא) והיא . דרך זה לא תצלה :

כי

מכלל יופי

אמר אתם לבאר כי אגא אמר המרגלים שגם הוא יוליא דכה
 פגריכם לבדו יוכן ממנו על הארץ עלכן היה כלכאת
 פגרי בנייהם לפיכך אמר העס וכן כתוב ואשיכאונתם דבר
 אהס והפגרו הוא הגוף ברזא כאשר עס לכבי : וימלא פרעל
 הרוח : (לג) (רועים) . יולא וטעם וימלא לבו אחרי
 ענין מרעה : (אנתיקם) . והענינו תכין פסרונו :
 הקבוץ ביה
 בסימן דבוי הזכרים לבד : (לד) (את הגוארתי) . ענינו
 שבר הדברים והמחשבות וכוטולם : (לו) (עלינו עלי) .
 פועל יוצא לשלישי ענין הרעוטה והרגש תמורת
 הגה הגופל גילעו הרפוש בינו זכין ענין ריעה :

(לז) (מוציא דבר הארץ) . ענינו דבור רע :
 במגפה לפני' . פירוש מתו כלם יחד כאלוין סלחיים
 ככורו מכה שנחתה' היתה מיתתם . ורבותינו ז"ל
 אמרו שמתו כמיתה הראויה להם מאת ה' מדה כנגד מדה הם חטאו
 כלשונם ונמשכה לשונם עד טכורם ותולעים יולדים מלשונם
 וכאיש תוך טכורם :
 (מ) (תנגד ועליו) . בדגש שרתי דגונין ובסגור
 הראשונה ובמסורת שלשה רגושים וזה אחד מהם .
 (מא) (והיא לא תצלה) . אין בכתוב זכר לנקבה אבל
 בא' בתחילת הליבה והיא לא תצלה ההליבה זכר וענינו תכין
 חסרונו :

כי

ולא תנפול לפני איביכם : מו כי העמלקי
 והכנעני שם לפניכם ונפלתם בחרב כיעל-
 בן שבתם מאחרי יהוה ולא יהיה יהוה
 עמכם : מד ויעפלו לעלות אל ראש ההר
 וארון ברית יהוה ומשה לא משהו מקרב
 המחנה : מה וירד העמלקי והכנעני הישב
 בהר ההוא ויכוסו ויכתומו עד החרמה : פ

טו

א וידבר יהוה אל משה לאמר :
 ב דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם כי
 תבאו אל ארץ מושבותיכם אשר אני נותן
 לכם : ג ועשיתם אשה ליהוה עלה או-
 זבח לפלא נדר או בנדבה או במעדיכם
 לעשות בית גיהוה ליהוה מן הבקר או מן-
 הצאן : ד והקריב המקריב קרבנו ליהוה
 מנחה סלת עשרון בלול ברבעית ההין
 שמן : ה ויין לנסך רביעית ההין מעשה
 על העלה או לזבח לבש האחד : ו או
 לאיל מעשה מנחה סלת שני עשרנים בלולה
 בשמן שלשית ההין : ז ויין לנסך שלשית
 המישי ההין מקריב ריח ניחח ליהוה : ח וכי-
 מעשה בן בקר עלה או זבח לפלא נדרה או
 שלמים ליהוה : ט והקריב על בן הבקר
 מנחה סלת שלשה עשרנים בלול בשמן חצי
 ההין : י ויין מקריב לנסך חצי ההין אשה
 ריח ניחח ליהוה : יא ככה יעשה לשור
 האחד או לאיל האחד או לשה בכבשים או
 בעזים

ה

דין בניכון ולא תתברון קדם בעלי דבניכון :
 מג ארי עמלקאה וכנענאה תפן קדמיכון
 ותפלו בחרבא אלו על בן תבתון מבתר
 פולחנא דין ולא יהי מימרא דין בסעדכון :
 מד וארשעו למיפק לריש טורא וארון
 קנמא דין ומשה לא ערו מנו משריתא :
 מה ונחת עמלקאה וכנענאה דתיב בטורא
 ההוא ומחונון וטרדינון עד חרמה :
 א ומליל יי עס-משה למימר :
 ב מליל עס-בני ישראל ותימר להון ארי
 תעלון לארע מותבניכון דאנא יהיב לכון :
 ג ותעבדון קורבנא קדס יי עלתא או-
 נכסת-קודשיא לאפרשא נדרא או-בנדבמא
 או במועדיכון למעבד לאתקבלא ברענא
 קדס יי מן-חורי או מן-ענא : ד ויקריב
 דמקריב קורבניה קדס יי מנחתא סולמא
 עשרונא דפילא ברבעות הינא משחא :
 ה ותמרא לנסכא רבעות הינא מעבד עי
 עלתא או לנכסת-קודשיא לאימרא חד :
 ו או לדיכרא מעבד מנחתא סולמא תרין
 עסרונין דפילא במשה תלתות הינא :
 ז ותמרא לנסכא תלתות הינא מקריב
 לאתקבלא ברענא קדס יי : ח וארי-מעבד
 בר-חורי עלתא או-נכסת-קודשיא לפרשא
 נדרא או נכסת קודשיא קדס יי : ט ויקריב
 על בר חורי מנחתא סולמא תלתא עסרונין
 דפילא במשה פלגות הינא : י ותמרא
 מקריב לנסכא פלגות הינא קורבן דמתקבל-
 ברענא קדס יי : יא כדן יתעבד לתורא

וענין יקרא ליהיון משיליו ולא תחברון קדם בעלי דבכיון : מג ארום עמלקא ופגעניא תמו ומניו קדמיאון
והתקמין קטילין בתקרא ארום מן בגלל דתכתו מן דמר פולחנא ביי בגין מן לא יהי מיכרא ביי בפעךכוון :

ירושלמי

ויעפילו וזריו :

בשוקא תהוה וקטילג יתרוו ושיצאונו וטרדנוו עד שיציוו : א ומליל : עם משה למימר : ב מליל
וגו : ג ומעבדו על מדבחה קירבנא קדם : עלתא או נקפת קודשיא לפרשא נקרא או בנדיבותא או קומו
מועדיכוון למעבד רעותא דמארי עלמא לאתקבלא ברעוא קדם : מן חורי או מן ענא : ד ויקריב גברא דמקרב
קירבניה קדם : מנתחא סמיקא עשרונא פתיבא ברבעות הינא משה זירא : ה ותמר עינבא לגיסובא רבעות
הינא דעבד על עלתא או לנקפת קודשיא לאימר מד : ו או לדקרא תעביד מנתחא תרוו עשרוניו סמיקא פתיבא
במשח זירא מלרות הינא : ז ותמר עינבא מלרות הינא מקריב בסיפלי לגיסובא מטול לאתקבלא ברעוא
קדם : ח וארום מעביד בר חורי עלתא או נקפתא לפרשא נקרא או נקפת קודשיא קדם : י ותמר עינבא
ט ויקריב על בר חורי מנתחא סמיקא תלתא עשרוניו פתיבא במשח זירא פלגות הינא : י ותמר עינבא
לגיסובא פלגות הינא קרבו דמתקבל ברעוא קדם : יא היבדיו תעביד לתורא מד או לדקרא מד או לאימר

כר

רש"י

ועלינואל המקום . לארץ ישראל : אשר אמרה ה' . לתת לנו סע כעלה : כי חטאנו . על אשר אמרנו הלא טוב לנו שוב מצרימה :
(מא) והיא לא תצלח . וזאתם עושין לא תללח : (מג) כי על כן שבתם . כלומר כי זאת תכא לכם על אשר שבתם וגומר .
(מד) ויעפילו . לשון חזק וכן (חבזקוב) הנה עפלה איננו ריש כלעז לשון עזות וכן (מיכהד) עופלת ליון (ישעיה
לב) עופל וכן . ומדרש תנחומא מפרש לשון חופל הלכו חטאים שלא כרעות : (מה) ויכחוס . כמו (דברים ט) ואכות
איתו טחון מכה אחר מכה : עד החרמה . שם המקום נקרא על שם המורע : (ב) (כיהבאו . כשר להם שייכמו לארץ) .
(ג) ועשיתם אשה . אין זה צווי אלא כשתבאו שם ותעלה על לבכם לעשות אשה לה' : לריו גיחת . נחת רוח לפני :
לפלא נר או בנדיבהו . או שתעשו האשה כשכיל חכות מועדיכם שהייתם אתכם לעשות כמועד : (ד) והקריב המקריב :
תקריבו נסכים וזמחה לכל בהמה המנחה כליל והשמן ככלל כזמחה והיין לספלים כמו ששנינו במשכת סוכה (סוכה ג) (ה) לכבש
האחד . על כל האמור למעלה הוא מוסב על המנחה ועל השמן ועל היין : (ו) או לאיל . ואם איל הוא . (מנחות צא) ורבותינו
דקשו אורכות את הפלגס לנסכי איל (פרח צג) : (ז) אשה רוח . אינו מוסב אלא על המנחה והשמן אבל היין אינו אשה שאינו יתן
על האש : (יא) או לשח . כן שהוא כנסכים כן שהוא כעוים כעושה קרוים בתוך שבתם : איל . כן שלשה עשר חדש ויום אחד :
במספר

רשב"ם

(מג) כי עלכן אשר שבתם . כמו וכל אשר יעלו כתיבדו כמו וכל אשר יעלו : (מד) עשו . מנחת לאיש :
כתרומת

מכלל יופי

(מג) כי עלכן שבתם . הואיל שבתם מאחריה' כמו כי על
כן לא כתתיה לשלה בני כי עלכן באו ככל קורתי .
אוימסר ככלל ש"ן השיוש שהוא כמו אשר ופירושו כי עלכן שבתם
מאחריה' לאיכה' עמכם ויהיה וי' וולא כו' ויושאל אברהם את
עיניו :
(מד) (ויעפילו) . פירושו הגביהו לב וחזקוהו לעלות
ובלעז אינגר' רתשי : (לא משו) . פועל עומד ענין
הסרה : (מה) (בפתום) . ענינו הרציצה ורשכר
ולדעת רבי יונה שרשו יכה וחגנוו בו ויפתונו
מהדגוש וכן אמר רבי יהודה שאינו משרש כהת
ולפי דעתו שהנכוו במלה הזאת לשומה משרש כהת עם
חביותיה תפלים טע וכהתי מפניו דכריס ט ואכור

(*) (*) כר 24 מהבירין

קנינים : יב כמספר אשר תעשו ככר
 תעשו לאחד כמספרם : יג כל האורח
 ועשה ככה את אלה להקריב אשה ריח
 ניחח ליהוה : יד וכי יאר אתכם גר או
 אשר בתוככם לדרתיכם ועשה אשה ריח
 ניחח ליהוה כאשר תעשו בן יעשרה :
 טו הקהל חקה אחת לכם ולגר הגר חקת
 עולם לדרתיכם ככם כגר יהיה לפני יהוה :
 טז תורה אחת ומשפט אחד יהיה לכם
 ששי ולגר הגר אתכם : פ יו וידבר יהוה
 אלימשה לאמר : יח דבר אל בני ישראל
 ואמרת אלהם בבאכם אל הארץ אשר אני
 מביא אתכם שמה : יט ותורה באכלכם
 מלחם הארץ תרימו תרומה ליהוה :
 כ ראשית ערפתכם חלה תרימו תרומה
 כתרומת גרן בן תרימו אתה : כא מראשית
 ערפתים תתנו ליהוה תרומה לדרתיכם :
 כב וכי תשנו ולא תעשו את כל
 המצות האלה אשר דבר יהוה אלימשה :
 כג את כל אשר צוה יהוה אליכם ביד
 משה מן היום אשר צוה יהוה והלאה
 לדרתיכם : כד ותיה אם מעיני העדה
 נעשתה לשגנה ועשו כל העדה פר בך
 ח בקר אהר לעלה לריח ניחח ליהוה ומנתתו
 חסרא ונסכו כמשפט ושעיר עזים אחד לחטאת :

מזבח שמה

זכר

דשי

חד או לדכרא חד או לאימר באמרנא או
 בעניא : יב כמנין דתעבדון כדון תעבדון
 לחד כמניחון : יג כל וציביא ועביר כדון
 ותאלין לקרנא קורבן דמתקבל ברענא
 קדסי : יד וארייתגיר עמכון ויזרא או
 דיביכון לדריכון ויעבד קורבן דמתקבל
 ברענא קדסי : טז קמא דתעבדון בן יעביר :
 טז קהלא קמא חד לכון ולגיורא דאתגיר
 קים עלם לדריכון כותכון בגיורא יהי קדם
 י : טז אורייתא חדא ודינא חד יהי לכון
 ולגיורא דיתגירון עמכון : יז ומליל י
 עם משה למימר : יח מליל עם בני
 ישראל ותימר להון במיעלכון לארעא
 דאנא מעיל יתכון לתמן : יט ויהי במיכלכון
 מלחמא דארעא תפרשון אפרשותא קדם
 י : כ ריש אצנתכון חלתא תפרשון
 אפרשותא כמה דמפרשין מן אדרא בן
 תפרשון יתה : כא מריש אצנתכון תתנו
 קדסי אפרשותא לדריכון : כב וארי
 תשתלון ולא תעבדון ות בל פקידא האלין
 דמליל י עם משה : כג ות בל דפקיד
 י לותכון בינא דמשה מן יומא דפקיד י
 ולהלא לדריכון : כד ויהי אם מעיני
 כנשתא אתעביר לשלו ויעבדון בל כנשתא
 תור בר תורי חד לעלתא לאתקבלא ברענא
 קדם

(יב) כמספר אשר תעשו . כמספר הכהמות אשר תקריבו לקרבן ככה תעשו נפכים לכל אחד מהם : כמספרם . כל כהמות ונפכים
 של נפכים : ככם כגר . כמותכם כגד וכן דרך לשון עברית כגון ה' ארץ ונדרים כן ארץ ונדרים כמוני כמות כעמי כעמך (יח) :
 (יז) בבואכם אל הארץ . משנכנסו כיתה זו מכל בימות שבתורה שבכוון נאמר כי תבא כי תבאו לפיך מלן למדות זו מן וכוון ספר

כד איתרין או קני יצא יב קחישבן חורי ואמרי ונרין דמשכרין קרנא היקרין מעבדון לכל חד וחד לפנים סתריהון :
 יג כל יציבא בישראל ולא כבר עממין עבדו היקרין נח אלוו נסריןא לחקא קרנא דמתקביל ברצון קדם :
 יד וארום יתגיר עמכון גירא או מן דרוא קרוו ביגיכוו לדריכוו ונעבד קורבו דמרמקל ברענא קדם :
 דמעבדון מן יעבד : טו קהלא כולא קיימא קדא לכוו ולגירא דו יתקירון קדם עלאס לדריכוו קנהכוו דגירא
 יזיהו קדם : טז אורייתא חדא זוגו : יז ומליל יג וגי : יח מליל עם בני ישראל וגי :
 יט ויהי במופלוכוו מלחמא דעללתא דארעא ולא מן אורייתא ורייתא וקיימין תפרשוו אפרשותיא קדם :
 כ שירי עצונתכוו חלקא חד מן עשרין וארבעיה תפרשוו אפרשותא לכהנא קמא דמפרשוו מן אדרא היקרין
 תפרשוו יתה : כא מן שירי עצונתכוו תתנו
 אפרשותא קדם : לב וארום השתלח
 ולא מעבדון קדא מפל פקריא האלוו דמליל יג עם משה :
 כג נח כל מרה דפקיר יג לנתכוו בידא דמשה מן יוקא דפקיר יג ולהלא לדריכוו : כד ויהי אין מן מחמי
 משתא איתעבידה סירחנותא בשלר ונעבדון כל פגשתא מור בר תורי חד לעלתא לאתקבלא ברענא קדם יג ומקחמיה
 וגיטוכיה

רשיי

אין הכתוב באחת מהן שאינה אלא לאחר ירושה וישיבה אף כלן כן אבל זו כאשר בה פכואכס משנכנסו בה ואכלו מלחמה כתחיתו כחלה -
 (ב) ראשית עריסותיכם - כשתלושו כד עיסותכם שאתם רגילין ללוש כמדבר וכמה היא (שמות יח) וימודו כעמוד עומר
 לנגלת (וישעורין ג' בינים וחמש בינה) תרימו מראשיתם כלומר קודם שתאכלו יומה ראשית תלקח חלה אחת תרימו תרומה לשם ה' :
 חלה : טורט"ל כלעו : כתרומת גורן - שלא נאמר בה שיעור ולא כתרומת נועשר שנאמר בה שיעור אבל חכמים כתמו שיעור לכעל הכית אחד
 מוגשיריס וארבעיה ולמחוס אחד מארבעים ושמונה : (כא) מראשית עריסותיכם - (שה יה) למה נאמר לפי שנאמר ראשית
 עריסותיכם ומוע אני ראשונה שבעיסות תלמוד לומר מראשית מקלתה ולא כולה : תתנו לה' חרומה - (ספרי) לפי שלא שומעו
 שיעור חלה כאשר תתנו שיהא בה כדו כתיבה : (כב) וכי תשגו ולא תעשו - ע"א היתה ככלל כל המזות שהלכו מביאין
 עליה פר והרי הכתוב מושיא כלן מכללה לידון בפר לעולה ושעיר לחטאת : וכי תשגו זוג' - (שם) בע"א הכתוב נודבר או אינו
 אלא באחת מכל המזות ת"ל את כל המזות האלה מזה אחת שהיא ככל המזות אה העובר על כל המזות (כדיותות ז) פורק עול
 ונפר ברית ונגלה פנים אף מזות זו פורק בה עול ונפר ברית ונגלה פנים ואינו זו ע"א : אשר דבר ה' אל משה - (הוריות ח)
 אכני ולא יהיה לך מפי הנכורה שמענוס (תהלים מב) אחת דבר אליהם שמים זו שמענו : (כג) את כל אשר צוה זוג' -
 (ספרי) מניד שכל המזדה בע"א ככופר בכל התורה כולה וזככל זה שנתכחו הכהנים שנאמר למן היום אשר צוה ה' והלחה :
 (כד) אם מעיני העדה נעשה לה שגגה - אם מעיני העדה נעשה עברה זו על ידי שנגנו והורו על אחת מן העבודות
 שהיא מותרת לעבוד ע"א ככך לחטה - (הוריות יג ובחים צ) חסר ה' שאינו כשאר חטאות שכל חטאות שבתורה הכאות עש
 עולה

באר רחובות קדוקי רשיי

(יא) דלה לומר אלו כתיב ככס נד היה משמעו פגר יפיה דמוה לכס כנר אחד והוא הדין אלוהיו כתיב אתם כנר היה משמעו אתם
 תהיו דומין אל הנר כנר אחד אבל עכשיו דכתיב ככס כנר הדמיון הוא משכי לדיו והו שבת כמותכס כנר וכלוקחאמר אתם תהיו
 כנר והגר יהיה כמותכס ושכן הוא דרך לשון העברית ושיין רש"י פרק כל שעה ד"ה מה עבין דלמ וכו' : דלמי

דשב"ם

(ג) כתרומת גורן - שהיא ראשית דגן - אף זו מראשית עריסותיכם - וכן שכיבוש"ז וכתבת : (כג) וכי תשגו - בעוכר
 ע"א כסאג פירשו חכמים - ופרשת העל עבר שבוקרא בשאר מזות של כרת : (כג) את כל אשר צוה יי' אליכם ביד משה - את הכל
 יעברו בשגוג - חזע"ו שהעוכר כופר בכל המזות : דולן גטווי אחר - אכני ולא יהיה לך ביהם ראשונות :
 צ"ד

מכלל יופי

כחבריו ופירושו אואם הקרבן יהיה איל תהיה כנחרו שני היא הקדישה כהא מיה ט' האמור בירי יעקב :
 עשרגגים וגסכו שלישית ההין : (מו) (קקל) - הוא (ב) (עריסותיכם) - פירושו בצק : (כד) לחטם -
 בא

כה וכפר הכהן על-כל-עדת בני ישראל
 ונסלח להם כי-שגגה הוא והם הביאו את-
 קרבנם אשה ליהוה וחטאתם לפני יהוה
 על-שגגתם: כו ונסלח לכל עדת בני
 ישראל ולגר הגר בתוכם כי לכל-העם
 שביעי בשגגה: ס ואם-נפש אחת
 חטאה בשגגה והקריבה עז בת-שגגה
 לחטאת: כח וכפר הכהן על-הנפש
 השגגת בחטאה בשגגה לפני יהוה לכפר
 עליו ונסלח לו: כט האזרח בכני ישראל
 ולגר הגר בתוכם תורה אחת יהיה לכם
 לעשה בשגגה: ל והנפש אשר-תעשה
 ביד רמה מן-האזרח ומן-הגר את-יהוה הוא
 מגדף ונכרתה הנפש ההוא מקרב עמה:
 לא כי דברי-יהוה בזה ואת-מצותו הפך
 חכרת וחקרת הנפש ההוא עונתו בה: פ
 לב ויהיו בני-ישראל במדבר וימצאו
 איש מקשש עצים ביום השבת: לג ויקריבו
 אתו המצאים אתו מקשש עצים אל-משה
 ואל-אהרן ואל כל-העדה: לד ויגיהו אתו
 במשמר כי לא פרש מדה-יעשה לו:
 ס לה ויאמר יהוה אל-משה מרת
 יומת האיש רגום אתו באבנים כל-העדה
 מחוץ למחנה: לו ויצאו אתו כל-העדה
 אל-מחוץ למחנה וירגמו אתו באבנים וימת
 מפסיר כאשר צוה יהוה את-משה: פ

ויאמר

קדסיו ומנחתיה ונסכיה כדחוי וצפיר-בר-
 עיניו חד לחטאתא: כח וכפר כהנא על-
 כל-כנשתא דבני ישראל וישחבק להון ארי-
 שלותא היא ואינון איתאיו ית-קורבנאון
 קורבנא קדסיו וחובתהון קדסיו על-
 שלותהון: כו וישחבק לכל-כנשתא דבני
 ישראל ולגירינא דירתגירון ביניהון ארי-
 לכל-עמא בשלותא: כז ואם-אינש חד
 ייחוב בשליו ויקריב עזא בת-שתה
 לחטאתא: כח וכפר כהנא על-אינש
 דאשתלי במחביה בשלו קדסיו לכפר
 עלוהי וישחבק ליה: כט וציבא בבני
 ישראל ולגירינא דירתגירון ביניהון אוכיתא
 חדא יהי לכון דדיעביד בשלו: ל ואינש
 דיעביד ברש גלו מן-ציבא ומן-גירינא
 קדסיו הוא מרגיו וישחבי אינשא ההוא
 מנו עמיה: לא ארי על-פתומא דני בסר
 וירת-פקודותי אשני אשתיצאה וישחבי
 אינשא ההוא חוביה ביה: לב והון בני-
 ישראל במדברא ואשכחו גבר כ-מגב
 אעין ביומא דשבתא: לג וקריבו ויתיה
 דאשכחו ויתיה בר-מגב אעין לנת-משה
 ולנת-אהרן ולות כל-כנשתא: לד ואסרו
 ויתיה בבית מטרא ארי לא-אתפריש להון
 מה-דיעבדון ליה: לה ואמר יהוה למשה
 אתקטלא ויתקטיל נכרא רגומו ויתיה באבניא
 כל-כנשתא מברא למשריתא: לו ואפיקו
 ויתיה כל-כנשתא למברא למשריתא ורגמו
 ויתיה באבניא ומית במא דפקידו וית-משה:
 ואמר

ואמר

וְיִסְרִיבֶיהָ בַּד הָמָּו וְצִפִּיר בַּר עֲזַיִם דְּלֵא עִירֻבִין חַד לְחֻטְאָתָא : כ"ח וַיִּכְפַּר בְּהֵנָּה עַל כָּל כְּנִשְׁמָא דְכְּנֵי יִשְׂרָאֵל
וַיִּשְׁתְּרֵי לְהוֹן אַרְוִם שְׁלוֹתָא הִיא וְהִיטָוּ בְּיַמֵּיהוֹן מְרַבְנָא קָדָם : וְקָרְבַן סוּרְתְּנוּתְהוֹן קָרִיבָה קָדָם : וְעַל
שְׁרוּתְהוֹן : כ"ו וַיִּשְׁתְּרֵי מִן קָדָם : לְכָל כְּנִשְׁמָא דְכְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְלִגְזֵיבִיא דְמִתְגַּיְרִין בְּיַמֵּיהוֹן אַרְוִם לְעֻמָּא אִיבַע
בְּשְׁלוֹתָא : כ"ז וְאִין בַּר נִשְׂא חַד יַחֲבוּב בְּשִׁלּוֹ וְנִחְבֵּב בְּרִיחָא בַר שְׁמָא דְכָא עִירֻבִין לְחֻטְאָתָא : כ"ח וַיִּכְפַּר
בְּהֵנָּה עַל בַּר נִשְׂא דְאִשְׁמְלֵי בַר סַבַּח בְּשִׁלּוֹ קָדָם : לְכַפְּרָא עֲלוֹי וַיִּשְׁתְּרֵי לִיה : כ"ט וַצִּיבָא כְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְלִגְזֵי
דְמִתְגַּיְרִין בְּיַמֵּיהוֹן אִיבִיחָא תְּדָא יְהִי לְכַוֵּן וְלִמְאֵן דְּיַעֲבַד בְּשִׁלּוֹ : ל' וְכַר גֵּשׁ דְּיַעֲבַד בְּהֵנָּה מִן יַצִּיבָא אוּ מִן גִּזְבִּיא
וְלֵא הָאִיב מִן סוּרְתְּנוּתִיהָ קָדָם : וְגו' : ל"א אַרְוִם

ירושלמי

אַרְוִם פְּתֻמָּא בְּיַמֵּי בְנֵי נֹחַ פְּקֻדוֹי אִפְסַס מִשְׁמִינָא מְשִׁיבָא
בְּפִשְׁעָא הָיִא חוֹבִיהָ תְּקֻבָּל :
מַגְבִּיב קִיסִין :

עַל פְּתֻמָּא קְדָמָא דְפְקִיד : בְּסִינֵי בְּסַר וְגַר מִפְּחֻבִּית
מִהַרְלָמָא בְּטִיל אִישְׁתִּיבָא דְעֻלְמָא הָיוּ וַיִּשְׁמִינֵי בַר נִשְׂא
הַהוּא כְּעֻלְמָא דְאִתֵּי דְעַמִּיד לְמַפְּנֵי הוֹשִׁיבֵי הוֹכְתִיחַ לְיוֹם
דִּנְיָא בְּכָא : ל"ב וְהוּוּ גַבִּי יִשְׂרָאֵל שְׁרִיבֵי בְּמִדְבָרָא
וְיִזְכַּת שְׁבָתָא אִשְׁתְּמוּדַע לְהוֹן בְּכַסּ הֵנְסָא דְשְׁבָתָא לֵא אִשְׁתְּמוּדַע לְהוֹן קָס גְּבָרָא מְדֻבִּית יוֹסֵף אָמַר בְּמִימְרֵיהָ אִזְיִיר
וְאִתְּלוּשׁ קִיסִין בְּיֻמָּא דְשְׁבָתָא וְהִמְזִין נַח פְּהֻדָּא וְהִמְזִין לְמִשְׁרָה וּמִשְׁרָה יִתְכַע אֶרְלָפִן מִן קָדָם : וְיִדְוִן יְהִי וְכַבֵּן אִשְׁתְּמוּדַע
תְּנַסָּא לְכָל בֵּית יִשְׂרָאֵל וְאִשְׁתְּחִי פְּהֻדָּא יַת גְּבָרָא בַד חֲלִישׁ וְעַמֵּר קִיסִין בְּיֻמָּא דְשְׁבָתָא : ל"ג וְקָרִיבֵי יְמֵיהָ
בְּמַר דְאִתְּרֵי בֵּית וְחֲלִישׁ פְּהֻדָּא דְשְׁבָתָהּ יְהִיחַ חֲלִישׁ קִיסִין לְבַת מִשְׁרָה וְלְגַרְתָּא אֶבְרָהָן בְּלֻתָּא גַל כְּנִשְׁמָא :

ירושלמי

דִּין חַד מִן אַרְבַּע דִּינִין כּוֹלִיחַ כְּתוּב לְמַעֲלָה בְּמַקְלָל
וּבְטַמָּא מַרְתָּ :
וְאַצְנִיעֵי יְמֵיהָ בְּמִטְרָא עַד זְמַן דִּי אִיתְּפֻשַׁע לְהוֹן מִן קָדָם
: בְּאַרְבֵּין דִּינֵי יַתְעַבִּיד בֵּית :

ל"ד דִּין הוּא חַד מִן אַרְבַּעָא דִּינֵי דִי עֲלוֹ קָדָם מִשְׁרָה
גְּבִיא וְדוּ וְהָיוּ עַל פּוּם מִימְרָא דְקֻדְשָׁא מְתַהוֹן דִּינֵי מִמְנָא
וּמְתַהוֹן דִּינֵי נְפִשְׁתָּא בְּדִינֵי מִמְנָא תוֹרָה מִשְׁרָה זְרוּי וְבְדִינֵי
נְפִשְׁתָּא תוֹרָה מִשְׁרָה מִתִּין וְבְאִלְוִין וְבְאִלְוִין אָמַר מִשְׁרָה
לֵא שְׁמִיעִית מִן כְּנָלִל לְמַלְפָּא רִישׁ סְנַהֲדְרֵי בְּעִתְדִין
לְמִיָּקוּם דִּי תוֹן וְרִזִּין בְּדִינֵי מִמְנָא וּמְתַהוֹן בְּדִינֵי נְפִשְׁתָּא
וְלֵא יְבַתְּהוֹן לְמִשְׁנִילָא דִּינָא דְמִתְמַשִּׁי לְהוֹן אַרְוִם מִשְׁרָה דְבַתְּהָ בְּהָיוּ דְיִשְׂרָאֵל אֲבָךְ דְיִמְרָא לֵא שְׁמִיעִית בְּגִין אֲצִנְעֵיהָ
בְּבֵית אֲמִירֵי אַרְוִם עַד בְּרוּן לֵא אֲתַפְּרֵשׁ הָדִין דִּינָא יַתְעַבִּיד בֵּית : ל"ה וְאַמַּר : לְמִשְׁרָה אֲתַתְּקֵלָא יַתְמַטִּיל גְּבָרָא אֲתַלַּב
יְמֵיהָ בְּאַבְנָא וְגו' : לו' וְתַנְפִּיקוּ יְמֵיהָ

רשי"י

עוֹלָה חֻטְאֹת קוֹדֶשֶׁת לְעוֹלֹת סְנַחֲמֵר (וַיִּקְרָא ח) וְלֵא חֲסִי יַעֲשֶׂה עוֹלָה וְזוֹ עוֹלָה קוֹדֶשֶׁת לְחֻטְאֹת : (כ"ח) הִבִּיא אוֹת קָרְבַּנִּים
לְפָנֶיהָ : (סְפָרֵי יִבְמֹת ט) זֶה הַטּוֹר כְּפָרֶסָה הוּא פֶר עוֹלָה סְנַחֲמֵר חֲסֵה לֵב : וְחֻטְאֹתָם : זֶה הַסַּעִיר : (כ"ו) חֻטְאֹת
בְּשִׁגְגָה : כ"א : עַן בַּת שְׁנָתָה : אֲשֶׁר עֲבִירֹת יַחֲדוּ מִכִּיחַ כִּסְכָה אוֹ שְׁעִירָה וְכוּן קִסַּע לֵה שְׁעִירָה : (ל) בִּיד רִחֹבָה כְּמוֹד :
מִגֹּדֶף : וְחֻרְץ כְּמוֹ (יְחֻזְקָאֵל ח) וְהִיתָה חֲרֹכָה וְגִדּוּפָה (יִשְׁעִיחַ ל"ו) אֲשֶׁר גִּדְּמוּ כְעִיר מִלֶּךְ חֲזוּר : וְעוֹד דְרָשׁוּ רַבִּינֵינוּ מִכֶּלֶךְ
לְמִסְרַךְ אֵת הַסַּס שֶׁהוּא כִכְרֵת (סְנַהֲדְרִין צ) : (ל"א) דִּבְרֵי ה' : אִוְסֵרֵת עֲלֵי מַעֲרֵי הַסְּעִירָה וְהַשְּׂאֵר נִפְטֵי חֲסֵה : עֲוֹנָה בַּח
כְּזוֹן שְׁעוֹנָה סֵה שְׁלֵא עֲשֶׂה תְּסוּכָה : (ל"ב) וַיְהוּוּ בְּמִדְבָר וַיִּמְצְאוּ : (כְּרִיתוֹת ז) כְּגִוּוֹתֵן עַל יִשְׂרָאֵל חֲכַר הַכְּתוּב שְׁלֵא שְׁמִירָחֵלֵא
סַפֵּי רֵאשׁוֹנָה וְהַסְּכִיחַ סֵה זֶה וְחֻלְלָה : (ל"ג) הַמּוֹצִיאִים אוֹתוֹ מִקוֹשֵׁשׁ : (סְפָרֵי) שֶׁהִתְרוּ כוֹ נֵלֵא הִנֵּה מִלְקוּשׁ אֵף מִשְׁוֹלְחָה
וְסִתְּרוּ כוֹ : (ל"ד) כִּי לֹא פוֹרֵשׁ מִהַ יַעֲשֶׂה לוֹ : (סְפָרֵי סְנַהֲדְרִין ע"ה) (ל"א ה"ו יוֹדֵעִים) כִּלְיוֹן מִיתְּיָמוֹת אֲסֵל וְעוֹדֵעִים סִין שֶׁהִתְחַלַּ
סַפֵּי כְּמִיתָה : (ל"ו) רְגוּם : סַכִּיטְס בְּלַעַז וְכֵן הַלֶּכֶךְ אֲלֵיט וְכֵן וְסַעֲוֹר (י"ב) : (ל"ז) וַיִּצְיָא אֹתוֹ : וַיִּכְתֹּב

רשבי"ם

(ב) בִּיד רִחֹבָה : מִגֹּדֶף : זַעֲזַלְמֵי הַסַּס : (ל"ד) כִּילֵא פֶרַס : כִּילֵא מִיתָה :
מַכְלָל יוֹפִי
בַּח סְרַאֲלָף : (כ"ח) (פְּתֻמָּא) : הַאֲחֻנְיָא הַחֹהֲדוּתָהּ : עֲזַיִם) : פּוֹעֵל מְדוּבַע מִן הַכְּפּוֹלִים חֻטְאֵי הוּא
אֲוִיחַ בְּמִפְּיָךְ וְכֵן אֲעִיבָה : בַּח : (ל"ג) (מְקִינָשׁ) : הַתְּבוֹחֶדֶק אֲהַעֲזִים הַדְּרָקִים וְנִזְוֵרֵי מִקוֹשֵׁשׁ כְּלוּמַר
(*) (*) כ"ה 25 דְקִטָּה

במדבר טו יו שלח לך קרח

לו נאמר יהנה אל-משה לאמר :
לח דבר אל-בני ישראל ואמרת להם
ועשו להם ציצת על-בגדי בנייהם לדרתם
ונתנו על-ציצת הכנף פתיל תכלת :
לש והיה לכם לציצת וראיתם אותו
וזכרתם את-כל-מצות יהנה ועשיתם אתם
ולא-תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם
אשר-אתם זנים אחריהם : מ למען תזכרו
ועשיתם את-כל-מצותי והייתם קדושים
לאלהיכם : מא אני יהנה אלהיכם אשר
הוצאתי אתכם מארץ מצרים להיות לכם
לאלהים אני יהנה אלהיכם :

מצוה שמו

מצוה שמו

ק"ט . פ"ט . סימן : ומפטורין . ושלח יהושע .
ביהושע בסימן ב :

אונקלוס

לו נאמר יי למשה למימר : לח מליל
עם-בני ישראל ותימר להון ויעבדון להון
ברוספדין על-בגדי כסותהון לדריהון ונתנו
על-ברוספדין דכנפא חוטא דתכלתא :
כט ויהון לכון לברוספדין ותחזון ותיה
ותדכרון ותכל-פקודיא ביי ותעבדון ותהון
ולא תטעו בתר-הרהור לככון ובתר-חזיו
עיניכון דאתון טען בתריהון : מ בדיל
דתדכרון ותעבדון יתר-קר-פקודי ותהון
קדישין קדם אלהכון : מא אנא יי אלהכון
דאפיקית יתכון מארעא דמצרים למחיו
לכון לאלהא אנא יי אלהכון :

פ פ פ

פ פ פ

יו א ויקח קנח בן-יצהר בן-קהת בן-לוג
ודתן ואבירם בני אליאב ואון

א ואתפלין קנח בן-יצהר בן-קהת
בר-לוגי ודתן ואבירם בני
אליאב

בן רשיי

ונכחן שבת הסקילה מן ורחוק מכ"ד (סנהדרין מ"ב) : (לח) ועשו להם ציצות . על שם הפתילים התלוים בה
כמו (יחזקאל ח) ויקחני בניצית ראשי ד"ח צינית על סם ורחיתם אותי כמו (שיר ב) מניין מן המרכיבים : תכלת . (מנחות מב)
צבע ירוק של חלון : על-בגדי בנייהם . כנגד (שמורת י"ט) ולאח אתכם על כנפי כסרים . על-ד' כנפות ולא בעלת
שלש ולא בעלת חמש (ר"ל שאין עושין ה' גזיית בה' כנפות אלא ד' בד' כנפות המרוחקות . עיין בטור א"ח סימן י') . כנגד ד' לשונות של
גקולה שנאמר כמזרים (שמות ז) והולאתי והגלתי וגאלתי ולקחתי : פתיל תכלת . על שם סכול כטורית תרומתו של סכול תכלת
ומכתם היתה כלילה וכן נכב התכלת דומה לרקיע המשמר לעת ערב ושמנה חושים : שבה כנגד שמנה ימים ששה ישראל חטיילו ממזרים עד
שאחרו שירה על הים : (לט) וזכרתם את כל מצות ה' . שמנין גימטריא של צינית שש מאות ושמונה חושים לגוף ומספרים לואת העבירות כעין דואה
תרי"ג : ולא תתורו אחרי לבבכם . כמו מתור הארץ . הלכ והעינים הם מרגלים לגוף ומספרים לואת העבירות כעין דואה
ולכח חומד והגוף עושה את העבירה : (מא) אני ה' . נאמן לשלם שכר : אלהיכם . נאמן ליפרע : אשר הוצאתי אתכם .
על מנת כן פדית אתכם שתקבלו עליכם גידותי . אני ה' אלהיכם . עוד למה נאמר כדי שלא יאמרו ישראל ממני מה אמר המקום לא
שנעשה ונטול שכר חנו לא עושים ולא טעמים שכר (שבת פח) על כרתכם אני מלככם וכן הוא אומר (יחזקאל ב) אם לא ביהחזקה אהלון
עליכם . ד"א למה נאמר ויחאת מצרים אני הוא שהסכתני כמזרים בין טפה של כבוד לשאינה של כבוד אני הוא עתיד להכמין וליפרע מן התולה
קלא אילן כנגדו ואומר תכלת היא (ב"ק סא) . ומיפורו של רבי משה הדרטן העתקתי ליוה כסמכה פרשת מקושש לפרשת ע"א (חולין ה')
לומר שהתחללת השבת כאילו עוכד ע"א שאף היא שקולה בכל המצוות וכן הוא אומר בעורא (נחמ"א ט) ועל הר סיני ירדת ותתן לעמך
תורה ומצוות ואת שבת קדשך הודעת להם . ואף פרשת צינית לכך כסמכה לחלו שאף היא שקולה כנגד כל המצוות שנאמר ועשיתם את
כל מצותי : הסלה שלח לך

(א) ויקח קרח . פרשה ויפס נדרשת במדרש רבי תנחומא : ויקח קרח . לקח את עצמו לצד אחד להיות נחלק מתוך
העדה לעזור על ההנהגה והוא שתרגם אונקלוס ואת עליה נחלק משאר העדה להחזיק במחלוקת וכן (איוב טו) מה
יקח

כל בנשואא מבדא למשירתא ואטלו ותיה באבנא ומית היבמא דפקיד וית משה : לו ואמר : למשה למימר :
 לח מליל עם בני ישראל ומימר להון ועבדון להון
 ציציתא לא מן גימניא ולא מן סיקיא ולא מן גרביא אלהון
 לשיקוהון ועבדונון ויפקדון רישי חוטיהון ויתלון בתמשת
 מיטרין ארבעה בגו תלתא על ארבעה אנפי גוליהון
 דמתעטפין בהון לדריהון ויתגון על אנפא גוליתיהון שויר דתקלא : לט ויהי לכוז למצוותא דציצית ותתמוז
 ותיה בזמן דצמין מתעטפין בהון ביממא ותקדון ות פיקודי ותעבדון ותהון ולא תסתון למטעי במר הרהור לקבון
 וקתר חיור עיניכו דצמון טעון בתריהון : מ מן בגלל דהתקדון ותעבדון גר כל פיקודי ותהון קרישין הי
 במלאבניא דקישמשין קדם : מא אגא הוא : אלקכו די פרקית ואפיקית יתכוון פרמין מצרעא דמצרים
 מטול למתני לכוז לאלקא אגא הוא : אלקכו :

פ פ פ

ויקה קרה ונסיב גוליתיה ככולא תיקלא

קבת בר יצחק בר קהת בר לוי ודתו ובאירס בני אליאב ואון בר פלר בני ראובן :

ירושלמי

ונסיב עיצה ופלג קבת :

וקמו

רשי

יקחן לכך לוקח איתך להפליגך משאר בני אדם (א) דבר אחר ויקח קרח משן ראשי סנהדראות שבהם בדברים כמו שאמר (במדבר כ)
 קח את אהרן (הושע יד) קחו עמכם דברים : בן יצחק בן קהת בן לוי . ולא הזכיר בן יצחק . יעקב קח רחמים על עצמו שלא יזכר
 שמו על מחלוקתם שאמר (בראשית מט) וכקהלם אל תחד כבודי ויהי כזכר שמו של קרח בהתיחסם על הדוכן כדברי הימים שאמר
 בן

באר רחובות דקדוקי רשי

(יב) דלפי כונת המאמר דמניח להם לרגום את המקללה הוי למכתב רגום כמון אלא רגום כשוא כדון לשון צור כמו פקוד
 לכן קאמר כמו הלוך ובור שבור ורצה לומר מדרך המקרא באשר רוצה לומר
 לשון צור חיו יכתבו כמון לשון פקוד וטעמא דהא מלתא יתפרש בפ' פנחס כד"ה לרור :

(ה) משום דענין לקיחה על הרוח תשמע לפועל ואלא לנוף אחר (ד"א חכ"ט ג"ט מן דעם ווערקיר אין אכדרין פארשיין) ולפי זה חסר
 בקרא העיקר דלא כתיב בקרא מה היה הדבר שלקח קרח לכן קאמר רש"י לקח את עצמו ומלי ורצה לומר מלת ויקח קורח
 משמ

רשב"ם

(לח) צינית . כמו בצינת ראשי . קביעת פתילים תלויין כשער הראש : (לט) והיו לכם לצינית . הצינית הוה יתיה לכם לראייה
 שראו אחותו כמו מנין מן המרכים . וכן מלאתי כסיפרי : פתילת כלת . פירשורכותינו לפי שהתכלת דומה לים וים דומה לרקיע
 ורקיע לכסא ככבוד : וזה יסוד רבינו שמואל :

(א) ויקח קרח . כמו ויקח את שדה אשתו ואת לוט . אף כאן ויקח קרח : ודתן ואחירס אנשים הרבה עד שקמו עמהם לפני
 משה חמשים ומאתים :

מכלל יופי

לקיחת הדבר ס הדקים תכו או עצים : (לח) (ציצית) . פתיר שיהא טויו ושזור : (תכלת) . הוא דהעין
 שקורין לו בלעז כל"ב והוא צמיע ברם תלזון עם סמכניס
 ידועים : (לט) (ולא ההורו) . ענין הקירה והפוש :
 טז (א) קרח (ויקח קרח) וקח עצמו
 ובראש"ע כתב ויקח קרח אנשים
 דרך קצרה כמו חסור לחש .
 ואחרים אמרו כי וי' וודתן טסף
 ובספר שופטים בסיון י"ד
 פירש

בן-פלת בני ראובן: ב ונקמו לפני משה
 ואנשים מבני ישראל חמשים ומאתים
 גשיאי עדה קראי מועד אנשי-שם: ג
 וינקמו על-משה ועל-אהרן ויאמרו
 אלהם רב-לכם כי כל-העדה כלם קדשים
 ובתוכם יהודה ומדוע תתנישאו על-קהל
 יהוה: ד וישמע משה ויפל על-פניו:
 ה וידבר אל-קרה ואליכל-עתו לאמר
 בקר וידע יהוה את-אשר-לו ואת-תקדוש
 והקריב אליו ואת אשר יבחר בו יקריב אליו:
 ו זאת עשו קח-לכם מתמות קרה וכל-
 עדתו: ז ותנו בהן אש ושימו עליהן
 קטרת לפני יהוה קחר וזה האיש אשר-
 יבחר יהוה הוא הקדוש רב-לכם בני לוי:
 ח ויאמר משה אל-קרה שמעו נא בני
 לוי: ט המיעט מכם כי-הבהיר אלהי
 ישראל אתכם מעדת ישראל להקריב אתכם
 אליו

אליאב בני ראובן: ב וקמו
 לאפי משה ונברא מבני ישראל מהחן
 וחמשין רבבני כנשתא מצרע זמן אינשין
 דשמוא: ג ואתכנישו על-משה ועל-אהרן
 ויאמרו להון סני-לכון ארי כל-כנשתא
 כלהון קדישין וביניהון שקרא שכינתא דוי
 ומא-דין אתון מתברבין על-קהלא דוי:
 ד ושמע משה ונפל על-אפודיו:
 ה ומליל עס-קרה ועס-כל-בנישתיה
 למימר בצפרא ויהודע יי ית-דקשר-ליה
 וית-דקדש ויקרב לקדמוהי וירת-דיתרעי-
 ביה יקריב לשמושיה: ו דא עבדו סגור
 לכון מהחן קרה וכל-בנישתיה: ז והבו
 בהון אישתא ושווא עליהון קטרת-בוסמין
 קדם יי מחר ויהי נברא דיתרעי ויהוא קדיש
 סני-לכון בני לוי: ח ויאמר משה לקרה
 שמעו בען בני לוי: ט הוציר לכון ארי
 אפריש

רשי

(ד"ה א' ו') בן אביססף בן קרח בן יצחק בן קהת בן לוי בן ישראל (הנחומא) • ורחו ואכירם • כשכיל שיהוה שכט רלובן סרוי כחתיים
 תיטבה סכן לקהת וכו' החונש תיטבה כשתמנעם קרח כשתחוקתו חו לרשע או לשכנו • ויהי רעה קרח לקלוק עם נוסה כתקל על
 כשיחותו של חליקין בן עוזיאל (הנחומא) סענהו משה גשיא על בני קהת על פי הדבור אמר קרח אחי אביח חרבעה היו שנתמר
 (שמות ו) וכני קהת וכו' עמרם הכהן נטלו סני בניו גדולה אחד עולך וחד כהן גדול יוי רחוי לישול את הסניס לא חני סחני בן יצחי סכוא
 סגול עמרם וכו' סניס חת כן אחיו הקטן מכלם הריבו חולק עליו ומטעל את דבריו מה עשה עמד וכנס ר"ה חשי סכסדרות רוכן מסכט
 דלובן סכניו והס חליבור בן סדיחור ומכיריו וכיונל כו סנאחר גשיא עדה קריחי מועד ולהלן הוא חומר (במדבר א) אלה קריחי העדה
 והלביטן עליות סכולן תכלת' כחו ועמדו לפני עסה אחרלו • עלית סכולה תכלת חייבת כלניית או סטורה אחר להס חייבת החיוב לספק
 עליו אספר טלות של מין אחר חוט אחד של תכלת פוערה זו סכולה תכלת לא תפטור את עמוה: בני ראובן • דתן ואכירס ויוון בן פלת:
 (ג) רב לבם • הרבה יותר ודאי לקחתם לעצמכם גדולה: כלם קדושים • (הנחומא) כלם שמעו דבריס בסניי אפי הכורה:
 וסדוע התנישאו • חס לקחת אתה מלכות לא יהי לך לכרר לחיך כהנה לא אתם לכדכם סמועתם סניי חכמי' אלהיך כל העדה שמעו:
 (ד) ויפל על פניו • (הנחומא מ"ד) מפני התחלוקת סככר זה סידס סרחן רביעי סטחו כעגל (שמות לב) • ויחל משה
 כשתחונים (במדבר יא) ויתפלל משה בתרגילס (שם יד) ויאמר משה אלה' וסודוע מרס כמתקנתו סל קרח כתר שלו ידיו נפל
 לכן מלך סקרה על חכיו ופייס עליו חוכו כעס נסתיס וסלג כספרה רביעית כתר שלו ידיו חוכס הוא אחר עד עתי חטרי-על המלך סמח לא
 וקבל עוד חמני: (ה) בוקר ויודע וגו' • עתה (במדבר רבה) עת סכמות הוא לנו ולא כסן להרות לפניו והוא יס עת כון
 לדחות סמח יחורו כסס: בקר ויודע ה' את אשר לו • לעבודת לוי • ואת הקדוש • לכהונה: והקריב • חותם חליו תכחות
 והתרגוס מוכיח בן יקריב לקדמוהי יקריב לסינוסי (כ) • ומדרס בקר ח' למשה כנולות חלק הקס"ה כעולמו יטלים אתם לספוך סקר
 לכרם כן תוכלו לסטל אתיו סכאמר (פראשיות א) וייערב ויביסקר ויגדל בן ויסגל אהרן להקדשו וגו': (ו) זאת עשו קחו
 לכס

ב וקמו בחוצפת ואורו הילכתא באנפוי דמשרה על עיסק תכלא משה אמה אנא שקמיעת מן פוס קדשאי יתי
 שמיה מבכך דציצית יהון מן חיוור וחוטא חד דתיקלא יתי ביה קבץ וחקרוי עברו גולנין וציציתיהוון בלהו דתיקלא
 מרה דלא פקיד וי וקסערו ליהו וגבויא מבני ישראל מאתו וקמשיין אמרכלי בגשמתא קערעי ומו למיטל ולמישור
 קמפרשיין בשמתו : ג ואתפנשו על משרה ועל אהרו ואמר ליהו פני לבו בגנתא ארום כל בגישתא כולהו
 קדושיין וביניהון שריא שקנתא בני ומה דין אתון מתרברבין על קהלא בני : ד ושמע משרה הוי קנין כל חד
 מנהו ורת אנתתיה לאישקיותהו מניא בדנקיא מטול משה ונפל על אנפוי מן פוסתא : ה ומליל עם קבץ ועם
 קנישרה פערין למימר צפרא ויהודע ויה דבשר ליה ונת דקדוש ונקב לפילתניה ורת דיתרעו ביה וקרב לשמיושיה :
 ו דא עיבדו סבו לבון מתתין קבץ וכל קנישרה פערין : ז וקברו בהו אישמתא ושור עליהו קטורת בוקמין
 קדם ויהי נבדא דיתרעו ביה ויהא דקדוש פני לבו קני לוי : ח ואמר משרה לקבץ ולגניסותיה קבילו בעין
 קני לוי : ט הוציא הוא לבון ארום אפריש אלהא דישראל יתכוון מן בגשמתא דישראל דקרבא יתכוון לשימושיה
 למפלת

רש"י

לכס מחתרת . מה ראה לומר להם כך אמר להם בדרכי העכו"ם ושימושים הרבה וכומרים הרבה וכלס (ס"א ואין כלס) מתקבלים
 בבית אחד אנו אין לנו אלא ה' אחד ארון אחד ותורה אחת ומוצא אחד וכוונ גדול אחד ואתם ר"ן איש מקשים כהונה גדולה אף אני רוצה בכך
 הא לכס תשיש חסיד מכל היא הקטרה החביבה מכל קרבות וסס המות נתון בתוכו שבו כשרפו נדב ואפיהו לפיכך התרה בהם והיה האיש אשר
 יבחר הוא הקדוש כבר הוא הקדוש וכי אין אנו יודעים שמי שיבחר הוא הקדוש אלא אמר להם משה הריני אומר לכם שלא תתמייכו מי שיבחר
 כוונתו חי וכולכם אוכדין (במדבר ד) : (ז) רב לכם בני לוי : דבר גדול אמרתי לכם ולא עפשים היו שכן קתרה בהם וקבלו עליהם לקרב
 הם חטאו על נפשם שאמר את מחצות החטאים האלה כנגד משה ואהרן אמר כשכילו אבי נמלט וכ' דעו שמרות עומדות לכני בניו כלס מתכסאים ברות הקדש
 גדולה ונראה ממנו שמואל שקול כנגד משה ואהרן אמר חפשי כל הגדולה הזאת עתידה לעמוד ממני ואני אדום לכך נשתף לבא לאותה חוקה
 שגמר (ד"ה א כה) כל אלה בני לוי המיון אמר חפשי כל הגדולה הזאת עתידה לעמוד ממני ואני אדום לכך נשתף לבא לאותה חוקה
 שגמר מפי משה שכולם אוכדים ואחד נמלט : אשר יבחר הוא הקדוש עתה ותלה בעצמו ולא ראה יפה לפי שכיו עשו תשובה ומשה היה
 רואה תכומא : (ו) מחתרת . כלים שחיתין בהם נחלים ויש להם כתיב : רב לכם . דבר גדול נטלתם בעצמכם לחלוק על
 הקב"ה : (ח) ויאמר משה אל קרח שמעו נא בני לוי . התחיל לדבר עמו כדברים רבים כיון שראה קשה עורף אחר עד שלא
 ישתמוטאר השכטים ויאבדו עמו אדבר גס אל כלס התחיל לזרוז בהם שמעו נא בני לוי : (ט) ולעמוד לפני העדה . לשר על
 הדוכן

באר רחובות דקדוקי רש"י

משמש גם כן לפעמים למועל עומד בעצמו (דשווערק בלייכט כייא דעם מאן זעלכין) וזה שתירגם אונקליש והתפליג לשון התפעל דאזת
 לשון מתוקן למועל עומד בעצמו ויקח קרה (ערה האט זיך זעלכין געטין אויף האע זיך געוילע פון דער עדה) להתחזק במחלוקת :
 (ב) משום דקשה לרש"י תרתי למה לי והקריב אליו גם יקריב אליו והאודתי איתת דמלת יקריב אליו דכתיב לפני מלת בו קחי
 על אהרן עצמו וויירי מעבודת הכהונה ומלת והקריב דכתיב קרישא דקרא טיירי מעבודת הלויים לפי זה הוצרך התנחומא להוסיף
 בקרא מלת אותם כדי להבין דמלת והקריב הראשון קאי על עבודת הלויים והרי כאלו כתיב והקריב אותם אליו : וגם האונקלים דחתירגם
 על והקריב יקרב לקדמוהי ועל יקריב אליו מתרגם יקרב לשמושי מוכיח כן דמלת והקריב קאי על הלויים והיינו לקדמוהי (פר' אייס פראהרן)
 כיהלו ס' מנזיים לשמש לכהניס דאלו היה כוונת התרגום במלת והקריב גם כן על אהרן ככהונתו הוי לתרגם גם כן במלת והקריב יקרב
 לשימושיה כדעתרגם במלת יקריב : על

רשב"ם

(ב) קראי עדה . קוראים וכולאים כשכילס ליום המועד הקבוע למשפטין איש לאיש : (ד) ויפלעל פניו . לתפלה ושם נחמס
 לו מה שאמר לקרחת :

מכרל יופי

פירש בשלשים מרעיים כמו ואלה בני אכסנון ואיה וענה וסעורו ויקח קרה דתן ואמרים :
 דשמשון ויקחו כמו ויקח ויש אומרים כי נשיאיהם פעולים למלת לקח כאלו כתיב ויקח קרה
 דתן ואמרים ואון נשיאיהם העדה
 לדבר אליהם . והנה און לא נזכר עוד כי נפרד מחברתם אחר
 שדבר משה עמם . ורבותינו ו' לאמרן שאשתו הילתו :
 (ב) (קריאי מונוג) . כשהיו נועדים הגדולים על איזה
 דבר שיהיה היו הם קוראים כי היו אנשים גדולים :
 (ג) (ומדוע) . המלה הזאת ענינה כמו למח . ויש
 אומרים כי היא שהי מלוות מרה דע מן ידע כלומר
 מרה דע וזה הדבר מרה ענינו : (ו) (רב לכם) .
 כלומר די : (ח) (שמעו נא בני לוי) . לא אמר שמע
 נא כו (א) (א) כו 26 נא

אליו לעבד ארת-עבדת משכן יהוה ולעמוד
 לפני קעדה לשרתם : י ויקרב אתך ואת-
 כל-אתיך בני-לנו אתך ובקשתם נס-כהנה :
 יא לכן אתה וכל-עבדך הנעדים על-
 יהוה ואהרן מה-הוא כי תלוננו עליו :
 יב וישלח משה לקרא לדתן ולאבירם בני
 אליאב ויאמרו לא נעלה : יג המעשכי
 העלינו מארץ זבת חלב ודבש להמירנו
 במדבר כי-תשתרר עלינו נס-השתרר :
 יד אף לא אל-ארץ זבת חלב ודבש
 הביאתנו ותתן-לנו נחלת שדה וכרם העימי
 האנשים ההם תנקר לא נעלה : טו ויחד
 למשה מאד ויאמר אל-יהוה אל-תפן אל-
 מנחתם לא המור אתך מהם נשאתי ולא
 הרעתי את-אחד מהם : טז ויאמר משה
 אל-קרח אתה וכל-עבדך היו לפני יהוה
 אתה נתם ואהרן מחר : יז וקחו איש
 מחתו ונתתם עליהם קטרת והקרבתם
 לפני יהוה איש מחתו חמשים ומאתים
 מחת ואתה ואהרן איש מחתו : יח ויקחו
 איש מחתו ויתנו עליהם אש וישומו עליהם
 קטרת

תלוננו קרי

שני א

אפרש אלהא וישראל יתכון מבנשתא
 וישראל לקרבא יתכון קדמוהי למפלה ית-
 פולחן משכנא דני ולמיקם קדם כנשתא
 לשמשותהון : י וקרב יחד וית-כל-אתך
 בני-לנו עמך וכען-אתון בען אף-כהונתא
 רבתא : יא בכנאת וכל-כנשתך דאוד-מנתון
 ער-י ואהרן מה-הוא ארי אתרעמתון
 עלוהי : יב ושלח משה למקרי לדתן
 ולאבירם בני אליאב ויאמרו לא נסק :
 יג הועיר ארי אסיקתנא מארעא עבדא
 חלב ודבש לקטלותנא במדברא ארי-
 אתרברבת עלנא אף-אתרברבא : יד ברם
 לא לארעא עבדא חלב ודבש אעלתנא
 ויהבתא-לנא אחסנת חקלון וכרמין העימי
 צבריא האנן תשלח-לענא לא-נסק :
 טו ותסיף למשה לחנא ואמר קדם-י
 לא-תקבל ברענא קורבנהון לא תמרא דחד
 מנהון שחרית ולא אבאישית ית-חד מנהון :
 טז ואמר משה לקרח את וכל-כנשתך
 היו זמינין לקדם יי את ואהרן מחר :
 יז וקבו גבר מחתיתיה ותתנון עליהון
 קטורת בוסמין ותקרבון קדם יי גבר מחתיתיה
 מארין וחמשין מחתין ואת ואהרן גבר מחתיתיה ויהבו
 עליהון אישקא ושניאו עליהון קטורת-בוסמין וקמו בתרע משכן זמנא ומשדח

ואהרן

דשי

סדוקן : (י) ויקרב אתך . לאותו שירות שהרשיק ממנו שאר עדת ישראל : (יא) לכן . כשכיל כן אתה וכל עבדך המועדים אתך
 על ה' כי כשליחותי לית כהנה לאהרן ולא לנו הוא כמחלוקת הזה : (יב) וישלח משה וגו' . (סנהדרין קי) מכלן שאין
 קחויקן כמחלוקת שהיה משה מחזיר אחריהם להשליטם כדברי שלום : לא נעלה . מיהם כשכילם שאין להם חלא ירידה : (יד) והתן
 לנו . הדסר מוסק על לשון האמור למעלה כלומר לא הביאותנו ולא כית לנו נחלת שדה וכרם ואמרת לנו (שמות ג) חבלה אתכם מעוני
 אנשים אל ארץ וגו' . פשם כוונתנו ולא אל ארץ זבת חלב ודבש הביאותנו חלא גזרת עלינו להסיפנו כעלכר שאמרת לנו (במדבר יד) כונננך
 כו

למפלת ירושלים משקנא בני ורמיקים קדם בנישקא לשמי שרתהון : ז וקרוב יסד נת כל אחד בני לוי עמך
הדרון אמון מקעין אוף בהונתא רבתא : יא בניו בן אנה וכל בנישר סעך דאובמגתו על מיטרא בני ואתרו מה
הוא ארום מתבצמין אמון עליו : יב ושרר משה פוליו לזמנא לבי דינא רבא לדרון ולבאבירם בני אליאב
במקרו לא גיסוק : יג הועירא היא ארום אסיקתנא ממצרים ארעא דעברא חלב ודבש לקטלותנא במדברא
ארום מתבכבת עלנא אוף אתרבקא : יד ברם לא לארעא עברא חלב ודבש אעלתנא ויהבת לנא אתמגרת

ירושלמי

רבאש למשרה לתרא ואמר קדם : לא תסתכל לרודן
דהון לא תמרא דחד מנהון גסיבית ולא אבאשית לחד
מנהון :

תקליו וברמיו העיריון דגרבויא האיניו דבארעא תהיא
תפנוור ותנצת יתהון ולא גיסוק למקו : טו ותמיר
למשה לתרא ואמר קדם : בבעו מינך לא תסתכל
לרודון דיהיון דלא תמרא דחד מנהון שחרירי ולא
אבאשית לחד מנהון : טז ואמר משה לקבא אנה

ובקר בנישת סעך הו וביניו לבי דינא קדם : יז אנה ותינו ואתרו קמר : יח וסבר גבר מחתייה ותתנון וגוי :
יח ונסיבו גבר מחתייה ויהבו בהון אישקא ושויאו עליריון קטורת בוסמין וקמו בתרע משפן וקנא מציטרא

זח

דשיז

היה יפלו פניכם : העעו האנשים ההם הנקר וגו' . אפילו את השולח לנקר את עיניו אם לא נעלה אלך לא נעלה : האנשים
ההם . כאלה התולה קללתו וכחירו : (טו) ויחר למשרה מאד . כנסער עד למחל : אל חפן [אל]מנחתם . לפי פשוטו
הקטורת שם וקרובין לפניך וחר אל תפן אליהם והמדרש אומר יודע אני שיש להם חלק בתמידית כבוד אך חלקם לא יוכל למנך לריון
תנינו האש ולא תאלכו : לא חמור אחד מהם גשתי . לא חמורו של אשד'מהם אנטלתי אפילו (הנחומא) כשהלכתי מודק
למזרים וזרבתתי את אשתי ואת בני על החמור ויהי לי לטוב אותה החמור משלהם לא נפלתי אלא משלי . שחרית לשון ארמי כך נקראת
אלגריא של מלך שחור : (יז) והם . עדתן : (יז) והקרובים איש מנחרו : השמש ושמים איש שכם :

זיקהל

דשב"ם

(יא) לכן אתה וכל עדתך הם אותם המועדים עליי' : (יב) ויחמרו לא נעלה . אלך למשפט לשון עזייה רגיל לומר אלל הולכה אל
השופטים ועלית בימות השערה : ויעלו אליה בני ישראל למשפט . ובעו עליה השער : (יג) גם השתרר גמין שבתורה הטובין כי גם
תשתרר עלינו השתרר . וכן וכרכת גם אותי . גם תכרבו אותי . וכן ויאהב גם את רחל . וגם אהב את דחל . גם אותך הרגתי .
גם הרגתי אותך : (יד) העיני האנשים הם תנקר . כסבור אתה שאלו האנשים אשר מתרעמים עליך אין להם עינים לראות המכשול
הזה . שדרך מזרים ארך טובה העליתנו למות במדבר כי לא השלמת תנאי שלך להביאנו אל ארץ זבת חלב ודבש אבל באלו הרעים טנה ימותו
במדבר . לא נעלה . לפיכך לא נעלה אלך . כלל ופרט וחזר וכלל לא נעלה אחר תחלה . ואחר כך פירש למה וחזר וכלל לפיכך לא נעלה :
(טו) אל תפן . אל תפנה . לא חמור אחד מהם גשתי . אפילו חמור אחד לא נשאתי מהם כשאר חמוררים על העס . זאס כן
למה מפשיעם אותי כשררה ואס היתקוד לא חמור אחד מהם שתרומו היה חמור של אחד מהם וכמו את אחד מהם :

אלכו

מכלל יופי

לא אל ארץ זבת חלב ודבש הביאותנו ולא נתת לנו נחלת
שדה וקדם . וטעם העיני האנשים ההם תנקר התדנה לנקר
עיני האנשים ההם היואלים מוזרים באלו חמור תדנה לנקר את
העינים אלא תראה כזה שעשית לנו נראה הוא לעינים : ורש"י
כתב באלה התולע קללתו בחברו ופירושו אפילו את השולח לנקר את
עיניו אם לא נעלה אלך לא נעלה ופיהם אכשילם כי לא עלו אף ירדו
חיים שאולה :

עא קריח לגנותו כמו שחאל כה שמענא בן אחי טוב זכר
ישעיהו שמענא בית דוד : (יא) (ואהרן ומה הוא)
בא לגרעון הדק ולחסרונו כלומר שהלונותיכם על גדול
ממני שעל ה' הכאבל אהרן מה הוא כי הלינו עליו :
(יג) גם השתרר . טעם שררות רבות : אופירוש גם
טעם אפילו וכן אף גם אחד גם לרעה ישא רש
ואחרו המיעט כי עשית עמנו הרעה הגדולה להמיתם במדבר כי
תשתרר עלינו אפילו שדרה מועפת לשלוח לנו לעלות לפניך כל שכן
שתמלק ותתנשא עלינו :

(טז) (לא חמור אחד מהם גשתי) . פועל יוצא
לשלישי בלומר לא גתתי עריו משה :

(יז) ותתן לנו . מלת לא עושכת אחרת עמו וכן הוא אף

קטרת ויניחמו פתח אהל מועד ומשה ואהרן :
 יש ויקהל עליהם קרח ארת כל העדה
 אל פתח אהל מועד ויבא כבוד יהוה אל
 שלישי כל העדה : ס כ וידבר יהוה אל
 משה ואל אהרן לאמר : כא הכדלו מתוך
 העדה הזאת ואכלה אתם כרגע : כב ויפלו
 על פניהם ויאמרו אל אלהי הרוחת לכל
 בשר האיש אחר יחטא ועל כד העדה
 תקצף : ס כג וידבר יהוה אל משה
 לאמר : כד דבר אל העדה לאמר העלו
 מסביב למשבן קרח דתן ואבירם : כה ויקם
 משה וילך אר דתן ואבירם וילכו אחרי
 זקני ישראל : כו וידבר אל העדה לאמר
 סורו נא מעל אהלי האנשים הרשעים האלה
 ואל תנגעו בכל אשר להם פן תספו בכל
 חטאתם : כז ויעלו מעל משבן קרח דתן
 ואבירם מסביב ודתן ואבירם יצאו נצבים
 פתח אהליהם ונשיהם ובניהם וטפם :
 כח ויאמר משה בזאת תדעון כי יהוה
 שלחני לעשות את כל המעשים האלה כי
 לא מלבי : כט אסבמות כל האדם ימתון
 אלה ופקדת כל האדם יפקד עליהם קרא
 יהוה שלחני : ל ואסבריא וברא יהוה

ואהרן : יט ואכנש עליהון קרח יתכל
 כנשתא לתרע משבן זמנא ואתגלי יקרא
 דני לככ כנשתא : כ ומליל יי עם משה
 ועם אהרן למימר : כא אתפקשו מנו
 כנשתא הדא ואישצי יתהון בשערה :
 כב ונפלו על אפיהון ויאמרו אל אלהא
 רוחיא לכל בשרא וברא חד ויחוב וער
 ככ כנשתא יהי רוגזא : כג ומליל יי עם
 משה למימר : כד מליל עם כנשתא
 למימר אסתלקו מסחור סחור למשכנא
 דקרח דתן ואבירם : כה וקם משה ואול
 לנת דתן ואבירם ואולו בתרוהי סבי ישראל :
 כו ומליל עם כנשתא למימר זורו קען
 מעלוי משכנא ובריא חיבאי האלין וקרא
 תקרבון בכל דקהון דקמא תלקון בכל
 חזביהון : כז ואסתלקו מעלוי משכנא
 דקרח דתן ואבירם מסחור סחור ודתן
 ואבירם נפקו קימין בתרע משכניהון ונשיהון
 ובניהון וטפלהון : כח ויאמר משה ברא
 תדעון אריי שלחני למעבד יתבל עובריא
 האלין ארי לא מרעותי : כט אסבמותא
 דכל אנשא ומותון אלין וסערא דכל אינשא
 וסערא עליהון לא יי שלחני : ל ואס-

ופצתה

רשי

בריא

(יט) ויקהל עליהם קרח - (תנחומא) כדכרי לוינות כל הלילה ההוא הלך אצל השמש ופתח אותם כסבורין אתם שעלי
 לבדי אי עקפיד איני מקפיד אלא בשביל כלכם אלו טעין וטעלין כל הגדולות לו המלכות ולא חיו הכהנים עד שנתפתחו כלם : וירא כבוד ה'
 כא כעמוד ענן : (כב) אל אלהי הרוחות - יודע מחשבות חין מדת כבוד כשר ודס חלק כשר ודס סמחה עליו חקצת מדינה אינו
 יודע מי חוטא לפיכך כשהוא כועס כפרע חכלס אכל לפניך גלויות כל המחשבות ויודע אתה מי חוטא : האיש אחר - הוא החוטא
 ואתה על כל העדה תקצוף - חזק הק"ה יפה חזרתם אי יודע ומודיע מי חטא ומי לא חטא (ג) : (כד) העלו - כתר גומוהו הסתלקו
 מחשבות משכן קרח (ד) : (כה) ויקם משה - (מור שרבה) כסבור שישאלו לו פנים ולא יעשו : (כו) יצאו נצבים -
 בקומה

חד ומשה ואתרו מיטיבא חד : יט ופנש עליהו קבא נה כל בנישקא לתרע משבן זמנא ואתנשל בעיתריה
 דאשבת תרוי אוצרוי מן אוצרוי דיוסף מלכו כסף ודמב רבנא למטרד בחרוא עתרא נה משרה ונת אברו מן עלמא
 אילולי דאתגלי אוקרא ביי לכל בנישקא : כ ומליל : עם משרה ועם אברו למימר : כא אתפךשו מנו
 בנישקא תדא ואשיצי יתהון כשעא ועירא

ירושלמי

ואתרכיני על אפיהו ואמר אלהא דשליט בגשמת כל
 בישרא חד גברא חטי ועל כל עמא הוה רגוז :

כב ואתרכיני בצלו על אפיהו ואמר אל אלהא
 דשני רוח גשמתא בגופי בני נשא ומניה מתהיבא רוחא
 לכל בישרא האין גברא חד יחוב ועל כל בנישקא יהי
 רגוז : כג ומליל : עם משה למימר : כד

קבילית צלותכון על בנישקא קדון מליל להון למימר
 נקם משרה וצול לאוכחא לדתו ואבירס ואגלי בתרוי

אויסתלקו מן תזור למשקנא דקבת דתו ואבירס : כה
 סבי ישראל : כו ומליל לבנישקא למימר זורר קדון מעלמי משקני גרביניא חייבא אליו דאתחייבו קטול מן

פלויהו במצבים פרסימו מסטרין דילי בר קטלית נה מצראי על ימא ארגווי קנס : כז
 דשבתא קדון אונמני על מימרא ביי בגין מן חזי לגרבייהו ודגמרא נה כל גיבסיהו ולא תקרבוו בקל מה דאית

אויסתלקו מעלמי משקנא דקבת דתו ואבירס מן תזור ודנתו ואבירס
 גסקו במילי תירפון וקמו וארגווי למשה תרע משקניהו

גסקו במילי תירפון וקמו וארגווי למשה תרע משקניהו
 ונשיהו רבניהו וטפליהו : כח ואמר משרה קרא

הנדעון ארום : שרבני למעבר נה כל עובדיא האלין
 ארום לא מן רעות לבי : כט אין קמיתוקא דמיתין

קמיתוקא דמיתין ביה גני גניא ומרתו אלין וסקמרת כל
 אנשא יסתבס עליהו לא : שכל ימי :

בך כל בני גניא ומרתו אלין וסקמרת כל אנשא יסתבס
 עליהו לא : ל ואין לא איתבריות מיתריה להון מן ימרת עלמא תתברי להון קדון ואין לא אתברי

ירושלמי

ארום לא מן לבי קדית יתהון :
 קמיתוקא דמיתין ביה גני אנשא ומרתו אלין וסקמרת כל
 אנשא יסתבס עליהו לא : שכל ימי :

בך כל בני גניא ומרתו אלין וסקמרת כל אנשא יסתבס
 עליהו לא : ל ואין לא איתבריות מיתריה להון מן ימרת עלמא תתברי להון קדון ואין לא אתברי

מרתו אלין וסקמרת כל אנשא יסתבס עליהו לא : שכל ימי :
 ואין לא איתבריות מיתריה להון מן ימרת עלמא תתברי להון קדון ואין לא אתברי

ואין לא איתבריות מיתריה להון מן ימרת עלמא תתברי להון קדון ואין לא אתברי

פוס

רש"י

(תנחומא) בקומה זקופה לחרף ולגדף כמו (שמואל ב' י"ו) ויתוכח ארבעים יום דגלית : ונשיהם ובניהם וטפם פאוראה
 כמה קשה המחלוקת שהרי כ"ד שלמטה אין עונשין אלא עד שיביא שתי שערות וכ"ד שלמעלה עד כ' שנה וכאן חכמו חף ונקיט אידים :
 (כח) לעשות את כל המעשים האלה : שעשית יעל פי דיבור לתת לאהרן כהונה גדולה ובנינושגני כהונה ואליזכר נשיא הקהתי :
 (כט) לאה שלחני : אלא אני עשיתי הכל מדעתי וכדין הוא חולק עלי : (ל) ואם בריאה : מדעה : יבראה : להמית
 אותם

באר רחובות דקדוקי רש"י

(ג) משום דקשיא ליה לפוס רבטא דנותחיל התמיה כאלת האיש אחד יחטא כו' נקדד ה' אכלת האיש כפתח כדן ה' א התמיה
 כמו האיש כמוני וברת ולמה היא נקודה בקמן האיש אחד יחטא וסיני כקודת ידיעה על זה משני רש"י הוא המוטא ורצה לומר
 דבר זה ידועה הוא דלפעמים איש אחד יחטא אכל התמיה היא ואתה על כל העדה תקנוף שאין זה מנד דין ומושפט ללקות
 כל העדה כשכיל איש אחד : הנה לפי זה הוצרכנו לומר ה' א התמיה חסירה בקרא כונו שכתב רש"י בפרשת בראשית כד"ה גדול עוני חסאוא
 ע"ש וכמו שכתבתי מלאתי בכתב בגליון סביב המסורה דף י"א ע"א תוך שורה ג' ובעל כנין שלמה אמר שהוא ר' משה הנקדן גס המנדקדק
 ר' אליה בחור בפרק השינושים כשינוש ה' א התמיה מפרש דברי רש"י כמו שכתבתי ע"ש : (ד) רצה לומר הצירי שתחת ה' אכלת
 העלן

רשב"ם

(כב) אלהי רחמות : אתה מזכיר רוחות ולכות שאר העם שלא פשעו : (כג) וילך אל דתן ואבירס : אולי ימורו כשתסוכה :
 (כח) כי לא מלכתי שחינכתים בקטורת כשזומר אתה וההרן איש נחתתו : (כט) לא א' שלחתי אלא עשיתם מדעתי שניניתיים
 להקטיר קטורת : (ל) ואם כריאה מדעה יברא ה' בארץ כדכתיב כי ברא ה' מדעה בארץ : שאינה

מכיל יופי

(כב) האיש אחר יחטא : ההא הא הידיעה וביאה : (ל) (ואם בריאה) : באמת או תהיה לתנאי נהיה
 בקמץ מפני האות הגרון : (כט) (ופקרת כל הארסן יפקד) : ענין זכירה והשגחה על הדבר :

וּפְצַחָהּ הָאֲדָמָה אֶת־פִּיהָ וּבִלְעָה אֹתָם וְאֶת־
 כָּל־אֲשֶׁר לָהֶם וַיִּרְדּוּ חַיִּים שְׂאֵלָה וַיִּדְעָתָם
 כִּי נֶאֱצַר הָאֲנָשִׁים הָאֵלֹהִים אֶת־יְהוָה: לֹא יְהִי
 כְּכֹלְהוֹ לְרַבֵּר אֶת כָּל־הַדְּבָרִים הָאֵלֹהִים וְתִבְקַע
 הָאֲדָמָה אֲשֶׁר תַּחְתֵּיהֶם: לֵב וְתַפְתַּח הָאָרֶץ
 אֶת־פִּיהָ וְתִבְלַע אֹתָם וְאֶת־בְּתֵיהֶם וְאֶת
 כָּל־הָאָדָם אֲשֶׁר לְקִרְחָה וְאֶת כָּל־הַרְכּוּשׁ:
 כֹּג וַיִּרְדּוּ הֵם וְכָל־אֲשֶׁר לָהֶם חַיִּים שְׂאֵלָה
 וְנִתְּכַס עֲלֵיהֶם הָאָרֶץ וַיֵּאבְדוּ מִתּוֹךְ הַקֶּהֶל:
 כז וְכָל־יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר סָבִיבֵיהֶם נָסוּ
 לְקַלְסָם כִּי אָמְרוּ פֶּן־תִּבְלַעֵנוּ הָאָרֶץ: לֵה וְאֵשׁ
 יֵצֵאָה מֵאֵת יְהוָה וְתֹאכַל אֶת הַחַמְשִׁים
 וּמֵאֲחֵיהֶם אִישׁ מִקְרִיבֵי הַקְּטָרֶת: פ
 יז א וַיִּדְבַר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר:
 ב אָמַר אֶל־אַלְעָזָר בֶּן־אֶהֱרֹן הַכֹּהֵן וַיִּרַם
 אֶת־הַמַּחֲתָת מִבֵּין הַשְּׂרֵפָה וְאֶת־הָאֵשׁ זָרְחָה
 וְהִלָּאָה כִּי קָדְשׁוֹ: ג אֵת מַחֲתוֹת הַחַטָּאִים
 וְהָאֵלֹהִים בְּנִפְשָׁתָם וַעֲשׂוּ אֹתָם דְּקָעֵי פַחִים
 צְפוּי לַמִּזְבֵּחַ כִּי־הַקְּרִיבִים לִפְנֵי־יְהוָה וַיִּקְדְּשׁוּ
 וַיְהִיו לְאֹת לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל: ד וַיִּקַּח אַלְעָזָר
 הַכֹּהֵן אֶת מַחֲתוֹת הַנְּחֹשֶׁת אֲשֶׁר הַקְּרִיבֵי
 הַשְּׂרֵפִים וַיִּרְקַעֵם צְפוּי לַמִּזְבֵּחַ: ה וּבָדֹן
 לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל לְמַעַן אֲשֶׁר לֹא־יִקְרַב אִישׁ זָר
 אֲשֶׁר לֹא מִזֵּדֶע אֶהְרֹן הוּא לְהַקְטִיר קְטָרֶת
 לִפְנֵי יְהוָה וְלֹא־יִהְיֶה בְּקִרְחָה וּבְעֵדוּתוֹ בְּאֲשֶׁר
 דִּבַּר יְהוָה בְּיַד־מֹשֶׁה לוֹ: פ
 ז וַיִּלְנוּ בְּדַעַדַת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מִמַּחֲתַת עֵד־
 מֹשֶׁה וְעַל־אֶהֱרֹן לֵאמֹר אֹתָם הִמַּתָּם אֶת־

עמ

בְּרִיאָה זָבָדִי וַיַּתְּפַח אֶרְעָא יַת־פּוֹקֵחַ
 וְתִבְלַע יַתְהוֹן וַיַּת־כָּל־דְּלֵהוֹן וַיַּתְהוֹן כָּד־
 חִיָּן לְשָׂאוֹל וְתַדְעוֹן אַרְי אַרְנַיִו וְנִבְרִיא הָאֵלֶק
 קָדְסֵי־י: לֹא וְהוֹה כָּד־שִׁיזִי לְמַלְלָא יַת
 כָּד־פְתַנְמִיָּא הָאֵלֶן וְאֶתְבּוּעַת אֶרְעָא
 דְּתַחְתֵּיהוֹן: לֵב וּפְתַחַת אֶרְעָא יַת־פּוֹקֵחַ
 וּבִלְעַת יַתְהוֹן וַיַּת אֵינֵשׁ בְּתֵיהוֹן וַיַּת כָּד־
 אֵינֵשׁא דְלִקְרַח וַיַּת כָּל־קִנְיָנָא: כג וַיַּתְהוֹ
 אֵנֹן וְכָל־דְּלֵהוֹן כָּד־חִיָּן לְשָׂאוֹל וְחַפְתָּ עֲלֵיהוֹן
 אֶרְעָא וְאָבְדוּ מִנּוּ קֶהֶלָא: כד וְכָל יִשְׂרָאֵל
 דְּבַסְחַרְגֵּיהוֹן עָרְקוּ לְקִלְהוֹן אַרְי אָמְרוּ דְלִקְמָא
 תִּבְלַעֵנָא אֶרְעָא: לה וְאֶשְׁתָּא נִפְקַת מִן
 קָדְסֵי וַיַּאֲכַלַת יַת מֵאֲחֵן וְחַמְשִׁין נִבְרָא
 מִקְרָבֵי קְטוֹרֶת בּוֹסְמִיָּא: א וּמְלִיל וַיַּעַם
 מֹשֶׁה לְמִימַר: ב אָמַר לְאַלְעָזָר בֶּן־אֶהֱרֹן
 בְּהֵנָּא וַיִּפְרִישׁ יַת מַחֲתֵיהֶם מִבֵּין יְקִידָא וַיַּת
 אֶשְׁתָּא וַיַּרְחִיק לְהֵלָא אַרְי אֶתְקַדְּשָׁא: ג יַת
 מַחֲתֵית חִיבִיא הָאֵלֶן דְּאֶתְחִיבּוּ בְּנִפְשָׁתֵיהוֹן
 וַיַּעֲבְדוּן יַתְהוֹן מִסִּין רַדִּירִין חוּפָאָה לְמַדְבְּחָא
 אַרְי־קְרִיבִינִין קָדְסֵי וְאֶתְקַדְּשָׁא וַיְהוֹנִן לְאֵת
 לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל: ד וְנָסִיב אַלְעָזָר בְּהֵנָּא יַת
 מַחֲתֵית נְחֹשֶׁת דְּקְרִיבֵי יוֹקִידָא וְרַדִּירִינִין
 חוּפָאָה לְמַדְבְּחָא: ה דְּבִרְנָא לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל
 בְּדִיל דְּלֹא יִקְרַב נִבְרַח חִלְוֵי דְלֹא מִזֵּדֶע
 דְּאֶהֱרֹן הוּא לְאַסְקָא קְטוֹרֶת בּוֹסְמִין קָדְסֵי
 וְלֹא יְהִי בְּקִרְחָה וּבְעֵדוּתֵיהָ בְּמַת דְּמִלִּידֵי
 בִּידָא דְּמֹשֶׁה לֵיה: ו וְאֶתְרַעְמוּ בַל בְּנִשְׁתָּא
 דְּבְנֵי יִשְׂרָאֵל מִיּוֹמָא דְּבַתְרוּהֵי עַל מֹשֶׁה וְעַל

אֶהֱרֹן

פירם לארבעה מן שוריהם אתהויה לה כדון ותפתח את פיה ונתקלע ותהיו בית כל דליתו ותפתחו מן חינו
 לשיוול ותקדעון ארום וגו' : לא זהורה כרי פסק למולא ית כל וגו' : לב אפחת ארעא ורר פומא וגו' :
 לג זנחור היינו זכל דלהון כד חיון לשיוול וגו' : לד זכל ישראל די כחורנתהון ערקו מן דמיד קלחון הדי
 צווחיו וצאמיו וצאי הוא : וקושטא הדי דינו וקושטא העון פקמי משה עבדיה וצו רשעיה דמנדא פיה דכני ישראל
 אפכו כרי שמעו ארום אמרו דלמא וגו' : לה וצאמא פקמי דרוגא מן קרם : ואכלת ית מאתו וחקשיו ויקרת
 בפקי קטובת בוסמא : א רמילי : עם משה למימר : ב אמר לאלעזר בר אהרן כהנא ופרש גי בכתוב
 מן בני יקדיא וית אישקא כרי להאל ארום אתקדשא : ג ית מוחית חייבא
 דאלו דאתחייבו קטול כגפשתהון ונעדרו מנהון כרידי טסין חפני למדבחה ארום
 כרביו קרם : ואתקדשו ויהו לצרת לבני ישראל : ד וגסיב אלעזר כהנא ית
 מוחית נחשא דקריכו וקדיא וברדיגו חפני לגיפא דמדבחה דמן שיריז הוון משמישמה דבדבחה : ה דודבחה
 לבני ישראל מן בגלל דלא יקרב גבר חלוצי דלא מן בני אהרן לאפקא קטורת בוסמין קרם : וזלא יהי גבר מתנגל
 למפלוג על עיסק כהונתא קרתה וקבגישת סעדי ומפיה להוקרא ולא כמיתותא דקרת וכגנשמה פיקורת איש
 יבליעת ארעא אלהו למלקי כפגוריהם היבמא דמלילי : ו למשה שרי ידך בעיטפך ולקת ידיה בעירעא היקדיו ימטי
 ליה : ו ואתבצמו כל כנשתא דכני ישראל ביימא חבו על משה ועל אהרן למימר אהרן וקמתו רין מותא

על

רשי

אותם כמיתם שלא חת' כה' חס' עד הכה ומה היא הכריאה ופלת' הכדמה את פיה ותכלעם אז וידעתם כי כאלו הם ה' ואני מפיה כבורה אחרתי
 ורבותי יגורשו (סנהדרין קו) חס כריאה פה לזחן משסת ימי כראשית מוטט ואם לאו כרא' ה' (ר"ל ברא' ה' הפה לכחן) : (לד) נמו
 לקולם בשכיל קול היואל על כליעתן (כ) : (ב) ואח האש . סכתין המתות : וזה הלאה . לזרן מעל המתות :
 וביקדשו . המתות ואסורין כהנא סהרי עשאו ככלי שרת : (ג) החטאים חאלה בפשוהם . (יומא לו) סנעשו פושעים
 ככפשותם שחלקו על הקב"ה : רקועי . דידיון : פחים : טסין מרודין טיכילי סלעו : (ו) צפוי למוכה . למוכה הנכסת :
 וידיו ליהור . לזרון שיאחרו אלו היו מאלות שחלקו על כהונה ושרפו : (ד) וירקעום . אינטי כריס סלעו :
 (ה) ולא יהיה בקרח . כדי שלא יהיה בקרח . כאשר דבר ה' בירמשה לו . כמו עליו על אהרן דכר אל משה שיאמר הוא
 וכיו

באר רחובות דקדוקי רשי

העל' עורה חסרון גו' סימן לטון כפעל ודוקא אותו לטון כפעל הדומה לטון התפעל הפועל כעצמו וזה דקדוקהסתלקו (עונת' יד' ועלפון
 ח) מסכיבת מסכן קרח :
 (ה) דהא ודאי אי חסר לומר הלמ' ד כוללת לקולם משמעת כבאן כמו בכל מקום לדיכוק ולחיסור ומשמעו שהיו נסים אל סמיכת הקול היינו
 אל מקום כליעתן וכאמת אפכא מסת כרא כי כדעתם לברוח מן מקום כליעתן לכן קאמר כשביל הקול ורצה לומר הלמד דככלת שמע
 במקום מלת כשכיל והיו נסים כשכיל הקול היואל מן מקום כליעתן ושרפו כסו מן מקום כליעה : (ו) משום דענינו ופחיס בוטנו לרוב ל' והיינו
 ענין מוקם ומכשול דלא יתכן כאן לכן הוצרך לפרש דזה הוא ענין טסין מרודים (כל"א דגוי כלעך) : דכ

רשב"ם

סליה כמיתת כרב ואכיהו : (לד) כמו לקולם . כשצאקוסעת נפילה . כדכת' בלקול (מפלתך) (כק' שכללה) רעשה לזרן :
 (ה) כאשר דבר ה' ביד משה לו . מוסב למצא . ויקח אלעזר הכהן את מחותנת הנכסת חסין שרופה כאשר דבר ה' פוד משה לנלאלעזר :
 שכן כיהנהק' הלמשה אמור אל אלעזר בן אהרן הכהן וירם את ציחנות : (ו) אתם המתם את עם ה' עלדתן ואכיתם כבליעם אלו
 ימודע

מכלל יופי

והכלעם הדועכו כניא צוהאנשים וגו' : (כריאה יבדא) . ענין
 עזרה הגבון שיהיה ענין צורה ככל דבר חדש יקרא בריאה :
 (לכ) (ואת כל קרביו) . השם הזה כולל כל מומן
 והאדם מוקנה הבחם' וכסף וזהב וכל מטלטלין :
 (ג) (רקעי) . שם ענין שטוח : (פחים) . פרושו
 טסין לנר' ש' כלעו וקראו בן שהם פרושים
 עבמו הפה :

(ה) באשר דכרה' ביד משה לו . הטעם לאלעזר כי
 ה' דבר לו ביד משה שיקח את המתות וישנה
 אותם לפני למוכה וסגור הכתוב ויקח אלעזר הכהן את מחותנת
 הנכסת וידקעום לפני למוכה כאשר דכרה' ביד משה לו וזכרון לכני
 ישראל וגו' . ורבותינו ל' לחמור שרמו לחולקים על הכהונה שלוקין
 בזרעם במו שלקה משה בידו שאמר וזהו דון מלוקעית משלב . ויקן
 יתכנו

עם יהוה : ז ויהי בהקהל העדה על-משה
 ועל-אהרן ויפנו אל-אהל מועד והנה כסוהו
 הענן וירא כבוד יהוה : ח ויבא משה ואהרן
 רביעי אל-פני אהל מועד : ט וידבר
 יהוה אל-משה לאמר : י הרמו מתוך
 העדה הזאת ואכלה אתם כרנע ויפלו על-
 פניהם : יא ויאמר משה אל-אהרן קח
 את-המחטה ותן-עליה אש מעל המזבח
 ושים קטרת והולך מהרה אל-העדה ובפר
 עליהם כי-יצא הקצף מלפני יהוה החל
 הנגף : יב ויפח אהרן כאשר דבר משה
 וינץ אל-תוך הקהל והנה החל הנגף בעם
 ויחן את-הקטרת ויכפר על-העם :
 יג וינעמד בין-המתים ובין החיים ותעצר
 המגפה : יד ויהיו המתים במגפה ארבעה
 עשר אלף ושבע מאות מלבד המתים על-
 דבר-קרח : טו וישב אהרן אל-משה אל-
 פתח אהל מועד והמגפה נעצרה : פ
 חמישי טז וידבר יהוה אל-משה לאמר :
 יז דבר אל-בני ישראל וקח מאתם מטה
 מטה לבית אב מאת כל-נשיאיהם לבית
 אבתם שנים עשר מטות איש את-שמו
 תכתב על-מטהו : יח ואת שם אהרן
 תכתב על-מטה לוי כי מטה אחד לראש
 בית אבותם : יט והנחתם באהל מועד
 לפני העדות אשר אנעך לכם עמה : כ והיה
 האיש אשר אבחר-בו מטהו יפרח והשכתי
 מעלי את-תלנורת בני ישראל אשר הם
 מלינים

רביעי

ח ב

חמישי

מלינים

אהרן למימר אתון נבמתון דמית עמא דיי :
 ז והנה באתפנשו כנשתא על משה ועל
 אהרן ואתפניאו למשכן זמנא והא תפתי
 עננא ואתנלי וקרא דיי : ח ועאל משה
 ואהרן לקדם משכן זמנא : ט ומליל יי עם
 משה למימר : י אתפרשו מנו כנשתא
 קרא ואישיצי ותהון כשעה ונפלו על-
 אפיהון : יא נאמר משה לאהרן סב ית-
 מחתייתא והבי-עלה אישתא מעלוי מדבחא
 ושו קטורת-בוסמיא ואוביל בפריע
 לכנשתא וכפר עליהון ארי-נפק רוגזא מן
 קדם-יי שרי מותנא : יב ונסיב אהרן
 כמה דמליל משה ורהט לנו קהלא והא
 שרי מותנא בעמא ויהב ית-קטורת בוסמיא
 וכפר על-עמא : יג וקם בין-מיתא ובין
 חייא ואתכרי מותנא : יד והו דמיתו
 במותנא ארבעת עשר אלפין ושבע מאה
 בר מדמיתו על-פלוגתא-דקרח : טו ותב
 אהרן למשה ל-תרע משכן זמנא ומותנא
 אתכלי : טז ומליל יי עם-משה למימר :
 יז מליל י עם-בני ישראל וסב מנהון
 חוטרקא חוטרקא לבית אבא מן כל-דבר-בניהון
 לבית אבהתהון תרי עשר חוטרין גבר ית-
 שמיה תכתוב על-חוטריה : יח וית שמא
 דאהרן תכתוב על-חוטרקא דלוי ארי חוטרקא
 חד לריש בית אבהתהון : יט ותצנעיון
 במשכן זמנא קדם סהדותא דאומין מימרי
 לכוז תמן : כ ויהי נבכרא דאתרע-ביה
 חוטריה

חוטריה

על עמא דבי : ויהוה באתפגשות כנישתא על משה ועל אהרן למקטלהון ואתפגרו למשבו זמנא והא חפית
 ענן אקר שכינתא ואהגלי תמן אקרא דבי : ח ועאל משה ואהרן מן קדם קהלא לתרע משבו זמנא : ט ומליל
 י עם משה למימר : אהתפרשו מגו כנישתא
 דהא ואישיצי יתהון כשעא זעירא ואתרכיני בצלו על
 אפיהון : יא ואמר משה לאהרן סכ יא מתמתא ותב
 עלה אישתא מעילוי מדקתא נשרי קטורת בוסמין עד
 אישתא ואזביל כפריע לנת כנישתא ובפר אקטולהון ארום נפק מחבלא דאתכלי בחובב דשמייה קצף מן קדם י
 בחרקנא שרי לקטלא : יב ונסיב אהרן היקמא דמליל משה ורהט למצע קהלא והא שרי קצף מחבלא
 ל תבלא בעמא ויחבייר קטורת בוסמין ובפר עד עמא : יג וקם ליה אהרן בצלו כמצע ועבר מחינתהא
 כמסחיתא בני מתא רביני חייא ואתכליא מותנא : יד ויהו סכום דמתו כמותנא ארבישר אלפיין ושבע מאדו
 בר מדמתו על פלוגתא דקבח : טו ותב אהרן לנת משה לתרע משבו זמנא ומיתנא אהפליית :
 טז ומליל י עם משה למימר : יז מליל עם בני ישראל וסב מנהון חרטרא חרטרא לבית אבא מלגרת
 בר אמרכלהון לבית אבהתהון תריפר חרטין גבר ית שמייה כתחוב על חרטריה : יח ונת שמיא דאהרן לכתוב
 על חרטרא דלוי ארום חרטרא חד לריש בית אבהתהון : יט ותפגעניון כמשבו זמנא קדם פהרוקא דאעמא
 בוימרי לבון פמן : כ ויהי גברא דאתרעי ביה לשמשא קדמי חרטריה יעני ואישדיך מגי ית חרטעמות בני ישראל

דהיגון

רשי

וכניו כהנים לסיך לא יקרב איש זר אשר לא מורע אהרן וגו' וכן כל ילובו ולהם הממונים אלל דכר פתרונס כמו על . ומדרשו על קרת ומהו
 כיד משה ולא כתב אל משה רמון לחולקים על הכהונה שלוקין כזרעית כמו שלקה משה כידו שנאמר (במדבר יב) ויוציאה וכהנה מזרעית כשלג
 וע"כ לקה עוניהו כזרעית : (יא) וכפר עליהם . רז זה מסר לו מלאך המות כשעלה לרקיע שהקטורת עוזר המנפה (ר"ל שזכה
 רשות למחית אז אין זכחין בין טוב לרע ועל מה שאוסף מדליה יש תיקון בקטורת אבל מה שגור הקב"ה פהדיא אין חכמה ואין תבונה וכו'
 מתורן מ"ש אל"כ שלא הביח המלאך את אהרן לעזור בקטורת והלא הוא מסר רז זה אלא היה גזרת הקב"ה פת"ש אה"שלומו של מקום . וזק)
 כדאיתא כוונת סבת (שבת פט) : (יג) ויעמוד בין המתים וכו' . אחות המלאך והעניו על כרחו אל"כ המלאך הכחיל לעשות
 שליחותי אמר לו משה לוי לעכב על ידך אמר לו איני שלוחו של מקום ואתה שלוחו של משה אל"כ אין משה אומר כלום מלכו אלא מפי הכהונה
 אם אין אתה מאמין הרי הקב"ה ומשה אל פתח אל מועד בא עמי ושאל וזהו שנאמר וישב אהרן אל משה . (מכילתא) ד"א כמה בקטרת לפי
 שהיו ישראל מלזים ומרננים אחר הקטורת לומר . סם המות הוא על ידו ונתו נדב ואכילו על ידו כשרפ"ל חמשים ומאתים ואיש אחר הקב"ה תראו
 שעוזר מנפה הוא והחטא הוא המות : (יד) כי מטה אחד . חף על פי שאלקיים לשתו משפיות משפחת כהונה לכך ולויה לטד נקל מקום
 סכט אחד הוא : (כ) והשכותי . כמו (בראשית) ויטכו הימים (אסתר ז) ומקת

רשב"ם

עודים שחטאו אבל הזאתים וחמשים איש שמתו כמיתת נדב ואכילה אתם הרגתם אותם שזויתם להקטיר קטורת : (י) הרומו . כמו
 המולו לה' אבל כשכיל הרי"ש כהפך חרדיק כמו בירך כרך משקל דגש . ולאעלה אומר הכדלו וכלן אומר הרומו שמשמע להכדיל יותר לפי
 שכבר יא' קצף : (יא) וזים קטורת . להודיע שהקטורת המותית כשאינם כהנים היא הנותנת כייש כיד כהנים לדעת שהן ראויים
 לעבודה : (יג) ויעמוד בין המתים וכו' החיים . שלא עבר המותית את מקום הקטרה : (יד) קחמיתם מטה מטה וכו' :
 מאתר שמתו לזכר על דבר הקטורת ולומר אתה המתה את עם יי' ואינה כוכה שפחתי ככהנים אטי אעשה הוכחה אחרת שלא יוכלו לערער
 על הכהונה . כי מטה יפרח עלי ידי : (פ) והשכותי . מן ומתה המולך שככה . הסכות מן סכס :

מכלל יופי

מנינו שלקה עוניה כזרעית . (דברי הימים ב' כ"ו) כשכנס כיוכל
 להקטיר קטרת :
 (י) (הרמב"ם) . כתב רבי יהודה שהוא מנחין העין גרעה
 שכוונה להיותו ההרוממו מכנין ההפעל והנכון בו
 דיותו מפעלי הכפלאו מכנין נפעל או מכנין התפעל ביאין
 דרך האות הקרובה בנתי העין להינתה נפלתם"ו :
 (א) (קה את המחחה) . כלי לחתרת בו דחאש ;
 (ב) (עליה אש) . הראוי בצרי ואעפ"י שהוא במקף לפי
 שאינו סמוך למלה זעירא או למלה מלעיל אבר
 המסורת על תהלים כח הן להם כפעלם לית כותיה סגור
 והדותן עליה אש : (ג) (מהרה) . שם : (טו) (ותגנפה
 נעצרה) . ענין המניעה : (כ) (והשכתי) . ענין הנחה :
 (י) (א) (ב) (ג) (ד) (ה) (ו) (ז) (ח) (ט) (י) (יא) (יב) (יג) (יד) (טו) (טז) (יז) (יח) (יט) (כ) (כא) (כב) (כג) (כד) (כה) (כו) (כז) (כח) (כט) (ל)

מליגם עליכם : כא וידבר משה אל בני ישראל ויחננו אליו כל נשיאיהם מטה לנשיא אחד מטה לנשיא אחד לבית אבתם שנים עשר מטות ומטה אהרן בתוך מטותם : כב ויפת משה את המטה לפני יהוה באהל העדת : כג ויהי מקחלת ויבא משה אל אהל העדות והנה פרח מטה אהרן לבית לוי ויצא פרח ויצץ ציץ ויגמל שקדים : כד ויצא משה את מטה המטה מלפני יהוה אל כל בני ישראל ויראו ויקחו איש שש מטתו : פ כה ויאמר יהוה אל משה השב את מטה אהרן לפני העדות למשמדת לאות לבני מרי ותכל תלונתם מקלי ולא ימותו : כו ויעש משה כאשר צוה יהוה אתו בן עשה : פ כז ויאמרו בני ישראל אל משה לאמר הן נוענו אבדנו כלנו אבדנו : כח כל הקרב ה' יב

חוטריה יגעי ואניח מן קדמי ית תורעמת בני ישראל דאנון מתרעמין עליכון : כא ומליל משה עס בני ישראל ויהבו ליה קר רברבנהון חוטרא לרבא חד חוטרא לרבא חד לבית אבתהון מרי עסר חוטרין וחוטרא דאהרן בגו חוטריהון : כב ואצנע משה ית חוטרין קדם יי במשכנא דסהדותא : כג ויהוה ביומא דבתרוהי ועל משה למשכנא דסהדותא והא נעא חוטרא דאהרן לבית לוי ואפיק לבלבין ואניץ ניץ וכפית סגדין : כד ואפיק משה ית כר חוטרין מן קדם יי לנת כל בני ישראל ואשתמוצעו ונסיבו גבר חוטרין : כה ואמר יי למשה אתיב ית חוטרא דאהרן לקדם סהדותא למטרא לאת לעמא סרבנא ויסופן תורעמתהון מן קדמי ולא ימותו : כו ויעבר משה כמא דפקיד יי יחיה בן עבר : כז ואמרו בני ישראל למשה למימר הא מננא קטלת חרבא הא מננא בלעת ארעא הא מננא דמיתו במותנא : כח דקרוב מקרב למשכנא בני מאית הא אנהנא סיפין לממת

דשי

עצמת עמלק סככה (ו) : (כא) בתוך מטותם - הכיחו כחמנע שלא יאמרו וסני שהיחו כלד סככה פרח : (כב) דינצא פרח עמלקו : ציץ - הוא חוטת המריבס הפרח נופל : וצמל שקדים - כשהוכר המרי הוכר שכן שקדים לסוף (בראשית כא) וידליל על צמל ולסוף זה מני בסרי האילן כמו (ישעיה יח) וכוסר נומליהם נכס ולמה שקדים הוא הפרי הממחר להסריח מכל הפירות אף המעורה על הכהונה פורענותו מחסרת לכל כמו שמענו בעמיהו (ד"ה כב) והנרע תורחה כחמנו תרנומו וכפית סגדין בסוף אשכול שקדים יחד כמיתוס סע עלזה : (כה) זחבל תלונתם - כמו ותכלה תלונתם לסוף זה סם חטעל יחד לסוף נקטה כמו תלונתם מרסודרי סכלעו וס חלוק בין תלונתם לתלונתם תלונתם אמת תלונתם סם דכר כללן יחד וספילו סם תלונת סככה (ח) : למשמרת לאות - לזכרון סכמתו כא דכר הכתובות סוד על סככה : (כח) כל הקרב הקרבונג' - אין חנו יבליק לבית זכרן ככן כולנו רשחק להכנס למת סכל פועד וסחד שיקרע ענמו ויטר מחכיריו וכנס לתוך סכל פועד ימות : האם סמנו לגוע - סמל סופקדנו למיתת (ט) : דיאכוד

באר דחובות דקדוקי דשי

(ו) דלה לומר הכנה שתוך הכף במלת ונשבותי עורה חסרון כ"ף חמנית סהודו וסדנו ש"ך וכן במלת ונשבר : זרזיה חסרה סככיל סקלת וספסל סמל סככה וסח וסח סל סהודם סכלות וסבינו ססקט וסמנאס (כל"א סג"ל) : סס

דחנינו מתרעמו עלינו : בא ומליל משה עם בני ישראל ויבדו לה כל אמתרליון חוקר לאמרכול חר חוקר לאמרכול חר לבית אבהתה חריסר חוקריו וחוקר אחרו במצינת חוקרהו : כב וצאנע משה עם חוקריו קדם

ירושלמי

והנה מן יוקא דבתרא וער משה למשקנא דסתרוקא והא אפכח חוקרא דאתרן לביתיה דלוי ואפכ פרחיו נאניו ניצין וחסיל לזון בר לזנא :

ממשקנא דסתרוקא : כג והנה מיוקא חוקר וצאל משה למשקנא דסתרוקא והא ייעא חוקר אחרן לבית לוי ואפכ לכלוכיו ואנין ניצין ביה כליליא גמר ועבד לזון : כד והנפך משה את כל חוקרניא מן קדם ללכל בני ישראל ואשתמודעו ונסיבו גבר חוקריה :

ירושלמי

ואמר מן יוקא דבתרא וער משה למשקנא דסתרוקא והא אפכח חוקרא דאתרן לביתיה דלוי ואפכ פרחיו נאניו ניצין וחסיל לזון בר לזנא :

כה ואמר מן יוקא דבתרא וער משה למשקנא דסתרוקא והא אפכח חוקרא דאתרן לביתיה דלוי ואפכ פרחיו נאניו ניצין וחסיל לזון בר לזנא :

אמר

באר רחובות דקדוקי רשי

(א) מה שכתב רמב"ם כמו ותכלה רצה לומר כמלת וחכל הוא השורש קלה וכפלה קה"א דכנסוף השורש במו דנפלה כמלת דיעש מן שורש עשה : ומה שכתב עוד שם הפעל הוצרכת לדעת כרש"י יסן נמנא מלת מפעל לחודיה ורצה כזה לומר שהוא שם דבר וכן דרך רש"י בכתיבם על הרוכ לקרות המדקדקים ורצה מניה טעם מן ורצה לא תוכן כרש"י כמלת מפעל על השם דבר לכן הגיה תוך דברי רש"י והוסיף מלת שם להודעה יתירה ונולת מפעל לא זהו מחקויה : ומה דקאמר עוד יחיד כלשון נקיבה כרש"י מלת תלונה לא כמלא רק כלשון נקיבה כמו מלת הרומה הקומה הנועה : ואם תקשה מיה הכריח רש"י לפרט דווקא ככאן דמלת תלונה לא תיעמא רק כלשון נקיבה אשיכך כעבור דמלת ותכלה אפטר לפרט לפועל יוצא לזכר הנכח ותכלה דוא משה ואל שטפאלענדן ריח תלונה) וזה לא יתכן כי ענין תלונה אינה מתפעלת בודי אדם רק חסלתת מפעל לכן הוהך להודיע שבכאן דמלת תלונה לא תיעמא רק כלשון נקיבה ורצה לומר וחכל מועל עומד נסתר לנקבה הוא ותכלה (דוא תלונה וערש זין ועלכין אב טאן) : ומה שכתב עוד ויש חילוק וכו' להבין זה חגיג לפניך דברי הגדול ר' אליה בחור ר"ל בספרו הכחור מאור שלישי עיקר"א סי' ב"ת ח"ל והנה לא פירש רש"י ההפך שכן תלונותם לתלונותיהם והגני אבאר ההפך שכיניהם על דרך משל ראוהו ושעונו שיש להם שפחה אחת כאמר עליה וזאת היא שפחתם שראוהו ושל שמעון וכשיש לכל אחד מהם שפחה אחת כאמר עליהן שפחותם כשיש לכל אחד מהן ב"ת ג"ע"ל שפחות כאמר עליהן שפחותיהם ע"כ לשוני ועל דרך הלוגיקה (באכין אלי מוט אבנדר באר חייך תלונה) תלונותם (אין אך לשון יחיד דהיינו איטליכר האט חייך אנדרי תלונה) תלונותיהם (אישליכר האט אליין פיל תלונות) : (ב) כתב המדקדקים כידון ה"א התמיה לינקד חטף כתיב במו השופט כל הארץ אכן כאשר תבוא אחר ה"א התמיה א"ת חלף לו תינקד כה"א שפתח למדול וזה שכתב שמו אופקרטו למיתיה ורצה לומר חף דה"א כמלת צא"א בקודה בפתח לחודא חכל מקום משמעת לתמיה כיוצא בעבור האל"ף שאתמיה וככ"ל :

רשבים

(ג) יוצא פרח ויכן זין ויגמול שקדים - נראה לפי הפסוק כשהניחו משה וצאו שפרח ולא יותר בדכתיב והנה פרח מוטב אהרן - אבל אחריו כן ויכן זין לציני כל ישראל ואחריו כן ויגמול שקדים שכן הוא הענין תחילה והנה (כ"ק"ש הנה) לא היתה נראית לא הפריחה ולא הניחה וגם לא היה לו לכתוב והנה פרח חלל והנה גמול שקדים מטה אהרן לבית לוי : (בה) לאות לבני מרי - למורות הבאים שירצו למרוד כגון עזיה : ותכל תלונותם ותכלה את תלונתם של ישראל - כיון שיש להם חילוק וכו' : (ו) אכדנו ויאבדו אתהן הקהל אם כן מילנו חוכדים מדי יום ביום - ביחד כל הקרב הקרב כל איש ואיש אשר יקרב אל המסכן לפנותו ואלו אל פלי המסכן עם הלזים מות שעדיין לא התרבהם הקב"ה שעדיין לא נכתב וסור הקרב וימת - ולק

מכלל יופי

(בג) (דיוצא פרח) - אמר כן על יציאת העליות התלך וצא"כ הנן וזה הפך הטבע בעין השקד והיה זון להגדיל הנה : (דוממול שקדים) - בא כן להשלמה בשור דהפירות : (בד) (המשת) - אקרא בן לפי שהאדם בשען עליו :

(ותכל) - ענין כליון והשחתה : (כה) (האם) - כאה דא השאלה על מלת אם שהוא גם כן ענין ישארה דהיה דיבאחת מהם ובמכלל באה האהתמה על מלה ישארה במורה

הקרב אל-משכן יהוה ומות האם תמונו
 יח לגוע : א ויאמר יהוה אל-אהרן
 אתה ובניך ובית-אביך-אתך תשא את-עון
 המקדש ואתה ובניך אתך תשא את-עון
 כהנתכם : ב וגם את-אחיך משה לוי שבט
 אביך הקרב אתך וילוו עליך וישרתוך ואתה
 ובניך אתך לפני אהל העדת : ג ושמו
 משמרתך ומשמרת כל-האהל אך אל-כלי
 הקדש ואל-המזבח לא יקרבו ולא-ימתו
 גס-הם גס-אתם : ד ונגלו עליך ושמו
 את-משמרת אהל מועד לכל עבדת האהל
 וזך לא-יקרב אליכם : ה ושמרתם את
 משמרת הקדש ואת משמרת המזבח ולא-
 יהיה עוד קצף על-בני ישראל : ו ואני
 הנני לקחתי את-אחיכם הלויים מתוך בני
 ישראל לכם מתנה נתנים ליהוה לעבד את-
 עבדת אהל מועד : ז ואתה ובניך אתך
 תשמו את-כהנתכם לכל-דבר המזבח
 ולמבית לפרכת ועבדתם עבדת מתנה אתן
 את-כהנתכם ויהי הקרב יומת : פ
 ח וידבר יהוה אל-אהרן ואני הגה נתתי
 לך את-משמרת תרומתי לכל-קדשי בני-
 ישראל לך נתתים למשתה ולבניך לחק-
 עולם : ט ויהי לך מקדש הקדשים
 מן-האש כל-קרבנם לכל-מנותחם ולכל-

תטאתם

רשי

למקת : א ואמר יי לאהרן את ובניך ובית-
 אבך עמך תסלחון על-חובי מקדשא ואת
 ובניך עמך תסלחון על-חובי כהונתכון :
 ב ואף ית-אחך שבטא דלוי שבטא
 דאבך קריב לותך ויתוספון עלך וישמשוך
 ואת ובניך עמך קדם משכנא דסהותא :
 ויטרון משרתך ומשרת כל-משכנא ברם
 למני קודשא ולמדבחה לא-יקרבון ולא-
 ימותון אף-אנן אף אתון : ד ויתוספון
 עלך ויטרון ית-משרת משכן זמנא לכל
 פולחן משכנא וחלוני לא יקרב לותכון :
 ה ותטרון ית משרת קודשא וירת משרת
 מדבחה ולא יהי עוד רוגזא על בני ישראל :
 ו ואנא הא קריבית ית-אחיכון ליואי מנו בני
 ישראל לכון מתנה יהיבין קדם יי למפלח
 ית פולחן משכן זמנא : ז ואת ובניך עמך
 תטרון ית-כהונתכון לכל פתגם מדבחה
 ולמנו לפרוכתא ותפלחון פולחן מתנה איתן
 ית-כהונתכון וחלוני דיקרב יתקטיר :
 ח ומליל יי גס-אהרן ואנא הא יהבית
 לך ית-משרת אפרשותי לכל-קודשי דבני-
 ישראל לך יתבתינן לרבו ולבניך לקים-
 עלם : ט דיו יהי לך מקודש קודשא מותר
 מן-אישתא כל-קורבנהון לכל-מנתהון
 ולכל-תטותהון ולכל-אשמהון דיתיבו קדמי
 קודש

ח מצוה שפח
 ט מצוה שפט
 ז
 ש"צ ע"א

א
 תבני
 אבך
 רמט
 לוקה
 קירע
 פוגו
 כהרז
 כהרז
 רביכ
 דמי
 טאיני
 ויתח
 נפט
 סכני
 פטק
 קול
 כל
 קרמ
 משכ
 י
 י
 ולכ
 סס
 ספט
 ס
 טהר
 וזר
 מור
 והו
 והיה
 זכר
 כמו

(א) ויאמר ה' אל אהרן . (ספרי) למשה חזר שיאמר לאהרן לכו וירוע על פקעת ישראל שלא יכנסו למקדש : אתה ובניך ובית אבך . הם כתיבת חבו עומם : השאו את עון ד' ס' קדש . עליכם חני מטיל עונם חזים שיחטאו בעסקי הדברים המקודשים המסורים לכם אז תהיה וסלחון וסלחון וכלי המקדש חתם תס' ו' וזו אירוע על כל ד' הכל לגוע : ואתה ובניך . הכהנים אתך : השאו את עון כהונתכם .

א ואמר יי לאתרו אנת רגנד וביח אבד עמד תקבלו חומי קודשיו אין לא מוהריו באסקותהון ואנת רגנד עמד
 תקבלו יח כהונתכו אין לא מוהריו באסקותהון : ב וארף ית אהד שבטא דלוי דמתהרי על שבטא דעטרם
 אבד תריב לנהד ונתקרו לנהד וישקשונוך ואנת רגנד עמד תקרימו קדם משקנא דסתותא : ג ויטרוו שטרחה
 ומטברו כל משקנא כרם לקמאי קודשא ולמדקחא לא יקרבו ולא ימותו ארף היגרו ארף אחרו : ד וינבטו
 לנהד מלבר ויטרוו יח מטבת משבו זמנא לכל פולחן משקנא וחילוני לא יקרב לנהד : ה ונתקרוו יח מטבת
 קודשא יח מטבת מדקחא ולא יהי תרב רוגוא בתורה צל בני ישראל : ו ונאנא הא קרובית יח אהובו ליואנ
 פוגו בני ישראל לכון מתנה יהיבו קדם יי למפלח ית פולחן משבו זמנא : ז ואנת רגנד עמד נתקרוו יח
 כהונתכו לכל פתגם מדקחא וקמניו לשפוטא וחקלחון לפוס ערביא בפולחנא כו מיכל מתנה אומה כרבותא יח
 כהונתכו וחילוני דיקרב יתקטרל : ח ומליל יי עם אחרו ונאנא בחדוא יחבית לך יח מטבת אפקשותי חלקא
 וביכוריא וכל קודשיו דבני ישראל לך יתביתנו לרכו ולגנד לקיים עלם : ט דיו יהי לך מקודש קודשיו מה
 דמשפיר מעלתא דענא מן אישחא כל קרבנותו לבר מנתהון לכל מטותהון ולכל אשמהו דיי יחביו קדמי קודש

קודשין

רש"י

שאינה מסורה ללוים ותואירו הלוים השוגגים שלא יגעו אליכם כעבודתכם : (ב) וגם את אחיך - בני גרשון ובני מררי : (ג) וילוו
 ויתקרו עליכם להזיר גם את הורים מליקרב אליהם : וישררוך - בשמירת השעדים ולמנות מהם גזרין ואמרכלין
 (פסחים כז) : (ד) וזר לא יקרב אליכם - אתכם אני מזהיר על כך : (ח) ולא יהיה עוד קצף - (ספרי) כמו שהיה כבר
 שנאמר (במדבר יז) כי יאל הקוף : (ו) לכם מהנה גחונים - יכול לעבודתכם של הדיוט ת"ל לה' כמו שמפורש למעלה לשמוה
 משמרת גזרין ואמרכלין : (ז) עבודת מתנה - בעתה כתיב לכם : (ח) ואני הנה נתתי לך - (ספרי) כשמה לשון שמה
 הוא זה כמו (שמות ד) הנה הוא יולא לקראתך וראך ושחכ כלכו עשל למלך שתן עדה לאוהבו ולא כתב ולא חתם ולא העלה בערכאין
 בא אחר וערער עליו ועל השדה אחר לו המלך כל מי שירצה יבא ויערער לגנדך הריעיות ומוסלף ומעלה בערכאין אף כאן לפי שבא
 קרח וערער כנגד אהרן על הכהונה בא הכתוב ונתן לוכ"ד ונתנת כהונה ככרית מלח עולם (חולין קלו) ולכן נקמנה פרשה זו לכאן :
 משמרת תרומתי שאתה צריך לשמור כעברה : למשחה - לגדולה (יא) (ספרי) : (ט) מן האש - לאחר הקטרת האש
 לכל

באר רחובות דקדוקי רש"י

(י) כדי ללא תימא דמלת וילוו הוא ענין נוענין הלאה דלא יתכן כאן הוטרך לפרש דזה הוא ענין מיסוד מלשון כילויית מן (כל"א בהעפטן) :
 (יא) מושם דענין משיחה משמשת על הרוב ענין סיכה (כל"א אשמירין) דלא יתכן כאן הוטרך לפרש דזה הוא ענין גדולה למשחה (ט)
 הערש אפטין) ואף על פי כן לא זיה ענין משיחה ממש כי כהונה גדולה כחה לכתילה להם על ידי משיחה השמן המשחה :
 המדקחים

רשב"ם

ולכך הוא מזהירם כפ' א וזר לא יקרב אליכם וזר הקרם וזמת שובאן וזלך לא יקרבו כלל ולא ימותו שאמילו בערשת אומר אל הפגים סקת
 שס דבר אל אהרן לאמר איש מורעד אשר יהיה בו מוס לא יגש להקריב לחם ה' - שס לא פסל אלא בעלי מומין אבל זרים לא כפל - ומש
 שפסל בערשת אומר אליהם כל איש אשר יקרב וגו' כאלכל טטומות פגוף ידבר אבל כעבודת זרים כמשכן וככלי לא ראינו עדיין מינו מיתה :
 (א) ויאמר ה' אל אהרן אתה ובניך וגו' וזר לא יקרב והזר הקרב וזמת - הרי הוטרות כתיב וזמת - ומעתה אין לחוש הקרב הקרב
 שהרי אפרתים אליקרב ויחיתים מיתה : (ז) עבודת מתנה ומנאשו ישראל פטורים מן העבודה ונתן שמיים חלוים לא יקרבו עוד שהרי
 וזר הקרב וזמת : (ח) לך כתיב למשחה הריבון לך כעין סימון שרים הנמשחין למלך : (ט) מן האש - לאחר הקטרת אימורין

מכלל יופי

מורה לתמיה והיא מלה אם לרוב חתמיה : (תמנה) - רהגו
 והו למדברים בעדם והוא קל והיה משפטו לרהגש
 והיה משפטו כמו פזוגי לנו : ובמכלל בא בדרך זר כי
 המדברים בעדם מן הכפולים באו לגזרת פעול
 כמו תהלים עט כי בלוגי מאד עכרישג פזוגי לנו

יח (ו) (ילמבית לפרוכה) - נכנסה אלמד עם משה
 חשמוש כענין בעבור : (ח) (למשח)
 כלומר בעבור שאחה משוח וכהן נהמים לך ולכניד :
 (ט) (ולכל אשמוס אשר ישיבו לי) - מירוש הבשכח
 בענין האשם כי החוטא בהכיואו הקרבן הוא כבער הוב
 (י) (י) 29 שמש"ג

הטאתם ולכל-אשמים אשר ישיבו לי קדש
 קדשים לה הוא ולבניו: י בקדש הקדשים
 תאכלנו כל-זכר יאבל אתו קדש יהיה-לך:
 יא וזה-לה תרומת מתנם לכל-תנופת בני
 ישראל לה נתתים ולבניו ולבנותיה אתה
 לחק-עולם כל-טהור בביתה יאבל אתו:
 יב כל חלב יצהר וכל-חלב תירוש ודגן
 ראשיתם אשר-יתנו ליהוה לה נתתים: יג
 בכורי כל-אשר בארצם אשר-יביאו ליהוה
 לה יהיה כל-טהור בביתה יאכלנו: יד כל-
 חרס בישראל לה יהיה: טו כל-פטר
 רחם לכל-בשר אשר-יקריבו ליהוה בארס
 ובבהמה יהיה-לך אך פדה תפדה את בכור
 האדם ואת בכור-הבהמה הטמאה תפדה:
 טז ופדונו מבן-חדש תפדה בערכו כסף
 חמשת שקלים בשקל הקדש עשרים גרה
 מצוה שצב הוא: יז אך בכור-שור או-בכור כשב
 או-בכור עז לא תפדה קדש הם את-דמם
 ב תזרק על-המוזבח ואת-חלבם תקטיר אשה
 לרית נחת ליהוה: יח ובשרם יהיה-לך
 בחזה התנופה וכשוק הימין לה יהיה:
 יט כל תרומת הקדשים אשר ירימו בני-
 ישראל ליהוה נתתי לה ולבניו ולבנותיה אתה
 לחק-עולם ברית מלח עולם הוא לפני יהוה
 לה ולזרעה אתך: כ ויאמר יהוה אל-
 אהרן בארצם לא תנתל וחלק לא-יהיה לה
 שביעי בתוקם אע חלקך ונחלתך בתוך בני ישראל:
 ולבני

מצוה שצב

מצוה שצב

קודש קודשין דילך הוא ורבנך: י בקודש
 קודשין תיכלוגיה כל-דכורא ייכול יתיה
 קודשא יהי-לך: יא ודין-לך אפרשות
 מתנתהון לך-אדמות בני ישראל לה
 יהבתינו ולבנך ולבנתך עמד לקים-עלם
 כל-דרכי בביתך ייכול יתיה: יב כל טוב
 משח וכל-טוב חמר ועבור ראשית-הון
 דיתנו קדם-י לך יהבתינו: יג בכורי
 כל-דבארעהון דיתנו קדם-י דילך יהי
 כל-דרכי בביתך ייכלוגיה: יד כל-חרמא
 בישראל דילך יהי: טו כל-פתח ולדא
 לך-בסרא דיקרבון קדם-י באינשא
 ובבעירא יהי-לך ברם מפרק תפרוק ות
 בוכרא דאינשא ות בוכרא דבעירא מסאבא
 תפרוק: טז ופורקניה מבריחא תפרוק
 בפורקניה כסף חמש סלעין בסלעי קודשא
 עסרין מעין הוא: יז ברם בוכרא דתורא
 או-בוכרא דאמרא או-בוכרא דעזא לא
 תפרוק קודשא אנון ית-דמהון תורוק על-
 מדבחא וית-תרביהון תסיק קורבן לאתקבלא
 בכענא קדם-י: יח ובשרהון יהי-לך
 כחדיא דארמותא וכשקא דמינא לה יהי:
 יט כל אפרשות קודשא דפרשון בני
 ישראל קדם-י יהבית לך ולבנך ולבנתך
 עמד לקים-עלם קים מלח עלמא היא קדם
 י לך ולבנך עמד: כ נאמר י לאהרן
 בארעהון לא תחסין וחולק לא-יהי לך
 ביניהון מתנן יהבית לך אנון חולקך ואחסנתך
 בנו

בין
 קודש
 כל-
 זית
 י ל
 דש
 גל
 בוכ
 תפר
 דאי
 דמת
 י
 ה
 לא
 לכל
 תא
 נמי
 יכ
 לכ
 ככ
 י
 כמ
 חל
 ש
 ה
 ח
 ש
 זכ
 וה

ס כא ולבני לוי הגה נתתי כלרמעשר בישראל לנחלה חלק עבדתם אשר הם עבדים

בנו בני ישראל : כא ולבני לוי הא יהבית כל מעשרא בישראל לאחסנא חלק פולחנהון

יונתן בן עוזיאל

ירושלמי

קודש דילך היא ודבך : בקודש קודשא היכלוגיה כל דכורא יכור יתיה ברכותא קודשא יהי לך : יא ודין דזכיתו לך אפרשות מתנתהון לכל ארמורת בני ישראל לך יתבתיגון ולבנד ולבנהך עמד לקיים עלם כל דרבי בביתך יכור יתיה : יב כל טוב משח

ירושלמי

זתא וכל טוב חמר עינבא ועיבור שירייהון דיתגון קדם : יג בכורי דכל פירי אילני ארצהון דתקרבון קדם : יד דילך יהי כל דרבי בביתך יכלוגיה : יז כל דמגמר בישראל דילך יהי : טו כל פתח נלרא לכה בישרא בקעירא דתקרבון מינה קדם : יח דאישא פו דינא בקעירא למתון דילך ברם מסבך תפרוק ית בוכרא דאישא בתמשא סלעין נת בוכרא דבעירא מסאבא תפרוק באמריא : טז ופרקוגיה דבר גש מזב יתא תפרוק בסכום עליוניך בספ חמש סלעין בסלעי בירת קודשא עשרין מעין היא : יז ברם בוכרא דתורי או בוכרא דאימרי או בוכרא דעז לא תפרוק מטול דקודשא היגון נת אדמתהון תפרוק על מדבחה ונת תרביהון פסיקתקרבון דמתקבל דבעזא קדם : יח ובישרהון יהי לך למיכל הי בתריא דארמיתא ויהי בשקא דמגנא דילך יהי : יט כל אפרשות קודשא די יקדשו בני ישראל קדם : ית יהבית לך ולבנד ולבנהך עמד לקיים עלם ולא יתבטיל הי במלחא דמכסים בשר קודגניא דקיים עלם היא קדם : יי היבין היא לך ודבך : יב ואמר : לאתרו בארעהון לא תחבל אחסנא במשאר שבטיא וחילקא לא יהו לך פיגהון אגא חלקך ואחסנתך בנו בני ישראל : כא ולבני דלוי

רשי

לכל קרבנם . כגון זכתי שלמי זכור מנחתם חטאתם ואשם כמשמעו : אשרי שיכולי : זה גזלה נר : (י) בקדש הקדשים תאכלנו וכו' : למד על קדשי הקדשים שאין נאכלין אלא בעזרה ולזכרי כהונה : (יא) תרומת מתנם . המורס מן התודה ומהשלמים ועליל הנזיר : לכל תנופות . שהרי אלו טעונין תנופה : כל טהור . (ספרי) ולא טמאים . דבר אחר כל טהור לרכות אשתו : (יב) ראשיתם . היא תרומה גדולה : (יח) כחזה התנופה וכשוק הימין . (זבחים נו) של שלמים שנאכלין לכהנים ולנשיהם לכהנים ולעבדיהם לשני ימיו ולילה אחד חף הכבוד נאכל לשני ימיו ולילה אחד : לך יהיה . (ספרי) כל רבי עקיבא ולמד חוסף לך ככתוב הווי אחרת שלח תאמר כחזה ושוק של תודה שאינו נאכל אלא ליום ולילה : (יט) כל תרומת הקדשים . מפיכתה של פרשה זו כללה בתחלה וכללה בסוף זכרית באמצע : ברית מלח עולם . ברית עט אהרן כדכר הכרית ומתקיים ומכריח את אמרי : ברית מלח . ככרית הכרותה למלח שאינו מסריח לעולם : (כ) וחלק לא יהיה

רשב"ם

המחר מן האש . אשר ישיכו לי האש המושכלה לכהן . זה גזלה נר שאין לו יורשין : (יב) כל מלח יזהר . כדכתיב בהמריכם את חלטי מיינו : (יט) ברית מלח כראה לי לשון קיום . וכן לרוד ולזרעו ברית מלח כי פתרונום לפי ענינם אבל לא תשכית מלח ברית אלהיך . מדכר

מכלל יופי

שמישיב חובו לכעליו : (יב) (כל תלביצהר) . כמו שהחלב מבחר הבישר קראו למבחר כל דבר חלב על דרך ההשאלה : (יצהר) . נקרא השמן כן בעת חדושו אחר הדריכה ונקרא השמן בלשון מאור לרוב זכותו ורצה רומח שהוא מענין צהר וצהרים כמו שנקרא במקום אחר וזהו זכרית הכרית מעליהם הזהב ורצה לומר השמן הון והגקו : (יג) (בכירי כל אשר בארצם) : האר לפרי המבובר פרומיתו"ש בלעז : (יד) (כל חרם) . ענין השחחה ואף על פי שאין הדבר מישחת וכלה אצל החכמים אותו הוא כאלו משחת שלא להורות על קיום זה הכרית אחר שהוא ברית מלח כי אינו נכבד גם שומר מהמסד הדכרים תפסק : (כ) (כ) חלוקה שיומלחו

עבדים ארת-עבדת אהל מועד : כב ולא-
 יקרבו עוד בני ישראל אל-אהל מועד לשאת
 חטא למות : כג ועבד הלוי הוא ארת-
 עבדת אהל מועד והם ישאו עונם חקת
 עולם לדרתכם ובתוך בני ישראל לא ינחלו
 נחלה : כד כי את-מעשר בני-ישראל
 אשר ימימו ליהודה תרומה נתתי ללוים
 לנחלה על-כן אמרתי להם בתוך בני ישראל
 לא ינחלו נחלה : פ כה נדבר
 יהוה אל-משה לאמר : כו ואל-הלוים
 תדבר ואמרת אלהם כי-תקחו מאת בני-
 ישראל את-המעשר אשר נתתי לכם מאתם
 בנחלתכם והרמתם ממנו תרומה יהוה
 מעשר מן-המעשר : כז ונחשב לכם
 תרומתכם כדגן מן-הגרון וכמלאה מן-היקב :
 כח בן תרימו נס-אתם תרומת יהוה מכל
 מעשרתיכם אשר תקחו מאת בני ישראל
 ונתתם ממנו את-תרומת יהוה לאהרן הכהן :
 כט מכל מתנתיכם תרימו את כל-תרומת
 יהוה מכל-חלבו ארת-מקדשו ממנו :
 מופיר ל ואמרת אלהם בהקרימכם את-חלבו
 ממנו ונחשב ללוים כתבואת גרן וכתבואת
 יקב : לא ואכלתם אתו בכל-מקום אתם
 וביתכם כי-שכר הוא לכם חלף עבדתכם
 באהל מועד : לב ולא-תשאו עליו חשא
 בהקרימכם את-חלבו ממנו ואת-קדשי בני-
 ישראל

פסוק שצד

פסוק שצח

פסוק שצו

פולחנהו דאנון פלחין ית-פולחן משכן
 זמנא : כב ולא-יקרבו עוד בני ישראל
 למשכן זמנא לקבלא חובא לממרת :
 כג ויפלחון ליונאי אנון ית-פולחן משכן
 זמנא ואנון יקבלון חוביהו קים עלם
 לדריכון ובגו בני ישראל לא יתסנון אחסנא :
 כד ארי ית-מעשרא דבני-ישראל
 דיפרשון קדם-י אפרשותא יהבית ליונאי
 לאחסנא על-בן אמרית להו בגו בני ישראל
 לא יתסנון אחסנא : כה ומליל יי עם-
 משה למימר : כו ועס-ליונאי תמליל
 ותימר להו ארי תסבון מן בני-ישראל
 ית-מעסרא דיהבית לכו מנהו באחסנתכון
 ותפרשון מניה אפרשותא קדם יי מעשרא
 מן-מעשרא : כז ותתשיב לכו
 אפרשותכון כעבורא מן-אדרא וכמלאתא
 מן-מעצרתא : כח בן תפרשון אף-אתון
 אפרשותא קדם יי מכל מעשריכון דתסבון
 מן בני ישראל ותתנון מניה ית-אפרשותא
 קדם יי לאהרן כהנא : כט מכל מתנתכון
 תפרשון ית כל-אפרשותא דיי מכל-שופריה
 ית-מקדשיה מניה : ל ותימר להו
 באפרשותכון ית-שופריה מניה ויתשיב
 ליונאי בעללת אדרא ובעללת מעצרתא :
 לא ותיכלון יתיה בכל-אתר אתון ואינש
 בחיכון ארי-אנא הוא לכו חלף פולחנכון
 במשכן זמנא : לב ולא-תקבלון עלוהי
 חובא באפרשותכון ית-שופריה מניה ית-
 קודשיא

צ"ה

דלוי

יקרבו

בפיר

בני

להו

כ

להו

י

ללוי

בכל

בגו

יהוה

(כד)

כדון

וכמה

שנת

כ

מעש

תרימו

כתבו

לסר

מזכר

אלק

סימ

לפ

(כד)

חכו

(וכ)

כ"א

ישׂראל לא תחללו ולא תמותו :

קודשׁי דבני ישׂראל לא תחלון ולא

צ"ה . דנאל . סימן . הפטרה ויאמר שמואל .
בשמואל א' . כסימן א' :

תמותון :

ומליל

וידבר

יונתן בן עוזיאל

דלוי הא יהיבית ית כל מעשרא בישראל באחסנא חולף פרלחנתון דהינו פרלחין ית פרלחן משפן זמנא : כב ולא יקרבונו תוב וגוי : כג . ופרלחון ליוני היינו ית פרלחן משפן זמנא והינו . מקבלון ית הוביהון אין לא כן דהרין בפרלחנתון קיים וגוי : כד . ארום ית מעשרא דבני ישׂראל דפרשו קדם יי אפרשותא יהיבית לליוני לאחסנא דבני כן להון אפרית דבני בני ישראל לא יחסנו אחסנא : כה . ומליל " וגוי : כו . ולליוני ממליל ותומר להון ארום תסבון מן בני ישראל ית מעשרא דיהבית לריון באחסנתהון ומפרשו מניה אפרשותא קדם יי וגוי : כז . ואתחשב לבון אפרשותכון הי בעיבורא מן אידרא והי בחמרא דמלקחא מן מעצרתא : כח . היקדון תפרשוין להוד אתון אפרשותא קדם יי מכל מעשריכון דתסבון מן וגוי : כט . מכל מתנתיכון תפרשוין ית אפרשותא קדם יי מן כל שפר טוביא מניה רביה : ל . ותומר להון לכתנא באפרשותכון ית שפר טוביח מניה רביה ותתשב לליוני הי באפרשותא עיבורא מן גוי אידרא והי באפרשותא חמרא מן מעצרתא : לא . ותיכלון יתיה אתון כהנא בכל אפר אתון ואניש בתיכון ארום אגרא הוא לבון חילופי פרלחנתון כמשפן זמנא : לב . וקא תקבלון עליו חובא בן אפרשותכון ית שפר טוביח מניה רביה לאוקלי מניה לדסאיב ונת קודשׁי דבני ישׂראל לא תסמו ולא תמותון :

וידבר

רש"י

יהודי לך בחוככם . (ספרי) אף ככיה : (בג) והם : הלוי ישאו עונם של ישראל שעליהם להזכיר הזרים מנשת אליהם : (כד) אשר ירימו לה' הרומה . (ספרי) הכתוב קראו תרומה עד שפרים ממנו תרומת מעשר : (כו) ונחשב לכם תרומתכם כדון מן הגורן . תרומת מעשר שלכם חפורה לזרים ולטעון וחיבין עליו מיתה וחומס . כתרומה גדולה שנקראת ראשית : כדון מן הגורן וכמלאכה מן היקב . תרומת תירס ויזהר כיטלת מן היקבים : מלאה . לשון כישול תבואה שכתמלאת : יקב . הוא הכור שלפני שנת שהיו יורד לתוכו וכל לשון יקב חפירת קרקע היא וכן (זכריה ד') יקבי המלך הואים חוקינס חפירה שחפר מלכו של עולם : (כח) בן הרימו גם אתם . כמו שישראל מריאים מורגס ועיקריהם תריון גס אתם מעשר שלכם כי הוא נחלתכם : (כט) טבל מתנוריתים תריומו את כל תרומת ה' . בתרומה גדולה הכתוב מדבר שחס הקדים לוי את הכהן בכרי וקבל מעשרותיו קודם שיטול כהן תרומה גדולה מן הכרי לריק להפריש עליו מן המעשר תאלה אחד תחמיים לתרומה גדולה ויחזור ויפריש תרומת מעשר : (ל) בהרימכם את חלבן ממנו . לאחר שתרימו תרומת מעשר ממנו : ונחשב . המותר ללוים חולין גמורין : כתבואה גורן . לישראל שלא תאמר הואיל ונקראו הכתוב תרומה שחומר כי את מעשר בני ישראל אשר ידיו לה' תרומה יכול יהא כולו אסור ל' ונתסבל ללוים כדכתיב גין מה של ישראל חולין אף על לוי חולין : (לא) בכרל מקום . אפילו בבית הקברות : (לב) ולא תשארו עליו הטא וגוי . (יבמות פ"ט) הא חס לא תריון תשאו תשא : ולא תמותו . (בכורות ג"ו) הא חס תחללו תמותו : תסלת ויקח קרח ואת

רשב"ם

מדבר אל מנז . פיית מלת . פיית קיום ועמוד לדורות : (כו) כדון מן הגורן היא בלאן . וכל זה לאיכל קדש כאמור אל הכהנים . לתחללו לאוכלם כעושה : וזה יסוד מרכיבו שמואל ואת

מכלל יופי

אלקד . עיין כמה שכתב סימן ל' : (כ) ונחשב לפע . עמו חשיבות : (כרנ) : שם אחד חמשת המזין אחר שנמרח : (וכמלאה) . היין נקרא כן כי אין העניים נדרכים ביקב עד גמר בישולם : (כט) (את מקדשו) . שם והראוי מקדשו כמו בקע משקרו ונשתנה א"ל להפריש בינו ובין ומקדשו תיראו כי זהו שם למקום המקדש וזה שם לקדש : (לא) (חלף ענדחכס) . הרגום תחת חלף : (*) (*) 7 30 חקת

פ פ פ

פ פ פ

יט א וידבר יהוה אל משה ואל אהרן
 לאמר: ב זאת חקת התורה
 אשר צוה יהוה לאמר דבר אל בני ישראל
 ויקחו אליהם פרה אדמה תמימה אשר אין
 בה מום אשר לא עלה עליה על: ג ונתתם
 אתה אל אלעזר הכהן והוציא אתה אל
 מחוץ למחנה ושתט אתה לפניו: ד ולקח
 אלעזר הכהן מדמה באצבעו והזה אל נכח
 פני אהרן מועד מדמה שבע פעמים:
 ה ושרף את הפרה לעיניו את ענה ואת
 בשרה ואת דמה על פרשה שרף: ו ולקח
 הכהן עץ ארז ואזוב ושני תולעת והשליך
 אל תוך שריפת הפרה: ז וכבס בגדיו
 הכהן ורחץ בשרו במים ואחר יבא אל
 המחנה וטמא הכהן עד הערב: ח והשרף
 אתה וכבס בגדיו במים ורחץ בשרו במים
 וטמא עד הערב: ט ואסף איש טהור את
 אפר הפרה והניח מחוץ למחנה במקום
 טהור והיתה לעדת בני ישראל למשמרת
 למי נדה חטאת הוא: י וכבס האסף את
 אפר הפרה את בגדיו וטמא עד הערב
 והיתה לבני ישראל ולגר הנגר בתוכם לחקת
 עולם: יא הנגע במת לכל נפש אדם
 וטמא

מצוה שצ"ז

ל

ת

ב

א ומליל יי עס משה ועס אהרן
 למימר: בדא גזירת אוריתא
 דפקיד יי למימד מליל י עס בני ישראל
 ויסבון לה תורתא סימוקתא שלימתא דלית
 בה מומא דלא סליק עליה נירא: ג ויתנון
 יתה לאלעזר כהנא ויפיק יתה למברא
 למשריתא וכוס יתה קדמוהי: ד ויסב
 אלעזר כהנא מדמה באצבעיה ויהי לקביל
 אפי משכן ומנא מדמה שבע זימנין:
 ה ויקיד ית תורתא לעיניהו ית משכה
 ויתבסקה ויתדמה על אוכלה ויקיד:
 ו ויסב כהנא אגא דארזא ואזובא וצבע
 והורי וירמי לגו יקידת תורתא: ז ויצבע
 לבושוהי כהנא ויסחי בסריה במיא ובתר כן
 ייעור למשריתא ויהי מסאב כהנא עד
 רמשא: ח ודמוקיד יתה יצבע לבושוהי
 במיא ויסחי בסריה במיא ויהי מסאב עד
 רמשא: ט ויכנוש גבר דבי ית קטמא
 דתורתא ויצנע למברא למשריתא בארתו
 דבי ותהי לכנשתא דבני ישראל למטרא למי
 אדיותא חטאתא היא: י ויצבע דכניש
 ית קטמא דתורתא ית לבושוהי ויהי מסאב
 עד רמשא ותהי לבני ישראל ולגיוריא
 דיתגירון ביניהון לקים עלם: יא דיקרב
 במיתא

רשי

(ב) זאת חקת החורה - לפי שהשטן ואומות העולם מוכיח את ישראל לומר מה המצוה הזאת ומה טעם יסכה לפיכך כתובה
 חקה גזרה היא מלפניו אין לך רשות להרסר אחרים: ויקחו אליך - (במד"ר) לעולם היא נקראת על שכן פרה טעם
 טעם כמדבר: ארומה המימה - שבהא תמיונה כאלדמיות טאס הוכה שתי טענות טחורות סכולה: (ג) אלעזר - (ספרי)
 קמות

פ

פ

פ

א וידבר ומליל עם משה ועם אהרן למיכר : ב דא גויכת אהושת אובייתא דפקוד !! למימר מליל
 עם בני ישראל ויסקוון לך מצאפרשות לישכתא תורתא סומקתא כרת פרמיין שגין דלית בה מוקמא
 ושיקא משער תורו דלא פליק עלה דבר ולא אטרקתא בארבעו עיבדקא ואפקרא וקטרקא ולא אירעצא בנקמא וסול
 וסירקא וכל דמי לנירא : ג והתנין יתה לאלעזר כגו בנהניא ויהנפק יתה להורא למקרא למשריתא ויפדר
 תזור תזור לה סירובי קיסין דמיניא וכהנא אותרו יכוס יתה קמיו בחייו סימניא קמשאר בעיבו ויבדוקנה בהמני סרי
 טריפין : ד ויפס אלעזר בביהוניה מן אדמיה בארבע יד מיניא ולא יקפליניה כמנא ודו למידוקא דמיני תניא
 מן לגין מן ציטרא דקמצע כל קביל אפי משבו זיכנא מארמא בטיבולא תרא שבע זמנין : ה ויפקו מנו סדורא
 ויגרו כהן אותרו ית תורא פד חמי אלעזר ית מושקה ונת
 בישרה ונת ארמא על ריעיה ונקד : ו ויפס כהן
 אויתרו בקמא דקיא דגילמיש ואזוזקא רצבע דאשמי
 כהורוי וישלוק לגו יקדקא דתורא ויפגי דליקתא לאפוישי קטמא : ז ויצבע לכרשוי כהנא דייבס ית תורקא
 ויפסי בישריה בארבעין סוויין דמוי ומון כתר כדון ייעול למשריתא ויהי מסאב כהנא תהוא קרס טיבוליה ער במשא : ח
 וכהנא דמתעסק ביקדקא ויצבע לכרשוי בארבעין סוויין דמוי ויפסי בישריה בארבעין סוויין דמוי ויהי מסאב קרס
 טבוליה ער במשא : ט ויגנוש גבר כהן דכי ית קטמא דתורא בקלל דפטר במקף כגופא שיע ועפלג ית קטמא
 לתלת חילקין תרא יהיב כתייל ותרא בטמור משתא ותרא מפלג לקל מטבת ליואי ותדוי לכנישקא דכני ישראל
 למיו ארירקא ברס שיכוס חוברת עינלא היא : י ויצבע כהנא דכניש ית קטמא דתורקא ית לכרשוי ויהי מסאב
 קרס טבוליה ער במשא ויהי לךכותא לכני ישראל וגוי : יא הקרב בשקיבא לקל בר גשא ואפילו לנולדא

ירושלמי

ויטלק לגו קרס יקידת תורקא :

ז ויצבע לכרשוי כהנא דייבס ית תורקא
 ח ויהי מסאב כהנא תהוא קרס טיבוליה ער במשא :
 ט ויגנוש גבר כהן דכי ית קטמא דתורא בקלל דפטר במקף כגופא שיע ועפלג ית קטמא
 י ויצבע כהנא דכניש ית קטמא דתורקא ית לכרשוי ויהי מסאב
 יא הקרב בשקיבא לקל בר גשא ואפילו לנולדא

בר

רשי

שלושה כסנן - אל כחוץ לשחנה : (יזמא סכרי) מן לשלש מחמת : ושחשאוה לפניו - (יזמא) זר שחש ואלפזר רואה :
 (ד) אל נכח פני אהל מועד - עומד כחורחוסל וירושלים ומתכוין ורואה פתחו של היכל בשעת הזאת הדס (יזמא כח) :
 (ו) אל המחנה - למחנה שכינה שחין טמא משולח מן לשתים מחמת אלא וכו' וכל קרי ומלורע : וטמא הכהן ער הערב -
 סרסו דורסה וזמא עד הערב ואחר יכא אל המחנה : (ט) והניח כחוץ למחנה - (פרה כ"ז) לשלש חלקים מחלקה אחת נתן
 כהן המשחה ואחד מתחלק לכל המשטרות ואחד נתן כחילו של משמרות היה מן לעזרה ליטול ממנו בני העיירות וכל הנריכין ליטור זה
 סכר המשחה כהנים גדולים לפרות אחרות מקדשן הימנה וזה שכתוב למשמרת תגורת הכתוב שנאמר והיתה לעדת בני ישראל
 למשמרת : למיגדה - למיחויים מן (מיכה ג') וידוחכני (זכריה ב') לידות את קרנת כגויס לשון זריקה (ח) .

חטאה

באר רחובות דקדוקי רשי

(א) הוודקדקים הסמיכו יחד דכמלת נדה הוא השורש נדר אכל כולת וידו וכן כמלת לידות אמרו שרשם ידה אכן רשי
 אלו דונה להרכות פשרים לכן דעתו בשלשם הוא השורש גרד ועניינש

ענין

רשבים

(כ) זאת חקת התורה - זלפנינו שרשם כאלו תורה הוא ידבר - דבתיבת חלת התורה אדם כי ימות כאהל - כלומר חקת התורה
 שאמר למשה זאת התורה : פרה ארוחה נוס לקחת לעשות תורת טהרתו של אדם כי ימות כאהל ליהיטר בו כוננוע ונושא
 וקאחיל : (ה) לעיניו - של אהרן :

מכלל יופי

יש חקת (ה) ער (ג) והוציא אותה - ויגד ליעקב כהניו וכן ושחט (א) (לכל עש אדם) -
 הוא הובל שבכרס הבהמה : כפוליה כנו קות' ובעד לפניו : כנה המור בנפש כי סכר המיתה בהפרד דגופא בן העוף

וטמא שבעת ימים : יב. הוא ותחטא
 בו ביום השלישי וביום השביעי ויהי
 לא ותחטא ביום השלישי וביום השביעי לא
 וטהר : יג. כל הנגע בנת בנפש האדם
 אשר ימות ולא יחטא את משכן יהוה
 טמא ונכרתה הנפש ההוא מושראל כי מי
 נדה לא זרק עליו טמא יהוה עוד טמאתו
 טעוה שנה בו : יד. זאת תורה אדם כי ימות באהל
 כל הבא אל האהל וכל אשר באהל יטמא
 שבעת ימים : טו. וכל כלי פתות אשר אין
 צמיד פתיל עליו טמא הוא : טז. וכל
 אשר יגע על פני השדה בחלל הרב או במת
 או בעצם אדם או בקבר וטמא שבעת ימים :
 יז. ולקחו לטמא מעפר שרפת החטאת
 שני ונתן עליו מים חיים אל כלי : יח. ולקח
 מן האזוב וטבר במים איש טהור והנה על-
 האהל ועל כל הכלים ועל הנפשות אשר
 היו שם ועל הנגע בעצם או בחלל או במת
 או בקבר : יט. והנה הטהר על הטמא
 ביום השלישי וביום השביעי ונטאו ביום
 השביעי וכבס בגדיו ורחץ במים וטהר
 בערב : כ. ואיש אשר יטמא ולא יחטא
 ונכרתה הנפש ההוא מתוך הקהל כי את-
 מקדש יהוה טמא מי נדה לא זרק עליו טמא
 הוא

טעוה שנה בו

טעוה שנה בו

במיתא לכה נפשא דאישא ויהי מסאב
 שבעא יומין : יב. הוא ידוי עלוהי ביומא
 תליתאה וביומא שביעאה ידכי ואם לא ידוי
 עלוהי ביומא תליתאה וביומא שביעאה
 לא ידכי : יג. כל דיקרב במיתא בנפשא
 דאישא דימית ולא ידוי עלוהי נת משכנא
 דיי סאב וישתיצי אינשא דהוא מושראל
 ארי מי אדיותא לא אנדריקו עלוהי מסאב
 יהי עוד סאובמיה ביה : יד. דא אוריתא
 אינשא ארי ימות במשכנא כל דעליל
 למשכנא וכל דבמשכנא יהי מסאב שבעא
 יומין : טו. וכל מן דחסף פתיה דלית
 מגופת שיע מקף עלוהי מסאב הוא :
 טז. וכל דיקרב על אפי חקלא בקטל חרבא
 או במיתא או בגרמא דאישא או בקברא
 יהי מסאב שבעא יומין : יז. ויסבון לדי מסאב
 מעפר יקדת חטאתא ויתנו עלוהי מי מבויע
 למן : יח. ויסב אזובא ויטבול במיא גבר
 דכי ודוי על משכנא ועל כל מניא ועל
 נפשתא דהו חמן ועל דיקרב בגרמא או
 בקטילא או במיתא או בקברא : יט. וידוי
 דכיא על מסאבא ביומא תליתאה וביומא
 שביעאה וידכיגיה ביומא שביעאה ויצבע
 לבושורדי ויסחי במיא וידכי ברמשא :
 כ. וגבר דוסתאב ולא ידוי עלוהי וישתיצי
 אינשא דהוא מגו קהלא ארי נת מקדשא דיי סאב מי אדיותא לא אנדריקו עלוהי

מסאב

רשי

חטאת היא . למן חטוי כפשוטו ולפי הלכות וקראה הכתוב חטאת כומר שהיא כקדשים ליתמר כגאח : (יב) הוא יחטא בו

זר
 שביעי
 דבנול
 מיש
 שביעי
 מן
 ויב
 ט
 ביה
 הא
 דבר
 דאיש
 יקדת
 האיש
 דמא
 בקא
 דבמל
 חלמר
 פלח
 ויכיע
 שם
 חס
 יו
 יי
 פני
 וידוי
 ג
 ג
 חנה
 קה
 נד
 ולפ
 חרה
 מן

בר זרחין לגישמיה וקדמיה יהי מסאב שובעא יומין : יב הוא ידו עליו מי מטמא ההוא ביומא תליתאה וביומא
שביעאה ידיו ואין לא ידו עליו ביומא תליתאה יעבב עליו ביומא שביעאה לא ידיו : יג כל הקלב בשביעא
רבנולא בר משעא זרחין בנושמיה וקדמיה הימורה ולא ידו עליו ית משעא דני סאב וישמיצי בר נשא ההוא
מושראל ארם מוי אדיתאה לא אדריקו עליו מסאב ההוא טוב סובמיה ביה עד דעדי וירבד עדי ויטבול ברקשא
שביעאה : יד דא אדוויית אובייתא ובר ארי ימות תהות גנא דפרוס כל מאן דעליל לטשענא אובח מרעא ולא
מן אדניה דדפתח מרעיה מכל דבמשענא ואפילבקר קעמיה

ירושלמי

וקל מן דמספך פתיה די לית פורייתא משעא עליו
מסאב רהוא :

ואבגוי וקיסוי וקטוי יהי מסאב שובעא יומין :

טו וכל מאן דפטר פהית דלית מוגפקא מפרקא

ביה בנק על פומיה דפרוש מיניה ובין סוקתא קסאב
הוא בנניא פאניא דסוקתא דסופומיה ומנייה ולא מנניה :

טז וכל מאן דמקרב על אנפי ברא ולא במיתא
דבקרשא דאמיה בקטיל סייפא או בסייפא דקטיל ביה או בשביבא שלימא ואפילו בגרמיה בשערתא או בגרמיה

דאינשא תיא דפרש מיניה או בקבורתא וגולא דופקא יהי מסאב שובעא יומין : יז ויסקון דמסאב מן עפר
יקודת חטאקא ויתן עליו מי מברע לגו מאן דפטר : יח ויטב אובחא תלתא קולתין באיסקרא תדא ויטמוש במיא

האיגון בעידו קבול סוקתא ובר קהין דבי ידיו על משענא ועל כל מניא ועל בני נש דהוו חסון ועל דמקרב בגרמיה
דמא דפרש מיניה ונפל או בקטול חרבא או בשביבא במיתנא או בבית קבורתא וגולא דופקא : יט עדי בתנא

דביא על גברא מסאבא ביומא תליתאה וביומא שביעאה ונדביניה ביומא שביעאה ויצבע לכישון חסון במיא ודבי
במקשא : כ ובר דיקטאב ולא ידו עליו וישמיצי בר נשא הרוא מנו קהלא ארום ית מקדשא דני סאב מי

אריהא

דשי

באמר הסרה (מ'א הוה) (כ) : (יג) במות בנפש . ואיזוהית שלנפש האדם להזיאת נפש בהנה שאין טומאתה לריכה הוא
(אלא טומאת סכנה) ד'א כנש ורביעית דס (חולין עב) : את משיבן טמא . אס כנש לעזרה אפילו כשילב כלל הואת שלטי

גשביע : עוד טומאתו בו . אף על פי שטבל : (יד) כל הבא אל האהל . סגור שהות כתוב : (טו) וכל בלי פהוח .
(שם כה) . ככלי חרס הכתוס מדבר שאין מקבל טומאה מגבולא איתוכליק חס אין מנופת נטילתו פתולה עליו ופה כחבור שמת הוא הא

אס יס נמד פתיל עליו טהור : פתיל . לשון מחסור כלשון עכור וכן (בראשית ל) כשפולי אלהים נכסת לתי בתחברתים חזותי :
(יו) על פני הישרה . (חולין עב) רכותו דרמון לרבות גולל ודוסק ופשוטו על פני הסדה שאין מס תוה למטמא המת מס כנניעה :

(יט) וחטאו ביום השביעי . (ספרי) הוא גמר עהרתו : (כ) ואיש אשר יטמא וגומר : אס לאמר מקדש ליה לאתר
מטב

באר רהובות דקדוקי רש"י

ענין אחד (כל'א פה ויאלגון) כי האשה בייגדותה מודדת ותיסב ג' מודות וכן כחן לני ג'ה (פר ואלגטי וואשר) והיינו לשון זריקה וכן
ידולדות : (כ) משום דמרה ודא קיבה היא והיו למכתב הוא יתעט כה לכן קאמר באמר הוה ל'עכשו' סגור פה וכתובה

247

מאנה אפר ואמר לשון זכר ושיין ספיר עלתו :

רשבים

(יג) עוד טומאתו בו . אפ' שטבל : (יו) וכל אשר יגע על פי הסדה . כלומר הכא אל האהל שהמת בו טמא כלא נניעה . אכס
אס המת על פני הסדה ולא כאלא אינו מטמא אלא חיובע . והנפש

מכלל יופי

הגוף : (יב) (הוא יתחטא בו) : כלומר יסיר הטמא
בזארו : (יג) (כי מי

נדח) . שם ענין רחוק והוא כיוון מדכס . אי הטעם
ולפי שהיו המים לצורך ליה הואת כלשון ידו אבו כי

הרחוק והוא הטמא נקראו לידות אית קרמית כגוים הוא
א : (טו) (עמיד) . תאר לשון זריקה וכן תרגם חנקלוס

לוי חדותא ותרנס ומוה גני פירוש שאין התוכה כו
הגדה ודידיני חדותא : דבוקה עליו לסותמו כי כר' :
חרש מטמא מתוכו וליא
טגבו : (פתיל) . פירושו החיכת בנר קטנה וזרומה לו
ברברי הכושנה פתולת הבנר שקפלה ולא הבחברה :
(יז) (מעפר) . האפר נקרא כן : (כא) ר' יצחק ע
הגדה 31 לא (*) (*)

הוא : בא והיטה להם לחקת עולם ומורה
 מיר הנדה יכבס בגדיו והנצל במי הנדה
 יטמא עד הערב : כב וכל אשר יגע בו
 הטמא יטמא והנפש הנגעת תטמא עד
 הערב : פ א ויבאו בני ישראל
 כל העדה מדבר צן בתדוש הראשון וישב
 העם בקדש ותמת שם מרים ותקבר שם :
 ב ולא היה מים לעדה ויקחלו על משה
 ועל אהרן : ג וירב העם עם משה
 ויאמרו לאמר ולא נניענו בגוג אחינו לפני
 יהוה : ד ולמה הבאתם את קהל יהוה
 אל המדבר ונה למות שם אנחנו ובעינינו :
 ה ולמה הגליתנו ממצרים להביא אתנו
 אל המקום הרע הזה לא מקום זרע ותאנה
 וגפן ורמון ומים און לשתות : ו ויבא משה
 ואהרן מפני הקהל אל פתח אהל מועד
 ויפלו על פניהם מרא כבוד יהוה אליהם :
 ז וידבר יהוה אל משה
 לאמר : ח קח את המטה והקח את
 העדה אתה ואהרן אחיך ודברתם אל
 הסלע לעיניהם ונתן מימיו וקוצאת להם
 מים מן הסלע והשקית את העדה ואת

שלישי שני

מסאב הוא : בא ותתי להון לקים עלם
 ודודי מי אך ותא צבע לבושוהי ודיקרב במי
 אדיותא יהי מסאב עד רמשא : כב וכל
 דיקרב ביה מסאבא יהי מסאב ואינש דיקרב
 ביה יהי מסאב עד רמשא : א ואתו בני
 ישראל כל כנשתא למדברא רצן בירחא
 קדמאה ויטיב עמא ברקס ומיתת תמן מרים
 ואתקברת תמן : ב ולא הוו מיא לכנשתא
 ואתכנשו על משה ועל אהרן : ג ונצא
 עמא עם משה ואמרו למימר לנו דמתנא
 במותא דאחנא מדס יי : ד ולמא אעילתון
 ית קהלא דיי למדברא הרין לממרת תמן
 אנחנא ובעידנא : ה ולמא אסקתונא
 ממצרים לאיתאה יתנא לאתרא בישא הרין
 לאיתא כשר לבירת דרע אף לא חניין
 וגופנין ורמונין ומיא לית למשתי : ו ועל
 משה ואהרן מדקדס קהלא לדרע משכן
 זמנא ויפלו על אפיהון ואתגלי וקרא דיי
 להון : ז ומליל יי עם משה למימר :
 ח סב ית יהושרא וכנוש ית כנשתא את
 ואהרן אחוך ותמללון עם ביפא לעינהון
 ונתן מוהי ותפיק להון מיא מן ביפא ותשקי

בעידם

רשיי

ית

מסאב כדאיתא בשמות (שבעותיו) (כא) זכות מוהנדה . (גדה טיזמא יד) רבתינו אחות שהיה טהור זה כל 55
 שהיה חייטות טהור טהורה חזרה לטהר בגדים שגלו עה שחין כמנהג זיה שהוליו כלעין וזה לומר לך שאינו מטמאין עד שיא טהר
 שינוי הוליה והנוגע יטמא . וליוטיון כמסו בגדים : (ככ) וכל אשר יגע בו . בטמא זה שכטמא כמת יטמא : והנפשו
 דגעת . כו בטמא עת : הטמא עד הערב . כאן למדנו שהמת חבי אמת הטומאה והנוגע בו אכ הטומאה ומטמא חרס זהו הרוש
 למיטמאה והלכותיה . ואל העתקתי חיסיו של רבי טהר הרשן חרו : (ב) וקחוא אלך . משלם כס טהר פרוטויו כוזה
 לנגל משלם כן יסיונו לכמה משלם : פרה אדומה . משללן טהרה שטיף פלסין של חלך חסיו תכל חיותקת הוליה כן תכל פרה
 ותכפר על העגל : ארומה . על זה (ישעיה) אם יאדיו כחילוע שהחא קרו חרס : חכומה . על שם ישראל שהיו תמימים
 ונעשו כו כעל חוון תכל זו ותכפר עליהם זמורו לתקות : לא עלרה עליה עור . כס שפרקנו עליהם עול שחיס : (ג) אל
 אלעזר

אדוקתא ליה אדוקתו עליו מסאב הוא : בא וקחיו לכוון לקיים עלים ולחוד ביהא דמדוי מו אדוקתא יצעע לבישח
 ודוקרב קמי אדוקתא ידו מסאב עד בקשיא : כב וכל מדעם דקרב ביה מסאבא ולא בדימטיא ידו מסאב ידב
 נש דמי דקרב ביה ידו מסאב עד בקשיא : א ואתו בני ישראל כל בגשיא למדברא דציו בעשרא ידמו
 לערהא דגישו ומיסת מקון מרים ואתקברת מקון : ב ולפוס דבוכותא דמרים איתדויבת בירא בר שבבחה איתקורר
 בירא ולא תו מוי לבגשיא ואתפגישו על משרה ועל אהון : ג ונצא עמא על משה וצבור למיטר בלוצא
 דמיתנא בר מירו אהנא קדם : ד ולקא איתרונן עת קהל'א בני למדברא הדין ודני : ה ולקא אסיקתונא
 סמציבים לציתתא יתן לאתרא בישא הדין לא אהר כשר למית ברע ואיהר ל'א למצבכ הינון ונדיקנין דדיקנין דמיו לית
 לטשימי : ו ועאל משה ואהרן מן קדם הירעמות קהל'א לתרע בלשון זמנא ואתרבינו על אשיהון ואתגלי אהר
 שביקתא בני להון : ז וצמיל יי עס משרה למיטר : ח סב עת חוטר נפיא דכנוש עת בגשיא אנה
 ואתרן אהוד ותומיון תריכוני עת ביקא בשמוא ברא ומפרשא בדי הינון תמניו ונמו מוהי נאין יסרכ לאפיקו מחי אנה
 לתורן

דשיי

אלעזר הכהן . כסס שקליו על אהרן סכא כהן לעצת העגל ולמי סהארן עשה את העגל לתנה לו עבודתו על ידו סאון קטגור דעס
 פניגור : (ד) ושרף את הפרה . כסס שערף העגל : (ז) עזארו ואזוב ושני תוליעה . שלשה חמין הללו כנגד שלשת חלשי
 אים שפלו בעגל ואיזי הוה הנכוה מכל החילכות ואזוב כחן מכלס סיון שהנכוה סתגה וסח'א יס'יל אס עלמו כאזוב ותוליעת ויתכפר לו :
 (ח) למשכרת . כמו שפסע העגל סמור לדורות למרענות ואין לך בקודה סאין בה מסקודת העגל שנאמר (שמות לב) וביום
 מקדו ופקדתי וגו' . וכסס שהעגל מטקא כל העוסקין בו כך ברה תטמא כל העוסקין בה וכסס שנטהרו באהרן שלאמר (שם) זיזור על
 מני המים וגומר כך ולקחו לטקא חופר שריפת החטאת וגומר : (א) כל הפרה . עדה השלמה שכבר נתנו מתי מדבר ואלו פרמו
 למיים : ותמת עס מרים . (מ"ק ב"ה) לתהכמכה מיתת מרים למדת פרה הדומה לומר לך מה קרבנות מכשרין (ס"ח ג)
 שפיה הדומה מכפרת) חף מיתת לדיקס מכפרת : ותמת עס מרים . (שם) חף היא כנשיקה מתה ומפני מה לא נאמר בה על פי'
 שאינו נרדף כבוד של מעלה ונראה אהרן כאמר (במדבר לד) על פי' באלה מטעי : (ב) ולא היה מים לעדרה . מכאן של מ' סנה
 היה להם הכפר טובות מרים : (ג) ולו מענו . כלואי אנונינו : בגוע אהינו . כמיתת אחינו בדבר לומר שניתת נאם מנכס
 עונה : בגוע . סס דבר הוא כאו כמיתת אחינו ולא יתכן למ' אנו כשמתו אחינו עס כן היה לו לנקד בגוע : (ג) ואת בעדרם .
 במדרש

באר רחובות דקדוקי דשיי

(ג) דלא לומר בכלתי דביקות העס דבר הוא גוע בגי קשתין כמו געשו וכדביקות געשו העיר קיוון גוע כדביקות געשו אחינו
 חה כמיתת אחינו (אין שטעברכין סין . אומרי ברברי) ודבר קאמר ולא יתכן וכו' כזה
 מקסה את עלמו דלמח געשו הוא לשון מקור ודין סמקור לכא עמורת לשון עבר וזה כפשתו אחינו (וואי יואוין גטארטן אומרי ברברי) על
 זס

דשבים

(כ) והפסח הגדול עת בלאתה שנתה טות תטמא עד הערב כי המות איתקבלות הטומאה : (ח) ותמת עס מרים כמדע דראשק המדע
 שלסוף ארבעים שנה שהיו עת אהרן אחריה כמדע דקמימי בשנת ארבעים בלאת בני ישראל כדכתיב בפרשת אלה ומסעי :
 (ז) קח את הטטה . מלפני העדות . וכדתס אל הסלע . לאלה בקס"ס לקחת את הטטה להכות בו הסלע . כמו שעשה דרבידיס
 שכתוב עס וכתית כבוד ואלו מנומימי . אלא כהנה לוח לקחת להדות בו קמי מרי שלכס מדכתיב למנומימי בלוח לכתי מרי . אטס
 כדכתי

מכיל יזפי

הגדיר) . במכיל יזפיו ובכסוף כדרי . ובשרשים
 אמרו וכוונתו זכרונם לברכה כי המזה מהור אלא על הגויא
 הוא אומר שיהיה טמא
 שומא חמורה לטמא בגוי'
 שעליו מה שאין כונניע
 שהנייע אינו טעון בכוס
 בגוי' שנהאד דרעונע
 כמי הגהיטא עד דרערב
 ומה שהוציאו בלשון מדר
 אש הו עס ואס היה הגוה
 שפא סנה אסר אסר כזה על
 כאכל לא יוכל להיות על
 כשאר :
 זככס כדרי וענין ההוארה ידוע כענין הטפסוף :
 ב (ג) געוע . מקור בפלס מלכיסא קשכב אדני
 המלך : (ה) (תעלקנו) ככנון
 סרה

בעיקרם: ט ויקח משה את המטה מלפני יהוה כאשר צוהו: י ויקהלו משה ואהרן את הקהל אל פני הסלע ויאמר להם שמעו נא המרים המן הסלע הזה וצא לכם מים: יא וירם משה את ידו ויד את הסלע במטהו ופעמים ויצאו מים רבים ותשת הקנה ובעיקרם: ס יב ויאמר יהוה אל משה ואל אהרן יען לא האמנתם בי להקדישני לעיני בני ישראל לכן לא תביאו את הקהל הזה אל הארץ אשר נתתי להם: יג הטה מי מריבה אשר רבו בני ישראל את יהוה ויקדש גם: °

ס יד וישלח משה מלאכים מקדש אל מלך אדום כה אמר אחיד ישראל אתה ידעת את כל התלאה אשר מצאתנו: טו וירדו אבתינו מצרימה ונשב במצרים ימים רבים וירעו לנו מצרים ולאבתנו: טז ונצצק אליהנה וישמע קלנו וישלח

רביעי

יתכנשתא ויתבעיריהון: ט ונסיב משה יתחושא מן מקדם יי כמה דפקדיה: י וכנישו משה ואהרן יתקהלא לקדם כיפא ואמר להון שמעו קען סדבניא המן כיפא הדין נפיק לכון מנא: יא וארים משה יתידוה ומקא יתביפא בחוטריה תרתין זמנין ונפקו מנא סניאי ושתיאת כגשתא ובעיריהון: יב ונאמר יי למשה ולאהרן חלה דלא הימנתון במימרי לקדשותי לעיני בני ישראל לכן לא תביאו את הקהל הזה לארץ אשר דיחבית להון: יג אטון מי מצותא דנצו בני ישראל קדם יי ואתקדש בהון: יד וישלח משה אנדנין מקדם לות מלכא דאדום כדנן אמר אחוד ישראל את ידעת יתכליעקתא דאשקתנא: טו ונתתו אבהתנא למצרים ויתבגא במצרים וימין סניאין ואבאישו לנא מצראי ולאבהתנא: טז וצלינא קדם יי וקבר צד ותנא ושכת מל אכא ואפקנא

מלאך

רשי

ממצרים

(במדבר רבה) מלאך שם הק"ה על עמונס של ישראל: (י) ויקהלו וגומר. (שם) וזאת הדעת הקדושות שהחזיקו מעט את מורסם: המן הסלע הזה נוציא. לפי שלא היה מוריו. ויתו לפי שהלך הסלע ויש לו כין הסלעים כשנסלק הכתוב וישלח אומרים להם מה לכם חזי זה סלע טוב חולו מים ויש לך חזר להם: המורים סרבים לזון ייני שמים מורים את מוריהם (ד) המן הסלע הזה שלא נטונו עליו מליח לכס מים: (יא) פעמים. לפי שדאשוכה לא הויתא חלל טיפין למי שלא צוה המקום לככותו חלל ודברתם אל הסלע וזהו דברו לסלע אחר ולא הויתא אמרו סוף נרד להכות כדאשוכה שנאמר (שמות יז) ויכית כלור ומדמן להם חותו סלע וסכנו: (יב) ישלח האמנתם כי. גלה הכתוב שאלו חטא זה סלע היו נכנסו לארץ כד שלא יאמרו עליהם כעון דור הדבד שגור עליהם שלא ינסו כן היה עון ששה ואהרן והלא (במדבר יא) האן וקבר ושחט קשה מוז חלל לפי שכתר חסך עליו הכתוב וכלן שכמעט כל ישראל לא חסך עליו הכתוב מפני קדוש השם: להקדישנו. שחמו דברתם אל הסלע הייתי מקדש לעיני העדה ואחוריהם של ראו חטוננו פרעה שמושיען של ישראל לוקה כמים לכך גורו (שמות א) כל הנן הילוד היחורה תשליכוהו: ויקדש במ. שתתו חסה ויהרן על ידם שכשקם"ה עומס דין כמקודשו הוא ירחי ונתקדש על הכריות וכן הוא אומר (ההלים סח) גורא אליהם נתקדשך וכן הוא אומר (ויקרא י) קרוכי הקדש: (יד) אחיד ישראל. מה ראיה להוכיח כזו אחיה חלל אחר לו אחים אחת בני אברהם שחמר לו (בראשית טו) כי נר יהיה ורעד ויעל שנינו היה חתו החובל פדעו: אהה ידעת את כל התלאה. למיך פירש חביכם מעל חבוט (שם לו) וילך אל ארץ מקני יעקב אחיו מפני השטר מה היוטע עליהם והטיל עליהם: (טו) וירעו לנו. סכלנו לרות רכות: ולאבנתנו. מלאך שהאבות ננטערים סקפר כשכודענות כלה על ישראל: (יז) וישכע קולנו. ככרעה סכרנו חסיו (בראשית

כ"ז

לחודק
חושך
קרו
קמא
מין
חולף
לחוד
בר אי
ידעת
זה
סכר
כמו
כדכור
שי
לח
החנה
סכור
הסלע
החונק
רביעי
סרה
הרכי
ואינה
כה
אכל
וקל
כיא
הדבר
המנו
כן
מלכו
המור
הנר
שחט

לחודך בית בתושרא דבידך ותרבינקא להון מיא מן כיפא ומשקו ית בגישתא ות בעיריהון :
ט ונסיב משה יר
 חוטר גפוא מן קדם יי היקמא דפקדיה : י וכגישו משה ואהרון ית קהללא לקדם כיפא נאמר לרזון משה שקמה
 כרון סורבנא הקו כיפא הרין אפשר לו להנפקא לכין מיא : יא תקוף משה ית ידיה
 וקמא ית כיפא בתוטרמה תרתין זמניו בזמנא הקמא אמיפא אדקמא וזמנא תגיןא גפקר
 מיין סגיאין נאשמיצת גנישתא ובעיריהון : יב נאמר יי למשרה ולאהרון בשברעמא
 חולף דלא היבנתון כמיקרי לקרשומי למחמיהון בגני ישראל בגין בן לא תהנעלון ית קהללא הרין לא נאעא די אמן
 לרזון : יג הינו מי מציחא דנצו בני ישראל קדם יי על עשק בירא דאיחגיגית נאמקדש בהון במשה נאדברו
 בד איחגיבית להון : יד ושר משה אנגודין מרקס לרר מלכא דארום למימר קנן אומר אחרך ישראל אנת
 ידעת ית כל אגיקי דאשפחאנא : טו ונתתו אבתון למצרים ויתקבא במצרים ימין וגי : טז וצלנא קדם

באר רהובות דקדוקי רשיי

זה חשני אלו הוי לשון מקור גוי לנכוד בייג הוי וכחולם . (ד) דהא דרזי איין לפרש חלת המורים מעבין הוראת איקור והיתר
 סהרו כננתון דיכר הכתוב לכן קאמר סרביניס (ווידר שפעיניגר) וכלשון יוני שוטס : ומה דקאמר עוד מורים את מוריהס הוא
 כמו דכר אחר או כמו אירנמי רזיה לומר אף חס נאמר דהוא עבין הוראת איסור והיתר ג"כ כנון ולאו כשכתון דיכר הכתוב חלת כגננתין סהרו
 למוריהון והינו שמיאנו כדברי מוריהון והורו בהיפוך :
 מעוס

רשב"ם

כדכור דיכר אל הסלע לתת מימיו והוא חלת להס מים על ידי דכורק עם הסלע : (י) ויאמר להס שמוצנא המורים - כמו שהטעם הזה
 שיש בו שקדים מוכיח שהוא למשמרת לאות לכי מרי . הנין הסלע הזה נוציא לכס מים . בשעת הרעות ידו כמטה ויך כזאת הסלע פעמים
 או אומר להס דרך כעס וחמה סבורים אחס שמן הסלע הזה נוציא לכס מים . ומספק אחר משה כן טעמה כמה שאמר לו הקב"ה קח את
 המטה ולא החיין שדכורו עם הסלע ויאח מונותים אלא כהכאת המטה כמו שעשה כרפידים . ומה שאמר לו הקב"ה ודכרתה אל הפלע היה
 סבור שזו היא (דכור) הסל' הכא' כמטה ולכן הנה פעמיים כסלע כעין חומה וכעס ומספק חס ויציא מים הריוטוב ואס איין אדכר אל
 הסלע אחריו . והק"ב הסכים על ידי משה ללאת על ידי הכאתו ואעפ"כ כענש שהקב"ה מדקק עם הנדיקים והוא שאמר הקב"ה יען לא
 דלמונתם כי להקדשנו על ידי דכורכס אל הסלע . לפי שהוא מדקק עם הנדיקים אפילו כחוט השערה . ולפי שידעת' חני המפרש שמה
 רכזו לא היה כז' אס שנגג לעבור על דברי הקב"ה לפיכך אזי וקוק לפרש כי משה רכזו טעה כמו שפרשתי : (יג) ויקדס כס . שהוקדש כמיים
 מכל

מכלל יופי

סדה מכ הרכים וכאה וזי במקומה שגם היא סימן
 הרבים : (י) (כמו הסלע הזה) . ההא כשוא ופריה
 ואינא לשאלה ולחמה אבל היא לאמתה הרבר כן
 כהב הריק"ס כשם המפרשי'
 אבל הויא פירשו להמיה
 וקל לפרש כ"ז . ודר"ק כתב
 כיזאח ההא באה לתחלת
 הדברים ואעפ"י שידוע וכן
 המנהג במלות השאלה גם
 כן כמו או הבר' יאחיד
 מלכטיט מה לך פה אליהו
 והדומים להם :
 המורים הנין הסלע הזה שלא נצטוינו עליו כוציא לכס מים :
הנה כעין חטא מי מריכה אחר עליו ננצר על משה ואהרן שלא
 יבואו אל אחרן רכו הדעות וכדך קצרה אוכרס . יש אומרים
 שחטא משה כמה טעמס על ישראל כהנס . ויש אומרים סהיה

ודברתם אל הסלע ולא אומר והכיתם והס הכוהו ולא דכרו שאלס דבר
 לו הויה הקב"ה מתקדס לעיני העדה ואומרים ומה הסלע היה שהיה
 מדכר ולינו שונע מקיים דכורו של הקדוש כרוך הוא קל וחימר
 אמתו :
 (טז) (וישלח מלאך) . הוא משה והגיביא נקרא מלאך
 לפי
 32
 רב
 (*) (*)

מלאך ויצאנו ממצרים והנה אנחנו בקדש
 עיר קצה נבולק: יו נעברה נא בארצך
 לא נעבר בשרה ובכרם ולא נשתה מי באר
 דרך המלך גלד לא נטה ימין ושמאל ועד
 אשר נעבר נבלק: יח ויאמר אליו אדום
 לא תעבר בן-פן בחרב אצא לקראתך:
 יט ויאמרו אליו בני ישראל במסלה
 צעלה ואם מימיה נשתה אני ומקני ונתתי
 מנהם רק אין דבר ברנלי אעברה:
 כ ויאמר לא תעבר ויצא אדום לקראתו
 בגם בגד ובגד הזקה: כא וימאן אדום
 גהן את ישראל עבר בנבלו ויש ישראל
 חמישי מעליו: פ כב ויסעו מקדש
 שלישי ונבאו בני ישראל כל-העדה הר הקר:
 כג ויאמר יהוה אל-משרה ואל-אהרן
 בקור הקר על-גבול ארץ-אדום לאמר:
 כד ואסף אהרן אל-עמיו כי לא יבא אל-
 הארץ אשר נתתי לבני ישראל על אשר-
 מריתם את-פי למי מריבה: כה קח את-
 אהרן ואת-אלעזר בנו והעל אתם הר הקר:
 כו והפשט את-אהרן את-בגדיו והלבשתם
 את-אלעזר בנו ואהרן יאסף ומרת שם:
 כז ויעש משה כאשר צוה יהוה ויעלו אל-

הר

רשי

ממצרים והא אנחנא ברקס קרתא דבשטר
 תחומך: יו נעבר-כען בארעך לא נעיבר
 בחקל ובכרם ולא נשתי מינוגוב באורח מלבא
 גזיל לא נסטי לימינא ולשמאלא עד-דנעיבר
 תחומך: יח ויאמר ליה אדומאה לא תעבר
 בתחומי דלמא-ברקטלין-בסרקא איפוק
 לקדמותך: יט ויאמרו ליה בני-ישראל
 באורח כבשא נסק ואם-מימך נשתי אנא
 ובעירי ואתן דמיהון לחוד לית-פתגם-דביש
 ברנלי אעיבר: כ ויאמר לא תעבר ונפק
 אדומאה לקדמותיה בחיל רבו בידא תקיפא:
 כא וסריבו אדומאה ולא-שבקת-ישראל
 למיעבר בתחומיה וסמא ישראל מלכותיה:
 כב ונטלו מרקם ואתו בני-ישראל כל-
 בגשפא להר טורא: כג ויאמרו למשה
 ולאהרן בהר טורא על-תחום ארעא דאדום
 למימר: כד יתכניש אהרן לעמיה ארו
 לא ייעול לארעא דיהבית לבני ישראל על
 דסריבתון ער-מימרי למי מצותא:
 כה דבר ית-אהרן וית-אלעזר בריה
 ואסיק יתהון להר טורא: כו ואשלח ית-
 אהרן ית-לבישודאי ותלבשינון וית-אלעזר
 בריה ואהרן יתכניש נימות תמן: כז ויעמד
 משה

(כו) הקול קול יעקב סאלנו לעיקים ונעמם: מלאך - זה משה מלאך סהכנאים קרואים מלאכים ואומר (ד"ה בלו) זיהו מלעבידים
 סהכנאי אלהים: (יז) נעברה נא בארצך - אין לך לעורר על הירושה של ארץ ישראל כפי' שאלת פרעת החוב עשה למעורר מעט לעבור
 דרך ארצך: לא נשתה מי באר - (במדרש רבה) מי בורות היה ל'אלת ק' חמר משה אצ"י שיש בידו מן לאכול וכתר לשתות לא
 כשתה מתנו אלא נקטה מכם אוכלומים להנאתכם עכאן לאכסנאי אצ"י שיש בידו לאכול יקנה עון החסוכי כדי ליהנות את חוששיו -
 דרך המלך גלדונו - אנו חוששים את כהנתנו ולא יטו לכתן ולכתן לאכול: (יח) פן בחרב אצא לקראתך - אתם חוששים
 בקול שארישכס אביכם ואומרים (דברים כו) ונעקו ימנע קולנו ואחי אלא עליכם כמה סהורישני חבי (בראשית כו) ועל מריכתמיה:
 (יט) דק אין דבר: אין שום דבר מוסק: (כ) וברד הזקה - כהטפת זקננו (שם) וקיום ידי עשו:
 כל

י' וקביל צלותא ושבך חד מפלאכי שירותא ותתקנא
 ממצבים וקא אנתנא ברקס קרמא דמתבניא בקטר
 תחוקך : י' נעיבר קדון בארעך לא נשרנא בתול
 ולא נאננס אריסן ולא נבעל נשי גוברין באוכת מלקא
 דבשמיא נעיר ולא נסטי לזמינא ולשמאלא להנקה
 בשכילי רשותא עד הנעיבר תחוקך : יח ואמר ליה
 אדומאה לא תעובר בתחומי דלמא בשליפי חרב אפיק
 לקדמוך : יט ואמר ליה בני ישראל באפטרטאי דמלקא גזיל איז
 מניך נשתי אגא רבעירי ואיתו דמי
 טיקהו לחוד לית פתגם דביש בלחודי אעיבר : כ ואמר
 לא תעובר בתחומי דמלקא גזיל איז מניך נשתי אגא
 רבעירי ואיתו דמי טיקהו לחוד לית פתגם דביש
 בלחודי אעיבר : כא וסריב אדומאה למשבוק ית
 ישראל למעבר בתחומיה וקטא ישראל מלכותיה
 דהו מפקרין מן קדם מימרא דשמיא דלא למספרא
 עמהו סריב קרנא קטול דער קדון לא מטא
 זמנא למתחבא נקמתא דאדום בידהו : כב
 דנטלו מרסן ואתו בני ישראל פל בגשמתא
 לשונרוס אומנס : כג ואמר ליה למשרי
 בטרורס אומנס עד תחום ארעא דאדום
 למיטר : כד ותקניש אהרו לעמיה ארוס
 לא יעול לארעא דיהבית לבני ישראל
 מטול דפרכתון על מימרי בני מצינא : כה
 דבר ית אהרו וית אלעזר בריה ואסיק
 יתהו לשונרוס אומנס : כו ואשלה ית
 אהרו ית לכושי יקר כהונקא
 ומלבישינו ית אלעזר בריה ואהרו
 ותקניש וימות פמן : כז ועבר
 משה היבמא דפקיד יתיה ופליקי

ירושלמי

נעבר בעז בארעך לא גיננס אריסן ולא נשרנא בתול
 ולא נבעל נשי גוברין באפטרטא דמלקא גזיל לא נסטי
 לא לימין ולא לשמאל עד זמן די נעיבר תחוקך :

ירושלמי

רססו ישראל מעליהוון בתוון מפרדון אבוהוון דבשמיא
 דלא יפרדון לקבליריון סריב קרנא :

ירושלמי

ותשלח ית אהרו :

לטור

דשיי

(בב) כל הערה - כלם שלמים ועומדים ליכנס לארץ שלא היה בהן אחד מאותם שבהם גזירה עליהם שכבר כלו מתי מדבר ואלו
 מותן שנתוכנהו (דברים ד) חייס כלכם היום : (כג) הר ההוד - הר על גבי הר כתפוח קטן על גבי תפוח גדול ואעפ"י שהעל
 הולך למיניהם ומשנה את ההרים שלשה נשארו בקן הר סיני לתורה וזהו גכו לקבורת משה וזהו הר לקבורת אהרן : על גבול ארץ אדום
 מניד סמני שנתכרון כאן להתקרב לעשו הרשע נפרשו מעשיהם ומסרו הדין הזה וכן הנביא אומר ליהושפט (ד"ה כב) כהתחברך לרשע
 פרך ה' את יושפיך : (כה) קח את אהרן - בדברים של יחומים אמור לו אשרך שתרצה כתרך נתון לכהן מה שאין לני זכאי
 לכהן (ס) את בגדיו - את בגדי כהונה גדולה הלכיסה והפשיט מעליו לתתם על בגדו כפניו אמר לו הכנס לזערה וכנס
 דלה מטה מונעת ובר דלוח אמר לו עלה למטה ועלה פשוט ידך ופסט קאון פין וקמן עגוס עיניך ועגס מיד חמד משה לאותה מיתה וזהו
 שנאמר לו (דברים לב) כאשר מת אהרן אמן מיתה שנתאית לה : (כו) ויעש משה - (בכורבר רבה) אף על פי שהדבר קשה

באר רהובות דקדוקי רשיי

(ס) משום דעבין לקיחה לא שייכא כי אם כדכר שאין כודות חיים ומיטלטל מיד ליד ולמעוטי גוף האדם דנושא את עצמו לכן קאמר
 כדכרי נחומים ודני לומר כאשר פשיטנו כדכרי נחומים ימשך לך דכר זה כאלו לקחתו ביד ממש :

רשבים

מכל מקום - אל"פ שלא דכרו אל"ה סלע : (ח) לא נשתהיבא חכר שלכם - כי חיים היו יקדים לאומות שאותו ארץ : דרך הענק
 במעלה מעלת עוכרי דל"ם המיוחדת לכל העולם :

כלל יופי

לפי שהוא שליו השם - (יז) ולא נשתהיבא חכר - כדכרי יתנו דמיהם על כן אינד רק און דכר שאון כוס הפסד
 (יח) (פן בתרב אצא) - כדכרי יתנו דמיהם על כן אינד רק און דכר שאון כוס הפסד
 ענינו שמה : (יט) זנתתי - כדכרי יתנו דמיהם על כן אינד רק און דכר שאון כוס הפסד
 מכרה - ענין קבין : כדכרי יתנו דמיהם על כן אינד רק און דכר שאון כוס הפסד
 (למי מדיבה) - במקו' בית : אום

הָרָהָר לְעֵינַי כָּל־הָעֵדָה : כח וַיִּשְׁשׂט
 מֹשֶׁה אֶת־אֶהָרֹן אֶת־בְּגָדָיו וַיִּלְבַּשׂ אֹתָם
 אֶת־אַלְעָזָר בְּנוֹ וַיִּמַּת אֶהָרֹן שָׁם בְּרֹאשׁ
 הָהָר וַיִּרְדַּ מֹשֶׁה וְאַלְעָזָר מִן־הָהָר :
 כט וַיֵּרְאוּ כָל־הָעֵדָה כִּי גִיעַ אֶהָרֹן וַיִּבְכוּ
 אֶת־אֶהָרֹן שְׁלֹשִׁים יוֹם כָּל בַּיִת יִשְׂרָאֵל :
 ס א וַיִּשְׁמַע הַכְּנַעֲנִי מִלְדַּעַרְדַּי יֵשֶׁב
 הַחֲבַי כִּי בָא יִשְׂרָאֵל בְּדֶרֶךְ הָאֲתָרִים וַיִּלְחֹם
 בְּיִשְׂרָאֵל וַיִּשְׁבּוּ מִמֶּנּוּ שְׁבִי : ב וַיִּדַר יִשְׂרָאֵל
 עַד לַיהוָה וַיֹּאמֶר אֲסִינְתָן הַחַן אֶת־הַעַם
 הַזֶּה בְּיָדִי וְהִחַרְמֹתִי אֶת־עַרְיָהֶם : ג וַיִּשְׁמַע
 יְהוָה בְּקוֹל יִשְׂרָאֵל וַיִּתֵּן אֶת־הַכְּנַעֲנִי וַיַּחַרֵם
 אֶתְהֶם וְאֶת־עַרְיָהֶם וַיִּקְרָא שְׁם־הַמָּקוֹם
 חֶרְמָה : ד וַיִּסְעוּ מֵהַר הָהָר
 בְּנֶדֶךְ יַם־סוּף לְסֹבֵב אֶת־אֶרֶץ אֲדוּם וַתִּקְצַר

כא

מֹשֶׁה כְּמֹא דַפְקִיד וַיִּסְלִיקוּ לְהַר טוֹרָא
 לְעֵינַי כָּל־כְּנַשְׁתָּא : כח וַאֲשַׁלַּח מִשְׁרַת
 וַת־אֶהָרֹן וַת־לְבוּשׁוּהִי וַאֲלִבִּישׁ יְתֵהוֹן וַת־
 אֲלַעְזָר בְּרִיהַ וּמִית אֶהָרֹן תַּמֵּן בְּרִישׁ טוֹרָא
 וַנַּחַת מֹשֶׁה וְאַלְעָזָר מִן־טוֹרָא : כט וַחֲזוּ
 כָּל־כְּנַשְׁתָּא אַרְי מִית אֶהָרֹן וַבְּכוּ וַת־אֶהָרֹן
 חֲלֵתוֹן יוֹמִין כָּל בַּיִת יִשְׂרָאֵל : א וַשְׁמַע
 כְּנַעֲנָאָה מִלְכָּא־דַעַרְדַּי יְתִיב דְּרֹמָא אַרְי
 אֶתָּא יִשְׂרָאֵל אֹרַח מְאֻלְלָא וְאַגַּה קֶרְבָּא
 בְּיִשְׂרָאֵל וְשָׁבָא מִנְהַ שְׁבִיָּא : ב וַקִּים
 יִשְׂרָאֵל קִים קַדְשֵׁי וַאֲמַר אֲסִי־מִמְסַר תִּמְסַר
 וַת־עֲמָא הַדִּין בִּידֵי וְאַגְמַר וַת־קְרוּיְהוֹן :
 ג וַקְבִּיל וַיִּצְלוּתִיהַ דְּיִשְׂרָאֵל וּמְסַר וַת־
 כְּנַעֲנָאָה וַקְמַר וַתֵּהוֹן וַת־קְרוּיְהוֹן וַקְרָא
 שְׁמָא־דַאֲתָרָא חֶרְמָה : ד וַנְטִלוּ מֵהַר

נפש

טורא

רש"י

לו לא עכב : (בט) ויראו כל העדה . (שם) כשראו משם ואלעזר יורדים ומהרן לא ירד אחרו היכן הוא אהרן אמר להם מה אתם עושים כי ענינו כבוד המלאך ויצר המנוסה ושלטונו מלאך המות וידבקם משה רחמים והראוהו מלאכי השדת להם מוטל במטה רחו והאמינו : כל בות ישראל יהאשמים והנשים לפי שהיה אהרן רודף שלום ומטיל אהבה בין כעלי מריבה וכין איש לאשתו : כי גרע : חומר אני שהמתרגם דהא מית טועה הוא אח"כ מתרגם ויראו ואת חוילו של אחרו רבותינו כי זה משמש בלשון דהא אלא על מדרש שנס תקלו עניי כבוד וכדאמר רבני אבהו (ר"ה יג) דא"ה אבהו אל תקרי ויראו אלא ויראו ועל לשון זה כופל לשון דהא לפי שהיא כתיבת טעם לזה שלונעלה הימנו לזה ויראו לפי שהרימת אהרן חסל על תרגום וזו כל כנשתח אף לשון דהא כופל אלא לשון אשר שהיא מגזרת שמוס אי שנועמו חס משום כלסון אשר כמו (איוב כא) ואם מדוע לא תקצר רוחי והרבה מפורשים מזה הלשון (שם יד) חס מרועים ימיו (ו) : (א) וישמע הכנעני . שמע שנת אהרן ונסתלקו עניי כבוד כולי כדאיתח בהאש השנה (ר"ה יג) ועמלק מעולם רטועות מרדות לישראל מוומן בכל עת לפורענות : ירשב הנגב . זה עמלק שנאמר (במדבר יג) עמלק יושב בארץ הנגב וסכה את לשונו לדבר כלסון כנען כדי שיכיו יש"ח מתפללים להקב"ה לנת כנענים בידם והא חיים כנענים ראו ישראל לכושיהם כלכוש עמלקים ולסונם לשון כנען אחרו נתפלל סתם שנאמר חס כתון תתן את העם הזה כדיו : דרך האתרים . דרך הנגב שהלכו בה מרגלים שנאמר (שם) ויעלו הנגב . דבר אחר דרך האתרים דרך התייר הגדול המוסע לפניהם שנאמר (שם י') דרך שלשת ימים לתור להם מנחה : וישב ממנו שבי . חיה אלא שכתה אחת : (ב) החרמותי . אקדיש שללם לנביא : (ג) ויחרם אתהם . בהריגה : ואת עריהם . מרשי גבוה : (ד) דרך ים סוף . כיון שנת אהרן נכאת עליהם מלמחה וחרו לאחוריהם דרך ים סוף הוא הדרך שחזרו להם כשנגזר עליהם גזרת מרגלים שנאמר (דברים א) וסענו המדברה דרך ים סוף וכאן

באר רחובות דמדוקי רש"י

(ו) דס"ינותן החרמה בין שני הדיעות או"ל אס תרגם להחיות עמלק דוקא כעשיות העקרא כדכתיב ויראו כל העדה כח ירח סיו"ד והיו עושים מעולה כדבר אחר (ד"א ושרחל האבן) וזעקן אהרן חיו גסטארבון) וא"כ נפלה הקושיא כי באמת הם לא ראו גויעת אהרן רק משה ואלעזר כטו שהיו עמו כהר וכו' ומה שכתבנו לומר כדעת המדרש הולאכיס . הראהו במטה ולפי זה החרו גוס הנמשך אחר המדרש הולך לתרגם מילת ויראו כמילת וחזון מילת כי . מילת אר"א חסו כל כנישתא (ויא האבן גזעקן ארי מית אהרן דס אהרן חיו גסטארבון) חבל חליכא

למורוס אומנים בד חסון כל בנישמת : כח

ירושלמי

וחמון כל עמא דבנישמת משה נחית מן ריש טורא :
מאני בזעין ומיטמא ברישיה גרונה בני ואמר עי
לי עלך אתרו אחי עמוד צלוחיהון דבני ישראל
בהותא סבפר עליהון חד זמן בקל שגא בה בשעתא
הימניו בני ישראל ארום מיר אתרו ובעון ית אתרו
תלתין יומין כל בנישמת דבני ישראל :

ושמע בגענאה מלקא בערד בתהו שרי בדרומא ארום מיר
אתרו בקרא חסידא די בוכותיה דגון ענגי דקרא מיניו על
ישראל ואסמלק עמודא דענגא וארום מירת גביאתא
מקום דבוכותיה תנה בירא מהלכה ואתניעות בירא עגו
ואמר עבדי קרבא איתו ונספר סדרי קרבא כל קבל
ישראל ארום סגינא לאורקתא די עלר בה יליבא וקרבא
סדרי קרבא כל קבל ישראל ושקא מנהון שקיא בקא :

ב וקמים ישראל קמס קמס אין מספר מספר ית עמא דרוו בני ואמר ית קרויהון : ג וקביל
צלוחיה דישאל ומסר ית בגענאה וקבר יתהון וקרבא שקא דאתרא תרמה : ד ונטלו מטנוריה

אומנים

באר רחובות דקדוקי רשי

אליכא דרבי אבהו לא ראו גוישת אהרן כלום רק ח"ת ויראו כחורק"ד (ויחלכונינו) אלא כצרייה"ד (ויאזינו ווארן גוישתון)
שכתלוקיעני הככור ואל"כ הדרגום הנמק אחר דרש דר אבהו עתרגם עלת ויראו ואתחילו ונולת כי למלת דהא דהיא כעית טעם
ואתחילו (ויאזינו ווארן גוישתון) דהא מית אהרן (וייל אהרן או גישטארבן) ואל"כ הכרירה כעונס ללמוד או כדעת המדרש או כדעת
ר אבהו והכחש יגמר אכל המתרגם על עלת ויראו ונולת כי דהא אוחזי החבל כתיב דאשין . ומרד עכתכ עובד שהוא מוגרת
שמש

רשב"ם

(א) יוסם הכגב דרך האתרים . התרת מרגלים ככתוב שם עליוה אבהו : זעמלק יוסם (כגב) וכנענים אללם (כי) (והנס הכנעני
והעמקי אללם) (והנסה) העמלקי והכנעני שם לפניכם : סאתרים . כמו אפרות לתמול אורוע הרבה חלפי"ן באין לשמש כראש
התיבה : (ב) והתרותי . המטלטלין יהיו הקדש לשמים :

מכלל יופי

שום דבר . וכודרש לא נשתה מי כאר שלנו אלא נקח חכם
דמיום להנחתם :

בא (א) מולך ערד . מאלו ככנשי יהושע מולך ערד
אחר ובספר שופטים וכני קט חזון טעה
עלו מעיר התמידים את בני יהודה מדבר יהודה אשר כגב
ערד ושם כנזכר ילך יהודה את שבעון אחיו ויכילת הכנעני
יושב לפת ויחיונו איתו ויקרא את שם הציר קרמה .
ופירוש הענין כי מולך ערד הווש כגב וצבר לירדן הנמלכטי יהודה
קוץ לחסרון שמו חריוק סבא בני ישראל וכל לגרבות מואס להלחם
בהם וישב וחינו טבי ונדרכו בני ישראל נדל"ה סהכנסם לארץ אס
יתן ה' אותם כידם ויחרינו כל אשר להם וכן עשוי החרימו אהתם
ואת ער הם אהי כואס אל ארץ כנניק לקיים את כדריש ויקראו שם
המקום ארמה והוא מה שנאמר בספר שופטים . וכתב טעם זה כהן

(א) (הך האתרים) . לדיעה המארגב' מיניו אשר
תרו אותה והאלף גוספה ענין חקירה ותפוש : (ע"ש טמנו

(א) (ב) 33 27 (א) (ב) שבי

גַּם שֵׁי-הָעַם בְּדָרֶךְ : ה נִדְבַר הָעַם בְּאֱלֹהִים
 זְבַמְשֵׁה לְמִרְה הַגְּלִיחֵנוּ מִמִּצְרַיִם לְמוֹת
 בְּמִדְבָּר כִּי אֵין לָחֶם וְאֵין מַיִם וּנְפִשְׁנוּ קָצָה
 בְּלַחַם הַקַּלְקַל : ו וַיִּשְׁלַח יְהוָה בְּעַם אֶת
 הַנְּחָשִׁים הַשְּׂרָפִים וַיִּנְשְׁכוּ אֶת-הָעַם וַיָּמָת
 עַם-רַב מִיִּשְׂרָאֵל : ז וַיָּבֹא הָעַם אֶל-מֹשֶׁה
 וַיֹּאמְרוּ חָטֵאנוּ כִּי-דִבַּרְנוּ בַיהוָה וְכֵךְ הִתְפַּלֵּל
 אֶל-יְהוָה וַיְסַר מֵעֲלֵנוּ אֶת-הַנְּחָשׁ וַיִּתְפַּלֵּל
 מֹשֶׁה בְּעַד הָעַם : ח וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-
 מֹשֶׁה עֲשֵׂה לָךְ שָׂרָף וְשִׂים אֹתוֹ עַל-גֵּס וְהִיָּה
 כְּלִ-הַנְּשׂוּד וְרָאָה אֹתוֹ וְחָי : ט וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה
 נִחָשׁ נְחָשֶׁת וַיִּשְׁמְהוּ עַל-הַגֵּס וְהִיָּה אֶס-נִשְׂךְ
 הַנְּחָשׁ אֶת-אִישׁ וַהֲבִיט אֶל-נִחָשׁ הַנְּחָשֶׁת
 שְׂשֵׁי וְחָי : י וַיִּסְעוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּחְנוּ בְּאַבְתָּ:
 וַיִּסְעוּ

טוֹרָא אוֹרָה וּמֵא-דְסוּף לְאַקְפֵּא יַת-אַרְעָא
 דְאָרוֹם נַעֲקַת נַפְשָׁא דְעָמָא בְּאוֹרְחָא :
 ה וְאַתְרַעַס עָמָא בְּמִימְרֵא-דֵי וְעַס-
 מִשֵׁה נָצוּ לְמָה אֶסְקַתוּנָא מִמִּצְרַיִם לְמִמְחָה
 בְּמִדְבָּרָא אֲרוּ לִית לַחְמָא וְלִית מַיָּא וּנְפִשְׁנָא
 עָקַת בְּמִנְא הָרִין דְּמִיבְלִיה קָלִיל : ו וְגַרְיָ
 וַיִּבְעָמָא יַת חוּן קַלָן וַיִּגְבִּיתוּ יַת-עָמָא וּמִיָּה
 עַם-רַב מִיִּשְׂרָאֵל : ז וְאַתָּא עָמָא לְמִשְׁה
 וַאֲמָרוּ חָטֵאנוּ אֲרוּ-אַתְרַעַמְנָא קְדַם-דֵי וְעָמָן
 נַצִּינָא צְלִי קְדַרְדֵּי וַיַּעֲדֵי מִנְּנָא יַת-חֲנוּיָא
 וְצְלִי מִשֵׁה עַל-עָמָא : ח וַאֲמַר וַיִּבְעָמָא
 עִיבִיד לָךְ קְלִיא וְשִׂוִי יַתִּיה עַל-אַת וְהִיָּה כְּלִ-
 דְּאִיתְנִבִית וַיִּחְוִי יַתִּיה וַיִּתְקַם : ט וַעֲבַד
 מִשֵׁה חֲנוּיָא דְנִחָשָׁא וְשִׂוִיה עַל אֶת וְחָוִי בְּדֵי-
 נְכִית חֲנוּיָא יַת-נְבָרָא וּמְסַתְּכַל לְחֲנוּיָא דְנִחָשָׁא
 וּמְתַקֵּם : י וַיִּסְעוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּשְׂרוּ בְּאַבְתָּ:
 וַיִּסְעוּ

דש"י

חורו לאחוריהם (עיי'ן פרשת עמק) שבע מסעות שאלתר (שם ו) ובני ישראל נסעו מארלות בני יעקב חסרה שם מת אהרן וכי בחסרה
 מת והלא כבר הברית אלל שם חורו והתאבלו עליו והספידו כחילו הוא ספידה ונל וסדוק חוס צות ומלחם שבע מסעות חן חסרה על
 סד החר : לסכוכ את ארץ אדום . שלא נתנס לעבור בארנו : דחקצר נפש העם בדרך . כטורח הדרך שהוקשה להם אחריו עכשו הייל
 קרובים ליכנס לארץ ולת חוררים לאחוריהם כן חורו אבותינו ונשתהו שלשים ושמונה שנה עד היום לפיכך קרה נפשו בעניו הדרך וכלשו'ן על
 חקרוט לוד ולא יתכן לומר ותקצר כשם העם בדרך כביתו בדרך ולא מיר' בו כמה קרה סכ"ח שמתל קצור נפש סוקרא עמורס שם כמה קרה
 (ז) כגון (זכריה יא) ותקצר נפשי בהם וכגון (שופטים ז) ותקצר נפשו בעמל ישראל וכל דבר קשה על אדם נופל בו לשון קצור נפש כחלם
 שהטורח כל עליו ואין דעתו רחבה לקבל אותו הדבר ואין לו מקום בתוך לבו לגורם שם אותו הצער כדבר המטריח נופל לשון גדול שבדול הוא
 וכבר על האדם כגון (זכריה יא) וגם נפשו כחלה בו גדלה עלי (איוב י) ויגאה כשמל תגדני כללו של מירוש כל לשון קצור נפש ודבר לשון שאן
 יכול לסובלו הוא שאין הדעת מוכלתו : (ה) באלהים ובמשה . השו' יעבר לקונו (במ"ר) :למה העליהמו . סנייה סוים : ונפשנו קצנה .
 חף זה לשון קצור נפש ומחוס : בלחם הקלוקל . (ע"ז ה) לפי שהיו נכלע בחיככים קרואו קלוקל אחריו עתיד הוין זה שיתפח כחעינו כלום
 יסילוד אשה שזכנים ואינו מוסיא : (ו) את הגהשים השרפים . (במ"ר) שצורפים את האדם בארם' מיניהם : ויעשבו את
 העם . יבא נחש שנלקק על הולאת דבה ויפרע ממנו יח' דבה יבא נחש סכל המיין נעומין לו טעם אחד ויפרע מכפוי טוסה סדבר אחר
 מסתנה להם לכמה נטעמים : (ז) ויתפלל משה . מלאן למי שיתקיים חוטו סלל יח' אכויי חלמחול : (ח) על גם . על כלונס
 שקורין פירט' קאבל' וכן (ישעיה ל) כנס על הנכבה (שם ס) ארים נסי (שם יג) סאונס ולפי שהיא גבוה לאות ולריחה
 קוראו גם : כל הנשוד . (במדבר רבה) חפילו כלכלו חמוד גוזבו היה גזוק ומתמונה והולך אלל אנשיכית הנחש חמורה
 להמית לכך נאמר כחן ורחה אותו רחיה בעלמח וכנמיכת הנחש נאמר והביט חס נשך הנחש את איש והביט וגו' שלל היה עמכה בשך הנחש
 להתרפאות אלל חס מביט בו כסונה ואחרו רבותינו וכי נחש ממית או עתיה אלל בוכן שהיו ישראל מסתכלין כלפי מעלה ומשעבדין את לבם
 לאהיהם לשעיים היו מתרפאים ולס לאו נמוקים : (כ"א ניוקים) (ט) נחש נחשת . (שם) לא נאמר לו לעשותו של נחש אלל אחר
 קטז

אומנים מהלך וקא דסוף לאתקרא ות ארעא דאדום וקנטר גפשא דעמא באירקא : ה זתרהרו עמא בלכביהון ואשמיעו על מימרא בן ובמשה נצו לקא אסיקתונא

ירושלמי

כבר קל גפקת מנו ארעא ואשמיע קלא בקרומיא תמיו כל בני אנשא ואציתו ושמועו כל בני ישראל למית חיויא סו שיריגא ואמרית ליה עפרא יהי כיווך ולא אחרעם על מוונא אסיקת עמי פריקון מסאכים ואחיתר להון מנא משמיא ואגזית להון פלוגא מן וקא ואסיקית להון בירא מההומא קרו עמי למתבעמין קדמי על עסק מנא למימר גפשו מעיקא בלחמא דמיכליה קליל מן גזין בן ימי חויה דלא אחרעם עזר מווניה ואנכיה לעמא האליון דאתבעמו על מווניהון וגרי מימרא בן בעמא ער חיויא שרפשא ונכיתו ות עמא ומיתו אוכלוסין סגון מן ישראל :

ועבד משה חיויא דנחש ושוי ותיה עזר אחר תלי ותוא כל מן בתור מינכת בחיויא תנה תלי אפוי בצלו גב אבוי דבשמיא ומספבל בחיויא דנחשא ותיה :

ירושלמי

ועבד משה חיויא דנחש ושוי ותיה עזר אחר תלי ותוא כל מן בתור מינכת בחיויא תנה תלי אפוי בצלו גב אבוי דבשמיא ומספבל בחיויא דנחשא ותיה : וישתק :

וגטלן

באר רחובות דקדוקי רשיי

שמוס אי וכו' רבה לומר ה' לתקומת פי לארבע לסונות אי דלמא אלא דהא וכוונת ר' לבעלת אי למלת אם והיינו אשר (כ"ח דאש) - וביש נוסחאות כנולד ברש"י שימוש או כו' וחולס ויכיה כוונת רש"י דנלניו מלת או דמשמש כמקום מלת אשר זה חינו מדאמה מייית ראייה מן מלות אם לא תקצר רוחי אם חרונים ועוד לא ויינו שחלקו ר' ללמלת כי למלת או : (ז) דברי רש"י ונתבארין מננין וואף על פי כן להודיע יתירה חריצן דכוונת רש"י הכ"י כמלת בדרך משמש כמקום מלת כשכילולמי זה כאשר תוספין בקרא מלת טורח תכוח יתכנת תיכור הפסוק על כמון וכאילו כתיב ותקצר כפס העם כשכיל טורח הדרך חכמי חזונו הכ"י כמלת בדרך משמש כשימוש בכל מקום והיינו ענין חן חס מן חס מוספין בקרא מלת טורח מכל מקום חן לטון תיכור עולה על כמון : ומרר סכת עז דחין לומר כהיותו בדרך וכו' כו' מקשה חס ענינו דלמח לעולם חמריק הכ"י משמש שימוש חן ואל דחין מתקון הלשון כמלת טורח לחודא דלמח חוספין כני מלת חיות ויכיה כאלו כתיב ותקצר כפס העם כהיותו בדרך על וקאמר דלא יתכן וכו' בכל מקום שתימא קיור כפס וכו' עד סוף הדיבור כ"ח ע' :

רשב"ם

(ה) הקלן - כמו קלל כחיים : (ט) והכ"י ודא חיותי - פיס זכל לטעים למעלה : כע"י מכלל יופי (ט) (נחש נחישת) : כהב הדוקים אמרו חכמי הרפואות כי אדם אשר ישכנו הנחש ויראח הנחש סמך מה לפיכך אמר הקב"ה למשה עשה לך נחש נחש ויהיה כל הנשוק וראיה איותו וחי בהשן טביע העולם להגדיל הנס וכו' וישעיה לח דב' תהאגים לתוקיעו וכו' וורהו ה' עץ כי אמרו כי עץ סר היה

ואשמיעו על מימרא בן ובמשה נצו לקא אסיקתונא ומצבים לקמח במדברא ארום לית לחמא ולית מוא ונפשא קנטת במקא הרוי דמוניה קליל : ו גרת קלא גפלת מן שמי קרוקא נכו אקבת איתון חכוון כל בני נשא כל טבוון דעבדית לעמא אסיקת ותהון פריקון ומצבים אחיתית להון מנא מן שמיא וברון חורו ואתבעמו עליו ותא חיויא דגורירי עליו מן יופי שירוי עלמא עפר יתו מווניה ולא אחרעם עליו ועמי אתבעמו על מווניהון וברון יתו חיויא דלא אתבעמו על מווניהון וינכתו ות עמא די אתבעמו על מווניהון כבן גרי מימרא בן בעמא ות חיוון חורקנין ונכיתו ות עמא ומיתו אוכלוסין פניאין מישראל : ז ואמי עמא לנת משה ואמרו חקנא ארום טרהירנא ואשמיענא בקר שכינקא בן ועמד נצו על קדם י' ועדו כננא ות מסת חיויא וצלי חיויא דנחשא ושוי ותיה עזר אחר תלי ותיה דנכית ותיה חיויא והיו מספבל ביה ותאי איז קבנון לביה לשום מימרא בן : ט ועבד משה חיויא דנחשא ושוי ותיה עזר אחר תלי ותיה בד נכית חיויא ות נכרא ותנה מספבל בחיויא דנחשא וקבנון לביה לשום מימרא בן ותאי : ו ונטלו מספון בני ישראל ושרו באבות :

יא ויסעו מאבת ויחזו ובעיני הברים
 במדבר אשר על פני מואב ממזרח השמש :
 יב משם נסעו ויחזו בגלגל ורד : יג משם
 נסעו ויחזו מעבר ארנון אשר במדבר היצא
 מגבל האמרי כי ארנון גבול מואב בין מואב
 ובין האמרי : יד על-כן יאמר בספר
 מלחמת יהוה את-יהב בסופה ואת-הנחלים
 ארנון : טו ואשר הנחלים אשר נטה
 לשבת ער וגשען לגבול מואב : טז ומשם
 בארה הוא הבאר אשר אמר יהוה למשה

יא ונטלו מאבת ושרו במניזת עבראי
 במדברא דעל-אפי מואב ממדנה שמשא :
 יב מתמן נטלו ושרו בגלגל דורד :
 יג מתמן נטלו ושרו מעברא דארנון די
 במדברא דנפיק מתחום אמוראה ארי ארנון
 תחום מואב בין מואב ובין אמוראה :
 יד על-כן יתאמר בספרא קרבין דעבר-
 יי על-ימא דסוף וגבורן דעל-נתי ארנון :
 טו ושפוך נחליא דמדברין לקבל לחית
 ומסתמיך ולתחום מואב : טז ומתמן

אסף

רשיי

אתיהיבת

נחש הקס"ה קוראו כחש ואני אעשה של נחשת לשון טופל על לשון : (יא) בעייה העברים . לא ידעתי למה נקרא שם עיים ועל לשון
 חורב הוא דבר השחוט בחטאט והע"ן כו מסוד לבדה והוא מלשון יע"י (ישעיה כח) ויעה כרז (ח) : העברים . דרך מעבר
 טעוברים שם את הר נבו אל הרץ כנען שהוא מסיק בין הרץ מואב לרץ אמורי : על פני מואב מסורח שמש . כנזרה של הרץ מואב :
 (יג) גבול האמרי . תחום סוף חצר שלהסוכן (דברים) גבול מואב לשון קלסוס : מעבר ארנון . הקיפו הרץ מואב
 כל דרומה ומזרחה עד שכלו מעבר הכני וזרנון בתוך הרץ התמורי כמפנה של הרץ מואב : היוצא מגבור האמרי . רעושה ונלה
 מגבול התמורי והיא של התמורים וכנסת לגבול מואב עד ארנון שהוא גבול מואב ואם תגישאל ונלה בלא לגבול מואב (כי ארנון גבול מואב
 והס לא נתנו להם רשות לעבור בארצם ואע"פ שלא פירשה משה פירשה יפתח) כמו שאמר בפתח (שופטים יא) וגם אל מזלך מואב
 שלא ולא אבד ומשה רעוה כאשר עשולי בני עשו היושבים בסעיר והמוחבים היושבי' בער מה לו לא נתנום לעבור בתוך חרנם חלה הקיפוס סביב
 הרץ מואב כן : (יד) על כן יאמר . על חמיהו ונכסיו שנגעו בה יאמר בספר מלחמות ה' . כשנסעו כמים שנגעו לאכות יכניסו פרו' .
 אה וזה . כמו את יבס כמו שיאמר ען יעד ועד כן יאמר ען יבס וזהו יוסד הוא כלומר את אשר יבס להם והרבה נסים בים סוף (ט) :
 ואת הנחלים ארנון . כשם שנסעו כמים יסוף כך ישלפסר בנימי נחלי ארנון שאף כלן כעשונסים גדולים ומה הם הנסים :
 (טו) ואשר הנחלים . תרגום של ספק אשד שכן הנחלים שנסען מס דם אמוריים שהיו נחלים סם לפי שהיו ההרים גבוהים והנחל
 עמוק וקצר וההרים סמוכים זה לזה אדם יגוד על ההר מה יגודר עם חביריו בהר הוא והדרך עובר בתוך הנחל אחרו אמוריים כשיכנסו ישר אל
 לרץ לתוך הנחל לעבור נגד מן המערות שהיו שלמעלה מהם וזהו סבתו של הנחל לעבור גודעו ההר של הרץ ישראל כשעה היוצאת להקביל
 אל אמוריים היוכנה אותן נקעים כמו קדנות שדיים בולעין לתוך כיון שבחיו ישראל לעבור גודעו ההר של הרץ ישראל כשעה היוצאת להקביל
 פני גבירתה ונתקרב למה הר של מוכ ונכנס אותן המדים לתוך אותן נקעים והרגום והוא אשר כשה לשבת עיה שההר נטה עמקו ונתקרב ללד
 מואב ודבקו והיו נכסען לגבול מואב . (ס"א א"ג) . ועברו ישראל על ההרים ולא ידעו הכסום החלו חלה על ידי הכתר שנגעם לסם) :
 (יז) ומשם בארה . משם בא האשד אל הבאר כינז חזר הקס"ה מי מודיע לכני הנסים הללו הנשל אומר כתת פת לת"ק הודיע ללחו

באר רחובות דקדוקי רשיי

(ח) אין לומר דכוונת רש"י זכולת קע"י הוא השורש קע"י לבדה כי הסכנות המדחחים כי לא נמצא שורש בלתי שלש איותות
 חלה רנה לומר שרשו יקע"ה כדקאמר רש"י בענין ויהא לשון קע"ה הכרד רק נפלה הי"ד אות רחובות
 ען השורש וזה"ל הוא חזר אחרונה ונאחזה קע"י לבדה ככותב . וכבר עפס עליוה"א וזאת בחלת קע"י
 שרשו קע"ה נלשון קע"ה המדה וגם הוא לשון חורבן ולא נפלה כי אם ה"א אות אחרונה מן השורש לבדה :
 (ט) כחב כד"ק בשורש והס את וזה בקופה שם עקום כתפתי המלה הזאת בשורש ו"ו כי נקדעת המעוררים כי זהם לבדו
 קלה

רשבים

(יא) [בעייה העברים] לשון ארץ שיריה . פנו וירוש' לעי' תהיה לעומתה : (יד) על קיאותה . על חלו המצעות שחזרו
 לאחוריהם וקיימו את הרץ לדום . כדכתב ונכס את הר שער' ואים רבים וחזרו

יא ונטלו מאזכורת ושרו במשרי מנותא במדברא אפר דמכון על אנפי מואב ממדנת שמשא : יב מפקן
נטלו ושרו בנתלא דמרבין תילפי ונלי וסילי : יג

ירושלמי

בגין קדיו ותאמר בספר אויביהא דין דמתיל בספר קרבוא
גיפא ונברתא דעמר ו לעמיה בגו בגי ישראל בר יהו
קיימין על גמא דסירף גו עבד עמרוון בר גוון עברין יר
נחלי ארנגא :

ואדמהון תגב נגיד בנתלא סמין לצרנגו : טג ושפכות

ירושלמי

בר הונו בגי ישראל עברין בנתל ארנגא איטמר מואבוא
במקבא די בנתלי אקרין בר יהונו בגי ישראל עברין אגו
בפקין לקדמותהון ומקטליו יתהון ורבוו ריבון כל עלמא
ואקפו רישיהון אליו לאליו ורציצו נישוי גביהון שטיפו
עליו מן אדם קטיליו ותו ישראל מתלבין על רישו טרביא מלגיל ולא ידעו גיפא ונברתא די עבד ו עמהון בנתלי
ארנגו ולחטיה קרמא דלא הנת שותפא בעצתהון אשמובת לרהון והא היא סמיקא לתחומיהון דמואבאי :

הא

מכרל יופי

וניתו האמורים אשר היו נחמאים בעצרות ונפואשגטע לשפת עלי
שהרנטה ממקומו ונתקרב לנד מואב ומדבקו חו ונשען לגבול
מואב ומשם בארה אשם כל האשר אל הכאר כינד אחר הקב"ה מו
עודיע לכני הנסים הללו לאמר שעברו חור ההרים למקומו והכאר
ירד לתוך הכתל והעלה משם דם ההרונים ורועות ואכרים ומוליתין
סביב המזכה וישראל ראו ואמרו שירה זהו דרך רז"ל והמפרשים
אמרומשם בארה שמעבר ארנון נסעו ומנו אל מקום הכאר והוא
המקום שזוה"ה שיחפרו בו כאר ויתן להם מים ואינו בארה של גויים
ועם עלי כאר ענולה כאלו דברו עם הכאר שיעלה ולהיות העפר
הוא תיחום אחר כולל הדרך למי שיתעורר בחפירתו אבל השרים
ונדיבי העם כרוה וחספרו במשענותם כעון המחוקק שיכתוב בעט
הסופר כזולת עמל ומודבר כסעו וכאו אל תתנה ועזיתנה לנחליאל
וגו' כלם שמות מקומות ולהם שמות אחרים כפרשת יוסעי : ורז"ל
אמרו שהיא בארה של מרים ודרשו הכתובים בענין אחר וכן תרגם
אנקלוס ומתדברא איתיהיבת להון ומדאיתיהיבת להון נחתא עמהון
לנחליאל ומנחליאל סלקא עמהון לרעותא :

(יד) (את זהב) שם מקום כתב רד"ק כתבתהמלה
הזאת בשרש וי"ו ביבן דעת המפורשים כיוהב
לברו מלה אחת אבל אני מצאתיו בספרים מדויקים איתותב
מלה אחת התיו נקודה בשוא : (טו) (ואשר

הנהלים) משפחה מדרון הנחלים לפי שהמים הורדים
שם נשפכים למטה דרך המדרון ורומה לו בלשון ארמית
שמתרגם שפן דם האדם דזשוד : לשפחה ער הראונו הלמך
בקמץ

הגפיק מתהום אמורא ארום ארנון תחום מואב ממצע
בין מואב ובין אמורא ונתבין ביה כומקנא פלתי
טענותהון : יד על כן ותאמר בספר אויביהא דתמן
כהיבין קרבוא ביי את וזה דהוון בעלעולא דמגורתא
וטרדין בסוף משריקא הינוו בסרו ית ישראל דאדום
ומואב איטמרו בני טוכא למקמו ולשיצא עמא בית
ישראל ומארי עלמא רמו לטוביא וקריבו דין לדין ומיתו
גתליא דאדמהון בורה נגיד עד מותבות לחיית בנס איהו
אשמויבת מן דין ומירא על דלא הנת בעישתהון והא היא
לתחום מואב : טז ומתמן ארזיהיבת לרהון בירא
תא בירא דאמר ו למשה בגוש ית עמא ואיתן להון מו :
הא

ו דיבע מה דבלבכוא ונלי קדמוי מה בכוליהא רמו לטוביא
גתליא מן אדם קטיליו ותו ישראל מתלבין על רישו טרביא
ארנגו ולחטיה קרמא דלא הנת שותפא בעצתהון אשמובת לרהון והא היא סמיקא לתחומיהון דמואבאי :

היה : (יא) (בעייהעברים) תרגם אנקלוס במגזרת
עבראי ויונתן תרגם עד המעברות עד מוגזא :

(יד) בספר מלחמתה' כתב הרשב"ע ספר היה ספני
עלמו ושם כתוב מלחמות ה' בעבור יריאיו
ויתכן שהיה תימות אברהם כי ספרים רבים אכדו וחיגס כמנ"ח אללנו
כדכריכתן ועדו ודכרי הימים למלכי ישראל ושירות שלמה ומסליו .
ואם כן הכתוב מביא עדות מנוונ על גבול מואב שלא עברו בו ישראל
ומפי מלות השם . וטעם את והכ כסופה שער והכ היתה כסופה
שהוא הסוף הגבול סמוך לנהרות וארנון היה את הנחלים וכן היה
מגבול מואב סוף הנחלים שהיה נוטה בתנועתו לשבת ער . או
פירושו שכאשר לקח סיחון את ערי מואב כתבו המושלים בספר
המלחמות את והכ כסופה רוצה לומר שער והכ היתה כסופה
וכסופה וכן הלכו כסופה הנחלים אשר בארנון ואת הנחלים אשר נטה
למוטב ער שהיה ממואב ונשען האסד לגבול מואב הכל השמיד ה'
כסופה וכסופה כי בא עליהם סיחון פתאום פרסות סוסיו כבר
נחשבו לו וגלגלו כסופה . והכוון בעיני כי ספר מלחמות ה' הוא
ספר התורה אשר בו יאמר ויזכר נבורות אל ומלחמותיו . ודכתיבו
ז"ל פירושו את והכ כסופה ענין כתיבה כלשון ארמית וכסופה על ים סוף
וכן תרגם אונקלוס קרבין דעבד ה' על יוא דסוף וגבורין דעלנחלי
ארנון ומה הם הנסים של נחלי ארנון אמרו ז"ל שהיו הרים גבוהים
סמוכי זה לזה והכתל עמוק באמצע ואדרך עובר בתוך הכתל ונתקבלו
האמורים בתוך המערות ואמרו כשיעברו ישראל בזה הדרך נלא
מן המערות בהרים שלמעלה ובהרנס נחלים ואכניס וכיון שכלו
ישראל לעבור מדעוה הבר של ארץ ישראל ונתקרב ללד הר של מואב

אסף את דרעם ואתנה להם קים :

ס יז אז ישיר ישראל ואת רהשירה

הואת עלי באר ענולה : יח באר הפרוה

שרים כרוה נרובי העם במחקק במשענתם

וממדבר מתנה : יט וממתנה נחליאל

ומנחליאל במות : כ ומבמות הניא אשר

בשרה מואב ראש הפסנה ונשקפה על פני

שביעי השימון : פ כא וישלח ישראל

דביעי מלאכים אל סיוחן מלך האמרי לאמר :

כב אעברה בארצך לא גשה בשדה ובכרם

לא גשתה מי באר בדרך המדך גלך עד

אשר נעבר נבדך : כג וקאנתן סיוחן את

ישראל עבר בגבלו ויאסף סיוחן את כל

עמו ויצא לקראת ישראל המדברה ויבא

נהצה וילחם בישראל : כד ויבהו ישראל

לפי תרבו נייבש את ארצו מארנן עד יבב

עד

אתיהיבת להון ביכא היא ביכא דאמר יז

למשה בנוש ית עמא ואתן להון מוא :

יז בכנ שבח ושכא ית תושבחתא קדא סמי

ביכא שבהו לה : יח ביכא דחפרוה

בברביכא פרוה רישי עמא ספרביכא בחוטר יהון

וממדברכא אתיהיבת להון : יט ומדאתיהיבת

להון נתתא עמהון לנחליאל ומנחליאל סלקא

עמהון לרקמתא : כ ומרקמתא לחיליאל

דבחקלי מואב ריש רמתא ומסתביא עד

אפי בית ישימון : כא ושלח ישראל אנגין

לורת סיוחן מלקא דאמוראה למימר :

כב איעבר בארעך לא גסטי בחקל ובכרם

לא גשתי מי גוב באורח מלקא גיזיל עד די

נעבר תחומך : כג וקא שבק סיוחן ית

ישראל למעבר בתהומיה ובגש סיוחן ית

כל עמיה ונפק לקדמות ישראל למדברא

ואתתא ליהץ ואגיה קרבא בישראל :

כד ומתהי ישראל לפתגם דתרב וירית ית ארעיה מארנונא עד יובקא עד בני עמון

ארי

רשי

לאחר שבערו חזרו האריות לחקתם והבאר ירדה לתוך הנחל והעלי מה שחת מעלה זמין שהבאר הודיעה להם שלאמר ומשם חזרה (במ"ד) וסי
משם היתה וזוהלא מתחלת ארבעים שנה היתה עקסה חלא שירדה לפי סאת הנסים זכן לוי שיר (שבת לה) השירה האת כלמה בסוף
ארבעים והבאר נתנה להם מתחלת ארבעים מה ראה ליכתב כחן חלא הענין הזה נדרש למעלה סימנו : באר חפרוה . זאת היא הבאר
ואשר ספרוה שרים משה ואהרן . (יח) במשענותם . כמשה : וממדבר . כמשה להם : (יט) ומסתנה נחליאל .
בצדומו : (כ) ומבמות הניא אשר בשרה מואב . כי שם מת משה ושם בטלה הבאר . ד"א כרוה נדיכי העם כל גשית ונכסח
בשהיו מנוים נוטל חקלו ומוטך חלל דגלו ומתנהו ומי הבאר כמטבין דרך אותו . גיין וכחין לפני סביית כל סבט וסבט : במחוקק . על מי
משה נקרא מחוקק טלמור (דברים לג) כי שם חלקת מחוקק ספון . ולמה לא נזכר משה בשירה זו לפי שלקה על ידי הבאר וכיון שלא נזכר שמו
של משה לא נזכר שמו של הקב"ה . משל לחלק שהיו מנומין אותו לקעודה אחר חם אהבני שם אבי שם ואם לאו אינו הולך : דאש הפסגה . לכתרגומו
דיש דמתא : פסגה . לשון גובה וכן (תהלים מה) כסגו ארמנותיה . הנסיכו ארמנותיה : ונשקפה . אותה הסמנה על פני
מקום ששמו ישימון ונחל לשון מדבר שסוף שמו . דכר אחר ונשקפה הבאר על פני הישימון שנבנה כימה של טבריא וזה עומד על הישימון מכש
נראה ששמו ישימון ונחל לשון מדבר שסוף שמו : (כא) וישלח ישראל מלאכים . וכמ"ס אחר תולה הפלוחות במשה שח'
(דברים כ) ושלח מלאכים ממדבר מדינות וכן (במדבר כ) וישלח משה מלאכים אל מלך אדום וכיפתח הוא אמור (שופטים יא)
וישלח ישראל מלאכים אל מלך אדום וגו' הכתובים הללו מייחסים זה לזה זה מושלחה משה שמוה הוא ישראל וישראל הם משה לומר לך ששתי
שמות סוף כולל דחוק כי הגשית הוא הכל : (כב) אעברה בארעך . חף על פי שלא נלעגו לפתגם להם בטלוס כקטן משה שלום : (כג) ולא נתן

ז' הא קמו שבח ישראל ית שבח שירתא קרא
 קמו דאמקסיה נהדכת ברא דאמתייבת להוסי בוכיתא
 דמקום סמך ברא סמך ברא הוון סמךין ליה נהיא
 פלקא : ית ברא דחפרו יתה אקתה עלמא אברתם
 וצחק וצחק ברבנא דמקדמין חפרו יתה ריש עמא
 משה וצחרו ספריהון דישראל משכו יתיה בחיטריהון
 ומסדברא אמתייבת להון למתנה : ית ומו דאמתייבת
 להון למתנה חבת למיסוק עמהון לשורא רמא ומטובא
 דמניא נתתא עמהון לגליקתא סתורא לכל משרתייה
 דישראל ומשקיא עהון כל עד דתבוע משקניה :

הא קמו שבחו ישראל ית שבח שירתא קרא סמך ברא
 הוון סמךין לה נהיא פלקא :
 ברא דחפרו יתה בכרבי עלקא מן שירויא אברתם
 וצחק וצחק שקליליו יתה סוקלתני עלקא סתדרין
 שירקעתי חכימא דמפרשין משכו יתה בחיטריהון משה
 וצחרו ספריהון דישראל ומסדברא איתייבת ליה מתנא :
 ומו דאמתייבת להון ברא מתנא חבת למתני להון לנחלו
 שטפין מתנדרין וחבת למתני פלקא לריש טוריא ונתתא
 עמהון לנחלו עמיקתא אמתייבת סתורא דאית בחיטריהון
 דמואבא ריש דמתא דמציטתא כל קבל אבת ישימונ :

כ ומשקיא נתתא עמהון לגליקתא עמיקתא
 וצחק וצחק ריש דמתא דמציטתא ריש דמתא : כא וצחרו
 ישראל עזרין לוח סיחון מלקא דאמורא למימר : כב
 נבעול נשי גורקין אובח מלקא דמשמא גויל עד דנעזיב
 החוקק : כג ולא שבק סיחון ית ישראל למעבר
 בתחומיה רגש סיחון וגו' : כד ומהו ישראל בשמא
 ד' דמקלא דפתגם דחרכ וירירית ארעיה מארגנא

כ ומשקיא נתתא עמהון לגליקתא עמיקתא
 וצחק וצחק ריש דמתא דמציטתא ריש דמתא : כא וצחרו
 ישראל עזרין לוח סיחון מלקא דאמורא למימר : כב
 נבעול נשי גורקין אובח מלקא דמשמא גויל עד דנעזיב
 החוקק : כג ולא שבק סיחון ית ישראל למעבר
 בתחומיה רגש סיחון וגו' : כד ומהו ישראל בשמא
 ד' דמקלא דפתגם דחרכ וירירית ארעיה מארגנא

רשי

סיחון וגומר - לפי שכל מלכו כנען היו מעלין לו מס שהיה שומרים שלא יעברו עליוס גייסות כיון שאחרו לו ישראל (במדבר כ) נעכרס
 כל בארץ ח' לנגל עמני איני יושב כאן אלא לשמורס מפניכס ואתס אומרים כן : רצא לקראת ישראל - אילו היתה חסכון מלאה יתוסין אין
 כל כריה יכולה לכבשה ואס היה סיחון ככפר חלס אין כל אדם יכול לכבשו וכל שכן אלו היה כחשכון אמר הק"ה מה אני מטריח על בני כלזאת
 לצור על כל גיר ועיר נתן כלס כל אכשי המלחמה לנאת מן העיירות ונתקכנו כולס למקום אחד ושס נפלו ומשס הלכו ישראל אל הערים ואין
 עומד לנגדס כי אין מס אלא נשים וטף : (כד) כי עז - ומהו סוקו התראתו של הק"ה שאמר להס אל תגורס וגו' :
 כמיתיה

באר רחובות דקדוקי רשי

מלה אסת - אכל אני מנאתי כספרי ידוויקים אפתגב מלה אסת ת"ו נקודה כסו"א פכ"ל והנה רש"י כמשך אחד
 הספרים המדויקים דהיא מלה אסת והו"ו כמלת רחב היא תמורת ו"ד השורש וכמו דנמלא מן שורש יצד וצד בן
 אחריין מן יתב רחב אפתגב (עוזר געבין ווארדן) אכן דרשו ר"ל דשני מנורעים שס האחד אסת ושס - הסני
 קב קנהמה מן אותס המפורסס שכביא הר"ק בתחילת לשונו : ושכן שני מלות והו"ו לאו תמורת
 י"ד הוא רק היא ו"ה כפיסור ורינה פמלה ועירא כקעץ (איינר האט גהייסין אסת אוב' דער אנדרר האט גהייסין רחב) :
 הוצרבת

רשב"ם

עד שיפגעו כבאר שכתוב למעלה אוי אחר בספירת דברים ששיחמו להקב"ה והזכירו נבי יס סוף ונסים שנעשו כנפל ארנון וכאר
 נס או יסיר ישראל - כראותם עתה את הכאר כי מתחלה לא חמרו שירה עליו לפי שאו נענשו עליה משה ואהרן : (יד) אתיזהב - את יזהב
 של הקב"ה - כמו השלך עלה יזהבך - וכמו מן יהיה מה הוה לאדם - מן יקושת לך וגם נלכדת בכל - מן תוקשבו - למען תורא - וי"ו
 עתת ז"ד - קווכ עניסה : (ית) שרים - עטהואהרן - ומעדכר ותנה - לפי הפשט כל אלו שמות חקונות של נביעה ונבייה :
 על

מכרל יופי

בקמץ ובא בשוא להטמך העגון : (יז) (ענו לה) -
 ענינו הנבהרת הקול בשיר : (יח) (במתוקק) -
 בינוני מן המרובע מן הכפולים : (מתנה) : הראוי מנתנה
 בפלס ממלכה : (כ) (ונשקפה) - ענינו השגחה והוצצה
 ונשהמשו מן בלשונו נפעל לפי שהעומד במקום גבוה ומביט
 הוא נשקף למביטים אליו : (על פני חישיון) - עגון
 שוממה

עֲרֵבְנֵי עַמּוּן כִּי עָזוּ וַבּוֹל בְּנֵי עַמּוּן: כה וַיִּקַּח
 יִשְׂרָאֵל אֶת כָּל־הָעַרְיִים הָאֵלֶּה וַיִּשְׁבּוּ יִשְׂרָאֵל
 בְּכָל־עָרֵי הָאֲמֹרִי בַחֲשֻׁבוֹן וּבְכָל־בְּנֵי־הָאָרֶץ:
 כו כִּי חֲשַׁבּוֹן עִיר סִיחֹן מֶלֶךְ הָאֲמֹרִי הוּא
 וְהוּא נִלְחָם בְּמֶלֶךְ מוֹאָב הָרִאשׁוֹן וַיִּקַּח אֹתוֹ
 כָּל־אֲרָצוֹ מִיַּד עַד־אֲרָנֹן: כז עַל־כֵּן
 יֵאמְרוּ הַמְּשֻׁלִּים בְּאוֹ חֲשַׁבּוֹן תִּבְנֶה וְתִכְנֹנֶנּוּ
 עִיר סִיחֹן: כח כִּי־אִשׁ יֵצֵא מִחֲשַׁבּוֹן
 לְהִבָּה מִקִּרְיַת סִיחֹן אֲכַלְהָ עַד מוֹאָב בְּעָרֵי
 בְּמוֹת אֲרָנֹן: כט אֲוִי־לֶךְ מוֹאָב אֲבֹדְתָ עִם־
 כְּמוֹשׁ נֹתָן בְּנֵי פְלִיטָם וּבְנֵי־בֵית לְמֶלֶךְ
 אֲמֹרִי סִיחֹן: ל וַיִּירָם אֲבֹד חֲשַׁבּוֹן עַד־
 נָקוּר עַל־ר' דִּיבֶן וַיִּשֵׁים עַד־נֶפֶח אֲשֶׁר עַד־מִדְבָּא:
 לא וַיִּשְׁבּוּ יִשְׂרָאֵל בְּאֶרֶץ הָאֲמֹרִי:
 לב וַיִּשְׁלַח מֹשֶׁה לְרַגְלֵי אֶת־יַעֲזָר וַיִּלְכְּדוּ
 בְּנֵי־הָאָרֶץ

אֲרֵי חֲשַׁבּוֹן הַחֹמָא דְבְנֵי עַמּוּן: כה וְכַבֵּשׁ
 יִשְׂרָאֵל יַת־כָּל־קְרָנוֹא הָאֵלִין וַיְחִיב יִשְׂרָאֵל
 בְּכָל־קְרוֹי אֲמֹרָאָה בַחֲשֻׁבוֹן וּבְכָל־בְּנֵי־הָאָרֶץ:
 כו כִּי אֲרֵי חֲשַׁבּוֹן קְרָתָא דְסִיחֹן מֶלְכָא
 דְאֲמֹרָאָה הִיא וְהוּא אֲנַח־קְרָבָא בְּמֶלְכָא
 דְמוֹאָב קְדַמָּאָה וְנָסִיב יַת־כָּל־אֲרָעִיהּ מִיַּד־הָאָרֶץ
 עַד־אֲרָנֹן: כז עַל־כֵּן יִימְרוּן מְתַלִּיא עוֹלוֹ
 לְחֲשַׁבּוֹן תִּבְנִי וְתִשְׁתַּכְּלַל קְרָתָא דְסִיחֹן:
 כח אֲרֵי־קִידוֹם חֲשִׁי־בְאִישָׁא נִפְקַת
 מִחֲשַׁבּוֹן עַבְדֵי קְרָבָא בְּשִׁלְהוֹבֵיתָא מִקְרָתָא
 דְסִיחֹן קְשִׁירוֹ עִמָּה דְשִׁרְו־בְלַחֲתִית מוֹאָב
 כּוּמְרָא דְפִלְחִין בֵּית־דְחֵלָא קְמַתָא דְאֲרָנֹן:
 כט כִּי־לְכוּן מוֹאָבָא אֲבֹדְתוֹן עִמָּא־דְפִלְחִין
 לְכְמוֹשׁ מִסַּר בְּנוֹהֵי צִידִין וּבְנֵי־הָאָרֶץ
 לְמֶלְכָא אֲמֹרָאָה סִיחֹן: ל וּפְסַקְתָּ מְלַכּוֹ
 מִחֲשַׁבּוֹן עַד־אֶת־שׁוֹלְטָן מִדִּיבּוֹן וְצִדִּיאֵו עַד־
 נֹפֶח דְסִמִּיךְ עַד־מִדְבָּא: לא וַיְחִיב יִשְׂרָאֵל בְּאֶרֶץ אֲמֹרָאָה: לב וַיִּשְׁכַּח מֹשֶׁה לְאֵלֶּלָא

נקוד על ר' דִּיבֶן וַיִּשֵׁים עַד־נֶפֶח אֲשֶׁר עַד־מִדְבָּא:

רש"י

(כה) בְּנוֹחִיהּ - כְּפָרִים הַסְּמוּכִים לָהּ: (כו) וְהוּא נִלְחָם - לְמַעַן הוֹרֵךְ לִיכְתוֹב לְפִי שְׂנֵאתָר (דְּבָרִים ב) אֲלֵת־לָר אֵת מוֹאָב וְחֲשַׁבּוֹן מִשְׁלֵי מוֹאָב
 הִיֵּתָה כִּתְּכָלְנוּ שְׁסִיחֹן לְקַחַת מַחֲסֵי וְעַל־יְדוֹ טַהֲרָה לְיִשְׂרָאֵל: מִיַּד - מִרְשׁוֹתָיו: (כז) עַל־כֵּן - עַל אֹתָהּ מִלְחָמָה שֶׁנִּלְחַם סִיחֹן כְּמוֹאָב: יֵאמְרוּן
 הַכּוֹשְׁלִים - כְּלַעַם שְׂנֵאתָר כּו (בְּמִדְבָּר כג) וַיִּשְׁאֵל יִשְׁרָאֵל מִשְׁלֵי הַמּוֹשְׁלִים כְּלַעַם וְכַעֲזָר וְהֵם אֲמֹרוּ כִּי חֲשַׁבּוֹן שֶׁלֹּא הִיָּה סִיחֹן יָכוֹל לְכַבֵּשׁ וּבְלָקַח
 וְשָׂר אֵת כְּלַעַם לְקַלְלוֹ וְהוּא שְׂאֵת לְכַלֵּק (שֵׁם כב) כִּי יִדְעֵתִי אֵת אֲשֶׁר תִּסְרַךְ מִכּוֹרֵךְ וְגו': תִּבְנֶה וְתִכְנֹנֶנּוּ - חֲשַׁבּוֹן כִּסֵּם סִיחֹן לְהִיָּת
 עִירוֹ: (כח) כִּי אִשׁ יֵצֵא מִחֲשַׁבּוֹן - תִּשְׁכַּכְסֶה סִיחֹן: אֲכַלְהָ עַד מוֹאָב - שֶׁסֵּ אֹתָהּ הַמְּדִינָה קְרוֹי עַד כְּלַשׁוֹן עַבְרִי וְלַחֲמִית כְּלַשׁוֹן
 אֲרָמִי: עַד מוֹאָב - עַד שֶׁל מוֹאָב: (כט) אֲוִי־לֶךְ מוֹאָב - שֶׁאֵלְלוּ אֵת מוֹאָב שִׁימְסֵרוּ כִידוֹ: כְּמוֹשׁ - שֶׁסֵּ אֶלְהֵי מוֹאָב: נָתָן -
 הַנִּיתָן אֵת בְּנֵי מוֹאָב: פְּלִיטָים - נָסִים וּפְלִיטִים מִחֲרֵב יָאֵת בְּנֵי־וִיכְסִיָּת וְגו' (י) (ל) וַיִּירָם אֲבֹד מִלְּכוֹת שְׁלֵהֶם
 אֲבֹד חֲשַׁבּוֹן עַד דִּיבּוֹן - מִלְּכוֹת וְעוֹל שִׁיָּהּ לְמוֹאָב כִּי חֲשַׁבּוֹן אֲבֹד חֲשַׁבּוֹן שֶׁל מִסַּר עַד כְּלוּמַר סַר נִיר מִדִּיבּוֹן נִיר עוֹל מִלְּכוֹת
 וְעוֹל מִמְּזַלְתֵי חֵי־כּוּן (מִלְּכִים אִיא) לְמַעַן הִיָּת נִיר לְדוֹד עַבְדֵי (יא) וְנָשִׁים - שִׁי' דְנָשָׁה לְשׁוֹן שְׂמִיָּה כִּי יֵאמְרוּ הַמּוֹשְׁלִים וְנָשִׁים
 אֹתָם: עַד נָפַח - הַסִּימִיךְ עַד נֶפֶח: (לב) וַיִּשְׁלַח מֹשֶׁה לְרַגְלֵי אֶת־יַעֲזָר - הַמְּרַגְלִים לְכוּזֵי אֲמֹרוּ לֹא כַעֲשֶׂה כְּרֵאשׁוֹנִים כְּמוֹסִים

באר רחובות דקדוקי רש"י

(י) הוֹצַרְתָּ לְדַעַת כִּי שִׁמּוֹן הַמּוֹדֵדִים אֲמֹרוּ כְּמֵלֶת וַיִּירָם הוּא הַשֹּׁרֵשׁ יִרְרָה וְכִינּוֹ עֵינֵן הַשְּׁלֵכָה מִלְּשׁוֹן יִירָה כִּים וְהַגִּ'וֹן
 הִיא סִימּוֹן לְרַבִּים וַיִּירָם (מִיר הַאֲכָן נִוֹאֲרִיָּין זִיא) אֲכַל לְדַעַת זֹאת קִשָּׁה הִיאָן יִתְכֵן אֲחֵרֵי־וּמֵלֶת אֲבֹד
 דְהוּא נִסְ כֵּן פִּעַל עַבְרִי כִּי־לֹא יִתְכַנּוּ שִׁי פִעֲלִים עוֹבְרִים כּוֹה אֲחֵר זֶה מְכַלְתִּי וְיִוִּי הַחִיבּוֹר כִּינֵיהֶם לְכֵן קִאֲמַר רִש"י וַיִּירָם מִלְּכוֹת
 שְׁלֵהֶם וְהִנֵּה לְמוֹר־שִׁרְשׁוֹ לִיר וְהִינּוֹ עֵינֵן מִלְּכוֹת וּמֵלֶת וַיִּירָם לֹא־פִעַל עַבְדֵי הוּא רַק שֶׁסֵּ דִבֵּר וַיִּתְכֵן שְׂמִיר אֲחֵר מֵלֶת וַיִּירָם מֵלֶת אֲחֵר מִכְּלֵתִי
 וְיִוִּי הַחִיבּוֹר כִּינֵיהֶם כִּי מֵלֶת וַיִּירָם שֶׁסֵּ דִבֵּר הוּא וּמֵלֶת אֲבֹד הוּא פִעַל עַבְדֵי וְכֵן כִּיאֲרוּ (וַיִּירָם חוֹגֵי אִיֶּהר קִינֵי־רִיךְ אֲבֹד עַד
 חִיז פִּר לֶאֱרִיין) עַד חֲשַׁבּוֹן: לְדַעַת

עד וירקא עד החום בני עמון ארום מקיף הות רבת החום בני עמון ועד כדון אית להון ארקא : כה ונסב ישראל
ית כל קרנא האלון ויתוב ישראל בכל קרוי אמוראי בתשובו וקבל בפרקא : כו ארום חשבון קרתא וגי :

ירושלמי

מן בנין בן יקרוו מתולי מתלייא עולר :
ארום עם גררין ובערין היך אשה נפקו מחשבון עברי
קרנא בשלהבין ראשא כמרמא דסיחון קטילו מלכיהון
דאמוראי שיצרו לחיית קרתהון דמואבאי קטילו כומבאי
בהון מדכחין קדם טענמיה דארנונא :
אוי לכון מואבאי ספתין וקריתין פלחי טענותא כמוש
מסרתון בניכון כפריתין בקולריתא ויבנתכון בשגינתא
למלכיהון דאמוראי סיחון :

ירושלמי

רפקא מלכו מן חשבון וישלמן מן דיבון וצדן אוקרתיה
עד נפקיא דקמיד למידכה :
וישרון ישראל בארעהון דאמוראי :
וישלח משה למיללא ית מקונר ויבגישו בפרקא ושיצון
ית אמוראי די הון פקון :
לא ללא

באר רחובות דקדוקי רש"י

(יא) לדעת רש"י במלת ונאשים הוא העורש שמום והמ"ס הכתובה היא שרשית והדגש שתוך השין מורה חסרון מ"ס אמנעית
העורש וכאלו כתיב ונאשמים אבל זה הפירוש הוא כנגד הדקדוקי לדעת רש"י הוצרכו לומר הדגש שתוך ה"ן מורה
חסרון אות שאחריה וכאמת אין דגש מורה כי אם חסרון אות שלפניה לכן הוצרכו לומר כדעת ר' משה ככה באמרו הדגש
שתוך ה"ן מורה חסרון אל"ף שלפניה ושרשו אשם מלשון תאשם שזמרון והיינו גסן ענין מורכן וכאלו כתוב ונאשים (מיר האבין
פר וויסט) :

רשב"ם

(כו) על כן יאמרו המושלים על תלחמות סיחון ועונות נכסאו תחילה : מושלים • מושלי נכואות כגון כלעם ומכיריו :
(כז) עיר מואב • עיר מלכה של מואב בקראת עיר • (ל) ונירס ונשלים אותם ומוקומם • ונמרס אותם : כמו מן נסיה יאמר
ונטו יאמר מן ירה ונירס ונירס כמו ונירס • וכן יבדילו מן יבדילו להוציאנו כמו להוציאנו • ונשם • ונפעלכן ונירס • ואילו הים
מפורס כתרנס היה לו לינקד ונירס ו' חטף :

מכלל יופי

שטמה : (כו) (מידו) • מרשותו : (כז) (המושלים) •
ענין משל והוא דמות דבר אל דבר :
באו חשבון • הטעם אהם יושבי ערי מואב כחו חשבון והכנעו
לסיחון כי הוא ינח וימלך עליכם • ויש מפרשים כי
ממשלי המושלים מעם סיחון עשו אלו המשלים בניו ולחמת סיחון עם
מלך מואב הראשון ומידו לקח סיחון את חשבון ופירושו באו להלחם
בחשבון כי עשלה תכנה ותכונן עיר סיחון • וכתב הראב"ע
שהמואבים אשר בחשבון קשרו על מלכם ושלחו לאמורים לאמר כחו
חשבון שיתנו להם מקום ליכנס ותכנה יתר ממה שהיא ותכונן להיות

וירשקו בנתיה וירש ארת האמרי אשר-שם :
 לג ויפנו ויעלו בדרך הבשן ויצא עוג מלך-
 הבשן לקראתם הוא וכל-עמו למלקמה
 מפשיר אדרעי : לד ויאמר יהנה אל-משה אל-
 חירא אתו כי בדרך נתתי אתו ואת-כל-עמו
 ואת-ארצו ועשית לו כאשר עשית לסיחון
 מלך האמרי אשר יושב בחשבון : לה ונכו
 אמו ואת-בניו ואת-כל-עמו עד-בלתי
 השאיר-לו שריד וירשו את-ארצו :
כב א ויסעו בני ישראל ויחגו בערבות מואב
 מעבר לירדן ורחו :

א"ל למיבא סימן . ימואל סימן . עזי סימן : ומפטיקין
 ויפתח הגלעדי . בשופטים . סימן י"א :

ית ועזר וכבשו כפרגהא ותרך ית אמורא
 דממן : לג ואתפניאו וסליקו לאורח מתנן
 ונפק עוג מלכא דמתנן לקדמותהון הוא וכל
 עמיה לאנחא קרבא לאדרעי : לד ויאמר
 יי למשה לא תדחל מניה ארי בדרך מסרית
 נתיה ונת כל עמיה ונת ארעיה ותעביד ליה
 כמא דעבדת לסיחון מלכא דאימורא
 דיתיב בחשבון : לה ומחו נתיה ונת בנוהי
 ונת כל עמיה עד דלא אשתאר ליה משיזיב
 ויריתו ית-ארעיה : א ונטלו בני ישראל
 ושרו במישרנא דמואב מעברא לירדנא
 דיריחו :

ס ס ס

ב וירא בלק בן-צפור ית כל-דעבד
 ישראל לאימוראי : ג ודחיל
 מואבא מן קדם עמא לחדא ארי סני הוא
 בעקת למואבא מן קדם בני ישראל :
 ד ואמר מואבא לקבי מדון כען ישיצון
 קהלא ירת כל סחרננא כמא דמלחך תורא
 ירת ירוקא דחקלא ובלק בר צפור מלכא
 למואב

ב וירא בלק בן-צפור את כל-אשר-
 עשה ישראל לאמרי : ג ויגר
 מואב מפני העם מאד כי רב-הוא הקץ
 מואב מפני בני ישראל : ד ויאמר
 מואב אל-יוקני מדון עמך ולחבו הקהל
 את-קד-סביבתינו כלחך השור את ירק
 השדה ובלק בן-צפור מלך למואב בעת
 ההוא

דשיי

אנוכח תפלתו של משה להלחם : (לד) אל תירא אותו (גרה סא) שטיס משה ירח להלחם שחא תעמוד לזכותו של אברהם שנאמר
 (ראשות יד) ויכח הפליטות עוג שפלט מן הרפאים שהם כדלעומר וחציריו כעשרות קרנים שנאמר (יהושע יג) רק עוג מלך
 הכנען נשאר מיתר הרפאים : (לו) ויכו אותו . משה הרגו כלאימא בכרמות (ברכות סא) בהרואה פקר טורא כד תלת
 פריסיכו :
 חסרת זאת תקרת התורה
(ב) וירא בלקאת כל אשר עשה ישראל לאמורי . אמר חלו שני מלכים שהיו בעוה"ס עליהם לא עמדו ככניהם אנו על אחת
 כנה וכתה לפיכך יגר מואב : (ג) ויגר . לשק מורא כמו (איוב י"ט) גורולכס (ח) : דיקק מואב . קנו
 כקיהם (כמו קתו כחיו סוף מקרא קצר) (כ) : (ד) אלוקני מדון . והלא מעולם היו שאלים זה את זה שכל (בראשית לו)
 כמא את מדון כסדה מואב שכלו מדון על מואב למלחמה אלא מיראתן של ישראל עמו שלום ביניהם . מה ראו מואב ליטול יענה ממדון כוק
 קרואת ישראל מואבם שלא תנכה . העולם אמרו מואבם שלחו כמדון כמגדל כשאל משה מה מדתו אמרו לו אין כמו אלה בעוה"ס אמרו אין
 חסרת עליהם כאלם זכאוכפיו : כלחך השור . (במדבר דכה) כל עס אכסור מלמך אין כו כרכה : בעת ההוא . לא היה דמו
 לקלכות

לאללא ירי מקבר וקלשו בירנהא ושיצו ית אמוראי דפקו זו לג ואתפגרו ופליקי אובח מתבו ופק עוג מלכא

ירושלמי

ותנה בד חמא משה ית עוג ואמר דלא דין עוג רשיעא דהנה מונה לאברהם ושרה ואמר אברהם ושרה כדמיין לאדניו יאיו דתימין על כביעין דמיין כרס פירין לא עברין כגון כדון מיס יתיה יי קודשא יתי שמיא מכרין שרין פגין עד זמן דחמא בגיהון ורגני בגיהון ותור ונפל בידהון ואמר יי למשה לא תתל מניה ארום בידך מקרות יתיה תת כל עמיה וית ארעא ומעבד ליה הוך קא דעברתא למיהון מלכהון דאמוראי דהנה שרי בחשבון :

לה ונתנה כעו דחמא עוג רשיעא ית משך יתא דישראל דהנה שיתא פרסי אמר ליה אנא מסדר סדרו קרבא כלו קבול עמא הדיו דלקא ועברו לי היקמא דעברו לסיחון אול ועקר טונרא בר שיתא פרסי ואתתיה על רישיה למטלק ועלהון מן עד זמון מימרא בני זמלא ופבר טונרא ונקריה וטמע רישיה כגמיה כעא למשלפיה מן רישיה ולא יביל מן בגלל רמשיכי כמיה ושיניה כמיה חלקא ותלקא אול משה ונסב נרגא כרת עישרמי אמין וטפו עישרמי אמין ומחיה כקרוסוליה ונפל ומית מן להאל למשרימא דישראל דהבין כתיב וקחו יתיה וית כגוי וית כל עמיה עד די לא שיורו ליה משויב ויריתו ית ארעיה : א ונטלו בני ישראל ושרו כמישרא דמואב מעברא לירדנא דירחו :

ס ס ס

ב וירא וקמא בלק בר צפור ית כל מה דעבר ישראל לאמוראי : ג ודחילו מואבאי מן קדם עמא לתרא ארום פני הוא ואתעקו מואבאי כתייהון מן קדם בני ישראל : ד ואמרו מואבאי לחמי מואבאי ארום עמא חד ופליגי חד הוון עד ההוא יוקאי כדון ושיצו קחלא ית כל חוקנתיא ותיקמא דמכעי תורא ית עמא דתקלא ובלקובר צפור מדיקאה מלכא למואב בעיקרא חזיא ולא בעיקרא חורגא דהבין הוא הנאה בעתהון למחמ מלכין

באר רחובות דקדוקי רשיי

(א) משום דכמלת ויגר הוא השורש גור וכל נס כן מוס השורש גור כדרך הווא והיינו ענין דירה ללא יתכן כלן דמאי קא משמע לן והלא בכדי ידעין דמואב גר בארצו לכן הארץ לפרס דוה הוא ענין מורא כמו גורו לכס ויגר מואב (דער מואב פערבט ויד) : (ב) כדו שלא תמרס עלת ויקן לשועל ונלא (דער מואב האט איין אנדריין פר אוס ווערדיגט) ללא יתכן אחריו חלת מוכי בני ישראל לכן קאמר רש"י קנו בחייהם ורזה לומר חלת ויקן פועל עומד הוא (דער מואב האט ויך ועלכין ויין לעכין פר אוס ווערדיגט) ויתכן אחריו הטעם מפני בני ישראל : רצה

רשבי

(א) מעבר לירדן יריתו . כלומר מגד ירדן ומגד דיריתו . לא לנטה כירדן ולא למעלה מיוסבי ארץ ישראל . ראוי לכתב מעבר לירדן לאחר שעברו את הירדן שלהם קרוי ערכות מואב (עבר) לירדן : דהא יסור רבינו שמואל בלק (ג) ויקן מואב כמיו קמי קמי : (ד) ילמכוכל כתכואות וכל מיני אוכלין : אר

מכלל יופי

טרשו ירה והנן למודבדים כשרם זפירוש ערה אותם וכלחם עמם עד שאבר חשבון (נפשים) . שרשו ישמ זהו ענין שמחה והנן למודבדים כערם מההפעיל ובמכלל ס' פ"ב בתכ"י הוא מן חכפולים והפא בחירקד"ל כיהבריו באו פסקת מחשבון עדה סולטן מדינת : בצרי חוככה ואסביצע פני יתם דובך . ונשב אלהים ולדעה ר' יהודה שרשו אשם ומשפטו זגאשים : (עד מודבא) . בא בענין על : (לח) (עד בלה) . עד שלא : כב (א) (בערבות מואב) . ענינו מדבר בלק

ההוא : ה וישלח מלאכים אל-בלעם בן
 בעור פתורה אשר על-הנהר ארץ בני
 עמו לקרא-לו לאמר הנה עם יצא ממצרים
 הנה כסה את-עין הארץ והוא ישב ממלי :
 ו ועתה לכה-לא אנה-לי את-העם הזה
 כי-עצום הוא ממני אולי אוכל נכדה-בו
 ואגרשנו מן-הארץ כי ידעתי את אשר-
 תכרם מבדך ואשר תאר יואר : ז וילכו
 זקני מואב וזקני מדן וקסמים בידם ויבאו
 אל-בלעם וידברו אליו דברי בלק :
 ה ויאמר אליהם לינופה הלילה ותשבתי
 אתכם דבר כאשר ידבר יהוה אלי וישבו
 שרי-מואב עם-בלעם : ט ויבא אלהים
 אל-בלעם ויאמר מי האנשים האלה עמך :
 י ויאמר בלעם אל-האלהים בלק בן-
 צפור מלך מואב שלח אלי : יא הנה העם
 היצא ממצרים ויכס את-עין הארץ עתה
 לכה קבה-לי אתו אולי אוכל להלחם בו
 ונגרשתי : יב ויאמר אלהים אל-בלעם
 לא תלך עמדם לא תאר את-העם כי

למואב בעידנא ההיא : ה וישלח אנקלוס
 לות בלעם בר בעור לפתור ארם דעל פרת
 ארבע בני עמיה למקרי ליה למימר הא עמא
 נפק ממצרים הא הפא ית עין שמשא
 דארעא והוא שרי מלקבלי : ו וכען איתא
 כען לוז לי ית-עמא הדן ארי חקיף הוא
 מני מאים אכול לאנחא ביה קרבא
 ואתרכיניה מן ארעא ארי ידענא ית די
 תתכרד מבדך ודתלוט ליט : ז ואזלו סבי
 מואב וסבי מדן וקסמאי בידיהון ואתו לנת-
 בלעם ומלילו עמיה פתגמי בלק : ח ואמר
 להון ביתו הבא בליליא ואתיב ותכון פתקמא
 כמא דמליל יי עמי ואוריכו כרבוי-מואב
 עם-בלעם : ט ואתא מימר-מן-קדם יי
 לנת-בלעם ואמר מן נבריא האלין דעמך :
 י ואמר בלעם קדם-יי בלק בר-צפור
 מלכא דמואב שלח לותי : יא הא עמא
 דנפק ממצרים ותפאית-עין-שמשא דארעא
 כען איתא לוז-לי יתיה מאים אכול לאנחא
 ביה-קרב ואתרכיניה : יב ואמר יי לבלעם

ברוך

רשיי

לא

למלכות מנסיכי מדן היה וכיון שנת סיחון מנחה עליהם לצורך שעה : (ח) פתורה . כשלתיה הוה שכל מריצין לו מעות כך כל המלכים
 מריצין לנאגרותיהם ולפי פשוטו של מקרה כך הם החוקים (שם) : ארץ בני עמו . (שם) של בלק חשס היה וזה היה למתכח ואומר
 לו עתה לחלוק ואל"ת עשיתי מה השרה הק"כ סביבתו על גבי רשע כדי שכל יתא פתחון פה לעכ"ו זה לומר הילכו בני בנייהם חזרנו לחוטב
 העמיד להם נביאים וזה פרונו גדר העולם שכתחילה היו גדורים כעריות וזה נתן להם עלה להפקיר עמון לזנות : לקרא לו . (שם)
 הקריאה איתה שלו ולהנחתו שהיה טוסק לו חמון הרבה : עם יצא ממצרים . ואל"ת מה מויקן . הנה נסה חת עין חזרן סיחו ועוב שהיה
 שוורים אותנו עמדו עליהם והרגום : והוא יושר ממלי . חסר כתיב קרובים הם להכריתנו (ג) כמו (ההלים קי"ז) כי חמילס :
 (ו) נכה בו . חגי ועמינכה כהם . ד"א כלסין חשנה מיעוט הוא (במדבר רבה) מנכה לו מן הדמים לחסר מהם עשס (ד) :
 כי ידעתי וכובר . על ידי מלחמת סיחון שעזרתו להכות את מואב : (ז) וקסמים בידם . (שם) כל מיני הסמים שלח אחר חן
 כל השמיים יחי . (שם) . ד"א קסם זה גטל כידס וקני מדן יחזרו אם יכא עמנו כפעם הזאת יש בו חשואם ידחתי חין בו תועלת
 לעיני כשאמר להם לינו פה הלילה אמרו חין בותקה הניחוחו והלכו הם שחזור וישבו שרי מואב עם בלעם חכל זקני מדן הלכו להם :
 (ח) לינו פה הלילה . חן רוח הקדש שורה עליו חלח כליה וכן לכל נביאי עכ"ו וכן לכן כחלום הלילה שנחזר (בראשית
 לח) ויאמר ה' אל לבן הארמי בחלום הלילה בלדס הכולן חלל פלגשו בהחבא : כאשר ידבר ה' אלי . חס יעליכני ללכת עם בני חוס
 כמותכס

מלכין לשפירקין מאילך ואילך : ה וְשָׁרְרָה עֲגֻרֵיהֶן לֹת לְכֹן אֲבָתֵיהֶן בְּלַעַם דְּבָעָא לְמַבְלוּעַ יַת עֲמָא בֵּית יִשְׂרָאֵל
בְּרֵי קְעוּר דְּאִישְׁטַשׁ מְסוּגָעוּ חֲקֻמְהֵיהּ וְלֹא חָס עַל יִשְׂרָאֵל וְרָעָא דְבָנֵי בְּנֵיהּ וְבִירַת מוֹתְבִיחַ בְּפִדּוֹן הָיָא פְּחוּר עַל עֲמִית
פְּחִיר הַלְמִיָּא וְהָיָא כְּתַבְנִיָּא בְּאַרְס דְּעַל קְבֵת אַבְעַ דְּפִלְחִין וְסִגְדִין לִיהּ בְּנֵי עֲמָא לְמַקְרֵי לִיהּ לְמִימְרָא הָא עֲמָא נִפְקָא
מְמַצְבִּיבִים וְהָא תְּפָא יַת חֲזוּזָא דְאַרְעָא וְהָא שְׂרִי מִן קַבְלֵי : ו וְקִדְרוֹן אִיתָא דְבָעֵי לוֹט בְּגֵי יַת עֲמָא הָדִין אָרְסִים פְּקִיף
הָיָא מְנֵי לְוֹנָא אִיכּוּל לְאַנְעוּרִיָּה וְאַתְרִיכְיָתָא כּוֹן אַרְעָא

ירושלמי

וְאַזְלֵי חֲמִימֵי מוֹאָבָא וְחֲמִימֵי מְדִינָא וְאַגְרִין חֲמִימֵין
בְּיִדְהוֹן וְאַתְרוֹן לֹת בְּלַעַם וּמְלִילֵי עֲמִיָּה פְּתֻמָּא דְבַלְק :

ח וְאַמְרָה לְהוֹן בֵּיתָה קְבָא בְּלִילֵיא וְאַתְרֵיב יִתְכוּן פְּתֻמָּא חֲיָבָא דִּימְלִיל : י עֲמִי וְאַסְתַּרְרָה בְּרַבְרֵי מוֹאָב עִם בְּלַעַם :
ט וְאַתָּא מִימְרָה מִן קַדְסִים : י בְּלַעַם וְאַמְרָה מִן גּוֹרְפִיָּא הָאִילִין כְּשֵׁן דְּבִיתָה עֲמָךְ : י וְאַמְרָה בְּלַעַם קַדְסִים : י בְּלַק בְּרֵי
צְפוּר מְלִקָּא דְמוֹאָבָא שְׂבַר פּוֹרְלִין לְוִמֵי : יא הָא עֲמָא נִפְקָא מְמַצְבִּיבִים וְתְּפָא יַת חֲזוּזָא דְאַרְעָא וְקִדְרוֹן אִיתָא הָא עֲמָא כּוֹט
בְּנֵי יַתָּה לְוֹנָא אִיכּוּל לְמַסְתְּרָא סְרָרֵי קַבְבִּיָּה וְאַתְרִיכְיָתָא : יב וְאַמְרָה : י בְּלַעַם לֹא תִּזְלֵי עֲמָהוֹן וְלֹא תְלוּט יַתָּה

עמא

דש"י

כְּוֹתֵכָא אֲלֵךְ עֲמָכָא שְׂמֵי אִין כְּכּוּדֵי לְתִי לְהִלְךְ לֹא עִם שְׂרִים גְּדוּלִים מִכָּס : ו יִשְׁבּוּ . לְשׁוֹן עֲכָבָה . (ט) מִי־הָאנְשִׁים הָאֵלֶּה עִמָּךְ .
לְהַטְעוֹתָהּ (ר"ל יִשְׂרָאֵל דְרִכֵּי ה' אֲדִיקִים יִלְכוּ בָּס וּמוֹעֲדֵי יִכְשְׁלוּ בָּס כְּוֹתֵהּ הַ"ל שְׂמֵי מִי הָאנְשִׁים הֵיחָה לְעוֹסָה לְכַנֵּס עִמּוֹ הַרְבֵּי־כַח"ט
הַ"ל יִכְפַּרְתָּ כְּרֹאשִׁית כְּתִיבֵת חֵיכָה . אֵךְ כֹּחַ לְכַלְעַם לְטַעוֹת כִּי הוּא טַעֲוָה) אֲמַר פְּעוּסִים שְׂאִין הַכֵּל גְּלוּ לְפָנָיו אִין דְּעִתּוֹ שׁוֹה עֵלְיוֹ אֵךְ אֵלֵי
אֲדָהָה עֵת שְׂאוּכַל לְקַלֵּל וְלֹא יִכּוּן : (י) בְּלַק בְּרֵי צְפוּר וְגוֹמְרָה . אֵךְ עַל פִּי שְׂאִינֵי תְּשׁוּבָה כְּעִינֵךְ תְּשׁוּבָה אֵלֵי טַעֲוֵי הַיּוֹלָכִים : (יא) קְבָה
לֵי . (כְּמַדְבַּר רַבָּה) אֲקִשָּׁה מֵאַרְיֵה לִי שְׂהוּא טוֹקֵס וּמוֹפְרָס : וְגִרְשָׁתִי . (ש"ס) מִן הַעוֹלָם וְכַלְקָלָא אֲחִיר אֲלֵלְוֹ אֲרַשְׁנָה מִן הָאֲרֵץ
אֵלֵי מִקְדָּשָׁא אֲלֵלְוֵי הַקְּדוּשָׁה וְעַל יִכְלַעַם הֵיָּא שׁוֹכֵחַ יִתְרַם מְכַלְק : (יב) לֹא תִלְךְ עִמָּהּ . (ש"ס) אֲמַר לֹא חֵסֵן אֲקַלְלֵס כְּמִקְוֵי אֲחִיר

באר רחובות דקרוקי רש"י

- (א) רצה לומר אלו היו מלת קקלי דווקא ענין קול והיינו ענין נגד (כל"א קענין) היו לזכותם ממולי מלאכה ומלאכה
כמו מול אלהים ומדכתיב חסר ו"ו שמוע מנייה לאורות גם הלימוד ענין כריתת והיינו גם כן מלשון כי אמילט
ותרתי קא עשוע לזוה שמדייק קרוכים להכריתנו :
- (ד) הוצרכת לדעת כולת גקח הוא השורש גקח והדגש שתוך הכ"ף מורה חסרון כו"ן אות ראשונה מן השורש וכו"ן הכתובה היא סימן
לרכים מדכרים בעד עשמוס וכאלוכתיס גקח ואם כן יקשה לרש"י פתח כלשון יחיד גקח (אין ויגש
קענין) וחסים כלשון רבים גקח (מיר ווערין שלאגין) לכן קאמר רש"י אפי ועמי גכה ססס ורנה לומר מלת אובל
קאי על עשמוס ומלת גקח קאי על עמוזה שכתב לוילי אוכל ככה כו"ן אפי ועמי גכה ססס (אין אוב" מ"ין פאלק ווערין עיע חננח
קענין

רשב"ם

(ה) ארץ בני עמו של פלק : (ו) את אשר תכרך קבואה . גם בלק היה יודע שכביא היה ובכשואה הוב אומר עתידות או על ידי קפמוס סין
קרא כלעם הקוסם כיוסע אך כסור הוא שיעילו לו תפילותיו וקרבנותיו : (ז) וקסמים בידם . מיני קסמים היו מוליכין לכלעם סין יאמר
אין סידי מיני קסמים . כדכתיב שמינו היה הקסם ירשלים קלקל כחנים שאל בתרפיש ראה בכבוה :

מכלל יופי

גלק (ו) (ארה לי) . הבי יהודה פי הוא מהרגוש ומשפטו ארקה לי ויהכן להיחרו מן
הקל והיה מבלי תוספת הרעא איה בפלס סב וכשתוסף הא על סב תאמר קכה בתטר ומפני שלא העדה
הריש ראוייה להדגש הרחיבו הנועה האלף והוסברה לקמץ רחב ההה השף קמץ :
גכה כו . סס המועל . או הוא טועל עתידה קעס נכה כו אפי ועמי או אפי כולתמה ואתה בקללה :

קבב

שני ברוך הוא: ° יג ונקם בלעם בבקר ויאמר חמישי אל שרני בלק לבו אל ארצכם כי מאן יהנה לתמי להלך עמכם: יד ויקומו שרי מואב ויבאו אל בלק ויאמרו מאן בלעם הלך עמנו: טו ויסף עוד בלק שלח שרים רבים ונכבדים מאלה: טז ויבאו אל בלעם ויאמרו לו כה אמר בלק בן צפור אל נא תפגע מהלך אלי: יז כי כבוד אכבדך מאד וכל אשר תאמר אלי אעשה ולכה נא קבה לי את העם הזה:

יח ויען בלעם ויאמר אל עבדי בלק אם יתן לי בלק מלא ביתו כסף וזהב לא אוכל לעבד את פני יהוה אלהי לעשות קטנה או גדולה: יט ועתה שבו נא בנה נס אתם הלילה ואדעה מה יוסף יהוה דבר עמי:

כ ויבא אלהים אל בלעם לילה ויאמר לו אם לקרא לך בראו האנשים קום דך אתם ואך את הדבר אשר אדבר אליך שלישי אתו תעשה: ° כא ונקם בלעם בבקר ויחבש את אתו וילך עם שרי מואב:

כב ויחר אף אלהים כיהולך הוא ויחיצב מלאך יהוה בדרך לשטן לו והוא לכב על אתנו ושני נקרו עמו: כג ותרא האתון את מלאך יהוה נצב בדרך וחרבו שלופה בידו ותט האתון מן הדרך ותגד

לא תויל עמהון לא תלוט ות עמא ארי בריד הוא: יג וקם בלעם בצפרא ויאמר לברבי בלק איזילו לארעכון ארי לית דענא קדסיי למשבקי למיזל עמכון: יד וקמו ברבי מואב ואתו לנת בלק ויאמרו סריב בלעם למיתי עמנא: טו ואוסיף עוד בלק למשלח ברבין סניאין ויקרין מאלין:

טז ואתו לנת בלעם ויאמרו ליה כדן אמר בלק בר צפור לא יכען תתמנע מלמיתי לנתי: יז ארי יקרא אוקריןך לחדא וכל דתימר לי אעביד ואיתא כען לוט לי ית עמא קדין: יח ואתיב בלעם ויאמר לעבדי בלק אם יתן לי בלק מלי ביתיה כסף וזהב לית לי רשו למעבר על זונת מימרא דיי אלהי למעבר זנתא או רבתא: יט וכען אוריכו כען קבא אף אתון בליליא ואידע מה יוסף לי למלא עמי: כ נאתא מימר מן קדסיי לבלעם בליליא ויאמר ליה אם למקרי לך אתו נבריא קום איזיל עמהון וברם יתפתנמא דאמליל עמך ותיח סעביד:

כא וקם בלעם בצפרא וזרו ונת אתגיה ואל עס דברבי מואב: כב ותקיף רוננא דיי ארי איזיל הוא ואתעמד מלאכא דיי באורחא לקטן ליה והוא רכיב על אתניה וחרין עולימוהי עמיה: כג וחזא אתגנא

בשרה

רשי

לו לא תאור את העם אשר לו אם כן אכרס אמר לו אינס צריכים לכרכתך כי ברוך הוא חסל אומרים ללרעה (ס"א לזכורה) לא תדוסק ולא מעוקלין: (יג) להלון עסכס - חסל חס שרים גדולים וזכס למדנו שרזחו נכורה ולת רצה לנלות סהוא בר סותו של מקום חסל ככרון נקות לפי ווסף עוד בלק: (יז) כי כבר אכבדך מאד - (במדבר רבה) יותר ממה שקיית מוטל לסעבר (ר"ל ב' לחמות סימון) סני

עמא ארום קריבין היינו מני מיקומא באכתתהון : יג וקם בלעם וגו' : יד וקמו ברכבו מואב ואתו וכו' : טו ואוסף טוב בלק למשרדא ברכבין וגו' : טז ואתו לנהר בלעם ואקרו ליה כדן אמר בלק כד צפור לא כדון התקנע מלמיתי לותי : יז ארום מיקרא אקריןך לתרא וכל דתימר לי אעבר ואיתא כדון ליש לותי ית עמא הדון : יח ואתיב בלעם ואמר לעבדי בלק איז ופו לי בלק מלי ביתיה קורטור דיליה כסף ודחב לית לי רשו למעבר על גויכת מימרא בני אלהי למעבר מלתא ועירקא או בפתא : יט וכדון אפקרו בכעו תקא אוף אתון בליליא ואנבע מה יוסף מימרא בני למקלא עמי : כ ואתא מימר מן קדם יי לבלעם בליליא ואמר ליה איז למקרי לך אתו גרכביא קים טייל עמהון ולחוד שתגמא באמליל עמך וימיה מעבד : כא וקם בלעם בצפרא וורוי ית אתניה ואזל עם ברכבי מואב : כב ותקוף רגזא בני ארום אויל הוא ללטינינון ואתעמד מלאבא בני באיסקרא למישטן ליה והוא רכיב על אתניה ותרין עילימוי עים ויקרים עמיה : כג וחמרת אתנא ית מלאבא בני בעמד באיסקרא וחרביה שלפא

ירושלמי

רשי

אנינותן לך : (יה) מלא ביהו כסף וזהב . למדנו שבעה רחכה ונתמד ממון אחרים אשר האו לו ליתן לי כל כסף וזהב שלו שהרי צריך לשבור חיילות רבות ספק מנה ספק חימוני נאחזי ודאי ינאחז : לא אוכל לעבור . על כרחו גלה שהיא כרשות אחרים ונתכבד כאן שאינו יכול לבטל הכרעות שנתברשו אכזות עמי השכינה : (יט) גם אתם . פיו הכשילו גם אתם סופכם לילך בתחי נפש כראזנים . מה יוסף . לא ישנה דבריו ומכרחה לקללה הלאו' שלא יוסף לברך כאן כתבנה שעתיד להוסיף להם כרכות על ידו : (כ) אם לקרוא לך . אם הקריחה שלך וסבור אתה ליטול עליה שבר קום לך אתם : ואך . על ברכת את הדבר אשר הדבר אליך אותה תעשה ואף על פי כן וילך בלעם אחר שחל אסתנו ויערבה : (כא) ויחבוש את אהונו . ויכאן שהשגחה מתקללת את השורה שחכה הוא בעצמו . אמר הקב"ה רשע עבד קדושך אכרחה אביהם שחאמר (בראשית כב) וישכם אברהם בבקר ויחבוש את קמורו : עם שרי מואב . (במדבר רבה) לכו כלכם שוב : (כב) כי הולך הוא . ראה שהדבר רע בעיני המקום וכתאוה לילך : לשטן לו . (שם) מלאך של רחמים היה והיה רוצה למנועו מלחטא שלא יחטא ויחבד : ושני נעריו עמו . מכאן לאדם חסוכ הינא לדרך וילך עמו שני אנשים לשמשו וחוריס ומשמשים זה את זה : (כג) ותרוא האתון . והוא לא ראה שנתן הקב"ה רשות לכמה לראות ויתר מן האדם שיתוך שיש בו דעת תטרוף דעתו כשיראה מויקין

באר רחובות דקדוקי רשי

קענין שלגין אין זיא' : ומה שכתב עוד דבר אחר וכו' רכה לומר להדבר אחר כראה הדגש שתוך הכ"ף לאו להורות חסרון מ"ן אות ראשונה מן השורש רק הוא סימן ללשון פעל הדגש והיינו תורה חווק הפעולה והכ"ן הכתובה היא אות ראשונה מן השורש ואם כן הכל לשון יחיד הוא ומכאן ראיה מן לשון העצמה מנכה לו מן הדמים כי מלת קנבה נקרא כינוי מלשון פעל הדגש על מלת קיפקר : ומרה זכתב עוד לחסר מהם מועט משום דקשיא ליה אליביה הדבר אחר דמלת דמלת גבר . הוא מלשון פעל הדגש קשה וברוי לענין הכאה (כל"א שלגין) לא מלימו ככל המקרא כי אם כלשון הפעיל ולשון הפעל לכן קאמר לחסר מהם מועט ורצה לומר לענין חס"ן מלימו כמשנה קנבה :

רצה

רשב"ם

(יד) הלך עימו . פ"ל נחשכנו בעיניו : (טו) רבים . מרובים ונכבדים חשובים ונכבדים מן הראשונים : (כ) כי הולך הוא כדגון מתאוה לקללם . א"פ זה"ה יודע שאין הקב"ה רוצה : ותלתן

מכלל יופי

קבובכשחפילו הדגש אף על פי שהבית איננה גבונית הרהיבו הקסין ויהיה הנח תמירת הדגש כי משפטו קנה כד"ש ובחטף : אחרו אין בו תקוה הכיחובו והלכו להם שנאמר וישמו שרי מואב עם בלעם אכל זקני מדין הלכו להם . ויש אומרים שלא הזכיר שרי מדין כי בלק מלך מואב הוא השולח חלוי . וירמ"ה זכתב כי יוכלו אל בלעם שב אל זקני מואב לכו שעליהם א"ר רש"י מלאכים לא לזקני מדין וטעם וילכו זקני מואב וזקני מדין הלכו כלם מלפני בלק עד מדין כיחשם היה דרכם אל עיר בלעם

זקני מדין נשארז בעירם והלכו שרי מואב לכדם אל בלעם שם השלוחים : (יג) לתתי . כא סימן הפעול סי"וד לכדו דראוי לתתי פנוו הלהרגני וכמוהו לא חכה ימני . ורבי יונה במדקא אמר כי ה"י"וד נוסף והראשון עיקר : (יח) (מלאכות) שם . (לעשות קטנה או גדולה) . אין בכתוב זכר לנקבה אבל כא בחסרון אמירה ור"ל אמירה קטנה או גדולה ומענינו תכין חסרונו . (יט) (שבו נא בנה

בַּעֲדָהּ נִגַד בַּלְעָם אֶת־הָאֱתוֹן לְהַשְׁתֵּה
הַדָּרָךְ : כִּד וַיַּעֲמֵד מִלְּאֵךְ יְהוָה בְּמִשְׁעוֹל
הַכְּרָמִים נָגַד מוֹזֵה וְגֵדֵר מוֹזֵה : כֹּה וַתֵּרָא
הָאֱתוֹן אֶת־מִלְּאֵךְ יְהוָה וַתִּלְחָץ אֶל־הַקִּיר
וַתִּלְחָץ אֶת־רִגְלֵי בַלְעָם אֶל־הַקִּיר וַיִּסַּף
לְהִכְתֶּה : כֹּו וַיִּסַּף מִלְּאֵךְ יְהוָה עֲבוֹר
וַיַּעֲמֵד בְּמַקּוֹם צָר אֲשֶׁר אֵין־דָּרֶךְ לְנִטּוֹת
יָמִין וּשְׂמֹאל : כֹּו וַתֵּרָא הָאֱתוֹן אֶת־מִלְּאֵךְ
יְהוָה וַתִּרְבֵּץ תַּחַת בַּלְעָם וַיִּתְרַאֲף בַּלְעָם
נִגַד אֶת־הָאֱתוֹן בְּמַקַּל : כֹּח וַיִּפְתַּח יְהוָה
אֶת־פִּי הָאֱתוֹן וַתֹּאמֶר לְבַלְעָם מַה־עֲשִׂיתִי
לָךְ כִּי הִבִּיתִנִי זֶה שְׁלֹשׁ רִגְלִים : כֹּט וַיֹּאמֶר
בַּלְעָם לְאֱתוֹן כִּי הִתְעַלַּלְתְּ בִּי לֹו יִשְׁחַרְבֵּ
בְּיָדִי כִי עָתָה הִרְגִיתִיךְ : ל וַתֹּאמֶר הָאֱתוֹן
אֶל־בַּלְעָם הֲלוֹא אֲנִי אֲחַנֶּךָ אֲשֶׁר־רַכַּבְתָּ
עָלַי מִעֲוֹדָךְ עַד־חַיִּים הִזֵּה תִּהְיֶה הַסִּבְנָתִי
לַעֲשׂוֹת לָךְ כֹּה וַיֹּאמֶר לֹא : לֹא וַיִּגַּל יְהוָה
אֶת־עֵינֵי בַלְעָם וַיֵּרָא אֶת־מִלְּאֵךְ יְהוָה וַאֲב
בִּדְרֶךְ

יִתְמַלְאָא דַּיִי מַעֲמַד בְּאוֹרְחָא וְחַרְבִּיה
שְׁלִיפָא בִּידֵיה וְסַשְׁתּוּ אֲתָנָא מִן־אוֹרְחָא וְאֵלֶת
בְּתַקְלָא וּמְחָא בַלְעָם יִתְאַתְנָא לְאַסְטִיּוֹתָהּ
לְאוֹרְחָא : כִּד וְקָם מִלְּאָכָא דַּיִי בְּשִׁבִיל
בְּרַמְיָא אֲתָנָא דְגֵדְרָא מְכָא וְגֵדְרָא מְכָא :
כֹּה וְתוֹת אֲתָנָא יִתְמַלְאָכָא דַּיִי וְדַחִיקָת
לְכַתְלָא וְדַחִיקָת יִתְרַגְלָא דְבַלְעָם לְכַתְלָא
וְאוֹסִיף לְמַמְחָה : כֹּו וְאוֹסִיף מִלְּאָכָא דַּיִי
לְמַעֲבַר וְקָם בְּאַמַר עַק דְלִית־אוֹרַח לְמַסְטִי
לְיָמְנָא וְלְסַמְאֵלָא : כֹּו וְחוֹרַת אֲתָנָא יִתְר
מִלְּאָכָא דַּיִי וְרַבְעַת תַּחוּת בַּלְעָם וְתַקִּיף
רוּגְזָא דְבַלְעָם וּמְחָא יִתְאַתְנָא בְּחוּטְרָא :
כֹּח וּפְתַח יִתְר־פּוּמָא דְאַתְנָא וְאַמְרַת
לְבַלְעָם מַה־עֲבַדִּית לָךְ אֲרִי מַחִיתִנִי דַּנּוּן תַּלַּח
וּמַנִּין : כֹּט וַאֲמַר בַּלְעָם לְאַתְנָא אֲרִי תִיבַת
בִּי אֲלוֹ־פּוֹן אִיתְרַבְּרָא בִּידֵי אֲרִי קַעֲן
קַשְׁלִיתִיךְ : ל וְאַמְרַת אֲתָנָא לְבַלְעָם הֲלֹא
אַנָּא אֲחַנֶּךָ דְרַכַּבְתָּ עָלַי מִן־אִירְדָּךְ עַד־יוֹמָא
הַדִּין הַמִּילָף אֲלִיפְנָא לְמִיעֲבַד לָךְ בְּדִין וַאֲמַר

לֹא : לֹא וְגֵלָא יִי יִתְעִיגֵי בַלְעָם וְחוֹרַת יִתְמַלְאָכָא דַּיִי מַעֲמַד בְּאוֹרְחָא וְחַרְבִּיה שְׁלִיפָא

בִּידֵיה
רַעֲיִי
מִיָּקִין : וְחַרְבּוֹ שְׁלֹפָה בִּידוֹ . אֲמַר הַשֵּׁעַ זֶה הֵיטָב כִּלֵּי אֲוִיּוֹתוֹ שְׁכֵלֵי זִינִין שֶׁל אֲוִיּוֹת הַשָּׁמַיִם כְּחַרְבֵּי וְהוּא כֹּה עֲלֵיהֶם כִּפּוּי שֶׁהוּא אֲוִיּוֹת
שֶׁלֹּא אֵין לָהֶן אֲחִתּוֹשׁ חַת שֶׁלֹּו וְחַכָּא עֲלֵיו כְּאוֹמְרֵינוּ וְכֵן סוּפוֹ (בְּמַדְבַּר לֹא) וְאֵת כְּלַיִס כֵּן כְּעוֹד הַרְנוּ מַחֲרָכֵי : (כֹּו) בְּמִשְׁעוֹל
כְּתַרְגוּמוֹ שֶׁכֵּיל . וְכֵן (מַלְכִים אֲב) אִם יִסְמוּק עַמֵּר שְׁמַרוֹן לְאוֹעֲלִים עַמֵּר הַדְּכָק כְּכַמֹּת הַרְגִלִים וְסִלּוֹן וְכֵן (יִשְׁעִיהֶם) יִי
חוּד כְּעֵלוֹמִים כְּרַגְלֵיו וְכַלְכּוֹ : נָגַד מוֹזֵה וְגֵדֵר מוֹזֵה . סַחֵם נָגַד שֶׁל אֲחִינֹס הוּא : (כֹּח) וְתִלְחָץ . הִיא עֲלֵתָה : וְתִלְחָץ .
אֵת אַחֲרִים אֵת רִגְלֵי בַלְעָם (ה) : (כֹּו) וַיִּסַּף עוֹד מִלְּאֵךְ ה' עֲבוֹר . לְעַבּוֹד עוֹד לְפָנָיו לְהִלִּין לְהִיָּת לְפָנֵיכֶם וְכֵן אֲחַד כְּמוֹ
(מִרְאִישֵׁי לֵב) וְהוּא עֲבַר לְפָנֵיהֶם . וְמוֹדֵרֵת אֲגֵדָה יֵשׁ בְּתַכְחוּוָא זֶה רֹאשׁ לְעִיּוֹד כְּשֶׁלֶשׁ מִקּוּמוֹת סִימָנֵי אֲבוֹת הַרְשָׁה : (כֹּח) זֶה שְׁרִישׁ
רַגְלִים . רַעֲוֹ לוֹ אֲתֵה מְבַקֵּשׁ לְעִקּוֹר אוֹתֵה כְּחוּגֵת שֶׁלֹּו רַגְלִים כְּסַחֵם : (כֹּט) הִתְעַלַּלְתָּ . כְּתַרְגוּמוֹ לְשׁוֹן נִכְזֵי וְכֵיּוֹן : לֹו יֵשׁ
חַרְבֵי בִידוֹ . נִמְוֵת גְּדוּלָה הִים לְדַמְרֵזֵה כְּעִיּוֹ הַשָּׂרִים זֶה הוֹלֵךְ לְהַרְגוֹ חוּמֵה שְׁלִימָה כְּפִיּוֹ וְלֵאחֲתוֹן וְלִי־לְכֵלֵי זִין . (ל) הַחִסְכָּן הַסְכַּנְתִּי .
כְּתַרְגוּמוֹ וְכֵן (אִיּוֹב כֵּב) הֲלֹאֵל יִסְגֵן גְּבַר וְרַכּוֹתֵינוּ דְרַשׁוּ מִקְרָחָה (ע' וְקָר) כִּנְשֵׁרָא אֲנִי לִיה מְחִי טַעֲמָא לְאַרְכַּכְתָּ אֲסוּבִיל אֲנִי לְקִין
כְּרַעֲיִי

דכיה וסמרי אהנא מן ארמא וצולת בחקלא ומהא בלעם
 גיה אהנא למבוננא ומה לאיסרטא : כד וקם מלאקא
 בן דהתקא דמיצע ביני כרמא אחר דאקים ועקב ולכן
 אומר וקמא מציטרא מיכא וסכותא מציטרא מיכא וקיימר דלא למעבר דין תחום דין לבישא : כח ותמת אהנא
 גיה מלאקא בן וצרתקת לסינא ודחקה גיה רעגל בלעם למינא ואסיף למימחה ומלאקא אהבסי מינא :
 כו ואסיף מלאקא בן למעבר וקם באמר דחוק דלית אורח למיסטי למינא ולשימאלא : כז ותמרי אהנא
 גיה מלאקא בן ורבעת לה היות בלעם ותקוף ריגוא דבלעם ומהא גיה אהנא בשיטא : כח עשרתי פהמון
 אהקריאר כתר שקלודי עלמא במועלו שבחא ביני שימישחא מנא וכירא וחוטרא דמשה ושמירא נמשחא ועגני יקרא
 רפיס ארעא יתבב לוחי קיימא רפוס ממלל אהנא בי הווא שעתא פתח מימרא בן גיה פירמא ואובמו לה ממלל
 וצמרת לכלעם מה עכרית לך ארום קחימי דין חלת זמנין : כט ואמר בלעם לאהנא ארום עקרת בי אילר
 אית סינא בידי ארום קרו קטרתיך : ל ואמרת
 אהנא לכלעם בן לך בלעם חסיר בעמא אנה דאנא בעירא
 מסאבא מימא בעלמא דרין ולא אהנא לעלמא דאתי לא
 יכילת למיליט יתי כל דבו בני דאברהם וצחק ויעקב
 דבוכיהוון אהקרי עלמא ואנא אויל למילט יתהון ודי
 נקמא בעתהון דעמא האלוי ואמרת לית הווא אהנא
 דדי שאילא היא בידי וסינא דדי שדי ברישא תלא
 אנא אהנד דרבכת עלי מן טליתך עד ומו יומא דרין הא
 סתתניתי מניך במשכבא ולא אהפנונית למעבר לך
 הקריו ואמר לא : לא וקלא בן גיה עניו
 דבלעם ותמא גיה מלאקא בן מיצמד באיסרטא
 ופסיפיה שליפא בידיה ומה ופגיד על אנפוי :

וקם מלאקא בן באמצע כרמא סניא מן דין וסניא מן דין
 סיטרא :

ירושלמי

ואמרת אהנא לכלעם בן לך בלעם כשיעא חסר דעמא
 וכל חוקמא לא אשפבך כך הא אנא בעיר מסאב מימא
 בעלמא דרין ולא אהנא לעלמא דאתי לא יכילת למיליט
 יתי בחוקמת בעמך על חד פמא ובמה בני דאברהם וצחק
 ויעקב דבוכיהוון אהקרי עלמא מן שירויא ותיך אה
 תאלוי ואמרת להון לית אהנא הווא דדי שאילא היא
 בידי כבס תלא אנא היא אהנד די רבכת עלי מן טליתך
 עד יומא דרין סתתניתי אהפנונית למעבר לך קרוו ואמר
 לה לא :

ואמר

באר רחובות דקדוקי רש"י

(ס) רעה לוור מלת ובלקח הראשון הוא כדנשתיך כל מדומרה ספרון כו"ק סימן לשון נפעל ודווקא אוחי לשון כפעל
 הכונה לשון התפעל העורה פעולת עמנו ובלקח (ואל דרונט ודנלכין) אכל מלת ובלקח המי
 סה"ל מד כלתי דנשוהיינו לשון קל ופועל יואל לדבר אחר ובלקח (ואל דרונט) את רגל כלעם :

רשב"ם

(כז) ותלתן את רגל כלעם . שכלוהו עשה חסר כדכתיב וילך שפי :

חילי

מכלל יופי

כענין פועל לפי שהוא מורח רוב הפעולה ומנהג הלשון כרוב
 הפעולה שיש יכוונת הפועל וההתפעל פועלים ואם הם בעצמם
 פעוריים כמו יחוקל לנ הנדרים כך מוכיחים יא
 מתהפקים על הדלת : (ל) מעידן . ענינו חקודם
 זמן רעה לומ' בזמן חיוהך רוכב ואני ראוי לרכיבה :
 (ההסכן הסכנת) . פירושו ההרגל הרגלתי :
 ירט

(מח) . בזה המקום : (כד) (במשעול הכרמים) .
 שכל ינקרא כ"י שיהא דרן עכאין בורחם אלא שיעור
 שיהלך אדם בענין וצויהט מ' מרד בשעלו מ' שפירושו
 ארוף : (כה) (נתלמץ) . ענינו חקודם ובלקח
 (שלש רגלים פי' פעמים :
 (כט) (התעללה בי) . עשיה מינישה תענוע סוכיון
 וצתקת ביה והוא ענין פועל ומעללים ומה ההפעל כענין החר
 (*) (*)

בדרך וחרבו שרפה בידו ויקד וישתחו
 לאפיו : לב ויאמר אליו מלאך יהוה על-
 מה הכיית את-אתנך זה שלוש רגלים הפה
 אנכי יצאתי לששן כיירט דהדרך לגנדי :
 רג נתראני האתון ותט לפני זה שקדש
 רגלים אולי נטתרה מפני כי עתה נס-
 אהכה הרגתי ואותה החייתי : לד ויאמר
 בלעם אל-מלאך יהוה חטאתי כי לא ידעתי
 כי אתה נצב לקראתי בדרך ועתה אס-
 בגיעך אשובה לי : לה ויאמר מלאך
 יהוה אל-בלעם לך עם-האנשים ואפס
 את-הדבר אשר-אדבר אליך אתו חדבר
 נגדך בלעם עם-שרי בלק : לו וישמע בלק
 כי בא בלעם ויצא לקראתו אל-עיר מואב
 אשר על-גבול ארנון אשר בקצה הגבול :
 לו ויאמר בלק אל-בלעם הלא שליח
 שלחתי אליך לקרא-לך למה לא-הלכת
 אלי האמנם לא אוכל בדרך : לח ויאמר
 בלעם אל-בלק הנה-באתי אליך עתה היכל

אוכל

רש"י

בידיה זכרע וסגיד לאפוהי : לב ויאמר ליה
 מלאקא דיי על-מא מחיתא ית-אתנך דגן
 תלת זמנין הא אגא נפקית למספן ארי-גלי-
 קדמי דאת-רעי-למיזל-באורחא לקבלי :
 לג וחזתני אתנא וססת מן-קדמי דגן תלת
 זמנין אילופון לא-ססת מן-קדמי ארי כען
 אף-יתד-קטלית ויתיה קימית : לד ויאמר
 בלעם למלאקא דיי חבית ארי לא ידעית
 דאת מעמד קדמותי באורחא וכען אס-
 ביש בעינך איתוב לי : לה ויאמר מלאקא
 דיי לבלעם איזיל עם-נבתיא ולחוד ית-
 פתומא דאמליל עמך יתיה תמליל ואזיל
 בלעם עם-דברבי בלק : לו וישמע בלק ארי-
 אתא בלעם ונפק לקדמותיה לקרתיא דמואב
 דעיר-תחום ארנון דבסטר תחומא :
 לו ויאמר בלק לבלעם הלא משלח שלחית
 לנתך למקרי-לך למה לא-אתית-א לורתי
 הקוששא הויתא-אמר לית אגא-יביר
 לנקרותך : לח ויאמר בלעם לבלק הא-

אתיתי

כרטיא גדלי ליה כולי כדאיתא כנסת ע"א : (לב) כי ירש הדרך לגנדי . (שבת קד) רבותינו חכמי התנאים דרשו כוונתו שריקן ירחק
 ראתה נסתה פסילי סהדרך לגנדי כלומה . לקחתני ולהקניטני ולמי משחיתו כי תרד הדרך לגנדי לשון רטע כי רחיתי בעל הדרך שחרר ומא
 כדרך שהא לבעמי ולהערתני ונקרה קנר הוא כמו (שם יאל כי) ותכל דוד . לישא אחרינא ירש לשון רטון וכן (איוב י"ז) עליי
 רשעים ירטני חפיים ומנחם אותי ע"ר שנים שתינ אלף עקמיים (ו) : - (לג) אולי נטתה . כמו גלי פעמים . אולי משמע
 כל זמן גילא (ו) : גם אותכה הרגת . הרי זה מקרה מסורס והוא כוונת הרבתי איתך כלומר לא יעכסה כלכד קראתך על ידי כי גם
 סהרונה : ואותה החייתי . (כמ"ד) ועתה עמתי שדרכי ואבידוך ולא יכולת לעמוד בתוכה כחזו סבתו ויאמר לה . הרגתיה .
 סא יחזירניו הוה סלקת את כלגם כמנחתה ואלא יכול להצית שם המקום על כבוד הרגותי וכן (ויקרא כ') והרגת את האשה ואת הבכורה
 וכן (שם) ואת הבכורה תהרגו : (לד) כי לא ידעתי : גם זה צמיתו ועל כרחו הודה שאח היה משתכח זיוד גדיע עליו ומי העיד
 לא ידעתי . אב רע בעיניך ואשובה לי . לשתים נגד המקום הוא תשובה או חרבו הוא בעצמו לזכר ולסתה מלאך מנסל את
 דהרי לזיוד הוא סכך שאומר דבר ומלאך עמיו או חר לאברהם (בראשית כב) קחנא את כדוננו ועל ידי מלאך כטל את דברו חקתי
 אס רע באיניך לייך חט לשום : (לה) לך עם האנשים . (כמ"ד) כדרך שגדס רוצה לילך כחוליקין אותו : לך עם האנשים .
 כיתלק עמם יוספן ליחבר מן העולם : ואפס . על כרחך את הדבר חזר לדבר וגו' : עם שרי בלק . סתה לקלס קימותם :
 (לו) וישמע בלק . סלח שלקיס לטרו : (לז) האמנם לא אוכל : נתנחא שקומו נחת מעמו כקלון : (לח) אל

עיר

לך ואמר ליה טלאבא דמי כמטול מה מחיה ית אנתא דין פלת זמנין הא אגא גפקית למיששין לך ואנתא דחילת
המת הטת מן אנתא וקלוי קרמי האנת בעי למיכיל למילוט ית עצמא ומילא לא מהנגא לקפלי : לן — וחמתי
אנתא ופשת מן קרמי רבו חלה זמנין אלהשון לא פשת מן קרמי ארום רצו איף יתך קטריות גיחה מימיה :
לך ואמר בלעם למלאבא בוי חבית ארום לא קרעיה ארום אנת כעמד לקרמיהי בארשא וכוון איז ביש קדמך
איתוכ לי : לך ואמר פלאבא בוי לבלעם איזיל עם גרביא וברם ית פתקיא דאמליל עמד יתיה ממליל ואול
בלעם ית ברמי בלק : לו ושכע בלק ארום אתא וגוי : לו ואמר בלק דבלעם הלא שרשא שדרית
לותך למתרי לך למא לא אהיקא לפניי הפרם מן קרשין תניה אמר לית אגא יביר דמינתרא יתך : לך ואמר

באר רחובות דקדוקי רש"י

(ו) משום דלרעת ד"ל חכמי משנה לטורקון ומכיון נטתה את עצמו כסכנה ובסמכות אל המלאך קשה היאך קחמר המלאך
לנגדי וסינו להכנסוני לכן עוסף רש"י על גת חכמו משה מלת שכול שהדרך לנגדי ורצה לומר דגמר ר"ל היא בטת
את עצמה כסכנה שסכיל בלעם שהלך למדי להקטני : ומה שכחם עובדאון רש"י ללו למיזרתי זיהינ פניסה שורס אחד דום
אינו כי כזה שרשו ירט וכזה רש"י אלא דזה לומר מי שרשיהם והמה ענין אחד כי פניסה הוא ענין חרדה ורעדה (כל"א נטרין אדר
חילין) : ומה דקחמר שי דומקרא קרמ הוא וכו' רצה לומר דהא בודאי ליכא למימר שהדרך בעצמו חרד כי לא תוון הדרך ממקומה
אלא ודאי נקרא קרמיה והנכרינו להוסף מלת בעל וכלהו כתיב כי ירט בעל הדרך לנגדי וקאי חס בן החרדה על בלעם וחכמי עלזה
רציה פמו בחלת והפלא היינוסטר לנקטה דליתכן כי דוד זכר הוי חלא הו"סו להוסף מלת נכש כי נכש תכונה בכל מקום לנקטה
ובחלו כתיב ובכל נפש דוד (דוכפז דודי דא שאט גלגלט) כן ועל דרך זה הוכרכנו להוסף גם כן כאן מלת בעל ובחלו כתיב בעל
הדרך : וללגא דתרא וזיינו לזון פיוס לא חמר כקרא כלום וכן ביחודלי ירט (ער חזשיהן חז' וואהל גפאלין) הדרך שהא לנגדי :
(ו) משום דמלת אולי עיקרה לשמש על הספקא כיון אולי יש חששים לדקיים דלא יתכן כאן כי האתון בודאי נטתה לכן קחמר
דמטנו לפעמים דמלת אולי משמש כמקום מלת לולא (כל"א חוץניט) והיינודלי : רש"י

רשב"ם

(בג) אולי נטתה מפני כל אולי שבקרא מירושם כיון חילוי : והנכריס וזה חלו לילי התחממו וכמו לולי' ונומר
טעות הוא כיום - חלכ מירושם כיון חילוי יש תקום - חולי יתכן וי נכחות - חולי משנה הוא - וכן אמר המלאך על מה הכיתה את
חמוק : כל פנמים של כרון עצית שהרי יתל לפני זה של דגלים כל כטייתיה היו לפניי חל לא חפניך שהרילא עברה חיתי : חולי נטתה
נפני כלומר שלם נטתה מפני וכל לפני כלומר שאלם עברה חיתי את הדרך עד אחרי : גם הרגתי חותך - כלומר לא היית נוכל כהיוק
מעט של לשיכתה בלך חלא חף חותך הרגתי והוא לא היתה מסמדת מלוטה החייית כמו שהיא קיימת גם עתה שפילא לא היתה פושט כי אם חתה
היא נמשע בני שהיית חותך : גם חותכה גם הרגתי חותך - כיון ונכרתה גם חותי - גם תכרכו חותי : וילך

מבלל יופי

(לב) **ירש** כשר ירט פנס הריק"ם פירושו טה ויירוש פנס
בן חויה המלאך כה חכמי יואתי לשון כי חמרתי
היום הו ירט הדרך וכלכו לקבל ואיני הולך דרך יורה ומלת לנגדי
לפני : והם חפשיס אלנגדי כננו רמוי והחם יעתה כי שהטורטה
והני וכו' סמורנו פירשו לזון חרדה ושהטורטט מחוברה הטוקה
חיה חכה וכו' לזון ומנין הפשנה היה כי חירוד הדרך כלזה
טכננו בנגון לא החי חת חל חרדה גדולה נפלה עליהם וכל
שלא חסידק לחרודי חותך כי הכבדת לכן :

(לג) **נבתיאטי האתון**
בהח דודל
ההרת קטיף קטן והראוי
נבתיאטי : (אולי נטתה מפני)
ענינו ונדל החיבר
המסופק ענינו כמא ופירושו
לפשי שאמרו והש לפשי שיפיר'
והש חדרך והעמוד לפני
אמר אסנתה מפני והלכה
ואקלם תרנס חילופין לא
שעת ויהא כמו חולי וכן פירושו
כל החפשיים ואין טענה יוק
וחט לפני כי האין אחד וטעמו
וחט חן הדרך כדומה לפני כמו
כי סר לחל"ס מן חוקו וליחיות
וגתה מפני המלאך - וכנס
הראש"י ענין עלת גם לעד ששעה

(לה) (ואפ) באבמקום בלתי : (לו) (סכדך)
הקרפה : (לח) (טאומה) - שרש המלה
הזאת

אובל דבר מאומה הדבר אשר ישים אלהים
 רביעי בפי ארתו אנדר: ° לט וילך בלעם עם-
 ששי בלק ויבאו קרנת הצורת: מ ויובח בלק
 במר וצאן וישלח לבלעם ולשרים אשר אתו:
 מא ויהי בבקר ויקח בלק את-בלעם
 ויעלהו במות בעל ונרא משם קצה העם:
כג א ויאמר בלעם אל-בלק בנה-לי בנה
 שבעה מזבחת וחקן לי בזה שבעה פרים
 ושבעה אילים: (ב) ויעש בלק כאשר דבר
 בלעם ויעל בלק ובלעם פר ואיל במזבח:
 ג ויאמר בלעם לבלק התניב על-עלתך
 ואלכה אולי ימרה יהוה לקראתי ודבר מה-
 יראני והגדתי לך וילך שפי: ד ויקר אהים
 אל-בלעם ויאמר אליו את-שבעת המזבחת
 ערכתי ואעל פר ואיל במזבח: וזה וישם
 יהוה דבר בפי בלעם ויאמר שוב אל-בלק
 וכה תדבר: ו וישב אליו והנה נצב על-
 עלתו הוא וכל-שרי מואב: ז וישא משל
 ויאמר מן-אדם נהני בלק מלך-מואב
 מהררי-קדם לכה אדה-לי ועקב ולכה ועמה
 ישראל: ח מדה אקב לא קבה אל ומרה
 אועם לא ועם יהנה: ט כי-מראש צרים
 אראנו

אתיתי לנתך בען המיכל יבילנא למללא
 מדעם פתגמא די שוי יי בפומי ירניה
 אמליל: לט ואול בלעם עם-בלק ואצלה
 לקרית מחוזיה: מ ונפיש בלק תורין ואצן
 ושדר לבלעם ולרברביא דעמיה: מא ויהוה
 בצפרא ודבר בלק ית-בלעם ואסקיה לרמת
 פחלתיה וחזא מתמן קצרת מן-עמא:
 א ואמר בלעם לבלק בנה-לי הקא שבעא
 מדבחין ואתקין לי הקא שבעא תורין ושבעא
 דברין: ב ועבד בלק במא דמליל בלעם
 ואסיק בלק ובלעם תור ודבר על-בד-
 מדבחא: ג ואמר בלעם לבלק אתעתד
 על-עלתך ואיהך מאים וערע מימר-מן-
 קדם-יי לקדמותי ופתגמא די חזנני ואחזי-לך
 ואול יחיד: ד וערע מימר-מן-קדם-יי
 לבלעם ואמר קדמוהי ית-שבעא מדבחין
 סדרית ואסיקית תור ודבר על-בד-מדבחא:
 ה וישוי יי פתגמא בפומא דבלעם ואמר
 טוב לבלק וברין תמליל: ו ותב לנתיה
 והא מעמד על-עלתיה הוא וקד-ברב-
 מואב: ז ונטל מתליה ואמר מן-אדם
 דברני בלק מלקא דמואב מסורי מדינתא
 איתא לוט-לי ועקב ואיתא תריד-לי ישראל:
 ח מה אלוטיה דלא לטייה אד-ומה אתרכיה דלא תרכי יי: ט ארי-מריש

מוריא רשי

עיר מואב . (שם) אלטרומולין של עיר הסוכה של לומר רחוק מאלו מקדשים לעקור : (לט) קרית חובות . עיר מלחה
 שוקים חגים וטקס כחולותיה לומר רחוקים של יקרו חלו : (מ) בקרועאן . (שם) דבר מועט סקר אחד בלבד :
 - (מא) במות בעל . פתגמו לריות דחלית סס ע"א : (ג) אלו יקרה ה' לקראתי . אינו דליל לכר עמי פיוס : וילך
 שפי . כתר גוסות דבלעם סופו סקט סלן עיוו חלל סיקה : (ד) ויקר . למין ערתי לסק נלתי לסקן מוסלת קרי כלומר סיוו
 וכסיון ולא היה נגלה חליו כיוס חלל ססכיל לסר חו . חסן של ישראל : את שכעת המזבחות . שכנה וזבחות ערסתי סון כתיב כחן חלל
 חת

בלעם לבלק וגוי פתגמא דגמון יי פתמי יתיה אמליל : לט ואזל בלעם עם בלק ואתון לקרמא דמחפן שוריי
 לפל שינון קרמא רבתא היא קרמא דסיחון היא בירושא : מ תסר בלק הירין וצאן ושבר לבלעם ולבלק רביא
 דעמיה : מא ותוא עירוני בצפרא נדבר בלק את בלעם וצפריה לרמת בחלקא דפיעור ותמא מפאן משיירין דו
 דמפלגין בקצרת עקא דצפריסיסו מתחות עניי יתרא : א ואמר ותנתו בינו דחמא בלעם יתהו דפולחנא
 ובקראת ביניהון תרא בליביה ואמר לבלק בני לי הקא שובעא ארין ועתד לי הקא שבועא חרין ושבועא דכרין :
 ב ועבר בלק היכמא דמליל בלעם וגוי על אגורא : ג ואמר בלעם לבלק אתעמד על עלתך ואיחך דל קמא וכוונ
 מימרא בני לקדמותי ופתגם מדי דישוי לי ואיתני לך ואזיל גזין כחיניא : ד ואבע מימרא מן קדם יי בבלעם
 ואמר קדמותי ית שבועתי אגורא סרית וצפריה חיר ודבר על כל אגורא : ה ושוי יי פתגמא בפום בלעם
 ואמר חייב לנת בלק ותיקדו תמליל : ו ותב לנתיה
 וקא מעתד עירי עלתיה הווא ובל ברבי מואב :

ירושלמי

ואזל בלעם בלב שפי :

ונשל בתמל וכיתיה ואמר מן ארם דבר יתי בלק מלכיהון
 דמוצקאי מטורי מדנתא איתא בעז לייט לי דבית יעקב
 ואיתא ועיר לי שבועא דבית ישראל :
 מה אגא לייט דבית יעקב ומימרא בני מרבך ותהון ופרת
 אגא מנעיר דבית ישראל ומימרא בני מסני ותהון :
 תמי אגא עקא האליו מרבין בנורת אכתתהון צדיקא
 דמתילין

ו ונטל מכל נביתיה ואמר מן ארם נשל פרת ברבי
 בלק מלבא דמוצקאי מן טורי מדנתא איתא לוט בניני
 דמירנעקב ואיתא ועיר לי ישראל : ז מה אגא
 לאיט ומימרא בני מרבך ותהון ומה אגא מנעיר ומימרא
 בני מסני ותהון : ט אמר בלעם בשועא מסמפל
 אגא בעקא הדו דמינו מרבין בנכות אכתתהון צדיקא
 דמתילין

רשמי

את שבעת המזכות חזר לפניו ואתהם של אלו טענו לפניך שבעה מזכות ואני ערכתי כנגד כלן חרפם כנה ארבעה (בראשית כו) וכן
 גם מוכח לה הכראה אליו (שם יב) ויעתק משם הכה הוג' (שם יג) ויהלל הכהה ונו' וחדת סהר המורים ויחמק כנה אחד (שם
 לא) ויכנס מוכח ונו' (שם כו) ויכרוש עבדי יצחק בחר ויעקב כנה שתיס אחד כשכס ואחד כבית אל : ואעל פר ואיל במוצב :
 ואתה כנה לא העלה אלל איל אחד : (ז) ארה ליי עקב ולכה זועמה ישראל . כטי שמוותיהס א"ל לקלש שחא אחד מהס מוכה :
 (ח) מה אקוב לא קבה אל . (במ"ד) כשהירואיס להתקלל לא כתקללו כשהוכיר איהיס את עונס האפס הרגו איש לא קבל
 אלא אפס שנאמר (בראשית מט) ארור אפס . כשהוכיר איהיס כמרתה אלל אכינו היה ראוי להתקלל מה נאמר שם (שם כו) גם כרוך
 יהיה . כמכרס נאמר (דברים יא) אלה יעמודו לברך את העם מוקללים לא נאמר ואלה יעמדו לקלל את העם אלא על הקללה לא רצה
 להוכיר עליהם שם קללה : לא זעם ה' (ברכות) אלא יחיו כמי אלא שאני יודע לכוין השעה שהק"ה כועס בה והוא לא כעס כל
 ימים הללו שכתתי אליך וזה שנאמר (מיכה) עמו זכור נא מה יעזבונו ומה ענה אותו כלעם ונו' למען דעת נדקות ה' :
 (ט) כי מראש צורים אראנו . אפינת כלל קראשיתם וכתחלת שרשיהם ואני רואה אותם מיוקדים ומקיס כגורים וכבעות הלל
 על

רשב"ס

(ג) וילך שפי . חגר . כמנוסו ועלמותיו . גם שמיים ונזרת חטופי פעל של ה"א : (ו) יתמי הנחמי : מסרירי קדם :
 פעל לשון דכתיב ארס חקים . כלומר טורח גדול מאדן רקוקה . וכחכס כי לא יזעיל לו : וענה כראה לי פתח שהוא לשון יצווי . אבל
 זועמה מל"ח פו"ם וזעמה נקבה זועמות כמו אש אוכלה . והיא שופטה את ישראל לא זעם ה' אותם . לא הכעיסם כדכתיב והעם אשר זעם
 ה' שהק"ה יעס אותם לשון הכעיס אחרים כי הוא : (ט) כי מראש צורים אראנו שחני עומד עכשיו אנו רואה אותם : תפרס הטעם למה
 לא

מכלל יופי

הזאת מאם והחא ניספת לפי שהמלה מלעיל ועגינה כלום : (זעמא) . הוין בתולם מקום חקמין בנקרה לאלהי לשוכה
 בג' (ז) (דבר מר) . כחמיה יג להארין על העין ענין מאיסרה
 סמוך למל"ת ואוקלות תרגם ואזל יחידי
 מה : (שפי) . ענינו גבוה : וכתרגום ירושלמי ואזל כלעם
 ור' יהודה הביאו עם ושפו כלל שפי :
 עצמותו כלומר נשבר ברוח
 נשברה : (ו) (וישא משולו) . נשא בפיו זה המשר : האוזות וקדוש מהם ולזה לא יתחשב . לפי שהמספר
 תלוי

אראנו ומנבעות אשורנו הרעם לכרר ישכן
 ובנוים לא יתחשב : י מי מנה עפר יעקב
 ומספר את רבע ישראל תמת נפשי מות
 ישראלים ותהי אחריתי במהרה : יא ויאמר
 בלק אל בלעם מה עשית לי לקב איבי
 לקחתיך והנה ברכת בך : יב ויען ויאמר
 הלא את אשר ישים יהנה בפיי אתו אשמר
 חמישי לך בך : יג ויאמר אליו בלק דגנא אתי
 אל מקום אחר אשר תראנו משם אפס
 קצתו תראה וכלו לא תראה וקבנו לי משם
 יד ויקחהו שדה צפים אל ראש הפסגה
 ניבן שבעה מזבחת ויעל פה נאיל במזבח :
 טו ויאמר אל בלק התעצב בה על עלתך
 זאנכי אקרה כה : טז ויקר יהוה אל בלעם
 וישם דבר בפיו ויאמר שוב אל בלק וכה
 תדבר : יז ונבא אליו והנו נצב על עלתו
 ושרי מואב אתו ויאמר לו בלק מה דבר
 יהוה

טורניא חזיתיה ומרמחא סכיתיה האצמא
 בלחודיהו ויערדין דיהסנון עלמא
 ובעממא לא יתדנון ומרא : י מן יכול
 לממני דעקיא דבית יעקב דאמיר עליהו
 וסנון בעפרא דארעא או תרא מארבע
 משרתא דישרא תמורת נפשי מותא
 דקשטוהי ויהי סופי כותהו : יא ויאמר
 בלק לבלעם מה עבדת לי למילט סנאי
 דברתיך והא ברקא מברכת להו :
 יב ואתיב ויאמר הלא ית דישיי בפומי
 יתיה אישר למלא : יג ויאמר ליה בלק
 איתא כען עמי לאתר אוחרן דתחוגיה
 מתמן לחוד קצתיה תחוי וכוליה לא תחוי
 ותלושיה לי מתמן : יד ודבריה לחקל
 סכותא לריש קמתא ונבא שבעא מדבחין
 ואסיק תור ודבר על כר מדבחא :
 טו ויאמר לבלק אתעתד הקא על עלתך
 ונבא אתמשי עד בא : טז וערע מימר
 מן קרסוי לבלעם ושוי פתנמא בפומיה ויאמר תוב לו דבר בלק וברין תמליל : יז
 ואתא לנתיה והוא מעמד על עלנתיה ודברבי מואב עמיה ויאמר ליה בלק מה מלילי :

מן קרסוי לבלעם ושוי פתנמא בפומיה ויאמר תוב לו דבר בלק וברין תמליל : יז
 ואתא לנתיה והוא מעמד על עלנתיה ודברבי מואב עמיה ויאמר ליה בלק מה מלילי :

ונשל

על די אכות ואתהות : הן עם לבדר ישכון : הוא חזר וכו' מ' חכתי לזכר כדד כתיב : ובנוים לא יתחשב - כתיב וכו' לא יתחשב
 עעזן כלה עם אלה האומות שחמור (ירמיה' ל) כי אעשה כלה בכל הנוים וכו' איך כחמין עם השאר - ד"א כשן שומין חין אומה שמתה
 עמיהם שחמור (דברים לב) ה' כדד יתנו וכו' אלויות כסות : הס' אובלין עם כל אחר ואחר ואין עולה להם תן כשן וכו' בנוים לא יתחשב :
 (ז) מי מנה עפר יעקב וכו' - כתיב וכו' דעקיא דבית יעקב וכו' מ' ארכ' משריית' ארכ' דג' א' - ד"א עפר יעקב חין שכן
 כמלות שהם מקיימין בעפר (דברים כב) לא תחוש כשור וכו' - (דקראיט) לא תרע כללויס אפר פרה ועפר פשה וכו' כהם :
 ומספר את רבע ישראל - דכיעותיהו זרע היולתין את ארעא ישראל : המות נפש מות ישראלים - הנהם : (ג) זקבנו לי
 לזקמו קללנו לי (ד) שדה צופים - מקום שבו היה שש סביבה עומד למראתם יכא סיל על הניר : ראש הפסגה
 עליוס לא היה קומם ככלק ראש בלק שנת דה פרנס להפרץ כשראל חשט ששם מת משה כשור ששם תחול עליהם קללה וכו' דה פרה שנת
 דוחה : (טו) אקרה כה : זאת סקכ"ס : אקרה - לזן אתעל (ט) : וישם ה' דבר בפיו - זמם היה האיש
 קולות ומה חסר המקרא בחזרו וכו' אל בלק וכו' מדבר אל כשהיה שומע שחייב לרעה לקבל אתי מה אני שומר חבל כהן לצד וכו' וכו' :
 דמן וכה בפיו כאלו הוקם בסוה כחכה להוליכה אל אשר ירצה ח"ל על מרתך שוב אל בלק : (יז) ושרי מואב אתו - זלעזל הוא
 לוועד וכל שרי מואב כיון שראו שחין כו' מקום כלכלהס מקנתם ולכ' גשורו פלס אקנתם : בהדפדה - (כמ"ר) לזן לחוק הוא זכ' כלומר

דמחילין לטוורבא וכן כותב אימתהוון דמחילין לגלימא
 קא עמא בלחודיהוון עתידין למוחפן עלמא מטור
 דקנימוסי אומיא לא מדברין : ויהוה פנו דחמא
 בלעם חייבא דבית ישראל הוון גורין עירבלהוון וטקרו
 בעסקת דמדברא אמר מן יכיל למקמי זכותא חסימא
 האלון וסכסם עובדא טבוא דעם ודא מן ארבעמי
 משירייתא דישראל אמר בלעם בשיעא אין קטלון ימי
 ביה וישראל פסיפא פבר מבשרנא דבית לי חילק לעלקא
 דאמי ברם אין פניקנא מותא דקשיטין לנאי דמיה סופא
 קושניא דברוון : יא ואמר בלק בלעם מרה עבדת
 לי למלוט פניא דברמין וקא ברקא מדברת להון :

דמחילין לטוורבא וכן כותב אימתהוון דמחילין לגלימא
 קא עמא בלחודיהוון עתידין למוחפן עלמא מטור
 דקנימוסי אומיא לא מדברין : ויהוה פנו דחמא
 בלעם חייבא דבית ישראל הוון גורין עירבלהוון וטקרו
 בעסקת דמדברא אמר מן יכיל למקמי זכותא חסימא
 האלון וסכסם עובדא טבוא דעם ודא מן ארבעמי
 משירייתא דישראל אמר בלעם בשיעא אין קטלון ימי
 ביה וישראל פסיפא פבר מבשרנא דבית לי חילק לעלקא
 דאמי ברם אין פניקנא מותא דקשיטין לנאי דמיה סופא
 קושניא דברוון : יא ואמר בלק בלעם מרה עבדת
 לי למלוט פניא דברמין וקא ברקא מדברת להון :

יב ואמרי וואמר תלא ית טאן דישני : כפוקי יתה אנטר למללא : יג
 וואמר ליה בלק איתא קדון עמי לאתור
 חובו דתתמשיה סמפון לחוד משירייתא דמתלבך בקצתיה חממי
 נבלהוון משירייתא לירת אפשיך דתחמי ותלוטיה לי
 סמפון : יד ובקריה לתהל סכוחא לריש דמתא וקנא שובקא
 אגורין נאסיק חור ודבר על בל אגריא :
 טו ואמר בלק אהעמד קכא ער עלתך ואתא
 אהאבא ער וקא : טז ואבא מימר מן קדם : בבלקם
 דשני פתקמא פסימיה ואמר חוב לנת בלק והיכרין סמליל :
 יז ואתא לתמיה וקא בעמד על עלכיה וברבבי מואב עמיה
 ואמר ליה בלק מרה מליל :

יב ואמרי וואמר תלא ית טאן דישני : כפוקי יתה אנטר למללא : יג
 וואמר ליה בלק איתא קדון עמי לאתור
 חובו דתתמשיה סמפון לחוד משירייתא דמתלבך בקצתיה חממי
 נבלהוון משירייתא לירת אפשיך דתחמי ותלוטיה לי
 סמפון : יד ובקריה לתהל סכוחא לריש דמתא וקנא שובקא
 אגורין נאסיק חור ודבר על בל אגריא :
 טו ואמר בלק אהעמד קכא ער עלתך ואתא
 אהאבא ער וקא : טז ואבא מימר מן קדם : בבלקם
 דשני פתקמא פסימיה ואמר חוב לנת בלק והיכרין סמליל :
 יז ואתא לתמיה וקא בעמד על עלכיה וברבבי מואב עמיה
 ואמר ליה בלק מרה מליל :

באר רחובות דקדוקי רש"י

(ה) דרש"י מודיען כזה דכונת וקבנו הוא השורש קבב והכ"ן היא תמורת אות הכפל כמו כמלת חסדי' כי בל חמנו כאלו כתיב
 לל תמוו חן בלן כאלו כתיב וקבנו (פלג ליהס עיינט וועגן) :
 (ט) דרש"י מודיען כזה דגזש טען ק"ק מורה חסרון ג"ן סימן למען כפעל ודוקא אותה לפעל כפעל בדומה ללזק התפעל
 כסיימו פעולת עמנו (אקרה חן ווערמין זעלבסט פיען) :
 משום

רשבי"ם

לא זעם אותה הק"ם זלמה אינו חפן לקללם שהרי תרם זלמיה עומד עכמו חכי רוחה אותם ומרשם הנכחה חכי רוחה כי לכדם הס ויאן
 שאר אומות דת עובדין עשהם גסיס כהם כמיס קטנים שאין להם מנין כי לא נאמרו כי אם חפן עשרים סכה ויועל בהמלאו יותר ויותר :
 (י) כי מי מנה עפר יעקב לכך אינו חפן לקללם - כדכתיב כנימוח ואני לא אסום על גימיה העיר כדולה אשר יש בה כרבה משמים עשרה
 דכתיב ארס אשר לא ידע בין יעצו לשמאלו פסג דוליס סטאו קטנים מה סטאו : דכע ישראל - ורע ישראל לפי פ"ה הרביעה מנה האדם :

מכלל יופי

<p>תלוי במחשבה אמרו כן בענין המספר : (י) (רמספר) : כא שרוא בתוספת מס בתהלה כענין ולספור כי הענין מורה על שהוא מקור ועוד מלת ארז דאיה שהוא מקור דאצו שם סמוך אל חכע ועוד רואיה כי הוא קאי יי אלו היה סמוך היה פתח אף על פי שיצאו מעשיים קמי ציט סמוכיסאס כן הנכון בו שרי יה שם במקום סקור כמו ולמסע את המצות :</p>	<p>יתחבב כגוים ולתרה עלנך סהפנכס לאורית אלא יסם סך ישראל וכן אר האומות - ול"ת סא עיול כלמוריאון עתידין דייסוק עלמח ובעתמיה לא יתדען גמירל :</p>	<p>ימעטו ויכין תמיד הם לכנס זרע יעקב כמול כים אשר לא ימוד ולא יספר הוא דעת אלקלום - גס כנון הוא גייה כמו חרמי ורבעי זרית מן לרבעה אונה והטעם זרע ישראל - ואתר תמות כפטי מות ירשים ויחי לתריתי כמוהו לאורית טיה להס ארית ותקוה כפזית אשר פמות לכות לת"י כעולם הסל כפזית ירשים כשקירפ</p>	<p>(רבע) - שם לחלק מחלק הארבעה : (יג) (ד) נא אחי - ירשנו ילך והוא אתר משלישה מקיכות שנכתב לשון הליכה ברא הא על פי המסרה : (קכג) לי - מלה זרה ורבי יהודה כתב שישו קבוצאן זה נכון אחר שלא מצאנו השרש ויותר נכון שתהיה הגון נוספתאן שתהיה הגון כמקום</p>
--	--	--	--

יהוה: יח וישא משלו ויאמר קום בלק
 ושמע האזנה עדי בנו צפור: יט לא איש
 אל ויכזב וכן אדם ויתנחם שהוא אמר ולא
 יעשה ודבר ולא יקימה: כ הנה ברך
 לקחתיו וברך ולא אשיבנה: כא לא הביט
 און ביעקב ולא ראה עמל בישראל יהוה
 אלהיו עמו ותרועת מלך בו: כב אל
 מוציאם

יח ונטל מתליו ואמר קום בלק ושמע אצית
 למימרי בר צפור: יט לא אמילי בני אישא
 מימר אלהא בני אנשא אמרין ומכדבין
 ואף לא יעובדי בני בשרא דאטור נורין
 למעבד ותיבין ומתמלכין דהוא אמר ועבד
 וכל מימרויה מתקום: כ הא ברבן קבילית
 ואברכיניה לישראל ולא אתיב ברבתי
 מניה: כא אסתכלית לית פלתי גדוליך

בדבית יעקב ואף לא עבדי ליאות שקר בישראל מימרא דני אלהיון בסעדהון
 ושכינת מלכהון בינהון: כב אלהא דאפיקנון ממצרים תוקפא ורומא דליה:

אלי רשי

איך כרשותך: (יח) קום בלק. כיון שראהו מנחם כו כתיב לנערו עמוד על חגלי איך דשא. לישב ואני. שמו אליך כשליחותו של
 מקום: כג צפור. לשון מקרא הוא זה כמו (תהלים קו) חיתני ער (שם עט) לחיתו ארץ (שם קיד) למעיני מים.
 (יט) לא איש וגו'. כבר נשבע להם להביאם ולזהרדם ארץ שבעה חומות ואתה סבור להמיתם כמדבר: ההוא אמר ונוכח.
 בלחן תיזה ותרגומותי כיון ומתמלכין חזורים וממלכין לחזור בהם: (כ) הנה ברך לקחתי. אתה שואל מה זה דבר ה' קבלתי ממנו
 לברך אותם: (י) (ס"א) ברך כמו לברך יי. וברך לא אשיבנה. הוא ברך אותם ואני לא אשיב את ברכתו: וברך. כמו
 וברך וכן היא גזרת רי"ט כמו (תהלים עד) אויב חרף כמו חרף וכן (שם י) וכאז ברך המהלל ומברך את הגזול וחומרים אל תירא כי לא
 תענש שלום יהיה לך מרגו הוא להקט"ה ואין לומר ברך סס דבר שאם כן היה נקוד כפתח קטן (ר"ל סגול תסת רי"ט) ונעמו למעלה אכל
 לפי שהוא לשון פעל הוא נקוד קמץ קטן וטעמו למטה (יא): (כא) לא הביט און ביעקב וגו'. כתרומו. ד"א אחרי פשוטו
 הוא נדרש מדרש נאה: לא הביט. הקט"ה און שביעקב כשהן עוכרין על דבריו אינו מודקק אחרים להבחין כלניות שלהם ובעמלן שהם
 עוכרים על דתו: עמל. לשון עבירה כמו (שם) הרה עמל (שם י) כי אתה עמל וכעם תביט לפי שהעברה היא עמל לפני
 המוקם: (כ) ה' אלהיו עמו. אפילו מבעשין וממרון לפניו אינו מתוקן: ותרועת מלך בו. לשון חסד וריעות כמו
 (שמואל ב טו) רעה וד אהב דוד (שופטים טו) ויתנה לארבעה ויגם תרגם אונקלוס ושכינת מלכהון בינהון (יג): (כב) א
 מוציאם ממצרים. אתה אמר הנה עם יאל תפטרם לא ינא מעמנו אלא האלהים הוציאם: כתועפת ראם לו. כתוקף רוס וגובה של
 וכן (איוב כב) וכסף תועפות לשון מעשה הנה ואומר איש שהוא לשון עוף יעופף המעופף ברום וגובה ותוקף רכ הוא זה (יד):
 והועפות

באר רחובות דקדוקי רשי

(י"ד) משום דמלת ברך תשמש לשני ענינים לשון זון ולשון תוקר וכתבו המדקקים היכא דלא יתכן לשמש ללשון זון
 כמו הכא דמשמעני תשופת כלעם אז הוצרכו להוסיף אות הל"ד ויהיה לשון תוקר וזה שמדויק רש"י
 והוסיף מולת ברך הלמד אתה שואל מה דבר ה' קבלתי ממנו לברך אותם (לו בעגסין) ועיין בד"ה שאחריו כי שיכס להדי:
 (יא) בתבו המדקקים כי יש לשון אחד נקרא פצל הדגש ופוטנו תמיד דגש תוך אות אמצעית מן השורש להורות חזק הפעולה
 כמנוחה שלימה כה פקד
 (ג) ער האט שטארק אחר ערינגט גראכט) חכוכא ריזמן שתיה היות חזקעית
 השורש אחת מן אותיות א"ח"ה ע"ר שאין מקבלות דגש אז תגטרף הדגש אל החיריק שתחת האות שלפניה ונעשה
 משניה צירי וזה שכתב רש"י וברך רנה לומר בצירי תחת הכ"ת הוא כמו וברך כאלו כתב הכ"ת בחיריק ודגש תוך הרי"ש וזה
 שכתב וכן הוא גזרות ריש רנה לומר כי כן דין הרי"ש שאינה מקבלת דגש ליתרף דגש אל החיריק שתחת הסית ונעשה משניה צירי ועל
 דרך זה אויב חרף במקום חרף וכוננו חרף במקום ברך ויהיה כן ביאור הפסוק הנה חרף לקחתי (איך האב גנאון לוכששין) וברך
 (אויב ער האט גכעט) ולא אשיבנו (אך קאן) ניט ויזר קערין) ומה שכתב עוד ואין לומר
 וברך סס דבר הוא וכולי כזה תקשה את עצמו דלמה לעולם מלת וברך סס דבר הוא ולאי לשון פצל עבר והצירי שתחת הכ"ת לאו לתלוס
 צירוף הדגש אלא דיכס כך בהנחה הראשונה והיינו לעיין דין סס דבר ברך על חשק הל"ל
 וכו' משום דקיימא לן השם דבר היות השנייה בסגול וטעמו שקורין טראכף למעלה היינו קודם נקודה אחרונה ולא כן
 חלו

יח ונטל מחל נבוחיה ואמר קרם פלק ושמע אציר
 מילי בריה דצפור : יט לא קמילי בר נש מימר
 אלקה חי וקיים רבון כל עלמאי : זכר נש אפר ומסרב
 ואורף לא דמשו עובדו לעובדי בני בישא דמחמלקין
 ומייבין ממה דגורין ברם רבון כל עלמאי : יא אפר לאסגא
 זה עמא הדין הי כוכבי שמיא ולא חסנוהו יח ארע
 כנענאי האפשר דאמר ולא יעבר ומה דמיליל האפשר
 דלא יקיימנה : כ הא ברקתא קבילת מן פים
 מימר קודשא לא אמינע סדר ברקתהון מנהון :
 כא אפר בלעם בשיעא לית אגא מספבל פלחי
 מעוומא בדבית יעקב ולא מתקיימין עבדי ליערת שקר
 בדבית ישראל מימר ביי אלקהון בסעדהון ויבכות מלקא
 משיחא מנבא בגיהון : כב אלקה דיפרק ואפיק
 גהרון פריקין מן ארשא דמציבום תקפא ורוממוהיא
 הושבחה

לא קמימר בני אנשא הורת מימריה דאלהא תימא ולא
 בעובדיהון דבני אנשא עובדו דאלהא בני אנשא
 אפרין ולא עבדו גורין ולא מקיימין וחורין וכפרין
 במליהון ברם אלקה אפר ועבר גור ומקיימין ומרתוהי
 מיימין עד לעלם :

הא למכרכא אדבבית ומכרך אגא ית ישראל ויברכו ליה
 אגא מנע מנהון :

לית אגא חמי פלחי שקר ולא פלחי פולחן נוכרי כגו
 שבטיא דבני ישראל מימריה ביי הוי עמהון ויבכות מן
 אפר פלחיהון מנו עליהון :

אלקא די פרק ואפיק יתהון פריקין ממציבום תקפא
 ותושבחה ורוממוהיא דידיה היא ו
 ארום

באר רחובות דקרוקי רש"י

אלו הוה וברך מס דער הוי למכתב הר"ש כסנו ולעמנו קודם חרונה היינו קודם הר"ש כ"ה ר"י
 לאטה אחר נקודה חרונה אחר הר"ש על כרחיך לשון פעל עבר הוא וברך
 שתחת הכ"ה לתשלום הדגש כמזכר ליעל :

- (יב) דהא כודחי אין לפרש מלת עמל מענין עבודה ומש (כל"ח חין ארכיט) וכי שכת הוא זה דמשכת כלעיש שלא מלא המקום
 כ"ה עמל בישאל והלא כטילה מביה לדי שעמוס חלא דחי ענין עבירה הוא וכדי שלא תקשה לכתוב לשון עבירה כהדיא
 לכן מסיים רש"י לפי שהעבירה היא עמל לפני המקום לכך נקרא העבירה עמל :
- (יג) דהא כודחי חיאפשר לפרש מלת והרוערת כמשמעו מענין חנוניות וכי חנוניות היו כיד כל אחד ואחד והלא לא היו חנוניות
 כי אם כיד הלויים לכן קחור רש"י שהוא ענין חיבה ורעות (כל"ח גועלחפט) ושפיר היה שכת שהיה מורה שכינתו עם כל אחד ואחד :
- (יד) דערה ראונה היא דעת החונקלים ונוסס דחין הדין להחיל ולהדמות כבוד המקום כ"ה לענין ראם (כל"ח ויוול טיחר) לכן
 תירגס תקפא ורועיה דיליה ורמונו לומר החלף במלת ראם תתחלף כו"ו וכאילו כתיב כתועפות רום לו וכאילו העסוק
 חליביה

רשבי

(יט) לא איש ה' אינו איש לחזור מברכתו כשעה מועטת כוונתו שהרי לא פשעו אחר הדרכה שברכת אבות היום : ויחזרהו האין
 יוכח לחזור כוכחם : ויתחם כתיב והאין יתחם ולא יעשה כתיב : (כ) הנה בריך לקחתי הנה לקחתי לברך אותם היום
 (כז לברכה) והוא בריך אותם כזר ואתה הברכה לא אישכס : וכך לשעבר : כמו חרף עושהו : (כח) לא הביט און ביעקב
 אינו רונה לעונתן אשילו כשהן חוטאין : כדכתיב וירא און ולא יתבונן : לא הביט אינו רונה להביט : ותרועת מלך ריעות : כנו איש
 רשם

מכלל יופי

במקום אות הכפל כמו בשמירת מצות תורתה : מענין גדול כלום שפירושו פיו בענין אל כלום האזינה יי .
 ופעילן יקראו בדברים כן ואפשר ופ"א בשרש עד
 מהם משרש אחד : (כ) הנה בריך לקחתי :
 כלומר לברך אותם וי"א
 שהוא שם : (וכך ולא אשיכבה) פועל עבר כי פירושו
 וברך הש"י אותם ולא אשיב הרכה מהם :
 (כז) (כחועפת) ענין חוזק : (גחש) שם בן
 שש נקודות ונפתח כלו פתח גדול מפני העין שהיא
 גדונית :

מוציאם ממצרים בתועפת ראם לו: כג כי
לא נחש ביעקב ולא קסם בישראל בעת
יאמר ליעקב ולישראל מה הפעל אל:
כד הן גם כלביא יקום וכארי יתנשא לא
ישכב עד יאכל טרף ודם תכלים ישחה:
כה ויאמר בלק אל בלעם נכ-קב לא
תקבנו גם בדרך לא תברכנו: כו ויען בלעם
ויאמר אל בלק הלא דברתי אליך לאמר כל
אשר יאמר יהוה יהיה אתו אעשה: כז ויאמר
בלק אל בלעם לכה נא אקחך אל מקום
אחר אולי יישר בעיני האלהים וקבתו לי
מיסם: כח ויקח בלק את בלעם ראש
הסעור הנשקף על פני השימון: כט ויאמר
בלעם אל בלק בנה לי בזה שבעה מזבחת
והבן לי בזה שבעה פרים ושבעה אילים:
ד ויעש בלק כאשר אמר בלעם ויעל פד
כד ואל במזבח: א וירא בלעם כי טוב
בעיני

כג ארי לא נחש וא-צבן דייטב לדבית
יעקב ואף לא קסמא רען ברבות בירת-
ישראל בעידן יתאמר ליעקב ולישראל מה
עבר אלהא: כד הא צמא בליתא שרין
וכאריא יתנשא לא ושרי-בארעיה עד-
דיקשול קשול ונגסי עממא וירת:
כה ויאמר בלק לבלעם אף מילט לא
תלושינון אף-בדכא לא תברכינון:
כו ואחייב בלעם ויאמר לבלק הלא מלילית
עמד למימר כל דיימליל וי נחיה אעביד:
כז ויאמר בלק לבלעם איתא כען אידברינך
לאמר אנחנן מאים יהי-בענא מן-קדם-
וי ותלושיה לי מתמן: כח ודבר בלק יתי
בלעם ריש רמתא דמסתכיא עד-אפי
בית-שימון: כט ויאמר בלעם לבלק
בנה לי הקא שבעא מדבחין ואתקין לי הקא
שבעא תורין ושבעא דכרין: ל ועבר
בלק כמה דאמר בלעם ואסיק תור ודבר
על-בלימזבח: א והוא בלעם ארי תקין קדם וי
לבדכא ית-ישראל ולא-הליד בזמן
בזמן

דש"י

דהוצאות ראש עיפית גובה ד"א תועפת ראם תוקף רחמים (גטין כח) ואמדורכותו חלו השדים: (כג) כילא נחש
ביעקב כי רחמים הם לכרכה שאין בהם מנחמים וקוסמים: כעת יאמר ליעקב וגו' - עד עתיד להיות עת כעת כזאת אשר תגלה
יתבטן ליעקב כל-סקין וסכין לפניו ולעודים תורה עפיו ומחולתן לפנים ממלאכי השרת והם ישאלו להם מה פעל אל וזהו שאמר (ישעיהו ל)
וכו ויעין רעות את מוריד: ד"א יאמר ליעקב חיי לטון עתיד אל לטון הוה חייך לריכין לתנחש וקוסם כי בכל עת שחידך להאמר ליעקב
זלישראל מה פעל הק"ל ומה גזרותיו כחורם חייך מנחמים וקוסמים אל נמסר להם על פי כחיהם עם היא גזרת הקוסם או חורם
יתנשם ויגיהם להם ואנקלות לא תרגם כו: (כד) הן עבם כלביא יקום וגומר - כשין עומדין משנתן סמיות הן עומדין כלכית
וכארי לתטוף את האלות ללבוש עליות לקרחת את שוע ולכנית תכילין לא וישכב - כלילה על מטתו עד שהיא אוכל ומחבל כל מויק
לכח לשרפו כינר קורחת שוע על מטתו ומסקוד רוחו כיד הקוסם כא מחכה ויגיים להיקם הקב"ה שומרים וכלתם עלחמות וממילם
חללים: ד"א הן עבם כלביא יקום וגומר - כחגומו: ודם תללים ישחה - (במ"ר) כתכא שאין משהות עד שיפול מלכי חדין
יחללים ויכדו הוא עמהם שאמר (יהושע יג) ואת בלעם כן בעור הקוסם הרגו בני ישראל כחרב על מלליהם: (כה) גם קב לא
תקבנו - גם דאשן מוסף עלגם השל וגם שני עלגם האשן וכן (מלכים א וג) גם ליגם לך לא יהיה וכן (דברים לב) גם כחורגם
בעולה: דקבורו לי - חיה לטין מוח כמוקבנו אל לטון עתיד אולי יישר בעיניו ויתקבולי ששם מלד"רם כלעו (טו):
(כח) ראש הסעור - קוסם יום בלק וראה סין עתידין ללקות על דיופינר ולא היה ינד במה אמר מה הקללה תחול עליהם משם
וכן כלתחמים בטוכים רואים ואין יודעים מה רואים: (א) וירא בלעם כי טובונו: אמר איני נקין לכדוק בהקב"ה כי לא יתכן
לקלם

הושקפה ונברכה דתה הוא : כג ארום לא קאים
 גטורי נחשיו דבית געקב ולא קסומי קסמין דברכותא
 וישאל בעדנא דרין ותאמר לביר געקב ולבית ישראל
 מה משבחין הניון גיטא ופדישמה דעבר להון אלהא :
 בר יחיאלה הוא גמא דרין גיטא ושרי דפארא
 בנכוריה ובליהא בתגטליו לא דמקין הניון עד
 דמטלון קטול בכ בעלי דבכיהון ובערת קטוליא
 ירתון : כה ואמר בלק לבלעם אוף לשטא לא
 תלוטיון אוף פרבא לא תברכיון : כו ואמרי בלעם
 ואמר לבלק תלא מן שירימא מלולית עמד למימר קל
 דמטליל : זחיה אעבר : כז ואמר בלק לבלעם איהא
 דרין אדברניך לאמר חיבן דלקא תתי כענא מן קדם :
 רקתא דמדיקא על אנפי בית ושימות : כט ואמר בלעם
 דרין ושוקעא דרין : ל ועבר בלק היקא דאמר
 בלעם ואמרי תור ודבר על סל אגורא : א ותקא בלעם
 ארום שפר הון קדם : לבקרא ית ישבאל ולא הליך ומן
 בחר

ארום לית אגא חמי עברי נחשא בני דבית געקב וצף לא
 קוסמי קסמין בני שבטניא דבני ישראל בעדנא דרין ותאמר
 לעקב מה סיכו ונתקו בן עתיד למתניא עליון דבית
 געקב דרין אמר במגיל גמירתי טומיכו צדוקא מה אג
 טב קמתו לכו בני אבריו דבשמיא לעלקא דאמי :
 הא עמא האליו פארא שרין ופארוחא סתגדרין היך מה
 דלית פארא לא גיה ולא שרין עד זמן דהוא אביל ופשיט
 בשר ושרי אדם דרין אעון עמא האליו לא גיחין ולא
 שרין עד זמן דמטלון בעלי דבכיהון וישפסין אדם
 קטילי בעלי שנאיהון קמא :

ותלשטיה קניי מפאן : כח ודבר בלק ית בלעם לריש
 וקא דמדיקא על אנפי בית ושימות : כט ואמר בלעם
 דרין ושוקעא דרין : ל ועבר בלק היקא דאמר
 בלעם ואמרי תור ודבר על סל אגורא : א ותקא בלעם
 ארום שפר הון קדם : לבקרא ית ישבאל ולא הליך ומן
 בחר

באר דתובות דקדוקי רש"י

אלוהיה דלוקלים כן היא ותועפה (דואטארקייט) רום (פון היוד) לו (אזו נא איהם) : ורש"י וסכים במלת דאם שתתחלף האל"ף כו"ו
 אכן במלת ברועפת קאמר רש"י חומר אמי הוא ענין עוף יעופף והיינוגס ענין התרוממות : אכן הוצרכה לדעת מה דקאמר ואומר
 אזי לאו לבימרא שיה וסיסס טורס אחד כי במלת ותועפה הוא הסורס יעוף וכמלת יעופף הוא הסורס עוף אלא רנה למוד אף סהמס
 מן שרשים מכלמקום עניינס ענין אחד :

(טו) רש"י מודי גיטא אלטיה הדבר אחר הוא מדרך המקרא כאשר רוצה לדבר בדבר הרגיל להיות ככל עת או יכתבו בלשון עתיד
 ולא על פי כן אינו לשון עתיד ממש רק דבר הרגיל להיות כמו ככה יעשה חיוב (אזו בלעגט איכו טוהן) כן הכא כעת יאמר
 ליעקב (אזו בלעגט ער זואגן אלי גייט צו יעקב) :

(לז) הוצרכה לדעת כי מן חיי צווי האה מן הראשון הוא צוויגמור ושיך לצות על דבר מה שיש בכח וברשות המלכות לעשותה
 ככל עת שירצה וזמן השני צווי עמוד בלשון עתיד והיינו שמונה אותו לעשות דבר מה שאין
 יכולתו לעשות ככל עת שירצה רק כאשר יודעו ותמלא כח ידו לעשות וזה סכת רש"י במלת וקבנו הכתוב למעלה צוויגמור הוא משום
 דמתחילה

דשב"ם

דעיס לה תרוב כי שוכן ביניהם ולמה שוכן אותם ומחבב אותם : (כג) כי לא כחש ביעקב וגו' אינס מעוננים וקוסמים דמוני ולא שאלין אוה
 ודעו : אלא כעת יאמר ליעקב ולישראל מה פעלה' מתוך ששכינה ביניהם חותרים להם הנביאים ליעקב ולישראל היום מה פעל וגו'
 הק"ה ליומים הנ"ל ויחס לריבוי נחש וקוסם : כעת יאמר מה שעתיד לנא כעת אחר מן הרבה ימים ויחס יאמר להם היום עלי ידי כחיל
 וכן כל עת : מדבר בעת ידות : כדכתיב כחש מנוח לו חסן' להחיתנו עכשו לא לקח מידינו עולה ונחמה וכעת לא הסמיענו כנא'ת
 לדת הבן שהודיענו שיהיה בעת : לשנה הבאה לא השמיענו : אלא ודאי צמיה ונתקיים לנו בן שאם היינו מתים היום יהיה לנו בן לשנה
 הבאה : וכן כעת חישת מוכת כן : (א) לקראת נחש'ם לבמות מתקום לעקום חלי וכל לקלס אלא מעתה נתכוון לברכם כלם שלש
 ומתוך

מכלל יופי

(כג) כעת הזאת והסעם ככל עת יאמר להם כלי דעת
 נחום מה יפעל אל זה וזה יאמר לישאל דהך
 כדכתיב הוא האמת :
 (כד) לא יאמר יאמר ט"ף - הענין לא יסגן בארץ עד
 שיהרג או יבין וירם נכסיהם וכן תרגם אקלוס :
 וכותינו ו' לדרסו לא ישכח כחא שרון משע מת עד שיפיל מלכי מדון

מלליסונו כתיב אחר תאמך אל עמך :
 (עד יאכל טרף) - ענינו הלקיחה הבחטיפה וההכאה במיתתה
 (כח) (הנישקף) - ענינו השתחזה הצפת ונשתמשו בו
 בלשון גשעל לפי ש' עמוד במקום גבוה ומביט הוא נשקף
 למביטים אליו : (השימון) - שם ענין שממה :
 שמים

בעיני יהודה לברך את ישראל ולא תלק
 כפעם בפעם לקראת נחשים ונשית אר
 הנדבר פניו : ב וישא בלעם את עיניו
 וירא את ישראל שכן לשבטו ותהי עליו
 רוח אלהים : ג וישא משלו ויאמר נאם
 בלעם בנו בער וגאם הנבר שתם העין :
 ד נאם שמע אמרי אל אשר מחזר שדי
 יחזה נפל וגלוי עינים : ה מה טבו אהליך
 יתקב משכנתיך ישראל : ו כנחלים נטו
 כננת עלי נהר באהלים נטע יהוה בארזים
 עליומים : ז יוצאים מדליו וזרעו במים

בזמן אלהין לקדמות נאשוא ושוו למדברא
 אפוחי : ב וזקף בלעם יתעניוהי ותוא
 יתו ישראל שרן לשבטוהי ושרת עלוהי
 רוח נבואה מן קדס יי : ג ונטל מתליה
 ואמר אימר בלעם בריה בעור ואימר גברא
 דשעיר חזי : ד אימר דשמע מימר מן
 קדס אל וחזו מן קדס שדי חזי שכיב
 ומחליל ליה : ה מה טבא ארעך יעקב
 בית מישךך ישראל : ו כנחלין דמדברין
 כגינת שקיא דעל פרת בבסימניא דנציב יי
 בארזין דנציבין על מימיא : ז יסגו מלקא
 דיתרבא

כראש
 עבוד ביה
 שמו סימן

רבים רש"י

לקללם : ולא הלך בפעם בפעם - כאשר עשה ב' פעמים : לקראת נחשים - לנחש אולי יקרה לה לקראתו כרצונו אמר רובא
 רוח לקללם חזיר עונותיהם והקללה על הזכרת עונותיהם תחול : וישת אל דמדבר פניו - כתרומו : (ב) וישא בלעם
 אח עיניו - בקס להכניס בהם עין רעה והרי יש לך ג' מדותיו עין רעה ורוח נבואה ונפש רחבה החזירים למעלה (אבור פרק ה) :
 שוכן לשבטו - ראה כל שבט ושבט שוכן לעמנו ואיך מעורבין ראה שאין פתחיהם זכוותין זה כנגד זה שלא יניח לתוך חבל חבירו :
 ותהי עריו רוח אלהים - עלה כלבו שלא יקללם : (ג) בנזב בעור - כמו (תהלים קיד) לנעננו מים - ומ"א שניה היו גדולים
 מחבותיהם : בלק בנו צפור - אביו כמו הוא בחלכות ובלעם גדול מחזיו בכביאות מנה בן פירס היה (ז) : שהוה העין עני
 נקורה ומזולת לתוך וחזי שלה נראה פתוח ולשון משנה הוא כדי שיתסו ויתסו ויגו (ע"ז סט) ורבותינו אחריו לפי שאמר ומספרת
 רובע ישראל שהקב"ה יושב ומזנה רביעותיהן מלישראל מתיבא טפה טולד כלדיק ממנה אחר בלבו מי שהוה קדוש ומשרתו קדוש
 יסתכל בכרכים הללו ועל דבר זה נפתח עינו של בלעם (גדה לא) ויש שפרשים שמוס הגין פיוח העין כמו שתרם חונקלוס ו
 שאמר שמוס העין ולא אמר שמוס העינים למדנו שמוסא בחת מעיניו היה : (ד) נופל וגלוי עינים - פשוטו כתרומו שאין נראה
 עליו אלא כליה כשהוא שוכב - ומדרשו כשהיה נגלה עליו לא היה בו כח לעמוד על רגליו ונפל על פניו לפי שהיה ערל ומחוס להיות
 נגלה עליו בקומה וקופה לפניו : (ה) מה טובו אהליך - על שראה פתחיהם שאיך זכוותין זה מולזה : משכנתוהן - חביותן
 כתרומו - דבר אחר מה טובו אהליך - מה טובו חבל שילה וכתיב עולמים בישובן שמקריבין בהן קרבנות לכפר עליהם : משכנתוהן
 אף כשהן חריבין לפי שהן משכון עליכם וחורבןן גברה על הנפשות (יח) של (איוב ד) כלה ה' את חמתו וכמה כלה וינת את בניו :
 (ו) כנחלים נטו - שנארכו ומשכו לנעות למרחוק אמרו רבותינו שדרכותיו של אלו רשע אלו למדים מה היה בלבו לקללם כשאמר
 להשית אל המדבר פניו וכשהקד המקום את פיו כרכם ועין אותן קללות שבקש לומר כולי כדאיתא בחלק (סנהדרין קה) : באהלים -
 כתרומו לשון (תהלים כח) מור ואילות : נטע ה' - בגן עדן - לשון אחר באהלים אנטעה כשמים המתוחין כחלה - (שנאמר
 ישעיה כו) וינתחם כחלה לשבת - ולשון זה אינו דח"כ היה לו ליתקד באהלים אל"ף בחולם - (ע) : נטע ה' - לשון כשיעיה מנסי
 באהלים שנאמר (דניאל יא) וישעיהו אהלי אפדנו : (ז) מדליו - משארותיו - ופירושו כתרומו : וזרעו במים רבים - לשון
 הנלחה

באר רחובות דקרוקי רש"י

דנתחילה סבר בלק שיש כיכולת בלעם לקלל בכניעת שרצה לכן קאמר בלק יקבנו בלשון זנוי גמור אבל עכשיו שזדוני לבלק שאין בלתי
 ברשות עמנו רק ברשות המקום ב"ה לא זיה אותו רק בלשון עתיד ולאו כהכרח רק אולי ירצה בעיני המקום וזהו וקבוחו (דוח ויעיר
 פלוכין איהם פלייכט ווערט גאט וועלן) : וברך דרש"י משנה מלת וקבוחו למלת תיקבנו משום דמלת יקבוחו בעצמה לט
 עבר הוא רק שהיו ויהפכה ללשון עתיד לכן קאמר רש"י תיקבנו הגה לומר כחילו כתיב תיקבנו והיינו עתיד ממש :
 (ז) פירוש הדאשון הוא דעת כל המדקדקי דמדריך המקרא לכתוב וי"ו נוספתנו מנח היין לכתוב בן בעור בן נסור למעין ימין
 אכן לבעל המדרש הגדה נראה דאין נאה להימנא בתורה וי"ו נוספת לכן דרשו ה"י כינוי לנסתר בלעם בנו בעור (ז)
 זון איו בעור) והיינו שהיה כן לנביאות שהיה בלעם מנה בכניעות ובעור לא היה רק פרס היינו חזי מנה בכניעות כלומר שלא היה כל כך נכזי
 גדול

ברור זמן לקדמות קוסמיו נשני למקרא אנפוי למדמי
 עליהו עובדא דעיליא דעבדו פקו : ב וזמף בלעם
 ית עיניו ותיא זר ישראל שרנו לשבטיריו בנמי
 קרשיהו ולא הוון תרעיהו סמוניו כלו קבל פקעי
 תרעיהו ושרת עלוי רוח נביאה מן קדם :
 ג ונטל כחל נבומיה ואמר אימר בלעם בר בעור
 ואמר בקרא דוקיר מן אכרי דבנא סמימא מה דאתכסי מן
 נביא הנה מתגלי ליה ועל דלא הנה נזיר גפיל על אנפוי
 עד זמן דשרי מלאכא לקובליה : ד אימר דשמע
 מימר מן קדם אלדיא תניא דחיוי מן קדם אל שבי הנה
 חמי נכר פשי מתגלי ליה הנה משמשת על אנפוי וננא
 סמימא מרה דאתכסי מן נביא הנה מתגלי ליה :
 ה כמה יאנון תינון כפי מדרשיכוו במשקנא די שמש
 בהון יעקב אברכו ונכמה יאי רינא משון זקנא דמשמע
 בעיכוו ומשקניכוו בתור תור ליה בית ישראל :
 ו כנחליו דמינו דמתגרוו מן הינון בית ישראל תכיו
 עדתיו עדתיו מתגרוו בארלפן אובימא ותי כנפון שחיליו
 על פקטוגי גרוו מן הינון מלמידיהו תברבו תכורו
 בבירת מדרשיהו זיו אפיהו עתר קוז קיעיו דיקרא וי
 בים מינו לבריאת עלמא ומתתינו לקר שבימא דמינו
 וקנטליו על כל אומיא בארנא דליקנוס דשחיליו על
 ברושי בניו : ז יקום קנהו מלביהו ופרנקוהו מנהו
 ובהו יגוי נרעעירי כתי דיעקב ישלטון בעממיו פגיו

ישאל ולא אול הוי מרה בתנה אויל קבל ומו ומו
 למשפאלא בדפירא לתדמרה קסמיא אול דשרו אנפוי
 למדקרא בתנה מדפר להו עובדא דעיליא פקעי למילוט
 עת ישראל :
 ונטל כחל נבומיה ואמר אימר בלעם בר בעור אמר
 בקרא דוקיר מן אכרי מה דאתכסי מן נביא ארנא
 עלוי :
 אימר בקרא דשמע מתגלי מן קדם וי ורי תנא מן קדם
 שבי תנו ונד הורה געי תורה גשפמח על אנפוי ותי
 נבואתא מתגלי ליה ותנה מתגבי על נפשיה דתנא נביא
 בחקרא וסוף נבואתא למתקיימא :
 מה טכיו הינון משקניו דצלי בהו יעקב אברכו ומשקניו
 זקנא דעבדחיו לשמי ומשקניכוו תנור תנור לכוו דבירת
 ישראל :
 כנחליו מתגרוו מן הינון ישראל מתגרוו ערי בערי
 דביתו וקניו שחיליו על מוסעיו דמינו מן הינון
 קרעקוהו סקנו סקרו ומלפי אובימא נתיק שמיא
 דמתת מימרא מן לבית שכינה ליה מן הינון ישראל תנו
 נתימיו עד לעלם יאי ומשקניו בארנא דמינו וקנטליו
 בכריתות :
 יקום מלביהו לקניהו ופרנקוהו מנהו וקרוו ויהו
 ונהו מכנש להו גליתיהו מן קדימא בעלי דביתו
 וקניהו ישלטון באומיא ותימיו מן שארל די חס ער

אג

קמא

באר רחובות דקדוקי רשי

גדול כמו בלעם וכן פקו בניו (וי' וז' ח') צדור במלכות סיהם כלק מנה במלכות וזמור לא היה רק פרס והוא חלי מנה בולעות כלומר סיהם
 כלק חלק גדול יותר מן צמור : (י) דע שאין התרגום מתולק עם הקדר אחר בגוף השורש כי לבנת סיהם הוא השורש שכן רק מתולקום
 כמורלית

רשב"ם

נמתוך כך כתיבתי עליו רוח ה' כלן שרותי סביב שרתה עליו מאסה ודרך חיכה : (ג) שמוס העין - פתוח עין - רואה חרואות
 אלהים כמו שזכרנו עד שישתמו ויסתום : (ד) אשר מחיה שדי יחזה כעמים מופל טובכ פליטה יפעמים גלוי גימס סיום - כי עתה היו נכוחות הללו
 כיום - כמו נפלים על פני המדה כשאל - שוככים : (ו) כחלים נטיו נטיון - תולפים : כחלים - פנו מרואות כחלים
 על מים פת"ל לפי שהוא במקום חטף - כארוס על יפלי מים חכל כחור כארוס קחף - טהור גבורה כחורוס : (ז) וירוס מתנגג
 עלכות

מכלל יופי

אקל כמו קאקליס ואמר כו לשון נמועה כמו דמיליס
 ויטע אהלי אפרני - ירעת הר"ק
 הוא הנקרא בלשון ערב צנדל ובלעו שאנדלוש (ז) וזל
 מים - אף על פי שמים הוא לשון הבוס אמר יזל לשון יחיד
 על הענין - וענין זל קום ענין ההגרה והוא פיעל עומר .
 (ח) (ט) (י) (יא) (יב) (יג) (יד) (טו) (טז) (יז) (יח) (יט) (כ)

ברא
 נתוא
 גלויה
 תחילה
 נברא
 מן
 שכיב
 יעקב
 דברין
 יצב
 זל
 נא
 רוב
 חבלים
 רק ה
 כיו
 כיו גדולים
 עין
 יוספת
 גיו קדושים
 חלום
 חלון כחל
 וס להיות
 חיותין
 שכחות
 חז כניו
 חס כחל
 אהלים
 (גליו)
 שיעה
 ח
 חלון כליו
 דוח ויער
 כעממה
 למעין
 כעור
 כל קני

רבים ויגם מאנג מלכו ותנשא מלכתו :
 ה אל מוציא ממצרים כתועפת ראם לו
 יאכל נויס צריו ועצמותיהם יגם וחציו
 ימחץ : ט ברע שכב בארץ וכלביא מי יקיימו
 מקרבך ברוך וארריו ארוך : י ויתראף
 בלק אל בלעם ניספק את כפיו ויאמר בלק
 אל בלעם לקב איבי קראתיך והנה ברכת
 בך זה שלש פעמים : יא ועתה ברחלך
 אל מקומך אמרתי כבר אבדך והנה מגעה
 יהנה מקבד : יב ויאמר בלעם אל בלק
 הלא גם אל מלאךך אשר שלחת אלי
 דברתי לאמר : יג אסיתן לי בלק
 מלא ביתו כסף וזהב לא אוכל לעבר את
 פי יהנה לעשות טובה או רעה מלבי אשר
 שביעי ודבר יהנה אתו אדבר : ° יד ועתה הנני
 הולך

דיתרביא מבנהו וישלוט בעממין סניאין
 ויתקוף מאנג מלכיה ויתנטל מלכותיה :
 ח אלהא דאפיקינון ממצרים תוקפא
 ורומא דליה ויכלון בגי ישראל נכסי עממא
 סניאהון ובביות מלכיהון יתפיקון וארעתהון
 יחסנון : ט ונוח ישרי בתקוף בארביא
 וכליתא לית דיקימיניה בריכך יהון בריכין
 ולישך יהון ליטין : י ותקיף רוגזא דבלק
 דבלעם ושקפינין לידוהי ויאמר בלק לבלעם
 למילט סניא קריתך והא ברבא מברכת
 להון דנן תלת זימנין : יא וכען אויל לך
 לאתךך אמרית יקרא איקרנד וקא מגעה
 יי מן זקר : יב ויאמר בלעם לבלק הלא
 אף לאונדך דשלחת לותי מלילית למימר :
 יג אסיתן לי בלק מלי ביתיה כסף וזהב
 לית לי רשו למיעבר על גזירת מימר
 דני למעבר טבתא או בישתא מרעותי דמליל ייתיה אמליל : יד וכען הא

דיי למעבר טבתא או בישתא מרעותי דמליל ייתיה אמליל : יד וכען הא

אנא רשי

הכלה הוא זה מרע הזרוע על פני המים : וירם מאנג מלכו . מלך ראשון שלהם יכבוש את אנג וולך עולק : ותנשא מלכותו
 של יעקב יותר ויותר שיבא אחריו דוד ושלמה : (ח) אל מוציא ממצרים . מי גורם להם הגדולה הזאת אל החיובים ממצרים כתוקף זרוע
 שלא יאכל את הגוים שהם צריו : ועצמותיהם . של צרים . מכחם פתר כו לשון שפירה וכן (צפניה ג) לא גרמו לסקרוק
 (יחזקאל כג) את חרסיה תגרמו וחצי חומר לשון עגם הוא שתגרר הכסר כמנינוסטיס והמוח שפניו וטעמיד העגם על ערמימותו :
 וחציו ימחץ . אונקלוס תרגם חנין של צרים חלוקה שלהם כמו בעלי חיים מרי פלוגתא . (ס"א לשון חלוקה ונחמיה וכן) ימחץ לשון
 (שופטים ה) ומחלה וחלפה רקתו שיחלו את ארצם ויש לפתור לשון חניס עמש חניו של הקב"ה ימחץ כדומם של צרים יטבול ויכבד כדומם
 כמו (תהלים ס"ה) למען תמחך רגליך וזינו וז מלשון מכה כמו ונחמתי שהלכתי כדס נראה כאילו מחץ ונגוע (כ) :
 (ט) ברע שכב בארץ . כתרנו מוי יתשבי בארץ ככה וכנכורה : (י) ויספוק . הכה וזעלו : (יג) לעבור את פי ה'
 כאן לא נאמר אלהי כמו שחמק בראשונה לפי שידע שבאש שהק"ה נגטרד : (יד) הולך לעמו . עתה הריני כשאר ימי שמתלק
 הקב"ה

באר רחובות דקרוקי רשי

בהוראת הנקודה לדעת התרגום דחתיגם על משכנותיך בית מישרך וחינו חניוחד (כל"א דין רואונג היון מן ישראל) לאוזה חיריק המ"ם
 מוקדמה מלשון משכן אבל להדבר אחר תתחלף חיריק המ' לפתח כל' כתיב משכנותיך מלשון רז"ל משכוננו של לזה סיד מלוח זה שמיים
 לפי שהן יושבין עליהם :
 (יט) משמע דרעה לומר כיון שהלשון יחיד אהל האל"ף בחילס לכן גם בריבוי דייני ליידי בחולם האל"ף זה הוא נגד האמת כי מלת אהל
 הוא על משקל קדש וכמו דחמרינן ממלת קדש בריבוי קדשים ומשנה בחולם לקיין חטף חמרינן כמו
 מעלת

ממארת דמילוד עליהון גימ חקבא בדיבית עקלק נחורוס
 ער אגג מלכידיו רבין דייחוס עלוי ותקטיל מניה
 מלכותיה : ה אלקוזא דאפיקינו פריקין סמפרכים
 תוקפא ורומא תרשבחמא ונברחמא דיליה ישיצית אומיא
 בעלי דבדיהון ותוקפיהו תבר וגידי סתנת פורענירניה
 יגרי בהון וישיציתו : ט גימין ושרין פאקא רבלימא
 דבר דמיד מאו יקמיניה סבבדיהון יהו ברין כמשרה
 נכניא ספריהון דישראל וקלטטיו יהו לישין דבלעם בר
 בעור : י ותקף רוגא דבלק דבלעם וטפת ית ידו
 וצמר בלק דבלעם למילט פנאי דבןמיד והא דקרא
 מקרבת להון דגו תלת זמנין : יא ורדון ערוק לך
 לאתרך אפרית געוקרא אפרגך והא קנע יי דבלעם מו
 יקרא : יב וצמר בלקעם דבלק תלא עם אנדוד דשברת
 קורטור דיליה כסף ודחב לית לי רשו למעבר על גיבת
 יי ותיה אמליל : יד ורדון האנא מתפני ואויל לעמי
 איתא אימלכנד איל זמין פונקין רבני בהון גשיא
 ממשעיתא ודין מפקרא ומישפתיא בקציר מו טיקהון ונתון
 עמא

אגג מלכיהון בעמלקארה ותתרכב מלכותיה דמלקא
 קשיחא :

אלהא דפרק ואפיק ותהון פריקין מארעא דמצבנים תוקפא
 ותושבחה ורוממחא דידיה : בליו גני ישראל על בעלי
 דבדיהון ותוקפיהון : פלגיו וגידיהון תקטלו ומוקריהון
 יקלגין :

הא עמא האליו פאקיא שרין וקצריחמא מיתגברין מו
 דכריד ותכוו ישראל יהו מכוכב במשיה נביא ספריהון
 דישראל ומו דליט תכנו יהו לוט דבלעם בר בעור :
 ותקף רוגא דבלק על בלקעם וטפת ידו וצמר בלק
 דבלעם למילט שגאי דכרית ימד ודחוד דברקא :

אם יתן לי בלק מלא
 קרטר דיליה כסף ודחב לית לי רשו למעבר על גיבת
 יי ותיה אמליל : יד ורדון האנא מתפני ואויל לעמי
 איתא אימלכנד איל זמין פונקין רבני בהון גשיא
 ממשעיתא ודין מפקרא ומישפתיא בקציר מו טיקהון ונתון
 עמא

ירושלמי

ורדו הא אנא אול לנת עמי איתא קצו אערין יתך עיצה
 די

באר רחובות דקדוקי רשי

ממלת אהל כרכוי אהל'ם לכן נראה שרר ואמת דכן ביה גרסת רש"י ולשון זה אינו דאס כן היה לו לנקוד כאלהים ותולא מיד ואלו
 מניה הכין דדעת רש"י האל'ף המולס אלל אינו כן דעת רש"י דאס כן הוה לנקוד האלוף כקמן חטף פארה לים
 כמו קדשים : (כ) רעה לומר כדעת התרגום כמלת ה'ציו הוא השרש ה'צה (כל'א טיילין) וגם ימתן כמו ומחלה והוא גס כן
 ענין מלוקא וכיבור הפסוק כן ומצוי (זין העלפט ימתן ויערט עד טיילין) ולדעת שנייה מורה דגש הנד' חמרון
 די

רשבים

מלכות שאל - כל מלכ' עמלק נקראין אנג כמו כל מלכי מצרים קרוים פרעה - מלכי פלשתיים אבימלך - ואל ירושלים מלכי דוד כי הכינו
 נדק - (ח) תועפות חווק כמו ותועפות הרים לו : (יד) איענך ענה להכשילם - לטי דעתי - אשר יעשה העם - הוה לעמך
 באחרית הימים - אבל עתה בקרוס בחיך לא תיהא מהס - וו הוה הענה הן הנה היו לכני ישראל בדבר בלעם - וגו' ואלן סתם משה
 את העלם לטי שכלתא חתרה בלעם לבלק ולא מודעה העלם עד שפרשה

מכלל יופי

אחר שאל שכת דוד ושלמה כמו אחריו וכן כתוב וידע דוד כי הכינו
 ה' למלך וכי נשא ממלכתו :
 (ח) (יגרם) - ישבר הגרמים : (וחציו ימחץ) - פירוש
 ובחציו ימחץ : (י) (אף בלק אל בלעם) - כמו בבלעם
 (ויספק את כפיו) - ענינו הכות כף אל כף או על ענין אחר :
 (יא) (ברח לד) - כתב הריק'ם כי פירושו מהר לברית
 כי א"י בריחה ממש אלא על סכנה נפש :
 (יב) איעצך הטעם אנדי לך הענה אשר יען החללים שיעשה
 העם הוה לעיך סתרות הימים כענין זאת
 הענה היענה על כל הארץ שמינו ענת ה' אשר יען על אדום ואחר
 איענך כי השוח' ענה יקרא טוין - או פירושו לכה איענך עלה תגור
 מישראל לטי ענה שיעשה העם הוה לעיך יהיה פא דית הימים -
 דרכו יצו

ירום מלכו - רמו לשאל המלך הראשון שבינה את אנג
 מלך עמלק וקרא אמו קודם שטל יוכי כה חור ה' לחימתו
 לברא הוה הן מלכות דודית יוכי שמו ירבים כן כדרך כבוד -
 וטעם ותכח מלכותו ככניאם אל ישראל שתכח מלכותו יותר ויתר

הולך ולעמי לכה איצעך אשר יעשה העם
 הנה לעמך באחרית הימים : שו וישא
 משלו ויאמר נאם בלעם בנו בער ונאם
 הנבר שתם העין : שו נאם שמע אמרי
 אל וידע דעת עלין מחזה שדי יחזה נפל
 ונלוי עינים : יו אראנו ולא עתה אשורנו
 וקרא קרוב דרך כוכב מיעקב וקם שבט
 מישראל ומחץ פאתי מואב וקרקר כל
 בני-שת : יח והיה אדום ירשה והיה
 ירשה שעיר אימו וישראל עשה קיר :
 יט וידע מיעקב והאבד שריו מעיר :
 כ וירא את-עמלק וישא משלו ויאמר
 ראשית גוים עמלק ואחריתו ערו אבך :
 וירא

אנא אויר לעמי אחרתא אמלמוך מדר
 דתעביד ואחרילך מה-דיעביד עמי קדין
 לעמך בסוף יומיא : שו ונטל מתגיה
 ואמר אימר בלעם בריה בעור ואימר נברא
 דשפיר חזי : שו אימר דשמוע מימר מן
 קדם-אל וידע מדע מן-קדם-עילאה חיו
 מן-קדם-שדי חזי שכיב ומתנלי ליה :
 יו חזיתיה ולא כען סכיתיה ולא איתוהי
 קריב בדר-יקום מלקא מעקב ויתרביא
 משיקא מישראל ויקטור דברבי מואב
 וישלוט בכל-בני אנשא : יח ויהי אדום
 ירשא ויהי ירשא שעיר לבגלי דבבוהי
 וישראל יצלה בנכסין : יט ויחזות קו
 מדבית יעקב ויבד משניב מקרית עממיא :

כ וחזא ית-עמלקאה ונטל מתגיה ואמר ריש-קרביא דישראל הנה עמלקאה וסופיה לעלמא

רשי

הקס"ה מעליו : לכה איצעך . מה לך לעשות ומה הוא העצה חלתיים של אלו שזכר ומה הוא כו' כדאיתא בחלק (סנהדרין קה) מדע
 סכלעם הטיח עצה זו להכשילם כוונת שהרי נאמר (במדבר לא) הן הנה היו לבני ישראל כדבר בלעם : אשר יעשה העם הזה לעמך :
 מהר הקרי הוא זה איצעך להכשילם ואומר לך מה שהן עתידין להפעל לזכות כדאחרית הימים : (שו) וידע דעת עליון . כען
 השעה שכוועם כה : (יו) אראנו . רואה אני שחזו של יעקב ונדולתן אהל לא עתה היא אלא לאחר זמן : דרך כוכב . כתרונות
 לסוף (איכה ב) דרך חפתו שהפוכ עובר כחן וכלעו דייט'נט כלומר יקום מול : וקם שבט . וכן יודע ומושל : ומחץ פאתו מואב .
 התרגום ושיקרא קיר העברי ויקטורכו' : (ז) ומחץ פאתו בוראב . זה דוד שנאמר בו (שכואל ב ח) הסכב ליתס חרנה וידע שני חכמים
 להטיית גוי' : וקרקר . לשון קורה כמו (מלכים ב יט) אני קרתי (ישעיה נא) נקבת בור נוקרתם (משלים) יקרה עורכינתל
 קרוי יד כלעו (כא) : כל בני שת . כל החיות שכולם ילאו מן שת כנו של חרם הראשון : (יח) והיה ירשה שעיר . לחיוב
 ישראל : (יט) וירד מיעקב . ועוד יהיה מושל אחר מיעקב (כ) : והאבד שריו מעיר : מעיר הכוונה (סכדוס)
 ועלמך המשיח אומר כן שנאמר בו (תהלים ע"ב) וירד מים עד ים (עובדיה א') ולא יהיה שריו לכית עשו :
 (כ) וירא את עמלק . נסתכל כמורעמות של עמלק : ראשית גוים עמלק . הוא קדם את כלם להלחם כישראל וכן תרגם
 אונקלוס

באר רחובות דקדוקי רשי

כדא' חזעית השורש וטרשו ח'צ'ן (כל"א פילין) וזלת ימחן הוא ענין כביעה וחלוי (וימי פילין ימחך ווערטער פארביין) :
 (כא) לאו רנה לומר סיחיו כולם שורש חחדרה חינוכי כחלת קרקר הוא השורש קיד וכחלת קרתי הוא השורש קור וזין נוקרתם
 הוא השורש נקר וכן כחלת יקרוה אלא רנה לומר כולם המה ענין אחד : (כב) כדו' דלא תטיע לומר כוללת ויהי
 מעיקב הוא השורש ח'צ'ן מענין ירדה חס ושלום לכן האמר דש' ועוד יהיה מושל אחר ורנה לומר ח'ן' ד הוא לשמוע וטרשו ח'צ'ן ונעלה הו'
 כמון

עמא דרין וינקרו וישתין ויבריו וישמשו עמהו ויכפרו
 באלההו וימסרוו בידך בשעא קלילא ויפדרו מנהו
 מניאו בכם במה דרין עמידו הינו דושלטו בעמך בסוף
 עקב ימיה : טו ונטל סתל נבותיה ואמר אמר
 בלעם בר בעור ואימה גברא ונקר מן אבוי דנניא סתימא
 מה דארכסי מן נביא הנו סתגלי ליה : טז אימה
 וישמע מימר מן קדם אלהא נבע שעמא דרמה ביה
 אלהא עלאה דחיו מן קדם שבי חמי וכד הנה בעי דתגלי
 ליה הנה משפטח ונפל על אפוי ונניא סתימא מה דארכסי
 מן נביא הנה סתגלי ליה : יז חמי אגא ליה וליתיה
 דרו ססתכל אגא ביה וליתיה מקריב בה ימלוד מלוד
 מקיפ מדבית יעקב ותבגי משיחא ושיבט מקיפ מישראל
 ונקטול דברגני מנאבא וירנן כל בני דשח משירימיה
 ונניא בעמדין למסדרא סדרי קרבא בישאל ונפלו ופגיהו
 כלהו קבמו : יח ויהו אדוקאי קריבין ויהו סתיבין
 בני דגבלא מן קדם ישראל סנאיהו וישראל יתקפו
 דנקמו וירחניו : יט ויקום שליט מדבית יעקב ויבדי
 וישירי שינבחה דמשמיה מן קרשטי נטיגי קרהא תיבא
 ויצד ויחריב קרבא מרודא דקיסרין מקיפ קרו עמטיא :
 כ ותמא ית דבית עמלק ונטל סתל נבותיה ואמר
 שירוי אומיא דאניהו קרבא קרבית ישראל הינו דבית
 עמלק וסופיהו קימי מלקא משיחא למסדרא סדרי קרבא

ר' מעביר בעמא האילין חטי ותחו ואן לא לית את
 שליט בעמא האילין בכם עמידו הינו עמא האילין
 משלוט בעמך בסוף עקב ימיה :
 ונטל סתל נבותיה ואמר אמר בלעם בר בעור ואמר
 גברא דקרי מן אחוי מה דארכסי מן כל נביא סתגלי עלוי :
 אמר גברא דשמע ססתל מן קדם : וידע דעו מן קדם
 עליות דתור מן קדם עדי הנה הו וכד הנה בעי הנה
 משפטח על אפוי ונניא נבואתא סתגלי ליה ונה סתגלי על
 בפשיה דהוא נפיל דברגא וסוף נביתיה למתקיימא :
 חמי אגא ליה ולית היא דרו וסתכל אגא ביה ולית היא
 קריבא עמיד למקם מלך מדבית יעקב ופריק ושליט
 מדבית ישראל ונקטול מקיפ מנאבא וירנן וישירי כל
 בני מדינא :

ויהו פריס ורמי טורא דגבלא לבעלי דבניהו וישראל
 יתנקרו סתל מקיפ :

עמיד מלך למקם מדבית יעקב וישירי ית כל מה דמשפיה
 מן קרבא תיבא ותמא ית עמלקא גנטל סתל נביתיה
 עאמר שירוי אומיא דקדרר קרבא כל קביל ישראל הינו
 דבית עמלק ובעמקא בסוף ימיה הינו ופדרו לקבליהו
 סדרי קרבא וסופיהו לאבדו יהו ואבדוניהו עד לעלם :
 ותמא

רשב"ם

משה סענת האורן : (י) אראמו ארואה עתה יעסיו את העתידות ולא עתה יהיה : כל בני שתלמי הפסע והמלך המשיח :
 (יח) ירשה כחוטתה כפז סענה אירטיר"א : (ע) וירדו יעקב ייחיה רודה ככל המלכות איש מעקב
 והאמר עירי מעיר מלחום ככתוב ולא יהיה שרוד לבית עשו כי י' דבר : (כ) וירא את עמלק ממקום שהיה סס טעס רואה
 אותם

מכלל יופי

הנה לא הוב מעקב וי שהם
 ורס כל החומות או המדינות
 שבעולם עד היום ולזה יחוייב
 שניה שגל המלך המשיח אשר
 חתמו תקום ביאתו לאמר
 זאת הנכוחה :
 מענין תהליס יא כי השתות
 למי שפירש אורו
 יסודות כלומר שיררום
 המדינות או יהיה בני שת
 כמו בני אדם כי ממנו נתקיים
 העולם : (יח) (ירשה)
 חאר וכן והיר
 ירשה ופירושו יהיה ירושה
 שער לאויביו : (עשה חיל)
 אוממו ורכוש : (ט) (וירד מעקב)
 פירושו הממשיח :
 (כ) (ראשית גוים עמלק)
 פירושו כתר גומו ורבי
 יונה פירש הגדול שבהם וחשוב : (עדי אבד)
 בתוספת
 יוד

עמ
 משה סענת האורן : (י) אראמו ארואה עתה יעסיו את העתידות ולא עתה יהיה : כל בני שתלמי הפסע והמלך המשיח :
 (יח) ירשה כחוטתה כפז סענה אירטיר"א : (ע) וירדו יעקב ייחיה רודה ככל המלכות איש מעקב
 והאמר עירי מעיר מלחום ככתוב ולא יהיה שרוד לבית עשו כי י' דבר : (כ) וירא את עמלק ממקום שהיה סס טעס רואה
 אותם
 מכלל יופי
 ורובינו ו' לאמר חתמו לעת שליחות הנשים להכשיל כמות וכע' א
 של פירוש וכן כתוב הן הנה היו לבני ישראל כדבר בלעם למסר מעל
 כה נחם כן הוא נקרא קר לכה איענך מה תעז ויודיעך את אשר
 יעשה בכם הנה ליענך בחסרית הימים :
 (י) (אשורנו) : ענין הכסה ועיון : (בב) ענינו
 הלך מלשון בב והוא עבר במקום עתיד : (כוכב)
 דמה המלך לאויב גדולתו ומעלתו הרמה לכוכב :
 (פאתי מואב) קעה כל דבר וסופו יקרא פאת : (נקרשה)
 מהדגוש ושרשו קיר וכא כפל הפאו והלמד ופא
 הפועל פתוחה ומשפטה בחירק אבל התנויעות משתנות
 בהרבה מקומו וענינו הריסות הקיר כמו שהוא משרש כסיר
 השרש כן וקרקר הורס הקיר : (כל בני אשת) יש מפרשים
 (*) (*)

במדבר כד כה בלק

אונקלוס

בא וירא את תקיני וישא משלו ויאמר
 איתן מושבך ושים בסלע קנף : כב כי אם
 יתה לבקר קין ערמה אשור תשבך :
 כג וישא משלו ויאמר אוי מייחיה משמו
 אר : כד וצים מתי וענו אשור וענו
 עבר וגם הוא ערי אבר : כה ויקם בלעם
 וילך וישב למקמו וגם בלק הלך לדרכו :
 פ א וישב ישראל בשטים
 ויחל העם לזנות אל בנות מואב : ב ותקראן
 קעים לזבחי אלהיהן ויאכל העם וישתחוו
 לאלהיהן : ג ויאמר ישראל לבעל פעור
 ויחר
 ויאכל עמא וסגידו למענותו : ד ואתחבר ישראל לבעלא פעור ותקף רוגזא ביי
 בישראל

לעלמא זיבד : כא והוא ות-שלמא
 ונטל מתליה ויאמר תקיף בית מושבך ושי
 בכרך תקיף מרוכך : כב ארי אם יהי
 לשיצאה שלמאדה ערמה אתוראדה
 ושבוקך : כג ונטל מתליה ויאמר ווי לחיביא
 דחזון כד-יעביד אלקא ות-אלין :
 כד וסיעין ויצטרחון מרומאי ויענון לאתור
 וישתעבדון לעיברי פרת ואף-אנין לעלמא
 זיבדון : כה וקם בלעם ואל ותב לאתריה
 ואף-בלק אול לארמיה : א ויתב ישראל
 בשיטין ושרי עמא למטעי בתר בנת-
 מואב : ב וקראה לעמא לדבחי מענותון
 ויאכל עמא וסגידו למענותו : ג ואתחבר ישראל לבעלא פעור ותקף רוגזא ביי
 בישראל

דשי

אונקלוס ואחריתו ליאכד בידים שנתאר (דבריוס כה) עמחה את זכר עמלק : (כא) זירא את תקיני . לפי שהיה קיני תקיף אלל עמלק
 זענין שאתר (שמואל א טו) ויחר שאל חל תקיני וגומר בזכירו אחר עמלק כגדולתם של בני יתרו שאתר בהם (ד"ה אב)
 תרעמים שמעתי סוכתי : איתן מושבך . תמה לני מייקו זכות לכך הלא אלה עמי היית כעגל (שמות א) הבה נתחכמה לנו ועתה
 כתישבת כתיקן ומעו של ישראל : (כב) כי אם יהיה לבקר קין וכו' . אשרין ענתקת לתוקף זה פליכך כטרד ענד מן העולם כי אף אם
 אלה עתיד לגלות עם עשרת הסבטים ותהיה לבקר מעוקם שנתוספת סמי-סכך : ערמה אשור השבך . עד היכן הוא עמלה אותך
 סמא לחלח ומכור אין זה טרוד מן העולם אלא שלטול ממקום למקום תשוב עם שר הגלות : (כג) וישא משלו וכו' . כיון שהזכיר
 אלה שכית אשור אחר . ארמיה ויהי ששומדאל . מי יכול להחיות את עמנו וזמנו את אלה של ימים עליו הגוד את אלה שיעמוד סכחתי
 ויככל את כל האומות ועוד יכאליס מד כתיס ויעכרו כתיס שהן ארמיות כדרכות גדולות על אשור : (כד) וענו אשור . וענו אותם
 סכעכר סכר : וגם הוא ערו עובר . וקפי דניאל (דניאל) עד דקטילת חיות אוהבד-זמיה : וצים . סעכות גדולות כדכתיב
 (ישעיה לב) וי אדיר וכוהי רפתא : (א) בשטים . כך עמה . לזנות את בנות מואב . עלידי עגת כלעם בדלית' בחלק :
 (ב) וישתחוו לאלהיהן . כשתקיינרעליה ולומר לה הפעמי לויחיה וזיחה לודמות פעור מחיקה וזוהרת לו השתחוו לזה :
 (ג) פעור . על-סם שפוערין לסגידו פיעור ומויחין רעיו היא עשדתו (כז) : ויחר חף' בישראל . שלמבס ענפה קח

באר ורחבות דקדוקי דשי

כסוף סרס כדן כל אורש שמופה ה"א ירך (אין גוועלטגער) כמו כי הוא רודה בכל עבר סכר : (כג) דצה לחון
 לטו חמלת כשב כספ מנינו לפינמיס השי"ן קודם סבי' תולפעמיס הכי"ת קודם השי"ן כן הוא גמי בחלת פעור חף דכתיב השי"ן
 קודם סבי' סכל תקוס כדון כללו הר"י סכתובה קודם השי"ן וכללו כתיב פרוצ' מלשיך ופרע רלש האשקוהימו ענין גלויה סכתב על סם
 ספורעין וכו' :

דשבים

לוחם : דאשית גויס לערנמו : (כא) איתק עוסכ כסכר אלה שזיתן יהא מוסבך יהיה כלעל קק קייס . לא יהיה כמו אלה זכוכר אלל אלה
 זיהי לכער קין עד תקוס רתוק (כב) אש-אשור . תשכך מלכות אשור וכלה איתק כשבי : (כג) או עי יחיה מעני מלך הסתיח בסומו הקב"ה
 אלה הדכריס שקרקר כל כתי : (כד) וליס כמולי חריר דרותן כלע"והוא כוהניגדונה : (ג) ויחר חף סכתמילה טנפה בעם
 ענוקע

עם כל בני מדינתא עם דבית ישראל כרס סופיהון דאליו
 ודאליו עד עלמא יהון לאוקנא : כא ותקא ית
 יתרו דמתגור ונטל ממל נכוחיה ואמר מרה מקיף הוה
 בשוריה די שריק בקקכיא דטיקיא מדורך : ככ ארום
 אין יתגור למתגי לבתא כניו דעלמא עד כדי יתה פנתריב
 מלקא דאתור וישבי יתך : כג ונטל ממל נכוחיה
 ואמר ווי מאן ותקמם כופס דיתגלי מימרא בני לביתו אפר
 טב לצדוקיא ולמיתרפא מו ב'שיעיא וקפסתה איתמיה
 ומלקיא ומקרי אליו באליו : כד ויציו ויצטרחו בקמי
 ויניא ופקרו באקלוסיו פניאיו מן למברגיא ומארע אטליא
 ויצטרפיו כלניו דיקרו מן קוסטנטינו ויצערו לצתורא
 ויצעברו כל בני דעבר כרס סופיהון דאליו ואליו למיפל
 קוד מלקא משתא ויהוון עד עלמא לאוקנא : כה וקם
 בלעם ואול ותב לצתריה ולחוד בלק אול לאורחיה ואקים
 ופנאו ופנו יצי בסינו בקציר מן טיקהן במילכת בלעם
 בשיעא בפרשת אורקהא : א ויתבי ישראל בצתריא
 דתנה בתקרי שטין על שטותא וקלקלא דתנה ברוון
 דשריאי עמא לאופסא קרדשתרוו ולמפער עמיהון
 לקופסא דפער ולמטצית כתר בגת מואבאי דמפקו ית
 טיפסיה דפער מותמי פסקיהון : ב דקראה לעמא
 לבתמי טענותהון ואבלו עמא בפרגוניהון וסדרו

ותקא ית שלכיא ובלל כקחל נביתיה ואמר בת מקיף
 הוא מישוריה ושויה בבקרת בית מדורך :
 ארום אין יתו שלמנא לבנה עד בגו אהרנא אהרנא
 שכנורד :
 אליו מו יתו פריושו מימרא בני לביתו אפר טב לצדוקיא
 ולמיתרפא מרשיעא :
 ופקרו אובלוסיו פניו דלדוקיא מן קריתא ברמא ויצרפהו
 עיקרהון ליניו פניו מן קריתא וישעברו אתמרא
 ויצערוו כל בני עבר נברא כרס סופיהון דאליו ואליו
 לצדוקיא יתו ואוקנא עד לעלם :
 וקם בלעם ואול ותור לצתריה ולחוד בלק :
 ית בנתהון דמדינא בקולין מבית ישימות עד טור פלגא
 ירושלמי
 ושרון ישראל בשיטין ושרון עמא למנא עם בנתהון
 דמואבאי :
 וקריו לעמא לדמחי טענותהון : ואדקרו ישראל לפלח
 טענותא פער ותקרי רוטא בני על ישראל :
 ואמקברו עמא בירי ישראל בבבלא
 פער

מבלל יופי

ודולעת רבי יעקב בן אלעזר הוא שם כפלים שמואל ט"ו
 זאת ה'ימר החרמנו :
 (כא) דיקני . עשפת יתרו שאלמר וזכר הקני כמרדמקין
 מכני חוככ חותן משה וטיב איתן מושכך שתסור
 יתיר ותוך עמלק מן תפסה עמו ותשים כסלע איתן מושכך עם
 ישראל כי חסי יהיה לבער קין בלומר אל תפחד ככוףך בישראל כיהא
 תהיה לבער עמא כי כל ארץ יגלו את ישראל יבערו את הארץ ויושב
 עד תתאזר תשכך לחימה אותך לעולם כי תבאל עסישראל ואם
 בייט יושב בתוך עמלק הית אחריתך עדי אוכר עמו וכן עד עתה
 תחף לנחת עד טיה כסורי לכלימה כחישב מתי . אוהו כחיו ואחר
 חס הוא ונתנו מזה לומר עדמקיעל ויגדל השכיח אשר תשכך
 או יגדל מזה לך כלום כי לא תחבר כחזה היית אויב כעמלק : והרדיו ח'
 ער לטענה קני הוא אוד עעשרה עמוין שנתן הקב"ה לחכמה מלותם
 פלגה של כסו ישראלית הקני ואת הקניו ואת הקדמוני וכן
 יתרום חכמים קני המוכר בחכמה וכמוקום סוד כסיהם כסיה
 הלתה וזמרו רבותינו לבלאן הפלג עמתינ שהם עמו ומואל וזרעם

זכר כסותו ואת אדום ומואל זכרטי סוד עמון ופירש איתן
 מושכך האם תחזוק שתכלל כמקומות הסוקים אשר כהם מושכך כאשר
 תכל עלין הגזירה האלהית ויהיה לבער קין מן הארץ עד כמה וזמן
 תחזוק ששטקן אשר להוליקן כשכיחמת כנינים מועזים יגלגל
 ויסכך מארץך :
 (איתן) . שם התואר : (ושים כסלע) . בנה המכצר הגבוה
 לסלע לפי שרובם נבנים על סלע וכן דעת ההרגום ושון בסכך
 תקיף מדורך : (כב) (כיאסיהיה) . ענינו באמת כלומר
 בו באמת יהיה לבער קין לרבי זוגת החסיד בשערי השוכר
 בכאור כת ליצינים : (לבער קין) . ענין הכרתה והסרה :
 (כד) (ויצים) . שרשו ציה והגפרר צ"ו והראוי בקסוף
 צייים . בהראות הויד כמו צייים צייים אלה
 שגפררה כמו שמואל יג
 פים והויד יוד הרבים וזר השרשגפל וענינו ספנות :
 ביה (ג) (ויצמר) . ענין חכור והבוקר והנעמרים
 והוקש

וַיְהִי־אִף־יְהוָה בְּיִשְׂרָאֵל׃ ד וַיֹּאמֶר יְהוָה
 אֶל־מֹשֶׁה קַח אֶת־כָּל־רֵאשֵׁי הָעָם וְהוֹקֵעַ
 אוֹתָם לַיהוָה נֹגֵד הַשָּׁמַיִם וְיֹשֵׁב תְּרוֹן אֶף־
 יְהוָה מִיִּשְׂרָאֵל׃ ה וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל שְׁפָטֵי
 יִשְׂרָאֵל הֲרֹגוּ אִישׁ אֶנְשֵׁי הַכֹּהֲנִים לְבַעַל
 פְּגוֹר׃ ו וְהָתָּה אִישׁ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל בָּא וַיִּקְרַב
 אֶל־אִתּוֹ אֶת־הַמְדִינִית לַעֲיִנִי מֹשֶׁה וּלְעִינֵי
 כָּל־עַדְת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל וְהָמָּה בָלִים פָּתַח אֶהְלֵךְ
 מִפְּטוֹר מוֹיֵד׃ ז וַיֵּרָא פִּינְחָס בֶּן־אַלְעָזָר בֶּן־אַהֲרֹן
 הַכֹּהֵן וַיִּקַּם מִתּוֹךְ הָעֵדָה וַיִּקַּח רֶמֶס בְּיָדוֹ׃
 ח וַיָּבֹא אַחֲרָיִם־יִשְׂרָאֵל אֶל־הַקֶּהֱלָה
 וַיִּדְקַר אֶת־שְׁנֵיהֶם אֶת אִישׁ יִשְׂרָאֵל וְאֶת־
 הָאִשָּׁה אֶל־קִבְּתָהּ וְתַעֲצֹר הַמִּנְפֶּה מֵעַל בְּנֵי
 יִשְׂרָאֵל׃ ט וַיְהִיו הַמֹּתִים בַּמִּנְפֶּה אַרְבָּעָה
 וְעֶשְׂרִים אֶלֶף׃

מפטור

ומפטורין נהיה שארית יעקב . במטובה פיוסוה' : ק"ד .
מנחת . סימן :

בְּיִשְׂרָאֵל׃ ד וַיֹּאמֶר יְיָ לְמֹשֶׁה דַּבֵּר יְתִיב־לְךָ
 רִישֵׁי עַמָּא וְדוֹן וְקַטוֹל דְּחִיב־קַטוֹל קְדָם־יְיָ
 לְקַבֵּי־ שְׁמַשָּׁא וּיְרַזֹּב חֲקוּף רֹגְזֵי־דְּיְיָ
 מִיִּשְׂרָאֵל׃ ה וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה לְדִינֵי יִשְׂרָאֵל
 קַטוֹלוּ נְבִר נְבִרוֹתֵי דְאַתְחַבְרוּ לְבַעַל־פְּגוֹר׃
 ו וְהָא נְבָרָא מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶתָּא וְקָרַב
 לְנִתְאַחוּתֵי יְתִיב־דְּיְיָ לַעֲיִנֵי מֹשֶׁה וּלְעִינֵי
 כָּל־כְּנִשְׁתָּא דְבְנֵי־יִשְׂרָאֵל וְאִינּוֹן בְּכַן בְּתַרְע
 מִשְׁכָּן זְמַנָּא׃ ז וְהוּא פִּינְחָס בְּר־אַלְעָזָר
 בְּר־אַהֲרֹן כַּהֲנָא וַיִּקַּם מִנּוּ כְּנִשְׁתָּא וַיִּקְסֵב
 רוֹמְחָא בִּידֵיהּ׃ ח וְעַל בְּתֵר נְבָרָא־בְר־
 יִשְׂרָאֵל לְקוֹבְתָא וּבֹזַע יְתִיב־רוֹוְהוֹן יְתִיב־נְבָרָא
 בְּר־יִשְׂרָאֵל וְיִתְאַתְתָּא לְמַעְהָא וְאַתְחַבְרוּ
 מוֹתָנָא מֵעַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃ ט וְהוּוּ דְמִיתוּ
 בְּמוֹתָנָא עֶסְרִין וְאַרְבַּע אֶלְפִין׃

פ פ פ

וּמְכִילִי וְיִי־עַם־מִשְׁרָה לְמִימֹר׃
 יֵא פִּינְחָס בְּר־אַלְעָזָר בְּר־
 אֶהֲרֹן כַּהֲנָא אֶתִּיב יְתִיב־חִימֵי מֵעַל בְּנֵי־
 יִשְׂרָאֵל

וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר׃
 יֵא פִּינְחָס בֶּן־אַלְעָזָר בֶּן־אַהֲרֹן
 הַכֹּהֵן רִשֵׁי

ועירא

(ד) קח את כל ראשי עם . (סנהדרין לה) לשמוט את העובדים לפגור . והוקע אותם . את העובדים : והוקע . היא תלייה כמו שחזינו כגון
 שאלו (שמדא בא) והוקענו לה' וגם תלייה חפזות בע' א' הסקילה וכל הנסקליון כתיבין : נגד וישכשך בעין כלל . ונ' א' השם מודיע את
 החוטא העין נקבל ונכנודו והחזיקה ארשת עליו : (ה) הרגו איש אנשיו . כל אחד ואחד נודיעו ישראל היה הורג שנים ודייני ישראל שמת
 רכוב וסחנת חלמים כדליתא כס' הדרין : (ו) והנה איש מבני ישראל בא : כתקלו שבעו של שמוען חנג זמיר שהיה נשיא שלום אמון
 לי אגודתוין במיתתו ואתה יושב וכו' כדליתא באלו הן הנשרפין כסנהדרין (סנהדרין פו) : את הסדיניה . כוכיכת לור : לעיני כישיה .
 חתיו לו חסה ונחמרה או נוחתת אס תחמר אסורה בת יערוני התירה לך וכו' כדליתא התם : והמה בוכים . כתענוה עוטה הלל
 ס"ח (כל הכועל חרמית קלחיס פונעיס טו) גיעו כולם בכביה . כעגל במד נוסה כנגד ששים ריבוא שנאמר (שכוח לב) ויסחן עש חשרון
 וגו' וכחן רפודיו חלל כדו שיבא פינחס ויטול את הראיו' (סנהדרין שם) : (ז) וירא פנחס . (שם) ראה מעשה ומכר הלכה
 חור לו לנוס ערוכלי מוען הכועל חרמית קלחין פונעין כחור לוק' ריניא דאגרתא חיה ליהו פרונקח חיד ויקח רומח בידו וגו' :
 (ח) אל הנכה . חלהאל : אל קהח . כמו הלחיים (ס"ח חלה הקיבה) והקיבה כיון כתיב זכרות על זמירי ונקבות של ורלו
 כול . שלא למנס הרגם והרכה נסים כעגלו כולי כדליתא התם : (סנהדרין שם) : חסלת פרשת בלק
 (יא) פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן . (סנהדרין פכ סוטה מב) לפי שהיו השבטים נכזים חיותו הרחיק כן מוטי זה שמיט
 חכי חמו עגלים לע' חורג נשיא שנט מישראל לטיכ כה הכזוב וחסו אחר חרין : בקנאו את קנאמי . כנקמות
 נקמתי

פעור במסמרא בקיסא דלא מתפרש בלא קיסמא דיתקוף
 וינא דתקופת ישראל : ד ואמר : למשה פכית כל רישי
 עמא רבני יתהון ביינין וידגון דיני דקטולין ית עמא דטער
 כתר פעור ותלוב יתהון קדם מימרא דיי על תסא קביל
 שמשא בקריתא ועם מטמוע שמשא תחירת דרירון
 ותקרינו ויתוב תקופ רינא בני מישראל : ה ואמר
 משה לביני ישראל קטולר איש גבר שיקטיה דאבדק
 כטענה פעור : ו והא גבר מכני ישראל אתא ואמר
 כבלוריתא דקרייתא וקריב יתה לות אחויה למחמי משה
 ולקחמי כל בנישחא דבני ישראל עני נכו אמר למשרת
 מה דא למקרב לגנה ואין אמר אנת דאסירא הוא תלא
 אנת נסיבת ית מדנייתא בבת יתרו ופדישמע משה רמת
 ואשחלי ואינו בכני וקרני שמע וקיימי דבתבע משפון
 וינא : ז ותמא פנתס בר אלעזר בוי אהרן פנתא
 ואדבר הילכתא עני ואמר מאן דקטולר וקטול האן אמון
 צרוקתא דשיבט והקרא בעין דמקנן שחמין קם מגו סגרי דיליה ונסיב דנמקתא בידיה : ח תריסרי ניסין אתעביד
 לפנתס בזמן דעל דבתר גברא בר ישראל לנת מדניא : גס דקמאי דסנה ליה למפוש יתהון ולא פיביש : גס תנין
 דאפמס פיקהון ולא צויתין דאילו הוון צויתין הוון משתוכין : גס דתימא דכוון דרוקתא וברזינין בחדא ית גברא
 בר ישראל דבית גבריה ית מדנייתא דבית דתמת תורפה : גס רביעאי דקם דוקתא באתר ברנווא ודא אשפמיט :
 גס חמישאי בר סובר דתהון אבדק שיקא נטל מיניה עד דנפק : גס שתימאי סובר יתהון ככל משיריתא דישראל
 דהיה שימא פרסי ולא אשחלי : גס שביעאי וקיימון דברע ופנייה למחמי כלהון קריבוי ודא יבילו להנזקותיה :
 גס חמיניא דאתעשון אע דוקתא ולא איתבר מן מטולא : גס חשיעאי דאתנגיד פרולא כשיעיר פרוהון ולא
 אשפמיט מיניה : גס עשיראי אתא מלאכא והפך איתמא מלבע וגברא מלגיל דתחמון כל בית ישראל ית חיסודיהון :
 גס חדראי דאתנגרו בר תיו עד זמן דתליד יתהון ככל משיריתא מן בגלל דלא יסתאב פנתא באחלי דמיתא :
 גס תריסרי דאתקריש אדמיהון ולא גפיל עילייה כון דאוביל יתהון במשריתא חבט שדנחי ומיררו עני ואמר
 קדם רבון עלמא אפשר דקטול אליון ימיתון עשרין וארבע אלפין מישראל ומן יד אהנוללה רבמי שמניא ואתפלגית
 במונתא מעיבוי בני ישראל : ט והו סביס דמיתר

ואמר מימרא בני למשה פכית כל רישי עמא ואיקיב
 יתהון פתקרו דקם : ו יתניו צלפון כל מן דמחתיב
 למתקטלא ועם מעלי שמשא יתנו מחתו גבלותה וקרינו
 גכו יתזור תקופ רינא בני ומן ישראל :
 ואמר משה לפרכיא דישראל קטולו גבר ית איש ביתי
 אילין די אבדיקו לפלחי מעותתא פעור :
 והא גבר מכני ישראל אתא וקריב לנת אחוי ית מדנייתא
 קדם משה וקדם כל בנישחא דכני ישראל והא אינו
 בכנין דבתבע משפון ומנא :
 ותמא פנתס בר אלעזר ברא דאחרון פנתא חקא וקם מגו
 קהלא ונסיב דוקתא :
 ח ועל כתר גבר ישראל לקובתא וקבר ית ברנוהון ית
 גברא בר ישראל ירה איתמא בקפדא ואתפלגית מאיתמא
 מעיבוי בני ישראל :

גס תריסרי ניסין אתעביד : גס דקמאי דסנה ליה למפוש יתהון ולא פיביש : גס תנין
 דאפמס פיקהון ולא צויתין דאילו הוון צויתין הוון משתוכין : גס דתימא דכוון דרוקתא וברזינין בחדא ית גברא
 בר ישראל דבית גבריה ית מדנייתא דבית דתמת תורפה : גס רביעאי דקם דוקתא באתר ברנווא ודא אשפמיט :
 גס חמישאי בר סובר דתהון אבדק שיקא נטל מיניה עד דנפק : גס שתימאי סובר יתהון ככל משיריתא דישראל
 דהיה שימא פרסי ולא אשחלי : גס שביעאי וקיימון דברע ופנייה למחמי כלהון קריבוי ודא יבילו להנזקותיה :
 גס חמיניא דאתעשון אע דוקתא ולא איתבר מן מטולא : גס חשיעאי דאתנגיד פרולא כשיעיר פרוהון ולא
 אשפמיט מיניה : גס עשיראי אתא מלאכא והפך איתמא מלבע וגברא מלגיל דתחמון כל בית ישראל ית חיסודיהון :
 גס חדראי דאתנגרו בר תיו עד זמן דתליד יתהון ככל משיריתא מן בגלל דלא יסתאב פנתא באחלי דמיתא :
 גס תריסרי דאתקריש אדמיהון ולא גפיל עילייה כון דאוביל יתהון במשריתא חבט שדנחי ומיררו עני ואמר
 קדם רבון עלמא אפשר דקטול אליון ימיתון עשרין וארבע אלפין מישראל ומן יד אהנוללה רבמי שמניא ואתפלגית
 במונתא מעיבוי בני ישראל : ט והו סביס דמיתר

וידבר בפמילל : עם משה למימר : יא פנתס קנא בר אלעזר בר אהרן פנתא אתיב ית רתחי מערי
 רשב"ם
 (א) וקוע אותם כחוטאים - כמו וקוענום כנסעת טול - לשון תלייה וסרעה : (ב) ויקרב אל אחיו להזנות מדכתם לב
 תקרבו לגלות עדותה : (ג) הקנה ענין חלל - קתה טטה כעווסקה - וזה יסוד מרבינו שמואל
 מכלל יופי
 הכים שבמעו הבחמת שבו כנום חלב היונק וקרוש בו וגוכר : (ד) והקוע אותם - ענין התלייה על העין :
 באשה עלדרך ההשאלה - או הוא כן במעי האדם ורבותינו : (ה) אל תקחה - (אל קתה) :
 אל פירושן קתה מקום הערוה באשה ואם תרצה לעמוד על : (ו) אהלה ובא כרפון הבית או
 שרשו עין בשריש קבב : (ז) היה מענין הנורע והלחיים והקבה כתרוממו במעוה ענינם
 פנתס 42 מב (ז) (ז)

הכהן השיב את-חמתי מעל בני-ישראל
 בקנאו את-קנאתי בתוכם ולא-כליתי את-
 בני-ישראל בקנאתי : יב לכן אמר דהנני
 נתן לו את-בריתי שלום : יג והיתה לו
 ולורעו אחיו ברית כהנת עולם תחת אשר
 קנא לאלהיו וכפר על-בני-ישראל : יד ושם
 איש ישראל המכה אשר הכה את-המדינית
 זמרי בן-סקוא נשיא בית-אב לשמעני :
 טו ושם האשה המכה המדינית בזבי בת-
 צור ראש אמות בית-אב במדן הוא : פ
 טז וידבר יהוה אל-משה לאמר :
 יז צרור את-המדינים והכיתם אותם :
 יח כי צררים הם לכם בגבליהם אשר-
 נכלו לכם על-דבר פגור ועל-דבר בזבי
 בת-נשיא מדן אחתם המכה ביום-המגפה
 על-דבר-פגור : יט ויהי אחרי המגפה
 פ א ויאמר יהוה אל-משה
 ואל אלעזר בן-אהרן הכהן לאמר : ב שאו
 את-דאש' כל-עדת בני-ישראל מבין עשרים
 שנה ומעלה לבית אבתם כל-יצא צבא
 בישראל : ג וידבר משה ואלעזר הכהן
 אתם בערבת מואב על-ידין יהוה לאמר :
 ד מבין עשרים שנה ומעלה באשר צנה

ה' וקטיעא
כו

פסקא
באמצע
פסוק
כו

יהוה

רשי

ישראל בדקני ית-קנאתי ביניהון ולא-
 שיציתי ית-בני-ישראל בקנאתי : יב כן
 אימר הא-אנא נדר ליה ית-קנמי שלם :
 יג ותהי ליה ולבנהי בתרוהי קים כהונת
 עלם חלף דקני קדס-אלהיה וכפר על-בני
 ישראל : יד ושום נבכא בר-ישראל
 קטילא דאתקטיל עס-מדניתא זמרי בר-
 סקוא רב בית-אבא לבית שמעון :
 טו ושום אתתא דאתקטילת מדניתא
 בזבי בת-צור ריש אומי בית-אבא במדן
 הוא : טז ומליל יי עס-משה למימר :
 יז אעיק ית-מדניאי ותקטיל יתהון :
 יח ארי מעיקין אנון לכוז בגבליהון דנכילו
 לכוז על-עיסק פגור ועל-עיסק בזבי בת-
 רבא דמדן אחתהון דאתקטילת ביום-
 דמותנא על-עיסק פגור : יט והיה בתר
 מותנא א ואמר יי למשה ולאליעזר
 בר-אהרן בהנא למימר : ב קבילו ית
 חושבן' בר-בגשתא דבני-ישראל מבו
 עשרין שנין ולעלא לבית אבתהון בר-
 גפיק חילא בישראל : ג ומליר משה
 ואלעזר בהנא ואמרו לממני יתהון במישרנא
 דמואב על-ידינא דיריחו למימר : ד מבו

עשרין

נקמתי בקנאתי את הקנף שהיה לי לקנא כל לשון קנאה הוא המתחרה לנקום נקמת דבר אנטי"ל"מנש כלעו : (יב) את בריתי שלום
 (סנהדרין שם) שתאל לו לכרית שלום כחדס המחויק טובה ומנות למי שעשה עמו טובה חף כלן מירשו הקנ"ה שמוחתי
 (יג) והיתה לו - כדיתוואת : ברית כהונת עולם - חף על שי שכב-כתנה כהונה לורעו של אהרן לא נתנה אלא לאהרן ולבני
 שנתחו עמו ולתולדותיוס שילידו אחר סתמתן חכל מינתם טולד קודס לכן ולא נחשת לא כלל כהונה עד כלן וכן שנים סוכים לא נתנה
 שנתם עד שהיו לוחי : לאלהיו - כשיל אלהיו כמו (במדבר יא) המוקנת אתה לי (זכריא) וקנתו לניק טביל ציון (ח)
 (יד) ושם איש ישראל וגו' : בתוקס שיחס את כנדיק לטבח ייחס את הרשע אנאי : נשיא בית אב לשמעני - למי
 קטילת כתי פסוק שהיו לשכח שמעני - ג"ח להחיע שנתו של מינתם שש"מי טוס סיה כשי"ל לא טכע את עכשו מלקנת לסילול כסס לכן הודק

כבנות

בני ישראל כוונת דקני ית קנאתי וקשיל חייבתי דביערוני בשכונתא איל משה ואמר לפיתחיהו אנא יתב ליה :
 ואקטוליה לא שיצית ית וגו' : יב בשכונתא אימר ליה מן שמי האנא נור ליה ית קמי שלם ואעברניה מלאך קיים וחי ר' עלקא למבשרא גאולתא בסוף יומיא :
 יג וחולף דתפדותי למימר הלא בר פוטי מרעא הוא הא אנא קנהסיניה לכהונתא רבתא וחולף דאחד רוקחא בדרעיה וקחא למדינתא לבית בהמת קוקחא וצלי בפומיה על עמא בית ישראל זכור כהנא לחלית מתגן דרועיה
 ולעא וקוקחא ויהי ליה ולבניו בתרוי קיים רבות עלם חולף דקני לאלהיה וכפר על בני ישראל : יד ושינסברא
 וגו' לשיכט שמעון : טו ושום אמתא קטילתא מדינתא כזבי ברת ציר דמתקראא שלונאי ברת דלק ריש אוקא
 דמואב במקדן בית מוכיחורא : טז ומליל יי וגו' : יז אעיק ית וגו' :
 יח ארום עיקון היגון לכוון בעינת במימיהוון דרבנן לכוון על עיסק
 בעור ועל עיסק כזבי ברת רבא דמדון וגו' : יט והוה בחר מוקחא
 אתגולילי רחמי שמיא למתפרעא פורענות דין עמיה ואמר יי למשה ולא לעזר בר אהרן כהנא למימר : ב קפילו
 ית סכום הרשבון כל בנישמה דבני ישראל לבר עשרון שנין ולעילא וגו' : ג ומליל משה ולא לעזר כהנא עם
 אמרכליא ואמר לממני יהוון וגו' : ד מבר עשרון שנין ולעילא היקמא דפקיד יי ית משה רבני ישראל דנקר

פארעא
 רשיי
 הכתוב מי הוא המוכה : (טו) ושם האשה המוכה וגו' - להודיע שאלת של מדינים שהפקידוהו מלך לזכות כדי להחטיא את ישראל :
 ראש אומות - אחד מחמשת (במדבר לא) מלכי מדין את אחי ואת רקס ואת צור וגו' והוא היה משוכמכילס שאמר רחל אומות ולפי שכתב
 בזיון כעמלו להפקיר בתו מנחו שלישי : בית אב - חמשת בתי אבות היו למדן עפה ועפר ומנון ואכידע וחלד יהוה סיה מלך לאחד מהם :
 (יז) צרור - כמו צור שמור לשון הוה עליכס לאייכותס (ב) : (יח) כי צוררים הם לבסוגו : על דבר פער שרפקירו
 בטותיהם לזכות כדי להשיעו כס אחר פער ואת מואב לא להאשימו מפני רות שהיתה עתידה לנאלת מה כדאמרין ככסא קמא (ב"ק לת) :
 (יט) ויהי אחרי המצפה וגו' - משל לרועה שנכנסו זאבים לתוך עדנו וסרגו כהוהו מונה אותן לידע מנין הנותרות - דבר אחר
 כשיאלו ומנזרים ונמסרו למטה נמסרו לו כמנין עכשו שקרב למות ולהחור נלמו מחזיק כענין : (כ) לבית אבותם - על שבת קאז יתימון
 ולת אחר האם : (ג) וידבר משה ואלעזר הכהן אותם - דבר עמם עלזאת שבוה המקום למנותם : לאמר - אמרו להם
 דריס אתם לימנות : (ד) מוכן עשרים שנה ומעלה כאשר צוה וגו' - שיהא מיניכס מוכן עשרים שנה ומעלה שאמר כל העובר
 על

באר רחובות דקדוקי רשיי

(א) דהא כודאי אין לפרש הלמ"ד מן מלת לאלוהיו כשימוש בכל מקום למיכור ולדיוכוק דלפיזה תהיה משמע דהקנאה תפוסלוס אל
 ללוהיו לכן קאמר כשכיל ללוהיו ורנה לומר הלמ"ד ככחן תשמע במקום מלת כשכיל ללוהיו (פון גאטס וועגן) וכן
 וקנאתי לנין (פון וועגן זען) וכן המקח אתה לי (פון מיינט וועגן) :
 (ב) משום דקשית ליה לפי חיבור המקח לענין צור"י הוי למקד צרור הצד"י כשאל על נשקל פקוד לכן קאמר כמו זכור שומר
 ורנה לומר מדרך המקח לכתוב לשון מקור כייט אות ראשונה בקצת תעורת לשון

מכלל יופי

פינחס (א) את בריתי שלום - מושך עצמו ואמר עמוכן
 הוא את בריתי ברית שלום והטיגם טל יירא
 קקריכי ומרי שינעו עליו והרגוהו פי ברית' אתו המייס והשלום
 סטיבו למחר ולחלמו - דשאפרטיס ברית שלום ממלת המות כענין
 עושה שלום כמרומי כי הפקד
 לא יקרה חלל כבנת כתגדות
 ההפכים וזה כתקיים בפינחס
 שארין ימים הרבה מאל מכל
 שאר אנשי דורו עד סויה הוא
 משמש כמשק שילכ בזמן שלגש
 בנכסה שהיה אחריות יהושע
 ושאר הוקנים אשר הוקייס
 (יא) וזלא פליתי ארץ
 בני ישראל
 בחירק הלמד - (יג) כהונת
 עולם ענינו ענין עבודה
 בגדילי הכי הבהנים היו עובדי
 הושים וראשי דעים :
 (לאהיו) - בעבור אלהע :
 אפרי יושע וכל סכן לדברי
 האומר שפינחס הוא אליהו והוא
 עדין פיוקיים - ונטיסזיהיה
 לו ילרעו אפריו ברית כהנת
 עולם שיאזר זרעו תמיד ויסו
 כהנים לה' על הפך בני עלי -
 או פירושו שלא נמשכו שיהיה
 פינחס פסול לעבודה מפני
 שהרג את הכהן כי לא כלכד לא
 כמסך לזוז לשפיכות דמים כי אם לקרנן אפה ריפסמות לה' תפס
 אשר קטל לאלהיו וכפר על בני ישראל - וישתפרשים סייס כהן
 גדול

יהוה את־משה ובני ישראל היצאים מארץ
שני מצרים: ה ראובן בכור ישראל בני ראובן
חנוך משפחת החנכי לפלוא משפחת
הפלואי: ו לחצרון משפחת החצרוני
לכרמי משפחת הכרמי: ז אלה משפחת
הראובני ויהיו פקדיהם שלשה וארבעים
אלף ושבע מאות ושלושים: ח ובני פלוא
אליאב: ט ובני אליאב נמוא ודתן ואבירם
הוא־דתן ואבירם קרואי העדה אשר הצו
על־משה ועל־אהרן בעדת־קרח בהצתם
על־יהוה: י ותפתח הארץ את־פיה
ותבלע אתם ואת־קרח במות העדה באכל
האש את חמשים ומאתים איש ויהיו לנס:
יא ובני־קרח לא־מתו: ס יב בני
שמעון למשפחתם לנמוא משפחת הנמואי
למין משפחת הימיני לליבן משפחת הימיני:
יג לזרח משפחת הזרחי לשאול משפחת
השאולי: יד אלה משפחת השמיעני שנים
ועשרים אלף ומאתים: ס טו בני־גד
למשפחתם לצפון משפחת הצפוני לחני
משפחת החני לשוני משפחת השוני:
טז לאזני משפחת האזני לערי משפחת
הערי: יז לארוד משפחת הארודי לאראלי
משפחת האראלי: יח אלה משפחת בני־
גד לפקדיהם ארבעים אלף וחמש מאות:
ס יט בני יהודה ער ואונן ונחמ ער
ואונן בארץ פגזן: כ ויהיו בני־יהודה
למשפחתם לשלה משפחת השלגי לפרץ
משפחת

קרואי קרי

צסרין שנין ולעלא במא דפקיד יי ית־
משה ובני ישראל דנפקו מארעא המצרית:
ה ראובן בוכרא דישראל בני ראובן
חנוך זרעית חנוך לפלוא זרעית פלוא:
ו לחצרון זרעית חצרון לכרמי זרעית
כרמי: ז אלין זרעית ראובן והוון מנגניהון
ארבעין ותלתא אלפין ושבע מאה ותלתין
ח ובני פלוא אליאב: ט ובני אליאב
נמואל ודתן ואבירם הוא־דתן ואבירם
מערעי כנשתא דאתכנשו על־משה ועל־
אהרן בכנשתא דקרח באתכנושיהון על־
י: י ופתחת ארעא ותפומא ובלעת
יתהון ותידקרח במותא דכנשתא מד־אכלת
אישתא ית מאתן וחמשין נברא והוולאת:
יא ובני־קרח לא־מתו: יב בני שמעון
לזרעיהון לנמואל זרעית נמואל למין
זרעית ימין לליבן זרעית יבין: יג לזרח
זרעית זרח לשאול זרעית שאול: יד אלין
זרעית שמעון עסרין ותריין אלפין ומאתן:
טו בני גד לזרעיהון לצפון זרעית
צפון לחני זרעית חני לשוני זרעית שוני:
טז לאזני זרעית אזני לערי זרעית ערי:
יז לארוד זרעית ארודי לאראלי זרעית
אראלי: יח אלין זרעית בני־גד למנגניהון
ארבעין אלפין וחמש מאה: יט בני
יהודה ער ואונן ומיר ער ואונן בארעא
דכנען: כ והוון בני־יהודה לזרעיהון
לשלה זרעית שלה לפרץ זרעית פרץ לזרח
זרעית

מארעא דמצרים : ה . ראובן בורקא דישקאל בטי הראובן חנוך גניסת חנוך לפלוא גניסת פלוא : ו . להדרון
גניסת חצרון לכרמי גניסת ברמי : ז . אלין גניסתא דראובן והו סבומיהון ארבעין ותלת גוי : ח . רבני דפלוא
אליאב : ט . רבנו דאליאב וגוי כומו דאתכנשו ופליגו על י : ופתחת וגוי פד מיתר וקנישת רשיעי בד
אקלר אישתא ית מאתן ותקישין גרבין ותו לנסיון :

ירושלמי

יא . רבנו דקרח לא הו בעיטתא דאברהון ואזלו בתר
ארפכא דמשה נביא לא מיתר כמותא ולא לקו ביקתא

ולא טמער בכליער ארעא : יב . רבני דשמעון לגניסתהון לגמראל גניסת גמראל לימין גניסת ימין ליבין גניסת
יבין : יג . לזבת גניסת זבת לשארל גניסת שארל : יד . אלין גניסתא דשמעון עשרין ותרו ארפין וקאתן :
טו . רבני דגד לגניסתהון לצפון גניסת צפון לחגי גניסת חגי לשוני גניסת שוני : טז . לאוני גניסת אוני לערי
גניסת ערי : יז . לארוד גניסת ארוד לאראלי גניסת אראלי : יח . אלין גניסת גני גד לסבומהון וגוי : יט . רבני
דיהודיה ער ואונן ומיתר ער ואונן על חביהון בארעא דקנען : כ . ותו בגי

יהודה

רשיי

על הפקודים וגוי : (ה) משפחת הגוטי . לפי שהיו האומות מזכין אותם וזה אלו מתחמין על שהיה ספורין הם שלא שלטו
החריים כאומותיהם חס כנופס היו מושלים קלומור כנאותיהם לפיכך הטיל הק"ה שמו עליהם ה"א נזד זה וי"ד נזד זה לומר מעיד חני
עליהם שהם בני אבותיהם וזה הוא שמורה על ידי דוד (הר"ל ק"ב) שכתביה עדות לישראל השם הזה העיד עליהם לשהיהם לפיכך כולס
כתב החיובי הפלואי אבל בימיה לא הוצרך לומר משפחת הימני לפי שהם קבוע כו"ד בראש וזה"ל כסוף : (ג) אשר הצו : את
ישראל יל משה : בתצותם . את העם עלה : הצו . השיאו את ישראל לריב על משה לשון הפעילו (ג) : (י) והיה ללם .
לאות ולזכרון (במדבר י"ז) לזמן אשר לא יקרב איש זר לחלוק על הכהונה : (י) ובני קרח לא מתו . (במ"ד סנהדרין ק"י) הם
היו כפנה תחלה וכשעת המחלוקת הרהרו שזכה כלם לפיכך נתכזר להם מקום נבזה כגיהנם וישבו הם : (יג) לזרח . הוא נזר לשון זכר
אבל משפחת אהרן כלה וכן חמש אשכט בנימן שהרי בעשרה בניסירד למצרים וכאן לא מנה לא חמשה וכן אכזב לגד הרי שבע משפחות ומנאתי
כנענא ירושלמית ששפחת אהרן נסתלקו ענני כבוד וכאו הכנענים להלחם בישראל ונתנו לכ לחזור למצרים וחזרו לחמורה שמה מסעות
מזה הדרך למוסרה שחזור (דברים יב) ובני ישראל כנענו עבדות בני יעקן מוסרה שם מת אהרן והלא כהר הדר מת ומוסרה עד הר ההר
שמה מסעות יש למפרע אלא שמזרו לחמורה ורדפו בני לוי אחריהם לחמורם והרגו מהם שבע משפחות ומכני לוי כפלו ארבע משפחות
משפחות שתי ועזיחלי ויבני יזר לא נמנו כאן אלא משפחת הקרח והרביעית לא ידעתי מה היא ורבי תבומא דרש שמתו כמנפה כדבר
בלעם אבל לפי החסרון שחסר משפט שמוען כוונין זה מוכיח הראשון שמוכר כו"ד נראה שכל כ"ד אלף כפלו משבעו של שמעון :
(טז) לאוני . חומר חני שו משפחת אכזב ואיני יודע למה לא נקראת משפחתו על שמו :
לישוב

באר רחובות דקדוקי רשיי

לשון צויהיינו אות ראשונה כשוא : וכדי שלא תקשה לכתוב לשון צויהי כהדיא צרור על זה קאמר לשון ה"ה תמיד עליכם לאויב
אותם וזה לומר חילו הוה כתיב צרור היינו צויהי גמור לא היה החיוב לצרור רק על חדה דרש כדן הצויהי שאינה רק
לזכות אבל עכשיו שאינה הקרח כלשון מקור צרור וענין המקור כאשר שאינו כולל ומן ידועה אם כן כלל עת ומנו הוא והיינו
לשון ה"ה (עש פלעגטו וין אלי צייט) וזה שכתב תמיד עליכם לאויב אותם וענין במשניות ככא חזינא פרק ב"ה משנע"ת
כדברי הגאון בעל תו"ש כ"ה השם תמלא שכתבם השם הרמב"ם כדברי וכו במקומות רבות :
(ג) ברה שכתב השיאו כוונתו על ש"ן ויוין תלשון הכתב השיאו היינו ענין הסתה וגרוי הצו (וא הכין די ישראל אן גרייט)
וכן כוונת רש"י כתיב דף י"טף ע"ה ד"ה טו"ג : ומה שכתב עוד לשון הפעול ראה לזר
הדגש חתך הכדי מורה חסרון כו"ן אות ראשונה מן השורש ושרשו נצתה ואילו היה בתשלומה היה כתיב הגציהר על משקל
הפעילר ועכשיו שכל כחסרון כו"ן הוצרך לומר דאף על פי כן לא זו תלשון הפעיל (הצו ויא הכין גמאכט קריגין) :
משום

מכלל יופי

גדולת תחת חבו ורעו אחריה ויהי כהנים גדולים . והכונן מה
שחמור רבותינו ז"ל שלא נתנה כהונה אלא לאהרן וכו"ו אשר כונן
אתו ולתולדותיהם אשר יולידו אחריהם ונתן אכל פינחס שכלה קודם
לכן ולא נמשך לה היה כהן אלא לו ונתת כהן ה"ל ורעו אחריה כרו'
כהנת עולם וכו' אמרו כוהנים לא נתכהן פינחס עד שהרגו לומרי :
כו (י) ויהיו לכם . רובע לומר שהיו לחות ולזכרון לבני

כלעם הארץ אותם :
(*) (*) ב"ג 43 וישם

משפחת הפרזי לזדה משפחת הנחזי :
 כא ויהיו בני פרץ לחצרון משפחת
 חצרון לחמול משפחת הקמולי : כב אלה
 משפחת יהודה לפקדיהם ששה ושבעים
 אלף וחמש מאות : ס כג בני יששכר
 למשפחתם תולע משפחת התולעי לפנה
 משפחת הפוני : כד לשוב משפחת
 הנשבי לשמרן משפחת השמרני : כה אלה
 משפחת יששכר לפקדיהם ארבעה וששים
 אלף ושלוש מאות : ס כו בני זבולון
 למשפחתם לסרד משפחת הפרזי לארון
 משפחת האלני לחלאל משפחת החלילי :
 כז אלה משפחת הזבולני לפקדיהם ששים
 אלף וחמש מאות : ס כח בני יוסף
 למשפחתם מנשה ואפרים : כט בני מנשה
 למכיר משפחת המכירי ומכיר הוליד את
 גלעד וגלעד משפחת הגלעדי : ל אלה
 בני גלעד איצור משפחת האיצורי להלק
 משפחת החלקי : לא ואשריאל משפחת
 האשראלי ושכם משפחת השכמי :
 לב ושמידע משפחת השמידעי וחפר
 משפחת החפרי : לג וצלפחד בן חפר לא
 קני לו בנים כי אס-בנות ושם בנות צלפחד
 מחלה ונעה חגלה מלכה ותרצה : לד אלה
 משפחת מנשה ופקדיהם שנים וחמשים
 אלף ושבע מאות : ס לה אלה בני
 אפרים למשפחתם לשוחלח משפחת
 השוחלחי לבכר משפחת הבכרי לתת

זרעית זדה : כא והיו בני פרץ לחצרון
 זרעית חצרון לחמול זרעית חמול :
 כב אלני זרעית יהודה למנייהון שבעים
 ושתי אלפין וחמש מאה : כג בני יששכר
 לזרעיתיהון תולע זרעית תולע לפנה זרעית
 פוני : כד לשוב זרעית ישוב לשמרן
 זרעית שמרון : כה אלני זרעית יששכר
 למנייהון שתין וארבעה אלפין ותלת מאה :
 כז בני זבולון לזרעיתיהון לסרד זרעית
 סרד לארון זרעית ארון לחלאל זרעית
 יחלילי : כו אלני זרעית זבולון למנייהון
 שתין אלפין וחמש מאה : כח בני יוסף
 לזרעיתיהון מנשה ואפרים : כט בני מנשה
 למכיר זרעית מכיר ומכיר אוליד ית-
 גלעד וגלעד זרעית גלעד : ל אלני בני
 גלעד איצור זרעית איצור לחלק זרעית
 חלק : לא ואשריאל זרעית אשריאל
 ושכם זרעית שכם : לב ושמידע זרעית
 שמידע וחפר זרעית חפר : לג וצלפחד
 בן חפר לא יהו ליה בנין אלהן בנין ושום
 בנת צלפחד מחלה ונעה חגלה מלכה
 ותרצה : לד אלני זרעית מנשה ומנייהון
 חמשים ותריין אלפין ושבע מאה : לה אלני
 בני אפרים לזרעיתיהון לשוחלח זרעית
 שוחלח לבכר זרעית בכר לתת זרעית תת :
 לו ואלין בני שוחלח לעבן זרעית עבן :
 אלני
 משפחת החפרי : לו ואלין בני שוחלח
 לעבן

לער

לערו משפחת הערני : לו אלה משפחת בני אפרים לפקדיהם שנים ושלושים אלה וחמש מאות אלה בני יוסף למשפחתם : ס לח בני בנימן למשפחתם לבלע משפחת הכלעי לאשביל משפחת האשביל לאחירם משפחת האחירמי : מט לשפופם משפחת השופמי לחופם משפחת החופמי : מ ויהיו בני בלע ארד וגעמן משפחת

לו אלון זרעית בני אפרים למניניהן חלתין ותרין אלפין וחמש מאה אלף בני יוסף לזרעיתיהון : לח בני בנימן לזרעיתיהון לבלע זרעית בלע לאשביל זרעית אשביל לאחירם זרעית אחירם : מט לשפופם זרעית שפופם לחופם זרעית חופם : מ ויהיו בני בלע ארד וגעמן זרעית

הארדי

הארדי

יונתן בן עוזיאל

והקדו לנגיפתהון לשלה נגיפת שלה לפרץ נגיפת פרץ לזכת נגיפת זרע : כא גמון בני פרץ לחצרוו נגיפת חצרוו לחמורל נגיפת חמורל : כב אלון נגיפתא ביהודה לסכומהון שוכעין וגו' : כג בני ריששכר לנגיפתהון מולע נגיפת תילע לפנה נגיפת פנה : כד ולשוב נגיפת ישוב לשמרון נגיפת שמרון : כה אלון נגיפת יששכר לסכומהון שימון וארבע אלפין ותלת מאה : כו בני בן כלון לנגיפתהון לפרד נגיפת סרד לאלון נגיפת אלון ליחלאל נגיפת יחלאל : כז אלון נגיפת זבלון לסכומהון וגו' : כח בני דיוסף לנגיפתהון מגשה ואפרים : כט בני דמנשרה למכיר נגיפת מכיר ומכיר איליד ית גלעד לגלעד נגיפת גלעד : ל אלון בני דגלעד איגור נגיפת איגור לחלק נגיפת חלק : לא ואשריאל נגיפת אשריאל ושכם נגיפת שכם : לב רישמידע נגיפת רישמידע וחפר נגיפת חפר : לג וצלפחד בר חפר וגו' : לד אלון נגיפת מגשה וסכומהון חמשין ותרין אלפין ושבע מאה : לה אלון בני אפרים לסכומהון לשותלח נגיפת שותלח לבקר נגיפת בכר למחן נגיפת מחן : לו ואלון בני וגו' : לו אלון נגיפת בני דאפרים לסכומהון חמין ותרין אלפין וחמש מאה אלון בני דיוסף לנגיפתהון : לח בני דבנימן לנגיפתהון לבלע נגיפת אשביל נגיפת אשביל לאחירם נגיפת אחירם : מט לשפופם נגיפת שפופם לחופם נגיפת חופם : מ ויהיו בני בלע ארד וגעמן נגיפת ארד

רישי

לגעמן

(כד) לישוב - הוא יוכיח אומר כוונתו מנרים כי כל המשפחות נקראו ע"י יורדי מצרים והנולדו משם והלאה לא נקראו המשפחות על שמם חוץ משפחת אפרים ונוכח שנולדו כלם כמצרים וחרד ונעמן בני בלע בן בנימין ומונאמי כיסודו של ר' משה הדרשן שירדה אהן למצרים כזהיתב מצדכרת משה לכך נחלקו למשפחות כמנרון ומחול שהיו בני בנימין כמי של יהודה וסכר ומלכיהל שהיו בני בנימין של אשר ואם אנדה היה הרי טוב ואם לא אומר חגי שהיו לבלע בני בנימין הרבה ומשנים הללו ארד ונעמן ואלה מכל אחד משפחה רבה ונקראו תולדות שאר בנימין על שם בלע ותולדות השנים הללו נקראו על שמם וכן אפי אומר בנימין סכר ונעמן ואלה משפחות אחת נקראת על שמו ואחת נקראת על שם גלעד בנימין - משפחות סכר ומכיר של בנימין לאן נתיקמה מקצת נבואת אמוסקראתו בן אוני בן חנינת וכפלגש כגבעה נתיקמה טלה - ומנאמי כיסודו של רבי משה הרש"ן : (לו) ואלה בני שותלח וגו' - שאלה בני שותלח נקראו תולדותיהם ע"ש שותלח ונעמן ואלה משפחה רבה ונקראת על שמו וכמכיר בני שותלח לזתי נוספות לא נוסכו ותולדו כפרשה זו חמשים ומכר משפחות ומכיר לוי שנתה הרי שנים ותמוז הוא שכלומר (דבריו) כי אתם המעט וגו' ה"א מעט חמשה חמס הפרים נוספות כל העמים שהן שפועים - אף והנבתי ויסודו של רבי משה הדרשן אן הולכתו לפחות ולהוסיף בדבריו : (לח) לאחירם - הוא אחי מירד למצרים ולפי הנקרא עכשיו יוסף שהיה אסון גרם מסנו נקרא אחירם : (לט) שפופם - הוא מוסים על שם שהיה יוסף שמוך בן האומות -

לשפופם

הארדי לנעמן משפחת הנעמי : מא אלה
 בני-בנימן למשפחתם ופקדיהם המשדה
 וארבעים אלף ויש מאות : ס מב אלה
 בני-דן למשפחתם לשוחם משפחת השוחמי
 אלה משפחת דן למשפחתם : מג כל-
 משפחת השוחמי לפקדיהם ארבעה ושישים
 אלף וארבע מאות : ס מד בני אשר
 למשפחתם לימנה משפחת הימנה וישוי
 משפחת הישוי לבריעה משפחת הבריעי :
 מה לבני בריעה לחבר משפחת החברי
 למלכיאל משפחת המלכיאלי : מו ושם
 פת-אשר שרת : מז אלה משפחת בני-
 אשר לפקדיהם שלשה וחמשים אלף
 וארבע מאות : ס מח בני נפתלי
 למשפחתם ליחצאל משפחת היחצאלי
 לגוני משפחת הגוני : מט ליצר משפחת
 דיצרי לשלם משפחת השלמי : נ אלה
 משפחת נפתלי למשפחתם ופקדיהם חמשה
 וארבעים אלף וארבע מאות : נא אלה
 פקודי בני ישראל שש-מאות אלף וארבע
 שלישי שבע מאות ושלישים : פ
 נב וידבר יהוה אל-משה לאמר :
 נג לאלה תחלק הארץ בחלקה במספר
 שמות : נד לרב תרבה נחלתו ולמעט
 תמעט נחלתו איש לפי פקדיו יתן נחלתו :
 נה אך-בגודל יחלק את-הארץ לשמות
 מסות-אבתם ונחלו : נו על-פי הגודל
 תחלק נחלתו בין רב למעט : ס נו ואלה
 פקודי

הארדי לנעמן זרעית נעמן : כא אלון
 בני-בנימן לזרעיתהון ומניניהון ארבעין
 וחמשה אלפין ושית מאה : מב אלון בני-
 דן לזרעיתהון לשוחם זרעית שוחם אלון
 זרעית דן לזרעיתהון : מג כל-זרעית
 שוחם למניניהון שתין וארבע אלפין וארבע
 מאה : מד בני אשר לזרעיתהון לימנה
 זרעית ימנה וישוי זרעית ישוי לבריעה
 זרעית בריעה : מה לבני בריעה לחבר
 זרעית חבר למלכיאל זרעית מלכיאל :
 מו ושם פת-אשר שרת : מז אלון
 זרעית בני-אשר למניניהון חמשים ותלתא
 אלפין וארבע מאה : מח בני נפתלי
 לזרעיתהון ליחצאל זרעית יחצאלי לגוני
 זרעית גוני : מט ליצר זרעית יצר לשלם
 זרעית שלם : נ אלון זרעית נפתלי
 לזרעיתהון ומניניהון ארבעין וחמשה אלפין
 וארבע מאה : נא אלון מניני בני ישראל
 שית-מאה וחד אלפין שבע מאה ותלתין :
 נב ומליל ייעם-משה למימר : נג לאלון
 תתפליג ארעא באחסנא במנין שמיהן :
 נד לסניאי תסנון אחסנתהון ולזעיר
 תזערון אחסנתהון נבר לפום מנינורו
 תתייב אחסנתיה : נה ברכ-בעדבא
 תתפליג ית-ארעא לשמהן שבטי-אבהתהון
 יחסנון : נו על-פום עדבא תתפליג
 אחסנתהון בין סניאי לזעירי : נז ואלון
 מניני לינאי לזרעיתהון לגרשון זרעית גרשון
 לקהת

פקודי דילוי למשפחתם לגרשון משפחת
זוהרשני לקהות משפחת הקהתי למררי
משפחת המררי : נח אלה משפחת לוי
משפחת

לקהת זרעית קהת למררי זרעית מררי :
נח אלן זרעית לוי זרעית לבני זרעית
הברון זרעית מחלי זרעית מושי זרעית קרה
וקהת

יונתן בן עוזיאל

למען גיפת נעמן : מא אלן בני דבנימין לנגיפתהון וסבימהון ארבעון וחמשים אלפין ושית מאה :
מב אלן בני דן לנגיפתהון לשוחם גיפת שוחם אלן גיפת דן לנגיפתהון : מג כל גיפת שוחם לנגיפתהון
שמו וארבעא וגוי : מד בני דאשר לנגיפתהון זמנה גיפת ימנה לישנה גיפת ישנה לבריעה גיפת בריעה :
מה לבני דבריעה לחבר גיפת חבר למלכיאל גיפת מלכיאל : מו ושום ברת אשר סבה דאדברת בשימין
דבני מלכיאל ואיהעלת לנקתא דערן פחיתא מן כולל רבשרת דת עמק דערן דרון יוסף קיש : מז אלן גיפת
בני דאשר לסבימהון חקשון וקלת אלפין וארבע מאה : מח בני דנפתלי לנגיפתהון לנתנאל גיפת נתנאל
לגוי גיפת גוי : מט לויזר גיפת יצר לשלם גיפת שלם : מנ אלן גיפת גפתלי לנגיפתהון לסבימהון
ארבעון וחמשים אלפין וארבע מאה : נא אלן סכומי בני ישראל שית מאה וחד אלפין שבע מאה ותלתין :
נב ומלילי עם משה למימר : נג אלן שבטניא תתפלג ארעא באהסגא דמגו שמקו : נד לשיבטא
דעמיה סני מקגון אהסנהרון ודשבטניא דעמיה יצר מוצר אהסנהרון גבר לפים סבימהון ויתב אהסנהויה :
נה ברם בעדכין תתפלגי ארעא לשמקו שבטניא דאכהתהון וקמינו : נו על פום ערבין תתפלגי אהסנהרון
בין שניא לזעירי : נז ואלן סכומי לויא לנגיפתהון לגרשון גיפת גרשון לקהת גיפת קהת למררי גיפת
מררי : נח אלן גיפת לויא

פשי

(מב) לשוחם הוא גימס : (מו) ושם בת אשר סרת : לפי שהיה קיימת בחיים ומאה כאן : (נג) לזאה החלק הארץ . ולא לפתותים וכן
עשרים אפ"ס סבאו לכלל עשרים כטרם חלקו הארץ שהיו שבע שנים ככזו וסבע חלקו לא נטלו חלק בארץ אלא אלו שש מנחות אלה ואלף ואם היו
לאחד ויהם ששה בניס לא נטלו אלא חלק אביהם לבדו : (נד) להב הרבה בתלמי : לשבע שהיה מרובה באוכלוסין נתנו חלק קרוב ואפ"ס שלא היו
החלקים שנים שהיו הפל לפי רבוי השבת חלקו החלקים לא עשו אלא על ידי גורל והגורל היה על פי רוח הקדש כמו שפורש בב"ב ק"ח .
ולעור הכהן היה מלוכס באורים ותומים ואומר ברוח הקודש אם שבע פלוגי עולה תמוס פלוגי עולה עמו והשכטים היו כתובים בשנים עשר
מתקין ו"ב גפולים כ"ב מתקין וכללום בקלפי והשיח עכטים ודולתוכו וטול שנים עתקין עולה כידוע שתק שלם שבעטו ופתק של גבול
בשפורס לו והגורל עמיהו היווה ואומר אני הגורל עליתי לגבול פלוגי לשבע פלוגי שאלמר על פי הגורל ולא נתחלקה הארץ כמדה לפי שיש
גבול משובח ומתברר אלא כשיח בית קור רע כגוף בית סאה טוב הכל לפי הדמים : (נה) לשמות מטות אבותם . אלן ינאל וזרים
סנה הכתוב בחלה או מכל הנחלות שפורסו שכל הנחלות החיים יורשים את המתים וכאן חתים יורשים את החיים כיצד שני אחים מיואל וזרים
שהיו להם בניס בבחי הארץ לזה אחד ולזה שלם אחד נטלו שש שאלמר לאלה תתק הארץ חזרה כחלתן אלא אטו
החיתן ותלקו הכל בשוה וזה שאלמר לשמות עוונות אבותם ינאלו שאלמר שנטלו הכתובים חלקיהו לפי האבות שאלו מאזרים ואלו מתחילה חלקים
למנן ינאל וזרים לא היו נושלין אלו הם אלא שני חלקים עכמו נטלו ארבע חלקים : מטות אבותם . ינאל וזרים ועכמים : (נו) על
פי הגורל . הגורל היה מדבר כמו שפירשתי מניד . שנתחלקה ברוח הקודש לכך נאמר על פיה . אך בגורל . ינאל וזרים וכלכלוכן הוא אומר
שופטים ויתקן לכלל את הכהן כאשר דבר משה ואומר יהושע יט' על שיה' נתנו לו את העיר אשר שאל : (נז) אלה משפחות
הלוי . חסר כאן משפחת המנע

מכלל יופי

(מו) ושם בת אשר סרת . כתב הש"ל לפי שהיה בחיים
עמיה כאן : והרד"א אומר שבעה . לזיותה
שהגדולה כמו שזכרה מרים לגדולה . ויתכן שהיו לה בניס הרבה
ונקראו משפחותיהם על שמה . ואונקלוס תרגם ושם בת את
אשר סרת לפי גירסת הרמב"ם נתכון בזה לומר כי היתה בת יורשת
כיכנים וזרים היו לאשר הכל היתה בת אשרו מאיש אחר לא היה לו כן
(*) (*)

והיתה כחלתו לכתוב ולכן הזכירה הכתוב כאן כאשר הזכיר בנות
למקדו ותכנס ככלל לאלה תחלק הארץ ואלו היתה בת אשר עמנו לא
היתה יורשת בחלה כי בניס וזרים היו לו ויהיה טעם וסרם אחרים כי
היתה אמות בניו לא בתו ולכן אמר ושם בת אשר ולא אמר ובת אשר
לומר כי היה שמה בת אשר ונקראת סרת וכיון הוא :
(נח) (תקלק את הארץ) . מבנין נפעל ומלת את היא
להוספה

משפחת הלבני משפחת הקברני משפחת
 המחלי משפחת המושי משפחת הקרחי
 וקהת הולד את-עמרם : נט ושם אשת
 עמרם יוכבד בת-לוי אשר ילדה אתה ללוי
 במצרים ותלד לעמרם את-אהרן ואת משה
 ואת מרים אחתם : ס ויולד לאהרן את-נדב
 ואת-אביהוא את-אלעזר ואת-איתמר :
 סא וימת נדב ואביהוא בהקריבם אש-
 זרה לפני יהוה : סב ויהיו פקדיהם שלשה
 ועשרים אלף כל-זכר מבן-חדש ומעלה
 כי לא התפקדו בתוך בני ישראל כי לא נתן
 להם נחלה בתוך בני ישראל : כג אלה
 פקודי משה ואלעזר הכהן אשר פקדו את-
 בני ישראל בערבת מואב על ירדן ירחו :
 סד ובאלה לא-היה איש מפקודי משה
 ואהרן הכהן אשר פקדו את-בני ישראל
 במדבר סיני : סה כי-אמר יהוה להם
 מות ימתו במדבר ולא-גותר מהם איש כי
 אם-כלב בן-יפנה ויהושע בן-נון :
כו ס א ותקרבנה בנות צלפחד בן-חפר
 בן-גלעד בן-מכיר בן-מנשה למשפחת
 מנשה בן-יוסף ואלה שמות בנתיו מחלה
 נעה וחגלה ומלכה ותרצה : ב ותעמדנה
 לפני משה ולפני אלעזר הכהן ולפני
 הנשיאם וכל-העדה פתח אהל-מועד
ב לאמר : ג אבינו מת במדבר והוא לא-
 היה בתוך העדה הנועדים עליהוה בעדת-
 קרח כי-בחטאנו מות ובנים לא-היו לו :
 למה

וקחת אוליד ית-עמרם : נט ושום אתת
 עמרם יוכבד בת-לוי דילידת יתה ללוי
 במצרים וילידת לעמרם ית-אהרן וית-
 משה ית מרים אחתהון : ס ואתוליד
 לאהרן ית-נדב וית-אביהוא ית-אלעזר וית-
 איתמר : סא ומית נדב ואביהוא בקרוביהון
 אישתא-נוכריתא קדם יי : סב ונדחו
 מניניהון עסרין ותלתא אלפינ כל-דכורא
 מבר-ירחא ולעילא ארי לא אתמניאו בעו
 בני ישראל ארי לא-אתיהיבת להון אחסנא
 בנו בני ישראל : סג אלון מניגי משרה
 ואלעזר כהנא דמנו ית-בני ישראל במשרה
 דמואב על ירדנא דיריחו : סד ובאלון
 לא-הוה נבר ממניגי משה ואהרן כהנא
 דמנו ית-בני ישראל במדברא דסיני :
 סה ארי-אמר יי להון מימת ימותון
 במדברא ולא-אשתאר מנהון אינש אלתון
 כלב בן-יפנה ויהושע בן-נון : א וקרביא
 בנת צלפחד בן-חפר בן-גלעד בן-מכיר
 בן-מנשה לזרעית מנשה בן-יוסף ואלון
 שמתת בנתיה מחלה נועה וחגלה ומלכה
 ותרצה : ב וקמא קדם משה וקדם אלעזר
 כהנא וקדם נברביא וכל-בנשתא בתרע
 משכון-זמנא למימר : ג אבונא מית
 במדברא והוא לא-הוה בנו כנשתא דאודמנו
 ער-יי בכנשתא דקרח ארי-בחוביה מית
 ובני

ד למה ינרע שם-אבינו מתוך משפחתו
כי אין לו בן תנה-לנו אהנה בתוך אחי
אבינו

לנא

יונתן בן עוזיאל

ליואי גניסת לבני גניסרת חקרון גניסת מחלי גניסת קנה תקתה אוליד ית עמרם : גט וישום איתת
עמרם יוכבר ברת לוי דיליבת ללוי במיעלדוון במצבוס בניי שוריא ויליבת לעמרם ית אהרן וית משה וית מרים
אהתהון : ס ואחיליד לאהרן ית נדב וגוי : סא ומרת נדב ואביהוא בקרוכהון אישתא ביקריתא מן מפיו
קדם : סכ והוון סכומהון עשרון וגוי : סג אליו סכומי משרד ואלעזר בהנא די סכמון ית בני ישראל במישורא
דמואב על גרנא דיקוחו : סד וקאלין לא תנה גבר מן סמוכי משה ואהרן בהנא די סכמון ית בני ישראל
במדברא דסיני : סה ארום אמר : להון ממרז ומותון במדברא ולא אשתמיך להון אנש אלהן פלב בר פינר
והושע בר נון : א וקריבון לבי דנא בנת אלפתד בר חפר בר גלעד בר מכיר בר מנשה לגניסת מנשה בר יוסף
בר שמעון דארעא מתפקנא לדוקרין ודתיצו ברחמי מארי עלמא ואלין שמחת בהנא מחלה גנעה חגלה מלכה ותרצה :
ב וקמא קדם משה בטר דקמא קדם אלעזר בהנא וקדם דברבאי וכל בני שפא לתרע משבן זמנא למימר :
ג אבונא מית במדברא והוא לא הוירי בנו בנשפא דמתבעמין וראובנאנו למרדא על יי בנשפא דקרח ארום
מחוביה מית ולא אחטי לחירגין ורגין דוקרין לא הוון ליה : ד למה יתנע שום אבונא מוגו גניסתיה ארום לית
ליה ביר דבר אין לית אנו חשיבין בכיר ואימן בנטרא ויקם תשב אימן חולק אבונא וחולק אהא דאבונא ואין אנו חשיבין
ככיר

רשי"י

היהו אלו וקצת מן הישרי : (נט) אשר ילדה אותה ללוי : (סוטה י"ב) אשתו ילדה כמזרים ואין הוריה כמזרים כשנכנסו לתוך
החומה ילדה וזיא הכלימה מוכן סכעיס זהרי כמרטנאז אית מנולא חלל מסיס ית טע : (סכ) כילא החפקדו בתוך בני ישראל -
לחיות כמזין בני עשרים שנה מה טעם כי לא נתן להם כחלה והמזינין מוכן עשרים שנה היו בני כפלה שנאמר איש לפי כבודו יותן כחלתו :
(סד) ובאלה לא היה איש וגו' . חבל על הנשים לא כגורה גורת סמרגלים לפי סאן היו משככות את הארץ האנשים אומרים
(במדבר יד) כתבה רחש וכסובה עזרים והנשים אומרות תנה לנו אחוזה לכן נשמחה פרשת כמות ולפתח לבאן : (א) למשפחות מנשרה
בן יוסף . למה נאמר והלא בסר נאמר כן ונכסה חלא לומר לך יוסף חבב את הארץ שנאמר (בראשית כ) והעלית את עמנותי וגו'
וכנותיו משכו את הארץ נאמר תנה לנו אחוזה וללמדך שהיו כלם נדיקים שכל מי שמעשיו ומיעשה אבותיו סתומים ופרע לך הכתוב כאלת מהם
ליתמו לטוב רחוק נדיק כן נדיק ואם יתמו לנגח מגון (מלכים ב בד) כל ישמעאל כן בתביה כן אלישע בדוד שכל המוכרים עמו
רשעים היו : מחלה ונועה וגו' . ולהלן הוא אומר (במדבר לו) ותהיינה מס להיתר לה עניד שכולן שקולות וכוונ לפיכך שנה את סדרן :
(ב) לפני משה ולפני אלעזר . עניד של עמנו לפנים חלא נשכח הארבעים אחר טמת אהרן : לפני משה . ואחר כך לפני
אלעזר אחר חס משה לא דע אלעזר ודע חלא סרס העקרה ודע דכרי רבי ואישיה אכא סאן משום רבי אלעזר אומר בבית המדרשה
עשרים ושתים לפני כולם (ב"ב ק"ב ספרי) : (ג) והוא לא היה וגו' . (שם ספרי) לפי שהיו באות לומר כחטאות מוקד לומר
לא בחטא ונתלביס ולא בעדת קרם שהיו על הק"ה חלא כחטאו לבדו מת ולא החטיא את אחרים עמו (שבת צו) רבי עקיבא אומר
מקום עמים היה ורבי שמעון אומר מן המעפילים היה : (ד) למה ינרע שם אבינו . אנו במקום בן עומדות ואם אין הכנסת
סאנות ורע תתביס אמתו ליבס (ב"ב ק"ט) : בי אין לרובן . האלסה היה לוכן לא היו עובדות כלום עניד סכמנות היו

ויקרב

מכלל יופי

לחוספה ביאור סימון פ"א ובס"מ קכ"א כשהנפער לבו
לא הוצרכו למלת אח אלא שפעמים אמרו בן עס הפעור
לבו רבוספת ביאור והקדמו הפועל לפעול :
בו (ב) העדה . נקרא הקהל עדה לפי שהם גומרים
בהתהלם יחד :

בן

בן רבתי אבינו: ה ויקרב משה את משפטן לפני רביעי יהוה: פ ויאמר יהוה אל משה לאמר: ז כן בנות צלפחד דברת נתן נתן להם אתות נחלה בתוך אחי אביהם והעברת את נחלת אביהן להן: ח ואל בני ישראל תדבר לאמר איש כי ימות ובן אין לו והעברתם את נחלתו לבתו: ט ואם אין לו בת ונתתם את נחלתו לאחי ואם אין לו אחים ונתתם את נחלתו לאחי אביו: יא ואם אין אחים לאביו ונתתם את נחלתו לשארו הקרב אליו ממשפחתו וירש אתה והיתה לבני ישראל לתקת משפט כאשר צוה יהוה את משה: פ יב ויאמר יהוה אל משה עלה אליהר העברים הנה וראה את הארץ אשר נתתי לבני ישראל: יג וראינה ארצה ונאספת אל עמך נס אתה כאשר נאסף אהרן אחיך: יד כאשר מריתם פי במדבר צן במריבת העדה להקדישני במים לעיניהם הם מיריבת קדש מדבר צן: טו וידבר משה אל יהוה לאמר: טז יפקד יהוה אלתי הרוחת לכל בשר איש על העדה: יז אשר יצא לפניהם ואשר יבא לפניהם ואשר יוציאם ואשר יביאם

מצוה ה

לנא אחסנא בנו אחי אבונא: ה וקריב משה ית דינהן קדם יי: ו ויאמר יי עס משה למימר: ז יאות בנת צלפחד ממלך ממן חתן להון אחידת אחסנא בנו אחי אבוהן ותעבר ית אחסנת אבוהן להן: ח ועס בני ישראל תמליל למימר ובר ארי ימות ובר לית ליה ותעברון ית אחסנתיא לברתיא: ט ואם לית ליה ברתיא ותתנון ית אחסנתיא לאחותי: י ואם לית ליה אחין ותתנון ית אחסנתיא לאחי אבוהי: יא ואם לית אחין לאבוהי ותתנון ית אחסנתיא לקרביה דקרב ליה מורעיתיה ויכרת יתה ותהי לבני ישראל לגזיכת דין כמא דפקיד יי ית משה: יב ויאמר יי למשה סק לטורא דעברא דהין וחזי ית ארעא דיהבית לבני ישראל: יג ותחזי יתה ותתכניש לעמך אף את כמא דאתכניש אהרן אחוך: יד כמא דסרביתון על מימרי במדברא דצין במצות כנשתא לקדשותי במיא לעיניהון אנון מיר מצות רקס במדברא דצין: טו ומליל משה עס יי למימר: טז ימני יי אלהא רוחיא לכל בסרא נברא על כנשתא: יז דיפוק קדמיהון ודיעור קדמיהון ודיפקינן

יביאם רשי

(ה) ויקרב משה את משפטן - (בנהדרין ח) כתעלמה הלכה חזנו וסאן נפרע על שטל עטרה לומר (דבריא א) והדבר אחרקטה טכס תקריבון חלי - (סנהדרין שם) ד' א ראויה היתה פרשה וזלכתב על ידי משה חלא סוכו בנות צלפחד וככתבה על ידן: (ז) כן בנות צלפחד דוברות - כתרומתו יאות כן כתובה פרשה זו לפני כתרומתו צניד שריתה עינס מה שלא רחיה עינס על משה: כן בנות צלפחד דוברות - יפה תכנו אשרי חלום שאק"ה מודה לדבריו י נתן נתן - (ב"ב קי"ח) שני חלקים חלק חסיהן סהיה מיונלו מררים וקלקועס אחיו כנכסי ספר: והעברת - לשון העברה (ס"א עברה) הוא בניו סחינו מניח בן לזרסו - ד"א על סס סהכת מעברת כחלה

אביר חב לו אחסנא בגו אחי אבונן : ה דין חר מן ארכעא דינין וכי כתוב לעיל גבי מקשע

וגבי טמא נפש :

ואקריב משה ית ספר דיניהון קדם :

ספר דיניהון רבא ליון אמר משה לא שמעית מן כולל למלקא רישי פנהדמי דישראל בעמדין למיקום מן פתריה דייהון
דיני קמונא ומתנין דיני נפשא ולא יבתתו למשיני לא דיקא דמתקשי לחון ארוס משה בתהו ברהון דישראל
כריד דימר לא שמעית בגו בו קרב משה ית דיניהון קדם : ו ואמר : עס משה למיקר : ו יאות בנת
אלקסד ממללו פתיבא הונר דא קדמי אלהו זבאי לאיעתאקרא על ידיהו מימן תימן להו יתרו ואחסנא בגו אחי
אבותו ומעבר ית אחסנת אבותו לחון : ה ועם בני ישראל ממליל למימר גבר ארוס יסות וביד דבר ליה ליה
ותעברו ית אחסנתיה לכרמיה : ט ואין ליה ליה בקרא ותתנין ית אחסנתיה לאחיה : י ואין ליה ליה אחיו
אביו וירוח יתה רתה לבני ישראל לאתנויית וזכר דין היקמא נפסיד : יב ומשה : יב ואמר : למשה סוק
לסוודא דעברא דיני וקמי ית ארעה דיהבית לבני ישראל : יג ותחמי יתה ותרגיש לעמך לחור אנת היקמא
דאקפנש אנתון אחר : יד מטול דסרבתי על מימרי במיברא דציון גמיו מצורת נפשתיא לקדשתי במי
למקמיהון הינין מוי מצורת קמס במיברא דציון :

ירושלמי

טו ומליל משה קדם : למימר : טו ומי
מיקרא ביי דשליט נפשמת בר גש ומניה מתחב רוח
נשמחא לקל בישרא גבר מהימן על נפשתיא :

י ג' הו גסיק קממיהו לסבדי קרא ודיתו עליה קדמיהו מן סבדי קרא ודיחוק יתהו מן יד בעלי דיקניהו
דייעול

ד'שי"ו

נחלה מסכת שבת שפנה ובעלה יורשין אותה שלא תסוב כחלה לא לנטיה אלא לאותו הדור כלכד וכן והעברתם את נחלתו לבתו . ככולן הנח
אומר וכתתם וכתת הוא אומר והעברתם : (יא) לישארו חקרוב אליו ממשפחתו . (ספרי ב"ב"ט) ואין משפחה קרויה אלא
ונד האב : (יב) עלה אל העברים . (במדבר רבה) למה נקמכה לכאן כיון שאמר הקב"ה נתן תתן להם אחר אותי וזה המקום
לנחלה שמה הותרה הנזירה ואכנס לארץ אחר לו הקב"ה גורתי במקומו עומדת . (ספרי ד"א כיון שנכנס משה לנחלת בני ג' וכי ראובן שנת
אחר כמדוקה הותר לו מדרי משל למך שגור על סבו של יכנס לפתח פלטין שזכרנו לשער והוא אחריו לחצר והוא אחריו לשרקלין והוא
אחריו כיון שאל ליכנס לקיטון אחר לו בני מכאן ואלה אתה חסור ליכנס : (יג) כאשר נאסף אחרן אחיו . מכאן שנתאווה משה לפיתול של
אחר : (יד) חף אתה טוב עמו . (דברים לב) על אשר לא קדשתם . הא אם קדשתם אותי עדין לא הגיע זמנכם להפטר בכל מקום
שכתב מיתתם כתב סודתכם לפי שגור הנזירה על דור הדובר למות סמוך בעון שלא האמינו לכך פקד משה שיכתב סודתו שלא יאמרו חף הוא
הן המזורים היה (יוצא פ"ו) משל לשתים נשים שלוקות כהית דין אחת קלקלה ואחת חללה פני שביצית וכי חף כאן ככל מקום שהזכיר מיתתן
מיתת סודתן להודיע שלא מיתת פסם אלא זו כלכד : (יד) הם מי מריבת קודש . הם לכנס אין בהם עון אחר . ד"א הם שהמרו בערה
הם שהמרו כים סוף הם עתם שהמרו כמדכרין : (טו) וירבה משה אל ה' וגו' . להודיע שכתב של נדיקים כשפטרין מן העולם
מיתתן כרוב ועסקין כהרפי כבוד : לאמר . אחר לו השיבני אם אתה ממנה להם עינים אם לאו : (יז) יפקודה : כיון
שמשע משה שאמר לו המקום תנחלתו כלפחד לכנותיו (במ"ד) אחר הגיע שעה שאתבצ צרכי שירשו בני ארץ גדולתי אחר לו הקב"ה לאלו קב
עלתם בחתמה לפני כשאי הוא יהושע ליטול ספר שמושו שלא משתוק האהל והוה שאמר שלמה (משלי כו) פולר תאכיל אכל פריה :
אלהו חרוחות . למה לאמר אחר לפניו רכנו של גולם ג' לוי לפניך דענו . שכל אחד ואחד ואינן דומין זה לזה מכה עליהם מניהי שיהא סובל כל
אחד ואחד לפידעתו : (יז) אשר רצא לפניו . לא כדרך מלכי האומות שיושבים בבתיהם ונשלחין את תיילותיהם למלחמה אלא
כמושעית חני שנתתו במיתון ועונ שאלמר (במדבר כא) אלתיהו אותו וכדרך שעשה יהושע שאלמר (יהושע ה) וילך יהושע אליו
ואמר לו הלנו אתה וגו' . וכן כבוד הוא אומר (שקוואל יא) כי הוא יולא וכל לפניהם יולא כראש וככנס כראש : ואשר יוציאם :

מכיל יופי

(ז) (כן כנות עלפחד דברת) . נכון ואמת : (כאשר נאסף) . נפעל עבר והוא פתוח ענין החכנס : (יפחדו יי) .
ענין סנוי וגוברות : (י) (כמה) (י) (כמה) 45 אה

במדבר כז כח פנחס

זביאם ולא תהיה עדת יהוה כזאן אשר
אין להם רעה: יח ויאמר יהוה אל משה
קח לך את יהושע בן נון איש אשר נוח
בו וסמכת את ידך עליו: יט והעמדת
אתו לפני אלעזר הכהן ולפני כל העדה
וצויתתה אתו לעיניהם: כ ונתת מהורד
עליו למען ישמעו כל עדת בני ישראל:
כא ולפני אלעזר הכהן יעמד ושאל לו
במשפט האורים לפני יהוה על פיו יצאו
ועל פיו יבאו הוא וכל בני ישראל אתו
וכל העדה: כב ויעש משה כאשר צוה
יהוה אתו ויסקח את יהושע ויעמדהו לפני
אלעזר הכהן ולפני כל העדה: כג ויסמך
את ידו עליו ויצוהו כאשר דבר יהוה ביד
משה: **כח** פ א וידבר יהוה

חמישי
סעודה

ו עלתא תדיקא דאתעבידא בטורא דסיני לאתקבלא ברעוא קורבנא קדם יי

אונקלוס

ודנפיקינון ודנעילנון ולא תהי כנשתא דיי
כענא דלית להון רעי: יח ויאמר יי למשה
דבר לך ית יהושע בר נון נבר דרוח
נבואה ביה ותסמוך ית ידך עלוהי:
יט ותקים יתיה לקדם אלעזר כהנא
ולקדם כל כנשתא ותפקיד יתיה לעיניהון:
כ ותתן מהורד עלוהי בדיל דיקבלון מניה
כל כנשתא דבני ישראל: כא ולקדם
אלעזר כהנא יקום ושאל ליה בדין אורי
קדם יי על מימריה יהון נפקין ועל
מימריה יהון עלין הוא וכל בני ישראל
עמיה וכל כנשתא: כב ויעבד משה
כמא דפקיד יי יהיה ודבר ית יהושע
ואקימיה קדם אלעזר כהנא וקדם כל
כנשתא: כג וסמך ית ידו עלוהי
ויפקדיה כמא דמליל יי בידא דמשה:
א ומליל יי עס משה למימר: ב פקיד
ית בני ישראל ותימר להון ית קורבני לחם
סדור לקורבני לאתקבלא ברעוא תטרון
לקרבא קדמי בזמניה: ג ותימר להון דין
קורבנא דתקרבון קדם יי אמרין בני שניא
שלמין תרין ליומא עלתא תדיקא:
ד ית אמרא חד תעביד בצפרא וית
אמרא תנינא תעביד בין שמישא: ה ותו
מן עסרא בתלת סאין סולתא למנתתא
דפילא במשח כתישא דבעות הינא:
ו עלתא תדיקא דאתעבידא בטורא דסיני לאתקבלא ברעוא קורבנא קדם יי

ונסבית

ו עלתא תדיקא דאתעבידא בטורא דסיני לאתקבלא ברעוא קורבנא קדם יי

ירושלמי יתחון לארעא דישקאל ולא תחי כגשמתא דהי בלא חקיקין טו בגלל דלא יטעון בני עמימא בענא דשעו וליה
 להון רועי : יח ואמר : למשה דבר לה עת יהושע בר גור דהים נבוארה בן דהים : יי שרוא עליו ונסמך
 ית דק עליו : יט ותקום ויהי קדם אלעזר פתגא דקדם כל כגשמתא ותפקיד ויהי למיחמיהון : כ ויהי קדם
 קמר עליו מן בגלל די נקבלו מניה כל כגשמתא דבני ישראל : כא וקדם אלעזר פתגא ישמיש ויהי בר ותכפיניניה
 פתגם נישאל ליה דין אוריאל קדם : על מימרא דאלעזר פתגא יהון נקמו לסדרי קרבא ועל מימריה יהון עליו
 למידון דגא הוא וכל בני ישראל עמיה וכל כגשמתא : כב ועבר משה היקמא וגוי : כג וסמך עת ידו עליו
 ופקדיה היקמא דפקיד : יג ויהי עת משה : א ומליל : יג עם
 משה למיקר : ב פקוד עת בני ישראל ומימר להון
 עת קרבני לחים סדר פתורי : יג להון כהנא ומה דאתון
 כהנא על גב כהנא לית רשו לגבר דייכול מניה בלא
 אישתא היא דאכלא ויהי מתקבל קדמי לרית כענא :
 עמי בני ישראל הון והירין למקרבא ויהי מאפקשורת
 לשפתא קרבן קדמי כמניה : ג ומימר להון דין

ירושלמי

פקוד עת בני ישראל ומימר להון עת קרבני לחים סדר
 פתורי מה דאתון כהנא קדמי על גבי כהנא הלא
 אישתא היא דאכלא ויהי והוא מתקבל מנכון קדמי לרית
 דכענא עמי בני ישראל הון והירין למקרבא ויהי קדמו
 כהנא :

סדר קרבניא די מקרבן קדם : אמרו בני שגרה שלמין קרין לוימא עלתא דדירא : ד ית אימר חד מעביד
 דעפרא למכפרא על חובי ליביא ויהי אימר תנינו מעביד בני שמישתא למכפרא על חובי יממא : ה וחד מן
 עשרא בתלת סוון סמוך דתינטיא למנהרזא פתימא כמשח ויהי מתישא בקעורת הניא : ו עלת דדירא היקמא

דהות

רשי

מכותיו . ואשר יביאם . מכותיו . ד"א ואשר יביאם שלא תעשה לו כדרך שאתה עושה לי שאני מכתין לארץ : (יח) קח לך :
 קחמו בדכרים אשריך מכותי להנהיג בניו של מקום (ד) : לך . את שדוק לך את זה אתה מכיר : אשר רוחו בו : כאשר
 שאלת שכל להניח כגדרוחו של כל אחר ואחד : וסמכת את ידך עליו . תן לו תורגמן שידרוש כמייך שלא יאחרו עליו לא היה לו
 להרים ראש כמיקמה : (יט) וצוית אותו . על ישראל דע שטרמכין הם סרכנים הם על מנת שתקבל עליו : (כ) ונתת מהודך
 עליו . זה קירון עור פנים : מהודך . ולא כל הודך ומיניו לערין פניו משה כחמה פני יהושע כלבנה : למען ישמעו כל עיר
 בני ישראל . שיהיו מנהיגין כוכד ויראה כדרך שנהגין כך : (כא) ולפני אלעזר הכהן יעמד . הרי שאלתך ששאלת שאין הכבוד
 הוא (כ"א) מוטל מכותי חסד שחף יהושע יהא לריך לאלעזר : ושאל לו . כשיטרך לנחת למלמטה : על פיו . של אלעזר :
 וכל העדה . סנהדרין (יומא עג) : (כב) ויקח את יהושע . (ספרי) לקחו בדכרים והודיעו מתן שבר פרנסי ישראל לעו"ה :
 (כג) ויסמוך את ידיו . כעין יפה יותר ויותר ממה שנלטהו שהק"ה אמר לו וסמכת את ידך והוא צטה כסתי ידיו ועשאו ככלי מלא וגדוש
 ומלא חכמתו כעין יפה : כאשר דבר ה' . חף לענין ההוד נתן מהודו עליו : (ב) צו את בני ישראל . מה אמור למעלה ופקוד
 ה"ה להק"ה יעד שאתה מלוי על כני לוח את בני עלי משל לכת מלך שהיתה נפטרת מן העולם והיתה מקדלת לבעלה על כניה וכולי כדאיתא
 בספרי : קרבני . (ספרי) זה הדם : לחמי . אלו אמורין וכן הוא אמור (ויקרא ג) והקטירם הבקן המוסקה להם אשה :
 לאשי . הכתנין לאשי מוכחי . תשמרו . (ספרי) שיהיו כהנים ולוים וישראל עומדין על גבי זבחי מלואו ומדו ותקמו מעמדות (תענית כז) :
 במועד . ככל יום הוא מועד התמידים : (ג) ואמרת להם . אזרה לב"ד : שנים ליום . כפשוטו . ועיקרו כאללמד
 שיהיו כשהטין כצד היום תמיד של שחר כמיערכו של בין הערכים כמורחן של טבעות (יומא סב) : (ד) את הכבש אחד . חז"ל פ
 שכבר נאמר כפרשת ואתה תזנה וזה אשר תעשה וגו' היא היתה אזרה לימי המלוכה וכאן לזו לדורות : (ה) סלה למנחה . מנחת
 נכסים : (ו) העשויה בהר סיני . כמותן שבעו בימי המלוכה . ד"ה העשויה בהר סיני היקט עולת תמיד לעולת הר סיני
 אותה

באר רהובות דקרוקי רשי

(ד) | מושום דענין לקיחה לא שייכא רק בדכר שאין בו רוח חיים ומטלטל מיד ליד לאסוקי גוף האדם דהוא נושא את עצמו לכן קאמרו
 קחמו בדכרים ורנא לומר כאשר תמייכמו בדכרי רינו יחש לך זה כאלו לקחתו ביד ממש ועל דרך זה ויקח יהושע :
 בעבור

מכלל יופי

ג"ה (ב) (את קרבני לחמי) . בא על הבשר לבדו . (ד) (את הכבש אחד) . כידיעה המתוארת
 בתקון

וַתִּסְבּוּ רַב־עֵת הַתֵּיּוֹן לִקְבֹּשׁ הָאֶהָד בַּקֹּדֶשׁ
הַסֵּד נִסְךְ שֶׁכֶר לַיהוָה: ח וְאֵת הַקֶּבֶשׁ הַשְּׁנִי
תַעֲשֶׂה בֵּין הָעֲרֻבִים כַּמִּנְחַת הַבֶּקֶר וְכַנְסֹכּוּ
תַעֲשֶׂה אִשֶׁה רֵיחַ נִיחַח לַיהוָה: פ

מצוה א"ב

ט וּבְיוֹם הַשַּׁבָּת שְׁנֵי-כִבְשִׁים בְּנֵי-שָׁנָה
תְּמִימִם וְשְׁנֵי עֲשָׂרִים סֹלֶת מִנְחָה בְּלוּלָה
בְּשֶׁמֶן וְנִסְכּוֹ: י עֹלֹת שַׁבַּת בְּשֶׁמֶן עַל-

מצוה ח"ג

עֹלֹת הַתָּמִיד וְנִסְכָּהּ: פ יֵאָדָּם וּבְרֹאשֵׁי
חֳדָשֵׁיכֶם תִּקְרִיבוּ עֹלָה לַיהוָה פְּרִים בְּנֵי-
בָקָר שְׁנַיִם וְאַיִל אֶחָד כִּבְשִׁים בְּנֵי-שָׁנָה שִׁבְעָה

תְּמִימִם: יב וּשְׁלֹשָׁה עֲשָׂרִים סֹלֶת מִנְחָה
בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן לֶפֶד הָאֶהָד וְשְׁנֵי עֲשָׂרִים סֹלֶת
מִנְחָה בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן לְאַיִל הָאֶהָד: יג וְעֶשְׂרֹן
עֲשָׂרֹן סֹלֶת מִנְחָה בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן לְכִבְשֵׁי

הָאֶהָד עֹלָה רֵיחַ נִיחַח אִשֶׁה לַיהוָה:
יד וְנִסְכֵיהֶם חֲצֵי הַתֵּיּוֹן יִהְיֶה לֶפֶד וּשְׁלִישֵׁת
הַתֵּיּוֹן לְאַיִל, וּרְבִיעֵת הַתֵּיּוֹן לְכִבְשֵׁי יָיִן וְאֵת
עֹלֹת הַדָּשׁ בַּחֲדָשׁוֹ לְחֹדְשֵׁי הַשָּׁנָה:

טו וּשְׁעִיר עֲזִים אֶחָד לַחֲטָאת לַיהוָה עַל-
עֹלֹת הַתָּמִיד יַעֲשֶׂה וְנִסְכּוֹ: ס טז וּבַחֲדָשׁ
הָרִאשׁוֹן בְּאַרְבַּעַת עֶשְׂרֵי יוֹם לַחֲדָשׁ הַזֶּה

ששי

לַיהוָה: יז וּבַחֲמִשָּׁה עֶשְׂרֵי יוֹם לַחֲדָשׁ הַזֶּה
חֲגֵל שִׁבְעַת יָמִים מִצֹּת יֵאָכֵל: יח בְּיוֹם
הָרִאשׁוֹן מִקְרָא קֹדֶשׁ כָּל-מְלֹאכֶת עֲבֹדָה לֹא
תַעֲשֶׂה: יט וְהִקְרַבְתֶּם אִשֶׁה עֹלָה לַיהוָה
פְּרִים בְּנֵי-בָקָר שְׁנַיִם וְאַיִל אֶחָד וּשְׁבַעַת

כִּבְשִׁים

פֹּלְחָן לֹא תַעֲבֹדוּן: יט וְתִקְרַבּוּן קֹרְבָנָא עֲלֵתָא קָדְשׁ יֵי תֹרִין בְּנֵי-תֹרֵי תֹרִין וְדָבַר הַזֶּה

וְנִסְבִּיה רַב־עֵת הַתֵּיּוֹן לִקְבֹּשׁ הָאֶהָד
בַּקֹּדֶשׁ יִתְנַסֵּךְ נִסְךְ דַּחֲמֵר עִתִּיק קָדְשׁ יֵי:
ח וְיֵת אִמְרָא תִּנְנָא תַעֲבִיד בֵּין שְׁמֵשׁא
כַּמִּנְחַת צִפְרָא וְכַנְסִייה תַעֲבִיד קֹרְבָן

דַּמְתַּקְבֵּל בְּרַעֲנָא קָדְשׁ יֵי: ט וּבְיוֹמָא
דְּשַׁבְּתָא תֹרִין אִמְרִין בְּנֵי-שָׁנָה שְׁלָמִין
וְתֹרִין עֲשָׂרֹנִין סֹלְתָא דַּמִּנְחָתָא דְּפִילָא

בְּמִשַׁח וְנִסְכִּייה: י עֹלֹת שַׁבַּת תַּתַּעֲבִיד
בְּשַׁבְּתָא עַל-עֹלֹת תֹּרִיא וְנִסְכִּייה:

יא וּבְרִישֵׁי יְרַחֲכִיךְ תִּקְרַבּוּן עֲלֵתָא קָדְשׁ
יֵי תֹרִין בְּנֵי-תֹרֵי תֹרִין וְדָבַר הַזֶּה אִמְרִין
בְּנֵי-שָׁנָה שִׁבְעָא שְׁלָמִין: יב וְתִלְתָּא

עֲשָׂרֹנִין סֹלְתָא מִנְחָתָא דְּפִילָא בְּמִשַׁח
לְתֹרִיא הַזֶּה וְתֹרִין עֲשָׂרֹנִין סֹלְתָא מִנְחָתָא
דְּפִילָא בְּמִשַׁח לְדָבְרָא הַזֶּה: יג וְעֲשָׂרֹנָא

עֲשָׂרֹנָא סֹלְתָא מִנְחָתָא דְּפִילָא בְּמִשַׁח
לְאִמְרָא הַזֶּה עֲלֵתָא לְאִתְקַבְּלָא בְּרַעֲנָא קֹרְבָנָא
קָדְשׁ יֵי: יד וְנִסְכִּייהוּן פְּלֻגוֹת תֵּינָא יְדֵי

לְתֹרִיא וְתִלְתּוֹת הֵינָא לְדָבְרָא וְרַב־עֵת הֵינָא
לְאִמְרָא חֲמִישָׁא דָּא עֹלֹת רֵישׁ יְרַח
בְּאַתְחַדְתּוּתֵיהּ כֵּן לְכָל-רִישֵׁי-יְרַחֵי שַׁתָּא:

טו וְצִפְרִיבְרָא עֲזִי הַזֶּה לַחֲטָאתָא קָדְשׁ יֵי עַל
עֲלֵתָא תֹּרִיא יִתַּעֲבִיד וְנִסְכִּייה: טז וּבִירְחָא
קַדְמָאָה בְּאַרְבַּעַת עֶסְרָא יוֹמָא לִירְחָא פְּסָחָא
קָדְשׁ יֵי: יז וּבַחֲמִשָּׁת עֶסְרָא יוֹמָא לִירְחָא
הַזֶּה חֲנֻא שִׁבְעָא יוֹמִין פְּטִירָא יִתְאַכְל:
יח בְּיוֹמָא קַדְמָאָה מְעַרְעֵר קַדִּישׁ כָּל עֵיבִידַת
וְשִׁבְעָא

בכשים בני שנה תמימז יהיו לרכם : כ ומנתחם סלת בלילה בשמן שרשה עשרנים לפר ושני עשרנים לאיל תעשו : עשרון

ושבעא אמרין בני שנה שלמין יהון לכון : כ ומנתחהון סולתא דפילא במשח תלתא עשרונים לתורא ותרין עשרונים לדכרא תעבדון

יונתן בן עוזיאל

ירושלמי

דחנת מקרבא על טורא דמצי קטול לאתקבלא ברענא קורבנא קדם : ז וניסוכיה בקעה תנא לאימר חד

במאני בית קודש ניסוד חמר עמיק פניתי חמר בר ארבעין יומין למנסבא קדם

ח ונת אימר הנין מעביד בני שמשה ה' כדורונא דצפרא ויהי בגסוכיה מעביד קרבן המתקבל ברענא קדם : ט וכיוצא דשבתא תרין אמרין בני שנה שלמין ותרין עשרונים סמידא למנתחא פתיבא במשח ויהא וניסוכיה : י עולת שבתא התעביד בשבתא ומירטקפא על עולת תדירא וניסוכיה : יא וכרישי ירחכון מתקרבן עלתרא קדם : יב תורין בני תורי דלא צורבין תרין ודבר חד אמרין בני שנה שבעא שלמין : יג ותקראא עשרונים סמידא למנתחא פתיבא במשח ויהא לתורא חד ותרין עשרונים סמידא ומנתחא פתיבא במשח ויהא לדכרא חד : יד ועשרונא עשרונא סמידא למנתחא פתיבא במשח ויהא לאמרא חד עלתא לאתקבלא ברענא קורבנא קדם : יו וניסוכיהון דמתקרב עמהון פלגיה תנא ויהי לתורא ומלתות תנא לדכרא ודבעות תנא לאמראא חמר עיבדי דא עלתא תהו מתקרבא בקל ריש יבת ויבת בנמן אתחלתורת נת כל רישי עתי שמא : טז וצפיר בר עזי חד לתשאתא קדם : יז על חוסכו פתרא על עולת תדירא מעבד וניסוכיה : טז ודכראא דגישו בארביסרי וימין לערה נכסת פתחא קדם : יח ויבחישרת עשר יומא לירחא תדון חנא שובעא יומין פטירי ותאביל : יח כיוצא במסיה דתנא מארע קדיש כל עיבית פולתנא לא תעבדון : יט ותקרבון קרבנא עקתא קדם : יי תורין בני תורי תרין ודבר חד ושובעא אמרין בני שנה שלמין יהון לכון : כ ומנתחהון סמידא דחנטא פתיבא

במשח

רשי

אותה שנת קרבה לפני נתן תורה שכתוב בה (שמות כד) ויסס כאנות מלמד שטענות כלי : (ז) ונסכו : יין : בקודש הסך . (ספרי) על הנוכחית נסכו : נסך שבר . (ב"ב צ"ז) יין המסר פרע לין מנתו : (ח) ריחניחוח . נחת רוח לפני שאמרת ובעשה רצוני : (י) עולת שבת בשבתו . ולא עולת שבת אחרת הרי שלא הקריב בשבת זו שזוהי חני יקריב שתיים לשבת הפאה ת"ל כשכחו מניד שחם עבר וימו כשל קרבנו : על עולת התמיד : (ספרי) אלו מוספין לכד אותן מני כשחם של עולת התמיד ומניד שאין קרבין אלא בין שני התמידין וכן ככל המוספין נאמר על עולת התמיד לתלמודה : ושלשה עשרונים . כמשפט נסכי פר סכין הן קטובין כפרת נסכים : (יד) זאת עולת הדרש בחדשו . שחם עבר וימו כשל קרבנו וזכ אין לו שלומין : (טו) ושעיר עזים וגו' . כל שעירי הנוספין שאין לכפר על טומאת מקדש וקדשו כל כמו שחפרם (שבויעות ט) כמשפט שבויעות ונשתנה שיעיר ר"ת שאלת כול לה' תלמודו ללמוד שחפר על שאין בו יריעה לא כתחלה ולא בסוף שאין מכיר כחטו אלא הקב"ה כלכד ושאר השעירים למדין מוטו (תולין ט) ומדר א' כחגדה אמר הקב"ה הסיחו כפרה עלי על שמעתי את היום : על עולת התמיד . יעשה כל הקרבנות : ונסכו . אין ונסכו מוסב על השעיר שאין נסכים לחטאת : (יח) כל מלאכת עבודה . אפילו מלאכה הנריכה לכם כגון דבר האכיל המותר כחולו של חוועד אסורה ב"ט : (יט) פרים . כנגד אכרס (שנאמר בראשית יט) ואל הכקרו אכרס : אלים : כנגד אילו של

מכלל יופי

וחסרון הא הידיעה מן התאר : (ז) (הסך נסך) . ענינם ענין יציקה : (נסך שבר) . פירושו נסך יין המשכר והוא החי כמו שאמרו בספרי ונסכו רביעית ההין חי אחת מנסך ואי

כא עשרון תעשה לכבש האחד
 לשבעת הכבשים : כב ושעיר חטאת אחד
 לכפר עליכם : כג מלבד עלת הכפר אשר
 לעלת התמיד תעשו את אלה : כד כאלה
 תעשו ליום שבעת ימים לחם אשה הית'
 ניהח ליהנה על עולת התמיד תעשה ונסכו :
 כה וביום השביעי מקרא קדש יהיה לכם
 כל מלאכת עבודה לא תעשו : ס כו וביום
 הכמורים בהקריבכם מנחה חדשה ליהנה
 בשבעתיכם מקרא קדש יהיה לכם כל
 מלאכת עבודה לא תעשו : כז והקרבתם
 עולה לריח ניחח ליהנה פרים בני בקר
 שנים איל אחד שבעה כבשים בני שנה :
 כח ומנחתם סלת בלולה בשמן שלשה
 עשרנים לפי האחד שני עשרנים לאיל
 האחד : כט עשרון עשרון לכבש האחד
 לשבעת הכבשים : ל שעיר עזים אחד
 לכפר עליכם : לא מלבד עלת התמיד
 ומנחתו תעשו תמימם יהיו לכם ונסביהם :
כט פ א ובחדש השביעי באחד
 לחדש מקרא קדש יהיה לכם כל מלאכת
 עבודה לא תעשו וס תרועה יהיה לכם :
 ב וצשיחם עלה לריח ניחח ליהנה פרי בן
 בקר אחד איל אחד כבשים בני שנה שבעה
 תמימם : ג ומנחתם סלת בלולה בשמן
 שלשה עשרנים לפי שני עשרנים לאיל :
 ד ועשרון אחד לכבש האחד לשבעת
 הכבשים

תעבדו : כא עשרונא עשרונא תעבדו
 לאמרא חד בן לשבעא אמרין : כב וצפירא
 דחטאתא חד לכפרא עליכון : כג בר
 מעלת צפרא דהיא עלת תדירא תעבדון
 ית אלון : כד כאלין תעבדון ליומא שבעא
 יומין לתים קורבן דמתקבל ברעוא קדם י'
 על עלתא תדירא ותעבדו ונסביה :
 כה וביומא שביעאה מארע קדיש יהו
 לכון כל עבדת פולחן לא תעבדון :
 כז וביומא דבכורא בקרוביכון מנחתא
 תדא קדם י' בעצרתיכון מערע קדיש יהו
 לכון כל עבדת פולחן לא תעבדון :
 כח ותקרבון עלתא לאתקבלא ברעוא
 קדם י' תורין בני תורי תרין ודבר חד שבעא
 אמרין בני שנא : כח ומנחתהון סולתא
 דפילא במשה תלתא עסרונין לתורא חד
 תרין עסרונין לדכרא חד : כט עסרונא
 עסרונא לאמרא חד לשבעא אמרין :
 ל צפיר בר עזין חד לכפרא עליכון :
 לא בר מעלת תדירא ומנחתיה תעבדון
 שלמין יהון לכון ונסביהון : א ובחדא
 שביעאה בחד לירחא מערע קדיש יהו לכון
 כל עבדת פולחן לא תעבדון יום יבא
 יהו לכון : ב ותעבדון עלתא לאתקבלא
 ברעוא קדם י' תור בר תורי חד דבר חד
 אמרין בני שנא שבעא שלמין : ג ומנחתהון
 סולתא דפילא במשה תלתא עסרונין לתורא
 תרין עסרונין לדכרא : ד ועסרונא חד
 לאמרא

הַכֹּכְבִּיּוֹת : ה וְשִׁירֵי-עוֹיִם אֶחָד הַטָּאָת
 לְכַפֵּר עֲלֵיכֶם : ו מַלְבָּד עֲלֵת הַחֹדֶשׁ
 וּמִנְחָתָהּ וְעֲלֵת הַתָּמִיד וּמִנְחָתָהּ וְנִסְכֵיהֶם
 כְּמִשְׁפָּטָם לְרֵיחַ נִיחֹחַ אִשָּׁה לְיִהוָה :
 ס ז וּבַעֲשׂוֹר לַחֹדֶשׁ הַשְּׁמִיעִי הוֹרָה
 מִקְרָא-קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם וְעִנִּיתֶם אֶת-
 נַפְשֵׁיכֶם בְּלִמְלֶאכֶה לֹא תַעֲשׂוּ :
 ח וְהִקְרַבְתֶּם עֲלֶיהָ לְיִהוָה רֵיחַ נִיחֹחַ
 פֶּר

לְאִמְרָא הַד לְשִׁבְעָא אִמְרִין : ה וְצִפִּיר בַר
 עֲזִי הַד לְחַטָּאתָא לְכַפֵּרָא עֲלֵיכֶון : ו בַר
 מַעֲלָת יִרְחָא וּמִנְחָתָהּ וְעֲלֵת תָּמִידָא וּמִנְחָתָהּ
 וְנִסְכֵיהוֹן קִדְחִין לְהוֹן לְאַתְקַבְּלָא בְרַעֲוָא
 קוֹרְבָנָא קֹדֶם יי : ז וּבַעֲסָרָא לְיִדְחָא
 שְׁבִיעָאָה הַדִּין מַעֲרַע קֹדֶישׁ יְהִי לְכוֹן וְתַעֲנֹן
 ית נַפְשְׁתִּיכֶון כָּל עֵיבִידְתָא לֹא תַעֲבֹדוּן :
 ח וְתִקְרַבֹּן עֲלֵתָא קֹדֶם יי לְאַתְקַבְּלָא
 בְרַעֲוָא

ירושלמי

יונתן בן עוזיאל

כְּמִשְׁתַּח וְיָתָא תְּלִרְתָא עֲשֻׁרוֹנִין לְתוֹרָא וְתָרִין עֲשֻׁרוֹנִין לְדִבְרָא תַעֲבֹדוּן : כֹּא וְעֲשֻׁרוֹנָא עֲשֻׁרוֹנָא מַעֲבִיד לְאִימֵר הַד
 חִיבְרִין לְשׁוֹבְעָא אִמְרִין : כֶּכ וְצִפִּירָא דְחַטָּאתָא הַד לְכַפֵּרָא עֲלֵיכֶון : כֶּג בַר מַעֲלָרָא צִפְרָא דִּי לְעֲלֵתָא תְּוִרָא
 תַעֲבֹדוּן עֲלֵי אֵלִין קוֹרְבָנָא : כֶּד כְּאֵלִין קוֹרְבָנִי יוֹקָא קִמְרָא תַעֲבֹדוּן כָּל יוֹקָא שׁוֹבְעָא יוֹמִין דְחָגָא קִדְחִים קֹרְבָן
 דְחַטָּתִּיבִל כְּבַעֲוָא קֹדֶם יי עַל עֲלֵתָא תְּוִרָא יִתְעַבִּיד וְנִיטוּכִיָּה : כֶּה וְכִיּוֹקָא שְׁבִיעָאָה מַעֲרַע קֹדֶישׁ יְהִי לְכוֹן כָּל
 עֵיבִידַת פּוֹלְחָנָא לֹא תַעֲבֹדוּן : כֶּו וְכִיּוֹקָא דְכִיּוֹבְרָא בְּקוֹרְבָנִין דּוֹרוּגָא מִן עֲלֵתָא תְּוִרָא קֹדֶם יי בַעֲצֵרְתִּיכֶון בַּד
 יִתְמַלֹּן שְׁבַעֲמִי שְׁבַעֲמִי שְׁבַעֲמִי מַעֲרַע קֹדֶישׁ יְהִי לְכוֹן כָּל עֵיבִידַת פּוֹלְחָנָא לֹא תַעֲבֹדוּן : כֶּז וְתִקְרַבֹּן עֲלֵתָא לְאַתְקַבְּלָא
 בְּרַעֲוָא וְגִי : כֶּח וּמִנְחָתָהּ סְמִידָא דְחַטָּאתָא פְּתִיבָא כְּמִשְׁתַּח וְיָתָא תְּלִרְתָא עֲשֻׁרוֹנִין לְתוֹרָא הַד תְּרִין עֲשֻׁרוֹנִין לְדִבְרָא
 הַד : כֶּט עֲשֻׁרוֹנָא עֲשֻׁרוֹנָא וְגִי : ל צִפִּיר בַר עֲזִי וְגִי : לֵא בַר מִן עֲלֵת תְּוִרָא וּמִנְחָתָהּ תַעֲבֹדוּן שְׁלִמִין
 יְהוֹן לְכוֹן וְתַמֵּר נִיטוּכִיָּהוֹן : מ וּבִירְחָא שְׁבִיעָאָה הוּיָא יִרְחָא דְתַשְׁרִי בְּהַד לְיִרְחָא מַעֲרַע קֹדֶישׁ יְהִי לְכוֹן כָּל
 עֵיבִידַת פּוֹלְחָנָא לֹא תַעֲבֹדוּן יוֹם יִבְכָא יְהִי לְכוֹן לְמַעֲרַבָּבָא סְטָנָא דְחָתִי לְמַקְטָרָנָא לְכוֹן בְּקַל יִבְכֹּתְכוֹן : כ וְתַעֲבֹדוּן
 עֲלֵתָא וְגִי : ג וּמִנְחָתָהּ סְמִידָא דְחַטָּאתָא פְּתִיבָא כְּמִשְׁתַּח וְיָתָא תְּלִרְתָא עֲשֻׁרוֹנִין לְתוֹרָא וְתָרִין עֲשֻׁרוֹנִין לְדִבְרָא :
 ד וְעֲשֻׁרוֹנָא הַד לְאִמְרָא הַד חִיבְרִין לְשׁוֹבְעָת אִמְרִין : ה וְצִפִּיר בַר עֲזִי הַד לְחַטָּאתָא לְכַפֵּרָא עֲלֵיכֶון :
 ו בַר מִן עֲלֵת רִישׁ יִרְחָא וּמִנְחָתָהּ וְעֲלֵת תְּוִרָא וּמִנְחָתָהּ וְנִיטוּכִיָּהוֹן בְּסִדֵּר דְּנִיחֹן לְאַתְקַבְּלָא בְּרַעֲוָא קוֹרְבָנָא קֹדֶם
 יי : ז וּבַעֲשָׂרָא יוֹמִין לְיִדְחָא שְׁבִיעָאָה הוּיָא יִרְחָא דְתַשְׁרִי מַעֲרַע קֹדֶישׁ יְהִי לְכוֹן וְתַסְנַפְרוּן ית נַפְשְׁתִּיכֶון מִן מִקְלָא
 וּמִשְׁמִיָּא כְּכִי גְּנִי וְתַמְרוּקָא מִסְּנִדְלָא וְתַשְׁמִישׁ דְעָרִים כָּל עֵיבִידַת פּוֹלְחָנָא לֹא תַעֲבֹדוּן : ח וְתִקְרַבֹּן עֲלֵתָא קֹדֶם

רשי

כֶּכ : ככשים . כנדיעקס . (בראשית ל) והככשים הפריד יעקב ליסודו של רבי חנה הדרשן רחמיאלת : (בד) כאלה
 העשו ליום . על זיכרון וזולתו כפרי הפס : (כו) ויום הכפורים . מן הסוגות קרוי בכורי קטיר חטים על סע שתי
 סלח סה רל זכיר לזכר : חטים הכלה קן החדש : (לא) המזימים יהיו לכם ונסכיהם . אף כנסכים יהיו פמימים למדן רבות
 (מנחות טז) עלתן סהין סהעלה קמתיין מסול לנסכים : (ו) מלבר עולת החדש . מוספיר"ס סהול כווס"ר"ה :
 מלבר

מכרל יופי

(כו) (דְשָׁעֵמִיבִים) . לא גשרגרה בקבוץ זכנתי לחפריד בעוזבין ימקאלכא (שְׁבִיעֵי שְׁבַעֲוֹת) שהוא ענין אחד :
 ע צרח

פר בן בקר אחד איל אחד כבשים בני
שנה שבעה תמימים יהיו לכם: ט ומנתתם
סלת בזולה בשמן שלשה עשרונים לפר
שני עשרונים לאיל האחד: י עשרון
עשרון לכבש האחד לשבעת הכבשים:
יא שעיר עזים אחד חטאת מלבד חטאת
הכפרים ועלת התמיד ומנתתה ונסכיהם:
שביעי ס יב ובחמשה עשר יום להודש
השביעי מקרא קדש יהיה לכם כל מלאכת
עבודה לא תעשו וחתם חג ליהוה שבעת
ימים: יג והקרבתם עלה אישה ריח ניחח
ליהוה פרים בני בקר שלשה עשר אילים
שנים כבשים בני שנה ארבעה עשר
תמימים יהיו: יד ומנתתם סלת בזולה
בשמן שלשה עשרונים לפר האחד לשלשה
עשר פרים שני עשרונים לאיל האחד לשני
האילים: טו ועשרון עשרון לכבש האחד
לארבעה עשר כבשים: טז ושעיר עזים
אחד חטאת מלבד עלת התמיד מנתתה
ונסכה: ס יז וביום השני פרים בני
בקר שנים עשר אילים שנים כבשים בני
שנה ארבעה עשר תמימים: יח ומנתתם
ונסכיהם לפרים לאילים ולכבשים
במספרם כפי שפט: יט ושעיר עזים אחד
חטאת מלבד עלת התמיד ומנתתה
ונסכיהם: ס כ וביום השלישי פרים
עשתי עשר אילים שנים כבשים בני שנה
ארבעה עשר תמימים: כא ומנתתם
ונסכיהם

שביעי

ה

מקור עלו

ד

בדענא תור בר תורי חד דכר חד אמרין בני
שנא שבעא שלמין יהון לכון: ט ומנתתהון
סולתא דפילא במשח תלתא עסרונין לתורא
חרין עסרונין לדכרא חד: י עסרונא
עסרונא לאמרא חד לשבעת אמרין: יא
צפיר בר עזין חד חטאתא בר מחטאת
דכפוריא ועלת תדירא ומנתתה ונסכיהון:
יב ובחמישית עסרא יומא לירחא
שביעאה מארע קדיש יהי לכון כל עיבדת
פולחנא לא תעבדון וחתון חנא קדם י
שבעא נומין: יג ותקרבוני עלתא קורבן
דמחקבד בדענא קדם י: תורין בני תורי
תלת עסר דכרין חרין אמרין בני שנא
ארבעת עסר שלמין יהון: יד ומנתתהון
סולתא דפילא במשח תלתא עסרונין לתורא
חד לתלתא עסר תורין חרין עסרונין לדכרא
חד לתרין דכרין: טו ועסרונא עסרונא
לאמרא חד לארבעת עסר אמרין:
טז וצפיר בר עזין חד חטאתא בר
מעלת תדירא מנתתה ונסכה: יז וביומא
תנינא תורין בני תורי תרי עסר דכרין חרין
אמרין בני שנא ארבעא עסר שלמין: יח
ומנתתהון ונסכיהון לתורי לדכרי ולאמרי
במניניהון כדחזי: יט וצפיר בר עזין חד
חטאתא בר מעלת תדירא ומנתתה ונסכיהון:
כ וביומא תליתאה תורין חד עסר דכרין
תרי אמרין בני שנא ארבעה עסר שלמין:
כא ומנתתהון ונסכיהון לתורין לדכרין
ולאמרי

ולאמרי

ונסכיהם לפרים לאילם ולכבשים במספרם
 כמשפט : כג ושעיר חטאת אחד מלבד
 עלת התמיד ומנחתה ונסקה :
 ס כג וביום הרביעי פרים עשרה
 אילם שנים כבשים בני שנה ארבעה עשר
 תמימים : כד מנחתם ונסכיהם לפרים
 לאילם

ולאמרי במניניהון כדתו : כב וצפיר
 חטאתא חד בר מעלתא דדירא ומנחתה
 ונסקה : כג וביומא רביעאה תודין עשרא
 דכרין תרין אמרין בני שנה ארבעא עשר
 שלמין : כד ומנחתהון ונסכיהון לתורין
 לדכרי

יונתן בן עוזיאל

לאתקרא ברעוא מור חד בר מורי דכר חד אימרו בני שנה שבגא שלמין יהו לכו : ט ומנחתהון סקידא
 דחגיגא פתיבא במשה ויתא תלמא עשורונו לתורא תרין עשורונו לדיקרא חד : י עשורונו עשורונו לאיקרא חד
 היקרונו לשובעא אמרו : יא צפיר בר עזי חד חטאתא בר מקרבן חטאתא בפריבא ועלת דירא ומנחתהון וחמר
 גיסוכיהון : יב ובחמיסר יומא לעתא שביעאה מארבע קדוש יהי לכו כל עיבת פולחנא לא מעברו וחמיו
 חגא דקטליא קדם : יג שובעא יומין : יד ותקרביו אלתא קרבו דמתקבל ברעוא קדם : יו תורין בני מורי פלמיס
 אולין כל יומא וחסרון סוכיהון שובעין על שובעין עממין ומקרביו יתרוו מליסר מטרמא דכרין חמיו דמקרביו תרין
 מטרמא אמרו בני שנה ארביסר שלמין דמקרביו סמני מטרמא שימא מנהון מקרביו תרי תרי ותרו מנהון חד חד
 שלמין יהו : יז ומנחתהון סקידא דחגיגא פתיבא במשה ויתא תלמא עשורונו לתורא חד לתליסר תורין תרין
 עשורונו לדיקרא חד לתרין דכרין : טו ועשורונו עשורונו לאיקרי חד לארביסר אימרו : טז וצפיר בר
 עזי חד חטאתא דמקרב מטרמא חד בר מעלתא דדירא וסקידא דחגיגא למנחתא וחמר גיסוכא : יז וביומא
 חגיגא דחגא דקטליא תקרביו תורין בני מורי תריסר לתריסר מטרמא דכרין חמיו לתרי מטרמא אמרו בני שנה ארביסר
 שלמין להשערי מטרמא חמישא מנהון מקרביו תרי תרי וארבע מנהון חד חד : יח ומנחתהון סקידא דחגיגא
 וחמר גיסוכיהון מה די תהוון מקרביו עם תוביא וגם דיקביא ואמבא פמניגידונו פסדר דינא : יט וצפיר בר עזי
 חד למטרמא חד חטאתא בר מעלתא דדירא וסקידא דחגיגא למנחתהון וחמר גיסוכיהון : כ וביומא פליתא
 דחגא דקטליא תקרביו תורין תריסר לתריסר מטרמא דכרין תרין לתרין מטרמא אמרו בני שנה ארביסר שלמין
 לעשר מטרמא ארבעה מנהון מקרביו תרי תרי ושית מנהון חד חד : כא ומנחתהון סקידא דחגיגא וחמר גיסוכיהון
 מה די תקרביו עם מורי ודכרי ואמרי קמנענהון פסדר דינא : כב וצפירא דחטאתא חד למטרמא בר קו עזרת
 תורא וסקידא דחגיגא למנחתא וחמר גיסוכיהון : כג וביומא רביעאה דחגא דקטליא מורי עשרא לעשר
 מטרמא דכרין תרין לתרי מטרמא אימרו בני שנה ארביסר שלמין לתריסר מטרמא חלת מנהון מקרביו תרי תרי
 ומגני מנהון מקרביו חד חד : כד מנחתהון סקידא דחגיגא וחמר גיסוכיהון מורי די תקרביו עם מורי ודכרי

ואימרי

רשי

(יא) מלבד חטאת הכפורים - שער הנעשה בפנים האמור כאמרי חות שנס הוא חטאת : ועולת התמיד - ומלכד עולת התמיד תעשו עולות
 הללו : ונסכיהם - חיסב על המוספין הכתובים וצל תעשו והוא לשון זיווי מלכד עולת התמיד ומנחתה תעשו את אלה ונסכיהם וכן כל נסכיהם
 האמורים בכל המועדות חוץ מאל הקרבנות החג : כל ונסכה ונסכיהם ונסכיהם שבהם מוסכים על התמיד ואינן לשון זיווי שהרי ונסכיהם של
 מוספין כתובין לענין כלל יום יום : (יח) ומנחתם ונסכיהם לפרים - (סוכה כ"ו) פרי החג שפעים הם כנגד שפעים אחרים
 וזאת מעשים וכוללים סיון כלליהם לאם וכימי התקדש היו מניחין עליהם חוץ היסורים : ולכבשים - כנגד ישראל שנקראו : (ורמיה ב) שה
 פורה והם קטועים ומכיים תש : וסוכיהם לכלית ויהם תשעים ושמונה קללות שכתובה תורה כשני כחור ונסכיהם על של תמיד היוסולא

לאילם ולכבשים במספרם כמשפט :
 כה ושעיר-עזים אחד השאת מלבד עלת
 התמיד מנחתה ונסקה : ס כו וביום
 השמישי פרים שבעה אילם שנים כבשים
 בני-שנה ארבעה עשר תמימם :
 כז ומנחתם ונסביהם לפרים לאילם
 ולכבשים במספרם כמשפט : כח ושעיר
 השאת אחד מלבד עלת התמיד ומנחתה
 ונסקה : ס כט וביום הששי פרים
 שמונה אילם שנים כבשים בני-שנה ארבעה
 עשר תמימם : ל ומנחתם ונסביהם
 לפרים לאילם ולכבשים במספרם
 כמשפט : לא ושעיר השאת אחד מלבד
 עלת התמיד מנחתה ונסקה : ס לב וביום
 השביעי פרים שבעה אילם שנים כבשים
 בני-שנה ארבעה עשר תמימם : לג ומנחתם
 ונסביהם לפרים לאילם ולכבשים במספרם
 כמשפטם : לד ושעיר השאת אחד מלבד
 עלת התמיד מנחתה ונסקה : ס לה ביום
 השמיני עצרת תהיה לכם כד-מלאכת
 עבדה לא תעשו : לו והקרבנם עלה
 אשה רח נוחה ליהנה פר אחד איל אחד
 לכשים בני-שנה שבעה תמימם :
 לו מנחתם ונסביהם לפר לאיל ולכבשים
 במספרם כמשפט : לח ושעיר השאת
 אחד מלבד עלת התמיד ומנחתה ונסקה :
 לט אלה תעשו ליהנה במועדיכם לבר
 מצדריכם ונדבתיכם לעלתיכם ולמנחתיכם
 ולנסביכם

לדכרין ולאמרין במנניהון כדחזי : כה וצפירא
 השאתא חד בר מעלת תדירא מנחתה
 ונסקה : כו וביומא חמישא תורין תשי
 דכרין תרין אמרין בני-שנא ארבעת עשר
 שלמין : כז ומנחתהון ונסביהון דתורין
 לדכרי ולאמרי במנניהון כדחזי : כח
 וצפירא דחשאתא חד בר מעלת תדירא
 ומנחתה ונסקה : כט וביומא שתיתא
 תורין תמניא דכרין תרין אמרין בני-שנא
 ארבעת עשר שלמין : ל ומנחתה
 ונסביהון לתורי לדכרי ולאמרי במנניהון
 כדחזי : לא וצפירא דחשאתא חד בר
 מעלת תדירא מנחתה ונסקה : לב וביומא
 שביעאה תורין שבעא דכרין תרין אמרין
 בני-שנא ארבעת עשר שלמין : לג ומנחתה
 ונסביהון לתורי לדכרי ולאמרי במנניהון
 כדחזי להון : לד וצפירא דחשאתא חד בר
 מעלת תדירא מנחתה ונסקה : לה וביומא
 תמינאה כנישין תהי לבון כל עיבדת פולחן
 לא תעבדון : לו והקרבון עלתא קורבן
 דמתקבד ברעוא קדם יי תור חד דכר חד
 אמרין בני-שנא שבעא שלמין : לו
 מנחתהון ונסביהון לתורא לדכרא ולאמרי
 במנניהון כדחזי : לח וצפירא דחשאתא
 חד בר מעלת תדירא ומנחתה ונסקה :
 לט אלן תעבדון קדם יי בומיכוון בו
 מנדריכוון ונדבתיכוון לעלותכוון ולמנחתכוון
 ולנסביכוון ולעלתיכוון ולמנחתיכוון :
 ואמר

וְלִנְסֻבֵיכֶם וְלִשְׁלֹמֵיכֶם: ל א וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כְּכֹל דְּפָקִיד יְיָ ית־מֹשֶׁה: א וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה לְּבָנֵי יִשְׂרָאֵל כְּכֹל דְּפָקִיד יְיָ ית־מֹשֶׁה:

ומפטרין וידה' היתה אל אליהו . כמלכים ב' כסימן י"ט : קס"ח להל' קסימן . ואליפ' לכוסימן :

יונתן בן עוזיאל

וַיִּמְרֹא בְּמַגִּינֵהוּן כְּסֹדֵר דִּינָא : כה וַיִּצְפִּיר בַּר עֲזַי חַד לְמִטְרָתָא חַד חֲטָאָתָא בַּר מִן עֲלִית מְדִירָא וְסִמְדָא דְחִנְטָא לְמִנְחָתָא וְחֲמַר גִּיסוּכָה : כו וְכִיּוֹמָא חֲמִישָׁאָה דְחָנָא דְמִטְלָא חֲרִין הִשְׁעָא לְחִשְׁעֵת מִטְרָתָא דְכָרִין חֲרִין לְחַד מִטְרָתָא אִימְרִין כְּגִי שְׁנָא אַרְבִּיסַר שְׁלָמִין לְחַרְיִסַר מִטְרָתָא חֲרִי מְנַחֵן מְלִרְבִּין חֲרִי וְחַרְיִסַר מְנַחֵן חַד חַד : כז וְסִמְדָא דְחִנְטָא לְמִנְחָתָרִין וְחֲמַר גִּיסוּכֵיהוּן מַה דְתִקְרְבוּן עִם חֲרִי וְדָכְרִי וְאִמְרִי בְּמַגִּינֵהוּן כְּסֹדֵר דִּינָא : כח וַיִּצְפִּירָא דְחִנְטָתָא חַד לְמִטְרָתָא חֲרָא בַּר מִן עֲלִית מְדִירָא וְסִמְדָא דְחִנְטָתָא לְמִנְחָתָא וְחֲמַר גִּיסוּכָה : כט וְכִיּוֹמָא שְׁתִּיתָאָה דְחָנָא דְמִטְלָא חֲרִין חֲמִנָא לְחִמְנֵי מִטְרָתָא דְכָרִין חֲרִין לְחַד מִטְרָתָא אִימְרִין כְּגִי שְׁנָא אַרְבִּיסַר שְׁלָמִין לְחַרְיִסַר מִטְרָתָא חֲרָא מְנַחֵן מְקַרְבָא חֲרִי וְחַרְיִסַר מְנַחֵן חַד חַד : לו וּמִנְחָתָהוּן סִמְדָא דְחִנְטָא וְחֲמַר גִּיסוּכֵיהוּן מַה דְתִקְרְבוּן עִם חֲרִי וְדָכְרִי וְאִמְרִי בְּמַגִּינֵהוּן כְּסֹדֵר דִּינָא : לא וַיִּצְפִּירָא דְחִנְטָתָא חַד לְמִטְרָתָא חֲרָא בַּר מִן עֲלִית מְדִירָא וְסִמְדָא דְחִנְטָתָא לְמִנְחָתָא וְחֲמַר גִּיסוּכָה וְצִלְוִחִיתָא דְמִיָּא בְּוִין כְּנִסְבִּין בְּיוֹמָא דְחָנָא דְמִטְלָא דְרִקְבוּן טַב לְרִכִּיעָא דְמִטְרָא : לב וְכִיּוֹמָא שְׁבִיעָאָה דְחָנָא דְמִטְלָא תִקְרְבוּן חֲרִין שׁוּבְעָא לְשַׁבַּע מִטְרָתָא רִיבְרִין חֲרִין לְחַד מִטְרָתָא אִמְרִין כְּגִי שְׁנָא אַרְבִּיסַר שְׁלָמִין לְאַרְבִּיסַר מִטְרָתָא סְבִימָהוּן דְכָר אִימְרֵיָא חֲמִנֵי וְחִשְׁעֵן לְמִכְפָּקָא עַל חֲמִנֵי וְחִשְׁעֵן לְוִטְוָא : לג וּמִנְחָתָהוּן סִמְדָא דְחִנְטָתָא וְחֲמַר גִּיסוּכֵיהוּן מַה דְתִקְרְבוּן עִם חֲרִי וְדָכְרִי וְאִמְרִי בְּמַגִּינֵהוּן כְּסֹדֵר דִּינָהוּן : לד וַיִּצְפִּירָא דְחִנְטָתָא חַד לְמִטְרָתָא חֲרָא בַּר מִן עֲלִית מְדִירָא וְסִמְדָא דְחִנְטָתָא לְמִנְחָתָא וְחֲמַר גִּיסוּכָה : לה בְּיוֹמָא חֲמִינָאָה כְּגִישִׁין חֲחִוּן בְּחִדּוּא מִן מִשְׁרִיכִין לְכַתִּיבִין כְּגִישֵׁת חִדּוּא וְיוֹמָא טַבָּא וְאִירֻעַ קָרִישׁ חֲחִין לְכוּן כָּל עִיבִית פּוֹלְחָנָא לֹא מַעֲבָדוּן : לו וְתִקְרְבוּן עֲלֵתָא קִרְבֵּן דְמִתְקַבֵּל בְּבִיעוּא קֹדֶם : קירבנין קלילין חור חר קדם אלהא חר דבר חר לעשא ויחידא אחרין בני שגא שבצא שלמין לחרות שובצא יוסין : לו מנחתהון סמדיא דחנטתא וחמר גיסוכיהון מה דתקרבון עם חרי ודכרי ואמרי במגיניהון כסדר דינא : לח ויצפירא דחנטתא חר בר מן עלת מדירא וסמדיא למנחתא וחמר גיסוכה : לט ארין מתקרבון קדם : כסן מועדיכון בר מעדריכון דבחרתו חנא דמיתיו חנא וגיסיבתהון לעדנתהון ולמנחתהון ולגיסוכיהון ולגבסרת קירשיכון : א וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל כְּכֹל מַה דְּפָקִיד יְיָ ית־מֹשֶׁה :

וידבר

רשי

טנה הלשון אלא לידע כמו שאמרנו ר"ל כגני ונסכיהם כששי ואסכיה משכיעי כמשפטם מ"ס יו"ד מ"ס הרי כאן חיים רמו לנסוך הנוס מן התורה כחג : (לה) עצרת תהיה לכם . עזורים כעשיית מלאכה . (לש) ד"ח עצרת עצרו מלגת מלמד שטעון ליה : ומדרשו כחגדה לפי שכל ימות הרגל הקריבו כנגד שבעים אוחות וכאין ללכת אמר להם המקום כקשה מכס עשולי . סעודת קטנה כדי שאהבה מכס : (לו) פר אחר איל אחר . אילו כנגד ישראל התעכבו לי מעט עוד ולשון חכה הוא זה ככניס הגפטרס מאכיהם והוא אומר להם קשה עלי פרידתכם עכבו עוד יום אחד משל ליוולך שעה סעודה כולי כדליתא כמסכת סוטה וכמדורש רבי תנחום למדה תורה דרך א-ך שני שיכלו חכם יוסי רחמן ואכילט פטווח למחר יאכלנו דגים למחר יאכלנו כשר כהמה למחר מאכילנו קטנית למחר מאכילנו ירק פותח והולך כפרו החג : (לט) אלה העשו לה' כמועדיכם . דבר הקמץ לחובה : לבד מוגדריכם . אם כאתם לעדור קרבנות כרגל מליה היא כדריכם אונדריס אונדכות ענד תם כל הסנה הקריבים כרגל שמחיקה לו לחוזה ולעלות לירושלים ולהקריב כדריין ובמחשבוך ככל תאמר : (מ) ויאמר משה אל בני ישראל . להמסיק הענין דכרי רבי ישמעאל לשי סעד כאן דכרי של מקום ופרשת מדרים מתאלת כדכורו שלמה הוגדל להמסיק תחלה ולומר שחור משה ואתרה פריסה ו לישראל אסס לאן יש כממשע שלא אמר להם זו אלא כפרסת מדרים כתיב ובריו : חסלה פרשת פינחס

מכלל יופי

כט (לה) (עצרת) . נקרא החנעצרת לפי שבעצרים ונמנעיסון מעשות מלאכה ושמיני של סכות הוא הנקרא עצרת מיוחד לפי שלא היה בו דבר למנוח אגרו

כמו

פ פ פ

פ פ פ

ב וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל־רְאֵשֵׁי הַמַּטּוֹת

לְבִנְיָיִם יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר זֶה הַדְּבָר

אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה : ג אִישׁ כִּי־יָדַר נָדַר

לַיהוָה אֹו־הַשְּׁבַע שְׁבַעַה לְאִסָּר אִסָּר עַל־

נַפְשׁוֹ לֹא יַחַד דָּבָרוֹ כִּכְל־הֵצֵא מִפִּי

יַעֲשֶׂה : ד וְאִשָּׁה כִּי־תָדַר נָדַר לַיהוָה

וְאִסְרָהּ אִסָּר בְּבֵית אָבִיהָ בְּנִעֲרֶיהָ : ה וְשָׁמַע

אָבִיהָ אֶת־נְדָרָהּ וְאִסְרָהּ אֲשֶׁר אִסְרָהּ עַל־

נַפְשָׁהּ וְהַחֲרִישׁ לָהּ אָבִיהָ וְקָמוּ כָל־נְדָרֶיהָ

וְכָל־אִסָּר אֲשֶׁר־אִסְרָהּ עַל־נַפְשָׁהּ יָקוּם :

ו וְאִם־הִנִּיא אָבִיהָ אֹתָהּ בְּיוֹם שָׁמְעוֹ כָל־

נְדָרֶיהָ וְאִסְרָהּ אֲשֶׁר־אִסְרָהּ עַל־נַפְשָׁהּ לֹא

יָקוּם וַיְהִי וַיִּסְלַח־לָהּ כִּי־הִנִּיא אָבִיהָ אֹתָהּ :

ז וְאִם־הִנִּי תִהְיֶה לְאִישׁ וְנְדָרֶיהָ עָלֶיהָ אֹו

מִבְּטָא שְׁפָתֶיהָ אֲשֶׁר אִסְרָהּ עַל־נַפְשָׁהּ :

ח וְשָׁמַע אִשָּׁה בְּיוֹם שָׁמְעוֹ וְהַחֲרִישׁ לָהּ

וְקָמוּ נְדָרֶיהָ וְאִסְרָהּ אֲשֶׁר־אִסְרָהּ עַל־נַפְשָׁהּ

וְקָמוּ : ט וְאִם בְּיוֹם שָׁמַע אִשָּׁה יִנְיֵא אֹוֹתָהּ

ב וּמִלִּיד מֹשֶׁה עִם רִישֵׁי שְׁבַטֵי לְבִנְיָיִם

יִשְׂרָאֵל לְמִימַר דִּין פְּתָנְמָא

דְּפִקִיד יי : ג גְּבַר אֲרִיזִיר נָדַר קָדָם יי אֹו

יָקִיִּים קִיִּים לְמִיִּסָּר אִיִּסָּר עַל נַפְשִׁיהָ לְאִיִּבְטָל

פְּתָנְמִיָּה כְּבָר דִּיפּוֹק מִפּוֹמִיָּה יַעֲבִיד :

ד וְאִתְתָּא אֲרִי תִדַּר נָדַר קָדָם יי וְחִיִּיִּד

אִסָּר בְּבֵית אָבִיהָ בְּרִבּוּיָתָהּ : ה וְיִשְׁמַע

אָבִיהָ יִת נְדָרָהּ וְאִסְרָהּ דְּאִסְרָת עַל נַפְשָׁהּ

וְיִשְׁתּוֹק לָהּ אָבִיהָ וְיִקּוּמוּן כָּל נְדָרָהּ וְכָל

אִיִּסְרֵיהָ דְּאִסְרָת עַל נַפְשָׁהּ יָקּוּמוּן : ו וְאִם

אֲעִדִי אָבִיהָ יָתָה בְּיוֹמָא דְּשָׁמַע כָּל נְדָרָהּ

וְאִסְרָהּ דְּאִסְרָת עַל נַפְשָׁהּ לֹא יָקּוּמוּן וּמִן

קָדָם יי וְשָׁתְּבִיק לָהּ אֲרִי אֲעִדִי אָבִיהָ יָתָה :

ז וְאִם מִהִנֵּה תִהְיֶה לְגְּבַר וְנְדָרָהּ עָלֶיהָ אֹו

פִּירוּשׁ סְפֻתָהּ דְּאִסְרָת עַל נַפְשָׁהּ : ח

וְיִשְׁמַע בְּעָלָהּ בְּיוֹמָא דְּשָׁמַע וְיִשְׁתּוֹק לָהּ

וְיִקּוּמוּן נְדָרָהּ וְאִסְרָהּ דְּאִסְרָת עַל נַפְשָׁהּ

יָקּוּמוּן : ט וְאִם בְּיוֹמָא דְּשָׁמַע בְּעָלָהּ אֲעִדִי

יהה

והפר

רשיי

(ב) דְּרִישֵׁי הַמַּטּוֹת . חלק כבוד לנשיאים ללמדם תחלה ואלח"כ לכל בני ישראל ומונין שלח שאר הדורות כן ת"ל (שמות לז) ויסובו אליו אהרן וכל הנשיאים בעדה וידבר משה אליהם ויאמרו כן נשמע כל בית ישראל . ומה ראה לאמורה פתן למה שהפרת נדרים כיתיד חונתה ואם אין זה חונתה חפר כסלמה הדיוטית (ב"ב ק"ב) או יוכל שלא חזר חסה פרשה חלה לנשיאים בלבד נאמר כאן זה הדבר ונאמר בשמות חזק (ויקרא י"ז) זה הדבר ויהי להלן באמרה להרזן ולבניו ולכל בני ישראל שנתמר דבר חל אהרן ותומר חזקו באמרה לטוב : זה הדבר . (ספרי) משה נתכבד (שבות יצ) ככה אמר ה' כחצות הלילה והנשיאים נתנבאו ככה חזר ה' מוסף עליהם ומה שנתכבד כלשון זה הדבר (ספרי נדרים ע"ז) ד"ה זה הדבר מעוט הוא לומר שהתכבד כלשון התרס וכעל כלשון הפרה כלשון הפתוח כן ואלו חלפו אין חונת ואין חונת (ג) נדר . החונת הרי עלי קונם שלא אוכל או שלא אעשה דבר כלני יכול חסלו כשבע שיחבל עבדות חן קורא עליו ככל הוצא חסיו יעשה ת"ל לאסר אסר לאסור את המותר ולא להחזיר את האסור : לא יחל וברו . כמו לא יחלל דברו לא יעשה דברו חולין (ח) : (ד) בבית אכיה . (ספרי) ברשות אכיה ולפילו חייב כסיתו : בנעוריה . ולא קלנה ולא פוגרת מהקטנה חין נדרה נדר והבוגרת חייב ברשותה של אביה להפר נדרים ולא יחזיר קטנה אחר דביתו פה ח"ה שנה ויוב אחד נדרים כבדקין חן ידע לטם מי נדרה ולטם מי הקדישה נדרה נדר בת י"ב שנה ויום אחד חייב לזכר הליכדק : (י) ואם הניא אביה אנה . חס מנע אמת מן הנדר כלני . מהפר לה הנאה זו חייב יודע מה היא כזהות חונת ואם ביום שמוע . אשה יביא חותה והפר הוי חונת הנאה . והפרה ופשוטו לטעם מנע והפרה וכן (במדבר לב) למתניאין וכן (ההלים קטא) שני ראש חל יעיר ראש וכן (במדבר י"ד) וידעתם את תנולתי את

פ פ פ

ב וידבר ומליל משה עם אמרכלי שכניא לבנו ושראל למיטר דין פתגמא דמליל יי למיטר : ג גבר בר
 מליטר שנין ארום יבר גרוא קדם : יי או יקיים קיים למיטר איקרא מנדעם דהתינרא על נפשיה
 לא יפס פתגמיה בנס בית דינא שרן ליה ואין לא שרר ליה בגל מרה דפוק מפומיה יעביד : ד ואתמא דליא
 עברת תריטר שנין ארום מיטר גדר קדם יי ותיטר איטר בכירת איקהא עד תריטר שנין : ה וישמע איקהא ית
 גדרהא וכל איקהא דאסרת על נפשה ונתבונן וישתוק לה איקהא ונתקיימו כל גדרהא וכל איקרא דאסרת על נפשה
 ונתקיים : ו ואין יקטל איקהא ומה ביקמא דשמע אד לא אתבונן לקיימא ובטיל במר דישמע כל גדרהא ואיקרא
 דאסרת על נפשה לא יתקיימו ומון קדם יי ישתוק וישתבק לה ארום בטיל אבוהא ומה מן רשותא גדרהא :
 ז ואין אתנסבא אתנסבית לגבר ונגררהא עליה או פירושי ספרהא דאסרת על נפשה בבית איקהא ולא בטיל
 איקהא עד לא ארנסבית ומראתנסבית לגבר ונתקיימו : ח ואין במר דאתנסבית גדרת וישמע בעלה וביקמא
 דשמע ונתבונן לקיימיהוון וישתוק לה ונתקיימו גדרהא ואיקרא דאסרת על נפשה ונתקיימו : ט ואין ביקמא

דשמע

רשי

אמר סרסס מעלי : וה' יסלח לה - כונה הכתוב מודבר באשה סגורה כנור ושמע בעלה והפר לה והיא לא ידעה ועוברת על נדרה וזוהיה
 יין ומועצה למתים זו היא שריכה סליחה ואע"פ שהוא מופר ואם המופרין לריכס סליחה ק' ולשליטן מופרים (ספר) : (ז) ואם היו
 תהיה לאיש - (גרים סז) זו ארוסה או אינו אלא כשואה כשהוא אומר ואם בית אשה נדרה הרי כשואה אימר וכלן בארוסה וכל לחלוק בה שאכיה
 ובעלה מופרין נדרים הפר האכל ולא הפר הכעל או הפר הבגל ולא הפר האכל הרי זה אינו מופר ואין נרדף לומר אם קיים אחד מהם : ונדריה
 עליה - סגורה בבית אביה ולא שמה בהן אביה ולא הופרו ולא חקמו : (ת) ושמע אישה וגומר - הרי לך שאם קיים הכעל שהוא קיים :
 כל

באר רחובות דקדוקי רשי

(א) בעבור דלא תטעה לומר כמלת יחל היו דלות ראונה מן המורש הענין תקוה ותחלת דליתכן כאן לכן קאמר כוון לא יחלל
 ורצה לומר שרצו הלל והיו ד שמוסית היא ונפספו ויחלל ובעבור קולור הלשון חסרולמ' דחמינית ושנו נקודתה
 הוינו הטוריתת חת"ת החית לירות חסרונה ונקודת החית הוינו הפתח שנותחת יו' ד שמוסית (לא יחלל כל"א ער
 ואל תיפטר שוועין) וזה סקיים לא יעשה דכרו מוליך :

רשב"ם

(ב) וידבר משה אל ראשי העדות - כשאלחו ביוצוב בכרך לוסדוק לפי הפזע היכן מצוינו שום פרשה שמתחלת בן שלא כאמר למעלה
 וידבר ה' אל משה לאמר איש כי ידר וגו' והאיק אתחלת הפרשה כדבורו של משה שאין מפורש בו מפי הגבורה - וזו
 משותפת למעלה כתיב אל תעמי לה כמיעדיכם לסד הנדריכם ונדכותיכם שאתם נרובין להביא באחד משלש רגלים מיום כל תאחר כמפורש
 שם סבת ר"ה הלך משה ודבר אל ראשי העדות שם שומעים להורות לישראל הלכות נדרים ואמר להם הקה"ה ליה לי שוקדנו נדריים ונדבותם
 מרגל פי אחרי נדריים לפיכך אינו כדור גדר לה' - קרבן או השבע שכוונה לשנות נפשו : (ג) לאסור אשר לא יחלל דברו מוסב על
 הנדר כלומר לא תאחר את נדרו עד לאחר הרגל ס' כוון שיום הקס' הסך פדוש לא יחל כיון ויתלויע בבוש - ויחל עוד שבעת ימים - יחל
 ויחלל אל ה' - ימתן ויחכה לו - והמפרש לשון חלול לפי הפשט טנות הוא טידו - ככל הינהי מפי יעשה - מוסב על השבע שכוונה
 בענין שפירש בשעת שבוטו ויעשה - לפי האון שפירש הקדוש בן רחוק - והאיה לדבר בענין זכריים הללו פירש משה כמשנה תורה -
 כי תדור נדר לה' אלסך לא תאחר לשלמו - מונא שפיר' שזור ועשית השבע שכוונה ונו' :

מכלל יופי

במחנה מצות וחלה שבועות וחג הסוכות או לפיכך בקראו
 לפי שהיו נעצרים בו עולי הרגל אחר השלימם חג הסוכות
 לעי' האורות חוס קדש :
ל מנות (ג) (השבע שבועה) - בא המקור במקום
 עתיד כמו ישבע שבועה כמ"ש
 עיזר נדר : (לא יחל דברו) - מענין חלול ופירשו והוא
 חמורת הקדושה ופירושו לא ישים דברו חלול אלא
 יזהר דברו קיים - מנא אמר קדש ובאה היוד פתחה לפי

ש הוא מהדגושים נראה לי כמו - שנית יב' ויסב אליהם
 את העם אינו כב' ואם בצע כ"י חתם דרכו - 17
 להפריד הענין בא בפרק צריך לומר כי אשר יתיר
 שופטים והוא יחל' שהם קבוצים הם מענין התלה
 וזה מענין חלול וכסיון צ"כ כתב היוד פתוח ומשפטה
 להיות קמוצה : (ו) (ואדניא) - עינו שבר הדברים
 שטולם :

(*) (*) מח 48 החלצו

והפך את נדרה אשר עליה וארץ מבטא
 שפתייה אשר אסרת על נפשה ויהנה יסלה
 לה : י ונדר אלמנה וגרושה כל אשר
 אסרה על נפשה יקום עליה : יא ואם
 בית אישה נדרה או אסרה אסר על נפשה
 בשבעה : יב ושמע אישה והחרש ליה
 לא הניא אתה וקמו כל נדריה וכל אסר
 אשר אסרה על נפשה יקום : יג ואם
 הפך יפר אתם : אישה ביום שמעו כל
 מוציא שפתייה לנדריה ולאסר נפשה לא
 יקום אישה הפכים ויהנה יסלה לה :
 יד כל נדר וכל שבעת אסר לענת נפש
 אישה יקימו ואישה יפרנו : טו ואם
 החרש יחליש לה אישה מיום אד-יום
 וחקים את כל נדריה או ואת כל אסריה
 אשר עליה חקים אתם כי החרש לה ביום
 שמעו : טז ואם הפך יפר אתם אחר
 שמעו ונשא את עונה : יז אלה החקים
 אשר צוה יהוה את משה בין איש לאשתו
 בין אב לבתו בני נדרה בית אביה : פ
 א וידבר יהוה אל משה לאמר :
 ב יקם נקמת בני ישראל מאת המדוניים
 אחר תאסף אל עמך : ג וידבר משה
 אל העם לאמר החלצו מאתכם אנשים
 לצבא ויהיו על מדון לתת נקמת יהוה
 במדון : ד אלף למטה אלף למטה לכל
 תשלחון

יתה ובטל ית נדרהא דעלה וית פירוש
 ספיקתהא דאסרת על נפשה ומן קדם
 ישתבק לה : י ונדר ארמלא ומתרכא כל
 דאסרת על נפשה יקום עליה : יא ואם
 בית בעלה נדרת או אסרת אסר על נפשה
 בקיום : יב וישמע בעלה וישתוק לה לא
 אעדי יתה ויקומון כל נדרהא וכל אסרי
 דאסרת על נפשה יקומון : יג ואם בטלא
 יבטל ויהון בעלה ביומא דשמע כל אפקות
 ספיקתהא לנדרהא ולאסר נפשה לא יקומון
 בעלה בטלינון ומן קדם יי ישתביק לה :
 יד כל נדר וכל קיומת אסר לסנפא נפש
 בעלה יקימיון ובעלה יבטלינון : טו ואם
 משתק וישתוק לה בעלה מיום ליום ויקים
 ית כל נדרהא או ית כל אסרהא די עלה
 קים ויהון ארי שתיק לה ביומא דשמע :
 טז ואם בטלא יבטל ויהון בתר דשמע
 ויקבל ית חובה : יז אלן קימא דפקוד
 ית משה בין נבר לאתתיה בין אבא לברתיה
 ברביותה בית אבוקא : א ומליל יי עם
 משה למימר : ב אתפרע פורענות בני
 ישראל מן מדונאי בתר כן תתכניש לעמך :
 ג ומליל משה עם עמא למימר וריו
 מנכון נברין לחילא ויהון ער מדון למתן
 פורענות דין עמא דין במדון : ד אלפא
 לשבטא אלפא לשבטא לכל שבטיא דישראל
 מטות

מטות

רשי

(1) כל אשר אסרה על נפשה יקום עליה . לפי שזכה לא כרשות אב ולא כרשות בעל ובאלוהי מן הנסואין הכתוב יחבר אב
 אלמנה וכו' כחוקין מת בעל כדוקנה וזרע לרשות האב : (יא) ואם בית אישה נדרה . כשנשוא הכתוב מדבר
 ראש

דשמע בעלה בטיל לה וישירי עת גדרה בעלה ניה פורש ספקה דאסרת על גפשה וכן קדם יי' ישחדי וישחוק לה :
וגורא דאקמלא וקמרכא כל דאסרת על גפשה וקום עלה : יא ואין עד דהיא בבית בעלה ולא בבית
גברת או אסרת אפר על גפשה בקימא : יב וישמע בעלה וישחוק לה ולא בטיל ומה ומית עד דלא בבית
ותמימון כל גדרה וכל איקרי דאסרת על גפשה ותמימון וליה איקמא וכן בה חוב לבטלה דהוון : יג ואין
מישקא ישירי יתהוון בעלה ביקמא דשמע קר אפקור
שפקמיה לגדרה וקאיקרי גפשה לא ותמימון ואין
בעלה בטילינון ולא ידעת דעברת סו קדם יי' ישחוק לה :
יד כל גדרה וכל קום אקמא לסגא גפש בעלה
ותמימון ובעלה ובטילינון : טו ואין משפק וישחוק ותמימון לה בעלה ביקמא דשמע לויקא חוון ותמימון כל
גדרה או יר כל איקמא בעלה וקמשהתקיה קום יתהוון ארום שתיק לה ביקמא ואתמוון ולא שרינו ביקמא
דשמע : טז ואין מישקא ישירי לה יוקא סד ביה דשמע לא פגיא לה בשירוקא ואין בפקא פתקמא בעלה או
איבה מקביל ית חובה : ז אליו אתמונת קימא דפקיד
יה ית משה בין גבר לאתמונה בין איבה לבתמיה ביקמי
טליתא עד דהיא בבית איקמא ולא ביקמי טליתא והיא
בבית בעלה : א ומליל יי' עם משה למימר : ב
תתכנש לעמך : ג ומליל משה עם עמא למימר
אברוי לנתכון ויקרו להילא ויהוון ספקריו סדרי
קרבא על מרגן למישן פורענות עמא ביי' במקוון : ד אלפא

ירושלמי

בעלה אפש יתהוון :

בעלה יפש יתהוון :

ירושלמי
ביקמא טליתא בביתיה דאבוקא :

ירושלמי

אתפצע פורענות בני ישראל מן מדעאן וכן דבר פדית

ירושלמי

אבוקא מן לנתכון :

לשבת

דשיי

(יג) ואם הפד יפדאוחם . יכול אפילו לא הפד האב ת"ל כבערוה בית אביה כל שבעוריה דרשות אביה הוא (קדושין י"ג)
(יד) כל גדר וכל שבעת איסור וכו' . לפי שאמר שהבעל חפר יכול כל נדרים כמשמע ת"ל לבעות כפז אינו חפר אלא נדרי ענוי כפז
בלבד וזה מפורשים כמסכת נדרים (נדרים ע"ט) : (טז) מיום אל יום . שלא תאמר מעת לעת לכך נאמר מיום אל יום ללמודך
מזין מוסר אלא עד שתאן : (טז) אחרי שמעו . אחרי שמעו וקום שאמר אפשי בו ותור וספר לה אפילו כוכים : ונשא ארץ
עונה . הוא מוכנס תחתיה למדנו מכאן שהגורם תקלה להסירו הוא ככנס תחתיו לכל עונשן : (ב) מאת המדינים . ולא מאת
המזכים שהמזכים נכנסו לדבר מחמת יראה שהיו יראים מהם שיהיו שוללים אותם שלא כאמר אלא (דברים ב) אל תתגרר כס מלחמה
הכל מדינים כשעברו על דים לא להם . ד"א מפני כ' פרידות טובות שיש לי להוליא מהם רות המזכיה ונעמה (אשת שלמה ימלך ולא דוקא
שנעמה שנעמוון הייה (ב"ק ל"ח) ודליתא כש' סור גנת ד'ה' בתוספתא) הענונית : (ג) זידבר משה וגו' . (ספרי) חף על
מי שמע שותתו תלויה כדבר עשה כשמתה ולא חיתר : החלצו . כתרנונו לסון חלוצי כאל מוויכיס (ב) : אנשים . נדקים
וגן (שמות י"ד) בחר לנו אנשים וכן (דברים א) אנשים חכמים וידועים : נקמתה . שנעומד כנגד ישראל כאילו עומד כנגד הקב"ה :
(ד) לכל מטות ישראל . לרבות

באר רחובות דקדוקי דשיי

(ג) בשו"ס דתלמי"ג ענין חלפה ממש והיינו הפסטה והסרה כמו חלפה בעלו ולא יתכן כאן לפרקאמר דתרגומו זריוו (כ"ל)
וואכיעא ח"ד :

דשב"ס

(א) ואם בית אשה נדרה . אבל למעלה כתיב וכדריה עליה אותו פסוק בנדרים הקודמים קודם שנראה ונשבע לפי הפשט שהבעל חפר
בקדמון : (טז) ואם כפר יפר אנתם אחרי שמעו . והיא חייבה ידעת שפגע ואסא את עונה . מאיכס מופרים והיא טובגת שלא ידעש
ח"ס

מכלל יופי

לא (ג) (הקלצו) . אינו יוצא כאשר כהב דבי יונה . האנשים והגבורים ככם ויהו על מדין . (ד) (אלף למשה)
אבל הוא כאילו אמר החלצו מקצתכם השבט נקרא משה כי עגון שבט ומטה אחד הם ענין מושען :
לעומר

משות ישראל תשלחו לצבא: ה וימסרו
מאלפי ישראל אלף למסרת שנים עשר
אלף חלוצי צבא: ו וישלח אתם משה
אלף למטה לצבא אתם ואת פינחס בן
אלעזר הכהן לצבא וכלי הקדש והצפרות
התרועה בירו: ז ויצבאו על מדון כאשר
צוה יהוה את משה ויהרגו כל זכור
ח ואת מלכי מדון הרגו על חלליהם
את דאני ואת רקם ואת צור ואת חור
ואת רבע חמשת מלכי מדון ואת בלעם
בן בעור הרגו בקרב: ט וישבו בני
ישראל את גשי מדון ואת טפס ואת
כל בהמתם ואת כל מקנחם ואת כל חילם
בזון: י ואת כל עריהם במושבותם ואת
כל שירתם שרפו באש: יא ויקחו את
כל השלל ואת כל חמלקוח באדם
ובבהמה: יב ויבאו אל משה ואל אלעזר
הכהן ואל עדת בני ישראל את דרשבי
ואת המלקוח ואת השלל אלהם חמנה אל
ערכת מואב אשר על ירתן ירחו: יג
שלישי יג ויצאו משה ואלעזר הכהן
שני וכל נשיא היעדרה לקראתם אל מחוץ
למחנה: יד ויקצף משה על פקודי החיל

תשלחו לחילא: ה ואתבחרו מאלפי
ישראל אלפא לשבטא תרי עשר אלפי
מזוני תילא: ו ושלח יתהון משה אלפא
לשבטא לחילא יתהון וית פינחס בר אלעזר
כהנא לחילא ומאני דקודשא וצפרות
יבבתא בידיה: ז ואתתילו על מדון קמא
דפקוד ית משה וקטרו כר דכורא:
ח וית מלכי מדון קטרו על קט ליהון ית
אוי וית רקם וית צור וית חור וית רבע
חמשא מלכי מדון וית בלעם בר בעור קטרו
בחרבא: ט וישבו בני ישראל ית נשי מדון
ות ספלהון וית כל בעיהון וית כל פתיהון
ות כל נכסיהון בזון: י וית כל קרויהון
במותבניהון וית כל בית סגרתיהון אוקיחו
בנורא: יא ונסיבו ית כל עדאה וית כל
דברתא באנשא ובבעירא: יב ואיתואו לות
משה ולות אלעזר כהנא ולות כנשתא דבני
ישראל ית שבאי וית דברתא וית עדאה
למשריתא למשרויא דמואב דעל ירדנא
דירחו: יג ונפקו משה ואלעזר כהנא וכל
רבבי כנשתא דקדמיותהון דמבנא
למשריתא: יד ורגזו משה על דממזן על
חילא דבני אלפינ ורבני מאומא דאתו מחיל

שרי רשי

קרנא

(ספרי) לרכות שנת לוי: (ה) וימסרו - להודיעם סכחו של רועי ישראל כמה חנוכים על ישראל עד שלא חזרו
מזויתו מה הוא אומר (שמות י') עוד מעט וסקלני ונעשאינו סויתת נוסה תלויה בנקות מדין לא רצו ללכת עד שחזרו
על כרמון: (ז) אותם ואת פינחס - מניד שהיה פינחס שקול כנגד כולם - ונמני מה הלך פינחס ולא הלך אלעזר אחר
הקב"ה מי שהתחיל במנוה שהרג כוכביה צרי יגמור - ד"ה הלך לנקום נקמת יוסף חבי אמו שנאמר (בראשית לו) והחידניס חכרו איתו
(סוטה ט) וחנין שהיה האחו של פינחס חזל יוסף שנאמר (שמות ו) ויכמת פוטיל מורע יתרו שפיטם עגלים לע"ה וימורע יוסף חסדס
ב"רו - ד"ה שהיה חסות חלמה: וכלי הקדש - זה הארון והכין שהיה בלעם עושה ונפיית חלכי מדון בכשפים והוא עבדו מורס
עמסס הראה להם את הנין שהסס חקוק בוהס מופלים לכף חמור על חלליהם - במלכי מדון שנפלים על החנוכים מן החור וכן ככלפס כתוב
על

לשבתא אלפא לשבתא לכל שיבתא דישראל השדרון לחילא : ה ואתבחרו גבריו צדיקו ומקרוו במשהו
 מאלפא דישראל אלפא לשבתא תריסר אלפין כגורו חילא : ו ושר יתרוו משה אלפא לשבתא לחילא
 יתהוון ונת פנתס בר אלעזר כהנא לחילא ואוביא ותמא דקדשא למשיי קיא בהון וחצצרות לבבא בידה למכנע
 ולמשרי ולמיטל משרתא דישראל : ז ואתחילו על מרין אקפודא מתלת טרין ונתא היקמא דפקדו ונת
 משרה קטלו כל דכורא : ח ונת מלכי מדנאי קטלו על קטולי משיי יתהוון ונת ונת פנתס ונת צור הריא
 בלק ונת חור ונת רבע חמשת מלכי מדון ונת בלעם בב בעור קטלו בפנימא ונתה פניו דחמא בלעם חייבא ית פנתס
 כהנא רדיף מן בהרוי עבד מלתא דקוסמין ופרח בצור שמיא מן יד איזבר פנתס שקמא בבא נקדישא ופרח בהרוי
 ואתהדי ברשיה ואתהדי שלף סיפא ובעא למקטליה פתח פומיה במילי תהנוו ואתמר לפנתס אין תקיים ית נפשי
 משפחענא לך דכל ימין ונתא קיס לית אנא סכטיס ית עמך עני ואמר לית הלא אנת הוא לבן אכמארה דעצית
 למישיצא ית יעקב אבינו ונתמא למצבים גמין למרדא ורעא ומן בחר דנפשו ממעכס וריתא ברין עמלק בשיצא
 דכרון אתגרתא איתגרא למילוט יתהוון וכעון דחמיתא דלא אהעין עובדך ולא קביל מימרא דני מינד אמליבר מלקא
 בישא ית בלק למקמא ית בנחיה בפרשת אירחמא למטעיא יתחון תפלו גמין כו ונתהוון עשרין נארבעה אלפין גמין כו
 לית אפשר תיב למקמא ית נפשך ומן יד שלף סיפיה מן תיקה וקטליה : ט וישבו בני ישראל ית גשיהו
 דמדינאי ונת טפלהוון ונת כל בעריהוון ונת כל גיתיהוון ונת כל גיכסיהוון כור : י ונת כל קורדידון ונת מורגיהוון
 ונת כמסי בית סגיהוון אוקידו בגורא : יא וישבו ית כל עדיתא ונת כל דברמא באישא ובבעירא : יב ואייתא
 לנת משה רגות אלעזר כהנא רגות כל כנשתא דבני ישראל ית שקימא ונת דברמא ונת עדימא למשרתא למשריא
 וגו : יג ונקפו משה ואלעזר כהנא וקל אמרדלי כנשתא וגו : יד וקנס משרה על אקטריטיון דמסנן
 על

רשי"י

(ה'ושע יג) על חלליהם כספריהווע : בידו . כרשות וכן (במדבר כא) ויקחת כל ארמוניו : (ח) חושח מלכי מדון :
 וכו' ית רוחה שחמה מנה הכתוב למה הווק לומר חמשת אלף ללחוד ששן כולם כעל והשוו כלם כמורענות בלעם הלך שם ליעול סכר עשרים
 זארכע אלף סהייל מישראל כענתו (ספרי) וילא ממדין לקרחת ישראל ומשאין ענה רעה אמר להם אם כשהייתם ששים רבוא לא יכולתם להם
 ועכשו כ"ב אלף חמס באים להלחם נתנו לו סכרו משלם ולא קפוחו : בחרב . הוא בא על ישראל והחליף אומנתו פלוגותם סחין
 כושטם חלל כפיהם ועל ידי תפלה ונקמה וכו' הוא ותפס אומנותם לקללם כפי חף הם כלו עליו והתלבו אומנותם כאומנות האומות שבתין
 בחרב סלחור (בראשית כז) ועל חרבך תחיה : (י) טירותם . מקום פלטרין שלהם שהוא לשון מושב פומרים ודעי חוקים :
 ד"ה לשון מושב טויהם כמו שיתרם סרני בלשנים טורכי פלשתאי : (יא) ויקחו את כל השלל וגו' . יונד פקיו כשרים ונדקים
 ולא נחשו על הגול לשלוח יד סמוה שלח כרשות סלחור את כל השלל וגו' ועל יתם חמורם בקבלה (שיר השירים ו') סנך כעדר הרחלים וגו'
 חף חכמי העולמות סנך כלם נדיקים : שלל . הן מטלטלין של מלכות כשיטין : (ט) כוון : הוא כוון מטלטלין שאינם תכשיט :
 מלקוח . חרם וכהנהו וכחוקים סכסוכ שבי חלל חלקות שבי חלם ומלקוח ככהנה : (יג) ויצאו משה ואלעזר הכהן . לפי שיתו את
 בערי ישראל עלתים לחטוף מן הכוה : (יד) ויקצוהו משה על פקודי החיל . מתמיס על החיל ללמדך שכל סריון דעור תלו
 כנדולים

רשב"ם

אל ששע עדיעתה אלס לאו : (ה) ויעשו כעל כרחו למי שאחר הק"ה הוא חר תאסף אל עמך . עדרש חנה : (ז) את השבי חרם :
 את העלקות . כהעיות ואת העלל . מטעלקין : (יג) אל יחיון לחמה כרי שלח יכנסו הכת"ס מן העלתמה כמתנה . מפני שמלת כפש :

מכלל יופי

(ה) (ויקרא) . ענינו עיני הנחונת בכל ר"ב כגוף
 עיצמו כמורסר עיצמו למיתה חרגום
 ויתנהוה' אלהינו ומפרידה :
 (ו) וכלי הקדש . אמרו רבותינו ל"ז הם הארון והיכל שהיה
 כלעם עמקס ומפריח מלפני מדין ככשפים והוא ילמו
 פרת עמקס הראה להם את הנשפחשם סקין כוהם מכלים לכן
 נחור על חלליהם שהיו נופלים על החללים כשור . ורלס'ג כתב
 כיו"ו ותשנרות מספ' כו' וזויה וענה והטיעופלי הקדש שהם
 חנוניות כתרועה היובימו :
 (ביחז) . במשוחה : (ח) (על הלליותם) . פמו עש
 בפירושי יהושע : (יב) (את השבי) . וגו' אמר השבי
 על הארמונות הטליות על הכהמות ואת השלל על הבנות
 (י) (ו) (ב) 49 ועל

שרי האלפים ושרי המאות הבאים מצבא
 המלחמה : טו ונאמר אליהם משה
 החייתם כל-נקבה : טז הן הנח היו לבני
 ישראל בדבר בלעם למסר-מעל ביהוה על-
 דבר-פעור ותהי המנופה בענת יהודה :
 יז ועתה הרגו כל-זכר בטף וכל-אשה
 ידעת איש למשכב זכר הרגו : יח וכל
 הטף בנשים אשר לא-ידעו משכב זכר
 החיו לכם : יט ואתם חנו מהוץ למחנה
 שבעת ימים כל הרג נפש וכל נגע בקהל
 תתחטאו ביום השלישי וביום השביעי
 אתם ושביכם : כ וכל-בגד וכל-כלי-עור
 וכל-מעשה ענים וכל-כלי-עץ תתחטאו :
 ס כא ויאמר אלעזר הכהן אל-
 אנשי הצבא הבאים למלחמה ואת תקרת
 התורה אשר-צוה יהוה את-משה :
 כב אך את-הנהב ואת-הקסף את-
 הנחשת את-הברזל את-הברזל ואת-
 הנפרת : כג כל-דבר אשר-יבא באש
 תעבירו באש וטוהרו אך במי נדה יתחטא
 וכל אשר לא-יבא באש תעבירו במים :
 כד וכבסתם בגדיכם ביום השביעי
 וטהרתם ואתר תבאו אל-המחנה :
 ס

רביעי

קרבא : טו נאמר להון משה הקימתון כח
 נוקבא : טז הא אמן הנאה לבני ישראל
 בעצת בלעם לשקרא שקר קדם : יז על עסק
 פעור והנת מותנא בכנשתא דיי : יז וקען
 קטולו כל-דכורא בטפלא וכל אתתא די-ענת
 זכר למשכבי דכורא קטולו : יח וכל טפלא
 בנשיא דלא ידעא משכבי דכורא קטולו
 לכון : יט ואתון שרו מכרא למשריתא
 שבעא יומין כל דקטר נפשא וכל דקרב
 בקטילא תדון עלוהי ביומא תליתאה וביומא
 שביעאה אתון ושביכון : כ וכל לבוש וכל
 מאן דמשך וכל עובד מעזי וכל מאן דעא
 תדון עלוהי : כא ונאמר אלעזר כהן
 לגברי חילא דאתו לקרבא דא נורת אורייתא
 דפקיד יי ית-משה : כב ברסית דהבא ונת
 כספא ית נחשא ית-ברזלא ית אבצא ונת
 אברא : כג כד מדעם דמתעל בנורא
 תעברוניה בנורא ודבי ברם במי אדיותא
 ופדי וכל דלא מתעל בנורא תעברוניה
 במיא : כד ותתורון לבושיכון ביומא
 שביעאה ותדכון וכמר בן תיעלון למשריתא
 כה ונאמר יי למשה למימר : כו קביל ית

חושבן
 כה ונאמר יי למשה למימר : כו שא את ראש מלקות השב

באדם

בגדולים שיש כח בידם לחיות : (טו) בדבר בלעם - אמר להם אפילו אתם מכניסים כל החיות (ס"א האחות) שבעולם את
 אתם יכולים להם שום חרובים אתם מן החיות שהיו שם חיות רכב בחור בחו וחסידכם עבה אליהם של אלו שונא וזה הוא וכו' כדלית
 במלך יבספרי : הן הנח - יתיר שהיו מכירים אותן והיא שכל פלוגיה : (יז) וכל אשה יודעת איש - (יבמות ס') דלוח
 ליבעל חף על פי שלח בעלה ולפני הנין העבירות והראיה ליבעל פניה מוריקות : הרגו - (ספרי) למה חזר ואמר להכסוף הענין דבר
 דבי ישעיהו שלח אתי קורא הרגו כל זכר בטף וכל אשה יודעת איש וכל הטף כנשים וגו' חזני יודע אפ' להרוג - (וכל אשה יודעת) עם הזכרים
 לחיות

על חילא רבני אלפין ורבני טאנותא דאמי מחיר סדרי תרביא ז טו זאמר להון משה זוגי ז טו הזנו קגון
 דמוחא תרקלא לבני ישראל בעיצתא דבלעם למשקרא זוגי ז זו וכרון קטולו זוגי ז זה זקל טפלא בגשיא
 אומיוו כלו קבל ציצא קלילא דקורשא ויסקפלו ביה זמאן דהיא מבעלא קבר זתעקרון אפחא מורקו זמאן דלא ידע
 משקבי דכירא זהון סמקון אפחא הוד נירא ותקטיטיו לכוז ז יט זאמון שרו למברא למשרתא שרבעא זומין
 כל דקטיל בר גשא זקל דקרב בקטילא מרון עליו זימא תליתא דבימא שביעאה אתון ושביכון ז כ זקל
 לברש זקל מנא דצלא זקל עובד כעזו קרנא זקרא זקל זמאן דקיסא מרון עליו ז כא זאמר אלעזר פתגא לזקב
 חילא דאתו מן סדרי תרביא דא אמנותי זיבברא אובימא
 דפקיד זי עת משה ז ככ ככס להורהון בלא סלודתהון
 זר בתבא זרר בקפא זית נחשא זית פרזלא זית קסטירא
 זית פרמשישא מניהון קיא גרלמיא זלא פשוטיא ז כג
 שפוביא זאסקלתא פעקרון בגורא זיקבי פתר זן כמאי דלשרון לאיבוקא בהון דוקא זתרי זקל דלא מירעל בגורא
 כהנבא פסאי קתונא קרמקומטיא מעקרון בצרבעין סמיו רסו ז כד ותתקרון לכושיוכו זימא שביעאה
 זתכון זקן פתר זן תיעלון למשרתא ז כה זאמר זי עם משה למיקר ז כו שב זית שירוי צית שביעאה

ירושלמי

זית קיסטרא זית אקרא ז

זית פרמשישא מניהון קיא גרלמיא זלא פשוטיא ז כג
 שפוביא זאסקלתא פעקרון בגורא זיקבי פתר זן כמאי דלשרון לאיבוקא בהון דוקא זתרי זקל דלא מירעל בגורא
 כהנבא פסאי קתונא קרמקומטיא מעקרון בצרבעין סמיו רסו ז כד ותתקרון לכושיוכו זימא שביעאה
 זתכון זקן פתר זן תיעלון למשרתא ז כה זאמר זי עם משה למיקר ז כו שב זית שירוי צית שביעאה

באינשא

דישוי

להיות עם הטף לכך נאמר רותו ז (יט) מחזק למחנה ז שלא יכנסו לעמם ז כל הזוג נפש ז (ספרי) דבימא אומר
 כהורג כדבר המוקבל טומאה הכתוב מדבר ולמדך הכתוב סכלי טומא דאם כסורי המת כאילו נוגע במת זאמרו יכול אפילו זרקו כן
 זרנות ז וכל הנוגע במלל הקיס הורג לנוגע מה נוגע ז על ידי חבורו זף הורג ז"י מכורו ז ההחטאו ז במידה דקין שאר טומאי מתיס
 זף לדברי החומרים כקריבנים חין מטמאין באהל שנאמר (זחוקאל לד) זאפנה זאכי זאן מרעיתו דאם אדם אדם קרויס דאם זודה הוא
 סהכרים מטמאין כמגע זכמאם שלא נאמר דאם ש"א חלל טומאת אהלות שנאמר (במדבר זח) דאם כי זומת באהל זאתם ושבוכם לזאטבכרים
 זוקפלין טומא זוריקין הוא זאלא זיה אדם כני ברית זף זכוכס כשיכחו לברית זומא זריכון הוא ז (כ) זקל זעשה עוים ז (ת"כ)
 להיחל כלי הקרבים והטלפים והעצמות ז (כא) זאמר אלעזר הכהן זוגי ז לפי שבא משה לכלל כעס כא לכלל טעות שנתעלמה
 זמאן הלכות זיעולי ככרים זכן אדם מולא כשתינו למלוים שנאמר (זיקרא ז) זיקוף חסה על אלעזר זעל חיתמר כא לכלל כעס כא לכלל
 טעות זק (במדבר כ) כשמעו בל המורים זך את הפלע ז"י הכעס טעה ז אשר צוה ה' זוגי ז (ספרי) תלה ההוראה כרבו ז
 (כב) אך את החכם זוגי ז זף על פי שלא הזכיר להם משה אלא על הלכות טומאה עוד יס להזכיר להם על הלכות זיעול זאך לשון מעוט
 כלומר ממועטין אדם מלהסתמש בכלים אפילו לאחר שהרצן מטומאת המת עד שיטהרו ומצליע זאקור ככלות זרבותינו זאמרו זך את הזכס
 זומר זרדך להעביר חלומה שלו קודם זיעולמו חיה לשון זך שלא יזא ססלומה זך המתכת יהיה כמות סקול ז (כג) כל דבר אשר יבא
 באש ז לשל בו כלום ז העבדו באש ז כדרך תשימו הגעלמו מי שתשימו ז"י מנין זיעולמו כחזק זמי שתשימו על ידי גלי כגון הספור
 זאסכלה זלכגנו כחור ז אך בזמורה זחטא ז לפי פשוטו טעמיה לסהרו מטומאת מת ז"ל זריכך ככללי זיעול לטהרם מן החיסור ומטוי
 לטרו מן הטומאה זרבותי זודרו מכלן זף להכשר מן החיסור הטעין טיכלה לכלי מתכות זמי גדה הכתובין כאן דרשו מים הראויין לטיכל
 זכס מד הזכמה הס ז"ס זא זכל אשר לא יבא באש ז כל דבר זאך שתשימו ז"י האור כגון כוסות זללויות שתשימן כגון זלא כלעו
 זיקור ז העבירו במים ז מטכילן זדיתוקא כלי הסכות ז (כד) אל המחנה ז לממנה שכינה זאך טעם זע זיעון זילוח
 זמטכס לזיה זממנה זיראל ז (כו) זאמא דאש ז קח את הפססון ז

רשבים

(ג) זך כמימה ז של פרה דומה לטהרם מטומאת נפש ז זאך דברים לנקותם מאיסור זאכל ז הנכלע מאיסור זאכל כללים ז עבדין

מכלל יופי

זעל הכלים זכן יתפרשו כשחם כאחד ז (טו) זתימם
 כל נקבה ז אם העמדתם אותם בחיים ז (למסר
 מעל ביי) זוגי ענינו הנהייה בכל לבוהי שומה ברשות
 אחר הן כדבר מהדברים הן כגוף האדם זעמו הרגום אשר
 כגן צדין דמסר שנאך ז
 (ז) זודעת זיה ז כל הראוי ליעל זף על פי שלא נכלה
 כעז זאמרו רבותינו ז"ל כמרי ולפני הנין
 העבירו זראוייה ליעל פניה זוריקות ז

וכו

באדם ובבהמה אמה ואלעזר הכהן וראשי
 אבות העדה : כו ונחצית את המלקוח
 בין תפשי המלחמה היצאים לצבא ובין
 כל העדה : כח והרמת מכס ליהוה
 מאת אנשי המלחמה היצאים לצבא אחד
 נפש מחמש המאות מן האדם ומן הבקר
 ומן החמרים ומן הצאן : כט ממחציתם
 תקחו ונתתה לאלעזר הכהן תרומת יהוה :
 ל וממחצית בני ישראל תקח אחד אחד
 מן החמשים מן האדם מן הבקר מן
 החמרים ומן הצאן מכל הבהמה ונתתה
 אתם ללוים שמרי משמרת משכן יהוה :
 לא ויעש משה ואלעזר הכהן כאשר
 צוה יהוה את משה : לב ויהי המלקוח
 יתר הכו אשר כוזו עם הצבא צאן שש
 מאות אלה ושבעים אלה וחמשת אלפים :
 לג ובקר שנים ושבעים אלה : לד ותמרים
 אחד וששים אלה : לה ונפש אדם מן
 הנשים אשר לא ידעו משכב זכר כל נפש
 שנים ושלושים אלה : לו ותהי המחצה
 חלק היצאים בצבא מספר הצאן שש
 מאות אלה ושלושים אלה ושבעת אלפים
 וחמש מאות : לו ויהי המכס ליהוה מן
 הצאן שש מאות חמש ושבעים : לח והבקר
 ששה ושלושים אלה ומכס ליהוה שנים
 ושבעים : לט ותמרים שלשים אלה וחמש
 מאות ומכס ליהוה אחד וששים :
 מ ונפש אדם ששה עשר אלה ומכסם
 ליהוה

חושבן דברת שביא באינשא ובבעירא
 ואלעזר כהנא ורישי אבהת כנשתא :
 כו ותפליג ית דברתא בין גברי מגו
 קרבא דנפקו לחילא ובין כל כנשתא :
 כח ותפריש נסיבא קדם יי מן גברי מגו
 קרבא דנפקו לחילא חד נפשא מחמש מאה
 מן אינשא ומן תורי ומן חמרי ומן צנא :
 כט מפלגותיהון תסבון ותתן לאלעזר
 כהנא אפרשותא קדם יי : ל ומפלגות
 ישראל תיסב חד דאתחד מן חמשין מן
 אינשא מן תורי מן חמרי ומן צנא מן
 בעירא ותתן ותדון ללוצאי נטרי מטרא
 משכנא דיי : לא ועבד משה ואלעזר כהנא
 כמא דפקיד יי ית משה : לב ויהוה דברתא
 שאר ביזא דבא עמא דנפקו לחילא ענא
 שית מאה ושבעין וחמשא אלפין :
 לג ותורי שבעין ותרין אלפין : לד
 וחמרי שתין ותד אלפין : לה ונפשא
 דאינשא מן נשיאודלא דעא משכבי דכורא
 כל נפש תא תלתין ותרין אלפין : לו ותהי
 פלגותא חולק נבדרא דנפקו לחילא מגין ענא
 תלת מאה ותלתין ושבע אלפין וחמש מאה :
 לו ויהוה נסיבא קדם יי מן ענא שית מאה
 שבעין וחמש : לח ותורי תלתין ושש
 אלפין ונסיבהון קדם יי שבעין ותרין :
 לט וחמרי תלתין אלפין וחמש מאה
 ונסיבהון קדם יי שתין ותד : מ ונפשא
 דאינשא שתת עשר אלפין ונסיבהון קדם
 ליהוה

להנה שנים ושלישים נפש : מא ונתן
 משה את-מכס תרומת יהוה לאלעזר הכהן
 באשר צוה יהוה את-משה : חמישי
 מב וממחצית בני ישראל אשר חצה
 משה מן-האנשים הצבאים : מג ותתי
 מחצת הקנה מן-הצאן שלש-מאות אלה
 ושלישים אלה שבעת אלפים וחמש מאות :

וי תלתין ותרון נפשו : מא ויהב משה ית
 נסיב אפרשותא קדם : לאלעזר כהנא
 כמא דפקידו ית משה : מב ומפלגות בני
 ישראל דפלג משה מן גבריא דנפקו לחילא :
 מג והות פלגות כנשתא מן ענא תלת
 מאה ותלתין ושבעא אלפין וחמש מאה :

ותורה

ובקר

יונתן בן עוזיאל

באישא ובעניא ותקבל חושבנה אנת ואלעזר כהנא ורשי אכתה כנישתא : כו ותפליג ית דברתא פון גיברא
 כלושיא דאתדר ית עריתא באנחות קרבא דנפקו לחילא ובין כל כנישתא : כח ומפריש גסיבא לשקמא בון מן
 גברי כניתי קרבא דנפקו לחילא תרא בת נשא פתמש מאה היכרין מאנשא מן תורי ומן חמרי וכן עניא :
 כט מן פלוגתהון דהיא חולק גברי כניתי קרבא הסכרו ותמניו לאלעזר כהנא אפרשיתא לשקמא בון :
 ל ומפלגות דכני ישראל חשב תי דמיתבר מן פתשו מן בת נשא ומן תורי ומן חמרי וכן כל בעירא ותתן
 יתהון דליוני גטרי גטרת משקנא בון : לא ועבר משה ואלעזר כהנא היקמא דפקידו ית משה :
 לב ותנת סכוס דברתא שייר דותא דכור עמא דנפקו לחילא מנין ענא שירת מאה ושוקעין ותמשא אלפין :
 לג ותורי וגו : לד וחמרי וגו : לה ונפשת אינשא מן נשיא דלא ידעו וגו : לו ותנת פלוגתא
 חולק גיבריא די נקרו לחילא סכוס ענא תלת מאה ותלתין ושבעא אלפין וחמש מאה : לו ותנת סכוס
 גסיבא לשקמא בון מן ענא שית מאה ושוקעין וחמש : לח וסכוס תורי תלתין ושמה אלפין וסכוס גטרתהון
 לשקמא בון שוקעין ותרון : לט ותמרי תלתין אלפין וחמש מאה וסכוס גסיבתהון לשקמא בון שוקעין ותרון :
 מ ותמרי תלתין אלפין וחמש מאה וסכוס גסיבתהון לשקמא בון תלתין ותרון נפשו : מא ויהב משה
 ית סכוס גסיבת אפרשיתא בון לאלעזר כהנא היקמא דפקידו ית משה : מב ומפלגות בני ישראל וי פליג
 משה מן גיברא דנפקו לחילא : מג גברת סכוס פלוגות כנשתא מן ענא תלת מאה ותלתין ושבעא אלפין

וחמש

וישוי

(כו) וחצית את המלכות בין תופשי המלחמה וגו' חזו לאלו ומניו לאלו : (לב) ויהי המלכות יתר הכו' לפי שלא נטו
 לריס נקם מן המטלטלין אלא מן המלכות כמס את הלשון כו' ויהי המלכות שכל לכלל חלוקה ולכלל מכס שהיה עורך על כו' המטלטלי
 חזו כו' ויעס הכס איסו ולא כל לכלל חלוקה מספר הלשון וגו' : (מב) וממחצית בני ישראל אשר חצה משה : לעדה והוליתא
 להס מן האנשים האנשים : (נג) והיה מחצת העדה :

מכלל יופי

ובואד' כמי נדה יחטא : (כו) (וחצית את המלכות) .
 נאמר על האדם ועל הכחמה : (בין תופשי המלחמה) .
 כא על דרך ההכחמה : (כח) (אחד נפש) : בא ברשון
 וברצוה לדבר בו על הגוף ובמכלל הפוך כמו נפש אחד כי
 האור יבא אחר המתואר ברוב : (לב) (קד) קמוץ
 זקף והמסורת לית כוונתה קמין וכל בו ומשלי כותיה

מד ובקר ששנה ושלישים אלה :
 מה וחקמים שלשים אלה וחקמי מאות :
 מו ונפש אדם ששנה עשר אלה :
 מז ויקח משה ממהצט בני ישראל את
 האחו אתר מן החמשים מן האדם ומן
 הבקמה נתן ארזם ללוים שמרי משמרת
 משבן יהוה כאשר צוה יהוה את משה :
 מה ויקרבו אל משה הפקדים אשר
 לאלפי הצבא שרי האלפים ושרי המאות :
 מט ויאמרו אל משה עבדיך נשאו את
 ראש אנשי המלחמה אשר בידנו וקרא
 נפקד ממנו איש : נ ונקרב את קרבן
 יהוה איש אשר מצא כלי זהב אצבעה
 וצמיד טבעת עגיל וכמוז לכפר על
 נפשתינו לפני יהוה : נא ויקח משה
 ואלעזר הכהן את הזהב מאתם כל כלי
 מעשה : נב ויהי בל זהב התרומה אשר
 הרימו ליהוה ששה עשר אלף שבע מאות
 וחקמים שקל מאת שרי האלפים ומאת
 שרי המאות : נג אנשי הצבא בנוו איש
 לו : נד ויקח משה ואלעזר הכהן את
 הזהב מאת שרי האלפים והמאות ויבאו
 אתו אל אהל מועד זכרון לבני ישראל
 לפני יהוה : ° פ א ומקנה
 רב הדר לבני ראובן ולבני גד עצום מאד
 ויראו את ארץ יעזר ואת ארץ גלעד
 והנה המקום מקום מקנה : ב ויבאו בני
 גד ובני ראובן ויאמרו אל משה ואל
 אלעזר

לב
ששי
שלישי

מד ותורי תלתין ושתי ארפיז :
 מה וחקמי תלתין אלפיז וחקמי מאה :
 מו ונפשא דאיןשא שחת עסר אלפיז :
 מז ונסיב משה מפלגות בני ישראל ית
 דאתחד חד מן חמשיין מן אינשא ומן בעירא
 ויהב יתהון ללואי נטרי מטרת משכנא דיי
 בקה דפקיד ית משה : מה וקרבו לות
 משה דממנן די לאלפי חילא רבני אלפיז
 ורבני מאותא : מט ויאמרו למשה עבדיך
 קבילו ית חושבן נברי מגיחי קרבא די עמנא
 ולא שגא מננא איגש : נ וקרבוניא ית
 קורבנא דיי נבר דאשכח מאן דדהב שיוין
 ושבכין עוקן קדשין ומחוך לכפרא ער
 נפשתינא קדם יי : נא ונסיב משה ואלעזר
 כהנא ית דהבא מנהון כל מאן דעובדא :
 נב והנה כל דהב אפרשותא דאפרשו
 קדם יי שחת עסר אלפיז שבע מאה וחקמי
 סלעין מן רבני אלפיז ומן רבני מאותא :
 נג נברי דחילא בנוו נבר לנפשיה :
 נד ונסיב משה ואלעזר כהנא ית דהבא
 מן רבני אלפיז ומאותא ואיחיהו יתה
 למשכן זמנא דכרנא לבני ישראל קדם יי :
 א ובעיר סגי הנה לבני ראובן ולבני גד
 תקיף לחדא נחזו ית ארע יעזר וית ארע
 גלעד ותא אתרא אתר קשר לבית בעיר :
 ב ואתו בני גד ובני ראובן ויאמרו למשה
 ולאעזר כהנא ולרברבי כגשתא למימר :
 מכלילתא

ותמש מאה : מר וסכום הורי תלתין נשית אלפין : מה וסכום הקרי תלתין אלפין ותמש מאה :
מו וכתב נשא שחטר אלפין : מו ונסיב משה מפלגית בני ישראל את דמיתחד בוד מן חקשין מן בנת נשא
מן בעירא ויהב יתהון דליואי נטרי מטבת משקנא בוי היקמא דפקיד יי ית משרה : מה וקריבו לורה משרה
אסטרטיגין דמטמן על אלפי חילא רבני אלפין ורבני מאוונתא : מט ואקרו למשה עבדך קבילו ית סכום גיבך
מניחי קרבא די עמנא ולא שגא מננא אינש : נ וקריבנא

ירושלמי

וקריבנו ית קורבנא בוי בדי הוינו עליון בבתיהון דמלכיא
מדינאי יקטונו כדמקחון ותונו חקון חקון בנהיריהון
דמלכיא מדינאי יאיון וספרנקתא ותונו נסבין מנהון
קוריא דבתא מן רישיהון נמך שניא מאוונתהון ועזנניא
מאצבעתהא ועקליא מאוונתהון וקעביא מן בית תדיהון
חס לו משה רבן לא אסתפל חר מינו בתרא מנהון ולא
אתחד חר מינו בתרא מנהון דלא גהוי שופר עמה
בנהינס לעלקמא דאתי היא תקיס דן ביום דינא רבא
לכפרא על נפשחמא קדם יי :

דורוגא לשקוא בוי כיון דמסר יי ית מדינאי בדינו רבכשו
ית ארעהון וית מדיעהון ותונו עיליון לטבדליגיהון ותמיו
בנתיהון יאהא חטייתא ספרנקתא וקל גבר דתוח משפח
עליהו מינו דתב הוי שרי כליליא מן רישיהון קדישיא
מן ארניהון קטליא מן צווריהון שיכיא מן ארעהון
עזתא מן אצבעתיהון מהוויא מכות חדייהון וקבל דא
חס לו למיתלי עני בן ולא אסתפלון בתרא מנהון דלא
למחויבא בתרא מנהון ולא נמורר במיתותא דמיתין דה
בשיעיא לעלקמא דאתי ודא ידבר לו ליום דינא רבא
למכפרא על נפשחן קדם יי : נא ונסיב משה
ואלעזר פתנא ית דהבא מנהון כל מאן דעובדא : נכ ותוח סכום כל דהב אפרשותא דאפרשו לשקוא בוי שיתפר
אלפין ושבע מארה ותקשין פלעין מן רבני אלפין ומן כבני מאוונתא : נג גיבךין דחילא בןו גבר לגפשיה :

ירושלמי

ותמון ית ארעא דמכונר וית ארעא דגלעד והא אתרא
אתר דנכסין היא :

נר ונסיב משרה ואלעזר פתנא ית דהבא מן רבני אלפין ומאונתא ואיתיאור ויתיה למשגן ומנא דורבנא טבא
לבני ישראל קדם יי : א ובעירי פניא הוון לבני ראובן
ולבני גד תקיף לתרא ותמון ית ארעא דמכונר וית ארעא דגלעד
והא אתרא אתר בשר לבית בעיר : ב ואתו בני גד
וגי

רשי

כדוכן : (מו) ויקח משה וגו' . הפקדים . הממונים : (מט) ולא נפקד . לא נחסר ותרגום לא טנא חקי הוא לשון
חמי חסרון (ג) כנו (בראשית לא) חניי חסכה תרגומו דהוי סגיא ממנייאל וכן (שמואל ב) כיפקד מושכך יחסר ויקוס
מושכן איש הרגיל לישב סוכן (שם ב) ויפקד ויקוס דוד נחסר תקומו ולין איש יושב סס : (ג) אצעדה . אלו נמידים שלרגל :
וצמיד

באר רחובות דקדוקי רשי
(ג) משום דזרט פקד עשמי עניינים רבים דלא יתכנו כגון לכן קחמר דוכ הוא כתרנומו לא שגא והיינו ענין חסרון לא נפקד
(עש איז ניט ווארין גמיטערט) :

רשב

עבדך נשאלת ראש וגו' לא נפקד ממנו איש כמנפה . לפיכך . ונקרכאת קרבני' לכפר על נפשתינו שנדרנו מלפני חסכון
שלימנינו

מכלל יופי
רכים כמו שור איש גפן : (מה) (הפקדים) . ענין מניו
ונזכרות : (מט) (אשר בירנו) . כדשותינו : (ולא
נפקד) . ענין חסרון : (ג) (אצעדה) . הוא מחללי
הזרוע כמו שאמר טמולכא ואצעדה על זרועו ויונירן
תרגם ימיעיג הפארים והצערות ושורי רגליא ידמה שהוא
כלי אחר יש שהוא עשוי לזרוע ויש שהוא עשוי לרגל ואשר
עשוי לרגל נקרא צעדה על התכונה לשון צעד ואשר עשוי

לב

(א) (ומקנה רב) . הבהמות הגסות והדקות יקראו
מקנה לפי שהם קנין האדם וכספו ועסקו :
תניאון

מכלל יופי
לזרוע לפי שהוא עשוי על חכונת אותו של רגל נקרא גס כן
אצעדה : (וצמיד) . נקרא כן החלי שעל היד לפי שרוא
מחובר בה תמיד : (עניל) . חלי האזנים וכן אמר ימקאליו
ועגילים על אזניך : (וכמו) : פירשו רכותינו זכרם לכרכה
זה דפוס של בית הרחם :

אלעזר הכהן ואל-נשיאי העדה לאמר :
 ג עשרות ודיבן ויעזר ונמכה וחשבון
 ואלעלה ושכם ונבו ובען : ד הארץ
 אשר הכה יהוה לפני עדת ישראל ארץ
 מקנה הוא ולעבדך מקנה : ס ה ויאמרו
 אס-מצאנו חן בעיניך ימן את-הארץ הנאת
 לעבדך לאחזה אל-תעברנו את-הירדן :
 ו ויאמר משה לבני-גד ולבני ראובן
 האחיכם ובראו למלחמה ואתם תשובו פה :
 ז ולמדה תמואון את-לב בני ישראל
 מעבר אל-הארץ אשר-נתן להם יהוה :
 ח כה עשו אבתיכם בשלחי אתם מקדש
 ברגע לראות את-הארץ : ט ויעלו עד-
 גחל אשכול ויראו את-הארץ ויביאו
 את-לב בני ישראל לבלתי-בא אל-הארץ
 אשר-נתן להם יהוה : י ויחר-אף יהוה
 ביום ההוא וישבע לאמר : יא אס-יראו
 האנשים העלים ממצרים מבן עשרים שנה
 ומעלה את האדמה אשר נשבעתי לאבותם
 ליצחק וליעקב כי לא-מלאו אחרי :
 יב בלתי כלב בני-יפנה הקנני ויהושע
 בן-נון כי מלאו אחרי יהוה : יג ויחר-אף
 יהוה בישראל וינעם במדבר ארבעים שנה
 עד-תם כל-הדור העשה הרע בעיני יהוה :
 יד והנה קמתם תחת אבתיכם מרבבות
 אנשים חסאים לספות עוד על חרון אף-
 יהוה אל-ישראל : טו כי תשובו מאחרי
 ונסף עוד להניחו במדבר ושחתם לקל-
 העם

תבואת קרי

ג מכלילתא ומלבשתא וכומרין ובית נמרי
 ובית חושבנא ובעלי דבבא וסיעת בית
 קבורתא דמשה ובעזן : ד ארעא דמחא יי
 ית יתבהא קדם כנשתא דישראל ארע
 כשרא לבית בעיר היא ולעבדך אית בעיר :
 ה ויאמרו אם אשכחנא רחמין בעינך
 תתייב ית ארעא הדא לעבדך לאחסנא לא
 תעברייננא ית ירדנא : ו ויאמר משה לבני-
 גד ולבני ראובן האחיכון ייתון לקרבא
 ואתון תתבון הקא : ז ולמדה תונון ית-
 לבא דבני ישראל מלמעבר לארעא דיהב
 להון יי : ח כדון עבדו אבהתכון כד-
 שלחית יתהון מרקס גיאה למחוי ית-ארעא :
 ט וסליקו עד-נתלא דאתכלא וחזו ית-
 ארעא ואוניאו ית-לבא דבני ישראל כדיל-
 דלא-למייעל-לארעא דיהב להון יי :
 י ותקיף רוגא-דיי ביומא ההוא וקום
 למימר : יא אס-יתחון נבריא דסליקו
 ממצרים מבר עסרין שנין ולעלא ית ארעא
 דקימית לאברהם ליצחק וליעקב ארי לא-
 אשלימו בחר דחלתי : יב אלהן כלב ברו-
 יפנה קננא ויהושע ברו-נון ארי-אשלימו
 בחר דחלתי דיי : יג ותקיף רוגא דיי
 בישראל ואחרינון במדברא ארבעין שנין
 עד-דספ כל-דרא דעביד דביש קדם-יי :
 יד והא קמתון תלף אבהתכון מלמדי
 נבריא חיביא לאספא עוד על תקוף רוגא
 דיי לישראל : טו ארי תתבון מבחר
 דחלתי

העם
 יאן
 מו
 חוש
 דיש
 חו
 אבהת
 ארעא
 ארעא
 לארע
 ארום
 דיש
 גוי
 מביא
 וצמי
 חלק
 סכרי
 יב
 ס' ח'
 לטו
 (ד)
 נזר
 שני
 ולקח
 (ה)
 עשו
 (ו)

הַגַּם הַזֶּה: ס טז וַיִּנָּשׂוּ אֵלָיו וַיֹּאמְרוּ בְּדַרְתָּ
אֵינָן נִבְנִי לְמִקְנֵנוּ פֶה וְעַרְיִים לְטַפְנוּ :

בַּחֲתִיָּה וְאַסַּף עוֹד לְאַחֲרוֹתֶיהֶן בְּמִדְבָּרָא
וּתְחַבְּלוּן לְכָל-עַמַּא הַדִּין: טז וְקָרִיבָה
לוֹתִיה

יונתן בן עוזיאל

ירושלמי

גו : א מִכְּלֵמָה וּמִדְּבַשְׁמָה מִקְנֵר וּבֵית נִקְרִי וּבֵית
חֻשְׁבֵּנִי מַעֲלַת קִרְא שִׁירֵן וּבֵית קְבוּרָתָהּ דְּמִשָּׁה וְקַעֲזֵן :
ד אַרְעָא דְּקִבְשׁ יי וּמִתָּא וּתְבָהּ קָדִים בְּנִשְׁתָּא
וַיִּשְׂרָאֵל אַרְבַּע בְּשָׁר לְבֵית קַעֲזֵר הָיָא וְלַעֲבָדָה אֵית קַעֲזֵר :
ה וַאֲמָרוּ אֵין אֲשַׁבְּתֵנָּא בְּחַמִּין קְרִמָּךְ תְּתִיב אַרְעָא

מִכְּלֵמָה מִדְּבַשְׁמָה וּמִקְנֵר וּבֵית נִקְרִי וּתְחַבְּלוּן
וַיִּשְׁבְּסוּ וַיִּבְנוּ וַיִּקְעֲזוּ :
מִקְנֵה נִכְסִין :
וְלִמָּה תְּתַבְּרוּן :

והו : ו ואמר משה לכני וגו' : ז וְלִמָּה תְּתַבְּלוּן
בְּעֵצוֹת מִי יִשְׂרָאֵל מִלְּמַעֲיַר וְגו' : ח הַדִּין עֲבָרָה
אֲבַתְּחִיבֵן בְּדִ שְׁלִחֵיהֶן יִתְחַזֵּן קְרִימָס וְעֵינָא לְמִחְמֵי יִרְו
אַרְעָא : ט וְקָלִיקֵר עַד גְּתֵלָא דְאַתְּקֵלָא וְחַמִּין יִרְו
אַרְעָא וְקִטְלוּר רַעֲתָה לִיקָא דְיִשְׂרָאֵל בְּמֵן דְּלֵא לְמִיעֵל
לְאַרְעָא דִּיהִב לְהוֹן יי : ו חֲקִיף רוּגוּא וְגו' : יא
אָרוּם לֵא שְׁלִימוּ בְּמֵר בְּתֵלְתִי : יב אֲלֹחֵן מְלֵם וְגו'
בְּיִשְׂרָאֵל וְשִׁלְטָלִינוּ בְּמִדְבָּרָא אַרְבָּעֵין שְׁנֵין עַד דְּפִה כָּל
וְגו' : יד וְחָא קִשְׁתֵּיהֶן בְּמֵר אֲבַתְּחִיבֵן מִלְּמִידֵי גִיבְרִיָּא
מִיִּבְיָא לְמוֹסַפָּא תִרַב עַל תְּקוּף רִיגוּא בְּיַעַל יִשְׂרָאֵל :
טו אָרוּם תְּתַרְבֵּן מִבְּמֵר בְּתֵלְמִיָּה וְיִוֹסַף תִּיב לְאַחֲרוֹתֵיהֶן בְּמִדְבָּרָא וְגו' : טז וְקָרִיבָה לוֹתֵיהֶן וְאָמְרוּ דִּינִין

הַדִּין עֲבָרָה

ירושלמי

וְקָלִיקֵר עַד סְגוּלָה וְחַמִּין יִתְ אַרְעָא :

אֵין יִתְחַזֵּן גִּיבְרִיָּא דְקָלִיקֵר מִמְצַמִּים מִכְּר עֲשָׂרִין שְׁנֵין וְגו'
אָרוּם שְׁלִימוּ בְּמֵר בְּתֵלְמָא בְּיַי : יג וְתִקְוִיף רִיגוּא בְּיַי

ירושלמי

תְּסַגְוֵן גִּיבְרִיָּין תְּיַבֵּין לְמוֹסַפָּא עוֹד עַל תְּקוּף רִיגוּא :

טז וְקָרִיבָה לוֹתֵיהֶן וְאָמְרוּ דִּינִין

דִּינֵין

רש"י

ועמיד (שליח) : ענין : נאוי אף : וכו' : דמוס של בית הרחם לספר על הרהור הלכס של סנות מדין : (ג) עשרות ודיבור וגו' :
מארץ סיחון ועונתו : (ו) האזיבם : לאן תמיהה הוא (ד) : (ז) ולמה תניאון : תפירו ותמניעו לכם מעבור טיהו
סורין מאתם יראים לעבור מפני העולמה ותוון הערים והעם : (ח) מקדש בהגע : כך שמה וטתי קדש היו :
(יב) הקניזי : (סוטה י"א) תורגו של קו: היה וילדה לו אחיו של כלב את עתניאל : (יג) ויניעם : ויטלטלס מן כעוד
(ט"א) ויטלטלס כנע וכו' : (יד) לספות : כמו (ישעיה כט) ספו ספה על גבה (ה) : (ירמיה ז) עולות יחס ספוננו' :
לאן תוספת : (טז) נבנה למקננו פה : סמיס היו על משנמס יותר מקמיס וכמתיס סהקדימון מקמיס לקטס אמר לקס משה לאן

באר רחובות דקדוקי רש"י

(ז) מושבם דעיקר דין ה' א' התמיה לנתדה כחטף פתח כמו וישפט כל הארץ וכמלת ה' א' א"כ לתמיה ואינה כיאק
כפתח לחודא לכן הוצרך לומר דאף על פי כן לשון תמיה היא ורצה לומר כי כן דין ה' א' התמיה
לאחר תודען ונבוא חזיה לית א"ל"ף לנקדה כפתח לחודא : (ח) מושום דמנינו האף תספה לדין עס רשע והיינו ענין
אקספה

רשב"ם

ענינו כדו שלא ילוש כנו כנף לסיכך לרה הק"ם לתת על עבודת אהל מועד שכן ענינו כדו תשא וגו' ולא יסיה כהם כנף כמקוד אותם :
ולקחת את כסף הכפורים תלת בני ישראל ונתת אותם על עבודת אהל מועד ואיו לכני ישראל לזכרון וגו' אף כאן ויקיאו אותו אל אהל מועד
לזכרון לפניה' : טאסח חזיה הרב רבי חזיר שזעתי סיטה וזועיקר :

מכלל יופי

(ז) (חניאוי) : ענינו שבר המה שכות ובטולם : (ח) כה
עשו : אף על פי שנכתבה זאת המילה בהא קריאתה בוו :
(יב) (בלתי כלב) : כמו וזרתי : כי סלאר : קל

הלמד ופירושו השלימו רצון תבורא ללכת אחריו :
(יד) (חרבות) : שם ענין הגדול : (לספוח עוד) :
ענין תוספת : (טז) (גדרת צאון) : ענין גדר וחבס
(?) (?) נא זי הסמיכות

יז ואנחנו נחליץ חשים לפני בני ישראל עד
 אשר אס-הביאנם אל-מקומם וישב טפנו
 בקרני המכצר מפני ישוב הארץ: יח לא
 נשוב אל-בתינו עד התנחל בני ישראל
 איש נחלתו: יט כי לא ננחל אתם
 מעבר לירדן והלאה כי באה נחלתנו אלינו
 מעבר הירדן מזרחה: פ
 כ ויאמר אליהם משה אס-תעשו את-
 הברך הנה אס-תחלצו לפני הנה למלחמה:
 כא ועבר לכם כל-תלוץ את-הירדן
 לפני הנה עד הורישו את-איבוי מפניו:
 כב ונכבשה הארץ לפני הנה ואתר
 תישבו והייתם נקים מיהנה ומישראל והייתה
 הארץ הזאת לכם לאחזה לפני הנה:
 כג ואס-לא תעשו כן הנה חטאתם
 ליהנה ודעו חטאתכם אשר תמצא אתכם:
 כד בנורלכם ערום לטפכם וגדרת
 לצנאכם והיצא מפיהם תעשו: כה ויאמר
 בני-גד ובני ראובן אל-משה לאמר עבדיך
 יעשו כאשר אדני מצוה: כו טפנו
 גשינו מקננו וכל-בהמתנו יהיו-שם בערי
 הנגד: כז ועבדיך יעברו כל-תלוץ צבא
 לפני הנה למלחמה כאשר אדני דבר:
 כח ויצו להם משה את אלעזר הכהן
 ואת יהושע בן-נון ואת-ראשי אבות
 המטות לבני ישראל: כט ויאמר משה
 אלהם אס-יעברו בני-גד ובני-ראובן אתכם
 את-הירדן כל-תלוץ למלחמה לפני הנה
 ונכבשה

שביעי רביעי

ה

5

ונכבשה

לנחיה ואמרו חטרוי דען נבני לבעירנא
 הקא וקריון לטפלנא: יז ואנחנא נזכרוי
 מבצין קדם בני ישראל עד דנעל-ינון
 לאתרהון ויתבון טפלנא בקרוי ברין מן-
 קדם יתבי ארעא: יח לא נתוב לביטנא
 עד דיתסנון בני ישראל גבר אחסנתיה:
 יט ארי לא נתסון עמהון מעברא לירדנא
 ולהלא ארי קבלנא אחסנתנא לנא מעברא
 דירדנא מדנחא: כ ויאמר להון משה אס-
 תעברון ית-פתנמא הדין אס-תזכרוין קדם
 עמא-דיי לקרבא: כא ויעבר לכוני כל-
 דמזרו ית-ירדנא קדם עמא-דיי עד דיתרך
 ית בעלי דבבויה מן קדמויה: כב ותתכביש
 ארעא קדם עמא-דיי ובת-רין תתובון ותהון
 זכאין מן קדם-דיי ומישראל ותהי ארעא
 קדא לכוני לאחסנא קדם-דיי: כג ואס-לא
 תעברון כן הא חבתון קדם-דיי ותדעון
 חובתכון דתשבח יתכון: כד בנו-לכוני
 קרוין לטפלכוני וחטרוין לענכוני ודיפון
 מפומכוני תעברון: כה ואמרו בני-גד ובני
 ראובן למשה למימר עבדך יעברון כמא
 דרבוני מפקיד: כו טפלנא גשנא ויתנא
 וכל-בעירנא יהון תמן בקרוי גלעד:
 כז ועבדך יעברון כל-מזרוי חילא קדם-
 עמא דיי לקרבא כמא דרבוני ממליל:
 כח ופקיד להון משה ית אלעזר כהנא וית
 יהושע בר-נון וית-ראשי אבהרת שבטנא
 לבני ישראל: כט ויאמר משה להון אס-
 יעברון

דעאו קרויו וגו' משה ארעא קד' כד מפימ' בארעא קד' כט

כן עשו כחו (דברי) לפני ח' חללתי קבלתי ותי' לנבי' סופי' סופי'

(4)

הסתי' דיר' ב' (ז) כלי' (ח) ש' (כ)

יונתן בן עוזיאל

ירושלמי

קב

בפרוין פלולין מן קדם דפרי ארעא :

דעאן נבני וגוי : יז ואנחנא נבדו וגוי ונתכין טפלנא

בפרוין פקרה מן קדם נבני ארעא : יח לא נתוב

וגוי : יט ארום לא נתכין עמהון מעיקרא ליונדנא ולהלא ארום קשרת אהסנתנא וגוי : כ ואמר להון

משה אין מעבדון נח פתקמא הדון אין מעבדון וגוי לאנחא קרבא : כא ויעיבר לכוון כל וגוי מן קדמוי : כב ונתקבש

ארעא קדם עמא ביי רבון דפרו דתובין ותהון זבאין מן קדם יי וגוי : כג ואין לא מעבדון נח פתקמא הדון

הא תכתיו קדם יי אלהבון ודעו חיבתכון דהארע ותכון :

כד בני לכוון ותקינו לטפלכוון ודירין לענכוון ודנפיק

מפיקכוון פעבדון : כה ואמרר בני נד רבני ראובן

באסמיתא הדא למשה למימר עבדך ועבדון כל דרבוני

מפקיד : כו טפלנא נשנא ונתנא וכל בעיקרא יהון פקו דקורין גלעד : כז ועבדך יעבדון כל דמקורו חילא

קדם עמא ביי לקרבא היקמא דרבוני ממליל : כח ופקוד עליהון משה נח אלעזר פתנא נח יהושע וגוי :

כט ואמר להון משה אין יעבדון בני נד רבני ראובן עמכוון נח יורדנא כל דמקורו לקרבא קדם עמא ביי ונתקבש

ירושלמי

בגוי לכוון קורין לטפליכוון ודקוון לענכוון ומה דנפק

מפיקכוון פעבדון :

מפיקכוון פעבדון :

מפיקכוון פעבדון :

מפיקכוון פעבדון :

מפיקכוון פעבדון :

ארעא

רשיי

מן עשו עיקר עיקר והטפל טפל כנו לכס תמלה ערום לטפס ואחר כן גדרת ללאכס : (יז) ואנחנו נחלין חשיים . מדיין מהירוס

כחו (ישעיהו) מהר שללנא שבו (שם ה) ומהירוסה : לפני בני ישראל . כראשי גייסות מתוך שנבזרים היו שכן נאמר בגד

(דברים לו) וטרף ורועף קדקד וחף משה חור ופירש להם כאלה הדברים (שם א) ולאו אתכס כעת ההיא וגוי (שם ג) תלוים תעברו

לפני אחיכס בני ישראל כל בני חיל וכיריותו כתיב (יהושע ו) והחלו עובר לפניו זה ואוכן וגד שקיימו תנאס : וישב טפנו . בעודנו

אלא אחינו : בערי המבצר . שנסנה עכשו : (יט) מעבר הירדן והלאה . בעבר המערבי : כי באה נחלהינו . ככר

קלנו בעבר המזרחי . (כ) לצנאכס . תיכסו מגזרת (תהלים ה) לונה ולפנים כלס שאין בו אל"ף ומסיק בין נו"ן ללד"ק

וה"לף שבה כאן אחר ה"ן הוקוס ה"א של לנה הוא . מיסודו של רבי משה הרטן למדתי כן (ו) : והיוצא מפיהם תעשו .

לגמיה שקבלתם עליכם לעבדו למלחמה עד כהו וחלוק שמה לא בקש מהם אלא וככסה ואחר תאוכו והס קבלו עליהם עד התמל הרי

הסופו להתעבכ שבע שאלקו וכן עשו : (כה) ויאמר בניגד . כלס כאיש אחד : (כו) ויצו להם : כמו עליהם ועל תנאס

ענה

באר רחובות דקדוקי רשיי

אסיפה ונויעה דלא יתכן כאן לכן הוטרך לפרש דמלת למפית הוא לשון ספו והיינו ענין תוספת ורכיו (כל"א גמעהרט) :

משום דאיכא חד מואן דאחר דסבר דמלת לצנאכס הוא מגזרת צאן והא דהקדים הנו"ן קודם האל"ף הוא על דרך כנס כסב

ורש"י איכא רובה לתרן כמקדם ומאחר לכן האחר שהוא מגזרת צנה ורנה לוותר שתי גזרות יסלו חדא צאן ותנייחא

צנה והאלף היא תמורת ה"א וכאלו כתיב לצנאכס :

משום

רשב"ם

(יז) תוסיס נמזרים כמוהיזיה טפלי : וזה יסוד מרבינו שמואל

אלה

מכלל יופי

הסתימוח שעושים למרביץ הצאן והוא הנאמר בדברי רז"ל

דיר כאמרם נכנסו לדיר להרעש קורא אל"ש ברעו :

(יז) (נחלין) . הגורים

כלי מלחמה בחלצים : (יט) והלאה נמא על

(חשים) . ענין מהירות :

(כא) (כל חרוין) . בקוס והעם ולמעלה :

הא

הא

הא

הא

הא

הא

הא

הא

הא

הא

הא

הא

הא

הא

הא

הא

הא

הא

תכבשה הארץ לפניכם ונתתם להם את-
 ארץ הנלעד לאחיהם : ל ואם לא יעברו
 חלוצים אחכם ונאחזו בהכם בארץ כנען :
 לא ונענו בני-גד ובני ראובן לאמר את-
 אשר דבר יהוה אל-עבדיך בן געשה :
 לב נחנו נעבר חלוצים לפני יהוה ארץ
 כנען ואתנו אחות נחלתנו ומעבר לירדן :
 לג ויתן להם משה לבני-גד ולבני
 ראובן ולחצי שבט מנשה בר-יוסף את-
 ממלכת סיוח מלך האמורי ואת-ממלכת עוג
 מלך הכשן הארץ לעריה בנבלת ערי הארץ
 סקיב : לד ויבנו בני-גד את-דיבן ואת-
 עטרות ואת ערער : לה ואת-עטרות שופן
 ואת-יעזר ונגבהה : לו ואת-בית נמרה
 ואת-בית הרן ערי מבצר ונדרת צאן :
 לו ובני ראובן בנו את-חשבון ואת-
 אלעלא ואת קריתים : לח ואת-נבו ואת-
 בעל מעון מוסבת שם ואת-שבמה ויקראו
 בשמת ארז-שמות הערים אשר בנו :
 לט וילכו בני מקיר בן-מנשה נלעד
 וילכדה וירש את-האמרי אשר-בה :
 מפטיר מו ויתן משה את-הנלעד למקיר בן-
 מנשה וישב בה : מא ויאיר בן-מנשה
 הלך וילכד את-חיתים ויקרא אחיהן חות
 יאיר : מב ונבח הלך וילכד את-קנת ואת-
 ובנתיה ויקרא לה נבח בשמו :

ומפטירין שמעו דברה כירמיה סימב : ק"ב . ב"ב
 ק"ב . ע"ל . סימן :

אלה

יעברו בני-גד ובני-ראובן יעמכון ותיירדנא
 כל-דמוריו לקרבא קדם-עמא דני ותחכביש
 ארעא קדמיכון ותתנון להון ית-ארעא
 דגלעד לאחסנא : ל ואם-לא יעברו מוריון
 יעמכון ויחסנון ביניכון בארעא דכנען :
 לא ואתיבו בני-גד ובני ראובן למימר ית
 דמליל יי לעבדך בן געביר : לב נחנא
 נעבר מוריון קדם עמא-דני לארעא דכנען
 ועמנא אחודת אחסנתנא מעברא לירדנא :
 לג ויהב להון משה לבני-גד ולבני ראובן
 ולפלגורת שבטא דמנשה בר-יוסף ית-
 מלכות סיוח מלכא דאימורא וית-מלכות
 עוג מלכא דמתנן ארעא לקרנתא בתחומין
 קרוי ארעא כחור-סחור : לד ובנו בני-גד
 ית-דיבון וית-עטרות וית ערער : לה וית-
 עטרות שופן וית-יעזר ורמתא : לו וית-
 בית נמרה וית-בית הרן קרוין כריכון וחטרין
 דען : לח ובני ראובן בנו ית-חשבון
 וית-אלעלא וית קריתים : לח וית-נבו
 וית-בעל מעון מקפן שמיה וית-שבמה
 וקרו בשמהן ית-שמרת קרויא דבנו :
 לט ואזלו בני מקיר בן-מנשה דגלעד
 ובכשוה ותריד ית-אמורא דבה :
 מ ויהב משה ית-גלעד למקיר בן-מנשה
 ויאיר בה : מא ויאיר בן-מנשה אזל
 ובכש ית-כפרניהון וקרא יתיהן כפרני יאיר :
 מב ונבח אזל ובכש ית קנת וית כפרנתא
 וקרא לה נבח בשמיה :

אלה

ארעא
 גר ובני
 רכנען
 סיוח
 ארעא
 לד
 לחיות
 לו
 חישקני
 וית קרני
 שירן
 ומריבו
 א
 שיה אל
 סו :
 (לח)
 רחוק
 למעלה
 חוותיה
 מ' מורא
 (א)
 (ב)
 כלסנה
 (מא)
 סו :
 (תות)

פ פ פ

פ פ פ

א אלה מסעי בני ישראל אשר יצאו מארץ מצרים

ירושלמי

יונתן בן עוזיאל

ארעא קדמיכון ומתנוו להון ית ארע גלעד לאחסנא : ל ואין לא יעברון מורזין וגוי : לא ואתיכו בני יד וקני ראובן ואמר ית כל דמליל יי לעכוד היכדין געביד : לב נתגא געביד מורזין קדם עמא דיי לארעא דקנעו ועמא וגוי : לג ויהב להון משה לבני גד ולבני ראובן ולפלגית שבתא דמנשה בר יוסף ית מלכות

ירושלמי

וקני בני גד ית דבשחא ית מקללחא ית לחות : ית מקללחא דשוקן ית מקנור ית יקרה :

סוחון מלקא דאמורא יתר מלכות עוג מלקא דמתן ארעא לקרייתא בתחומי קרני ארעא חויר חויר : לד וקני בני גד ית מדבשחא יתר מקללחא יתר לחיות : לה ית מקללחא שופא ית מקנור ית קתא :

לו יתר ברקא תקיפא בבית נימרין ית בית הרן קרני תקרא ויגדירין דעאן : לו וקני ראובן בני ית בירת חושבני יתר מעלת קרא ית קרמא דתרון שוקאא מוכשוו במרמורא היא ברישא : לח ית בית קבורתיה דמשה ית קרמא דבלק דפגרי קממו טעית פגור בקדור בירת במסיהא ית קרמא דמקפן שיקרא גלוי שמתח גיקרהא יתר שינו וקתר דקנינון קרו להון שמהו בשום ורבריא דקנינון : לט ואורו בני מקיר בר מנשה לגלעד וככשוה וקריבר ית אמורא דפה : מ ויהב משה וגוי : מא ויאיר בר מנשה אול וקבש ית ברפגיהון וקרא יתחון כוקרתי יאיר : מב ונובח אול וקבש ית קנת ית ברפגיהא וקרא לה נובח על שמיה :

פ פ פ

א אלה אליו מטלני בני ישראל די נפקו מארעא דמצרים לחילנתהון בר אתעבידו להון ניסין על יד משה

רשיי

שינה אלעזר ויהושע כיוו (שמות י"ד) ה' יחם לכס : (לב) ואתנו אחות נחלתינו . כלומר בידינו וכרשותינו תהי אחות נחלתינו מעבר סוף : (לו) ערי מבצר וגדרת צאן . זה סוף פסוק מוסב על תחלת המלה ויכנו כני גד את הערים הללו להיות ערי מבצר וגדרות לאן : (לח) ואת נבו ואת בעל מעון מוסבות שם . כמו ובעל מעון שמות ע"ה הם והיו האמוריים קורים עריהם על שם ע"ה שלהם וכנו ראובן הסבו את שום לשמות חמדים והיו מוסבות שם נבו ובעל מעון מוסבות לשם אחר : ואת שבבת . כמו שבבת והיא שם האמורה למעלה : (לט) ויורש . כתרנו ונתנו ותרין שתיים ר"ש משמשת שתי מחלוקות לשון ירושה ולשון הורשה שהיא טירוד ותיורן : (מא) חוותיהם . כפי גי'הון : ויקרא אתהון חוות יאיר . לפי שלא היה לו בנים קראם בשמו לו כרון . (מב) ויקרא לה נבח . לה אינו מפיך ה' חורחית כי סודו של משה הדרשן לפי שלא כתריסן לה שם זה לפיכך הוא רפה שמשש מדרשו כמו לח יתחבני מה ירוש בשתי תיבות הדומות לה (רוח ב) ויאיר לכינו (זכריה') לכנות לה בית : חסלת פרשת מטות

(א) אלה מסעי . למה נכתבו הנסיעות הללו להודיע חסדיו של מקום אלהי שגור עליהם לטעמם ולהניעם מידבר לא תאמר שהיו

רשב"ם

(ה) אלה מסעי . כל נסיעות ומנינות חוזרות וכוונות כדי לפרסם כי הן מוסים : ויטנו

מכלל יופי

כלם נחפכה לאלף נראית : (ו) (ונאחזו) . והראוי ונאחזו וכו' בהרפות האלף להקל : (מא) יאיר . כן מנשה . משפט יהודה היה כי כן כתוב ואחר כל חזרון אלכית נזכיר ותלד לו את שגוב ושגוב טולד את יאיר והיה לו עשרים ושלוש ערים בערי הגלעד ונקרא על שם שפחת חזרתי שלקח אחות נחלה עשה :

(ז) (ז) כתמורת היוד בון קבוץ הבתים ביחד כמו פרז

לג (א) אלה מסעי . בא קל וכן למסעייהם . ממחרת 52 נב (ז)

סדרן מצבים לצבאיהם ביד משה
 ואתהן : ב וכתב משה את
 מוצאיהם למסעיהם על פי יהוה ואלה
 מסעיהם למוצאיהם : ג ויסעו מדעמסס
 בחדש הראשון בחמשה עשר יום לתדש
 הראשון ממחלת הפסח יצאו בני ישראל
 ביד רמה לעיני כל מצרים : ד ומצרים
 מקבלים את אשר הכה יהוה בהם בל
 בבור ובאלהיהם עשה יהוה שפטים : ה
 ויסעו בני ישראל מדעמסס ויחנו בסכת :
 ו ויסעו מסכת ויחנו באתם אשר בקצה
 המדבר : ז ויסעו מאתם וישבו על פי
 החירת אשר על פני בעל צפון ויחנו לפני
 מגדל : ח ויסעו מפני החירת ויעברו
 בחודתים המדברה וילכו דרך שלשת ימים
 במדבר אתם ויחנו במרה : ט ויסעו ממרה
 ויבאו אילמה ובאילים שתים עשרה עינת מים
 ושבעים תמרים ויחנו שם : י ויסעו מאילם
 שני ויחנו על גיס סוף : יא ויסעו מגיס סוף
 ויחנו במדבר דסין : יב ויסעו ממדבר דסין
 ויחנו בדפקה : יג ויסעו מדפקה ויחנו
 באלוש : יד ויסעו מאלוש ויחנו ברפידם
 ולא היה שם מים לעם לשקות : טו ויסעו
 מרפידם ויחנו במדבר סיני : טז ויסעו
 ממדבר סיני ויחנו בקברת התאורה :
 יז ויסעו מסקרת התאורה ויחנו בחצרת :
 יח ויסעו מתצרת ויחנו ברמתה :
 יט ויסעו מרמתה ויחנו ברמן פרץ :
 ויסעו

דמצרים לחיליהן ביד משה ואתהן :
 ב וכתב משה את מספגיהן למטלגיהן
 על מימרא דני ואלין מטלגיהן למספגיהן :
 ג ונטלו מדעמסס בירחא קדמאה בחמשת
 עשר יומא לירחא קדמאה מבתר יומא
 דפסתא נפקו בני ישראל בריש גלי לעיני
 כל מצראי : ד ומצראי מקברין ותדקטל
 יי בהון כל יבוכרא ובטענתהון עבר יי דינין :
 ה ונטלו בני ישראל מדעמסס ושרו
 בסכת : ו ונטלו מסכת ושרו באיתם
 דבסטר מדברא : ז ונטלו מאיתם ותב
 ער פום חירתא דקדם בעיל צפון ושרו
 קדם מגדול : ח ונטלו מן פום חירתא
 ועברו בגו ימא למדברא ואאלו מהלך תלתא
 יומין במדברא דאתם ושרו במרה :
 ט ונטלו ממרה ואתו לאילים ובאילים
 חרי עסר מבויעין דמיין ושבעין ודיקליו ושרו
 תמן : י ונטלו מאילים ושרו על ימא
 דסוף : יא ונטלו מן ימא דסוף ושרו
 במדבר דסין : יב ונטלו ממדבר דסין
 ושרו בדפקה : יג ונטלו מדפקה ושרו
 באלוש : יד ונטלו מאלוש ושרו ברפידים
 ולא היה תמן מים לעמא למשתי :
 טו ונטלו מרפידים ושרו במדבר דסיני :
 טז ונטלו ממדבר דסיני ושרו בקברת
 דמשאלי : יז ונטלו מקברת דמשאלי ושרו
 בחצרת : יח ונטלו מחצרת ושרו
 ברמתה : יט ונטלו מרמתה ושרו ברמן
 פרץ

כשר
 יקמ
 נפקו
 טענת
 ישראל
 מדברא
 מדברא
 ח
 ימא
 מבתר
 ואתו
 שדטין
 תמן
 דסין
 מאתר
 מרפיד
 מקברת
 אפר
 דסין
 למרה
 וחר כס
 סוף
 קמעות
 מורין
 טרופים
 (ג)
 תו
 חריש
 חום
 דברי
 העונות
 יום
 לא מקום
 יין ושכר

משה ואהרן : ב וכתב משה את מסקנותיו למטלגיהוון על מימר בני ואליהו מטלגיהוון למסקנתו

ג ונטלו מן פירוסין ברתא דניסן בתמישת עסקא
והא לרתא קרמאיה מבכור דאגלו ניקטר פסקא
נקמו בני ישראל בריש גלי למיתמיהוון דכל טקרא :

ירושלמי

ונטלו מן פירוסין ברתא קרמא :

ד וקראי מקברין את דנטל בן בהון כל בוקרא ונטלגיהוון עבר מימר בני דיגין טענות מתבא הוון מתבקיין
טענות אבנא מתבדעין טענות פתרא מתבדעין בקימין טעו' דעא מתבדעין קטום ודבערי מיתין : ה ונטלו בני
ישראל מן פירוסין ושרו בסכות אתרא דאתחפאי שבעת עגני יקרא : ו ונטלו מסכות ושרו באיתם דבסטר
מבדעא :

ירושלמי

ונטלו מאיתו וחרור לפונדקי חרתא דאית על אפו

טענותא :

ונטלו מקרה ואתר לאיליקה ובאילים חרתי עשירי עינין
דמיין כל קביל מרי עשירי שקטיא דישראל ושבעין דקלין
כל קביל שבעין סביא סנהדרין דישראל ושרו במקו :

י ונטלו מאילים ושרו על גיף ימא דסוף : יא ונטלו מגיף ימא דסוף ושרו במדברא

יב ונטלו ממדברא דסין ושרו בדפקרה : יג ונטלו מדפקה ושרו בדבד-פקה : יד ונטלו

ממדר פקיף ושרו ברפידים ונטלו דרפין זיהוון מפתגמי אורייתא לא הוון פקון מוי למשתי לעמא : טו ונטלו

ברפידים ושרו במדברא דסיני : טז ונטלו ממדברא דסיני ושרו בקיברי דמשאלי בישרא : יז ונטלו

מקיברי דמשאלי בישרא ושרו בתצרות אתרא דאסתר מרים נביאתא : יח ונטלו בתצרות ושרו בריתא
אמר דמרגי אילגי רתמי : יט ונטלו מאתר דמרגי אילגי רתמי ושרו בדוקא דמתקיף פירי :

ונטלו

דשיי

שהיו כעיס ומטולעלים מוסע למסת כל אדכעיס טנה ולא היתה להם' אנומה שהיו אהן כאן אללא ארבעים ושתים מסעות
לא מהם י"ד טכולס היו טכנה ראשונה קודם נזירה מסתם צו מדעמסת יעד שאלולרתעה שמשם נשתלמו מרגלים שנאמר (במדבר י"א)
ואחר כענו העם מחצרות וגו' (שם י"ג) שלם לך אכעיס וגו' וכאן הוא אומר ויסעו מחצרות וישמורתמה למדת שהיא במדבר פארן ועוד
הוא מסת' ח' ופסיות שהיו לאמר ויתת אהן עזר הדר עד ערכות מואכ בשנת הארבעים נמצא שכל שמה ושלשים שנה לא נסעו אללא עשרים
מסעות וה' מסעות של רכי משה . ורבי תנחומא אדרס כודרשה אחרת משל למלך שהיה בנו חולה והולכיו למקום רחוק לרפאותיו כיון שהיה
מורין התחיל אכיו מוכה כל המסעות אחר לו כאן ישנו כאן הוקרנו כאן מששת את ראשן וכו' (במ"ר) : (ד) זמצרים מקברים
טרידים כחכס : (ט) ויחבו ברתמה . ע"ש לשון הרע של מרגלים שנאמר (תהלים ק"ב) ימה יתן ומה יוסף קללשן רמיה פני
גכור

מכלל יופי

(ג) בקהרת - בחוטמת
ח' ונשרתה
הדיש מפני הסמיכות והוא
היום שיבא אחר היום שהוא
בו .
דברים כשנועה ויכנס השומע ומאותות התורה ונפלאותיה
העמויות עמידת ישראל במדבר ארבעים שנה ונזילת המן ככל
יום ויום עוקמות רחוקות מן הישוב ואינן טבעיות לבני אדם
לא מקום זרע ותאנה ונפגורמון ואחרת העורה לחם לא אכלתם
ויין ושכר לא שתיתם וכל אלה אותות המעשה נט לראות לעין
וכאשר ידע הכורא כי יעבור על אלה האותות מה שיעבור על
דברי הימים לא יאמינו בהם הטומעים ויאשמו כי עבדו אתם
במדבר הזה היה קרוב אל הישוב מקום אשר בני אדם שם כוון
המדברות אשר ישבו שם בני ערב היום או עוקמות אשר יהיה שם
חריש וקציר או עשבים ונמחים ליוחל כני אדם ושיהיה במקומות
הם כמות מים על קצה הריחוק מלכות בני אדם הנמשכות האלה
וחוק האותות כלם וכדון המסעות כדי שיראו אותם הדורות הבאים
וידעו האותות הנזילות אהן עמדו בני אדם במקומות ההם ארבעים
שנה . ורש"י ו"ל אחר שנכתבו המסעות להודיע חסדיו של הקב"ה
עם ישראל שאף על פי שגזר לעלולם במדבר לא היו צעיס
ומטולעלים כל היום ממקום למקום תמיד מובלי ומקוש' כי בכל הושן
הוא

כ ויסעו מרמון פרץ ויחנו בלבבנה :
 כא ויסעו מלבבנה ויחנו ברסה :
 כב ויסעו מרסה ויחנו בקהלתה :
 כג ויסעו מקהלתה ויחנו בהר-שפר :
 כד ויסעו מהר-שפר ויחנו בחרדה :
 כה ויסעו מחרדה ויחנו במקהלת :
 כו ויסעו ממקהלת ויחנו בתחת :
 כז ויסעו מתחת ויחנו בתרח :
 כח ויסעו מתרח ויחנו במתקה :
 כט ויסעו ממתקה ויחנו בהשמנה :
 ל ויסעו מחשמנה ויחנו במסרות :
 לא ויסעו ממסרות ויחנו בבני-יעקן :
 לב ויסעו מבני-יעקן ויחנו בחור-הנדנד :
 לג ויסעו מחור-הנדנד ויחנו ביטבתא :
 לד ויסעו מיטבתא ויחנו בעברנה :
 לה ויסעו מעברנה ויחנו בעציון-נבר :
 לו ויסעו מעציון-נבר ויחנו במדבר-צן
 הוא-קדש : לו ויסעו מקדש ויחנו בהר
 ההר בקצה ארץ אדום : לח ויעל אהרן
 הכהן אל-הר ההר על-פי יהוה וימת שם
 בשנת הארבעים לצאת בני-ישראל מארץ
 מצרים בהרש החמישי באחד לחדש :
 לט ואהרן בן-שלוש ועשרים ומאת שנה
 במתו בהר ההר : ס מ וישמע הכנעני
 מלך ערד והוא-ישב בנגב בארץ כנען בבא
 בני-ישראל : מא ויסעו מהר ההר ויחנו
 בצלמנה : מב ויסעו מצלמנה ויחנו בפונן :
 מג ויסעו מפונן ויחנו באברת :
 ויסעו

פרץ : כ ונטלו מרמון פרץ ושרו בלבבנה :
 כא ונטלו מלבבנה ושרו ברסה : כב ונטלו
 מרסה ושרו בקהלתא : כג ונטלו מקהלתא
 ושרו בטורא-דשפר : כד ונטלו משורא-
 דשפר ושרו בחרדה : כה ונטלו מחרדה
 ושרו במקהלות : כו ונטלו ממקהלת
 ושרו בתחת : כז ונטלו מתחת ושרו בתרח :
 כח ונטלו מתרח ושרו במתקה : כט ונטלו
 מחשמנה ושרו במסרות : לא ונטלו
 ממסרות ושרו בבני-יעקן : לב ונטלו
 מבני-יעקן ושרו בחור-הנדנד : לג ונטלו
 מחור-הנדנד ושרו ביטבתא : לד ונטלו
 מיטבתא ושרו בעברנה : לה ונטלו
 מעברנא ושרו בעציון-נבר : לו ונטלו
 מעציון-נבר ושרו במדברא-דצן היא
 רקס : לו ונטלו מרקס ושרו בהור טורא
 בספי ארעא דאדום : לח וסלק אהרן
 כתנא להור טורא על-מימרא דיי ומית
 תמן בשנת ארבעין למיפק בני-ישראל
 מארעא דמצרים בירחא חמישאה בהר
 לירחא : לט ואהרן בר-מאה ויעקדין
 ותלת שנין כד-מית בהור טורא :
 מ וישמע כנענאה מנבא דערד והוא-
 יתיב בדרומא בארעא דכנען במיחי בני
 ישראל : מא ונטלו מהור טורא ושרו
 בצלמנה : מב ונטלו מצלמנה ושרו
 בפונן : מג ונטלו מפונן ושרו באובות :
 ונטלו

מד
 בנבול
 בדיב
 בער
 דבלת
 ב ונט
 כב
 כטורא
 כה
 כז
 כט
 לא
 נגור
 לה
 רקס
 על מי
 קאה
 טיחבי
 ושרו
 כפינן
 חינו
 ושרו
 צר
 נבור
 טמול
 סמול
 סמול
 סמול
 סמול
 סמול

מד ויסעו מאברת ויחננו בעיי העברים
 בנבול מואב: מה ויסעו מעיים ויחננו
 בדיבן גר: מו ויסעו מדיבן גר ויחננו
 בעל מן דבלתימה: מו ויסעו מעל מן
 דבלתימה ויחננו בהרי העברים לפני נבו:
 ויסעו

מד ונטלו מאובות ושרו במגוזת עבראי
 בתחום מואב: מה ונטלו ממגוזת
 ושרו בדיבון גר: מו ונטלו מדיבון גר
 ושרו בעלמון דבלתימה: מו ונטלו מעלמון
 דבלתימה ושרו בשרי דעבראי דקדם נבו:
 ונטלו

יונתן בן עוזיאל

ב ונטלו מרוקא דמתקוף פירו ושרו בלבנא אחר דתחומין לה מלבינהא בנין: בא ונטלו מלכנא ושרו בבית מריסא
 כב ונטלו מריסא ושרו בקהלת אחר דאתפנשו קרח וסייעתיה על משה ואהרן: כג ונטלו מקהלת ושרו
 בטורא דשפירין פירו: כד ונטלו מטורא דשפירין פירו ושרו בתרדה אחר דתוהו על בישתא דמתנא:
 כה ונטלו מתרדה ושרו במקלות אחר כנרפא: כו ונטלו מסקלורת ושרו בארעית מקהלורת:
 כז ונטלו מארעית מקהלורת ושרו בתרח: כח ונטלו מתרח ושרו דבסימין מודה:
 כט ונטלו מאתר דבסימין מודה ושרו בחשמונה: ל ונטלו מחשמונה ושרו באתר מרומא:
 לא ונטלו מאתר מרומא ושרו בבירי עקתא: לב ונטלו מבירי עקתא ושרו בשקיסין ואחרא מתקרי
 גרוד: לג ונטלו משקיסין דגרוד ושרו בנטבת אחר טב וניח: לד ונטלו מאתר טב וניח ושרו בקננתא:
 לה ונטלו מקננתא ושרו בקרף תרנגולא: לו ונטלו בקרף תרנגולא ושרו במדברא ציני טור פרזלא הוא
 רקס: לו ונטלו מרקס ושרו בטוורוס אומנים בסיפי ארעא דאדום: לת וסליק אחרן בהנא לטוורוס אומנים
 על מימרא ד: רמית תמן בשנת ארבעין למיסק בני ישראל ממזבים ברחא חמישא בחד לרחא: לט ואחרן בר
 סאה ועשרין ותלת שנין פר מית בטוורים אומנים: מ וישמע עמלק תיבא ואתחבר בכנענאי ימלך בערד ובית
 מותביה בארבע דרומא כד אתו בני ישראל ואניח בהון וגררו יתהון ונת קרניהון: מא ונטלו מטוורים אומנים
 ושרו בצלמונה אחר חוקאי וכור בארבע אדוקאי ותמן עקת נפשא דעמא באורחא: מב ונטלו מצלמונה ושרו
 בפניו אחר דגרי: גדריון ית חינו קלן וסליק קבילתהון עד צירת שמא: מג ונטלו מאתר דגרי: כהון ית
 חינו קלן ושרו באובות: מד ונטלו מאובות ושרו בקמט עבראי בתחום מואבאי: כז ונטלו מקמנתא
 ושרו בדיבון בית מולא: מו ונטלו מדיבון בית מולא ושרו בעלמון דבלתימה אוף תמן אתפסיית כנהון ברא
 על דשקרי פתגמי אורייתא דבסימין דבלתא: מז ונטלו מעלמון דבלתימה ושרו בטורא עבראי קדם בית

קבורתיה

דש"י

גבור שונים עם נחלת רתמים: (לח) על פיה' . תלמד שמת כנסיקה: (ט) וישמע הכנעני . ללמדך שניתנת ארצן היא השמועה
 שנסתלקו ענני כבוד וכסבור שנתנה רשות להלחם בישראל לטיכ חורבנה: (טר) בעיי העברים . לשון סיפוט וליס כתיב
 סיבה

מכלל יופי

הוא לא עשו אל מ"ב חסעות וכשתמה אותם תמלא כי כל שמחה
 ושלמים שיהיו במדבר אחרי שליחות המרגלים ומדבר פארן לא
 הלכו רק שמחה ועשרי' חסעות . והרד"א כתב שאלה חסעות לישראל
 במדבר היו רוח לעתיד כי כן כתוב כימי אאתן מוארץ מנרים ארלנו
 בפלואת וכמו שכתבתם ממנרים הלכו במדבר כן בגוללה העמידה

מח נסעו מקרי העברים ונתנו בערבת
מואב על ירדן ירחו : מט ונתנו על-הירדן
מבית הישמת עד אבד השטים בערבת
שלישי מואב : ס נ וידבר יהוה אל-משה
המושי בערבת מואב על-ירדן ירחו לאמר :

נא דבר אל-בני ישראל ואמרת אליהם
כי אתם עברים את-הירדן אל-ארץ כנען :
נב והורשתם את-כל-יבשי הארץ
מפניכם ואבדתם את-כר-משפחתם ואת
כל-צלמני מסכתם תאבדו ואת כל-במותם
תשמידו : נג והורשתם את-הארץ
וישבתם-בה כי לכם נתתי את-הארץ
לרשת אתה : נד והתנהלתם את-הארץ
בגורל למשפחתכם לרב תרבו את-גחלתו
ולמעט תמעיט את-גחלתו אל-אשר-יצא
לו שמה הגורל לו יהיה למפות אבותיכם
תחנלו : נה ואס-לא תורישו את-יבשי

הארץ מפניכם והיה אשר תותירו מהם
לשבים בעיניכם ולציננם בצדיכם וצרתו
אתכם על-הארץ אשר אתם יושבים בה :

נו והיה באשר דמיתי ק'עשות להם
כד אעשה לכם : פ א וידבר יהוה אל-
משה לאמר : ב צו את-בני ישראל
ואמרת אליהם כי-אתם באים אל-הארץ
כנען ואת הארץ אשר תפל לכם בגחלה

ארץ

דישי

מח ונטלו מסורי העבראי ושרו במשרניא
דמואב על ירדנא דירחו : מט ושרו על-
ירדנא מבית ישימות עד מישר שיטין
במישרניא דמואב : נ ומליל יי עם-משה
במשרניא דמואב על-ירדנא דירחו למימר :

נא מליל עם-בני ישראל ותימר להון
ארי אתון עברין ית-ירדנא לארעא דכנען :
נב ותתרכון ית-כל-יתבי ארעא מן-
קדמיכון ותבדון ית כל-בית-סנדתהון וית-
כל-צלמני מהכתהון תבדון וית-כל-במתהון
תשיצון : נג ותתרכון ית-יתבי-ארעא
ותתבון בה ארי לכון יהבית ית-ארעא
למיתתיה : נד ותחסנון ית-ארעא בערבא
לוצייתכון לסניאי תסגון ית-אחסנתהון
ולוציירי תוציירון ית-אחסנתהון לדיפוק
ליה תפון ערבא דליה יהי לשבטי אבהתכון
תחסנון : נה ואס-לא תתרכון ית-יתבי
ארעא מן-קדמיכון ויהי דתשארון מנהון
לסיען נשקן זיון לקבליוון ולמשיירון
מקפונכון ויעיקון לכון על-ארעא דאתון יתבין
בה : נו ויהי כמא דחשיבית למעבד להון
אעבד לכון : א ומליל יי עם-משה למימר

ב פקיד ית-בני ישראל ותימר להון ארי
אתון עלין לארעא דכנען דא ארעא דתתפלג
לכון באחסנא ארעא דכנען לתהומתא :

ויהי

ויהי

(ביבא) לעי הזדה (החלים עט) שמו את ירושלים לעיים : (מט) מביח הושמות עד אכל השטים - כאן למדן שיעור מחנה
ישראל "בנוכל דחמרה ככה כר סנה לדידי חו לי יהוא אתרא כולי : אכל השטים - מיוסוף אל שטים אכל שמו : (נא) כי אהם
עובדי-יהוה הירדןנו" : (נב) והורשתם וגו' והלא כמס פעמים כוהרנו על כל ללא כן קמר להם נמס כשאתם עובדים סירדן כיכס ע"ט
קו

קבורהיה דמשה : מה דנטלו מטורי עבדאי דשדו וגוי : מט ושרו על יודעא וגוי : ג דמליל ייזדי : נא מליר עם בני ישראל והימר להון ארום אמתו עקרין את יונתא דארעא דקנעו :

ירושלמי

נב ותתרכון יחד כל יתבי ארעא מן קדמיכון ותקפון ית כל בית סגדיהון ונת כל צלמי מתכוונהדון תקפיון ונת כל במסדהון תשיצין : נג ותתרכון ונת יתבי ארעא ותתכוון בה ארום לכוון יתבית את ארעא למידות יתה : נד ותתקטנון את ארעא בעדכין לנגיפתכון לשיבת דעמיה סגין תקני דלשיבת דעמיה ועירין תעזיר לך ופוק ליה תמן ערכא דיליה יתה לשיבטא אכתתכוון התקטנון :

נה ואין לא התרכון ית כל יתבי ארעא מן קדמיכון ויהי מה דתשירון מנהון לסגין בעינא בישא בכוון ומקפין לכוון בתריסין בסיטריכון ותעיקון יתכוון על ארעא דאמתו יתבין בה : נו ויהי במא דתשילית למעבד להון אעבד לכוון : א דמליל ייזדי : ב פקיד את בני ישראל והימר להון ארום אמתו עליון לארעא דקנעו דא

ארעא

דשי

נתעברוואם לאנשים חלון וטופין אתכס זכן מנימי סאמר להם יהושע בעודם כירדן : (צב) זהורשתם . ונרשתם : משבתתם . לתרגומות סגרתסון על שם שהו מסככון את הקרקע כירפת ארבים של שיש להשתחות עליהם כפזט ידים ורגלים כדכתיב (ויקרא כו) ואין משבית לא תתנו סארנס להשתחות עליה : מסכוחם . כתרומות ומתכתהון (ח) : (ג) זהורשתם את הארץ . ורשתם אותה מיושביה ואו יושבתם בה תוכלו להתקיים בה ואם לאו לא תוכלו להתקיים בה : (גד) אל אשר יצא לו שמה . מקרא קרי הוא זה אל מקום אשר יצא לו שמה הגורל לוייה : למשות אבותיכם . (ב"ב ק"ו) לפי משכן יוצאי מצרים . ד"א ב"ב כגולן כמין הסבטים : (נה) והיה אשר תותירון מהם . יהיו לכם לרעה : לשיבים בעיניכם . ליתדות המנקות עיניכם תרגום של יתדות שכיב : ולעצבים . פותין כו הפותיים לצון מוסכת קונים הסוככת אתכם לסגור ולכלוא אתכם מאין יונא וכו' : דצרו אהבם כתרניו : (ב) זאת הארץ אשר תפול לכם וגו' . לפי שהרבה מוצת מוגות סארן ואין מוגת כח"ה הו"ך ליכתם מצרני כולו רוחות סביב לומר לך מן הסכלים סללו ולפנים סמנות סוגות : הפל לכם . על שם שנתלקה כנזרל נקדחת סלוקה לטק נעילה . זמ"ל

אומר

באר דהובות דקדוקי דשי

(ה) משום דמנימי סמלי קמקמה ייכה ויהיו ענין עירוב ומנימי זמ"ס היא חות דאזכנה מן השורש שי שרשו הוא קמקך דלח יתכן כחן דאס כן קשה הדגש שתוך הסתן כמלת מסכוחם למה ליה חלל ודאי שרשו קמקך זה דגש שתק הסתן מורה ספרן מ"ן חות דאזכנה מן השורש וכלו כתיב מנסותס זמ"ס לחו שרשית רק לתואר שס זה כתרומות עתכתסן (כ"א איר ג' סוג) :

רשב"ם

(תס) ויחבו על הירדן וגו' כעדות מואב שם ודכר ה' אל משה בערבות מואב על ירדן ירחו : (נה) לפנים בעיניכם . לשון קונים קניינים הנקונים את העינים כמו הנניסן את דרך כסירים . זכספר יהושע מוכיח שם והיו לכם לפת ולמוקש ולזוטס כדכתיב . לשון חייים אתכם כשזשים . מוט למס . ולענינים . גס הוא חייני קונים המזיקים לעינים . מנחם בן סרוק סכרו עם ואלמניניס יקמהו . אך חיי ייב"טו לשון כננת סלג סהרי שם כתוב אשר קצירו רעב יאכל ואל חניניס וקמהו סאף ויניס חילס כלומר הליסטים הדיעבים והערומים לניס והנמיס יקחו ממונס : (כו) כאשר דחית . סזכנו לעשות להם אשר נותי לכם לא תחיה כל נמנה ואתס מתירי סותס ועמיס סותס חגסס לכם שלל חתיב סתס : (כ) זאת הארץ אשר תפל לכם לנמלה . רבי וקני פירש זכיר תמוקן זא"ב סכן אשר סקולר

מבלל יופי

(נב) (משבתתם) . עניני ציור דענינו סלישון הכטה כידבר המצוייר יביט בו האדם והרנוס יצף ה' יסך מיכרא דה' . (עלמי מסכותם) . כא כאן על הצורה המורגשת וענינו כענין דמזה . (ג) לשבים שרשו שון יהדגש בו הנורת הנח כדגש מלביסו ופטורי צ' צ' ענינו קונים : ולעניני עמנו קין ופירשדו כו מסוכת קוצים

הסוכות לסגור ולכלוא אתכם מאין יוצא ומאין בא אן יהיר דרך ששל כמו לשיבים בעיניכם : (נו) והיה כחור דמיתו לעשות להם חגסס לעם . חין כחיה כוה סוכלה יס חל כוון סמנה לכלית חניס ההכ כי ככר חור ככרשת סחוקתי סמכור להס ברית סאכות זכסכור זה על כלס אך סרנק סעלס מעל סדמס סינו סדמה לעשות כחלו חניס

ארץ כנען לגבלתיה: ג והיה לכם פאת-
 גגב ממדבר-צן על-ידי אדום והיה לכם
 וגבול גגב מקצה ים-המלח קדמה: ד וגבול
 לכם הגבול מגב למעלה עקרבים ועבר צנה
 והיה תוצאתיו מגב לקדש ברנע ויצא
 חצר-אדר ועבר עצמנה: ה וגבול הגבול
 מעצמון נחלה מצרים והיו תוצאתיו הימה:
 ו וגבול ים והיה לכם הים הגדול וגבול
 זה-יהיה לכם גבול ים: ז וזה-יהיה לכם
 גבול צפון מן-הים הגדל תתאו לכם הר
 הקר: ח מהר הקר תתאו לבא חמתוהיו
 תוצאת הגבול צדרה: ט ויצא הגבול ופרנה
 והיו

והיו קרי

ג ויהי לכוון רוח-דרומא ממדבר-צן
 על-תחומי אדום ויהי לכוון תחום-דרומא
 מספי ימא-דמלתא קידומא: ד ויסקח
 לכוון תחומא מדרומא למסקנא דעקרבס
 ויעיבר לצן ויהון מפקננהי מדרומא לרקס
 גיאה ויפוק לחצר-אדר ויעיבר לעצמון:
 ה ויסקח תחומא מעצמון לנחלה
 דמצרים ויהון מפקננהי לימא: ו ותחום
 מערבא ויהי לכוון ימא רבא ותחומיה דין-
 יהי לכוון תחום מערבא: ז ודין יהי-לכוון
 תחום צפונא מן-ימא רבא תכוונן לכוון
 להור טורא: ח מהור טורא תכוונן למטי
 חמת ויהון מפקננהי דתחומא לצדר:
 ט ויפוק תחומא לזפרון ויהון מפקננהי
 לחצר עינן-דין-יהי לכוון תחום צפונא:

תכוונן

דשי

אומר על ידי הפיל הקס"ה שהיה של שכנים אומות מן השמיים וכפתן לפני נושה אומר לו ראה אין כהם עוד כח: (ג) והיה לכם פאת-
 גגב: רוח דרומית אשר מן המזרח לזערב: במדבר צין. אשר אלל אדום מתחלת ומקצוע דרומית מזרחית של ארץ שעת המטות כינר
 שלש ארנות יוסת כדרומה של ארץ ישראל ואלל זו קצת ארץ מצרים וארץ כולה וארץ מואב כולה ארץ מצרים במקצוע דרומית מזרחית של
 ספרה זו מעצמון כחלה מצרים והיו תוצאותיו הימה וגבול מצרים היה מהלך על פני כל ארץ מצרים זכא' (יהושע י"ג) מן השיחור אשר על פני
 מצרים ומפסיק בין ארץ מצרים לארץ ישראל וארץ אדום אללה לצד המזרח וארץ מואב אלל ארץ אדום בסוף הדרום למזרח וכשילאו ישראל
 מצרים הם ראה המקום לקרב את כניסותם לארץ היה מעבירם את הנילוס לצד צפון וכאין לארץ ישראל ולא עשה כן והואשכחור (שמות י"ג)
 ולא נחם אללים דרך ארץ פלשתיים שהם יושבים על הים כמערכה של ארץ כנען כענין שאומר בפלשתיים (צפניה ב') יושבי חבל הים גוי
 ערתיים ולא נחם אותנו הדרך אלל הסיון והזיחא דרך דרומה אל העודר והוא שקראו יחזקאל (יחזקאל ב') מודבר העמים לפי שהיו כמה
 אומות יושבים כנענו והולכין אלל דרומה מן העיר כלפי מורח תמיד עד שכלו לדרומה של ארץ אדום וכקצו ממלך אדום שיחם לזכור דרך
 ארצו ולכנס לארץ דרך רחבה ולא רצה והוצרכו לסבוב את כל דרומה של אדום עד כואם לדרומה של ארץ מואב שאומר (ישופטיים יא) וגם
 אל מלך מואב שלח ולא חכה והלכו כל דרומה של מואב עד סופו ומשם הפכו פניהם לצפון עד שסבכו כל מזרח מואב לרחבה ולשכלואת
 מזרח מואב את ארץ סיחון ועגו שהיו יושבין במזרח של ארץ כנען והירדן מפסיק ביניהם והיו שאלו מואב וקריבו עד הירדן והוא כנען
 ארץ אדום ואת ארץ מואב ואת מואב שמש לארץ מואב וכשזו את ארץ סיחון ועגו שהיו כפופה של ארץ מואב וקריבו עד הירדן והוא כנען
 מקצוע צפונה מערכה של ארץ מואב נמצא ארץ כנען כענין שבעבר הירדן לזערב היה מקצוע דרומית מזרחית של אלל אדום: (ד) וגבול לבם
 הגבול מגב למעלה עקרבס. כל יוקום שאומר וכס או יואל' ולמד שלא היה המצר שיהי אלל הולך ויואל לחון יואל המצר ועוקם לצד צפון
 של עולם כאלכסון לזכור ועובר המצר כדרומה של מעלה עקרבס נמצא מעלה עקרבס לכניס מן המצר: ועבר צנה. אל לין כמז
 מצרימה: והיו תוצאותיו. קצותיו כדרומה של קדש ברנע: ויצא חצר אדר. מתפשט המצר ומרחיב לצד צפון של עולם ומתקן עוד
 כאלכסון למערב וכא לו לחצר אדר ומשם לעצמון ומשם לנחל מצרים ולמזן וגם האומר כאן לפני' שכתב ויאל חצר אדר שהתחיל להרחיב משער
 את קמח ברנע ורוחב אותה רצועה שכלטה לצד צפון היתה וקדש ברנע עד עצמון ומשם והלאה כתקצר המצר וגם לצד הדרום וכא לו לנחל
 מצרים ומשם לצד המערב אל הים הגדול שהוא מצד מערכה של כל ארץ ישראל נמצא שחל מצרים במקצוע מערבית דרומית: (ה) והיו
 תוצאותיו הימה. אל מער' המערב שאין עוד גבול גבול מער' לצד המערב משם והלאה: (ו) וגבול ים. ומצר מערבי מכו:
 היתה

ארץ
 פרוץ
 המלח
 למסר
 מקנני
 ויעיבר
 דמצר
 ויהיו
 עס כן
 נסיו
 מצרב
 רבא
 ארמני
 דתחוק
 ולכרכ
 מעלך

והיה
 מן הים
 סימנו
 ותל
 אנטוכיא
 ומרתיב
 (ט)
 נקולר
 אדום
 גבול דר
 הנוס
 לד
 תחא
 גבול

אָרְעָא דְתַתְּפְלִיג לְכוּן בְּחַחְמָא אַרְעָא דְכַנְעַן בְּחַחְמָא :
 ג וַיְהִי לְכוּן תְּחוּם דְרוּמָא מִן מְדִינָא דְצִיִּי טוּר
 פְּרֻלָּא עַל תְּחוּמֵי אֲדוּם וַיְהִי תְּחוּם דְרוּמָא מִן פְּיֵי יָמָא
 דְמַלְתָּא מְדִינָא : ד וַיִּקְיַף לְכוּן תְּחוּמָא מִן דְרוּמָא
 לְמִסְוִיקֵיהָ דְעִקְבִית וַיַּעֲבֵר לְצִיִּי טוּר פְּרֻלָּא וַיְהִי
 מִפְּקֻנֵי מִן דְרוּמָא לְרַקֵּס גִּיעָא וַיִּפּוֹק דְטִירִית אֲדִיבָא
 וַיַּעֲבֵר לְקִישִׁים : ה וַיִּקְיַף תְּחוּמָא מִקִּישִׁים לְגִירִים
 דְמִצְרָא וַיְהִי מִפְּקֻנֵי לְמַעֲרָבָא : ו וַתְּחוּם מַעֲרָבָא
 וַיְהִי לְכוּן יָמָא רַבָּא אֲקִינֵיִם וַתְּחוּמֵיהָ הִינּוּ מִן בְּרֵאשִׁית
 עַם בְּנֵי אֲדָמָא דְהָיוּן קְנִיעָה אֲסָדוּי וּפְרֻכֵיִם בְּרֵכֵי וּמְדִינָתָהּ
 גִּסוּי וּמְחֻרָוּי סִפְיָנִיתָהּ וְאַלְגִּינִיתָהּ הִיוּ יְהוּי לְכוּן תְּחוּם
 מַעֲרָבָא : ז וַדִּין יְהוּי לְכוּן תְּחוּם צִיפּוּנָא מִן יָמָא
 רַבָּא תְּכוּנָוִן לְכוּן לְטוּרִים אֲקִינֵיִם : ח כְּטוּרִים
 אֲקִינֵיִם תְּכוּנָוִן וּלְכוּן מַעֲלָף לְטַבְרָא וַיְהִי מִפְּקֻנֵי
 דְתְּחוּמָא מִן תְּמִין צִטְרוּי מְכוּנָוִן לְבִדְכוּר דְכַר אַעֲקִיר
 וּלְבִדְכוּי דְכַר פְּטִירָא וַדְּוִקֵיִם וּפְרֻגִילָא עַד מִקְרִין
 מַעֲלָף לְאַבְלָם דְמַלְתָּא : ט וַיִּפּוֹק תְּחוּמָא לְקָוִן וַתְּחוּם
 וּלְגַבְרָא

וַיְהִי לְכוּן תְּחוּמָא וּמְדִינָא מִפְּדִינָא דְרַקֵּס כָּל תְּכִיל
 תְּחוּמֵיהוֹן דְאֲדוּמָא וַיְהִי לְכוּן דְרוּמָא מִפְּיֵי יָמָא דְמַלְתָּא
 מִן מְדִינָא :
 וַיִּקְיַף לְכוּן תְּחוּמָא דְרוּמָא מִן מִסְוִיקֵיהָ דְעִקְבִית וַיַּעֲבֵר
 דְטוּר פְּרֻלָּא וַיְהִי מִפְּקֻנֵי מְדִינָא לְרַקֵּס גִּיעָא וַיִּפּוֹק
 דִּירָת אֲדִיבָא וַיַּעֲבֵר לְקִישִׁים :
 וַיִּקְיַף תְּחוּמָא מִן קִישִׁים לְגִירִים מִצְרָא וַיְהִי מִפְּקֻנֵי מִן
 מַעֲרָבָא :
 וַתְּחוּם יָמָא רַבָּא הוּא אֲקִינֵיִם גִּסוּי וּמְחֻרָוּי וּמְדִינָתָהּ עַם
 בְּנֵי אֲדָמָא דְהָיוּן קְנִיעָה הִינּוּ מִן בְּרֵאשִׁית הִיוּ יְהוּי לְכוּן
 תְּחוּמָא מַעֲרָבָא :
 וַדִּין יְהוּי לְכוּן תְּחוּם צִיפּוּנָא מִן יָמָא רַבָּא תְּכוּנָוִן לְכוּן
 לְטוּרִים אֲקִינֵיִם :
 כְּטוּרִים מְנוּם תְּכוּנָוִן לְכוּן לְמַעֲלָי אֲטִירָא וַיְהִי
 מִפְּקֻנֵי תְּחוּמָא דְאַוּלָת דְמַלְתָּא :
 וַיִּפּוֹק תְּחוּמָא לְזִפְרִין וַיְהִי מִפְּקֻנֵי דִירָת אֲדִיבָא הִיוּ
 דְיְהוּי לְכוּן תְּחוּם צִיפּוּנָא :

רשי"ה

וַיְהִי לְכִס הַיָּם הַגָּדוֹל . לְמַעַר וּגְבוּל הַנְּסִיף שְׂתוּדָה הַיָּם אִף הַיָּם מִן הַגְּבוּל וְהַיָּם אִיִּם שְׂקוּרִין אִינוּל"ס : (א) גְּבוּל צִפּוּן . מַלְדָּא מִן
 מִן הַיָּם הַגָּדוֹל תְּתָאוּ לְכִס דְהַר הַהַר . סָחָא בְּתוֹקֵי עֲפוּיָת מַעֲרָבִית וְרָאָשׁוּן מַשְׁפִּיעַ וּנְכַס לְתוֹךְ הַיָּם וַיֵּשׁ מְרוּחָהּ הַיָּם לְפָנִים הַיָּמִין וְחוּטָהּ
 הַיָּמִין : תְּתָאוּ . תַּשְׁפִּיעַ לְכִס לְטוּת מִנְעִירָם לְעִפּוֹן אֵל הַר הַהַר : תְּתָאוּ . לְשׁוֹן סִיכָה כִּיּוֹ (ד"ה ב"י"ב) אֵל תְּתָאוּ הַרְעִים (יְחֻקָּא ל' ב')
 וְתוֹלְדָהּ הַיָּם שְׂקוּרִין אִינוּל"ס סָחָא מוּסַב וּנְשׁוּפִיעַ : (ח) מַהֲרַהֲרִי . תְּסַבּוּת לְכִס אֵל מַנְר . הַפְּסוֹן לְכִס הַמְּזוּרָה וְתַפְנֵגוּ כִּלְכַח מְנוּת ז' ו'
 אִינוּל"ס : תְּרוּצָאוֹת הַגְּבוּל . סוּפִי הַגְּבוּל כִּל חֻקִּים שְׂנֵאוֹת תּוֹלְאוֹת הַגְּבוּל אִו הַמַּעַר כִּלָּה שֶׁם לְמַרְי וְאִינוּ עוֹכֵר לְהִלֵּךְ כִּלְכַח אִו תַּשְׁפִּיעַ
 וְתוֹרִים וַיִּזְלַח לְחַחְמֵיהִם לְהַמְשֵׁךְ לְהִלֵּךְ כִּלְכַסּוֹן וַיִּתֵּר מִן הַרוּחַס דְרָאשׁוֹן לְעִינֵין רֹחַס הַמַּעַר הַרְאָשׁוֹן קְרָאוּ תּוֹלְאוֹת שֶׁסֶס כִּלָּה אִו תְּתָאוּ :
 (ט) וְהִיוּ תְּרוּצָאוֹתֵיהֶם תְּצַר עֵינֵין . הוּא הַיָּם סוּף הַמַּעַר הַפְּסוֹן וּמַלְתָּא תְּצַר עֵינֵין בְּתוֹקֵי עֲפוּיָת מַעֲרָבִית וְתַשְׁפִּיעַ וְהַתְּלָאוֹת לְכִס אֵל
 מַלְדָּא

רשי"ב

נְקוּרָא בִּית חַלְהָה כְּתוּבָא מִירְשָׁא גְבוּל דְרוּם וְאַחַר כִּךְ גְּבוּל מַעֲרָב כִּי הַיָּם הַגָּדוֹל הוּא גְבוּל מַעֲרָבִית וְאַחַר כִּךְ לְעִפּוֹן וְאַח"כְּ מַזְרָחִי : (ג) עַל יַד
 אֲדוּם מִזְוֹךְ לְאֲדוּם : (ד) וּנְכַס לְכִס . שֶׁס כוֹלֵט הַגְּבוּל . וַיִּזְלַח . וַיַּעֲבֵר וְרָקִישׁ כִּלְכַח הַקֶּף : (ה) וַיְהִי תּוֹלְאוֹתֵיהֶם הַיָּמָה .
 גְּבוּל דְרוּמִית מַעֲרָבִית . וּגְבוּלִים . כְּלוּמַר וּגְבוּל מַעֲרָבִי . כִּי עַד וַיִּזְלַח לְכִס הַיָּם הַגָּדוֹל וּגְבוּל . מַעֲרָב . וּגְבוּל . מַקְמִים מַעֲרָבִין
 לְכַבּוֹת נְכִיִם שְׂפִים הַיָּם אִו הַיָּם : (ז) תְּתָאוּ . תְּחִיתוּ לְשׁוֹן תְּקוּם וּגְבוּל

מכלל יופ"ה

מְבַנֵּין תְּתָאוּ וְטוּב הוּא לְשׁוּמוּ מַעֲרָבִית מְדִי שִׁיְהִי לְיו
 תְּכָרִים בְּעִינֵין הוּא וְהַתְּלָאוֹת לְכִס עַד תְּתָאוּ גְבוּלוֹת עוֹלָם אִו
 יְהִיה מַשְׁרֵשׁ תְּתָאוּ בְּשֵׁלם תְּגִלוּ אִו תִּיה וַיְהִיה יְחִידִי בְּשׁוּשׁוֹ עַל
 הַעִינֵין הוּא וְקָרוֹב הוּא שִׁיְהִיה שְׂרִישׁוֹ תוֹת מִן יְחֻקָּא ל' וְתַתּוֹת
 תוֹ שִׁעֲנִינוּ קָרוֹב לְעִינֵין גְּבוּל וַיְהִיה אֵלֶף תְּמוֹרָתוֹ וּבְשִׁרְשׁ
 תְּתָאוּ מִתְּב וְאַמְר וּפִירְשׁוּ תְּגִבִילוֹ וְאַפְשֵׁר שְׂהֵאֶלֶף הַמְּוֹדֵרָתוֹ
 כְּאֶשֶׁר
 הַיָּם כִּי אִם הַיָּם רֹעִים לְכַחַם וְלִהְיֵית לְהַסְלָא הַיָּם הַגָּדוֹל אִו תְּתָאוּ
 כְּאֶשֶׁר עֵשֶׂה הַגָּדוֹל שְׂפִיעַ וּכְרַח כְּכִרִי רז"ל :
 ל' (ד) לְמַעֲלָה עִקְרִיבִים . מִקּוּם נְהִישִׁים וְעִקְרִיבִים
 הִיְהִי אִו תוֹת הַמַּעֲלָה : (ח) נְהִילָה מוֹעֲרִים .
 הַהָא אֲסַפְתָּ מִי הַמַּלְה מִלְּעִיל : (ז) תְּתָאוּ לְכִס . עֵינֵין
 גְּבוּל וְכֵן וְהַתְּלָאוֹת וּמַשְׁפִּיעַ תְּתָאוּ רָאוּי לְהִיֹּת וְתָתָאוּ וַיְהִיה

והיו הוצאתיו חצר עינן והיהיה לכם גבול
 צפון: והתאוויתם לכם לגבול קדמה
 מהצר עינן שפמה: יא וידד הגבול משפם
 הרבלה מקדם לעין וידד הגבול ומתה על-
 כתף ים-כנרת קדמה: יב וידד הגבול-
 הירדנה והיו הוצאתיו ים המלח זאת תהיה
 לכם הארץ לגבלתיה סביב: יג ויצו משה
 את-בני ישראל לאמר זאת הארץ אשר
 תתנתלו אתה בגורל אשר צנה יהוה לתת
 לתשעת המטות וחצי המטה: יד כי לקחו
 מטה בני הראובני לבית אבתם ומטה בני-
 הנדי לבית אבתם וחצי מטה מנשה לקחו
 נחלתם: טו שני המטות וחצי המטה לקחו
 נחלתם מעבר לירדן יהוה קדמה מזרקה: °

רביעי ששי

למטה

רש"י

ותכוננו לכוון לתחום קידומא מחצר
 עינן לשפם: יא ויהיות תחומא משפם
 הרבלה ממדנת לעין ויהיות תחומא וימשי
 על-כף ים-גניסר קידומא: יב ויהיות
 תחומא לירדנא ויהוין מפקנהוילמא דמלקחא
 דא תהוי לכוון ארעא לתחומקא סהור-
 סהור: יג ופקיד משה ית-בני ישראל
 למימר דא ארעא דתתקסנון יתה בערבא
 דפקיד וי למתן לתשעת שבטין ופלגות
 שבטא: יד ארי קבילו שבטא דבני ראובן
 לבית אבהתהון ושבטא דבני-נד לבית
 אבהתהון ופלגות שבטא דמנשה קבילו
 אחסנתהון: טו תרין שבטין ופלגות
 שבטא קבילו אחסנתהון מעברא לירדנא
 דירחו קידומא מדינתהא: טז ומליל י"ג ע"ס
 משה למימר: יז אלן שמחת גבריא
 דיחסנון לכוון ית-ארעא אלעזר בתנא
 ויהושע בר-נון: יח ורבא חד רבא חד
 משבטא תסבון לאחסנא ית-ארעא:
 יט ואלן שמחת גבריא לשבטא דיהודה
 כ ולמטה בני שמעון שמואל בן-עמיהוד:
 כ ולמטה בני שמעון שמואל

חזר המורקו: (י) והתאוויתם. לזון סיכה וכסיה כמו תלו: שפמה. במצר המורקו ומשם הרבלה: (יא) מקדם לעין.
 סס מוקוס והמזר הולך במורקו כמלא העין לפניו מן המזר ומתוך ישראל הוא: וידד הגבול. כל שהגבול הולך חזק לדרום הוא יד וידד:
 ומתה על-כף ים-כנרת קדמה. שהיה ים כנרת תוך לגבול המערב והגבול כחזרת ים כנרת ומשם יורד אל הירדן והירדן מוסך וחסון
 כניסין לדרום בחלסון נוטה ללד מזרח ומתקרב ללד חרץ כנען כנגד ים כנרת ומוסך ללד מזרח של ארץ ישראל. כנגד ים כנרת יעד מוסל יים
 המלח ומשם כלת הגבול כותלותיו אל ים המלח שממנו התחלת מזר מקצוע דרומית מזרחית הרי סוכבות אותה לארבע רוחותיה:
 (טו) קדמה מזרחה. אל עני העולם שהם במזרח שרות מזרחית קרובה פנים ומוערבית קרובה אחור לפיכך דרום לעינן ולפניו לאחור:
 (יז) אשר ינחלו לכם. כשבילכם. כל בארץ וכסיה אפטרופוס לזכטו ומחלק נחלת המבט למשפחות ולגברים וכוורר לכל אחד
 יחד חלק הנון ומה שהם ענשים יהיה עשוי כחילו עמאום שלוחים ולא יתכן לפרש לכם זה ככל לכם שבמקרא שחם מן היה לו לכתוב ינחלו לכם
 יתלו וישמע שהם נוטלים לכם כשבילכם ובמקומכם כמו (שמות י"ד) ה' יחם לכם (כ) (יח) לנחל את הארץ. שיהיה מל
 ומלך

ינתן בן עזיאל

ולקחתא דחטמונא ויהוון מפקנני לטובא דבירת סבל
ולקציעתא דרתא בבחא דמקציעא בין טירת עינוהא לבין
דמקציעא בין יתו לכוון תחום ציפונא : י התכוננו
לכוון לתחום מדניחא בטיבת עינוהא לאפמיחא :
יא ויחית מחומא כון אפמיחא לדפני מן בנדח
לעינוהא ויחית מחומא למערת סיאס ומקערת סיאס
ומעיני יחית מחומא ויסב מישרא מישר נתלי ארנונא ויחית
סמך לגיפסר כרך מלכיההון דאמוראי אחסנית שיבט ראובן ונד
ופלגות שיבט מעשה ויחית מחומא נקיק לתחום
יקא דגיפסר ממדיחא : יכ ויחית מחומא ליורדנא
ויהוון מפקנני ליקא דמלחא ריקס גיעא מן דרוקא טורוס
אימניס מן צפונא יקא רבא מן מערבא יקא דמלחא
מן מדיחא דא תהו לכוון ארעא דישראל למערני מחומא
תור חזור : יג ופקיד משה ית בני ישראל למימר
דא ארעא דתחטנו ויהא בעדקא דפקיד : למיתן למשעת
שקטין ופלגות שקטא : יד ארום קבילו שקטא דבני
ראובן לבית אבתהון ושקטא דבני גד לבית אבתהון
ופלגות שקטא דמעשה קבילו אחסנתהון : טו מרין
שקטין ופלגות שקטא קבילו אחסנתהון מערבא ליורדנא
מדיחא : טז ומליל עס משה למימר : יז אלון
שמהת גיבתיא דתחטנו לכוון ית ארעא אלעור כהנא
יהושע בר נון : יח ואמרכול תו אמרכול חד מן
שקטא מתברון לצחסנא ית ארעא : יט ואלון שמהת
גיבתיא לשקטא דבית יהודה כלב בר יפנה :
כ לשקטא דשמעון שמואל בר עמיהוד :
לשכטא

ירושלמי קח

ורקנונו לבין תחומי מעיביא דזוהרת עינוהא
לאפמיחא :
ויחית מחומא לאפמיס לדפני דכדיחא לעינוהא ויחית
מחומא ויקטי סמך ליקא דגיפסר מן מערבא :

ירושלמי

ויחית לירדנא ויהוון מפקנני יקא דמלחא דא תהו לכוון
ארעא דתחומא חזור חזור :
מרין שבטיא ופלגות שקטא קבילו אחסנתהון מן ירדנא
דיריחו דקמאין מן מדיחא מן מישר יקא דמלחא נפק
להון מחומא לבגרת כרך דמלכתהון דאמוראי ומקנת
כרך מלכיההון דאמוראי נפק להון מחומי לטור פלגא
ולחומא דלכנו ומטור פלגא ולחומא דלכנו נפק להון
מחומא לחובא דימין צפון עינוהא דבמשק ומן חובא
די מן צפון עינוהא דבמשק נפק להון מחומא לדיוקנוס
טור פלגא דקיסרין די מן מנדח מערב דן ומן יוקנוס
חורנולא דקיסרין די מן מנדח מערב דן נפק להון מחומא
לגתרא נבא גתרא פרת בעלוי סדר גתנו קרבוי בני
מקעברין ומן גתרא נבא גתרא פרת נפק לריו מחומא
מקרון ופתא פתרא כל טרכון זמרא בית מלכיהא דסיחון
מלכיההון דאמוראי ובית מלכיהא דעוג מלכא דמתנן נפק
לרפיה

באר רחובות דקדוקי רשי

(פ) דברי רש"י מתבארין בעלמך דמלת ינחלו בס' ואלאן פועל עומד בעצמו (כליכסאין דון מלאן ועלכין) אס כן כוזריכו
לומר מלת לכס כשכילכס אל אי הוי כתיב ינחלו כחיריק תחת חס"ת והיינו לשון הפעיל דכח לשון כיל ונל (ער
ויעקס אן חין אנדרין) או כו מלת לכס כפירוש כלל וקוס (זו חייך) ועל דרך זה תפרס ד"ה לנחול נס"ה לנחל :
בעבור

מכלל יופי

קמוציס והם במקף ונקראים כקמץ רחב אן כהסכינים
אל מלה אחרת סמיכות ענין השוכנה פתח כמין יס סוף ענה
אזים כנרת יס המלה הם קמוציס אף על פיש הם סמוכים
סמיכות ענין וכן כל יס זולתיס סוף קו"ן : (ז) (א) אשר
ינחלו לכס) הפועל הזה ברשון קל יוצא אל פעול
אחד לכר והוא הנחלה ופירוש ינחלו לכס
בעבורכם :

כאשר כתב ר' יהודה : (ז) (והחאוותם לכס) ארום
תכבו להיחבב נבילים לגבול קדמה מחצר עינו שהורישו
וישבו הארץ עד הגבול כי הבני הזה הוא עצמו מסבכ להיותו
מקבל המקרה מה שאין כן בשאר הבנינים : (א) (ומתה
על בהר) באדרך כוסעיד ודי ירשיו כלכנון והרגום
וההומחא : (ס' כנרת) הכלל כי לאות קמוצ באחרית
המלה וכצדה איה נחה נראית וכקמץ היא הטופה
לעולם חוץ מן כנרת יס המלה וכן קצם וזהו זולתו כיהם

ומגוש

כא למטה בנימן אליהו בן-בסלון :
 כב ולמטה בני-דן נשיא בקי בן-יגלי :
 כג לבני יוסף למטה בני-מנשה נשיא
 חניאל בן-אפור : כד ולמטה בני-אפרים
 נשיא קמואל בן-שפטן : כה ולמטה בני-
 זבולן נשיא אליצפן בן-פרנך : כו ולמטה
 בני-יששכר נשיא פלטיאל בן-עון :
 כז ולמטה בני-אשר נשיא אחיהוד בן-
 שלמי : כח ולמטה בני-נפתלי נשיא
 פדהאל בן-עמיהוד : כט אלה אשר צנה
 יהוה לנחל ארת-בני-ישראל בארץ
 כנען : פ א ונדבר יהוה אל-
 משה בערבות מואב על-ידן ירחו לאמר :
 ב צו את-בני ישראל ונתנו ללוים מנחלת
 אהורחם ערים לשבת ומגדש קערים
 סביבתיים תתנו ללוים : ג והיו הערים
 להם לשבת ומגדשיהם יהיו להם
 ולרכשם ולכל תיקם : ד ומגדשי הערים
 אשר תתנו ללוים מקור העיר וחוצה אלף
 אמה סביב : ה ומדתם מחוץ לעיר ארת-
 פאת-קדמה אלפים באמה ואת-פאת-נגב
 אלפים באמה ואת-פאת-ים אלפים באמה
 ואת פאת צפון אלפים באמה והעיר בתוך
 זה יהיה להם מגדשי הערים : ו וארת
 הערים אשר תתנו ללוים את שש-ערי
 המקלט אשר תתנו לגם שמה הרצה ועליהם
 תתנו

חמישי
 לה
 מצוה ת"ח

שמואל בן-עמיהוד : כא לשבטא דבנימן
 אליהו בן-בסלון : כב ולשבטא דבני-דן
 רבא בקי בן-יגלי : כג לבני יוסף לשבטא
 דבני-מנשה רבא חניאל בן-אפור :
 כד ולשבטא דבני-אפרים רבא קמואל
 בן-שפטן : כה ולשבטא דבני זבולן רבא
 אליצפן בן-פרנך : כו ולשבטא דבני
 יששכר רבא פלטיאל בן-עון : כז ולשבטא
 דבני-אשר רבא אחיהוד בן-שלומי :
 כח ולשבטא דבני-נפתלי רבא פדהאל
 בן-עמיהוד : כט אלון דפקיד יי לאחסנא
 ית-בני-ישראל בארעא דכנען : א ומליל
 יי עס-משה במשנה דמואב על-ירדנא
 דירחו למימר : ב פקיד ית-בני ישראל
 ויתנו ללוויאי מאחסנת אחותהון קרוין
 למתב ורוח לקרנא סתרגיהון תתנו ללוויאי :
 ג ויהון קרנא להון למתב ורוחיהון יהון
 לבעיריהון ולקניניהון ולכל חיותהון : ד
 ורוחי קרנא דתתנו ללוויאי מכותל קרתא
 ולברא אלף אמיין סהור-סהור : ה ותמשחון
 מברא לקרתא ית-רוח-קידומא תרין-
 אלפין באמיין וית-רוח-דרומא תרין-אלפין
 באמיין וית-רוח-מערבא תרין-אלפין
 באמיין וית רוח צפונא תרין-אלפין באמיין
 וקרתא במציעא דין יהי להון רוחי קרנא :
 ו וית קרנא דתתנו ללוויאי ית שירת-
 קרוי שיבומא דתתנו למיגדש תמן קטולא
 ועליהון תתנו ארבעין ותקפין קרוין :
 כל

חתי
 אשר
 ואת
 מאח
 המע
 כא
 כב
 כג
 תניאל
 אליצפן
 בן-פרנך
 יי וגי
 מאחסנת
 תורכין
 למימם
 צורכין
 מברא
 אלפין
 ותתנו
 כג ויש
 וחולק
 חלק חו
 קרביים
 לה

חתנו ארבעים ושנים עיר : ז כל הערים אשר תתנו ללוים ארבעים ושמה עיר אתהן ואת מנרשיהן : ח והערים אשר תתנו מאחת בני ישראל מאת הרב תרבו ומאת המעט תמעטו איש כפי נחלתו אשר ינחלו יתן

ז כל קרניא דתתנון ללויאי ארבעין ותמני קרוין יתהן ונתתיהון : ח וקרניא דתתנון מאחודרת בני ישראל מן סניאי תסגון ומן זעירי תזערון ובר כפוס אחסנמיה דתתנון יתן מקרווהי ללויאי ומליל

יונתן בן עוזיאל

ירושלמי

כא לשבטא דבנימין אלידר בר גסלון : כב לשבטא דן אמרכול בקי בר גלי : כג לשבטא דבני יוסף לשבטא דבני מנשה אמרכול תניאל בר אפור : כד לשבטא דבית אפרים אמרכול אליצפן בר פנדן : כו לשבטא דבית יששכר אמרכול פלטיאל בר צון : כז לשבטא דאשר אמרכול אחיהוד בר שרוטי : כח לשבטא דבני נפתלי אמרכול פהאל בר עמיהוד : כט אלון דפקיד יוגי : א ומליל יוגי : ב פקיד ית בני ישראל ותסון ללויאי מאחסנת אחודתהון קרוין למיכב ופרנליו לקרניא תווכרתהון תתנו ללויאי : ג וידעו קרניא דהון למיכב ודורלהון יתוון לקעריהון ולמנניהון ולכר צורכיהון : ד ופרורניו קרניא דתתנון ללויאי תוון קרמא ולבר אלפא גרמדי תוור תוור : ה ותקשהון מברא לקרמא ית ציטרא דמדינתא תרוין אלפין גרמדי ונת רות דרומא תרוין אלפין גרמדי ונת רות מערבא תרוין אלפין גרמדי ונת רות ציפונא תרוין אלפין גרמדי וקרמא במיצעא דיו יהי לכון דודרלי קרניא : ו ונת קרניא דתתנון ללויאי ית שית קורנין בקלטון קטיקה למיצרוק למסן קטרלא ועליהון תתנון ארבעין וברמין קורנין : ז כל קרניא דתתנון ללויאי ארבעין ותמני קורנין ונתהון ונת דורנעלהון : ח וקרנין דתתנון מן אחסנת בני ישראל מן שבטא דעמיה פג תתנון ומן שבטא דעמיה זער תזערון ובר אגב אחסנמיה דתתנון יתן מקרוין ללויאי

לרפיש ולשוקמני עד קטי ספר ימא דמלקחא דבין הוא חולקהון דפרנין שבטיא ופלגית שבטא : כה לשבטא דבן גסלון אמרכול כו לשבטא דבית אפרים אמרכול פלטיאל בר צון : כז לשבטא דאשר אמרכול אחיהוד כט אלון דפקיד יוגי : א ומליל יוגי : ב פקיד ית בני ישראל ותסון ללויאי מאחסנת אחודתהון קרוין למיכב ופרנליו לקרניא תווכרתהון תתנו ללויאי : ג וידעו קרניא דהון למיכב ודורלהון יתוון לקעריהון ולמנניהון ולכר צורכיהון : ד ופרורניו קרניא דתתנון ללויאי תוון קרמא ולבר אלפא גרמדי תוור תוור : ה ותקשהון מברא לקרמא ית ציטרא דמדינתא תרוין אלפין גרמדי ונת רות דרומא תרוין אלפין גרמדי ונת רות ציפונא תרוין אלפין גרמדי וקרמא במיצעא דיו יהי לכון דודרלי קרניא : ו ונת קרניא דתתנון ללויאי ית שית קורנין בקלטון קטיקה למיצרוק למסן קטרלא ועליהון תתנון ארבעין וברמין קורנין : ז כל קרניא דתתנון ללויאי ארבעין ותמני קורנין ונתהון ונת דורנעלהון : ח וקרנין דתתנון מן אחסנת בני ישראל מן שבטא דעמיה פג תתנון ומן שבטא דעמיה זער תזערון ובר אגב אחסנמיה דתתנון יתן מקרוין ללויאי

ירושלמי

ופרנליו לקרית תוור תוור להון ותתנון ללויאי : ופרנליו :

רשי"י

וחולק אותה במקומם : (כט) לנחל את בני ישראל : סהס יתחילו אותה לכס לחלקותיה : (ב) ומגרש : רוח מקום חלק חזק לעיר סביב להיות לנו לעיר ואין רשחין לכנות מס בית ולא לנטוע כרם ולא לזרוע זריעה : (ג) ולכל חיתם : (לכל חיותם) : לכל זריהם : (ד) אלף אמה סביב : (ערובין ב"א) ואתריו הוא אומר אלפים אמה הוא כיצד אלפים הוא כותן לכס סביב ומהם חלק הפנימיים

רשב"ם

(ה) אלפים כאמה : חלק אמה מרגם והשאר שדות וכרמים : וקריתם

מכלל יופי

לה (ב) (ומגרש לערים) : נקראו בן חפרות שהם הוי"ן (ג) (ולרכשם) : השמהזה כולל כל ממון האדם לעיר לפי שהם כאלו נגרשו מן העיר : מקנה הבתמה וכסף וזה כולל מטלטלין : (ותתם) : בסומן (י) (א) (נה) 55 ל"ב

ששי יתן מעביו ללוים: פ

ט וידבר יהוה אל משה לאמר:

י דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם כי

אתם עבדים את ה' אלהיכם:

יא והקריתם לכם ערים ערי מקלט

תהיינה לכם וגם שמרה רצח מכה נפש

בשגגה: יב והיו לכם הערים למקלט

מגאל ולא ימות הרצח עד עמדו לפני העדה

למשפט: יג והערים אשר תתנו שש

ערי מקלט תהיינה לכם: יד את שלש

הערים תתנו מעבר לירדן ואת שלש

הערים תתנו בארץ כנען ערי מקלט

תהיינה: טו לבני ישראל ולגר ולתושב

בתוכם תהיינה שש הערים האלה למקלט

לנוס שמה כד מכה נפש בשגגה:

טז ואם בכלי ברזל הקהו וימת רצח

הוא מות יומת הרצח: יז ואם באבן יד

אשר ימות בה הקהו וימת רצח הוא מות

יומת הרצח: יח או בכלי עץ יד אשר

ימות בו הקהו וימת רצח הוא מות יומת

הרצח: יט גאל הדם הוא ימית את

הרצח בפגעו בו הוא ימתנו: כ ואם

בשנאה יהדפנו או השליך עליו בצדקה

וימת: כא או באיבה הקהו בקדו וימת

מות יומת המכה רצח הוא גאל הדם ימית

את הרצח בפגעו בו: כב ואם בפתע

בלא

היא גאל דמא וקטול ית קטולא כד

אתתניב ליה מן דינא: כג ואם בתפיף

בלא

מצוה ט"ט

מצוה ט"ז

מצוה כ"א

מצוה כ"ב

מצוה כ"ג

ט ומליל יע עם משה למימר: ז מליל
עם בני ישראל ותימר להון ואני אתון
עברין ירה ירדנא דארעא דכנען:
יא ותזמנון לכון קרוין קרוי שיובותא
יהוין לכון ויגרוק לתמן קטולא דיקטול
נפשא בשלו: יב ויהוין לכון קרוי לשיובא
מנאיל דמא ולא ימות קטולא עד דינקום
קדם כנשתא לדינא: יג וקרניא דתתנון
שית קרוי שיובותא יהוין לכון: יד ית
תלת קרוי תתנון מעבדא לירדנא וית
תלת קרוי תתנון בארעא דכנען קרוי
שיובותא יהוין: טו לבני ישראל ולגירי
ולתושביא דבינהון יהוין שית קרוי האלן
לשיובא למעידק לתמן כד דיקטול נפשא
בשלו: טז ואם בקטולא דפרזלא מחדתי
וקטליה קטולא היא אתקטלא ויתקטיל
קטולא: יז ואם באבנא דמתנסבא בידא
דהיא כמיסת דימות בה מחדתי וקטליה
קטולא היא אתקטלא ויתקטיל קטולא:
יח או במאן דאע דמתנסיב ביד דהיא
כמיסת דימות ביה מחדתי וקטליה קטולא
היא אתקטלא ויתקטיל קטולא: יט גאל
דמא הוא וקטול ית קטולא כד אתתניב
ליה מן דינא הוא וקטליגיה: כ ואם
בשנאה דתהי או רמא עלוהי בכמנא
וקטליה: כא או בדבבו מחדתי בידיה
וקטליה אתקטלא ויתקטיל מחדתי קטולא
היא גאל דמא וקטול ית קטולא כד
אתתניב ליה מן דינא: כג ואם בתפיף
בלא

לדינא
דכנען
גש דע
לדינא
ות קב
שית ק
וקטלי
יתקטיל
יט
בדינא
גש
אתקטיל
הפנימית
מקום
של
כפ
כסוין
דמות
כז
כסוכ
(שמו)
(שמו)
לפני
(ג)
קטול
(ד)
(ה)
ל
(א)
הכבד

ללואי : ס זמליל וגו' : י זמליל עם פני ישראל והישר ליהוה צדקתו צדקתו עבדיו דה' ידקקא לארעא
 דבנעו : יא רתמנני לבון קרנן בשמני ובפי השקמא קרנו קלסו והנני לבון ויצירוק קמסו הטולא הקטול בר
 נש בשלר : יב ויהו לבון קרנא לנקלט קטולא מן פבע אדמא ולא יטרת קטולא עד דתמיס קדם בגישתא
 לרנא : יג זקרנא רתמנו שית קרנו קלטו קטולא והנני לבון : יד נת תבת קרנא תמנו כעברא ליוקרא
 ונת תלת קרנא תמנו פארעא רנעו קרנו קלטו והנני : טו לקני ישראל ולגיורא ולתחבוא דביהוה ויהנני
 שית קרנא קטולא לשונא למערוק למסו כל דקטול בר נש בשלר : טז ואין קמא דפרולא במשיח פתחי
 וקטוליה קטולא הוא וגו' : יז ואין באבנא קולא ידא די במפת די יטרת בה ביהוה וקטוליה קטולא היא אתקטולא
 וקטול קטולא : יח או בקמא דקיסא מלוא ידא די במיפת דימות בה קוהתי וקטוליה קטולא הוא וגו' :
 יט תבע אדמא קטולא קטולא בר יעדעניה מקרא לקרנא האילין קדעא הוא וקטוליה : כ תמני
 בקמא תרוף וקמבוק ובהויה או טלק עליו בלונסו ושקנא ונגיל עליו כיפין בקונות ליבא וקטוליה : כא או
 נטר ליה בכרי וקחתי בידה וקטוליה קטולא הוא אתקטולא וקטול קטולא הוא קטולא קטולא בר
 איתתיב ליה : כב ואין בשלר בלא גטר ליה בכרי תרפיה או טלק צרו בר מאן ולא אתבנון למקטוליה :

אז

דשי

הכניסו למגרשו והניחו למות וכרעם : (יא) זה קריתם - אין הקרייה אלא לשון חומה וכן הוא אומר (בראשית כג) כי
 הקרה ה' אליהן לפני (ג) : (יב) מואל - מפני גואל הדם שהו קרו לנרנח : (יג) שש ערי מקלט - (מכוריה)
 מנה ששע"ס שהכיל משה כחיו שלש ערים בעבר כירדן לא היו קולטות עד שנכחדו שלש עתני יהושע כארן כנען (ספרי) : (יד) אר
 שלש הערים וגו' - (מכות ט) אר"פ סכרין כנען תשעה שבתים וכלן אינן אלא שנים וחמי הגוה מנין ערי מקלט שלהם משום דכלעד
 כפשו רוחים דכתיב (חושע"ד) גלעד קרית פועלי חן עקובה מדס : (טו) ואם בכלי ברזל הכהו - אין זה מדבר בהורג כשונג
 הסוּך לו לא בהורג כמורד וכן כלמד שהורג בכל דבר זריק שיהא בו שיעור כדי להמית שנאמר ככולם אשר ימות בו דמתרגמין דהיא כמיסת
 דמות ביה מן הברזל שגלוי וירוע לפני הקד"ה שהברזל ממות בכל שהוא אפילו נחט לפיכך לא תכה בו תורה שיעור לכות בו אשר ימות
 כוונת בהורג כשונג הכתוב מדבר הרי הוא אומר למטה או ככל חכן אשר ימות בה בלא ראות גו' למד על האמורים למעלה שבהורג כמורד
 הכתוב מדבר : (ז) באבני יד - (ספרי) שיש בה מלחוד - אשר ימות בה - שיש בה שיעור להמית כתרנונו - לפי שנאמר
 (שמות כא) והכה אים אר רעהו כבאין ולא נתן בה שיעור יכול כל שהוא לכן נאמר אשר ימות בה : (ח) או בכלי עץ יד - לפי שנאמר
 (שמות כא) וביכה אים את עבדו או את אמתו שבט יכול כל שהוא לכך נאמר כען אשר ימות בו שיהא בו כדי להמית : (ט) בפגעו בו -
 אפילו בכתף ערי מקלט : (כ) בצדוה - בתרגומו ככמא במלחם (ד) : (כב) בפחע - כאונם ותרנונו ככתף שיהי סמוך
 לו

באר רחובות דקדוקי דשי

(ג) בעבור דמלכו הרבה כמאדם מחרפים ומדפנים כאשר הואין מקרה הפתע פתאום אזי קושכיס טעשה זנתה
 מעלמו וחלילה לנו לומר כן אין מקרה בלתי מקרה והוא השם הכבד כ"ה אלא שיש סיבות מהן
 קרוכות ויהן רחוקות לכן קאמר אין הקרייה אלא לשון חומה
 ההוא ומכאן דהיא נוספת כי הקרה ה' לפניך דמין שם הכבד אלא חלת הקרה שמעת מיניה כיהוה וקטוליה :
 (ד) רצה לומר יוד געה כמלת צרה היא תמורת כ"ה אות אחרונה מן המורש צרה ותירגס אונקלוס בברנא
 והיינו כלשון הקודש במלחם כל"ה לגין אודר לויארין וכן במשנה מכמינים לו עדים :

תחלת

דשב"ם

(יא) וקריתם - חומתם : (יד) את שלש הערים שתמו מעבר לירקן - אותן סדיל משה בחייו כדכתיב אזי כדיל משה :
 ולא

מכלל יופי

ר"ב מזה דהספר : או הוא כמובי הקרה ה' אלהיך
 (יא) (ותקריבם) פועל לפני לשון חומה וכן תרגם
 הכבר מועצין אונקלוס ותוונן :
 ישיעה כס קרית הנה דוד הרגם עיר קריהא - (ערי
 מקלט) - שהיו קולטות וקובצות בחוכן הנסים שם ובכישנה
 כדי שיקלש את העין כלומר שיקח הצבע ויקבצנו :
 (טו) (בכלי ברזל) - בליון : (כב) (ואם כפהע) -
 פהאם

בלא איבה הרפו אויהשליך עליו כל-כלי
 בלא צדיקה : כג או בכל-אבן אשר-ימות
 בה בלא ראות ופל עליו ניקמת והוא לא-
 אויב לו ולא מבקש קעתו : כד ושפטו
 קעדה בין המפדה ובין נאל הדם ער
 המשפטים האלה : כה והצילו העדה
 את-הרצח מיד נאל הדם והשיבו אהו
 העדה אל-עיר מקלטו אשר-נס שמה וישב
 בה עד-מות הכהן הגדל אשר-משח אהו
 בשמן הקדש : כו ואס-יצא יצא הרצח
 את-נבול עיר מקלטו אשר יגוס שמרה :
 כז ומצא אהו נאל הדם מהוץ לנבול
 עיר מקלטו ורצח נאל הדם את-הרצח
 אין לו דם : כח כי בעיר מקלטו ישב עד-
 מות הכהן הגדל ואחרי מורה הכהן הגדל
 ישוב הרצח אל-ארץ אהוהו : כט והיו
 אלה להם לחקת משפט לדרתיכם בכל
 מושבתיכם : ל כל-מכה-נפש לפי-עדים
 ירצח את-הרצח ועד אהד לא-יענה
 בנפש למות : לא ולא-תקחו כפר לנפש
 רצח אשר-הוא רשע למות כירמות יומת :
 לב ולא-תקחו כפר לגוס אל-עיר מקלטו
 לשוב לשבת בארץ עד-מורה הכהן :
 ולא

מצוה ה"י

מצוה ה"א

מצוה ה"ב

מצוה ה"ג

רשי

בלא דבבו דתהי אורמא עלוהי ובל-מאן
 בלא כמן ליה : כג או בכל-אבנא דהיא-
 כמיסת-דימות בה בלא חווי ורמא עלוהי
 וקטליה והוא לא סגני ליה ולא תבע בישתיה :
 כד וידונן כנשתא בין מחיא ובין נאיל
 דמא על-דינא האלין : כה וישובון כנשתא
 ות-קטולא מיד נאיל דמא ויתבין יתיה
 כנשתא ולקרית שובותיה דערק לתמן ויתב
 בה עד-דימות כהנא רבא דרבי יתיה במשח
 קודשא : כו ואס-מפק ופוק קטולא ות-
 תחום קרית שזבותיה דיערוק לתמן :
 כז וישבת יתיה נאיל דמא מברא לתחום
 קרית שזבותיה ויקטול נאיל דמא ות-קטולא
 לית ליה דמא : כח ארי בקרית שזבותיה
 ותיב עד-דימות כהנא רבא ובמר דימות
 כהנא רבא יתוב קטולא לארע אהסנתיה :
 כט ויהון אליו לכון לגוברת דין לדריכון
 בכל מוזתבניכון : ל כל-דקטול נפשא
 לפום סהדין יקטל ות-קטולא וסהיד דר
 לא-יסהיד באינש למקטל : לא ולא-
 תקבלון קמון על-אינש קטול דהוא חייב
 למקטל ארי אהקטלא יתקטיל : לב ולא-
 תקבלון קמון למערק לקרית שזבותיה
 למתב

לולא היה לו שהיה להזכיר עליו : (כג) או בכל אבן אשר ימות בה . כהו בלא ראורה סלא ראהו : ויפדה עירו .
 (מכות יא) ויכאן אמרו הכורג דרך ירידה גולה דרך עליה חוט גולה : (כה) עד מות הכהן הגדול . סקנא בה להפרות סכינה
 בשרה ולתהריק ימיהם והרובח בה לפסוק את הסכינה מישראל ומקיר אחי ימי החיים חוט כדת סיחא לפני כהן גדול . ד"ה לפי שיהיה לו לכון
 גדול בהתפלג שנת תרע תקלה זו ניסרהל כהיו : אשר כושח אהו בשכין הקדש . למי שפוטמן המחרת קריים הוא סלא פרה מי
 חסתי אלה כמו אשר נסתנו הדינה אחי בשמן הקדש . (מכות שם) ו בותינו דרמיהו כיוסקת עוכות לר חייית דכר נל יד סחכ עד שנת כגמר
 דיש חת כין גדול יתנו אחר תאיתו ולתהר ויכאן כגמר דיש חור כמיתתו של עמי סלאחר אשר משח אהו וכי הוא מוס וז לכון או הכהן משח
 חותו סלא כתיב את הנתנת מינו עקורו כמיתתו (מכות יב) : (כו) אין לודם . (מכות ז) הרי סוז כהורג את העת שלין
 לו

ב
 בשויה
 אדמא
 בקישח
 בפולק
 לממת
 למקו
 הקטול
 אהווי
 יקטול
 בר נע
 לודם
 נפש
 לא יכט
 לית
 ממו
 יקרו
 (ה)
 לטון
 וקור
 סין
 עמו
 לטון
 (כ)
 פמיו
 כל
 (כה)
 ונדול
 לתי
 והכין
 מוכי

כג או בכל אהנה דהיא כמסת דומות בלא מתפנו ושלק עלוי מדעם וקטליה וחוא ליה סני ליה וליה תבע
 בשמיה : כד וידינו בגישתא בין מתוא רבין תבע אדמא וגו' : כח וישןכוון בגישתא ות קטולא מן יד תבע
 אדמא ותיכוון ויהי בגישתא לקרבייא תקלטיה דאפף למסן וומיב גם עד זמן דומות ברהא רבא דרבי יהודה פגיא
 במישה רבתיא ומטול דלא צלי בויקא דבפורה בקודש קודשאי על תלה עביבו קשיון דלא יתקלוו עמא בית ישראל
 בפולקנא נוקרעה וקנליו ערניתא ובשדיות אדם זכיא ונהו בידיה לבטלהחון בצלותיה ולא צלי מטול מן ארתקנס
 לממת בשתא תהיא : כו ואין מופקופוק קטולא פל אימו דבנהא רבא קיש מן תחום קרמא דקלטיה דערב
 לתמן : כז וישפח ויהי תבע אדמא מקרא לתחום קרמא דקלטיה וקטול תבע אדמא ות קטולא לית ליה שדחין
 קטול : כח ארום בקרבייא דקלטיה ימיב עד דומות בנהא רבא ומן ברה דומות וגו' : כט ויהיוון אליו
 אחווייתא לכון לגוייתא דגיון דרבינו בקל מותבניון : ל כל דיקטול בר נשא על מימר פהדיו דתמינו למספד עלי
 קטול תבע אדמא או בי דיקא ות קטולא וסהיד חד לא יסהד גבר נש לממת : לא ולא תקבליו פתקו לשןבא
 בר נש קטולא דהוא תעיב לממת ארום אתקטלא ותקטול : לב ולא תקבליו פתקו דרערק לקרבייא דקלטיה
 למתוב

רש"י

לדם : (כט) בכל מושבותיכם - למדתהא סנהדרין קטנה כהנה לארץ כל זמן שנהגת בארץ ישראל : (ל) כל מוכה
 נפש וגו' - הכא להרגו על שהכה את הנפש : לפי עדים ירצה - שיעזבו שכוודו ובהתראה הרגו : ולא תקחו כופר - (כתובות לז)
 לא יסטר סמויון : (לב) ולא תקחו כפר לגוס אל עיר מקלטו - למי שנס אל עיר מקלט שהרג בשוגג אינו כפטר מגלות סמויון
 ליתן כפר לשון לשבת בארץ טרס וימות הכהן : לגוס - כנוונס (כסולא וקמ"ז) כמו (מיכה ב) סוכיחלמיה וכן (צפניה ג) נוגי
 מויעד שכויון המלמיה (יורשעה) כי מוליס היו כאשר תאמר טוב על מי שנס כפר ומול על שאל כפר כן תאמר לנוס על מי שנס כפר
 וקנה גוס כלומר מוכרה ואם תאמר לנוס לברות ופרשהו לא תקחו כפר למי שיש לו לברות לסטרותו הגלות לא ידעתי היאך יאמר לשון
 לשבת בארץ הרי עדיין לא נס ומיכן טוב (ה) : לא

באר רחובות דקדוקי רש"י

(ה) החילה דברירש"י אין מריכוין ביאור כי שנינוך דאית שהחליף רש"י המלחמה במלת לגוס לקמן ומאלו כתיב לגוס לשון עבר
 ומכיל על זה ראיות ישרבי גרנו מרל ככולם תתחלף המלחמה לקמן וכאלו כתיב קטול וקטולא קטולא קטולא קטולא
 לשון עבר : ומה שכתב עוד וקורה גרם וכילי כזה מקשה את ענינו לכתוב שהיה לקטול לזה קאמר
 וקורה גוס כלומר מוכרה ורצה לומר להכי כתיב לגוס לשון קעורל כגור שהיא גס כפר ומוכרה לישב בכל עת בעיר מקלטו
 שייך בו שפיר נתי גרם לשון פעורל : ומה דקאמר ואם תאמר לקרם לברות וכילי גס כזה מקשה את
 ענינו דלמא מלת לגוס לשון מקור עם שימוש הלמ"ד הוא ואחרו המדקדקים מקור עם שימוש הלמ"ד עיינו
 לשון עתיד ויהי פירוש הסוק לא תקחו כופר וכו' (א"ר זאלע ניט כעמן כופר חוכ וועלט איהס ניט לאזון לויפין אין דיש עבד
 מקלט) על זה קאמר לא ידעתי היאך אמר לשון לשבת בארץ (אורחא קומון) הרי עדיין לא נס והיאך טוב :

רש"י

(כ) עדמות הכהן הגדול - לפי פשוטו : כל ימי השופט הגדול דוגמת אסיריו לא פתח ביתה : (לא) ולא תקחו כופר לא יפטר
 פמיון כפרותא דר' אליעזר מדבר שהיה בכלל ויאל מן הכלל ללמד על חבירו יוא כינר לא תקחו כפר לכפש רונח וגו' והלא הרות רונח בכלל
 כל העובדין ולמה יאלת ללמד על שחר עובדיו ומה הוא מלמד עליהן לרונח איהן לוקחין כופר חבל לשון ועין לידורגל לבניה ולחבורה ולשאל
 חבל נט

מכרל יופי

פתאם בלא כונה : (בלא צדיה) - ענין כונה :
 (כה) ער מות הכהן הגדול - יש חומים שהעם כילא יתכנס גואל הדם על מיתת המות כראותו כי שר
 וגדול סמוהכהן הגדול מות וסוף חס ליות - ורסותיו לא חורג לעי שהיה לו לכהן הגדול להתפלל שלא תארע תקלה זו בישראל :
 והנכון בעיני כי מיתת הגדוקים מכפרת כיון שהשגור בוקר'ו ללמה מוכר מיתתן של בני אהרן שיוס הכפורים לומר לך מה יוס הכפורים
 מכפר אף מיתתן של גדוקים מכפרת וכן מיתתו של כהן גדול מכפרת
 זאת התקלה :
 (לב) (לגוס אל עיר מקלטו) - רש"י ז"ל כתב שהוא תאר כמו לגוס כלומר
 וכשרש גוס פירש למי שיש לו למי שהוא נס אל עיר
 למי לא תקחו כפר ומכר לשון מקלטו לא תקחו מוכרו כפף
 לשבת בארץ עד מות הכהן הגדול
 (י) (י) 56 לשון

לג ולא תחניפו את הארץ אשר אתם
בה כי הדם הוא יחניף ארץ הארץ ולא
לא יכפר לדם אשר שפך בה כי אם בדם
שפכו : לד ולא תטמא את הארץ אשר
אתם ישבים בה אשר אני שכן בתוכה כי אני

שביני יהיה שכן בתוך בני ישראל : פ

לז א ויקרבו ראשי האבות למשפחת בני
גלעד בן מכיר בן מנשה ממשפחת בני יוסף
ויקברו לפני משה ולפני הנשיאים ראשי
אבות לבני ישראל : ב ויאמרו את אדני
צנה יהיה לתת את הארץ בנחלה בנחלה
לבני ישראל ואדני צנה ביהנה לתת את

נחלת צלפחד אחינו לבנותיו : ג והיו לאחד
מבני שבטי בני ישראל לנשים ונגדעה
נחלתן מנחלת אבותינו ונוסף על נחלת
המטרה אשר תהינה להם ומנחלת נחלתנו

ינרע : ד ואם יהיה חיל לבני ישראל
ונוספה נחלתן על נחלת המטרה אשר
תהינה להם ומנחלת משה אבותינו ינרע
נחלתן : ה ויצו משה את בני ישראל
על פי יהוה לאמר בן מטרה בני יוסף

דברים : ו וזה הדבר אשר צנה יהנה לבנות
צלפחד לאמר לטוב בעיני ה' שהינה לנשים
אך למשפחת משה אביהם תהינה לנשים :

ז ולא תסב נחלה לבני ישראל ממטרה
אל מטרה כי איש בנחלת משה אבותיו ידבקו
בני

ולא תסחר אחסנא לבני ישראל

למתב למתב בארעא עד דיימוות כהנא :
לג ולא תחבון זת ארעא דאתון בה
ארי דמא הוא מחיב זת ארעא זלארעא
לא מתכפר על דם זכאי דאיתאשד בה
אלהין בדם אשדיה : לד ולא תסאבון

זת ארעא דאתון יחבין בה דשכינתי שדיא
בגוה ארי אגיא יי דשכינתי שדיא בנו
בני ישראל : א וקרבו רישי אבהתא
לזרעית בני גלעד בר מביר בר מנשה
מזרעית בני יוסף ומלילו קדם משה וקדם
דברביא רישי אבהתא לבני ישראל :

ב ויאמרו זת רבונא פקד יי למתן זת
ארעא באחסנא בעדבא לבני ישראל
ורבונא אהפקד במימרא דיי למתן זת
אחסנת צלפחד אחונא לבנותיה : ג ויהיו
לתד מבני שבטיא דבני ישראל לנשין

ותתמנע אחסנתהון מאחסנת אבהתנא
ותתוסף על אחסנת שבטיא דיהוון להון
ומעדב אחסנתנא זתמנע : ד ואם יהי
יובלא לבני ישראל ותתוסף אחסנתהון על
אחסנת שבטיא דיהוון להון ומאחסנת
שבטיא דאבהתנא יתמנע אחסנתהון :

ה ופקד משה זת בני ישראל על מימרא
דיילמימראות שבטיא דבני יוסף ממללין :
ו הין פתמא דפקד יי לבנת צלפחד
למימד לדמקן בעיניהון יהיו לנשין בדם
לזרעית שבטיא דאבותהון יהיו לנשין :

ז מושבטיא לשבטיא ארי גבר באחסנת שבטיא

וזאבהתנא

בני
ממ
אב
אוי
ממ
למ
דל
דאת
רישי
אבה
מז
אח
יובל
אחס
פת
לנש
זת
(לג)
מת
למי
סכ
זת
לז
דל
דתי
לז
במ

בני ישראל: ה זכר-ברת ירשת-נחלה
 ממטות בני ישראל לאחד ממשפחת משה
 אביה תהיה לאשה למען יורשו בני ישראל
 איש נחלת אבתיו: ט ולא-תפס נחלה
 ממטה למטה אחר ביי-איש נחלתו ידבקו
 משות

דאבהתוהי ידבקו בני ישראל: ה זכר-
 ברתא ירשת אחסנא ממשפחת משה
 לתד מורעית שבטא דאמיהת תהי לאמו
 בדיד דירחון בני ישראל נבר אחסנת
 אבהתוהי: ט ולא תסתיר אחסנא ממשפחא
 לשבטא

יונתן בן עוזיאל

למיתוהי למיתב דוגי: ל ג ולא תספיקו את ארבעא דאמיו בה ארום דם זכאי דלא מתפרע הוא יסוף ית ארבע
 דלארבעא לא מתפרע על דם זכאי דאישתרי בה אלפו בשניית אדם דמצו דשונה: ל ד וקא תספיקו ית ארבע
 דאמיו בה ארום דשכנתו שקרא בגנה ארום אגא הוא: דשכנתו שקרא בגו בני ישראל: א דקרבו לבי דניא
 רישו אבהתא לגניפת בני גלעד בר טביר בר מעשה ולגניפת בני גלעד בר יוסף ומלילו דנס' משה דנס' ברקביא רישו
 אבהתא לבני ישראל: ב דאמרו ית רבויי פקוד: ג למשו ית ארעא דאחסנתא בערבא לבני ישראל דרבויי אהפקד
 מן קדם: ד למימו ית אחסנתא דאחונא לבגמיה: ג דמנאה לתד מבני שבטא דבני ישראל לגישו דתרתקנע
 דאחסנתו מואחסנת אבהתא דמיתוסף על אחסנתא דאחונא דהווי וכוון עבב אחסנתא דאחונא: ד נאיו דבני
 יובל לבני ישראל דרמיוסף דאחסנתו ער אחסנתא דאחונא דהווי וכוון עבב אחסנתא דאחונא: ד נאיו דבני
 דאחסנתו: ה דפקוד משה ית בני ישראל על מיתקד דני למיתקד דני שבטא דבני ישראל דמלילו: ו דת
 דתקנא דפקוד: ז לא לדניא דעמדין למיקום דתד פילאג ארעא דאחונא דאחונא דאחונא דאחונא דאחונא דאחונא
 לגישו לתוד לגניפת שבט אכיהו דאחונא דאחונא דאחונא דאחונא דאחונא דאחונא דאחונא דאחונא דאחונא
 דאחונא דאחונא דאחונא דאחונא דאחונא דאחונא דאחונא דאחונא דאחונא דאחונא דאחונא דאחונא דאחונא

חיכמה

רש"י

(לג) לא חתמו ולא תרשו בכתובות לא תמייכון: (לד) אשראני שובן בחובה: טלא תספיקו אותי בטומאתי: בי אני ה' שובן
 בתוך בני ישראל: קף סוין מהס טוליס סכיה בניסס: (ג) דנסוף ערל בחלת המטה: סהריבנה יורפה דנסן מיתוס על שנט
 אכיו: (ד) זאם יהיה הובל: זכאן הים רבי יהודה דומר עתיד הובל סיססוק: זאם יחיה הובל: כלומר חינון מכירה סחורת בויכל
 סהימסה חיה סחורת זאם יחיה הובל לא תחורר סחלת גסטו ונעל סנספה על גחלת הניעה אשר תהיבה להם: (ח) וכל בת
 יורשא

רשב"ם

חבלות לוקחים גומר: (לג) כי אסבס שפכו: איחיוער סחוקוד וקנדוקוולח' גוס: לשי פיוחזוכי חס מוס הליס האנקר לת ססס:
 (ג) לעוכב עיניהם מן טכט טכס לטי' אשט:

הגשרים והומיש והפקודים

מבלל יופי

לשוב לשבת וסרה עליו
 דד' ויפה רש ויהיה לניס
 תאר כשקל יתעלה סוג
 לב' ובספרי מדרש הסוק
 במזון, הרי שורה דעפשי
 סלומר לתקוה וסוכר לניס
 אכלי גוס חל עיר וקלטו כספס
 סונבוס כסס לא תקחו מנונו
 כפר לשוכלעבת כחך עד מות
 בקן סגדל:
 בסויר שוסט אג' יתן מסוון גלה ית' ל ולא חקחו כמר
 לנוס זס' א' בשרשו:
 (ד) (ואס יהיה הובל) ובאשר רפי' ואפי' בשיחיה
 הובל לבני ישראל אע"פ כן תעמוד הנחלה אצלם
 ויגרעה גחלתו בי' און אס בסו' סמר: (ה) (כז מטר' בני
 יוסף

מטות בני ישראל : י כאשר צוה יהוה
 בפטור את משה בן עשו בנות צלפחד : יא
 ותהיינה מחלה תרצה ותגלה ומלכה ונעיה
 בנות צלפחד לבני דויהן לנשים : יב
 קמשפחת בני מנשה בן יוסף היו לנשים
 ותהי נחלתן על מטה משפחת אביהן :
 יג אלה המצוות והמשפטים אשר צוה
 יהוה ביד משה את בני ישראל בערבת
 מואב על ירדן ירחו :

מפטורין כה אמר ה' . כרמיה בסימן ו' . קל"ב .
 מח"לחו"לה . סימן :

לשבטא אחרנא ארי-גבר באחסנתיה
 ידבקון שבטיא דבני ישראל : י
 דפקיד יי ית משה בן עברו בנת צלפחד :
 יא ותהא מחלה תרצה ותגלה ומלכה
 ונעיה בנת צלפחד לבני אחי-אבוהן לנשי-
 יב מדרעת בני מנשה בן יוסף תהא
 לנשין ותנת אחסנתהן על שבטא זרעית
 אבוהן : יג אלין פקודיא ודנא דפקיד יי
 בינא דמשה לנת בני ישראל במשריא
 דמואב על ירדנא דירחו :

ס חוק

ס חוק

סכום פסוקי דספר במדבר סיני אלף ומאתים ושמונים ושמונה . ארפ"ח סימן . ותציו והיה האיש אשר אבחר
 בו מטהו יפרח : ופרשיותיו עשרה . וסימן יי . בדר ינחנו : וסדריו ל"ב . וסימן לב . טהור ברא לוי
 אלהים : ופרקיו ל"ך . וסימן לו . חכמו ישכילו זאת : מניין הפתוחות . שתיים ותשעים . והסתומות
 ששים ושש : הכל מאה וחמשים ושמונה פרשיות . וסימן אני חלקך ותלתן :

יונתן בן עוזיאל

היכמה דפקיד יי ית משה היקדיו עברו בנת צלפחד : יא ותהא מחלה תרצה ותגלה ומלכה ונעיה בנת
 צלפחד לבני תביביו לנשין : יב קמנשת בני מנשה בן יוסף תהא לנשין ותנת אחסנתהו על שיבט וניסרת
 אבוהן : יג אלין פקודיא ודנא דפקיד יי בינא דמשה לנת בני ישראל במשריא דמואב על
 ירדנא דירחו :

ס חוק

רשי

ירשה נחלה . טל"ב סג' לאפיה : (יא) מחלה תרצה ונומר . (ב"ב ק"כ) כאן מנאן לפי גדולתן וזוון טמטס וטאזו כפול
 תולדותן וטל"ב סקרא מנאן לפי חכמתן ויגיד סקולת זכאו :

חסלת ספר במדבר

מכלל יופי

יוסף דוכרים . נכון ואמרת : (יא) (לבני דויהן) אחי אבירן :
 חוק

חסלת ספר במדבר ב"ה

הפטרות מספר במדבר ק"ג

הפטרות במדבר סיני בהרי עשר בהושע סימן ב' :

מספר בני ישראל כחול הים אשר לא ימד ולא יספר והיה במקום אשר

יאמר להם לא עמי אתם ויאמר להם בני אלהי : ונקבצו בני יהודה ובני ישראל יחדו ושמו להם ראש אחד ועלו מן הארץ כי גדול יום יורעאד : אמרו לאחיכם עמי ולאחותיכם רחמה : ריבו באמכם ריבו כי היא לא אשתי ואנכי לא אישה והסר זנוניה מפניה ונאפוניה מבין שדיה : פן אפשיטנה ערמה והצנתיה כיום הנודדה ושמתיה כמדבר ושתיה כארץ צלה ותמתיה בצמא : ואת בנייה לא ארזם כי בני זנונים תמה : כי ונתה אפם הובישה הורתם כי אמלה אלקה אחרי מאהבי נחני לחמי ומימי צמרי ופשתי שמני ושקוני : לכן הנני שד ארתי דרך בסירים ונדרתי את נדרה ונתיבותיה לא תמצא : ורדפה את מאהביה ולא תשיג אתם ובקשתם ולא תמצא ואמרה אלקה ואשובה אלהי אישי הראשון כי טוב לי אז מעתה : והיא לא ירעה כי אנכי נתתי לה הדג והתירוש והיצהר ולסוף הרביתי לה ונתב עשו לבעל : לכן אשוב ולקחתי דגני בעתו ותירושי

במועדו והצלתי צמרי ופשתי לכסות את ערותה : ועתה אגלה את נבלתה לגני מאהביה ואיש לא יצילנה מידי : והשבתי כל משושה חנה חדשה ושבתי וכל מועדה : והשמתי גפנה ותאנתה אשר אמרה אתנה המה לי אשר נתנו לי מאהבי ושמתים לי עד ואכלתם תית השדה : ופקדתי עליה את ימי הבעלים אשר מקטיר להם ותעד נומה וחליתיה ותלך אחרי מאהביה ואתי שכתה נאס יתה : לכן הנה אנכי מפתייה והלכתה המדבר ודברתי על לבך : ונתתי לה את כרמיה משם ואת עמק עבד לפתח תקנה וענתה שמה כימי געוריה וכיום עלותה מארץ מצרים : והיה ביום ההוא נאס ידנה תקראי אישי ולא תקראי לי עוד בעלי : והקרתי את שמות הבעלים מפיה ולא יזכרו עוד בשם : וקרתי להם ברית ביום ההוא עם הית השדה ועם עוף השמים והמש הארמה וקשת והרב ומלחמה אשבור מן הארץ והשכבתים לבטח : וארשתיך לי לעולם וארשתיך לי בצדק ובמשפט ובחסד וברחמים : וארשתיך לי באמונה ונדעת את יהוה :

הפטרות נשא בשופטים בסימן ז' ג'

ויהי איש אחד מצרעה מושפחת הדג ושמו מנחם ואשתו עמררה ולא ילדה : ונראה מלאך יהוה אל האשה

() () () ()

זג 7 ויאמר

ותאמר אליה הנה נא את-עקרה ולא ילדת
 והרית וילדת בן : ועתה השמרי נא ואל-
 תשתי גין ושקר ואל-תאכלי כל-טמא :
 כי הנך הרה וילדת בן ומורה לא-יגלה
 על-ראשו כי-גזיר אלהים יהיה הפער מן-
 הבטן והוא יתל להושיע את-ישראל מיד
 פושטים : ותבא האשה ותאמר לאישה
 לאמר איש האלהים בוא אלי ומראהו
 במראה מלאך האלהים נורא מאד ולא
 שאלתיהו אי-מנה הוא ואת-שמו לא-הגיד
 לי : ויאמר לי הנך הרה וילדת בן ועתה
 אל-תשתי גין ושקר ואל-תאכלי כל-
 טמא כי-גזיר אלהים יהיה הפער מן-
 הבטן עד-יום מותו : ויעתר מנחם אל-יהוה
 ויאמר בי ארונני איש האלהים אשר שלחת
 יבא-נא עזר אלינו ויזרנו מה-נגשה לנו
 הלמד כדגש היוקר : וישמע האלהים בקול
 מנחם ויבא מלאך האלהים עוד אל-האשה
 והיא יושבת בשדה ומנחה אישה אין-עמה :
 ותמהר האשה ותרץ ותגד לאישה ותאמר
 אליו הנה נראה אלי האיש אשר-בוא ביום
 אלי : ויקם וילך מנחם אחרי אשתו ויבא
 אל-האיש ויאמר לו האתה האיש אשר-
 דברת אל-האשה ויאמר אני : ויאמר מנחם
 עתה יבא דברך מה-יהנה משפט הפער
 ומינשהו : ויאמר מלאך יהוה אל-מנחם
 מכל אשר-אמרת אל-האשה תשמר :
 מכל אשר-וצא מפני הין לא תאכלי גין

ושקר אל-תשת וכל-טמא אל-תאכל
 כל אשר-צויתיה תשמר : ויאמר מנחם
 אל-מלאך יהוה נעצרה-נא אותך ונגשה
 לפניך גרי עדים : ויאמר מלאך יהוה אל-
 מנחם אם-תעצרני לא-אכל בלחמך ואם-
 תגשה עליה ליהוה תגלה כי לא-ידע מנחם
 כי-מלאך יהוה הוא : ויאמר מנחם אל-
 מלאך יהוה מי שמך כי-יבא ימי דברך
 וכבר-נודע : ויאמר לו מלאך יהוה לקח
 זה תשאול לשמי והוא יתרא פלאי : ויקח
 מנחם את-גרי העדים ואת-המנחה ונעל על-
 הצור ליהוה ומפלא לעשות ומנחם ואשתו
 ראים : ויהי בעלות הלהב מעד המזבח
 השמימה ויגעל מלאך-יהוה בלהב המזבח
 ומנחם ואשתו ראים ויפלו על-פניהם
 ארצה : ולא-נסף עוד מלאך יהוה להראה
 אל-מנחם ואל-אשתו אז ידע מנחם כי-
 מלאך יהוה הוא : ויאמר מנחם אל-אשתו
 מות-נמות כי אלהים ראינו : ותאמר לו
 אשתו לו הפן יהוה לתמיתנו לא-לקח
 מיתנו עלה ומנחה ולא הראנו את-כר-
 אלה וקצרת לא השמיגנו כזאת :
 ותגד האשה בן ותקרא את-שמו
 שמשון ויגדל הפער ויברכהו יהוה :
 ותתל רות יהוה לפעמו במחנה-גן בין
 צרעה ובין אשתאול :
 חפטרת כהעלותך בהרי עשר כוכבי ס' ב' :
 רני ושמתי בת-ציון כי הגני-בא ושכנתי
 בתוכך

בתוכך נאם יהודה : ונלוו גוים רבים
אל יהוה בנים ההוא והיו לי לעם ושכנתי
בתוכך ונדעת כי יהוה צבאות שלחני אליך :
ונחל יהוה את יהודה חלקו על צדמת
הקדש ובחר עוד בירושלם : הסכל בשך
מפני יהוה בי נעור ממעון קדשו : ונראני
את יהושע הכהן הגדול עמד לפני מלאך
יהוה והשטן עמד ער ימינו לשפנו :
ויאמר יהוה אל השטן וגיל יהוה בך השטן
וינער יהוה בך הבחר בירושלם הלא זרה
אוד מצל מאש : ויהושע היה לבוש בגדים
צואים ועמד לפני המלאך : ונען ויאמר
אל העמדים לפניו לאמר הסירו הבגדים
הצאים מגליו ויאמר אליו ראה העברתי
מעליך עונך והלבש אהך מחלצות :
ויאמר ישימו צניף טהור על ראשו וישימו
הצניף הטהור על ראשו וילבשו בגדים
ומלאך יהוה עמד : ויגד מלאך יהוה
ביהושע לאמר : כה אמר יהוה צבאות
אם בדרכי תלך ואם את משמרותי תשמר
וגם אתה תדין את ביתי וגם תשמר את
הצרי ונחתי קר מהלכים בין העמדים האלה :
שמע נא יהושע הכהן הגדול אתה ורעיף
הישיבים לפניך כי אנשי מופת הם כי
הנני מביא את עברי צמה : כי הנה האבן
אשר נתתי לפני יהושע על אבן אחת שבעה
עינים הנני מפתח פתחה ואם יהוה צבאות
ומשתי את יען הארץ הריא בנים אהך :

ביום ההוא נאם יהוה צבאות תקראו איש
אל רעהו אל תחת גפן ואל תחת תאנה :
וישב המלאך הדבר בי ויערני באיש אשר
יעור משנתו : ויאמר אלי מה אתה ראה
ויאמר קרי ויאמר ראיתי והנה מנורת זהב כלה
וגלה על ראשה ושבעה נרותיה עליה שבעה
ושבעה מוצקות לפרור : אשר על ראשה :
ושנים זיתים עליה אהל מימין הנלה ואחר
על שמאלה : ואען ואמר אל המלאך
הדבר בי לאמר מה אלה אדני : ונען המלאך
הדבר בי ויאמר אלי הלא ידעת מה המה
אלה ואמר לא אדני : ונען ויאמר אלי לאמר
זה דבר יהוה אל דורבכל לאמר לא בחיל
ולא בכח כי אם ברוחי אמר יהוה צבאות :
מי אתה הר הגדול לפני זרבבל למישור
והוציא את האבן הראשה תשאורת חן
חן לה :

הפסרת שלח לך כיהושע בסיומו :

וישלח יהושע בן נון מן השטים שנים
אנשים מרגלים חרש לאמר לכו
ראו את הארץ ואת ירתו ויכלו ויבאו בית
אשה זוגה ושמה רחב וישכבו שמה :
ויאמר למלך ירתו לאמר הנה אנשים באו
הנה הלילה מבני ישראל לחפור את הארץ :
וישלח מלך ירתו אל רחב לאמר הוציא
האנשים הבאים אליך אשר באו לביתך
כי לחפור את כל הארץ באו : ותקח האשה
את שני האנשים ותחפני ותאמר בן באו
אלי

הפטרות שלה לך קרח

אֵלֵי הָאֲנָשִׁים וְלֹא יָדַעְתִּי מֵאֵין הַמּוֹת :
 וַיְהִי הַשֶּׁעַר לִסְנוֹר בַּחֹשֶׁךְ וְהָאֲנָשִׁים יִצְאוּ
 לֹא יָדַעְתִּי אַנְהָ הִלְכוּ הָאֲנָשִׁים וְדַפּוּ מִהָר
 אַחֲרֵיהֶם כִּי תִשְׁיָגוּם : וְהָיָא הַעֲלֵתֶם הַגִּנָּה
 וְתִשְׁמַנֶּם בַּפֶּשֶׁתַי הַיֶּזֶץ הַעֲרֹכוֹת לָהּ עַל־
 הַנֶּגֶז : וְהָאֲנָשִׁים וְדַפּוּ אַחֲרֵיהֶם בְּרַח הַיִּרְדֵּן
 עַל הַמַּיִגְבְּרוֹת וְהַשֶּׁעַר סָנְרוּ אַחֲרַי בְּאֲשֶׁר
 יִצְאוּ הַיִּרְדֵּפִים אַחֲרֵיהֶם : וְהַמָּדָה טָרַם
 יִשְׁכְּבוּן וְתִיָּא עֲלֵתָה גְלוּתָם עַל־הַנֶּגֶז :
 וְתֵאמַר אֶל־הָאֲנָשִׁים יָדַעְתִּי כִי־נָחַן יְהוָה
 לְכֶם אֶת־הָאָרֶץ וְכִי־נִפְלָה אִימַתְכֶם עָלֵינוּ
 וְכִי נִמְנו כָּל־יֹשְׁבֵי הָאָרֶץ מִפְּנֵיכֶם : כִּי
 שָׁמַעְנוּ אֶת אֲשֶׁר־הוֹבִישׁ יְהוָה אֶת־מִי יַסֵּד
 סוּף מִפְּנֵיכֶם בְּצִאתְכֶם מִמִּצְרָיִם וַיֵּאֲשֶׁר
 עֲשִׂיתֶם לִשְׁנֵי מַלְכֵי הָאֲמֹרִי אֲשֶׁר בַּעֲבַר
 הַיִּרְדֵּן לְסִיחֵן וְלַעֲוֹג אֲשֶׁר הִחְרַמְתֶּם אוֹתָם :
 וְנִשְׁמַע וַיִּמַּס לְבָבִי וְלֹא־קָמָה עוֹד רוּחַ
 בְּאִישׁ מִפְּנֵיכֶם כִּי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם הוּא־אֱלֹהִים
 בְּשָׁמַיִם מִמַּעַל וְעַל־הָאָרֶץ מִתַּחַת : וְעַתָּה
 הִשְׁבַּעְו־נָא לִי בַיהוָה כִּי־עֲשִׂיתִי עִמָּכֶם
 חֶסֶד וְעֲשִׂיתֶם נִס־אִתְּם עִס־בֵּית אָבִי חֶסֶד
 וְנַחֲתֶם לִי אוֹר אֶמְרָת : וְהַחַיִּיתֶם אֶת־אָבִי
 וְאֶת־אִמִּי וְאֶת־אֲחֵי וְאֶת־אֲחֵי־קְרוֹי אֲחֵוֹתַי
 וְאֶת כָּל־אֲשֶׁר לְהֶם וְהִצַּלְתֶּם אֶת־נַפְשֹׁתַי וְנִמְנו
 מִמוֹת : וַיֵּאמְרוּ לָהּ הָאֲנָשִׁים נַפְשֵׁנוּ תַחַת־יְכֶם
 לְמוֹת אִם לֹא תִנְיֶהוּ אֶת־דְּבַרְנוּ זֶה וְהָיָה בְּתַת
 יְהוָה לָנוּ אֶרֶץ־הָאָרֶץ וְעֲשִׂינוּ עִמָּךְ חֶסֶד
 וְאֶמֶת : וְתוֹרִידֶם בַּחֲבֵל בְּעַד הַחֲלוֹן כִּי־בֵיתָהּ

בְּקִיר הַחֹמָה וּבְחֹמָה הַיְאִוִּי־שֶׁבַת : וְתֵאמַר
 לְהֶם הַתְּרָה לְכוּ פִן־יִפְגְּעוּ בְכֶם הַיִּרְדֵּפִים
 וְנִחַבְתֶּם שָׁמָּה שְׁלֹשַׁת יָמִים עַד־שֶׁב הַיִּרְדֵּפִים
 וְאַחַר תִּלְכוּ לְדַרְכְּכֶם : וַיֵּאמְרוּ אֵלֶיהָ הָאֲנָשִׁים
 נָקִים אַנְהֵנוּ מִשְׁבַּעְתְּךָ הַזֶּה אֲשֶׁר הִשְׁבַּעְתָּנוּ :
 הִנֵּה אַנְהֵנוּ בְּאִים בְּאָרֶץ אֶרֶץ־חֲקֹנֹת הַטֹּט
 הַשְּׁנִי הַזֶּה תִּקְשְׁוּי בְּחֲלוֹן אֲשֶׁר הוֹרְדַתְנוּ בּוֹ
 וְאֶת־אָבִיךָ וְאֶת־אִמֶּךָ וְאֶת־אֲחִיךָ וְאֶת כָּל־
 בֵּית אָבִיךָ תֵּאֲסֹפִי אֶלֶיךָ הַבַּיִתָּה : וְהָיָה כָּל־
 אֲשֶׁר־יֵצֵא מִדְּלַתִּי בֵּיתְךָ הַחֹצֵה דְמוּ בְרֵאשׁוֹ
 וְאַנְהֵנוּ נָקִים וְכָל אֲשֶׁר יִהְיֶה אִתְּךָ בְּבֵית
 דְמוּ בְרֵאשׁוֹ אִם־יִדַּע תִּתְּנֶה־לָּנוּ :
 וְאִם־תִּנְדִּי אֶרֶץ־דְּבַרְנוּ זֶה וְהִינֵנוּ נָקִים
 מִשְׁבַּעְתְּךָ אֲשֶׁר הִשְׁבַּעְתָּנוּ : וְתֵאמַר כְּדַבְּרֵיכֶם
 בֶּן־דָּוִד וְתִשְׁלַחְתֶּם וְיִלְכוּ וְתִקְשְׁוּ אֶת־חֲקֹנֹת
 הַשְּׁנִי בְּחֲלוֹן : וַיִּלְכוּ וַיָּבֹאוּ הַתְּרָה וַיִּשְׁבוּ שָׁם
 שְׁלֹשַׁת יָמִים עַד־שֶׁב הַיִּרְדֵּפִים וַיִּבְקְשׁוּ
 הַיִּרְדֵּפִים בְּכָל־הַיִּרְדֵּן וְלֹא מָצְאוּ : וַיִּשְׁבוּ
 שָׁם הָאֲנָשִׁים וַיִּרְדּוּ מִהָהָר וַיַּעֲבְרוּ וַיָּבֹאוּ
 אֶל־יְהוֹשֻׁעַ בֶּן־נֹון וַיִּסְפְּרוּ־לוֹ אֶת כָּל־
 הַמְּצֹאוֹת אוֹתָם : וַיֵּאמְרוּ אֶל־יְהוֹשֻׁעַ כִּי־
 נָחַן יְהוָה בְּיַדְנוּ אֶת־כָּל־הָאָרֶץ וְנִס־נִמְנו כָּל־
 יֹשְׁבֵי הָאָרֶץ מִפְּנֵינוּ :

הפטרות ויקח קרח כשמואל א' כסימן י"א :

ויאמר שמואל אל־הַעַם לְכוּ וְגַלְגָּל
 הַגִּלְגָּל וְנַחֲדַשׁ שָׁם הַמְּלוּכָה :
 וַיִּלְכוּ כָּל־הָעַם הַגִּלְגָּל וַיִּמְלְכוּ שָׁם אֶת־
 שְׂאוּל לִפְנֵי יְהוָה בַּגִּלְגָּל וַיִּזְבְּחוּ־שָׁם זִבְחִים
 שְׁלָמִים

שלמים לפני יהוה וישמה שם שאול וכל אנשי ישראל עד-מאד : ויאמר שמואל אל כר-ישראל הנה שמעתי בקלכם לכל אשר אמרתם לי ואמלך עליכם מלך : ועתה הנה המלך מתהלך לפניכם ואני וקנתי ושבתי ובני הנס אתכם ואני התהלכתי לפניכם מנערי עד היום הנה : הנני עניו נגד יהוה ונגד משיחו את-שור' מי לקחתי וחקור מי לקחתי ואת-מי עשקתי את-מי רצותי ומרד-מי לקחתי כפר ואעלים עיניו ואשיב לכם : ויאמרו לא עשקתנו ולא רצונו ולא לקחת מיד-איש מאומה : ויאמר אליהם עד יהוה בכל ועד משיחו היום הנה כי לא מצאתם בירי מאומה ויאמרו סור ויאמר עד : ויאמר שמואל אל-העם יהוה אשר עשה את-משה ואת-אהרן ואשר העלה את-אבותיכם מארץ מצרים : ועתה התיצבו ואשפטה אתכם לפני יהוה את כל-צדקות יהוה אשר-עשה אתכם ואת-אבותיכם : כאשר-בא יעקב מצרים ויוצקו אבותיכם אל-יהוה וישלח יהוה את-משה ואת-אהרן ויוציאו את-אבותיכם ממצרים וישיבום במקום הזה : וישבחו את-יהוה אלהיהם וימכרו אדם בן סיסרא שר-צבא הצור וביד-פד-שתים וביד מלך מואב וילתמו בם : ויוצקו אל-יהוה ויאמרו קרי ויאמר השאנו כי עזבנו את-יהוה ונעבד את-הבעלים

ואת-העשתרות ועתה הצילנו מיד איבינו ונעבדך : וישלח יהוה את-ירבעל ואת-בדן ואת-יפתח ואת-שמואל ויצל אתכם מיד איביכם מסביב ותשבו בטח : ותראו כי נחש מלך בני-עמון בא עליכם ותאמרו לי לא כי-מלך ימלך עלינו ויהוה אלהיכם מלככם : ועתה הנה המלך אשר בחרתם אשר שאלתם והלה נתן יהוה עליכם מלך : אם תיראו את-יהוה ועבדתם אתו ושמעתם בקולו ולא תמרו את-פי יהוה והיתם גם-אתם וגם-המלך אשר-מלך עליכם אחר יהוה אלהיכם : ואם לא תשמעו בקור יהוה ומריתם את-פי יהוה והיתה ידי-יהוה בכם ובאבותיכם : גם-עתה התיצבו וראו את-הדבר הגדול הזה אשר יהוה עשה לעיניכם : הלוא קציר-חטים היום אקרא אל-יהוה ויתן קלות ומטר ודעו וראו כי-רעתכם רבה אשר עשיתם בעיני יהוה לשאול לכם מלך : ויקרא שמואל אל-יהוה ויתן יהוה קלת ומטר ביום ההוא ויירא כל-העם מאד את-יהוה ואת-שמואל : ויאמרו כל-העם אל-שמואל החפלל בעד-עבדך אל-יהוה אלהיך ואל-גמורת כי-יספנו על-כל-הטאתינו רעה לשאול לנו מלך : ויאמר שמואל אל-העם אל-תיראו אתם עשיתם את כל-הרעה הזאת אך אל-תסורו מאחרי יהוה ועבדתם את-יהוה בכל-לבבכם : ולא תסורו כי אחרי הנהו

(*) (*) נח 58 אשר

הפטרות חקת

אשר לא יועילו ולא יצילו כִּי־תהוּ הַמָּה :
כִּי לֹא־יוֹשֵׁשׁ יְהוָה אֶרְצֵי־עַמּוֹ בְּעִבּוֹר שְׁמוֹ
וְהַגּוֹל בִּי הוֹצִיךְ יְהוָה לַעֲשׂוֹת אִתְּכֶם לוֹ
לַעֲמֹד :

הפטרות חקת בשפטים כסימן י"א :

וּפְתַח הַגִּלְעָדִי הִלַּח גִּבּוֹר תִּילַח וְהוּא בֶן־
אִשָּׁה זֹנְגָה וְיֹלֵד גִּלְעָד אֶת־יִפְתָּח :
וְתִלְדֵּן אֶשְׁת־גִּלְעָד לוֹ בָנִים וַיְגַדְלוּ בְנֵי־הָאִשָּׁה
וַיִּגְרְשׁוּ אֶת־יִפְתָּח וַיֹּאמְרוּ לוֹ לֹא־תִתְנַחֵל
בְּבֵית־אֲבֵינוּ כִּי בֶן־אִשָּׁה אַחֲרַת אִתָּה :
וַיִּבְרַח יִפְתָּח מִפְּנֵי אֲחָיו וַיָּשֶׁב בְּאֶרֶץ טוֹב
וַיִּתְלַקְטוּ אֵלֶי־יִפְתָּח אַנְשִׁים רַיָּקִים וַיֵּצְאוּ
עִמּוֹ : וַיְהִי נַיִמִים וַיִּלְחַמוּ בְנֵי־עַמּוֹן עִם־
יִשְׂרָאֵל : נִיְהִי כְּאִשְׁר־נִלְחַמוּ בְנֵי־עַמּוֹן עִם־
יִשְׂרָאֵל וַיִּלְכוּ זָקֵנִי גִלְעָד לַקַּחַת אֶת־יִפְתָּח
מֵאֶרֶץ טוֹב : וַיֹּאמְרוּ לַיִּפְתָּח לֵכָה וְחַיִּיתָה
לָנוּ לַקַּצִּין וְנִלְחַמְתָּ בְּבְנֵי עַמּוֹן : וַיֹּאמֶר
יִפְתָּח לְזָקֵנִי גִלְעָד הֲלֹא אַתֶּם שְׂנֵאתֶם אוֹתִי
וְחִנְרְשׁוּנִי מִבֵּית אָבִי וּמִדֹּעַ בְּאַתֶּם אֵלַי עַתָּה
כְּאִשְׁר־צָר לָכֶם : וַיֹּאמְרוּ זָקֵנֵי גִלְעָד אֵלֶי־
יִפְתָּח לֵכָן עִתָּה שְׂבֵנו אֵלֶיךָ וְהִלַּכְתָּ עִמָּנוּ
וְנִלְחַמְתָּ בְּבְנֵי עַמּוֹן וְחַיִּיתָ לָנוּ לְרֹאשׁ כָּל
יְשִׁבֵי גִלְעָד : וַיֹּאמֶר יִפְתָּח אֵל־זָקֵנֵי גִלְעָד
אִם־מְשִׁיבִים אַתֶּם אוֹתִי לְהִלָּחֵם בְּבְנֵי עַמּוֹן
וְנָתַן יְהוָה אוֹתָם לִפְנֵי אֲנִי אֲהִיֶה לָכֶם
לְרֹאשׁ : וַיֹּאמְרוּ זָקֵנֵי־גִלְעָד אֵל־יִפְתָּח יְהוָה
יְהִיֶה שְׂמֵעַ בְּנִינֹתֵינוּ אִם־לֹא כִדְבַרְךָ בֶּן־
גַּעֲשָׂה : וַיִּלְדֵּן יִפְתָּח עִם־זָקֵנֵי גִלְעָד וַיִּשְׁיִמוּ

הַעַם אוֹרְתוֹ עֲלֵיהֶם לְרֹאשׁ וּלְקַצִּין וַיִּדְבֹר
יִפְתָּח אֶת־כִּלְיֵי־דַבְּרוֹ לִפְנֵי יְהוָה בְּמִצְפָּה :
וַיִּשְׁלַח יִפְתָּח מַלְאָכִים אֶל־מֶלֶךְ בְּנֵי־עַמּוֹן
לֵאמֹר מַה־לִּי וְלִךְ כִּי־בָאתָ אֵלַי לְהִלָּחֵם
בְּאֶרֶץ : וַיֹּאמֶר מֶלֶךְ בְּנֵי־עַמּוֹן אֵל־מַלְאָכָיו
יִפְתָּח כִּי־לָקַח יִשְׂרָאֵל אֶת־אֶרֶץ צִיִּיל בְּעִלּוֹתוֹ
מִמִּצְרַיִם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם וְעַד־תִּיבֵק וְעַד־תִּירְהֵן
וְעַתָּה הִשִּׁיבָה אֶתְהֵן בְּשָׁלוֹם : וַיִּוְסַף עוֹד
יִפְתָּח וַיִּשְׁלַח מַלְאָכִים אֶל־מֶלֶךְ בְּנֵי עַמּוֹן :
וַיֹּאמֶר לוֹ כֹּה אָמַר יִפְתָּח לֹא־לָקַח יִשְׂרָאֵל
אֶת־אֶרֶץ מוֹאָב וְאֶת־אֶרֶץ בְּנֵי עַמּוֹן : כִּי
בְעִלּוֹתֶם מִמִּצְרַיִם וַיִּלְדֵּן יִשְׂרָאֵל בְּמִדְבַר עַד־
יַם־סוּף וַיָּבֵא קָדְשָׁה : וַיִּשְׁלַח יִשְׂרָאֵל מַלְאָכִים
אֶל־מֶלֶךְ אַדּוֹם לֵאמֹר אֲנִי־בְרַחֲמֶיךָ בְּאֶרֶץ
וְלֹא שְׂמֵעַ מֶלֶךְ אַדּוֹם וְגַם אֶת־מֶלֶךְ מוֹאָב
שָׁלַח וְלֹא אָבָה וַיָּשֶׁב יִשְׂרָאֵל בְּקָדְשׁ : וַיִּלְךְ
בְּמִדְבַר וַיִּסָּב אֶת־אֶרֶץ אַדּוֹם וְאֶת־אֶרֶץ מוֹאָב
וַיָּבֵא מִמּוֹתֵי־שָׁמַשׁ לְאֶרֶץ מוֹאָב וַיַּחֲנוּ
בְּעֵבֶר אֶרֶנוֹן וְלֹא־בָאוּ בְּגִבּוֹל מוֹאָב כִּי אֶרֶנוֹן
גִּבּוֹל מוֹאָב : וַיִּשְׁלַח יִשְׂרָאֵל מַלְאָכִים אֶל־
סִיחֹן מֶלֶךְ־הָאֱמֹרִי מֶלֶךְ חֲשִׁבוֹן וַיֹּאמֶר לוֹ
יִשְׂרָאֵל נִעְבְּרָה־נָא בְּאֶרֶץ עַד־מְקוֹמִי :
וְלֹא־הֵאֱמִין סִיחֹן אֶת־יִשְׂרָאֵל עֵבֶר בְּגִבּוֹלוֹ
וַיִּאָּסֶף סִיחֹן אֶת־בְּרֵי־עַמּוֹ וַיַּחֲמוּ בִיהַצָּה
וַיִּלָּחֶם עִם־יִשְׂרָאֵל : וַיִּתֵּן יְהוָה אֶת־חַיִּי יִשְׂרָאֵל
אֶת־סִיחֹן וְאֶת־כָּל־עַמּוֹ בְּיַד יִשְׂרָאֵל וַיָּכֹס
וַיִּירַשׁ יִשְׂרָאֵל אֶת־כָּל־אֶרֶץ הָאֱמֹרִי וַיָּשֶׁב
הָאֶרֶץ חֲקִיָּא : וַיִּגְרְשׁוּ אֶת־בְּלַזְזַבְּגֹל הָאֱמֹרִי
בְּמִדְבַר

במארגון

מארגון ועד היבך ומן המדבר ועד
 הירדן : ועתה יהוה אלהי ישראל הוריש
 את האמרי מפני עמו ישראל ואתה תירשנו :
 הלא את אשר יורישך כמוש אלהיך אותו
 תירש ואת כל אשר הוריש יהוה אלהינו
 מפנינו אותו יירש : ועתה הטוב שוב אתה
 מבלק בן צפור מלך מואב הרב רב עם
 ישראל אם גלתם גלתם בם : בשבת ישראל
 בחשבון ובכנותיה ובגדעור ובבמתיה ובכל
 הערים אשר על ידי ארגון שלש מאות
 שנה ומדוע לא הצלתם בעת ההיא :
 ואנכי לא הטאתי לך ואתה עשה אתי רעה
 להלחם בי ושפט יהוה השפט היום בין
 בני ישראל ובין בני עמון : ולא שמע מלך
 בני עמון אל דברי יפתח אשר שלח אליו :
 ותתי על יפתח רוח יהוה ויעבר את הגלעד
 ואת מנשה ויעבר את מצפה גלעד ומצפה
 גלעד עבר בני עמון : ויזר יפתח נדר
 ליהוה ויאמר אם נתון נתן את בני עמון
 בידי : והנה היוצא אשר יצא מדלתי ביתי
 לקראתי בשווי בשלום מבני עמון והיה
 לעתה והעליתיהו עולה : ויעבר יפתח אל
 בני עמון להלחם בם ונתנם יהוה בידו :
 ויבס מצחו ער ועד בואף מלית עשרים
 ציר ועד אבל כרמים מכה גדולה מאד ויבנעו
 בני עמון מפני בני ישראל :

והפסרת בלק במרי עשר במיכה סימן ה :

והיה זה שלום אשור כי יבוא בארצנו

וכי ידרך בארמונותינו ודקמנו עלי
 שבגדה דעים ושמונה נסיכי אדם : ודעו
 את ארץ אשור בחרב ואת ארץ ממדוד
 בפתחיה והציל מאשור כי יבוא בארצנו
 וכי ידרך בגבולנו :

כאן מהחולים האשכנזים והספרדים :

והנה שארית יעקב בקרב עמים רבים
 כשל מאת יהוה כרביבים עלי
 עשב אשר לא יקוה לאיש ולא יחל לבני
 אדם : והיה שארית יעקב בגוים בקרב עמים
 רבים כארזיה בבקמות וער כפיר בעדרוי
 צאן אשר אם עבר ורמס וטרף ואין מציל :
 תרם ידה על צרף וכל איבה יכרתו :
 והנה ביום ההוא נאם יהוה והכרתי סוסך
 מקרבך והאבדתי מרכבתך : והכרתי ערי
 ארצה וקרסתי כל מבצריך : והכרתי
 כשפים מידך ומעוננים לא יהיו לך :
 והכרתי פסילך ומצבותיך מקרבך ולא
 תשתחוה עוד למעשה ידך : ונתשתי
 אשיריך מקרבך והשמדתי עריך : ועשיתי
 באף ובחמה נקם את הגוים אשר לא
 שמעו : שמוע נא את אשר יהוה אמר
 קום ריב את ההרים ותשמענה הפבערות
 קולך : שמעו הרים את ריב יהוה והאנתים
 מוסדי ארץ כי ריב ליהוה עם עמו ועם
 ישראל ותובח : עמי מה עשיתי לה ומה
 הלאתיך ענה כי : כי העלתיך מארץ
 מצרים ומבית עבדים פדיתך ואשלח

לפניך

לפניך את-משח אהרן ומרים : עמי זכר
 נא מה-יעץ בלק מלך מואב ומה-ענה
 אותו בלעם בן-בעור מן-השטים עד-הגלגל
 למען דעת צדקות יהוה : בקוה אקדם
 יהוה אבף לאלתו מרום האקדמנו בעולות
 בעגלים בני שנה : הירצה יהוה באלפי
 אילים ברבבות נחלי-שמן האתן בכורי
 פשעי פרי בטני הטאת נפשי : הניד לה
 אדם מה-טוב ומה-יהוה דורש ממך כי
 אס-עשות משפט ואהבת חסד והצנע לכת
 עם אלקיך :

הפטרות פנחס במלכוסא' בסיון י"ט

ויד יהוה היתה אל-אלהיו וישגם מתניו
 וירץ לפני אחאב עד-באכה וירעאלה :
 ונגד אחאב לאיזבל את כל-אשר עשרה
 אלהיו ואת כל-אשר חרג את-כל הנביאים
 בחרב : ותשלח איזבל מלאך אל-אלהיו
 לאמר בה-יעשון אלהים וכה יוסיפון כי-
 בערת מחר אשים את-גפשה כנפש אחד
 מהם : וירא וגם וילך אל-גפשו ויבא
 באר שבע אשר ליהודה ויגח את-גפרו שם :
 והוא הלך במדבר ברר יוס ויבא וישבתחת
 רחם אחד קרי אהת וישאל את-גפשו למות
 ויאמר רב עתה יהוה קח נפשי כי לא-טוב
 אנכי מאבתי : וישכב פה-כוכ וישן תחת
 רחם אחד והנה-ורה מלאך נגע בו ויאמר
 לו קום אכול : ויבט והנה מראשתיו עגת
 רצפים וצפתת מים ויאכל וישת וישב

וישקב : וישב מלאך יהוה ושיח ויניע-בו
 ויאמר קום אכל כי רב ממך הדרך : ויגם
 ויאכל וישתה וילך בלח האכילה ההיא
 ארבעים יום וארבעים לילה עד הר האלהים
 חרב : ויבא-שם אל-המערה וילן שם והנה
 דבר-יהוה אליו ויאמר לו מה-לך פה
 אלקו : ויאמר קנא קנאתי ליהוה אלקי
 צבאות כי-עזבו בריחף בני ישראל את-
 מזבחתך הרסו ואת-נביאיך הרגו בחרב
 ואותר אני לבדי ויבקשו את-נפשי לקחתה :
 ויאמר צא ועמדת בהר לפני יהוה והנה
 יהוה עבר ורית גדולה וחזק מפרק הרים
 ומשבר סלעים לפני יהוה לא-ברוח יהוה
 ואחר הרוח רעש לא ברעש יהוה : ואחר
 הרעש אש לא באש יהוה ואחר האש קול
 דממה דקה : ויהי כשמע אלהיו וילט פניו
 באדמתו ויצא ויעמד פתח המערה והנה
 אליו קול ויאמר מה-לך פה אלקו : ויאמר
 קנא קנאתי ליהוה אלקי צבאות כי-עזבו
 בריחף בני-ישראל את-מזבחתך הרסו
 ואת-נביאיך הרגו בחרב ואותר אני לבדי
 ויבקשו את-נפשי לקחתה : ויאמר יהוה אליו
 לך שוב לדרךך מדברת דמשק ובאת
 ומשחת את-חזאל למלך על-ארם : ואת
 יהוא בן-נמשי תמשח למלך על-ישראל
 ואת-אלישע בן-שפט מאבגל מחולה תמשח
 לנביא תחתיך : והיה הנמלט מחרב חזאל
 ימית יהוא והנמלט מחרב יהוא ימית

אלישע

אלו ישע : והשארתי בישראל שבעת אלפים
 כל הברכים אשר לא-כרעו לבעל וכל-
 הפה אשר לא-נשקלו : ונגד משם וימצא
 את-אלישע בן-שפט והוא חלוש שנים
 עשר צמדים לפניו והוא בשנים העשר
 ויגבר אלהיו אליו וישלך אדרתו אליו :
 ויגזב את-הבקר וילך אחרי אלהיו ויאמר
 אשקה-נא ל-אבי ולאמי ואלכה אחריך
 ויאמר לו כך שוב כי מח-עשיתי כך :
 וישב מאחריו ויסק את-צמד הבקר ויזבחהו
 ובקרי הבקר בשלם הבשר ויתן לעם ויאכלו
 ויגס ויגד אחרי אלהיו וישרתהו :

הפטרות מטות כמותה האשכנזים והעפרדים דברי ירמיהו
 בירמי כסין א'

דברי ירמיהו בן-חלקיהו מן-הכהנים
 אשר בענתור בארץ בנימן :
 אשר היה דבר-יהוה אליו בימי יאשיהו
 בן-אמון מלך יהודה בשלש-עשרה שנה
 למלכו : ויהי בימי יהויקים בן-יאשיהו
 מלך יהודה עד-תם עשת-עשרה שנה
 לצדמיהו בן-יאשיהו מלך יהודה עד-גלות
 ירושלם בחדש החמישי : ויהי דבר-יהוה
 אלי לאמר : במצרים ויחיה אצורך בבטן
 ידעתה ובשרם תצא מרחם הקדושתה נביא
 לגוים נתתה : ואמר אהיה אדני יהוה הנה
 לא-ידעתה דבר כי-גער אנכי : ויאמר
 יהוה אלי אל-תאמר גער אנכי כי על-כל-
 אשר אשקחך מלך וארץ כד-אשר אצוה

הבקר : אל-תירא מפניהם כי אחף אני
 להצילך נאס-יהוה : וישלח יהוה ארת ידו
 ונגע על-פך ויאמר יהוה אלי הנה נתתי
 דברי בקיך : ראה הפקדתיך היום הנה
 על-הגוים ועל-הממלכות לנתוש ולנתוץ
 ולהאבד ולהרוס לבנות ונגטוע : ויהי
 דבר-יהוה אלי לאמר מה-אתה ראה
 וירמיהו ואמר מקל שקד אני ראה : ויאמר
 יהוה אלי היטבת לדאות כי-שקד אני על-
 דברי לעשותו : ויהי דבר-יהוה אלי שנית
 לאמר מה אתה ראה ואמר סיר נפות אני
 ראה ופניו מפני צפונה : ויאמר יהוה אלי
 מצפון תפתח הקרעה על-כל-ישובי הארץ :
 כי הגני מרא לכל-משפחות ממלכות
 צפונה נאס-יהוה ובאו ונתנו איש כסאו
 פתח ושיערי ירושלם ועל כל-חומתיה סביב
 ועל כל-ערי יהודה : ודברתי משפטי
 אותם על כל-דעתם אשר עבדוני ונקטרו
 לאלהים אחרים וישמחו למעשי ידיהם :
 ואמר תאזור מתניה וקמת ודברת אליהם
 את כל-אשר אנכי אצוה אל-תחת מפניהם
 פן-אחתה לפניהם : ואני הנה נתתיך היום
 לעיר מבצר ולעמוד ברזל ולהמות נחשת
 על-כל-הארץ למלכי יהודה לשריה לכהניה
 ולעם הארץ : ונלחמו אליך ולא-יוכלו
 גד כי-אתה אני נאס-יהוה להצילך :
 ויהי דבר-יהוה אלי לאמר : הלוך וקראת
 באזני ירושלם לאמר כה אמר יהוה זכרתי

לך חסד נעורויד אהבת כלולתיך לכתך
אחלי במדבר בארץ לא זרוקה : קדש
ישראל ליהנה ראשית תבואתה כל-אכלו
יאשמו רעה תבא אליהם נאס-יהנה :

הפטרות ואלה מסעי כמנהג האשכנזים והספרדים בירמיה
כס"ב ב :

שמעו דברי-יהוה בית יעקב ובר-
משפחות בית ישראל : כה' אמר
יהוה מה-מצאו אבותיכם בי עול כי קהאו
מגלי וילכו אחרי החבל ויהבלו : ולא
אמרו איה יהוה המעלה אתנו מארץ מצרים
המוליד אתנו במדבר בארץ צרבה וישוהה
בארץ צנה וצלמות בארץ לא-עבר בה איש
ולא-ישב אדם שם : ואביא אתכם אל-
ארץ הפרמ- לאכל פריה וטובה ותבאו
ותשמאו את ארצי ונתחלתי שמתם לתועבה :
הקהנים לא אמרו איה יהוה ותפשי התורה
לא ידעני וקרגים פשיעו כי והנביאים נבאו
בגל ואחרי לא-יועילו הלכו : לכן עד
ארכי אתכם נאס-יהוה ואת-בני בניכם
ארכי : כי עברו אי כתיים וראו נקרה שלהו
והתבוננו מאד וראו הן היתה כזאת :
התימיר נוי אלהים והמה לא אלהים ועמי
המיר כבודו בלוא יועיל : שמו שמוס-על-
זאת וסגרו חרבו מאד נאס-יהוה : כי-
שתים רעות עשה עמי את עובי מקור
בנס פנים לחצב להם בארות בארת נשכלים
אשר לא-זכרו תמים : העבד ישראל אס-

יליד בית הוא מדוע תנה פה כס"ב לבו :
עליו ושאונו כפרים נתנו קולם ונשיחו ארצו
לשמה עקרו נצחוקרי נצחה מפלי ישב :

בס-בני-נף והתפנתס קרי ומהפנס ירעיד קרקר :
הלוא זאת תעשה-לך עובד את-הנה
אלהיך בעת מולכך בדרך : ועתה מה-לך
דבר מצרים לשמות מי שקור ומה-לך
לדבר אשור לשמות מי נהר : תסרה
קעתך ומשבותיך תוכהך ודעי וראי כי-רע
קמץבו"ק נמר עובד את-יהוה אלהיך ולא
פחדתי אליך נאס-אדני יהנה צדאות :
כי מעולם שברתי עלך נתקמי מוסרותיך
ותאמרי לא אעבור קרי אעבוד כי על-כ-
בכעה נבחה וחסת כל-עץ רענן את צעה
זנה : ואנכי נשיעתיך שורקלה ורע אמת
ואיד נתפכת לי סורי הגפן נכרעה : כי אס-
הכבסי בנחר ומרבילך ברית נכתם עובד
לפני נאס אדני יהוה : איך תאמרי לא
נטמאתי אחרי הבגלים לא הלכתי ראי
דרבך בנאי דעי מיה עשית בקרה קלר
משרכת דרכיה : פרה' לפד מדבר באות
נפשה קרי נפשו שאפה רוח תאנתה מי
ושיבנה כל-מבקשיה לא ויעפו בקדשה
ומצאוניה : מנעי רגלך מרחף ונרוע קרי
ונורגך מצמאה ותאמרי נואש לוא כי-
אתכתי זרים ואחריהם אקך : כבשרת נגב
כי ימצא בן הבישו בית ישראל תמה
מלביהם שריהם וכהניהם ונביאיהם :
אמרים

אמרים לעץ אבי אמה ולאבן אנה ילחננו קרי
ילחננו כי פנו אל ערף ולא פנים ובעת
קצתם אמרו קומה והושיענו : ואנה
אלהיה אשר עשית לד נקומו אס-יושיעך
בעת קצתך כי מספר עריך היו אלהיה
יהודה :

כאן מסיימין ההפטרה כל הקהלות אכל האשכנזים מרלגים
ואומרים זה הפסוק :

הנזוא מעמדת יחירי קראתי לוי אבי אלוף
נערי אקה :

והספרדים מרלגים ואומרים אלו הפסוקים

אס-תשוב ישראל ונאס-יהוה אלי תשוב
ואס-תסיר שקוציך מפני ולא תגוד :
ונשבעת חי-יהוה באמת במשפט ובצדקה
והתברכו בו גוים וכו' ותהללו :

הפטרת מסעי כמנהג ק"ק איטליאני ביהושע כסימן י"ט

אלה הפהלת אשר-נהלנו אלעזר הכהן
והושיע בן-נון וראשי האבות למשות
בני-ישראל בנורלי בשלה לפני יהוה פתח
אהל מועד וכלו מחלק את-הארץ :
ונדבר יהוה אלי והושיע לאמר : דבר אל-
בני ישראל לאמר תנו לכם את-ערי המקלט
אשר-דברתי אליכם ביד-משה : לנוס
שמה רוצח מכה-נפש בשננה בכלי-דגת
והני לכם למקלט מנאל הדם : ונס אל-
אחתי מהערים האלה ועמד פתח שער

העיר ודבר באזני זקני העיר-היא את-
דבריו ואקפו אתו העירה אליהם ונתנו-לו
מקום וישב עמם : וכי-תדף נאל הדם
אחיו ולא יסגרו את-הרצח בידו כי בכלי-
דגת הכה את-הגהו ולא שגא הוא לו
מתמול שלשום : וישב בעיר-היא עיר-
עמדו לפני העדה למשפט ער-מות הכהן
הגדול אשר-יהיה בימים ההם אז ישוב
הרצח וביא אל-עירו ואל-ביתו אל-העיר
אשר-נס משם : וקדשו את-קדש בגליל
בהר נפתלי ואת-שכם בהר אפרים ואת-
קרית ארבע היא חברון בהר יהודה : ומגבר
לירבן ורחו מזרחה נתנו את-בצר במדבר
במישר ממטה ראובן ואת-ראמות בגלעד
ממטה נד ואר-גלחוי גלון בבשן ממטה
מנשה : אלה היו ערי המועדה לכל בני
ישראל ולגר הגר בתוכם לנוס שמה כל-
מכה-נפש בשננה ולא ימות ביד נאל הדם
עד-עמדו לפני העדה : והישו ראשי אבות
הלויים אל-אלעזר הכהן ואל-הושיע בן-
נון ואל-ראשי אבות המשות לבני ישראל :
נדברו אליהם בשלה בארץ כנען לאמר
יהוה צוה ביד-משה לתת-לנו ערים לשבת
ומגדשיהן לבהמתנו : ונתנו בני-ישראל
ללויים מנחלתם אל-פי יהודה את-הערים
האלה ואת-מגדשיהן :

סדר קריאת הפרשיות

ליום בתמוז קורן שלשה בני אדם כפרש חזיהל עד אשר
אני ערשה עמך ואין מדלגין מעשה העגל
וכאשכנז מודגין :
במנחת קורן ויחל ומדלגין כמו שמודלגין בשאר העניות :
לראש חדש כשהל ראש חדש בחול קורן ארבעה בני
אדם כפרשת פנחס מן ארץ קרבני להמי
לאשי עד יעשה ונסכו : ואם הל בשבת המפטיר קורא בס"ת
שניה מן וביום השבת עד יעשה ונסכו :

לשבועות ביום א' קורן חמישה בני אדם כפרשת יתרו מן
בחדש השלישי עד לא הגלה ערובך עליו :
ומפטיר קורא בפרשת פנחס וביום הבכורים עד חמישים יהיו
לכס ונסכ הם :
ביום שני קורן חמישה בני אדם כפרשת ראה מן כל הבכור עד
סוף הפרשה : ואם הוא שבת קורן שבעה ומהחילין אשר
העשר : ומפטיר קורא וביום הבכורים כדאמול :

ברכות שאומרים קודם ההפטרה ולאחריה

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם אשר בחר בנביאים טובים ורצה בדבריהם
הנאמרים באמת : ברוך אתה יי הבוחר בתורה ובמשרה עבדו ובין ישראל
עמו ובנביאי האמת וצדק :

וכשיסיים ההפטרה יאמר

ברוך אתה יי מלך העולם ועד : ברוך אתה יי מלך דוד :
על התורה ועל העבודה ועל הנביאים ועל
יום השבת הנה שנתת לנו יי אלהינו
לקדושה ולמנוחה לקבוד ולתפארת : על
הכל יי אלהינו אנו מודים לך ומברכים
אותך ותברך שמך בפני כל חי תמיד לעולם
ועד : ברוך אתה יי מקדש השבת :
לשבועות

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם צור
כל העולמים צדיק בכל הדורות
הארץ הנאמן האומר והעושה המדבר
והמקיים שכל דבריו אמת וצדק : נאמן
אתה הוא יי אלהינו ונאמנים דבריך ודבר
אחד מדבריך אהור לא ישוב ריקם כי אל
מלך נאמן ורחמן אתה ברוך אתה יי האל
הנאמן בכל דבריו :

על התורה ועל העבודה ועל הנביאים
ועל יום השבת הזה ועל יום חג השבועות
הנה שנתת לנו יי אלהינו לקדושה ולמנוחה
לששון ולשמחה לקבוד ולתפארת : על
הכל יי אלהינו אנו מודים לך ומברכים
אותך ותברך שמך בפני כל חי תמיד לעולם
ועד : ברוך אתה יי מקדש השבת וישראל
והזמנים :

רחם על ציון כי היא בית חיינו ולעלובת
גפיש תושיע במהרה בימינו ברוך
אתה יי משמח ציון בבניה :
שמחינו יי אלהינו באליהו הנביא עבדך
ובמלכות בית דוד משיחך :
במהרה יבא ויגל לבנו על כסאו לא ישב
זר ורא ינתלו עוד אחרים ארץ כבודו :
כי בשם קדשך נשבעת לו שלא יכבדו

א א ויהי
 א א ויהי
 א א ויהי
 א א ויהי

בימי שפשו השפטים
 ויהי רעב בארץ וילך
 איש מבית לחם
 יהודה לגור בשדני
 מואב הוא ואשתו ושני בניו : ב ושם
 האיש אלימלך ושם אשתו נעמי ושם שני-
 בניו מחלון וכליון אפרתים מבית לחם
 יהודה ויבאו שדני-מואב ויהיו-שם :
 ג וימת אלימלך איש נעמי ותשאר היא
 ושני בניה : ד וישאו להם נשים מאבות
 שם האחת ערפה ושם השנית רות וישבו
 שם בגשר שנים : ה וימתו גם-שניהם
 מחלון וכליון ותשאר האשה משני ילדיה
 ומאשה : ו ותקם היא ובלתי-דה ותשב
 משדני מואב כי שמעה בשדה מואב כי-
 פקד יהוה את-עמו לתת להם לחם :
 ז ותצא מן-המקום אשר היתה-שמה

ושתי בלתייה עמה ותלכנה בדרך לשוב
 אלי-ארץ יהודה : ח ותאמר נעמי לשתי
 בלתייה לכנה שבנה אשה לבית-אמה ועשה
 יהנה עמכם הקד כאשר עשיתם עם-
 המתים ועמדי : ט יתן יהוה לכם ומצאן
 מנוחה אשה בית-אשה ותשק להן ותשאנה
 קולן ותבקנה : י ותאמרנה לה כי-אתך
 נשוב לעמך : יא ותאמר נעמי שבנה
 בנתי למה תלכנה עמי העוד-לי בנים במעי
 והיו לכם לאנשים : יב שבנה בנתי לכן
 כי-זקנתי מהנית לאיש כי אמרתי יש-לי
 תקנה גם הייתי הלילה לאיש וגם ילדתי
 בנים : יג הלהן תשברנה עד אשר יגדלו
 הלהן תענגנה לבלתי היות לאיש אר-בנתי
 כי-מר-לי מאד מכם כי-יצאה בי יד-
 יהוה : יד ותשנה קולן ותבקנה עוד
 ותשק ערפה לתמונה ורות דבקה-בה :

ותאמר

רשי

(א) ויהי בימי שפוט השופטים . לפני מלך מלך שאל שהיו הדורות מתפרנסים ע"י שופטים וכימי אכזב היה שאמר רבותינו אכזב
 זה כונו : וילך איש . עשיר גדול היה ופרנס הדור וילך מארץ ישראל לחוכה לארץ מפני צרות העין שהיתה עיניו צרה בעניים
 הכאים לדחוקם לכך נענס : (ב) אפרתים . חסובים וכן (שמואל א א) בן תוחו בן לוי אפרתי אבני"טוס . ראה חשיבותם
 שהיו הש"ת ענלון וולך מואב את בתו למחלון דאמר מר רות בתו של ענלון היתה . ד"א אפרתים בית לחם קרויה חסרת : (ג) איש
 נעמי . למה נאמר מלחן אמרו ח"ן איש מת אלא לאשתו (ואמר איש נעמי כלומר לפי שהוא היה איש נעמי ושלט עליה והיא טפלה לו לכן
 פגעה בו מדת הדין ולא כה) : גם שניהם . מהו גם בתולה לקו כמזונם ונתנו נטליהם ומקומם אח"כ מתוגס הם : (ד) ותצא מן
 המקום . למה נאמר הרי כבר נאמר ותסב נעמי מואב ויהיון תשובתם לא תלא מן המקום שהיתה שם אלא נוגיד שילחת לדיק מן המקום
 ניכרת ועושה רושם פכה וזה פכה הדרה פכה שבחה של עיר וכן (בראשית כה) וילא יעקב ונכאר שבע : כי זקנתי מהיות לאיש . שאנסת
 לו וחוליד בנים ותנשלו להם שאינם חסורים לכם וחונכם חסורים להם נשום אשת אחיו שלא היה בעולמו שאינה זקוקה ליכס לפי שלא היו למחלון
 וכליון קדושין כהן שנקריות היו ולא כתגיריו ועכשו הן פלות להתגיר כמזונם אחר כי איתך נשום ליעמך ונעמה כהיה לעם אחד : כי אמרה איש
 לי תקוה . כי אפילו אמר לי לבייש לי תקוה ליכס עוד וללדת בנים . והם הייתי הלילה לאיש . ויותר מכן אפילו הרויני הלילה
 זעיר . וגם ילדתי בנים . או אפילו כבר ילדתי בנים : (ו) הלהן תשברנה . בתמיה שמאל להם תלפנה עד אשר יגדלו לזמן
 (תהלים קמ"ז) שברו עליה אלהיו : הענגה . לטון איפור כלא כמזונם עונה ועמה בתוכה ויש פותרין לזון עיניו ונא יתכן שחם בן
 סיה לו לינקד הכ"ן דגש אולכתוכ שני נול"ן : כי יצאה בי יד ה' . אמר רבינו כלמקום שאמר יד ה' מכת דכה היא ונכון אב לעולם

שו ותאמר הנה שבה ובמתך אל-עמתי
 ואל-אלהיה שובי אחרי ובמתך :
 טו ותאמר רות אל-תפגעני-בי לעובר
 לשוב מאחריך כי אל-אשר תלכי אלך
 ובאשר תלכי יני אלין עמך עמי ואלתורך
 אלהי : יז באשר תמותי אמות וישם
 אקבר כה יעשה יהוה ליוכה יסיף כי תמות
 יפריד ביני ובינך : יח ותרא כי מתאמצת
 היא ללכת אתה ותחדל לדבר אליה :
 יט ותלכנה שתיהם ערבאנה בית לחם
 ניהי כבאנה בית לחם ותהם כל-העיר
 עליהן ותאמרנה הוואת נעמי : כ ותאמר
 אליהן אל-תקראנה לי נעמי קראן לי מרא
 כי-המר שבי לי מאד : כא אני מלאה
 הלכתי ורגסם השיבני יהוה למה תקראנה
 לי נעמי ניהנה ענה בי ושדי הרע-

רשי

משדי
 (שמות ט) הכה יד' הויה . (טו) הנה שבה ובמתך . זה טעמו למעלה תחת השי"ן לפי שהוא לשון עבר (אסתר ב) והכקד
 היא שבה טעמו למטה ככ"ת לפי שהוא לשון הווה וכן כל כיוצא בהם : (טו) אל תפגעני בו . אל תפגרי בי : כי אל אשר תלכי
 אלך . מכאן אמרו רבותינו "לגר שכל להגיר מודיעים לו מקלט עובדים שאם כל לחזור בו יחזור שמתוך דבריה של רות אתה למד מה שממרה
 לפי נעמי חסור לנו לנאת חן לתחום כשבת א"ל כאשר תלכי אלך . חסור לנו להתייחס נקבה עם זכר שאינה אישה אמרה לו כאשר תלכי אלך .
 עמנו מובדלים משאר עמים בשש מחלות ושלש עשרה מצות עמך עמי . חסור לנו ע"א אלהיך אלהי . ארבע מיתות נחפרו בלשית דין כאשר תמותי
 אמות שני קברים נחפרו לכ"ד אחד לנסקלין וכשרפין ואחד לנהרגין וכמקדן אמרה להוסיף אקבר : (יז) כה יעשה ה' לי . כאשר תחיל להרע
 שילא סוידו להמית אישי ולירד מנכסיו וכה יופיף . אם יפריד ביני וביניך כי אש המות : (יח) ותחדל לדבר אליה . עומן אמרו וכן מוכן
 עליו ואין מודקדקן עליו : (יט) ותלכנה שתיהן . אמר רבי אבהו כל ורלה כנה חכמים הנ"ל לפני הק"ה כיון שנתנה דעתה להקדש
 השם אותה הכתוב לנעמי : ותהום כל העיר . נעשית הומויה כל עיר כולם נתקללו לקבור אשתו של כועז שמתה בו בימים : הוואת
 נעמי . ה"א נקודה הטף לפני שהיא בתקיה הוואת נעמי שדגולה לנאת כלבים וכפרדים חיותם מה עלתה לה על אשר ילאתה לחונה לארץ :
 (כא) מלאה הלכתי . כעושר וכנים . ד"א שהיתה נעוברה : ענה בו . בעידעלי שהרשעתי לפניו . ד"א ענה כי ענת
 הדין כמו וענה גאון ישראל . (כב) בהחלת קציר שעורים . בקלידת העומר הכתוב מדרר . (א) מורע . קדוש כן אחיו
 של אלימלך היה אחיו רבותינו "לאלימלך ושלמון אחי כועז ופלוגי אלומו הגולל ואחי נעמי כולם בני נחשן כן נעמי כעבד היו ולא הועילו ליהם
 זכות חרותם כנחתם מהארץ לחונה לארץ : (ב) אלכה נא השדה . לאחד משדות אחי העיר אחרי אחד מהם אשר חיונא חן בעיני
 שלא יגער בו : ואלקטה בשבלים אחר אשר אמצא חן בעיני . אחר נ"א אשר חיונא חן בעיני : (ג) זחלך זחבוא ותלקט בשדה .
 מנינו במדרש רות עד לא חולת אשת שהיא אחיו וזאת ואלה ותלקט אלה שתיים חסכות הדרכים קרא שנקטת לשדה והלכה ובה וזוהר
 לעיר כדי לעשות סימנים וזוהר שלא תטעה בשולים ותדע לזכר : ויקר מקרה . לכא בתלקט השדה אשר לכוזי : (ד) למי הגערה
 הוואת . וכידרכו של כועז לשאל כנים אלא דברי לבי עונית ומבזה ראה בה שתי שבלים לקטה שלשה אינה לקטה והיתה חלקטת עומדות
 עומדות ומבכות מיושב כדו שלא תשמה : (ו) והשבה עם נעמי . הטעם למעלה תחת השי"ן לפי שהוא לשון עבר ותלכה ללקט
 עובלת

ויצבט לה קלי ותאכל ותשבע ותקד :
 פו ותקם ללקט ויצו בעו את נערו
 לאמר גם בין העמרים תלקט ולא תכלימה :
 שז וגם של תשלו לה מן הנערים
 ועבתם ולקטה ולא תגרויבה : יז ותלקט
 בשדה עד הערב ותחבט את אשר לקטה
 והי באיפה שערים : יח ותשא ותבוא
 העיר ותרא המוטה את אשר לקטה ותוצא
 ותתן לה את אשר הותרה משבעה :
 יט ותאמר לה המוטה איפה לקטת היום
 ואנה עשית יהי מכירך ברוך ותנד לחמוטה
 את אשר עשתה עמו ותאמר שם האיש
 אשר עשיתי עמו היום בעו : כ ותאמר
 נעמי לבלתה ברוך הוא ליהוה אשר לא
 עזב חסדו את החיים ואת המתים ותאמר
 לה נעמי קרוב לנו האיש מנאלנו הוא :
 כא ותאמר רות המואביה גם כן אומר
 אלי עם הנערים אשר לי תדבקין עד אם
 כלו את כל הקציר אשר לי : כב ותאמר
 נעמי אל רות בלחה טוב בתי כי הצאני
 עם נערוי ולא יפגעו בך בשדה אחר :
 כג ותדבק בנערות בעו ללקט עד בלות קציר
 השערים וקציר החטים ותשב את המוטה :

ותאמר

משרי מואב : ז ותאמר אלקטה נא
 ואספת בעמרים אחרי הקוצרים ותבוא
 ותעמוד מאז הבקר ועד עתה זרה שבתה
 הבית מעט : ח ויאמר בעו אל רות הקוא
 שמעת בתי אל תלכי ללקט בשדה אחר
 וגם לא תעבורי מנה וכה תדבקין עם
 נערכי : ט עינך בשדה אשר יקצרון
 והלכת אחריהן הלוא צניתי את הנערים
 לבלתי נגעך וצמת והלכת אל הכלים ושתי
 מאשר ישאבון הנערים : ותפל על פניה
 ותשתחו ארצה ותאמר אליו מדוע מצאתי
 חן בעיניך להכירני ואנכי נכריה : יא ויען
 בעו ויאמר לה הגד הנד לי כל אשר עשית
 את המוטה אחרי מות אישך ותעובי אביך
 ואמר וארץ מולדתך ותלכי אל עם אשר
 לא ידעת תמול שלשם : יב ושלם יהוה
 פעלך ותהי משכרתך שלמה מעם יהוה
 אלתי ישראל אשר באת לחסות תחרת
 בנפיו : יג ותאמר אמצא חן בעיניך אדני
 כי נחמתני וכי דברת על לב שפחתך ואנכי
 לא אהיה באחת שפחתך : יד ויאמר לה
 בעו לעת האכל נשי הלם ואבית מן הלחם
 וטבלת פתך בחמץ ותשב מצד הקצרים

דישי

עובדת : (ז) ותאמר - בלכה : אלקטה נא - לקטת הכלים : ואספתו בעמרים - שכתה של עמרים :
 (ח) ויעמוד והלכת אל הכלים - תנחמתי אל תכליתי מלכת ולסתות מכלי המים אשר ישאבון הנערים :
 (יג) לא אהיה באחת שפחתך - איני חשוכה כאחת מן השפחות שלך : (יד) וטבלת פתך בחמץ - מכלו סהחומץ ופה
 לשרכ - ויצבט לה קלי - וישטלה ואין לודניון במקרה אלא כלסון מטה אחרים ותוך ובית הכסוטה : (טז) וגם של תשלו -
 שכתה שכתה בעו עלמיתם באילו חסם סוכחים תרגום של שגנה שלית אופן על השל - ד"א לסון כיושל ויתך : צבהים - עמרים קטנים
 וישדוגמם כלסון מטה מנחן ככתיב אורכות : (יט) יהי מכירך ברוך - בעל השדה ששאל ונתן לקפנים ללקט בשדה :
 (כ) את החיים ואת המתים : שן ומטרם אספתיים ומגבל כנורכי המפנים : מודעתו

ג א ותאמר לה נעמי המזונה בתי
הלא אבקש לך מנוח אשר יושב לך :
ב ועתה הלא בעז מדעתנו אשר היית
את גערותיו הגה הווא וזה את הנרן
השערים הלילה : ג ורחצת וסכת ושמת
שמלתך עליך ויבדתי הנרן אל תודיעי
לאיש עד בלתו לאכל ולשתות : ד והי
בשכבו וידעת את המקום אשר ישכב
שם ובאת וגלית מרגלתיו ושכבת קרי ושכבת
והוא יגיד לך את אשר תעשין : ה ותאמר
אליה כל אשר תאמרי קרי ולא כתיב אעשה :
ו ותרד הנרן ותעש ככל אשר צוהה
המזונה : ז ויאכל בעז וישת וישב לבו
ונבא לשכב בקצה הערמה ותבא בלטה ונגל
מרגלתיו ותשקב : ח והי בהצי הלילה
ויחרד האיש וילפת והנה אשה שכבת
מרגלתיו : ט ויאמר מי את ותאמר אנכי
רות אמתך ופרשת כנפך עלי אמתך כי

שש

רשי

(ב) מודעתנו קרוכיטו : הגה הוא זורה - שורה את המין וכו' ר"ל בע"ז : הלילה - שהיה הדור פרוץ בגנבה ונולדו ויהי ימן בגורו לשחור
גורו : (ג) ורחצת מטוק ע"ז שלך וסכת - חלו מנות : ושכבת שמלותיך - בגדים של סבת : ויבדת הנרן - ויבדתו כתיב וסותי תרד עמך :
אל תודיעי לאיש - לכוני : (ד) ותרד הנרן ותעש - היא חמרה לה רחצת וסכת ושמת שמלתך עליך וחסר כן וודת הנרן והיא לא עשתה
כן ולא חמרה אם חרד כשאתי מקושטת הסוגג כי זהו חזק איתי יחזיר שחתי וזה לפיכך ירד בתחלה הנרן ואחר כך קשתה את עיניה כחש
לתה חמותה : (ז) וישב לבו - עסק בתורה : והבא בלש - כנחת - (ח) ויחרד האיש - וכסנורו סד הוא וכקט
לזעוק והיא אוחזתו וליפפתו בורועותיה : וילפת - ויאחזקו (שופטים) וילפת שמעון : והנה אשה - כתנודו על ראשה והכירה שהיא
אשה - (ט) ופרשת כנפך - כנף בגדיך לכסותי בטליתך והוא לשון נישואין : כי גואל אהה - לגואל נחלת אישי כמו שנאמר
(ו קרא בה) וכן גואלו הקרוב אליו וגו' וחמותי ואני נריכות למיכר נחלתנו ועתה עליך לקנות קנה גם איתי עמה שזכר מס המות על
נחיתו כשאתה על הסדה יאמר וזאת אשת מחלון : (י) מן הראשון - אשר עשית עם חמותך : (יב) ועתה כי אמנס - אם
כתיב ולא קרי כלומר משמע ספק ודאי גואל קרוב ממני - (ס"א) כי אם משמע ספק והוא דאי' - אמר רבי יבוסע בן לוי שלמון ואלימלך
וטוב אחים היו ומתו אשר לחימו לאלימלך לעולם קורא חם את דודו אחיו כענין שנאמר (בראשית יד) וישמע אברהם כי נשבע חמו והלא
אברהם דודו היה כן היה בועז לאלימלך בן אחיו קרובו של מחלון אבל טוב היה קרוב יותר : קרוב ממני - שהיא אחי ואלימלך אח
(יג) ליני הלילה - לינה כלת איש : חיה' - אמרה לובדכרים אתה מוליאתי קפן וכשבע לה שחיה מוליאה בדכרים ויש מירבותינו
אמרו לזכרן נשבע שהיה יצרו מקטרגי אתה כנני והיא פנויה הא עליה וכשבע שלא יבא עליה חלל ע"י נישואין : (יד) ויאמר אל ידע -
מוסר על ותקם בטרם יכיר הוא וזו לקום כי אחר כלבו אין כבודו שידע כי בלה האשה הנרן : (יז) שש שעורים - ח' אפסר לומר

שש

לגאול לי פני אשה הית את נחלתי גאול לך
 אתה את נאקתי כי לא אוכל לגאול :
 ו זאת לפני בישראל על הנאלה ועל
 התמורה לקים כל דבר שלף איש גערו
 ונתן לרעהו וזאת התעורה בישראל :
 ח ויאמר הגאול לבעז קנה לך וישלף
 געלו : ט ויאמר בעז לזקנים וכל העם
 עדים אתם היום כי קניתי את כל אשר
 לאלימלך ואת כל אשר לכליון ומחלוך
 מיד געמי : י וגם את רות המואביה אשת
 מחלוך קניתי לי לאשה להקים שם המות
 על נחלתו ולא יכרת שם המות מעם אחיו
 ומשער מקומו עדים אתם היום :
 יא ויאמרו כל העם אשר בשער והזקנים
 עדים יתן יהוה את האשה הבאה אל
 ביתך כרחל וכלאה אשר בנו שתייהם את
 בית ישראל ועשה נזיל באפרחה וקרא
 שם בבית לחם : יב ויהי ביתך כבית פרץ
 אשר ילדה תמר ליהודה מן הנזע אשר

שש ושערים האלה נתן לי כי אמר
 אלי קרו ולא כתוב אלה תבואי היום אל
 המותקד : יח ותאמר שבי בתי עד אשר
 תרעין איך יפל דבר כי לא ישקט
 האיך כי אם כלה הדבר היום :
 ט א ובעז עלה השער וישב שם והנה
 הגאול עבר אשר דבר בעז ויאמר סוכה
 שבה פה פלני אלמני ויסר וישב : ב וקח
 עשרה אנשים מזקני העיר ויאמר שבו
 פה וישבו : ג ויאמר לגאול חלקת השדה
 אשר לאחינו לאלימלך מכרה געמי השבה
 משרי מואב : ד ואני אמרתי אגלה אונק
 לאמר קנה נגד הישבים ונגד זקני עמי אם
 תגאל גאל ואם לא יגאל הנדה לי וארעה
 קרי ואדע כי אין זולתך לגאול ואנכי אחריך
 ויאמר אנכי אגאל : ה ויאמר בעז ביום
 קניתך השדה מיד געמי ומאת רות המואביה
 אשת המות קניתי להקים שם המות
 על נחלתו : ו ויאמר הגאול לא אוכל

יתן

רשי

שם חלון שאין דרכה של אשה לשאת כחשאי זה אלא שש שעורים ממה ורמזה שעתיד ללדת ממנה כן שמת כרך כשם כרכות רוח מכוה וכו' :
 ענה ונכורה רוח דעת ויראת ה' : (יח) כי אם כלה . האיש את הדבר היום : (א) פלוני אלמוני . ולא נכתב שמו לפי שלא
 אבה לגאול : פלוני אלמוני . מתורגם כנכחיים כסוי שמיר . פלוני . מוכס ונגעלס לשון (דברים א) כי יפלא (בראשית ח)
 היפלא עה דבר : אלמוני . חלון מכלי שם . (ס"א) אלמוני שהיה חלון מן מ"ת שהיה לו לדרוש עמוני ולא עמונית מואב ולא מואבית
 והוא אמר פן אשחית את נחלתי : (ד) וארעה כי אין זולתך . קרוב לגאול : (ה) ומאת רות המואביה . אתה לריך לקנות
 ויהי איכה מתרצה אלא אם כן תשאה : (ו) פן אשחית את נחלתו . זרעיו כמו (ההלים קכז) כפלת ה' בניס לתת פנס כורעי
 שזמר (דברים כג) לא יכח עמוני ומואבי וטעה בעמוני ולא עמונית : (ז) על הגאולה . זו מכירה : תמורה . זו חליפין :
 שלף איש גערו . והו קניין כמו שאלו קונין בסודר במקום בעל . ודכות ינו"ל נחלקו בדבר מי נתן למי יש אומרים קונין בכליו של קונה
 וכו' נתן לגאול ויש אומרים קונין בכליו של מקנה וגאול נתן לכונו : וזאת התעורה בישראל . משפט העדות : (י) להקים שם
 המות על נחלתו . מתוך ששטרן ונאחזכה כנחלה ומכנסת ומזיחה אומרים זאת היתה אשת מחלוך שנון נזר עליה :
 (יא) כרחל וכלאה . חף על פי שהיו משכט יחודה ומכני לזה מורים הם על רחל שהיתה עיקרה של בית והקדימו רחל ללזה :
 וקרא שם . כלומר יעדל שמה : (יב) כבית פרץ . ש'אלו ממונו :

ואלה 61 NO (*) (*)

יתן יהוה לך מדהנצרה הזאת : יג ויסקה
 בעו את-רות ותהי-לו לאשה ויבא אליה
 ויתן יהוה לה הריון ותלד בן : יד ותאמרה
 הנשים אל-נעמי ברוד יהוה אשר לא
 השבית לך גאל היום ויקרא שמו בישראל :
 טו והיה לך למשיב נפש ולכבד את-
 שיבתך כי כלתך אשר-אהבתך ילדתו
 אשר-היא טובה לך משבעה בנים :
 טז ותפח נעמי את-הילד ותשתהו
 בחיקה ותהי-לו לאמנת : יז ותקראנה
 לו השכנות שם לאמר ולד-בן לנעמי

ותקראנה שמו ועובד הוא אבי-ישי
 אבי דוד : יח ואלה תולדות פרץ
 הוליד את-הצרון : יט וחצרון הוליד
 את-רם ורם הוליד את-עמינדב :
 כ ועמינדב הוליד את-נחשון ונחשון
 הוליד את-שלמה : כא ושלמון הוליד
 את-בעז ובעז הוליד את-עובד :
 כב ועובד הוליד את-ישי וישי הוליד
 את-דוד :

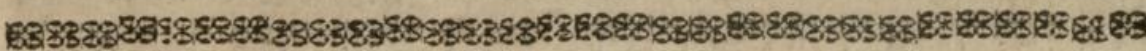
חוק

סכום הפסוקים של ספר רות שמונים וחמשה . וסימנו ובעז הוליד את עובד : ופרקיו ארבעה והרמו
 אבא בגבורת ה' וגו' : וחציו והאמר רות המואביה גם כי אמר אלי :

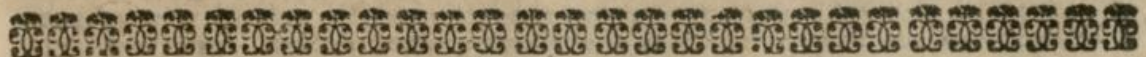
רש"י

(יש) ואלה תולדות פרץ . לפי שיסקת דוד על שמה של רות המואביה מור ויחסו על שם יהודה :

נשרם ספר רות . תהלה לצור מוציאנו מעבדות לחירות :

על	ירי הפועל העוסק במלאכת הקודש כאמונה ועטצר ודרוקר מאיר בן כהר"ר צבי הירש ז"ל מק"ק דיהרן פארט . ממשפחת בשוויטץ :
ועל	ירי הפועל העוסק במלאכת הקודש כאמונה ועטצר ודרוקר יצחק יבונה איצק בן כהרר אהרן זעליג ז"ל מק"ק פ"פ דארר ממשפחת זק"ש :
ועל	ירי הפועל העוסק במלאכת הקודש כאמונה ועטצר ודרוקר קלמן בן כהרר מאיר יצו מק"ק פ"פ דארר . ממשפחת בשוויטץ :
ועל	ירי הפועל העוסק במלאכת הקודש כאמונה ועטצר ודרוקר שמואל בן כהרר משה ז"ל מק"ק פ"פ דארר . ממשפחת ווירטנהיים :
ועל	ירי הפועל העוסק במלאכת הקודש כאמונה הדרוקר הב' החתן משה בן משה"ר ברוך יצו מק"ק פ"פ דארר . נכר הרב הספורסס משה"ר מרדכי שאקלים אב"ד דק"ק ברלין :

ספר במדבר סיני

סדר ראשון במדבר סיני אין בו מצוה לחשבוננו

נשא את ראש

יש בה ו"ח מצותו מצות עשה וי"א מצות לא תעשה

שם לשלם הטמאים מן המחנה שכינה ש"צ צואת בני ישראל וישלחו מן המחנה כל צרוע וכל זבוב טמא לנפש וידוע היה להם כבודם עד היכן גבול מחנה שכינה וכמו כן לדורות תקרא מחנה שכינה והיא בכלל מצוה זו בית המקדש וכל העזרה שהיא לפניה ואחוריה בספרי וישלחו מן המחנה אזהרה לטמאים שלא יכנסו למקדש ואחוריה בספרי ויצא אל מחוץ למוחנה מצות עשה וכפלה מצוה זו במקום אחר שנאמר ובייהוה בך איש אשר לא יהיה טהור מוקרה לילה ויצא אל מחוץ למוחנה ופירש ומן המחנה שכינה וכמו כן כפלה במקום זה בעצמו שמור ואמר פעם שנית אל מחוץ למוחנה תשרחום וכבר כתבתי כי הכפלה האחרת במצות הוראה קצת כמומר המצוה שה"ש חפץ בטובת בריותיו והזכירם וחזרו והזכירם עליה בדרך בני אדם וזהירו את זה הרבה פעמים בכל דבר הנרוץ להם לנרדף רכושם אונם שחזינו ופי תורה נאמרו ברמז הכל בעיני נכון בשרשי המצוה לפי שענין הטומאה ידוע לחכמים שיחלים כח הכפשה השכלית ויערכב אותה ויפירד טיבה וכיון השכל עליו השלם ותפי נפרדת עד אשר תטהר וכמו שכתוב בענין הטומאה ולא תטמאו בהם ונטמאתם הם ודרשו ו"ל ונטמאתם הם כלומר שמעניות השכל שנטמאתם הטומאה על כן במקום הקדוש והטהור אשר רוח אלהים שם אין ראוי להיות בו חיים המולכלך בטומאה וכענין זה יש לדמותו על דרך משל לפלטרין של מלך שמתחייבן ממנו כל איש צרוע ונמאס בנזו או אפילו במלבושיו וכענין מה שכתוב כי אין לבוא אל שער החלף לבנות שק בודני המצוה מה שאמרו ו"ל שהמצוה שהיא חומר בטומאתו שנטמא בהל חמור ג' כ' בשלוחו והוא תשתלח חוץ לג' ומחנות דהיינו חוץ לירושלים וזכירם וזכות וידידות ויולדות שאין טומאתם אמורה כל כך שלוחם חוץ לשתי מחנות שהן מחנות כהנים ולוים וזהו חוץ להר הבית ועליו עת שאין טומאתו חמורה כל כך מינו משתלח חוץ למחנה אחר ולפיכך מותר להכנס להר הבית ומה היא החומרה בזמן יותר מעתה עת שהם מטמא נעשכ ומושב אפילו מתחת הארץ מה שאין המת מטמא כן ועמא מת וכו' ענין ידיות וכל הגוים דרך כלל היו משלחין אותן מן החיל אבל טבול יום נכנס לשם יעזרת ישראל ועזרת כהנים משלחין עונת טבול יום אבל לא מחוסר כפורים ומעזרת ישראל ולכניס אפילו מחוסר כפורים אינו נכנס שם ויתר פירוש נזכרים שם בפרק אבות הטומאות שהוא שרק ראשון נזכר טהרות (ה' ביאת מקדש פ"ג) ונוהגת מצוה זו בזכרים ונקבות בכל מקום ובכל זמן שחילוי בוען הוא שהמקדש שמים בעזמותינו אשר להכנס שוטף ועובר על זה וכנס במקום שאינו ראוי בעודו טמא בלדדן שפיר שנו בטל עשה מלכד שער על לאו כמו שפרש בסדר זה בע"ה :

שם שנוגע כל טמא מהכנס בכל המקדש שדמיונו לדורות כל העזרה וישער ניקור ולפניהם שהוא תמלת עזרת ישראל

שנאמר ולא יטמאו את מחניהם כלומר מחנה שכינה והראיה מהיות זה וכלל הלואין מה שאמרו ו"ל במצות מכות הכא אל המקדש טמא חייב כרת עונש וכו' אזהרה כתיב עונש את משכן ה' טמא וזכרתה אזהרה ולא יטמאו את מחניהם ואמרו במכילתא ג' כן לאו את בני ישראל וישלחו מן המחנה כעשה נכון בלא תעשה דכתיב ולא יטמאו את מחניהם וכפלה המצוה במלה אחרת דכתיב ואל המקדש לא תבא ואמרו בספרא לטי שאלמר והזרתם את בני ישראל מטמאתם שנוגע חייבין מתוכו כן מאחריו כלומר שנוי שרק במקדש מאחריו והוא עמא שיהא חייב כרת ת"ל כיוצא ואל המקדש לא תבא כלומר שאין לשון ביאה אלא בכנס לפנים וסם כתבאר שדין יולדת ודין שאר טמאים שוים כזה בשרשי המצוה בענין הרחקת הטומאה ממקום הקדש כתבתי למעלה בסדר זה מצוה ראשונה מה שידעתי וגם מדיני המצוה כתבתי קצת ועוד אודיעך כלל בענין זה שכל הענין ביאת מים מן התורה והיא הטומאה שהגור של תורה מולח עליה חייב כרת על ביאת מקדש אם נכנס לשם קודם טפילה והערב שמש אבל הטמא בטומאת מת שאין המור מולח עליה פ"פ שהוא טמא טומאת שבעה הרי זה פטור על ביאת מקדש וכן הנוגע בכלים שנגעו באדם שנגעו במת או שנגעו באדם שנגעו בכלים הנוגעים במת פ"פ שהוא טמא ראשון לענין הטומאה ולטמא בשר הקדשים הרי זה פטור על ביאת מקדש וזכרים אלו הלכה למשה מסיני ואע"פ שהוא פטור מוכין אותו מכת מדרות והטומאות שהמור מולח עליהם או שאינו מולח עליהם כמסקנת מור יתבאר הכל והנורק כלים טמאים למקדש אפילו היה כלים טמאים שנגעו במת פטורין מן הכרת אבל ייב מלקות שנאמר ואם לא יכנס ונשרו לא ירחק ולמדנו מפי השמועה שעל רחיצת גופו עונש כרת ועל כבוד בגדים לוקח ארכעים ויתר פירושיתבארו בפרק ראשון משכונות ובהוריות וככריתות ובמקומות מובחים (ה' ביאת מקדש פ"ג) ונוהגת מצוה זו בזכרים ונקבות ואפילו בזמן הזה יתחייב כרת הכנס לשם והוא טמא בלדדן שכתבנו שקדושת המקום עליו אפילו היום שהוא שמים וכמו שדרשו ו"ל מדרשית את מקדש יכם כמו שכתוב למעלה באחריו מות מצוה קפ"ד :

שם שנטווינו להתודות לפני הש"י על כל החטאים שחטאנו בעת שנתכנס עליהם וזהו ענין הודיו שיאמר אדם בעת התשובה אלא ה' חטאתי ועויתי ופשעתי כך וכך כלומר שיזכיר חטא שעשה בפירוש בפיו ויבקש כפרה עליו ויארץ בדרך כפי מוס עיניהם צחות לשונו ואמרו ו"ל שאפילו החטאים שמייה התורה קרבן עליהם צריך האדם אל הודיו עם הקרבן ועל זה נאמר דבר אל בני ישראל איש או אשה אשר יעשו מכל חטאת האדם למעול מעל ביי ואשמה הנפש ההיא והתודו את חטאתם אשר עשו ואמרו במכילתא לפי שא' והתודה אשר חטא יפודה על חטא חטא עליה על חטאת כשהיא קיימת לא משנשחטה כלומר בעוד שפהמת הקרבן חיה ולא משנשחטה ועוד אמרו שם לטעמו חיו הודו למטמא מקדש וקדשו מניין אתה מרבה שאר כל המצוות (כלומר שהמקרא הזה בא בפ' ויקרא במטמא מקדש וקדשו) מניין אתה מרבה שאר כל המצוות דכתיב דבר אל בני ישראל וגו' והתודו כלומר שגדרו הכתוב כאילו לא נכתב על דבר יחוד ומנין שיש כוונתה הוא חף מיתות ובריתות שנאמר גבי וידוי אהרן באחריו מות לכל חטאתם ודרשו ו"ל לרבות מצות לא תעשה וכייעשו דכתיב כאן לרבות מצות עשה כלומר אם בטל מצוה עשה שהיה יכול לעשות שחייב להתודות עליה ועוד

ספר החינוך מן ספר במדבר פרשת נשא

ועוד דרשו גם בנכילתא וכל חטאת האדם מזה שבינו לכין חטירו
על הנכבות ועל הגזילות ועל לשון הרע וזה הוידוי לרין באמת שישיב
החנם אשר בכפיו שאם לא כן מוטב שלא יתודה על זה - למעול מעל
לרבות כל חייבי מיתות שיתודו יכול אף בהרגין ע"פ זומזין כלומר
אע"פ שהוא יודע שלא חטא אלא שהועד עליו עדות פקר שיהא חייב
להתודות על זה ת"ל ואשמה הנפש לא אמרתי אלא כשיהיה שם אשמה
אבל לא כשידע שאין לו חטא אלא שהועד שקר עליו - הנה התבאר
שכל העונות הגדולים והקטנים ואפילו מזות עשה חייב האדם עליהם
הוידוי ולפי שאם המלוהו של וידוי עם חייב הקרבן כמו שכתוב
בפרשת ויקרא דכתיב שם וסביא את אשמו שוא יעלה במחשבה שאין
הוידוי לבדו מזה בפני עצמו אלא מהדברים הנגזרים אחר הקרבן
על כן היו צריכים לבאר בנכילתא שאינו כן אלא מזה בפני עצמו היא
וכן אמרו גם יכול כוונת שם מציאין מתודים ומציאין אף כוונת שאינן
מציאין שנאמר בני ישראל והתודו כלומר שהקבלה היתה באה לדרוש
כן ועדיין הייתי אומר שאין הוידוי אלא בארץ כלומר אף על פי
שנתודין בלא קרבן מ"מ שלא יהי' חייב הוידוי אלא בארץ
כי שם עיקר הכפרה ושם הקרבנות ועיקר הכל כה מציאין בגליות
דכתיב והתודו את עונם ואת עון אבותם כלומר עון אבותם שחטאו
וגורשו מן הארץ וכן אמר דניאל בחזונו לארץ לך יי' הכדקה ולנו כושת
הפנים כיום הזה - הנה התבאר שהוידו מזה בפני עצמו וכמו שכתב
ואמר ג"כ בספרי והתודה זה וידוי דברים - בשרשי המלוה
לפי שהודאת העון כשהתגלה אחשבת החוטא ודעתו שהוא
מאמין באמת בגלוי וידוע לפני האל ב"ה כל מעשהו ולא יעשה עוד
רוחא כלינה רוחא גם מתוך הזכרת החטא בפרט ובהתנחמו עליו ויהר
מונו יותר פעם אחרת לכל יהיה מוכשל כשכל בו אחר שיאמר בפיו כו
ובו עשיתי ונסכלתי במעשי יהיה נגדר שלא ישוב לעשות כן ומתוך
כך יראה לפני בוראו והאל הטוב החפץ בטובת בריותיו הדריכם בדרך
זו יחובה - בודיני המנוה מה שאמרו ז"ל שהתשובה היא שישוב
החוטא חטאו ויסירנו מלבו ומתחשבתו ויגמור בלבו שלא יעשה עוד
כדכתיב ישוב רשע דרכו ואיש און ומשבותיו - ואחר כך יתודה
עליו כלומר שיאמר דברי תשובה בפיו שנאמר ויעשו להם אלהי זהב
וגם כן לרין הזכיר בפירושו שלא ישוב לעשות החטא עוד שנאמר ולא
כאמר עוד אלהינו למעשה ידינו אשר כך ירוחם יתום ואמרו ז"ל
ששעיר המשתלח היה מכפר כשעשה תשובה על כל עבירות שכתורה
הקלות והחמורות בין שעבר עליהם בזדון או בשגגה בין שהודע לו
או לא הודע לו אבל אם לא עשה תשובה אין שעיר המשתלח מכפר אלא
על הקלות - ומה הן הקלות ומה הן החמורות עבירות שחייבין
עליהם מיתת כ"ד או כרת וכן שבעת שזו ושקר אע"פ שאין בהם כרת
כרת מן החמורות הן ושאר מלכות עשה ולא תעשה שאין בהם כרת
נקראות קלות כנגד האחרות - ועכשיו בעונותינו שאין לנו מוקדש
ולא מזבח כפרה אין לנו לא תשובה והתשובה מוכרת על כל העבירות
ואפילו היה רשע גמור כל ימיו ועשה תשובה שלימה באחרונה אין
מוצרינו לו שום רשעו שנאמר ורשעת הרשע לא יכשל בה ביום שוכו
מרשעו וגומר - בזה דברים אחרים שהתשובה לבדה נוספת
בעבירות שבין אדם למקום כגון החובל דבר איסור או בועל בעילה
אסורה וכן בנכסל אחת ממונות עשה וכיוצא בזה אבל עבירות שבין
אדם לחבירו כגון החובל בחבירו או בגולו ממונו או בכל דבר אחר
שהיוקשאל כדון בין כוונתה בין כדיבור אין כוחל לו לעולם בתשובה
בלבד עד שיתן לחבירו מה שהוא חייב לו ועוד שירצהו ואם לא רצה
חבירו להתרלות כבר אמרו ז"ל מה תקנתו - ומענין המלוה כוונת

מה שאמרו בתוספתא שעשרים וארבעה דברים הם המעכבין את
התשובה ושם זמנאותם חכמים ויתר פרטי המלוה יתבאר בפרק
אחרון מניימה (ה' תשובה פ"א) : ונראה מזה כי כל מקום וכל זמן
זכורים ונקבות ועובר על זה ולא התודה על חטאיו ביום הכפורים
שזא יום קבוע מעולם לסליחה ולכפרה בטל עשה זה ואין לו לאדם
אם ימות בלא וידוי וכשא עמו - ועיקר הוידוי שקבלנו מרבותינו
ונהגוה כל ישראל לאומרו בימי התשובה הוא אבל אחר מחטאנו
אשמנו וכו' ואמרו ז"ל בשבת פרק כהן מדליקין מי שחלה ונטה
למות אומרים לו התודה שכן דרך כל המומתין מתודין וכן בנשמת
שנחות תניא נטה למות אומרים לו התודה עד שלא תמות הרבה
שהתודו ולא מתו והרבה שלא התודו ומתו והרבה שחלכין בטוק
ומתודין שכוות שאתה מתודה אהב מי אם יכול להתודות בפיו
יתודה ואם לאו יתודה בלבו וכתב הרמב"ן ז"ל שכן קבל מחסידים
ואנשי מעשה שסדר וידוי של שכיב מרע כך הוא - מודה אני לפניך יי'
אלהי ואלהי אבותי שרפואתי בידך ומיתתי בידך יהי רצון מלפניך
שתרפאני רפואה שלימה ואם אמות תהא מיתתי כפרה על כל חטאים
ועונות ושעשית שחטאתי ושעיתי ושפשתתי לפניך ותן חלקי בגן עדן
וזכני לעולם הבא כשפון לגדיקים - ותזכור הסדר הזה לומר חטאים
תחילה ואחר כך עונות ואחר כך פשעים כמו שזכרנו מטאתי עויתי
פשעתי לפי שכבר חלקו בזה בגמרא רבי מאיר וחכמים ורבי מאיר
סבר דאיכא הוא דאמרינן כמו שאמר משה כושא עון ופשע וחטאה
והלכה כחכמים דסברי שהחטאים מוזכר תחילה וטעם הענין מפורש
בגמרא :

ששה להביא האשה הסוטה אל הכהן שיעשה לה כוונת הכתוב
עליה כפרה ועניין הסוטה מפורש הוא בכתוב שהיא האשה
שקבלה לה בעלה וכבר פירשו ז"ל מאי זה לשון סוטה כלומר סטת
מבעלה כי רוב הקנאות יבוא בסבת פריזות האשה ולכן תקרא סוטה
מבעלה כוונת שקינא בה והכתוב המורה על מלוה זו הוא איש איש
בי השטח אשרו וגו' והביא האיש את אשרו אל הכהן :
שורש מזה ז"ל נגלה לכל רוחי השמש שהיא סבת גדול בחומה להיות
לנו תחבולה להוציא מתוך לבבנו החסד כנפשותינו ולדעת באמת אם
זנתה האשה תחת בעלה או לא זנתה מה שלא היה אפשר לכל גוי
וינמלכה להיות ביניהם כן ועליהן באמר אכלה ומחתה פיה ואמרה לא
פגלתי און כי נוי היה מוגלה על כנותיהם כי תזנינה ועל כלותיהם
כי תאכפו ועמונו נתקדש בכל דבר שנקדשה ונתן לנו האל מופת
לדעת עניין זה הכעלם מן שאר העמים ומתוך כך תתרבה בין איש
לאשתו אהבה ושלום ורעינו יהיה קדוש ומה אחריו עוד בפרטי
עניינים אלה והכל נגלה בלב כל ונזין ולכן להיות טעם הענין גם
באומתנו וכבוד גדול להם - פסק מושעה שנתקלקלו בעבירות כוונ
שאמרו ז"ל משרבנו הנזאפים פסקו מיוסטה שאלוה לא חפדו על
בנותיהם כי תזנינה : ופירוש הכתוב לומר שלא יעשה להם הנס
הגדול הזה להיות המים בודקין את האשה אם זנתה : בודיני המלוה
מה שאמרו ז"ל שענין הקניוה הוא כגון שאמר לאשתו בפני עדים אל
תסתרי עם פלוגי ואפילו היה אביה או אחיה או עב"ס או עבד או
שחקי והוא איש שאינו מוליד ובסתרה עם אחד מהם בפני עדים אם
שהתה עמו כדו שומאה שהיא כדי לללות בינה ולגמעה הרי זו אסורה
על בעלה עד שתשתה מוי המרים ותבאר בלא חזר לה אל מדברי
סוטה תאמר עליו לעולם ותאח בלא חזר לה אל מדברי
עם איש פלוגי אין זה קניוה ולא תאמר עליו בקניוה זה אע"פ שנסתרה
עמו - קני' לה בפני שנים וראה אותה הוא בלא עדים שנסתרה עם
איתו

ואהבתי הגדולים וכלל הענינים שזכרתי בהם לתקן מחשבת העושים
במלאכה ולתת להם כי המקולל במעשיו כל דבריו יבואו בחריפה וכשת
וכדי כיוון וקלף ולטובים ויטיב הש"י ושמה וששון ויקר ישיגם - מזהו
עם דוכי ונכבדת ככתוב אין להאריך בה (ה'סוטה פ"ג):

וגוהגת כיוון הבית וכמו שכתבנו למעלה בסדר זה בזמנות סוטה שאין
משקין את הסוטה אלא בכ"ד של שבעים ואחד במקדש - ובהן
העובר על זה וילק שמן כנגחת סוטה עבר על לאו ולוקה:

שסז מלא לפשים לבונה בקרבן סוטה של ולא יהו עליה לבונה -
משרשי המצוה כענין מה שכתבתי בשמן כי הלבונה היורה
הקרבן וריח טוב ולכן אין ראוי לאשה החוטאת להדר קרבנה - וגוד
אחרו ל"ל על זה שהאזנות הכשירות והזנועות קרויות לבונה שאמר
ולא גבעת הלבונה - וזו פירשה מדרשיהו - וזוהו ז"ל גם כן
מכבדת ככתוב וענינה ככרתה אין להאריך בה:

שסח שלא ישתה הנזיר יין או כל מיני שכר שיעקר עירובו והיה
יין שהוא מין מל הענבים אלא כשתערובת היולא מן הנפץ ועל
שקרא שכר לא נאסר על הנזיר אלא כשתערובת היולא מן הנפץ ועל
זה לא נאסר מין ושכר יזיר וגו' - וכל משררת ענבים לא ישחה -
כלומר שכל תערובת שיש בו ענבים בכלל האיסור והמליץ בזנוע
ואמר שאפילו בתחום היין או השכר שנתערב היין עמו אסור לשתותו
ועל זה אמר הכתוב חובבין יין וחובבין שכר לא ישחה - ואין אלו
שני לאוין כלומר לאו ביין ולאו בחובבין שהרי לא אמר יין לא ישתה
וחובבין יין לא ישתה ולמדנו מעצמה כי השותה יין וחובבין אינו לוקה
אלא על אחת - משרשי ענין הנזירות כתבתי במצות גידול שער
נזיר בסדר זה מה שידעתי וגודל הרחוק הנזיר מכל תערובת היין
הכל מהטעם הכתוב שם - מדיני המצוה מה שאמר ז"ל שכל
היולא מן הנפץ בין פרי בין פסולת כלומר הנה הוא הקליפה והחרקין
שהוא הזרע שכתבו אסור לנזיר וכמו שפירשם בכתוב אכל העלים
והלוכלים והגפנים והקניודר הרי אלו מותרין שאין לא פרוץ פסולת
אלא פיוו עץ הם נחשבים - ויתר דוכי פרשי המצוה מכבדת
במסכתא הנזירה על זה והיא מסכת נזיר (ה' מדרות פ"ה):

וגוהג אסור זה בזכרים ונקבות בכל מקום וככל זמן שכל מי מדר
נזירות חייב להזהיר מין ושכר וחובבין יין וחובבין שכר וכל משרת
ענבים - ועובר על זה ושתה רכובית לוג יין או אכל כזית ענבים
לחיס או יבשם או מפסילת שלהם שהוא המרצנים והזנים חייב
עלקות ואפילו אכל כזית בין הכל כלומר שלקח מיעט מיעט מכל אחד
מאלו שזכרנו עד שיהיו בין כולם שיעור כזית ואכלו לוקה שכל איסורי
נזיר ונזטרפין זה עם זה לכזית להלקות עליון אכל שאר איסורין
שבתורה אין ונזטרפין זה עם זה חוץ מכשר נכילה עם כשר טרפה
ופיגול עם נותר שונטרפין וששה דברים שנקרבן תודה שהם חלב
וכשר וסלת ושמן ויין ולחם ג' כונטרפין ואין לרדף לומר שכל דבר
שהוא משם אחד שזטרפין כגון נבלת שור ונבלת עז וכיוצא
בזה - ולמדנו ז"ל שאיסור באיסור הוא מצטרף לכזית באלו שזכרנו
אכל היתר אינו מצטרף לאיסור בכל האיסורין שבתורה כלומר שמי
שאכל חז"ית איסור וחז"ית היתר מעורבין ביחד לא יתחייב מלקות
בין באיסורי נזיר בין בכלל שאר איסורין ואפילו בקדשים וכשר בחלב
וגיעולי עכו"ם שיש בהם קצת חדוש כמו שמפורש בפסחים וכזיר גם
כן מוכין שלא אכל כזית מן האיסור אין חייב מלקות בדבר לעולם -

שאין הלכה כר' עקיבא דקבירא ליה הכי במסכת נזיר פ"ג מ"ג
וילף לה נוקרא דוכל משרת אלא הלכה רבבין דמליגי עליה ומקמי

אותו שקנה לה הדין או אסורה עליו ויולא ויתן כתובתה שאין יכול
לשקוטה על שיעמו - וכן אם שניע את העם מרגנן אחרים
מוכתה עם האיש שקנה לה עד שהגשים הטוות לאור הלכה מודברות
עליה ויולא ויתן כתובתה - וזה שאמרנו ז"ל גם כן שיש כשים בכ"ד
מקנהין עליה וכן ענין תחום בעלה או נכדתה או שיהי במדינה
אחרת או שהיה חבוש בבית האסורים ולא לשקוטה אלא לפסלה
מכתובתה וזה הענין הוא כשאמרנו בכ"ד שהגם מרגנן אחרים
מאדם אחר שקוראין לה ואומרין לה אל תסתרי עמו ואם כשתרה עמו
אחר כי ב"ד אומרין אותה על בעלה לעולם וקורעין כתובתה וכשיבוא
בעלה ותתלה גט ומה שאמרנו שחם שתתנוי המרי פעם אחת על איש
אחד ונקתה עמו וחזר וקנה לה עליו וכשתרה עמו אינה שותה על ידו
פיגם אחרת לעולם לא תתקד על בעלה ותלא בלא כתוב' אכל אם קנה
לה באגמים חלוקים אפילו מאה פעמים היא שותה ואינו שותה
אותה לשנות בין שאמרנו נשעתה או שאמרנו איני שותה ואינו שותה
אלא תלא בלא כתובה ותאסר לבעלה לעולם ואם בעלה הוא אומר
איני רובה להשקוטה תנא ותטול כתובה - ויש ג' שנים שאין שותות
אף על פי שרובה ובעליהן וחמש עשרה גשים הן ואלו הן אנוסה
ושונרת יסד דכתיב תחת אישה ואלו עדיין חובן תחת איש - וקטנה
אשת גדול דכתיב אשר תשטה אשתו וזו אינה אשתו עדיין - וגדולה
אשת קטן דכתיב תחת אישה וזה עדיין אינו איש ואשתו אחרת ונכנס
דכתיב אישה וזה אינו איש נזיר - ואם שונת דכתיב ובעלם מציני
אישה וזה אין לו עינים והחגיגת דכתיב והיעמיד הכהן את האשה וזו
אינה יכולה לעמוד וזה שאין לה קף יד דכתיב ונתן על כפינו וזו אין לה
קף וכן אישה ידה יעקוזה או יבישה שאינה יכולה ליקח כי אם כיד
אחת לבד אינה שותה דכתיב כפייה והאלמת דכתיב ואמרה האשה וזו
שאינה שומעת דכתיב ואתה קונו דכתיב אשה תחת אישה עד שתהיה
אלם אחרת וכן היא שותה קונו דכתיב אשה תחת אישה עד שתהיה
היא שלימה כמותה והוא כמותה - ויתר פרטים וכתבתי בספר שכל
והאזנה עד כדקדן הניס אותה והאזנה עד אין פודקין אותה הכל
מתבאר יפה במסכת הכנויה על זה והיא מסכת (ה"ה ס' קנו"ס):
וגוהגת מצוה זו כיוון הבית בזכרים לפי שעליהם מוטל שיעשו לגשים
המוצא הזה כדי לברך אותן אם ראו שזריכות הן ככך
ודוקא כשיש שם ב"ד של שבעים ואחד שכן קבלנו שאין משקין הסוטה
אלא בכ"ד של ע' וקנים במקדש ועובר על זה וקנה לאשתו ונסתרה ולא
הביאה לה הכהן לעשות לה המצוה הכתוב בהרבה בטל עשה זה:

שסז שלא יתן שמן בקרבן סוטה שנאמר והביא את קרבנה וגו'
לא יצוק עליו שמן: משרשי המצוה חמירו ז"ל

אותו שקנה לה הדין או אסורה עליו ויולא ויתן כתובתה שאין יכול
לשקוטה על שיעמו - וכן אם שניע את העם מרגנן אחרים
מוכתה עם האיש שקנה לה עד שהגשים הטוות לאור הלכה מודברות
עליה ויולא ויתן כתובתה - וזה שאמרנו ז"ל גם כן שיש כשים בכ"ד
מקנהין עליה וכן ענין תחום בעלה או נכדתה או שיהי במדינה
אחרת או שהיה חבוש בבית האסורים ולא לשקוטה אלא לפסלה
מכתובתה וזה הענין הוא כשאמרנו בכ"ד שהגם מרגנן אחרים
מאדם אחר שקוראין לה ואומרין לה אל תסתרי עמו ואם כשתרה עמו
אחר כי ב"ד אומרין אותה על בעלה לעולם וקורעין כתובתה וכשיבוא
בעלה ותתלה גט ומה שאמרנו שחם שתתנוי המרי פעם אחת על איש
אחד ונקתה עמו וחזר וקנה לה עליו וכשתרה עמו אינה שותה על ידו
פיגם אחרת לעולם לא תתקד על בעלה ותלא בלא כתוב' אכל אם קנה
לה באגמים חלוקים אפילו מאה פעמים היא שותה ואינו שותה
אותה לשנות בין שאמרנו נשעתה או שאמרנו איני שותה ואינו שותה
אלא תלא בלא כתובה ותאסר לבעלה לעולם ואם בעלה הוא אומר
איני רובה להשקוטה תנא ותטול כתובה - ויש ג' שנים שאין שותות
אף על פי שרובה ובעליהן וחמש עשרה גשים הן ואלו הן אנוסה
ושונרת יסד דכתיב תחת אישה ואלו עדיין חובן תחת איש - וקטנה
אשת גדול דכתיב אשר תשטה אשתו וזו אינה אשתו עדיין - וגדולה
אשת קטן דכתיב תחת אישה וזה עדיין אינו איש ואשתו אחרת ונכנס
דכתיב אישה וזה אינו איש נזיר - ואם שונת דכתיב ובעלם מציני
אישה וזה אין לו עינים והחגיגת דכתיב והיעמיד הכהן את האשה וזו
אינה יכולה לעמוד וזה שאין לה קף יד דכתיב ונתן על כפינו וזו אין לה
קף וכן אישה ידה יעקוזה או יבישה שאינה יכולה ליקח כי אם כיד
אחת לבד אינה שותה דכתיב כפייה והאלמת דכתיב ואמרה האשה וזו
שאינה שומעת דכתיב ואתה קונו דכתיב אשה תחת אישה עד שתהיה
אלם אחרת וכן היא שותה קונו דכתיב אשה תחת אישה עד שתהיה
היא שלימה כמותה והוא כמותה - ויתר פרטים וכתבתי בספר שכל
והאזנה עד כדקדן הניס אותה והאזנה עד אין פודקין אותה הכל
מתבאר יפה במסכת הכנויה על זה והיא מסכת (ה"ה ס' קנו"ס):
וגוהגת מצוה זו כיוון הבית בזכרים לפי שעליהם מוטל שיעשו לגשים
המוצא הזה כדי לברך אותן אם ראו שזריכות הן ככך
ודוקא כשיש שם ב"ד של שבעים ואחד שכן קבלנו שאין משקין הסוטה
אלא בכ"ד של ע' וקנים במקדש ועובר על זה וקנה לאשתו ונסתרה ולא
הביאה לה הכהן לעשות לה המצוה הכתוב בהרבה בטל עשה זה:

שסז שלא יתן שמן בקרבן סוטה שנאמר והביא את קרבנה וגו'
לא יצוק עליו שמן: משרשי המצוה חמירו ז"ל

כדי שלא יהא קרבנה אבוד שהשמן קרוי אור והיא פשתה בחשך
ועשתה מצוה בהמה שתרבעת לכל לפיכך מנחתה גרוונה להיות
שעורים - והרמב"ן ז"ל כתב בענין קרבנה של סוטה על דבר הפשט
גם כן כי הקרבן הזה הבעל מביא אותו משלו על קנאמו שקנה בה כדי
שיקום הש"י נקמתו ממונה - ושישם השעורים שתהיה סערת הש"י
חינה יולאה וסער מתחולל על ראש הרשעה הזונה יחול - וכענין
לכל לחם שעורים החמור בגדעון שפתרו אותו לסער ולמומה רבה -
וכן בכלי ח"ש סימן שתשפר ככלי יזיר - וכן העפר סימן שתמות
כי השמן עליון על כל החשקין שהוא צף על כוץ עתה הסוטה שקלקלה
מעשה ויסירה בעלה ונשאר וכתב למע' כשכל וזכרון אין ראוי להביא
בקרבנה השמן הנכבד שהוא נכון לגדולה ולאורה למעשה בו המקמים

האי קראתם וכן במסכת פסחים ללמוד מונו טעם האיסור אסור
כמו עיקרו בין כמור בין בכל איסורין שבתורה וכן נאמר שם והיכול
משרת להביא דעתו הוא חכמי ליה לכדתיה משרת ליתן טעם
כעיקר שאם טעם עכבים בסיס ויש בהם טעם אין אסור וזכאן אתה דן
לכל איסורין שבתורה ומה מיר וכו' עד הא וכו' דכך נאמר לאסור
כר' עקיבא - ופירושו טעם כעיקר הרבה איסורים נאסרו בנאמרו
מהם והיא הטובלפי הדומה של איסור שאינו בוינו אלא שנתערב
בתוך הישר ונתן טעם בו לאסורו אם כן ערב בו ויבא כאלו כתיבת
טעם על זה - ואמרו וכל טעם האיסור אסור כמו עיקרו של איסור
גלו הוצרך מקרא זה דוכל משרת עכבים שאם לא שלמדנו דבר זה מן
המקרא הזה הייתי דן שכל שנתערב איש' בהיתר בעינו או חפילו
בשאינו עיניו שיתבטל הכרח מן הכלל הידוע לנו מן תורה דחד בתרי
בט' לבלומר כדכונן דלאון תרי לאו דוקא - ואחר שידענו דהיינו
לדון הטעם כיון הינוש ומהו הדין הידוע לנו במונוש ופלי תערובת
שמי שחלל כוית איסור מבלי שהיית שיעור אכילת פרס שלוקה עליו
אכל שהיה יותר מזה פטור וזהו הדין בעצמו הוא שנאמר בטעמו שאם
כתערב מן האיסור בהיתר בכדי אכילת פרס ואכל עוננו שיעור אכילת
פרס מבלי שהייה המכרת לוקה עליו אכל מעט פתית וזכאן שנתערב
בו מן האיסור פתית משיעור זה אינו לוקה עליו וכמו כן אמר קצת
הנופשים שבכלל איסור טעמו ולא חנונו להלקות עליו הוא כל זמן
שנתן האיסור טעם היתר כ"כ בחילו כתערב בו איסור כוית בכדי
אכילת פרס ואי' פשלא ידענו כמה שיעור כנס בו מנונוש כתיב
ולא כדעת ר' יוחנן ל' לפי הכרחו מדבריו והכלל הוא וקדושה לא דלא
לקי לעולם לדעתו עד דעתו שאלו מנונוש האיסור כוית או בפני
עצמו או בתערובת כוית בכדי אכילת פרס - ולפי סברת זו חתמה
שאמרנו שם משרת ליתן טעם כעיקר כגון שעה עכבים במים לענין
איסורא הוא שאמרנו כן ולא למלקות :

ששט שלא יאכל הנמר עכבים לחים שנאמר ועכבים לחים
ויבשמים לא יאכל : ואמרו ז"ל במסכת כוזב ועכבים
לחים לא יאכל להביא את המוסר - כל ענין עכו"ם או כענין הקודמת
לה - ומשרשי ענין המורות כתבתי למוטה במצות גדול שער
מיר ואין צורך להחזירו :

שע שלא יאכל הנמר עכבים שנאמר ועכבים לחים ויבשמים לא
יאכל - שלא תאמר הואיל וכשתבה שם שנקראים
למקום ולא עכבים הותרו לפיכך כיאר הכתוב האיסור גם בהם וכל
ענינה במצות הקודמות - ומוי שאלו כוית מהם לוקה :

שעא שלא יאכל הנמר ורע העכבים שנאמר כוחר צבים ועד וג
לא יאכל - כל ענינה במצות הקודמות ואם יאכל
כוית וזה לוקה :

שעב שלא יאכל הנמר קליפת העכבים שנאמר ועד וג לא
יאכל - ופי' וג היא הקליפה כל ענינה במצו' הקודמות -
ונתברו האוהרות בהרחקת היין וכלל היוצא מן הגפן לפי הדומה
חפשי שיש בכל היוצא מנונה כח רכ להגדיל היצר והיידוע לחכמי
הטבע - וכתב הר"ם במו"ל והראיה על היות אלו החמט כלומר
היו העכבים והמוקים והחרץ והזג כל אחד ואחד מזה בפני עצמו
שהרי מתחייב אדם וולקות אחד על כל אחת ואחת וכמו שאמרנו ל'
במצות ותייב על היין בפני עצמו ועל העכבים בפני עצמו ועל החרץ
בפני עצמן ועל החרץ בפני עצמו ואחרו כמו כן במסכת מיר אכל

עכבים לחים ויבשמים חרצנים וזוין ופחת אצול של עכבים וזאת לוקה
חמט וכשרנו שם לקיים מה התכל דתני וזכאן דתני וזכאן דתני וזכאן
הכיר יותר מחמט וזלקות שאמרנוהו שייך לאו דלא יאכל אחרת
והוא שיר לאו דחמוץ והטעם לפי שכל יתחייב על היין וכל החמוץ
שתים כמו שאמרנו ופני שהחמוץ באחר תחמת עיקרו שהיו יין - וענין
הכתוב בחילו אחר שיעיקר איסורו של יין לאו כר חמוץ בהפסדו כמו
שזכרנו למעלה בטקומו ומה שראוי שתדעו שאלה איסורי מיר
זונו שפין כולן לכוית וזלוקין על כו' - ע"כ :

שעג שלא יגלה הנמר שערד כל ימינו ויראותו שלא תער לא יעבר
על ראשו : משרשי המצוה כתבתי למוטה במצות
גדול שער מיר : מדיני המצוה מה שאמרנו ז"ל שאחד המגלה
בתער או במוקפים כעין תער או שתלט השער בידו כל זמן שקלנה
נאע קרה לוקה אכל כל זמן שהכות ומונו כדי למק ראשו - לעיקרו אינו
לוקה שאין זה כעין תער - העביר על ראשו שם שנוסיר את השער
והשיר את שער חינו שערד לו אכל מגלה והוא מגלה לוקה על כל
כו על כל שער ושער ואחרו לו אכל מגלה והוא מגלה לוקה על כל
אחת ואחת - וכן מענין המצוה מה שאמרנו במסכת שבת מיר
חופק ונפסקת אכל לא סורק כלומר שחופק שערד בידו וחופק
בכפירטו וחס נפלו שערות ונתון החטיפה והפיספוס אינו חמוש
אחר שאין כוונתו להשירו ואפשר גם כן שלא יאכל מיר ופניו זה אכל
לא סורק כוונתו לפי שהסורק משייר את השער בלא ספק - וכן לא
ימוק באדמוה ופני שמוטה השער ודאי אכל חס עשה כן אינו לוקה -
ויחד פרטיה במסכת מיר ולענין כוית מוגהת וכאזוה זמן ועונש
העובר עליה הכל כדון שחר מוצת המיר שכתבנו ומכל מקום יש לכרר
כאן שאם גלה חפילו שער אחת יתחייב וולקות עליה - וכמו
שאמרנו במיר פרק שלשה מינין אחר דכ חסדא ללוקת באחרי לעכס
בשמים כלומר שלא קיים מצות עשה דגילוח כל זמן שנסת יצור בהאשו
שתי שערות לשתור חינו סותר לאו כדכרנו בלומי אינו סותר חסדון
ימוי מורו אלא חס נגלה רוב ראשו אכל גלה מיעוטו אי' שער על
לאו דתער לא יעבור על ראשו אינו סותר חסדון הימים הקן :
וגוהג איסור זה בכל מקום ובכל זמן כדכרנו ונקבות שכל מוי שקבל
עליו מירות ואפי' בזמן הזה איסור לגלח חפילו שער אחת - ועובר
על זה נגלה חפילו שער אחת חייב מלקות :

שעד שנגטוה הנמר והוא האדם שהפריש עצמו מן היין לגדל
שער ראשו כל ימי חייו ולהשי' שנאמר גדל פרע שער
ראשו ולשון מכלפא גדל פרע מצות עשה ומכין בלא תעשה ת"ל
תער לא יעבור על ראשו :

הגה"ה

מהמחבר משנה למלך
שאין אמורים במירות מיהו דכרי
פיו כיוון כלככו כמו בשבועה -
כ"כ אף בשבועה קי"ל כינו
שבועה בשבועה וזה הטעם גבי
ידות מירות במירות חייך וכ"כ
הר"ם ריש"ף תה"ל מירות :

לשכון בתוך החומר בעל התאווה
והתחייב

והחטאים דלוי היה שכלינו לעמוד לשרת לפני בוראו ולהכיר כבודו כפי
 מצות אלהים הנצבים עליו וחיונוס מפני החיוב הזה כשתעבד לשכון בתי
 חומר ואחר שנתח עבד לזה מוכרת עכ"פ לטעות מעבודת בוראו
 לפעמים ולהתדלל בלדרי הבית אשר ידור שם כי לא יתקיים בנין הבית
 עליו ואינו יוקדשו ומכלתי שימתי החסד עליו וא"כ אחריו היות
 האדם היותו על מה שאמרנו בכל עת שיוכל שכלו לחצט בעבודת
 החומר וישם טעמו וליבנות קובו לו טוב לו וכלכס של ישוב מלאכת
 הבית לבחרי וישריכוו כי גם זה יחשב לו עון אחר שהמלך חפץ להיות
 לו דריה כחוכמה ר' יוסי בוס' תענית פ"ג שאין היחיד ראוי לסגף
 עצמו בעניית ופירש"י יהודא בשם רב טעמיה דרב יוסי טעמיה
 דכתובי ויהי האדם לנפש חיה אמרה תורה נשמה שנתתי בך החייה
 ועל זה חומר המלך החכם אל תהי' לדיק הרבה ואל תתחכם יותר למה
 תטוים וזו היא קדושת המיד ומעלתו כהנימו מלאכת החומר ויטבור
 תחיותו במה שאינו חסדן גומר אל הבית כגון מניעת שתיית היין
 וגדול השער כי בזה יכנס היצר ולא ידלוף הבית בעבורו ולא יהרסו
 נפשותי אבל תתחוקו עבודת השכל ויחורו מהלכו וכבוד הש"י
 תשכון עליו ויתקיים בליש הזה כובת הכריאה מכלי התעטעט עבודת
 שכלו אל בוראו מפני שתוף החומר שבו והראי' שענין גדול השער
 היא כמו כן מפני הכניעת היצר כמו שאמרנו ו"ל במיד ריש פ"ק אחר
 ר' שמעון הדקדוק וימי לא אכלתי אשם נור טעמא פעם אחת בא
 אדם אחד לפני ען הדמים האיתו יפס עינים וטוב רואי וקוולותיו
 קדורות לו תלתלים אחרתי לו מה ראית להשחית שערך זה אמר
 לי רועה הייתי לאבא בעירי והלכתי לזוללות מים עין המעיין
 ונתכחלתי בכוחה שליופחו יצרי עלי וכקס לסרדני מן כעולם
 אחרתי לו רשע למה אשם מתגאה כעולם שאינו שלך בני שהיה
 עתיד להיות רעם ותולענה הפכוה שאגלנתך לשמים מיד עשהו
 ונשקתיו על ראשו ואמרתי לו בני כמותך ירכבו דורי נזירות עליך
 הכתוב אומר איש כי פליח לנדור נדר לשזור לה' ועל כן כדי
 להכניע היצר כנגטוה לגלח כל שערו במלואת ימי נאורו ולא ארשה
 לתקן אותם וליטול מהם קצת כדי שלא ישוב יצרו עליו כאשר כתחילה
 אבל כתחייב לגלחם מכל כי אין ספק שהשער הגדול ביותר אי הגלות
 הגמור יפסיד תאר בני אדם - ואל תתפני בטעם זה שכתבתי ממה
 שאמרנו ו"ל יבוא כפרה על עצמו על שזיער עצמו מן היין כי גם זה
 יתכן על טעמו כי אחר שאמרתי שאין רשות כתונה לאדם להשחית
 ביתו ולקלקל דבר בבנין אשר בנס הכונה הראשון ראו לו להביא כפרה
 על נפשו כי אולי נטה עון הגדר המחוייב עליו שענין גופו וכשמותו כי
 שמו טבעו וכנינו כגון על צד שהנזירות עיניו יותר מנדאי על כפשו וכל
 דרכי הש"י ישרים ולדיקים ילכו בם והרמב"ם ז"ל כתב בפירושו על
 דרך הפשט בטעם החטאת שכתב הנזיר לכפרה כי פענין הוא שרדך
 כפרה כשוכו להטמא כתאות העולם דמכיון שהיתה עליו רוח הש"י
 והתחיל להיות נזיר להש"י ראוי היה לעמוד כן כל ימיו ושבעים פעם
 יש לתורה - בודני המונה מה שאמרנו ו"ל שאם נתגלת הנזיר בין
 בזון בין כגנה ואפילו באונס הרי זה קותר מנימו ומתחיל למנות
 שלשים יום דקיימא לן סתם נזירות ל' יום כדי שיהיה לו פרע וכו' א'
 כשנתגלת כרוכ ראשו בין בתער בין במין תער ולא נשאר כדי לכוף
 ראשו לעיקרו אבל גלח מיעוט שער ראשו אינו קותר מנימו ומפני
 כן וכמו כן אינו קותר מנימו מפני שתיית היין ואפילו שתי מעט ומפני
 רבים אבל קותר הוא מנימו מפני הטומאה כמו שמפורש בכתוב
 ומה שאמרנו ו"ל גם כן כענין נזירות דכל כניו נזירות כנזירות פלוגר
 מי שהיה עליו או מקומות שהכל עלגין ודרקן לומר במקום נזיר

נזיר או נזירה או עשית ואמר אחד מלשונות אלו על עצמו כגון שאמר
 אהא נזיר או נזירה או פית הדירה נזיר שאין אומרים כנזירות שהיו
 דברי פז הביון כלככו כמו בשמעה אלא מכוין שכלכו להנזיר ואמר
 דברים שיש להכין בהם שהיא נזיר אי"ש שהן מלות שאין ענין הנזירות
 כגון מתוקן יפה הרי זה נזיר - וכן מה שאמר שידות נזירות
 כנזירות ועם כן היות כיון שאמר אהא נזירה נזיר עובר לפטור הדירה
 נזיר - וכן האומר הריני נזיר מן החרזים כלכד או מן התגלחת או מן
 העומאה כלכד הרי זה נזיר גמור והאומר הריני נזיר על זנות שאשתה
 יין או אטעף למתים או אגלח הרי זה נזיר ואסור בכלום מפני שהתנה
 עליו שכתב בתורה ויתנאו בטל - וכשאלים על הנזירות כדרך שמשלים
 על שאר הנדרים וזכאי מודיר בנוקטן עד ו"ג שנה ויום אחד כנזיר
 אבל לא האם ודברה קטלה - והנזיר אין להם נזירות אבל יש
 נזירות בעבדים ובעבדים - והבעל והאב עתה לאשה נדר נזירות יין
 כמו שאר נדרים - וכן האדון אם ירצה בופה לעבד לשמות יין
 ולהטמא (ה' נזירות פ"ח) : וזוהגה ממה זו שמים בגדול
 השער כל מי שמדר כנזיר ככל מקום ותכל זמן נזירות ונקבות שאי"פ
 שלמדנו ו"ל שהנזירות מהגת בארץ ישראל כלומר שחייב כל אדם
 להיות מהג נזירותו בארץ ישראל במניין הימי' מדר ושאיין עולין לו
 הימים לימי נדר מרו אלא שם - במנה לארץ גם כן כל דקדוקי נזירות
 עליו לפיכך מי שמדר כנזיר כגון הזה הרי זה נזיר לעולם לפי שכתבנו
 בעובותינו אין לנו בית המקדש כדי שיביא קרבנותיו במלאת ימי נדרו
 עוד אמרו ו"ל שמיפן אותו איש שבו כא' לכופו לעלות בארץ ולגנו
 נזירותו שם עד שיעות או עד שיכנה בית המקדש וישלים קרבנותיו -
שעה שלא יכנס הנזיר לאהל המת שנאמר על נפש בות לא
 יבא - בשרשי הרחק הטומאה ממקום הקדש
 כתבתי בסדר זה במנה ראונה מה שידעתי והוא הדיון והוא הטעם
 להרחיק האיש הקדוש ממה - ובטעם טומאת גוף האדם המת
 כתבתי גם כן מה שהשגתי בסדר אומר אל הכהנים במנה רס"ד :
 בודני המונה מה שאמרנו ו"ל שאין הנזיר חייב משום ביאה באהל
 המת עד שיכנס שם כולו ואי"פ שמעית שיכנס שם חוטמו או אצבעות
 רגליו כטמא מכל מקום אין בקרחת ביאה עד שיכנס כולו ולפיכך מיר
 שנכנס לבית שהמת בתוכה כשידה תיכה ומוגל וכא' חזירו ופרע ג'
 התיכה מעליו מדעתו לוקה שמים - אית משום לאין באו ואחת משום
 לא ישמח שהרי עכשיו טומאה וביאה באין כאחת - וכזיר שכתב באהל
 המת או בבית הקברו' כגנה ואחר שזכר לו שיה' לשם כדי השתחויה
 במקדש חייב מלקות יותר פרטי' מבוארי' במסכת נזיר (ועס פ"א) -
 וזוהג' איסור זה בכל זמן בנדרים ונקבות ועובר עליו
 וכטמא כלדך שאמרנו חייב מלקות :

שען שלא ישמח הנזיר בעת שאמר לאביו ולאביו וגו' לא
 יטמא וגו' אי"פ שכבר כתבתי במנה ראונה על
 שכסדר זה טעם בהרחקת הטומאה מן הקדש עוד אגיד העולה על
 דוחי בטעם החומר הגדול שדמיר שזכרה שלא ישמח גם לאביו
 ולאמו ולא"ל שאר קרובים והרי הכהן הדיוט שגם הוא קדוש מטמא
 בהן והענין הוא לפי הדומה כי קדושת הכהן תלה עליו ממילא לא
 הסכים הוא עליה ומדעתו לא נהיתה כי אם גלירה ומכטן בתקדש
 כח שכטו שכלו קדש והנהגתו עם קרוביו ככל שאר בני העולם כי
 אין חילוק בין האיש הכהן לשאר העם וזלתי כי לעתים יעבוד בית
 אלהיו ואזנס לעתים גם כן ישגן בהיכליו ויגל עם אוהביו ולשמחה
 ולנשתה יקרא ריעת וקרוביו על כן יחס לכבו עליהם ותס הם עליו
 ומפני

לוקה
 חייב
 נזיר
 חינוך
 ענין
 כמו
 נזיר
 עבר
 זנות
 גלח
 אלה
 אינו
 שער
 תדור
 ל כל
 כל
 כזיר
 חזק
 ומה
 אכל
 ק לא
 ה -
 גוש
 ככר
 כמות
 נכס
 אש
 שכן
 על
 :
 קכל
 נזיר
 גדל
 יצר
 ת"ל
 :
 -
 כי
 ריה
 אהד'
 יותו
 ויתו
 ז כל
 שטי
 לולי
 לניו
 אות

ספר החינוך מן ספר במדבר פרשת נשא

ומכני זה הורשה להטמא להם כי כל דרכי התורה נועם וכל נתיבותיה שלום. אכן האיש הנזכר לה' כלימו כדר נזרו קדוש הוא לה' וכמו שהעיד עליו הכתוב כי נזר אלהיו על ראשו לא יטמא תאוות העולם ולא ימלא בבית משתאות וכסעודת זריעים כי הפרשתו מן היין מוכחת עליו שנתן לבו להבין ולהתענות לפניו ולתקן דרכי נפשו ולהניח תענוגי הגוף החשוך ואחרי שמוכל לבו וכל מחשבותיו אחרי נפשו היקרה ולרכי עצמו וכשרו נטש והתפלג בהקרכת רעיו וואוהביו עוד וולתי למצוה אין ספק כי בהתעלות הנפש יקל מאד בעיניה הנאת הגוף וכל עניינו כל שכן שלא תפנה אחר חכרת הגופים אחרים ואם קרובים המה או רחוקים ולא תנואל תענוג בכל דבר מהדברים וולתי בעבודה הקדושה אשר נתקשרה בה ועיניה אליה תמיד ועל כן לרוב קדושתו ומעלתו ופרישותו מחשבותיו תמנענו התורה מהטמא להם וכענין הכהן הגדול כי מיהותו מעולה מאד בעיניו וכפרש מחכרת האוהבים ואין כל עסקיו ומחשבותיו וולתי בעבודת אלהיו יתברך תמנענו התורה גם כן מוטמא להם דהיינו לאחד מכל קרוביו. וטעם הנאמר עליו בכבודו בהרחקת הטומאה לאחר גס כן על הנזיר וולתי שכהן הזכיר שכן מפני שהוא נשוא בו. וכנזיר לא הזכיר שכן. שכהן נאמר כי נזר שכן משחת אלהיו עליו. וכנזיר נאמר כי נזר אלהיו על ראשו. וחולית חשבו להשיב עליו כי הנזיר לזמן כהשלים זמנו ישוב לימינו ולעומיו וירדוף תאוותיו ואם כן למה יהיה חמור יותר מכהן הדיוט. התשובה כי האדם אחרי היותו להשיב פעם אחת תקוה יש בו לקדש עצמו ולהוסיף יום טוב בטובו ומן השמים מסכימין על ידו וכענין שאמרו ל' כל ליתר מסייעין אותו. ואחר שהזכיר את יום אחד יסתייע וישלים כל ימיו בטוהרה: מדיני המצוה מה שאמרו ל' שש טומאות מת שאם טמא הנזיר בה מנלח וסותר הימים הקדומים ומתחיל למנות ימי נזירותו אחר כן יום טומאת נשן שאין מנלח בעבודה ולא סותר הימים הקדומים ואע"פ שהיא טומאת שבעה לפי שלא נאמר בו וכי יטמא לנפש אלא וכי ימות מת עליו דמשמע עד שיטמא בטומאת שכן בעצמו של מת. ולא הוה טומאת שבהן ננלח עליהן על הנפל ואפילו לא נתקשרו איבריו בגדין ועל כות מן הנות. ועל כות נלל. ועל עצמות שהן רוב מנין העצמות אע"פ שאין בהם רובע הקב ועל עצמות שהן בנייתו של מת ואע"פ שאין בהן רובע הקב. ועל חלקי העצמות אע"פ שאין בהן לא רוב בנייתו ולא רוב חנייתו. וכלבד שכל העצמות יהיו נושלות מת אחד ולא נושני נתיים ועל שדרה הכאה מן המת ועל הגולגולת של מת אחד ועל אבר מן המת ועל אבר מן החי מאדם שיש עליהם כשר שראוי ליעלות בו חרוכה כחי. ועל חצי לוג דם שבה מנות אחד ועל מלח חכמי רקב המת ואי זהו נלל זה בשר המת שנימות ונעשה לחי שרוחה ואין רקב המת מטמא עד שיקבר ערום בארון של שיש והיה כולו שלם חסר מנונו אבר אחד או שנקבר בכסותו או בארון של עצמות או של מתכת אין לו רקב. ולא אמרו רקב אלא למת כלבד להוציא הרגו שברי חסר דמו. קברו שני מתים כאחד או שגזזו שיערו או פטרנו וקברו עצמו או אשה עוברת שמתה ונקברה ועברה כמיעיה אין הרקב שלהן מטמא. וכן אם טחן המת עד שבעשה רקב אינו מטמא עד שירקב מאליו. וכן אם טמא כרובע העצמות הבאים תשדרה או מנללת כהלם הרי זה ספק טמא. כל אלו שנים עשר טומאות שנינו אס נביע נזיר כאחת מהן או אם כשאה או האהיל הנזיר עליה או האהילה הטומאה על הנזיר אם היה

הנזיר ואחת טומאות אלו בהלם הרי זה מנלח תנלחת טומאה ומכיא קרבן טומאה וסותר את הכל מן הרקב שאינו מטמא כנוגע שאין חשך שיגע ככולו שהרי חינו גוף אחד אכל אס כשאו או נטמא כאלו מנלח. וכן נזיר שנגע בעצם המת אפילו בנגע כשיגורה או כשאו הרי זה מנלח עליו ומכיא קרבן טומאה וסותר את הקודמין ואין עצם אחד מטמא אהלו. אבל אם נטמא בגוף ארץ העמים או במדה שכתש קבר בתוכה שאין מטמאין בנגע וכוונתו או שחיהלו עליו ועל אחת נון השנים עשרה טומאות הנזכרות ושריגים היוצאים מן האילנות או הפרעות היוצאות מן הגדר או מטה או גמל וכיוצא בו ונטמא בהלן או ברום העצמות שאין בהן לא רוב חנין ולא רוב בנין. או שנטמא ברביעית דם ואע"פ שהוא מטמא בנגע וכחשא וכלה או שנטמא בגולל או בדופק שהן מטמאין בנגע וכוונתו או שנטמא בכשר מן החי או בכשר מן המת שאין עליהם כשר כראוי לפי הענין שזכרנו הרי זה אינו סותר אנו"פ שכל אלו הן טמא טומאת שבעה ומה שכליו וכשביעי אינו מנלח תנלחת טומאה ולא מכיא קרבנות ולא סותר את הקודמין אבל כל ימי הטומאה אין עולין לו לזמניו נזירותו. וכן מענין המצוה מה שאמרו שהטמא הנזיר אם היה הנזיר מויד לוקה וזה שטמא עובר ממש ולפני עור וגו'. ואם הנזיר שנגעה טמא מויד אין אחד מהם לוקה. ולמה אינו לוקה המטמא הנזיר לפי שאמר הנזיר וטמא ראש נזרו כלומר שאין חייבו החלקות אלא בו כשהוא טמא בדעתו. ויתב פירוש במסכת נזיר (וסת). ונהוג איסור זה בכל מקום ובכל זמן בזכרים ונקבות ונזכר עליו וטמא עצמו כמזיד כדריך שביארנו לוקה. וכתב הר"ם ב"מ כ"ל שהנזיר שטמא עצמו כמזיד יתחייב ד' חלקות. ממש לא יטמא. ומשום לא יתל דברו. ומשום לא תאחר לשלמו. ומשום לא יבוא. אם היתה ביאה וטומאה באים כאחת:

שיען שינלח הנזיר שיערו ויכיא קרבנות כשילם נזירותו וכן כשיטמא שאלו וביום מולאת ימי נזרו וגו' וכן וכי ימות מת עליו וגו' ואמרו בספרא שלמה מנלחין ותנלחתן מזה הנזיר והמזרע והמים והאדם שלשה לא יזיק שום לכל הדברים שגולגולת הלויים היה לזעה הנזכר ואינה מוגנת לדורות וגולגולת מזרע וכוזר מזה וגולגולת לדורות וכתב הר"ם ב"מ כ"ל מזה אחת לפי שענין גלות טומאה וגלות טהרה אין ראוי לזנותן כ"א מזה אחת לפי שענין גלות הטומאה אינה מוגנת בפני עצמה כלל אלא דין מדיני המזירות הוא שביאר הכתוב שאם נטמא הנזיר בימי המזירות מנלח ויכיא קרבן ואי יסוקינגדל פריע בקדושה כשתחלה ענין כל ימי המזירות שאסר על כשפשו כמות שיש לזויריג גם כן שתי תנלחות והן מזה אחת ואחר שאין זה עיקר המצוה לא דין מדיניו אין ראוי למנותו למנוה בפני עצמה וכמו שביאר הר"ם ל' בספר המצוות שלו בעיקר השביעי ובסדר זאת תהיה מצות קע"ד כתבתי גם כן בשם הר"ם ל' ממה היא הס' במנותינו תנלח נזיר וקרבנותיו מזה אחת ותנלחת מזרע וקרבנותיו שתי מצוות ושם תראנו מוכיאר אם תרצה ללמוד: משרשי מזהו של גילוח כל השיער מולאת ימי המזירות והבאת הקרבנות כתבתי בכלל שרש מזה הקודמות מה שידעתי: מדיני המצוה מה שאמרו ז"ל היכן ונלח שיערו בעזרת נשים ולשכת כדרות הית' אם בקרן ירושית מזרחית ושם נחבלי' שלמים ומשליכים שערם לאש ואם גלח כמדוי' יאל וכלל מוקום שמנלח תחת הרוד משלך שער ואינו

ואינו מוגבל עד שיהא פתח העזרה פתוח שנאמר פתח אהל מועד ואין פתח הכתוב שיגלה כנגד הפתח שבין מקדשיה כזה וכן מזה שאמרנו ל'למנוה זו כזר מנוורט אינו צריך להעביר תער ואע"פ שאין לו שער וכן אם אין לו כפים הרי זה וקריים קרבנותיו ושמה יין אח"כ וזמנו ואפילו יש לו שער וזכיון שהביא קרבנותיו ואע"פ שלא גלח אין התגלחת מועבדת ושמה ומוטתא לערב דמשכורק עליו אחד מן הדמים וקרבנותיו הותר אע"פ שלא נתן על כפיו ולא הניף שכל הדברים האלה למנוה ולא לעבוכ ואע"פ שאין התגלחת מועבדת מזה לגלוח אפילו לאחר זמן מרובה וזר שגלח בלא תער או שגלח בתער ושייר שתי שערות לא עשה ולא כלום ולא קיים וזנות גלוח בין נזיר טהור בין נזיר טמא - גלח על השלמים ונזנח פסול תגלחתו פסולה וזמנו לא עלו לו גלח על ג' הכהמו' שהיא מקריים ונזנח אחת מן כשרה תגלחתו כשרה ויביא שאר כובתים ויקרבו כהלכתן שלש בהמות אלו שאמרנו הן כבש לעולה וכבשה לחטאת ואילן לשלמים ומביא עם האילן ששה עשרונות ושני שליטת עשרון סלם ואופה מזה עשרים חלות ויתר פרטים כמסקת נזיר (ספ"ז):

וגוהגת כומן הבית בזכרים ונקבות ועובר על זה ולא גלח או שגלח בלא תער או שגלח ושייר שתי שערות בטל עשה אבל שייר אחת לבדה אין המנוה ונתבטל כשכיל שצרה אחד ואפילו גלח ושייר שתי שערות ואח"כ כשצרה אחת מהן מועלמה אם גלח האחרת אע"פ ששער אין כאן שהרי שצרה אחת אינה חשובה שער כמו שאמרנו מלות גילוח יש כאן לפי שכבר גלח כל ראשונות מן השמים ונפילת האמת אינה כלום ששצרה אחת אינה חשובה לכלום וכשגלח האחרת הרי השלים גלוחו לגמרי וקיים מלות גילוח ואף על פי שהתגלחת אינה מועבדת משמות היין ומהטעם כמו שאמרנו בהלכת הקרבנות מועבדת הכל ואם לא הביאן בטל עשה זה והוא אסור לשנות יין ולהטמא עד שיביאם ואע"פ שגלח לא נשלמה המנוה עד שהביא הקרבנות:

שיצא שנלטו הכהנים שיבדו ישראל בכל יום שנאמר בה חברבו את בני ישראל אמרו להם: משרשי המנוה שחפץ השי' בטובו הגדול לכרך עמו על ידי המשחתים החונים עמיד בבית ה' וכל מחשבתם דקה בעבודתו ונפסס קצורה ביראתו כל היום ובזכותם תחול הברכה עליהם ויתברכו כל מעשיהם ויהיו נעים עליהם ואל תתמה לאמור ולו חפץ השי' בברכתם יצו אתם את הברכה ואין צורך בברכת הכהנים כי כבר הקדמות לך שעמים רבות כי בכח הכשר מועשינו תחול הברכה עלינו כי ידוע כי פתוחה לכל שואל בהיותו מוסר ומוכן לקבלת הטוב ועל כן ביחוד בנו מכל העמים ורצה שזכה בטובו הזדירו וזינו להכין מעשינו ולהשיר גופינו במצותיו להיותנו ראויים אל הטוב גם לנו בטובו הגדול לבקש ממנו הברכה ושנאל אותה על ידי עוזרתים הטהורים כי כל זה יהיה זכות לנפשנו ונתן כך טובה בטובו - כודיני המנוה מזה שאמרנו ו'ל שאין הכהנים נושאים כפיהם אל בעשרה והכהנים מן המניין וכ"ל היה נשיאות כפיהם בשעה שיניצ' שליח ליבור לעבודה כלומר כשירצה להתחיל בברכת רצה כל הכהנים העומדים בבית הכנסת יולין לדוכן ופניהם למול ההיכל ואחוריהם כלפי העם ואצבעותיהם כפופות על כפיהם עד שיסלים שליח ליבור ברכת הדולה - ואחר כך מחזירין פניהם כלפי העם ומוטתין אצבעותיהם ויגביהו ידיהם כנגד כפיהם ויתחילין ירכך ה' ושליח ליבור ויקרא אח"כ מלה כמלה שאמר אמור להם והם עונים אחריו בקול מלא וכששלימים מסוק ראשון כל העם עונים אמן - וכן בפסוק

שני ושלישי - וכששלימוהו פסוקים מתחיל שליח לומר כשים שלום וכו' והכהנים מחזירין פניהם כלפי הקודש וכופין אצבעותיהם ועומדין עם בדוכן עד שיגמור ברכת שים שלום ומחזירין למקומן ומתנגבו היום שהכהנים אינם עולים לדוכן אלא עומדים לפני הארון ועושין כקדר שכתבנו וקודם שיחזירו פניהם לכרך העם מוכרין ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו וזמנו בקדושתו של אהרן וזמנו לכרך את עמו ישראל באהבה - וכל פונות שיהיו פונים כגון חזרת פניהם לזכור או להיכל יהיו לעולם דרך ימין וששה דברים מועלין מן הכהנים כשיאות כפים הלשון והמזמזם והעבירה וטומאת הידים והשנים והיין וכיאור דברים אלה עם יתר פרטי המנוה הכל מכוון כפרק אחרון דמנוה ותענית ובשביעי ממסקת סוטה (א"ח סימן קכ"ח) - וגוהגת מנוה זו בכל מקום ובכל זמן בכהנים כי עליהם מנוה זו לכרך את ישראל ובשטרות ובמזמזם וכעילה מייבם לפרנס אבל במנוה של כל יום אין עם נשיאות כפים מפני שבמנוה כבר נעבדו כל אדם ויש עם חשש יין - וזכור אסור בשאיפת כפים אפילו במנוחת תענית גזרו ל'ל לנו מנוה של כל יום וכדפסק רב נתמן כפרק סתרא דתענית אבל אמרו עם אלא האידנא מואי טעמא פרסי ידיהו כהני כעמדתא דתעניתא הואיל וסמוך לשקיעת התמה מלכו לה כתפלת כעילה דמיוא:

שיצא שנלטו הכהנים שיפלו הארון על הכסף כשמוליכין אותו ישראל ממוקום למקום שנאמר כי עבודת הקדש עליהם בביתך ישאו - וכתב הרמב"ם ו'ל אע"פ שזמנו זה באה ללוים בעת ההיא היה כלומר פומדור למיעוט חספם הכהנים בימים ההם ואולם הכהנים חייבים במנוה זו והם יסאוהו כמו שהתבאר בפסוק יהושע ובספר שמואל - והרמב"ם ו'ל כתב זה שאמר הרב שנעסקה המנוה לכהנים אינו אונות חלילה לנו שנאמר שנשנה שום מנוה בתורה שיהיו נפסלין כליום מנושא הארון לעולם ויפס כירש - והלויים נשאוהו בימי דוד שנאמר ויהי בסעוד האלהים את הלויים נשאו ארון ברית ה' וכתוב וכל הלויים הנשאים את הארון וגו' - אבל באמת כי הכהנים והלויים כולם קשרים במשא הארון מן התורה שכולם נקראו הלויים וכמו שכתב והכהנים הלויים - וכן פתוח ויתקדשו הכהנים והלויים להעלות את ארון אלהי ישראל כאשר צוה משה בדבר ה' בפתפות בזוועות עליהם ואמרו בספרי ויהיו צוה ולבטי קהת לא נתן וגו' כי כולם נקראו בני קהת - ועוד כתב כי מזה שאמר הרמב"ם ו'ל בהתבאר זה בספר יהושע ושמואל לא מנח הוא הביאו' הזה אבל מנח בהפך שהרי כאשר שם ויצו את העם לאמר בראותג' את ברית ה' לאים ובספרי והלויים נשאו' אותו - אבל קהת כמו שאמרנו שכל השבט אשר למשא הארון ועוד שמוערה הוא הדבר שמסקת קוטה שאמרנו ו'ל כיצד עברו ישראל את הירדן ככל יום הלויים נשאוהו בכהנים כלומר כיום עברם את הירדן נשאוהו בכהנים לבדם כי כן כתוב - ויאמר יהושע אל הכהנים שאלו את ארון הברית כדי להעשות לכם עם עלידי הכהנים שהם קודש קדשים בשבת - ולפי הדומה מזה שאמר הרמב"ם ו'ל שנבואתה הוא ביושע מזה המקרא הוא ואיננו ביאור ככתיב כלל כמו שביארנו - וזה שנאמר בספר מלכים ויביאו את ארון ברית ה' אל מקומו אל דביר הבית אל קדש הקדשים גם זה אל יקשה עליך כי יומני שהלויים אינם נכנסים לבית קדש הקדשים הכניסוהו הכהנים לבדם - והעיקר לפי דמונה כדברי הרמב"ם ו'ל שכל השבט אשר למשא הארון וכמו שכתוב ויאמר ללויים וגו' - תנו את ארון הקדש כבית אשר בנה שלמה בן דוד ונלך ישראל אין לבם

ומביא
ע שאי
בטמא
שורה
קדמין
בעמים
האילו
נאים
ויבוא
כ רוב
כ משא
ש או
כ ראו
טוה
ומאה
ה אין
ה טמא
ה י עור
ה ה
ה כרו
ויתר
וככל
יארכו
מחיים
ומאה

ספר החינוך מן ספר במדבר פרשת בהעלותך

תשא בכתב . עוד עבדו של יטרמו ירחל עוד לישא אחרון
מוקדם למקום אבל אין הענין שאם יטרמו לשאת אותם שלא ישהו
בלוים וזה דבר ברור ונראה לכל . ומה שאמרנו ל' מומין פוסלין
בכהנים ואין שנים פוסלין בכהנים לא אמרו כן אלא בעבודת הבהמה
שאין שנים פוסלין בלוים יעבדה אבל בעבודת המושא גם בכהנים
פוסלין שנים כמו בלוים (ה' כלי מקדש פ"ב) . משרשי המצוה
לפי שכל עיקר כבודם של ישראל הוא התורה שבה נבדלו משאר
העמים ונעשו חלק הש"י על כן ראוי וצריך לשאת אותה בכתפי
האנשים הנבכדים והמקודשים שגמו ואין צורך להאריך במוכן
לתינוקות של בית רבן . כל ענין מצוה זו ומבאר בכ"ז והוא שישא
הכהנים והלוים הארון בכתף בעת ינטרכו לנושא מוקדם למקום
כגון בעת מלחמה או לשום דבר אחר ולא ישהו בעגלה על גבי
בהמה . וכבר שמו חכמים לדור טועה בדבר שהתינוקות קוראין
אותו בכשאין את הארון על העגלה . ונוהגת מצוה זו בומן שישאל
על הדמות . כי אף הריכין לשאת ארון ברית ה' עפני מלחמה
אויב אשר יצוה מלכם . אבל עכשו בעונותינו אין לנו מלך ולא ארון
לשאת בשום מקום . ומצוה זו מוטלת על שכל לוי ועל שאר ישראל
שיסכימו עליהם . וזה שהגו בגלות היום להוציא ספר תורה
לקראת מלכי האומות אין זה כתיוב מצוה זו כלל כפי ישראל
דשאים לישא אותה . ואם יודרך כבוד התורה יבארו גם היום שישהו
מכני לוי תבא עליהם ברכה :

פרשת בהעלותך

יש בה חמש מצוות . שלש מצוות עשה . ושתי לא תעשה .

שפ שיעשה פסח שני ביד באייר כל מי שלא יכול לעשות פסח
ראשון ביד כניס כגון מחמת טומאה או שהיה בדרך רחוקה
שנאמר בחדש השני בארבעה עשר יום בין הערבים יעשו
אותו . ועוד הורנו חכמים ל' דלא דוקא טומאה וריחוק בדרך לבד
אלא כל שוגג או נאנס או אפילו הויד ולא הקריב כראשון מקריב
בשני : משרשי המצוה לפי שצוית הפסח הוא אות חוק וכבוד
לכל רואי השמש בחדוש העולם כי אז בעת ההיא עשה עשמו הקב"ה
ניסים ונסלאות גדולות ושינה הטבע שהעולם לעיני עמוס רבים וראו
כל עמי הארץ כי השגתו ויכלתו בתחומים ואז בעת ההיא האמינו
הכל ויאמינו כל הבאים אחריהם לעולם באמת כי הוא כ"ה ברא
העולם יש מאין ועת שרצה והוא בעת הידוע ואש"פ שהריאת היו עין
האין הוא דבר נמנע מדרך הטבע כי כמו כן נמנע לבקיעת מצולות
יס עד עבור בתוכו עם כד בביצה וישנו למקומן . ולהחיות עם
גדול ורב ארבעים שנה מלחם היגוד מן השמים יום יום . ויתר
האותיות והטופתים עשה לנו בעת ההיא שכולן בתחדשו בהק
הטבעים וענין חידוש העולם הוא העמוד המוקד האמונתנו ובתורתנו
כי למאמיני הקדמות אין להם תורה ומלך לעולם פכא עם ישראל
וידוע דבר אין להאריך בתפורסם . על כן היה מצונו כ"ה לזכות
במצוה זו הנכבדת כל איש ישראל ואלי עכמו או כנס וריחוק מקום
מעשותה כי אם יקראו עון שנאנס פחדם הראשון ולא זכה שה עם
הקודמים יעשה אותה בתדשה שני ולפי שהוא יסוד גדול בדת הגוי עם
המוכן גם כן אף על הגר שהגיד בין פסח ראשון ושני : וכן קטן
שנגדל בין שני הפסחים שפייכים לעשות פסח שני . מדיגי המנה

מה שאמרנו ל' בפסחים פרק מי שהיה טמא מהצין ראשון לשני
טראשון חזן אסור ככל יראה וכל יוצא . והשני חזן ומלא פמו
בבית . והשני אינו מובג אלא יום אחד ואין שם יום טוב ואסור מלאכה
והראשון טעון הלל באכילתו והשני אינו טעון הלל באכילתו וזה וזה
טעונו הלבב בעשיות ושניהם נאכלין ללי על מצות ומוריס שבפירוש
נאמר בכתוב ושיניהם דומין את השבת וכשיניהם אין מותרין ולא
שוכרין עמם שבפירוש הזכיר הכתוב גם כן בלא תותירו ועלם לא
ישכרו בו . ואם תשאל בני ולמה לא ישו שניהם ככל דבר שהרי כפי'
נאמר כאן בפסח שני ככל חקת הפסח יעשו אותו . דע כי כבר
עוררו אותנו חכמים ל' בזה וביארו בפרק מי שהיה טמא שבנות
שבגופו של פסח הכתוב עדכר כגון לאוכלו על מצות ומוריס ושלא
להשחיר ממנו ושלא לשכור בו עמם וכמו שפירשו . ולמדנו לומר
כן נאשר פי' הכתוב כאן בפסח שני קצת מדיניו ואלו היה טמא לבשר
עם הראשון יאמר ככל חקת הפסח וגו' ודיו . וכן אמרו מה עמם
מיוחד שבגופו אף כלוכו' . וכן חזינו המצוה מה שאמרנו ג' שהטמא
שנדחה לפסח שני הוא מי שנטמא בטומאה חמורה המעכבת מלאכול
הפסח כגון זבין חכות כדות ויולדות ובעלי נדות וכן טמא מת
שנטמא בטומאה מן המת שהגיר מנחת עליה וכמו שפירשו בדרך
שאל אבל אם היה טמא בשאר טומאת מן המת שאין בניו מנלח
עליה . וכן אם נגע בכילה ובשרן וכיוצא בהם ואפילו ביום ארבעה
עשר הרי זה טובל ושומטין עליו אחר טבילה ולערס כשיעריב שמו
אוכל פסחו וכן ענין המצוה מה שאמרנו ל' שם בפרק מי שהיה טמא
על דרך הפלגה המקוימת שדרך רחוקה תקרא כל שהוא רחוק
מחומות ירושלים ט' מילין אבל פחות מכן אינו נקרא דרך רחוקה
ויתר פרטיה בוסכת פסחים (ה' קרבן פסח פ"ה) . ונוהגת
מצוה זו בזמן הבית בזכרים בתורת חיוב ובנקבות בתורת רשות ספק
אורונו ל' שנים שנדחו לפסח . שני עפני טומאה או מפני אחד
מזהבדים שזכרו שעיית הפסח שני לכן רשות . רצו שומטין רצו לא
שומטין . ומן הטעם הזה אין שומטין עליהן כפי' שבשת והיא העובר
עלצו והויד ובטל עשה זה ולא הקריב פס' ש כנאנס ולא יכול להקריב
פסח ראשון חייב כרת זהו דעת רבי במשנה . אבל רבי נתן ורבי
חנינא ורבי עקיבא פוטרין אותו מן הכרת מכיון שלא הויד כראשון
ואל' שלאם הויד ובטל הראשון ובטל גם השני בין בזמן בין בשנגה
שחייב כרת לדברי הכל מכיון שהויד ולא הקריב את קרבן ה' בחוהדו .
ואת היא אחת משתי מצוות עשה שבתורה שמתחייבין עליה כרת
כמו שאמרנו בסדר באל פרעה :

שפא שכל המצויים בפסח שני שיאכל בשר הפסח עלמאות
ומוריס . שנאמר על מצות ומוריס יאכלוהו .
משרשי מצוה כל ענין הפסח כתבתי בס' באל אל פרעה ואין ספק
כי כל ענין פסח שני אינו כי אם מוסדו של ראשון ידוע הדבר .
מדיגי המצוה מה שאמרנו ל' שהמצוה צריכות שימור גדול שלא
יבואו לדי תימוך . ע' שחייבונו ל' להזהר בנס אפילו עמוק קריה
שלא יבואו עליהן מים פן יבואו לדי תימוך . ויתר רובי שריהן
בענין הלישה והאטיה בפסח ראשון וכלל הפל הוא שבעשה הן שמירה
גדולה מתימוך וכן מה שפירשו במוריס שכל עשה מר הוא בכלל
מוריס שהזכיר הכתוב וש'אדם יוצא ידי חובתו בפסח נכולן לפי
שהצויה לנו במרור זכר לומררו את חיייהם ובכל עשמו זכר
הדבר . אבל מכל מקום ביררו לנו חכמים ל' לאכול החזית כי בה
זכר פתמורר ע'ה הקלח שטעמו מר קצת וגם ישה הויד למצוה
יעתר

הכית כהנים שעליהם המצוה לתקוע בחלוצרות ובענין שכתוב בהן
 במקום המצות וכתי אהרן הכהנים יתקעו בחלוצרות וגו' . ושם
 תאמר לא היו תוקעים הם על הקרבן אלא הלויים אינו כן שהרי כתיב
 ואמרו במסכת מדות פרקו' כתבו לוויין לנסך הסגן עומד על הקרבן
 והסודרין בידו ושני כהנים עומדים על שלחן החלבים ושתי חלוצרות
 בידם תקעו והרועות תקעו הרי כתבאר שעל ידי כהנים כעשית מצוה
 זו והיא מצוה תמידית להם כלומר שכל יום היו תוקעין ולא כיום
 מועד וראש חדש בלבד אבל ראיתי לרמב"ם ז"ל שכתב בימי המועד
 כולן וכראשי מלטים היו הכהנים תוקעין בחלוצרות והלויים אומרים
 סירה נראה מדכרו שדעתו שכתב הימים אף הלויים תוקעין
 בחלוצרות . ואם עברו על זה הכהנים ולא תקעו בשעת הקרבן
 וכן אם לא תקעו בעת הנראה בטלוע עשה זה :

פרשת שלח לך

יש בהג' מצות . שהם מצות עשה . וא' מצות לא תעשה :

שפה להפריש חלה מכל עריסה וליתן אותה לכהן שנאמר
 ראשית עריסתיכם חלה תרימו תרומה . ורש"י
 ז"ל ראשית עריסתיכם כדי עיסתכם ועיסת המדבר
 ביתה עומר והעומר עשירית האיפה והאיפה שלש סאין והסאה ששית
 קבין וקב ארבעת ליגין ולוג ששה בליים נמצאת האיפה ת"ל בבנים
 והעשירית הם מ"ג בנים ואומש ביאם זהו שיעור עיסה המתווכת
 בחלה . משרשי המצוה לפי שחיות של אדם במזונות ורום
 העולם יחיו בלחם רזה הנקום לזכותו כמצוה תמידית בלחמנו
 כדי שתנוח ברכה בו על ידי המצוה ונקבל בה זכות בפשיטו ומצאת
 העיסה מזון לגוף ומזון לנפש גם למען יחיו בה משרתי השם יתברך
 העוסקים תמיד בעבודתו והם הכהנים מכלי יגיעה כלל שאילו
 בתרומת הגרן יש להם עמל להעביר התבואה בכברה ולטחון אותה
 אבל כאן יסוד חסד להם מכלי יצר של כלום . מדיני המצוה מה
 הוא משעת גלגול כלומר משיערב הקמח והמים מיד חיוב החלה תל -
 ומשעת המינין הם שחייבים בחלה החטים ושעורים וכוסמין ושכולת
 שועל ושיפון שנאמר והיה באלכלם מלחם הארץ . ואין קריו לחם
 אלא פת הנעשית מאלו וכולן מצטרפין לשיעור חלה ומי שלא הפריש
 חלה בעיסה מפריש אותה מן הלחם שנאמר באלכלם מלחם מלמד
 שהחובבם בלחם . ואפילו הלש פחות מכשיעור שהוא פטור מחלה
 אם אחר כך לש פעם אחרת והשלים השיעור וכתערב כל הפת בכלי
 אחד שיטלו תוך הכלי מרסק לחלה . ומשעתי מפי מורי ז"ל
 דדוקא כשנתן הפת מן התמור לכלי שיט בו בית קיבול דוקא : אבל
 הכית אותו כשהוליו מן התמור על גבי לוח או על גבי קרקע ובכל
 דבר שאין לו תוך אצ"ע שנתנו אחר כך בסלכבר כשער עמלה והוא
 שאמר הרודה ומתן לסל דדוקא לסל כשעצ' דדייה מן התמור ואין צריך
 לומר שהתמור אינו עושה צירוף לחלה . הסוכין שבקמח קודם שרקדו
 משלים לשיעור אבל אחר שרקדו אם חזר ועירבו אינו משלים לשיעור -
 החלה אין לה שיעור ידוע מן התורה אפילו לא הפריש מן העיסה אלא
 בשעורה פטור כל העיסה שבעריסה מדין חלה שלא כאמר בתורה אלא
 ראשית עריסתיכם קלה תריונו וכל שהוץ מרים ממנו פטור הוא ספק

אחר וכתבאר שבכ"ס מרים ג' כי שמה הדור הנקראת חסא ורמו
 ברכה בו שחם רחמנא עלינו ופדאנו מיד המזרים הקשים ומכל אלה
 יש התעוררות וזכר אל לב פני אדם בענין הכנים שנעשו לנו במזרים
 ולמיך הוקבעה ההלכה שראוי לנו לחזר אחר המזרת ופרטיה ג' כן
 במסכת פסחים (ושם) . ונהגת במונ הכית בזכרים ולא הנקבות
 כי כעו שאין שמיטת פסח שני חובה לפן אלא רשות כמו שאמרנו
 במצוה הקודמת כך חכמת מצה וערור עמו אינה חובה להן ומבואר
 ג' כ"ס במסכת פסחים . ועובר על זה ואכל פסח שני מכלי מצה
 ומרור בטל עשה זה :

שפב שלא להתיר כלום מפסח הפסח שני למותרתו שהלויים ט"ו
 באיור שנאמר לא ישאירו מומנו עד בקר . כל ענינה
 בלחוד הכא על זה כפסח ראשון הכתוב בסדר בא אל פרעה והוא שם
 לאו שני והוא מצוה ת' מזה הספר :

שפג שלא לשבור עצם מכל עצמות הפסח שנאמר ועצם ל' א'
 ישברו בו . כל ענין לאו זה מכוון בלאו הכא על זה ג' כן
 כפסח ראשון בסדר בא אל פרעה והוא שם מצוה ט"ו מזה הספר
 פראנו משם אם רזונך לרעת .

שפד לתקוע בחלוצרות במקדש בכל יום הנקרא בקריו כל קרבן
 וכמו כן בשעת הנרות שנאמר ובי תבואו מלחמה וגומר
 וכתיב אמרו ג' כן וביום שמתחכם ובמועדי ז' בראשי חרשיכם
 ותקעתם בחצוצרות על צולתיכם ועל זבחי שלמיכם וגו' .
 ואצ"פ שהסויר פכתוב ביום שמחה ומועד וראש חדש לאו דוקא דכל
 יום תוקעין במקדש בחלוצרות על הקרבן . וכן היו מבואר בראש
 השנה פרק ראובו כ"ד שאמרנו שכל חייבים בתקיעת שופר כהנים
 לויים וישראלים . ועמממח תלמודא עלה כנמרא פשיטא אי הני
 לא מחויבו ויאי בו מחויב ומהדר ליה כהנים אינטיובא ליה סד"א
 הואיל וכתבי יום תרועה וגו' והני כהני הואיל ואיתכחו בתקיעה דכל
 השנה כולה דכתיב ותקעתם בחלוצרות על עולותיכם וגו' . ומהדר
 ליה מי דמי התם חלוצרות הכא שופר . לעדנו מכל מקום דכל
 השנה טולה כלומר בכל יום ויום איכא חלוצרות במקדש . ואמרנו
 בזמנת ערכין פ' ב' אין פוסתין שעשירים ואחת תקיעה במקדש ואין
 מוספיין על ארבעים ושמונה : משרשי המצוה לפי ששפת הקרבן
 היו צריכים לכוין דעתם יפה בענייניו כמו שידוע שהוא נפסל במחשבות
 ידועות וגם כן צריך הקרבן טובה שלימה לכני אדון הכל פניינו עליו
 וגם כן בעת הנדה צריך האדם כיוון גדול בהתחכמו לפני בוראו שירחם
 עליו ויפילה ונכרתו ולכן נצטוו בתקיעת החלוצרות בעתים אלו לפי
 שהאדם מהיותו בעל חומר צריך התעוררות גדול ל הדברים כי הטבע
 מכלי נפיד יצמוד כשן ואין דבר יעוררנו כמו קולות הניגון ידוע
 הדבר וכל שכן קול החלוצרות שהוא הקול הגדול שבכל כלי ניגון .
 ועוד יש תועלת כנמצא בקול החלוצרות לפי הדומה מלבד התעוררות
 אל הכונה כי בכת הקולות יסיר האדם מלבו מחשבה שאר עסקי העולם
 ולא יתן לב באושה שעה כי אם בדבר הקרפן ומה אחריו וידוע זה לכל
 אשר חסד חזן לשמוע החלוצרות וקול שופר בכונס :

מדיני המצוה נה שאמרנו ז' במסכ' טמכות שהחלוצרות היתה בזה
 מן העשת של כסף כמו שבא בכתוב ונמשך מיני מתכות
 עסולה . ומה שאמרנו ז' שאין פוסתין לעולם במקדש משני חלוצרות
 ולא מוספים על מאה ועשרים ויתר פרטיה טפוארים כסיפרי ופוסכת
 ראש השנה . וגם כן פוסכת תענית ביארנו שאנו מנווים בתקיעת
 החלוצרות בעת הנדה (ה' תענית פ"א . ונהגת ענוהו ופני

שפג

ספר החינוך מן ספר במדבר פרשת שלח לך

אכל חמרים חייבנו להפריש וכן העיסה חלק אחד מפירות וארבעה
ומינו הדבר כמה שאמר הכתוב כחומר או תתנו לה' כלומר תן לכהן
ותנה ראויה ושיעורו הם שהיא כן - והנחתום שהוא עושה עיסתו
למזון בשוק והיא מרוכזת ונס' נרין להריות לא חייבוהו לתת אלא
אחד מארבעים ושמה - וכין שהרבה בעל הבית כעיסה וכין
שמיעט נחתום דים כמו שאמרנו למעלה - עיסה שכלושה בשתי
קלות העירוסה ויין באחד מן החלקים שיעור חלה אינה מתחייבת
בחלה אלא אם כן נשבו זה את זה והיה מלא אחד - עיסה שכלושה
בין חמרים בין בכל שאר משקים וכין שאפאה בתנור או בקרקע או
במחבת ויורחשת בין שהדבוק הפת תחילה בהן ולכסוף הרתיח
כלומר שהדבוק האש תחתיה או הרתיח ולכסוף הדבוק בכל עינים
אלו יש חיוב חלה שכל עינים אלו לחם קרח שאין הלכה כמות דחומר
אין לחם אלא באיניו בתנור לבד - אכל העושה עיסה ליבשה בחמה
או לכשלה בקדירה אין בה חיוב חלה - ועיסת ארטוגא כלומר
משותפת בין ישראל וגוי חייבת בחלה אם יש בחלק ישראל שיעור
חלה - עיסה הנעשית בשביל בהמות עטורה מן החלה - ואם
בשביל בהמות ואדם חייבת בחלה - עיסה מתוקתת כלי' שהורמה מונה
חלה ומתערבה בה עיסה אחרת שלא הורמה ממה חלה כי נדעושה
מכאן עיסה אחרת וסומכה עליה ונטול חלה על הכל ואם אין לו
עיסה אחרת נטול ממה חלה בלא ברכה לפי הדומה לפי שנעשית כולה
שכל ואפי' מעט ממה טובלת כמה עיסה מתוקתת שהטבל אסור בכל
שהוא כמ"ש בסדר חמור אל הכהנים מזה רפ"ד - ויתר פריטיה
מכאריים בנסכת חלה וכן במסכת ערלה (ה' בכורים פ"ה) -
ונוהגת בכורים ונקובות בא"י כלבד מודאורייתא שנאמר שאלכס
מלחם הארץ - ודוקא כוונן טבל ישראל עם כלומר רובם שנאמר
בבואכם - ובא הפירוש על זה כתיבת כולכם ולא כתיבת
מקובותכם - ומדברי סופרים להפריש חלה בחוזה לארץ כדי שלא
תשתכח תורת חלה מישראל ונפטי שאין חיוב בה אלא שלא תשתכח
מישראל כהגו להקל בה בענין שאין מפרישין מעיסה גדולה אלא כית
ונשליכין אותה באש ואינה כאכלת לשום כהן קטן או גדול -
ושמעי' שיש מקומות שהגו להפריש חלה גדולה כשיעור שנתנו
לנו חמרים ונותנין אותה לכהן קטן שאין טומאה יולאה עליו מנופו או
לכנת קטנה שעדיין לא ראתה ואפילו לכהן גדול שטבל לקריו או
לזיבתו כותנין אותה ואף על פי שהוא טמא מת כהגו להאכילה לו
באותן מקומות - ועוד נראה שיש להקל בה עוד בחלת חוזה לארץ
שאדם יכול לנטלה לבת חלה ברוב כמו שגא' בנסכת יבמות ובמקומות
אחרים מהגורא ואין בכל האיסורין שכתורה כן לפי ידיעתי וולתי
בעיני שנסרו מן הדקל ביום טוב לתוך התנור שמתליין אותן גם כן
לבת חלה וכדאמרינן כיום טוב אדם מרבה עליהם עינים ומתירין
ואמרו בטעם הדבר נמשך דמיקלא קלי איסורייהו כלומר שהוא דבר
שכלה באש ולכן הקלו בדבר - והר"מ במ"ג ל' כתב בספר זרעים
הלכות תרומה ובכורים פרק ה' ובזמן הזה שאין עם עיסה טהורה
מפני טומאת מית מפרישין חלה אחת בכל ארץ ישראל א' מארבעים
ושמה ושורף אותה מפני שהיא טמאה ויש לה עם עיקר מן התורה
ומכאן עד חמה מפרישין חלה שנייה לכהן לאכילה ואין לה שיעור כמו
שהיה הדבר מקדם - חלת חוזה לארץ אף על פי שהיא טמאה
הואיל ועיקר חיובה מדברי' אינה אסורה באכילה אלא על כהן
שטומאה יולאה עליו מנופו וכן בעלי קריין וזבים וזבות ויולדות
מזרועים אכל שאר הטמאים בנגע הטומאות אפילו טמאי מת

נותרין לאוכלה למיכן אם היה שם כהן קטן בחוזה לארץ בין בפריה
בין בשאר הארצות דנה להפריש חלה אחת מפריש אחד מארבעים
ושמה והיא כאכלת לקטן שעדיין לא ראה קריו והקטנה שלא ראתה
כה - ואין נרין להפריש שנייה לאש - וכן אם היה שם כהן
גדול שטבל משכבת זרע או מזהבתי אע"פ שלא הפריש שמושה' ע'
שהוא טמא מת הריוה מותר לאכול החלה הראשונה ואינו נרין
להפרישו שניה בחוזה לארץ - ע"כ :

שפור להטיל צינית כנגד שנתקה בו שנאמר ועשו להם צינית
וגו' - וזה החיוב הוא כשיהיה לנגד ד' כנפים או יותר
דכתיב על ארבע כנפות כמותן - ויש בכלל חנוש או יותר ארבע ויהיה
שיעורו גדול כדי שיוכל להתקבט בו ראשו ורוב גופו לקטן המתהלך
בשוק לבדו מבלי שומר - ולפי הדומה שזמן זה הוא כבר שית או כבר
שבע ושיהיה הטלית מצמר או מפשתים זה הכנגד שאנו חייבים להטיל
בה צינית כשנתקה בו - הוה חסר דבר אחד מכל אלו כגון שיש לו
פחות מוד' כנפים או שיעור גדלו פחות מזה שאמרנו או שהוא משאר
המזין או אי-נכנס או מנוזה של עינים כל אלו פטורין מן הצינית מן
התורה שאין נקרא כנגד קטם אלא כנגד של צמר רחלים וכבשים או
כנגד פשתים וכן לענין זרעת הכנגד כמו שכתבתי במקומו -
שורש המנוזה נגלה בכתוב שהוא למען נזכר כל מצות הש"י תמיד
ואין דבר בעולם יותר טוב לזכרון כמו נושא חיים הדוני
קבוצ כסופות אשר יכסה בה תמיד ועיניו ולבו עליו כל היום וזהו
שנאמר בו ככתוב וזכרתם את כל מצות ה' - ואמרו ו"ל לימלת
צינית תרמונו לתר"י מצות עם צירוף שמה חוטין שכצינית וחומה
קשרים שכו - ועוד אומר לי לבי שיש בורמנו וזכרון שגופו של אדם
וכפשו הכל להשם פ"ה כי הלכנו רמנו לגוף שהוא מן הארץ שנכרא מן
השגב שהוא לכן כדאשכחן עפרקי ר' אליעזר הארץ מייכן נבראת
משגב שתחת כסא הכבוד - ומוטין רמז אל הגוף כענין אחרים כי
תחלת בריית הגוף הוא כעין חוטין - וכמו שאמרנו ו"ל פרק המפלות
אשר רב עמדם תנא שניירכותיו כשני חוטין של זהורית - שני
זרועותיו כשני חוטין של זהורית - ותתכלת אשר עינו כעין הרקיע
ירמזו לכפש שהוא מן העליונים ולזה רמזו באחרים מה כשתנה התכלת
מוכל מיני אכסונין מפני שהתכלת דומה לים והים דומה לרקיע והרקיע
דומה לכסא הכבוד שנ' ויראו את אלהי ישראל וגו' - ואומר במראה
אכן ספיר דמות כסא ומת כסא הכבוד מקום שנפשות הנדיקים
גנוזות שם - ונפטי כן אמרו שכרכין חוט התכלת על הלכך שהנפש
היא העליונית והגוף תחתון ואמרו שעושין מנונו ז' כריכות או י"ג
לרמז הרקיעים והחורים שביניהם - וכמו שאמרנו תנא הפותח לא
יפחת חשבע כנגד ז' רקיעים ולא יוסיף על י"ג כנגד ז' רקיעים וששה
אורים בביהם : מדיני המנוזה מה שאמרנו ו"ל שהכסות של חמש
כנפים או שש או יותר אין מוטלין בו צינית אלא בארבע כנפים מנונו
המרוחקות - ומה שאמרנו שד' ציניות מעכבות זו את זו שארבעתן
מנוה אחת - ומה שאמרנו שהתכלת אינו מעכב את הלכך והלכך אינו
מעכב את התכלת אין הענין לומר שהן ב' מנוזת שהכל מנוה אחת היא
אלא לומר שאין מעכבות זו את זה כגון אנו היום שאין אנו מוציאים
תכלת שלא נמנע מפני זה מהטיל חוטין לבנים מכלי תכלת בטלית
ונכרך עליהם כאילו הוא בשלמותו עם התכלת וכן בזמן שהתכלת
נמוח מ' שלא היו לו חוטין לבנים יכול להטיל תכלת כסדיו ומות עטף
בו ומכרך עליה - ונבע התכלת הוה שנלמנו בו דומה לעין הרקיע

פטרור והוא נעשה בדם דג אחד שנקרא חלון שעונו דומה לעין הם
 זכים המלך הוא חזר ומוכיח בו פתיל של צמר זה ימים רבים לישראל
 לא שמענו מי שזכה לתכלת בשליתו וכוונת נביעה לטעם וזאתו
 והחוטם ללכנים ג' צ' צריכין טיהר לטעם המלח ואין טעם חותן וצמר
 הנכחו בקוליס כשהלחן רוכס ולא מן הנימן כהתלשין מן הכחמה
 ולא מ' ציורי שתי שפארט משייר בסוף הכנגד ואין עושין ענף הקנהגזול
 ולא משל ציר הכדחת ולא חשל קדשים ואם עשה פסול - נזנית טעוה
 אותם תכ' וס' פסולה - שמתוך דבר אל בני ישראל ועשו - אבל עשה
 ישראל כלא כוננה כדועבד כצירה - ומצטעו ענדולים שהעשייה אינה
 כשירה ככשים - וכיני עושין הניזית מעבירין חרבה חוטין ככנף
 הכנגד שהן שמנה ראשי חוטין כשהן תלוין ככנף ואין תולה חותן
 פשוך מיוס לפשת הכנגד ולא רחוק אלף סמוך כשיעור גדול ירחשו
 עד הפרק הראשון כדאמר ר' יעקב חמר ר' יוחנן כגמרא ונריך להרחיק
 כמלא קשר גדול ועושה אחד נוטה גדול כדי שיכרוך בו האחרים
 וקושרת חנושה מקושרת קשר כמלובין קשר קשר עושה ג' חוליות
 וכחוליות הקשרת חתרון ועוקר' חוליות שנוצחו בין כולס' ג'
 חוליות - ועושה החוטין ארובים כבדי פיספוקן פיהיה בהם ב'
 תלקיס ענף כלומר בלא קשרים וחוליות מלבד הקשרים והחוליות
 זהו עיקר חנושו לבת חלה אבל דרעבד אפילו בחוליה אחת יכא -
 וכן כדועבד אם נתמעטו חוטיו הניזית אפילו לא נשאר בהן חלה כדי
 עביה כשר אבל כפסוק אפילו חוט אחד וזהו מעיקרו פסול - ומי
 שיש לו כמות ד' כנפים כל זמן שחוטו נתקפה בה חינו חייב להטיל בה
 צינית שהלכה כרוב דאמר נזנית חובת גברת הוא כלומר חייב הליש
 הוא לנשות צינית הכנגד כשהוא מתקפה בו - אבל כנגד החובת
 בקופסא חייב להטיל בה נזנית שאין הלכה כהן דאמר חובת ענף
 הוא כלומר שאם היו למדם כנה טליות של ד' כנפים כביתו אפילו
 לא יתקפה בהן לעולם חייב להניח בהן ציניות זה חינו חלה הלכה
 כרוב כדאמרן - ונוי שיש לו פלית של פזתן חטיל בו ציניות של פשתן
 דלית הלכתא כבית שחיי דחזרי סדן בטיות טעורה כלומר דלית
 חל פשתן מוכין שאי אפשר לו להטיל בו תכלת לעולם תמוס כלאים
 התכלת ודאי עמרא הוא זכבם התכלת לא היה יפה כפשתן לעולם
 ח' כבאר והתורה חייבה אותנו בתכלת גמור - ונזכין שאי אפשר
 יזיל חוט צמר כפשתן לעולם תמוס כלאים חף חוטין של לכן
 יחר של פשתן אין מניחין בו - והוא שאמרו סדן בניזית בית שמאי
 זרין ואין הלכה כמותם - דטענה דידהו תמוס דלא דרשי סמוכין
 לכה כבית הלל דדרשי סמוכין ומכרי דלאו דכלאים חינו בניזית -
 שהתורה אסרה לא תלכש שענה גדילים תעשה לך כוונ' חבל גדילים
 תעשה לך מעטענו ותמוס הכי קא מכרי בית הלל דסדן בניזית חייבת
 כלומר פנימין צינית של פשתן בטלית של פשתן והלכה כמותם אבל
 אין מניחין בו תכלת גזירה תמוס קלא אינן כלומר גזירה שמה יכעו
 אותו לכבש אחר שאינו תכלת ויהיה בלאים שלא במקום ענוה וקאשו
 כגמרא כמנחות על דבר זה לא יכא חלה לכן כלומר לבית הלל דדרשי
 סמוכין לתה גמור בזה שאפילו יהיה קלא אינן מה בכך הרי אמרנו
 דכלאים הותרו בניזית כלומר אפילו כלכן - כלומר אפילו להניח
 בטלית של פשתן ציניות של צמר לכן ואין צריך לומר כגמרא כנוע
 התכלת כעושותו ופרקי הני מילי דאמר ב"ה דכלאים הותרו בניזית
 ודאש דסמוכין היכא דליכא נזינה כלומר היכא דלא אפשר לן
 בחיובין כגון טלית שהוא של פשתן שאם אתה רוצה להטיל בו תכלת
 עק"ה אתה צריך צמר שאי אפשר לתכלת אלף עומר בעקן זה שמכי

כ"ה אדרשא דסמוכין ומחייבו להטיל תכלת בסדן אבל היכא דליכא
 נזינה כלומר היכא שאתה רוצה להניח חוטין לבנים בלא תכלת
 בטלית של פשתן אי אפשר לך להניחם בו של צמר מכת חותה דרשא
 דסמוכין שהרי חוטין לבנים מפשתן אפשר לך לעשותן והיינו דד'
 שחוטין בן לקיש דאמר ר' שמעון בן לקיש כל מקום שאתה מוצא עשה
 ולא תעשה אם אתה יכול לקיים את שניהם מוטב ואם לאו יכא עשה
 וידחה לא תעשה ועכשיו יכול אתה לקיים פניהם דכיון שאי אתה רוצה
 להניח בו תכלת לגבי לבן הרי בפשתים אפשר לך וכיון שכן אם תעשה
 מוצר הו' לכו כלאים ואסור ותו לא חידו' - ומפני שיש בענינים
 אלה הרבה פירושים האדרכת' לך מעט כהאן ובמה שעלה במאדתי
 ערכת' לפניך שלחן - ואם תזכה בני האמת תכחן - ואם אולי
 מדרך היושר ידחה לך למתור דרבי במקומו או אפילו לאמר לא
 תשא פני אבוריך - והנני קורא מעתה סתירתך כגון - ודע
 שאע"פ שאין חייב מצוה זו מן התורה אלא כשיש לו לאדם כמות ד'
 כנפים כשואין חייב מצוה מעקה אלא כשיש לו ג' אצבע'
 הוהרנו חכמים כמנהגו הרבה ואמרו שראוי לצור עליה - ואמרו
 שהזיר בה זוכה ומשמעין אותו עבדים רבים שהרי הכתוב שקלה
 ותלה בה כל האצות שאלמר וראיתם אותו וזכרתם את כל מצות ה'
 ואמר ר' אלעזר שהזיר בה ובתפילין ובמנחה מוכחה הוא שלא
 יחטא לעולם שאלמר והחוט המזולף לא במהרה יתקן - ודינו
 מצוה זו כמסקנת מנחות פרק רביעי תמלא אותם ה' א"ח חס"ה עד
 כ"ה - ונזהרת טענה זו בוכרים ככ"ח וכל זמן אבל לא במקובת
 ואסר'ו הנקבות להצטק מתעטפות בלא ברכה כדעת קצת
 העשרשים וקצתם אמרו אפילו בברכה : ועובר על זה ולבש בגד
 צמר או פשתים גדול כשיעור שאמרנו והוא שלו ולא הטיל בו צינית
 בטל עשה זה - ואם הוא של אחר תוכין בטל עושה מדרבנן - ואם חוט
 שלו חלה שאלף אותו כל שלשים יום כלומר תמוס שאלה עד תשלום ל'
 יום פטורה מן הצינית מכאן ואילך חייב להטיל בו צינית :

ששן שלא תגור אחר תחשבת הלכוראית העינים שאלמר ולא
 תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם אשר אתם וזנים
 אחריהם - ענין לאו זה שמונענו שלא ייחד עמחבותינו לחשוב
 בדיעות שסס הפך הדעת שהתורה כנייה עליו לפי שאפשר לכונן מתוך
 כך לטעות אבל אם יעלה על לבו רוח לחשוב כזאתן דיעות הרעים
 יקצר מחשבתו בהן וישנה לחשוב כדרכי התורה האמתיים והטובים
 וכמו כן שלא ירדוף האדם אחרי עורא עיניו וככלל זה שלא כרדוף
 אחר תאוות העולם הזה כי אחריות רעה וכדי בזיון וקצף וזהו שאמרו
 ז"ל ולא תתורו אחרי לבבכם או חיות - ואחרי עיניכם או זנות
 שחיתור ואחר שמעון אל חביו אותה קח לי כי היא ישרה בעיני -
 שורש מצוה זו נגלה כי כוונת ישרה האדם מחטוא להש"י כל ימיו
 והמצוה היאת באמת יסוד גדול בדת כי המחשבות הרעות חובת
 הטויות והמעשים ילדין - ואם ימות האדם טרם יוליד אין זכר
 לבנים - כמציאת זאת הושיעה שרש שכל הטובות יולדות ממנה -
 ודע בני ותהינא מרגלא כפונק מה שאמרו ז"ל עבירה גוררת עבירה
 ומצוה גוררת מצוה שאם תשיח דעתך למלאות תאוותך הרעה פעם
 אחת תחשך אחריה כנה פעמים ואם תזכה להיות גבור לכבוש יצרך
 ולעמוס עיניך מראות כרע פעם אחת יקל בעיניך לעשות כן כמה
 פעמים - כי התאוה תמונך הבשר כמשוך היין אל שותיו כי
 כסובאים לא תשבע כפעם לעולם כיון אבל יתאו או תאוה גדולה
 ולפי הרגלים כפעם בותחוק עליהם תאוותם ולו ישתו עם כוס מים

ספר החינוך מן ספר במדבר פרישת קרח

יפיו יקוד אש תאות היין ויערב להם כן הדבר הזה כל איש כהרגילו בתאוות ובהתמודדותן יחוק עליו יצרו הרע יום יום - ובהמנועו מהם ישוח נחלקו תמיד כל היום ויראה כי האלהים עשה את האדם ישר והוא בקשו חטונות רבים ללא תועלת של כלום - דינו מזה או קצרים הרי ביארנו בזה רוב עיקרון (ה' ע"א פ"ג) ונוהגת מזה או בכל מקום ובכל זמן כזכרים ונקבות ועובר על זה ויחד נחשבתו בענינים אלו שזכרנו שמיאין האדם לנאת מדרך דעת תורתו כליה השלימה והקיימה ולהכנס בדעת המהבילים הכופרים רע נומר - וכן מי שהוא תר אחר עיניו כלומר שהוא רודף אחר תאוות העולם כגון מי שהוא משיג לכותמיד להרבות תענוגים גדולים לגפשו ומכלי שיכון בהם כלל המזנה טובה כלומר שלא יעשה כדי שימודד כריא ויוכל להשתדל בעבודת כוראו רק להשלים נפשו כתענוגים כל מי שהוא הולך בדרך זה עובר על לאו זה תמיד בכל עת נסקו במה שאמרנו ואין לוקין על זה לפי שאין זה דבר מוסוים שנוכל להתרות העובר עליו כי מזהות האדם כגון בענין שחיחפשו לו שלא יראה בעיניו לפעמים יותר ממה שראוי וכמו כן אי אפשר לו שלא תתפסם החטובה לפעמים יותר מן הראוי על כן אי אפשר להגביל האדם בזה במסול ידוע גם כי פעמים אפשר לעבור על לאו זה מכלי שום מעשה וכבר כתבתי למעלה שכל לאו שאפשר לעבור עליו מכלי מעשה אי"פ שפשה בו מעשה אין לוקין עליו לפי הדומה :

ויקה קרח

יש בה תשע מצות - חמש מצות עשה - וארבעה לא תעשה :

שפט שנגזרו הכהנים והלוים לשמור הנקדש וללכת סביבו תמיד בכל לילה ולילה כל הלילה ושמירה זו היא כדי לכתבו ולרוממו ולמארו לא תהיה שום פחד וחלום חלילה שפחדו דשבורן ארץ משבורת אהל מועד - ולשון ספרי ואהו ובנין ארץ לפני אהל העדות הכהנים חכמים והלוים חק נכסחן כלומר לשמור אותו וללכת סביבו וכמילתא אורו ושמרו את משמרת אהל מועד - אין לי אלא בעשה נכו' - הנה התבאר שמירתו מצות עשה היא - ושם נאמר עוד גדולה למקדש שיש עליו שומרון אינו דיונה פלטרון שיש עליה שומרון לפלטרון שאין עליה שומרון - ודויע זפלטרון גם להיכל - משרשי המנוחה שכבר כתבתי בזה פעמים כי בכבוד הבית סכה לתת מוראו אל לב בני אדם ובטולתו גם לבקש תחנה ופליחה ונאת אדון הכל יתרכבו להכבות אל התשובה כמורה - וכענין שאמרנו בארובה בסדר ואתה תלזה ומכבודו של בית הוא למנות עליו שומרים כדרך המלכים הגדולים אשר באין שיעזובו - וכמו שבא במילתא אינו דומה וכו' כמו שכתוב בספרי - בדיני המנוה מה שאמרנו ז"ל שארבעה עשרים עדה שומרים אותו בכל לילה - ככ"ד מקומות הכהנים שומרים כג' מקומות חכמים והלוים ככ"א מקומות מחסן ומעמידן אחד שיהי חסור על החשמרת כל הלילה ואכזקות דולקות לפניו ואיש שר הבית קרא וכל משמר שאינו עומד ואומר לו איש הר הבית שלום עלך כי שיהא שן וחוכמו בנקה ורשות היה לו לשרוף את כסותו עד שיהיו חומרים בירו שלם מה קול בעזרה קול בן לוי לוקה וכגדו כשרפין שיטן על משמרו - ויתר פרטיה כגון היכן היו הכהנים והלוים שומרים - ואם אירע קרי לאחד מהם כיצד הוא עושה וכיצד

סדרן ומעשיהם סמוך לשחר הכל מתבאר יפה בספר ראשון חומסות תמיד ומסכת מדות (ה' בית הכחירה פ"ח) ונוהגת ככהנים ולוים בזכרים בזמן הבית כיהם כתימחו כנווחת שמירת המקדש ולא הישר חלים ואם עברו על זה וכסלו חמורה זו כסלו יעשה מלבד שעברו על לא תעשה כמו שכתוב בסדר זה בע"ה :

שפט

שלא יתעסקו הלוים בעבודת הכהנים ולא הכהנים בעסק הלוים אלא כל אחד יעשה מלאכתו המיוחדת לו ומדכתיב איש איש על עבודתו ועל משאו - ולשון הנומיה שכחה בזה הוא שחמור בלוים אך אל בלי הקדש ואל המזבה לא יגשו וחסר כן שב הכתוב וכבר עם הכהנים ואמר ולא ימותו גם הם וגם אתם - ירבה לומר בזה שחטם כמו כן יכלול חטנם לאו זה כי כנוו שהלוים כנומיעים מנאלאכת כסך אתם מנאלאכתם זל ספרי א כל הקדש או המזבח

מהמהבר

מושנה למלך

אכל אינו לוקה לפי שאפשר לעבור עליו מכלי מעשה - כ"ב לפי מ"ש הרמב"ם בפ"מ הלכות בכורות אין צורך לטעם זה אלא לפי שלא הועילו מעשה והמחבר לא ס"ל האי כלל דהר"ם וכמו שנראה ממה שחייב מולקות בספיקן שח"ב במוכר שדה לנתינות יע"ש

אז הרה ולא ימותו עונש חין לי לא הלוים שענושי' ומנוהרים על עבודת הכהנים - כהנים על עבודת הלוים וזנין ת"ל גם הם - ומעבודה למשרתה זנין ת"ל גם אתם - ומאלו שכקס ר' יהושע בן חנניא לסייע את רבי יוחנן בן גודגודה בהגפת דלתות - אחר לו חומר לאחוריק שכבר אתה מתחייב בכפשיך שחייבן השוערים ואתה מן העושרים - הנה התבאר שכללו שלא יעשה במקדש מלאכתו המיוחדת לו ומדכתיב איש איש על עבודתו ועל משאו - וזכרון הכהנים הוזהרו שלא יקרבו למלאכת הלוים והלוים חס עברו בזה חוטם במיתה אלא בתלקות - ואמרנו במילתא אל כלי הקדש ואל המזבח לא יגשו וכו' אם כנעו וכו' חייבין ת"ל חק משום עבודה הם חייבים ולא משום נגיעה - אין לי אלא הלוים על ידי הכהנים והכהנים על ידי הלוים זנין ת"ל גם אתם - ושם נאמר הלוים על של כהנים כנתינה - ואין הכהנים על של לויים אלא כלא תעשה - משרשי המנוה לפי שעבודת שתי כתות חלה היא עבודה יקרה ומקודשת על כן נרובה המלאכה להשמר מן החטא והענלה והשכחה ואין ספק כי כל מלאכה המוטלת על שני אנשים או יותר הפשיעה מנויה בה יותר מיוולאכה המוטלת על האחד לבדו כי הרבה פעמים יסמכו עליהם כל אחד על חבירו והתבטל המלאכה מניניהם זה דבר ברור לכל אדם ודרך משל אמרו ז"ל על כיוצא בזה קדירא דבי שתיפי לא חנויחא ולא קדירא - בדיני מנוה מה שאמרנו ז"ל מ' ומנויים היו אחד על הזמנים כלומר לכון עת הקרבן ומיד נחזו אותם ואחרים עמדו כהנים לעבוד ולוים לדוכן וישראל למעמד וכיון שזמנין קולובאים כל אדם למלאכתו וכהנים ולוים ידועים היו עובדים גם - וכמו שאמרנו שם כי משה נשנואל הרוחה ודוד המלך חלקום לכ"ד משמרות כדאית' בתענית - ועובד כל משמר שבת אחד וחזרין חלילה - וכל אנשי המשמר נחלקו אותם ראש המשמר לבתי אבות וכל יום נמי השבת עובדין בו אנשים ידועים וראשי האבות מחלקים להם אנשים ידועים איש איש על עבודתו ולא

הנפלים כל נפל שאמו טמאה לידה ומתנתו הבא אחריו אינו בכור
 לכהן מפני שלא פתחו רחם אמו שהנפל פתחו שקדם לו - אבל
 כל נפל שהיו אמו טמאה לידה כשנולד הבא אחריו בכור לכהן וכונסת
 ידו יתבאר חילוק זה - ובמס' בכורות יתבאר כמו כן איזה בכור לכהן
 ולא לכהן אחר בכור לכהן ולא לכהן - גם אחריו אם שיש בכור לכל יוש
 שאינו בכור לאחד מהם : משרשי היוצא מה כתיבה שידעתי
 בסדר בח' ע"ש - מדיני הפלוגה מה שאמרו "ל שונות הפדיון
 הוא משיש לו" יוס ומעלה משיש מכלל כל שאמר ופדיוויו חזן חדש
 תפדה ויזוהו וזו מוטלת על האב - עבר האב ולא ראה לפדותו חזוה
 על הכן לפדות עצמו משי גדל - והפדיון הוא בין בכסף השוה ה' סלעים
 בין שוה כסף וזו המטלטלים שזמן זמון ילאו עבדים וקרקעות
 ודברות שחם פדה בהם אינו פדוי - חמש סלעים של פדיון האב יכול
 ליתנם לכהן אחד או לכהנים הרבה והחייב ליתנו לכהנים זכרים ולא
 לכהנת דלהרן ובניו כתיב בכסף פדיון בכור - ואם רצה הכהן להחזיר
 לו הפדיון אחר שנתנו לו יא' ידי מוכה ובלבד שלא יתנו לו על
 זנות כן ואם נתנו לו ע"מ כן אין כנו פדוי עד שגמור דלבו ליתנו לו
 פניה גמורה - ואם פירש ונתן לו על זנות להחזיר וכתפיים הכהן
 בכך כנו פדוי - וכך למדנו דבזויתנו שזוננו שסדר כוז עזשין פדיון
 הכן - מביאין כוסין והדם לבית אבי הבן או למקום אחר וזכהן
 שיבחרנו האב לתת לו פדיון כנו מכרך תחלה על היין ועל הדם
 וזח"פ מכרך ברכה זו בח"אח"ה אשר קדש עובר במעי אמו
 ולארבעים יום חלק איבריו רמ"ח איברים ואח"כ כפתח בוגשמה
 כדכתיב כפתח באפיו וגו' עור ובשר הלבישו ובעצמותו וגו' דים סיכנו
 כדכתיב עור ובשר תלבישו ובעצמותו וגו' דים סיכנו וזה לו מחלף
 ומשתה דבש וחלב להתענג בו וזמון לו שני מלאכי השרת לשמרו בתוך
 מעי אמו כדכתיב חיים ומסד וגו' - אנו אומרת זה בני בכורי שבו
 פתח הקט"ה דלתי בטני - אביו אומר זה בני בכורי הוא ואני מזהר
 לפדותו שאמר וכל בכור אדם בכנך תפדה - ויהי ראון מלפניך ה'
 חלוי שכשם שזכית אביו לפדותו כן תזכהו לתורה ולחופה ולזעמים
 טובים בח"ה מקדש בכוריו ישראל לפדיונם - ואביו הכן מברך שמים
 על פדיון הבן ושהחיימו - וזאת לכהן הפדיון הידוע שהוא ה' סלעים
 כנו שקבם בתורה והם ששים ארגירן של כסף לרף במשקל אי"גנו
 וזאת הפדיון מברך הכהן ג' ברכות אלו שכתבנו : עוד כתב
 הרמב"ן ז"ל ששעה שנתן האב כסף פדיונו לכהן שמתן כנו ביד
 הכהן וחומר לו הכהן איזה חביב עליך יותר או בכך או חמש סלעים
 הללו - וזה חביב חביב בני עלי - מיד נוטל הכהן הדינרין
 ומליכין ידוע על ראש הכהן ואומר זה תחת זה זה חלוק זה זה מחול
 על זה יא' זה לכהן ויכנס זה הכן למים ולתורה וליראת - שמים יסי
 דרון שכשם שכתב לפדיון כן יכנס לתורה ולחופה ולזעמים טובים
 וזאת חזון - וזאת הכהן את ידיו על ראש הכהן ומברכו כפי שידע
 לברכו כגון ה' שומרך וגו' כי אורך ימים וגו' - השם ישמרך מכל
 דע ישמור את כפשך וגו' מוילאו לכל חפצו - ויתר פרטיה במסכת
 בכורות : (י"ד סי' ש"ה) ונוהגת מזוהו בכל מקום ובכל זמן
 בשראליים הזכרים אבל לא נקבות שכן קבלנו שהאיש שהוא החיוב
 לפדות כנו אבל לא האשה שהיא אינה בת פדייה וכן אינה נוהגת
 בכהנים ולויים מק"ו אם הם נטרו ישראל במדבר מפדיון בכורות דין
 הוא שיפטרו את עצמן - ועוד אמרו ז"ל שאפילו כן ישראל הבא מן
 הסנה או הלוי כנו ממנה פטור מפדיון לפי שהדבר תלוי באם שפטור
 דחם תלה גבתו ועובר על זה ולא פדה כנו מהוא ראוי כלומר

משעברו

ולא היו ראויים לסייע זה את זה - וכן הלויים לא
 היה ראוי לסייע המזורה לשוער ולא השוער למשורר
 מוואלה הט"ו מונונים שזכרנו האחד כבד אחריו שהיה מונונה על
 הזונים - והשי היה מונונה על בעלת שערים - שלישי על השומרים -
 רביעי על המזורים וכו' - כמו שכתב במשנה - ויתר פרטיה
 במקומות בסדר קדשים ובספרי ובמכילתא כמו שאמרנו למעלה
 (ה' כלי הוקדש פ"ג) - ונוהגת בזמן הכית בכהנים ולויים - ולוי
 העובר על זה ועשה במקדש במלאכת כהן או חפילו המלאכת חזירו
 הלוי חייב מיתה בידי שמים - וכן כהן שעבר ועשה במלאכת הלוי
 עבר על לאו אבל אינו חייב מיתה כמו שאמרנו למעלה - וכן
 הדומה כי כהן שסייע במלאכת חזירו הכהן ג' כן כמיתה :
שצ שלא יעבוד הזר במקדש - כלומר כל מי שחינו מורע אהרן
 שאמר וזר לא יקרב אליכם - וכפלה המניעה כוז בלשון
 אחר ככתוב הוא שאמר ולא יקרב עוד בני ישראל אל אהל
 מועד לשאת חטא למות - משרשי המנוה כתיבת למעלה
 זה כמנית עבודת המקדש - מדיני המנוה מה שאמרו ז"ל שאין
 חיון חזרת קריבה זולא הקרב מכל העבודות שהן מיוחדות
 בכהן וכמו שאמרו ז"ל מקבלת הדם וחילך מותר כהונה כגון יניקות
 בלילות תנופות הגשות והרבה עבודות כאלו הנמשרות בגמרא
 שמונות בכהן הרי אלו כולם באזהרה לזר והקרבן סקול - אבל יש שם
 עבודות שאין בכלל האזהרה כגון שמיעה שכשרה חפילו לכתחלה
 בורים וחפילו בקדשי קדשים וכן הולכת העינים וכן הדלקת הכרות
 שאם הוליון הכהן לחון אחר שהטיב איתן שמונת הזר להדליקן ויש
 מוקד' עבודת לבד מיוחדת שהן מפורשות שיש בהן חייב מיתה - וזה
 זריקה הקטרה הקרבה וניסוך ועליהם כאמר וזר הקרב יומת -
 וכמו שנתבאר במסכת יומא בפרק כדאזנה כל מי שהוא רוצה
 לתרום - ויתר פרטיה מבווארים שם ביומא ובפרק בתרא מוסכת
 זכאים (ה' ביאת המקדש פ"ג) - ונוהג חיסור זה בזכרים ונקבות
 בזמן הכית ואף בזמן הזה אפ"פ שהוא שם בעונותיו ועובר על זה
 ועשה במקדש חפילו היום אחת מכל העבודות שהם בכהנים עובר על
 לאו כמו שכתבנו ואם עשה אחת מהרבה העבודות שזכרנו חייב מיתה
 בידי שמים :
שצא שלא לנטל שוירת המקדש ללכת סביבו תמיד בכל לילה
 שאמר ושמרתם את כושמרת הקדש ידוע שלשון
 שמירה עומד במקום לאו וכמו שאמרו ז"ל כל מקום שאמר השמר
 סן ואל אינו אלא לא תעשה - ואמרו במכילתא זמרת את זמרת
 אהל מועד אף לי אלא בעשה בלא תעשה וזכ"ל ושמרתם ארץ
 בשמרת רדקדש - ואולי דרשו עשה ולא כשיחזו שני נקראות
 מורים על דבר אחד ומאיותו שבא דרך ציווי לנכח למדו הלאו והלוי
 הנסתר שהוא קל מומר דרשו בעשה וכל שוקל הדברים בחאזני דק
 וידע כוז שהנסתר קל מניווי שלא לנכח : משרשי המנוה עם
 קצת דיניה כנופטת הספר כתוב בסדר זה במנוה שפ"ה (הלכות בית
 הכמירה פ"ה) :
שצב לפדות בכור אדם כלומר שחזוה על כל איש מישראל שפדה
 מן הכהן כנו הוא בכור לאמו הישראלית - שאמר אך
 פדה תפדה את בכור האדם וינאלו במקום אחר שתלה הכתוב
 הכמורה שפטר רחם שאמר בסדר בא אל פרעה כל בכור פטר כל רחם
 בכני ישראל באדם ובהמה לי הוא - וע' פטר רחם פתיחת רחם
 כלומר שהיה ראשון לפתוח רחם אמו ומפני כן אמרו ז"ל שכתב אחר

סכת
 הניס
 ואלא
 נגדו
 פטר
 כ"כ
 לכות
 אלא
 שכת
 וכוונ
 יקות
 שדה
 בודת
 בודה
 הכיא
 חזור
 ה מן
 וכתו
 שלא
 אלא
 יוכל
 זעום
 הניס
 כים
 ש -
 קרה
 כחה
 יעבה
 ימים
 דבר
 יתשי
 ימים
 חם
 וכוון
 מלך
 אחד
 לכתו
 אבות
 ולא

ספר החינוך מן ספר במדבר פרשת קרח

והיבטרו עליו יום אה עת קודם שיפדנו בטל עשה זה ואחי לו שכח
עובד על נפשו ואפי' שחין למנוח וזמן קצוב דככל שפתיא ושעתיא
אחר ל' יום זמנה היא אפי' כ' חסם לבי יקח מלות ויקדים ויעשה אלוהים
מיד שאפשר לו וחסן ה' בידו יכלה ולפי הדומה שהאב חייב לעולם
לפדות בנו ואפילו אחר שהגדיל הכן המנוח מוטלת על האב וכמו
שאמר הכתוב וכל בכור אדם בכניך תפדו כדרי שהטיל המנוח על האב
וכן נראה בקידושין :

שצג שלא נפדה בכור בהמה טהורה מכני שהתורה צוה לפדות
מטר חמור אולי יעלה על דעתנו לפדות גם כן בכור בהמה
טהורה כבהמה אחרת על כן באתנו המניעה בזה שלא נפדה אותו
לעולם ואפילו עבר ופדהו חינו פדויו ועל זה נאמר אך בכור שור
או בכור כשב או בכור עז לא תפדה קדשה הם : ביהר הכתוב
ג' בהמות הטהורות שכן בחיוב מלות בכור כי מניי החיה שהם
שבה אונים בתורת כבורות וכמו שכתבתי בסדר בח מנוה י"ב .
משרשי מנוה הבכור לתפול לכהן כתבתי שם וענין האזהרה שלא
לפדותו קשר עמו וקחלו משם . דיני המנוח כתבתי כדל"כמז"ל
הבכור כמו שאין מדין אותו וכך אין הבהן יכול לעוכרו כעודו גם
דכיון שהוא עומד לקרבן אין לכהן זכות בו למוכרו . ובזמן הזה
שאין לנו בית המקדש הואיל ולא כילה עומד הרי זה עותר לנווכרו
ואפי' שהוא תמיים בין לכהן בין לישראל ש"כ . ודאי שזה שאמר
רבינו ז"ל הואיל ולא כילה עומד כחכמו לומר לכשיפול בו מנם .
ובכור בעל מום יש לכהן למוכרו ככל זמן בין כפני הכית ושלא כפני
הכית בין חי בין שחוט לכל אדם ואפילו לגוי דכחולין גמורין היא
וכמו שכתוב הטמא והטהר יאכלנו כלמי וכליל . וע"מ הזהירו
חכמים שלא למוכרו בשוק דרך פרהסיה אלא בכית . ויתר פרהסיה
מכאן דאדם במשכית כבורות (י"ד סי' פ"ו ושל"ה) ונוהגת מנוה זו
בארץ ישראל כמו מנוה קדוש בכור בהמה טהורה שהוא נוהג בארץ
בלבד כדעת קצת המפרשים בין כפני הכית ושלא כפני הכית שנאמר
ואכלת לפני ה' אלהיך מיעשר דגןך ונו' וכבורות בקרבך ונחך .
ודרשו ז"ל עמקום שאתה מביא מעשר דהיינו ארץ ישראל אתה
מביא בכור ראן וקבר . ועי' שהביא מח"ל בכור לארץ אין מקבלים
מעובד ולא יקרב דחולין גמורין הוא . והכל חייבים במנוה זו כהנים
לויים וישראלים שנאמר כל בכור אשר יולד ונו' ואף על פי
שנפטרו כהנים ולויים נועדין בכור אדם ופטר חמור כמו שכתבנו
בכל אחד מהם בסדר זה ובסדר בא אל פרהיה חייבים הם בו .
ועובר על זה ופדה בכור בהמה טהורה אפי' שלא הועילו לו מעשיו
ואינו פדויו לא בקדושתו הוא כמו שהיה עובר על לאו זה שלגין העברת
הלאו לא איכפת לן חי אהנו מעשיו או לא . וכדליתא בתורה פ'
ראשון בעמלות אבי ורבה אבל אינו לוקה לפי שאפשר לעבור
עליו חבלי מעשה

שצד להיות הלויים עובדים במקדש להיות שוערים ומשוררים
בכל יום על הקרבן שנאמר ועבד הלוי הוא .
ולשון פטרי מומע אני אם רצה יעבוד ואם לא רצה
לא יעבוד . ת"ל ועבד הלוי הוא בעל כרחו . כלומר שהכרח
הוא מזהב ויגנון זה מוטל עליו בהכרח וכתבתי קמון בפרק ב'
נועדין שהשיר כפה לא יאמר אותו לעולם אלא הלוי . וכפלה מנוה
זו במקום אחר בתורה שנאמר ושרת בשב"ה אלקיו . ואמרו
שם בערבין חי והו שירות שהוא בשב"ה היו חומר זו שירה . משרשי
המנוה לפי שכבוד המלך והמקום הוא להיות עם אנשים ידועים נשבע

ידוע קבועים לשירותו ולא יכנסו ביניהם לעבודה כענין טלכותא
דארעא וימו להם אנשים ידועים נכבדים להיות כל מלאכת ההוי'
בעשית על דש כי אין ראוי למלך שיאנה כלל יום משרתים לפניו ויהיו
הכל משתמשים בכבוד שירות המלך זה דבר ברור הוא . מורנו המנוה
זה שאתרו ז"ל שכן לוי שקבל עליו כל מצות לוייה חן מדבר אחד אין
מקבלין אותו עד שיקבל חם . כולם ועבודה שלהם היתה שהיו שומרים
את המקדש כמו שכתבנו בסדר זה והיו מהם שוערים לפתח ולמסגור
שערי המקדש ועיקר עבודתם לשורר על הקרבנות והיו חוברים שירה
אלה העובדות ליכור שהן סוכה ועל שלמי עזרת . בעת ניסוך היין .
אכל על גולת כדבה שינועין הכיבוד לקין המוכח וכן כנסיים הבאי'
כפני עצמן אין חומרים עליהם שירה . לוי חלוק מותר לעבוד ולשורר
קולין מוחתין לעולם ת"כ לויים שעומדין על הדוכן לומר שירה על
הקרבן ומסופין עד ל גולם והשירה שחומרים הלויים היא כפה שעיקר
שירה כפה הוא . ואחרים היו עומדים שם שומרים כבלי שיר . מהם
לויים ומהם ישראלים תומכים שמאין אותם לכהנה שאין עולה על
הדוכן לעולם אלא מוחתם . ואין מוחתין לעולם מתעשה ככור'
ועומדין עד לעולם והלללים הים אחד הלבד . ומן הדומה כי
העם לפי שקול המלללים גדול ונכבד קצת וחילו היו שם הרבה
לח היו נשמעין יתר כלי הכיבוד ששם וכל שכן שירת הפה . והחלילים
שהיו מנגנים בהם הים אבות שלהם של קנה ומפני שקול' ערפו הוי' .
בש"ל החליל מכה בפני המנוח והו' דוח' שבת לפי שהו' מעבודת
הקרבן וקרבן דוח' את השב' ואין בן לוי ככל' לעבודה עד שילמדוהו
ה' שני' וכמו שלמדנו ז"ל מן הכתוב . ומוכח אמרו ז"ל שתלמי' שלא
רוח' סימניה בתלמודו' שני' שוכ אינו רוחה ואין ככל' לעבוד
עד שהיה גדול שנאמר איש איש על עבודתו . ואין הלוי נכסל
לשני' ולא כמנויה' אבל בקלוקל הקול כגון הקנים שמתקלקל קול'
לעת זקן' והו' שנאמר בתור' ומכן תשיש שנה ישוב מלפני העבודה
אינו אלא בזמן שהיו נושא' החשן ממקום למקום שאפילו בעת
זקנה שנתקלקל קולו אינו נכסל לשירות' המקדש ולגשת דלתות וכל
זה עם יתר פרהסיה יתבאר יפה במקומות מתמיד ומדות . גם
בפרק שני מערבין וכו' קצת מענין זה והארכתין לך בני מעט
בזה כי מהרה יבנה בית המקדש ותמסר לך לוחן בני ישראל ה' (ה'כלי
במקדש פ"ט) . ונוהגת בזמן הכית כלום ולוי העובר על זה
ולא שר על הקרבן ביומו הקבוע לוי יענין קבועים להם לפי חילוק
המשמרות אלא ששק בטל עשה זה ועובשו גדול מאלד שיהיה כפי
שחינוחן בכבוד עבודת הש"י ועל כן ינועמו הנה מנוה :
ואשר יחפן מן הלויים בעבודת בורחן הריהם והסגור והכרסה
ויכבוד ויהי אלו :

שצה שנתחייבו בני ישראל לתת חלק אחד מעשרה חלקים
מזרע הארץ ללויים שנאמר ביוצא מועשר בני ישראל
אשר יריבו לוי' הרומה גתהי ללויים ונאמר בסדר חס בחקתי
וכל מעשר הארץ לוי' הוא זה הנקרא מעשר ראשון :
משרשי המנוה לפי ששבע הלוי' בחר הש"י בתוך אחיו לעבודתו
פעוד במקדשו על כן היה מחסדו עליהם לתת להם
נוחיים דרך כבוד כי כן יאות למשרתי המלך שיהיה ארוחם
מוזמנת להם ע"י אחרים שיכונה להם ולא יטרכו הם ליגת דבד
זולתי בעבודת המלך היקרה ואף על פי שהם היו י"ב שבטים ולפי
חלוקה שזה היה ראוי שיטלו חלק אחד מ"ב גם זה היתרון להם
לכבודם כי מהותם מבית המלך רחוי שתהיה חלקם יתרה על כלם
ויתרון

ויתרון גדול הוא שיכול להם חלק העשירי נקי וכל הנזאות הקרקע . והחמיה משרתי האל במזמון ברכת השם יתברך תנוח עליו בכל אשר יש לו וזהו אמרו ז"ל מעשרות סיוג לעושר גם אמרו ז"ל שאסור לאדם למסוב כלבבו ולומר אכסה אם ייטיב הש"י לי בהתעסקי במזמון ועל כיוצא בזה כאשר לא תנסו את יי' אלהיכם . וזלתי בזמון זו שמונת לבנות אם יברכהו האל בעשותו אותה ובהיותו זרעו עליה ומפורש הוא על ידי הכתובים שאמר הביאו את המעשר אל בית האוצר ובחמני נא בזאת אמר יי' אכחות : מדיני המזנה מה שאמרו ז"ל שהמעשר הזה אשר ללרם הוא חולין גמורין . ויותר לאכלו כל אדם כיון לוי בין ישראל ואפילו בטוואה שאמר וכשכלכם תרומתכם . כלומר המעשר שהוא מורס מתרומת ישראל שהוא לכם כרגן מן הגרן ומכלאה מן היקב . ודרשו ז"ל מה הגרן ויקב חולין לכל דבר אף מעשר ראשון שטיטלה תרומתו חולין לכל דבר פירש שטיטלה תרומתו כלומר אחר שהריוו הלויים מעשר מן המעשר שלהם ונתמנהו לכהנים זהו קרח תרומתו . וכל נקום שאמר במעשר קדש או פדיהו אינו אלא במעשר שני . ואמרו בספרי שכל שהוא אוכל אדם ונשמר וגידולו מן הארץ חייב במעשר ובתרומה ומיייתי לה מדכתיב בתרומה ראשית דגן וגומר . שדרשו ז"ל מה דגן תירוש ויזהר מאכל אדם וגידולו מן הארץ ויש לו בעלים שאמר דגן אף כל כיוצא בהן חייב בתרומה ומעשרות . אבל הירקות אף על פי שהן מאכל אדם אין בהן חיוב מעשר אלא מדרכן לפי שאמר במעשר כל תבואת זרעך וירק אינו קרח תבואה . ומדכתיב הגמרא שאנו סומכין בהיות נראה שגם בכל הפירות חוץ מדגן תירוש ויזהר אין חיוב המעשר בהן אלא מדרכן וקרא דמיייתי בספרי אסוכתא בעלמא הוא הכי אסיקא בריש פרק השוכר את הפועלים גבי הדין דפריק רב פפא בתלמי עומדת בגבה וטופה גוטה לחצר ואנוס הרנוס"ס ז"ל כתב הפן מזה וכמו שנתא בספרי . וכן מענין המזנה מה שאמרו שאין מעשרין מן המדש על היטן ולא מן היטן על המדש ולא נמין על שאינו מונו ולא מן החיוב על הפטור ולא מן הפטור על החיוב . ואם עשר אינו מעושר . אבל מעשרין שלא מן המוקף אף בשבת תרומה אינו כן שאין תורמין אלא מן המוקף . ומ"מ בשאר דברים שיש בהם תרומה ומעשרות דכל שאנו אומרים בתרומה אין תורמין ואם תרם תרומתו תרומה כן במעשר אם הפדיו מעשרותיו מעשר וכל שהוא פטור מן התרומה פטור מן המעשר . וכסדר שופטים מצות הפרשת תרומה גדולה נאריך בדברים בע"ה ותיארונושם . וכן מענין המזנה מה שאמרו ז"ל שאין אדם חייב לתרום מעשר מן התורה אלא הגומר פירותיו לאכלו לעצמו . אבל הגומרין למוכרן משוק פטור מן התרומה שאמר עשר מעשר וגומר ואכלת . וכן הלוקח אחד שנגמרה מלאכתו כלומר שמתרחו ביד המוכר פטור מן התורה וחייב מדכתיבם שאמר תבואת זרעך כלומר שנגמרה מלאכתו ברשותך ואין חיוב מעשר חל בפירות עד שיגיע לעונת מעשר שאמר וזרע הארץ ופרי העץ כלומר עד שיגיע פרי . וכן התבואה עד שתהא תבואה שאמר תבואת זרעך . ומכלן למדו ז"ל עונת המעשרות שהיא משיגיעו הפירות להזריע ולמנוח הכל לפי מה שהוא כיצד התאנים משיגיעו רכין שראויים לאכול . התפוחים והאחרונים משיגיעו . וכן לכל פרי ופרי קבעו עונתו למעשר כלומר שקודם וזו זה הקבוע להם אוכלין מהן כל הצריך לפי שאין בתורת מעשר כלל אבל אחר זמן זה אין אוכלין מהן אלא ערשי עד שיקבעו להם גרן למעשר ואחר שגרן קבוע למעשר אסור לאכול מהן אפילו אטילת עראין ואיזהו גרן

למעשר התבואה משימרה כלומר שימרה פניה ברכת כדרך שעושין בני אדם אחר שעושין מזנה כרי . וכירושלמי מצינו עוד שאם אין דעתו למרס מפיעמיד ערימה ונתבואתו היו גורם למעשר דבגורן תלה הכתוב ואפילו בלא מירוח כיון שאין דעתו למרס ואפילו עשה מזנה גרן בתוך ביתו גם אם עשה הגרן קביעות למעשר . והא דא"ר אושיעיא מערים אדם על תבואתו ומכניסה במוץ שלה כדי לפטרה ממעשר והיא הלכה פסוקה כדאמרין במסכת ברכות ההיא מירי בשלא העמיד מזנה ערימה בתוך ביתו וכן שלא מירחה אלא דש זרה ויעט ויעט בלא מירוח וכן לאור ויעט ויעט וכו' הכראה בענין זה וכו' הדרך כל השמועות עולות בקנה אחד בריאות וטובות . ואמרו ז"ל שצונות הקשולים והאכמיתים והדלועים משישפז כלומר שסיר אותם שער דק שעליהם ועונת כלכלה של פירות משימרה הפירות עכה בעלין ובהזין וכן לכל פרי ופרי קבעו זמן גרמו לפי מה שהוא הכל כמו שבא במסכת מעשרות . ועוד ראיתי בענין קביעות המעשר מן התורה שדעת קצת מן המפרשים שאין קביעות מעשר לעולם בשום דבר עד ראית פני הכית וגם שהא בית הראוי לכך שאמר בערתי הקדש מן הבית והוא שיכניסם לפירות דרך השער שאמר ואכלו בשערך ושעשו . אבל הכניסם דרך גנים וקריפיות פטורין מן המעשר והתרומה וכ"כ הרמב"ם ז"ל כ"ל שאין לוקין מן התורה על אכילת הטבל עד שיקבע בכניסתו לביתו אבל אם נקבע בשאר דברים הקובעין למעשר אין לוקין עליו אלא זכות מורדות ויתר פרייה מחוברים במסכת מעשרות (י"ד ס"ג פ"א) : וגוהגת בזכרים ונקבות בישראל וככהנים וכלים שאף על פי שהכנים ולויים מוטלים המעשר מירחל חייבים הם למעשר הפירות שלהם בקרקעותיהם ובאיסור טבל הם עליהם עד שייעשו אותם שאמר כן תרומו גם אתם ובה הפירוש עליו אתם הלויים גם אתם לרכות כהני' אבל אחר שייעשו אותן הם ראו אוכלים הם בעצמם המעשר או יתנו אותו לכהן אחר . וזוהו זו של מעשר וגם מצות התרומה אינה נהגת מן התורה אלא בארץ ישראל לבדה וכמו שיהיו גם כל ישראל כן פסק הרמב"ם ז"ל . וכסדר שופטים כמצינו הפרשת תרומה גדולה נכאר עוד בע"ה החלוקים שיש במעשר ותרומה בין ארץ ישראל לסוריה או חוזה לארץ ואם חפצך בני לדעת גומר אותו מושם : **שצו** שצו הלויים להפריש מעשר מן המעשר שהם מוטלים מן ישראל ושיתנו אותו לכהנים שאמר ואל הלויים הדבר וגומר . והרמב"ם מבינו תרומתה' מעשר מן המעשר . והנהגתו זה על דרך הכתוב שאמר תרומתה' . וכבר הכתוב שהוא ניתן לכהנים וכמו שאמר ונתחם מוטנו את תרומתה' לאהרן הכהן . והזכיר הכתוב להפריש זה המעשר מן הטוב והנכסר שאמר מכל חלבו את מקדשו מוטנו . ועוד נאמר על זה ולא תשארו עליו חטא בהריוכם את חלבו מוטנו . יורה שאם יוציאו מן הרעייה עליהם חטא זה עניינו בענין לאו הבא מכלל עשה ולכן אין למנות אותו מן הלאוין : משרשי המזנה . הקדמה אין ספק כי כל שבת הלוי הכדיל הש"י נעדת ישראל לעבודתו תמיד ואמנם שבט בעצמו נכחד בהם אחד להיות לכולם לראש ולקצין ולמרס הוא זרעו לעולם והוא קדש וקודש שבט לעמוד ולשרת פניה' תמיד ושאר כל השבט ניתן תחתיו לשייבו בעבודה וכמו שכתוב ויאלר ה' א אהרן אתה וכניך ובית אביך תשארו את עון הקודש . כלומר כי כל השבט יקבל שמירת הקודש וכניך אתך תשארו את עון הכתוב כלומר שיקר

לכותה
ההיא
וי יהיו
במזנה
חד אין
מוריס
מגור
ש שירה
ין .
הבאי'
לשורר
רה על
שעיקר
מפס
לה על
כמרו'
זה כי
הרבה
ולויים
י"ב י'
שבדות
מדוכו
שלא
לעולם
לפסל
קול'
גבורה
בעת
תוכל
גם וכל
מעט
ה'כלי
גל זה
חילוק
הכני
וד :
ברכה
אלקים
וראל
חפתי
בדתי
לשם
וחסם
בדבר
ולפי
להם
שלא

ספר החינוך מן ספר בנודבר פרשת הקת

לפי שהשמועתי הוא על היותה מטהרת את הטומאים ומטהרת
העוסקים בהשפעתה ואע"פ שכל החטאות הנשפכות מן הפנים וכן
השערים הדין כן שהשורף חותן מטמא בלדים בשעת שריפתו עד
שיעור אפר מכל מקום אין למטהר מטהרת ונס כן התימה הגדול
בה מתיימה בעשיית מחון למחנה שלא כדרך שאר הקרבנות ועל דבר
זה היו מונין האומות את ישראל עליה כי יושבו אהיה נוכחת לשעירים
על פני השדה כמנהגם הרע ואמנם כונה תרומות שישבי האדמה
זב חילנות מן החרו אשר בלבטון עד החוב אשר בקר חמשה סגולות
בהשכים יקררו החמים ויחממו הקרים ואילו ידענו מהות הנפש
והטהרה ויחלטה ובריותה כיון בחולי כי סגולת הפרה גס כן
להחליא הנפש ולטהרה בעסק השריפה ואחריו היתה אפר מרפא
ומלגה הטומאה וזה אינו כדור להשיג בענין כלום אלא שחבת הקדש
והחשק להשיג ידועה בנפשת ריבד הקנה לכתוב כדוני הנוצה
מה שחמרו ל' סגולות פרה אדומה שתהיה בת ד' שנים איבת שלש ואם
היתה זקנה כזרה וזין לוקחין עגלה ומגדלין אותה חלה פרה שגאומר
זיקחו לך פרה וזה שגאומר בה תמימה כלומר תמימות של אדמיות
שתי שערות שמורות חילבנות פוסלת בה חטילו היתה ננוסה כשרה
וכלבד שכולה אדומה שאינה צריכה תמימות יותר מאשר הקרבנות
ואם היו בה שערות שיערקן אדם וראשן נזבד אחר הכל הולך אחר
העיקר וגו' במשפטים אחר ראשן עד האדם והעבודה פוסלת
בה שגאומר אשר לא עלה עליה עול וכל העבודות הם כעול
לפיכך אמרו ל' שחבלו נתן עליה פסולה אכל היתה צריכה
שמירה וקצרה במוסרם כשרה אכל אדם לא היתה צריכה שמירה פסולה
שכל שמירה שאינה צריכה משאוי הוא והיתה נלקחת זמניות
תרומת הלשכה ופרה שגולד בה פסול פודין אותה ויוצאה לחולין
ומה שאמרו בענין זה שהשורף אותה שהוא טמא הוא המסייב בשריפה
כלן והמפקד בכשר והמשליך עליה והחזק באש והייתה בגזלים
כדי שתבער האש ויוצאה כזה אכל המצות את האור לכבדן והמסדר
את המזבחה טהור וכן המתעסק בה נזכר שישית אפר ומעלות
גדולות עשו חכמים בטהרת פרה בשריפתה ומן שהיו מפרישין
שבעת ימים קודם שריפת הפרה הכהן השורף אותה מביתו ומאשתו
כמו שמפרישין כהן גדול לנבדית יום הכפורים ודבר זה קבלה
וככל יסודות עיני הפריש נזין אלו מאפר פרה מן הפרות שגשרו
כבר ואין מזה עליו אלא אדם שלא נטמא כמות מעולם שהיה צריך
שהיה טהור דא"ת א"כ שאין הנורף אלא כדי שיהיה עליו טהור היה
אפשר שיהיה עליו חם ואע"פ שמתקן מכוון שהוא עליו אינו כן
דמישין שמתזה שהוא עליו לא היה טהור מטומאת מת וכן כל
הכלים שממלאין בהם להוות על הכהן השורף אותה כולם כלי אכילה
היו שאין ממלאין סומחה ואם תשאלו כי לדימא חם לא נטמא
מטומאת מת מעולם אמרו חכמים שהיו בירוסלים חזירות בניות
על גבי שלע ותחתיהן תלול מפני קבר שהיוס זמיתין ביום יצירות
ויולדות שם ומגדלות שם את צביהן וכדומים להחת על הכהן השורף
מיתין שורף מפני שכריסן נפשו מוסיפין על גביהן דלתות וישבין
עליהן הצינקות על גבי הדלתות כדי שיהיה אהל צודיל בינם וכן
האין מפני משק קבר העוסם וכחות של אכין ביד הצינקות והולכין
עד נוי השילוח ויורדין שם וממלאין שאין לחוש שם מפני קבר היום
שאין דרך בני אדם לקבור בהריות ומזרין ופולין על הדלתות שיעל
השומרים והולכין להרהיב זשם יורדין והולכין בגליהם ויפני סבל
הרביע והעורות אשר תחתיהן תלול מפני חשק קבר שהיוס
עמלכין

העבודה דייצו הכהונה אליהם היא וכתיב כתריו וגם
את אחיך מטה לוי שבת אחיך הקרב אתך וילוו עליך וישרתוך
כלומר שאתה העיקר ולא הם וכן כתב במקום אחר
ונתת את הלוי לאהרן ולבניו נתונים כתובים המה לו ועל
כן כהיות הכהנים עיקר הבית בעבודת אלהינו וכו' כ"ד מתכות
שיתנו להם המעשרות ככתוב וכמו שזכר חזון חכמים ז"ל בעשר
במקדש וארבע שירושלם ועשר בנבולין ואשר שטנו שהוא נכחד
עמו לסייע על ידו וכו' כן לחיות בטובה מפני יגיעה עם מעשר
המירות שטטלים מכל ישראל ולמזין דגו ויתנונו כי כל חלקם
בטובה וחלק אחיהם היא סבת העבודה להש"ל נטנו לתת מכל אשר
ישלנו מפני ישראל חלק העזרי למשפטים הגדולים וכן יתנו על
להם כיום גבוהים עליהם ובהם מועיל לכולם הוא שומר הכל ית'
שיוגם כיום כזה זכות וכבוד ונעשה ללוי כלתי ירע מקם זמנות
מוצא בחלקם בתבואות וחלואמו כתיבם לבניהם זביתם בתבואה
ואתנו בחולות ועכשו יהיה המענה תורה ויש קומה כורני
הנזיה מה שאמרו ל' שכן לוי שלקח המעשר שכלים לא יתן תרומתו
שכלים אלא קונסין אותו לדוש ולזרות וליתן לו מעשר מן המעשר
קצת דגו ואינו חייב לתת מעשר שתכן אחר שידוש הכל ויורה
אכל את בת חלה הפרים המעשר שכלים חס וחס נתן לו חלקו מן
הכל וזה שאמרו שתרומת יוצא שהיה בה אחד משמנה השמינית
מוליכה להן ולכלבד שתהא תרומה ודחית וטהורה פחות וכן אינו
מטביל להולכה אלא מוליכה בחור ושורפה ומה שאמרו שתרומת
יוצא מפרישין אותה של מן המוקף שחומר מכל מעשרותיכם תרומת
כלומר אפילו יש לך מעשר אחד במדינה זו ואחד במדינה אחרת אתה
מפריש תרומה אחת על הכל ומכל מקום אמרו ל' שתלמיד חכמים
אין תרומת אותה אלא מן המוקף ויתר פרטיה מכוונים כמקום
תרומות ומעשרות זכמות ומפכת דמתי (ה' תרומות פ"א)
וגוהת מנהיג במקום שתרומה ומעשר נוסף שם וכפדר
שופטים מנזות הפרשת תרומה גדולה נכחד הכל בע"ה :

זאת הקת התורה

יש ברה שלש מצות עשה

שיצו שנצטוו ישראל לשרוף פרה אדומה להיות אפרה מוכן למי
שיצטרך אליה ומטהרה מטומאת וית נכחד דבר אל בני
ישראל ויקחו ארזין פרה אדומה וגו' וכתוב לטהר מזה
והיתה לערת בני ישראל למשמרת וגו' אע"פ שאלפי
לכני לכתוב רמזים מטעמי המצות שקדונו על נד הפטע
ההתכללות שהמלאכה למתן כהני והנערים חבירו ישמרו אל
במזה חרפזי וזירא לפנות פי עליה כלל גם הפטע כי ראיתי
לדכותי וז' ו' בארזי הדבור בעומק סודה וגודל ענינה עד
שאקרו שהמלך שלמה השי' לדעת כרבו חכמות כל טעמי התורה
פון מוז שאמר עליה חזרתי אחמה והיא המוקה מחמי גס אמרו
במדרש רבי נתנו רבי יוסי בר' מניח אומר אחר לו הק"ב למטה
לך אני מנלה טעם פרה ולא לאחרים וכו' אלא באילו הדברים רבים
ועתה אל יחשוב שומע שענין סודה וסדר חוקה הוא מהותה מטהרת
בהגיע אפרה על גוף המטהר שהיו בעק דבר זה יחלף בשאר הקרבנות
בענין הוזהר ויולדת שתלום טהרתן בקרבן היא אכל עיקר הפלא

פנחס יש בה ז' מצות עשה :

א שנתנונו דיני בחלות לאומר שחלום עלינו לפנות ולדון בענין
 הנחלה כאשר דנה התורה עליה שאמר איש ביימות וכן אין
 לו והעברה את נחלתו לבתו . ואם אין לו בתו . וסוף
 הפרשה והיתה לבני ישראל לחקת עולם כאשר צוה ה' את
 משה . ולא תחטום שאיזרו בזה שהחלום היא שבעה בענין הנחלה
 כאשר דנה התורה עליה שאמר משה . ויהיה האדם מזהה להחל לתת
 מה שיש לו לירש עכ"פ . כי האל ב"ה לא רצה להוציא נכסי האדם
 מירשתו שלא לעשות עוהם כל חפצו כשיל יורשו כל עוד נשמתו בוכז
 שיחטבו נכסיו אומות . אבל כודיענו שזכות הירש קשור בנכסי
 מורישו ובהסתלק כח המוריש מן הנכסים כמותו מיד נופל עליהם
 זכות הירש כענין השתלשלות היטרות . שדנה הירש ב"ה זה אחר זה
 מכלי הפסק . ור"ל יקראו לזכות החוק שיש לירש בנכסי מורישו
 כלשון משמש כלשון אחרם בהרבה מקומות נחלה ונזמזמת וכוללות
 כלומר שזכות הירש כמוריש כאילו הגופים דבוקים זה בזה שכל הינח
 מן האחד נופל על השני ומפני כן אמרו ז"ל שאם מוה ואמר המוריש
 אל יירשני בני אונכי פלוני לא יירש עם אחיו אוןכתי תורשני במקום
 שיש בן וכיוצא בדברים האלה אין בדבריו ממש שאין בידו לעקור דבר
 האל שאמר שירש הירש מורישו . ואע"פ שאמרנו שנסיו בידו לכל
 חפצו הענין הוא לומר שיכול ליתנם לכל מי שירצה ולעשות בהם כל
 חפצת נפשו ואפילו לאדם בכל לשון מן מוה של ירושה לפי מה
 הדיבור הוא כנגד דיבורו של מקום וגזירתו כי הוא אומר יירש הירש
 ועל כן אין כח ביד אדם לומר לא יירש והיינו מתינתין דוש בחלין
 האומר חיש פלוני לא יירש עם אחיו לא אומר כלום שהתנה על מה
 שכתוב בתורה . וכן האומר חיש פלוני יירשני במקום שיש כתוב
 כתי תירשני במקום שיש בן לא אומר כלום שהתנה על מה שכתוב
 בתורה הכי יומנן בן ברקא אומר חיש אומר על מי שראוי לירשו
 דבריו קיימים . ועל מי שאינו ראוי לירשו אין דבריו קיימים . פי'
 חיש אומר על כן בן הכנס או על כתב בין הכמות שירשני אחד מהם
 לכדו דבריו קיימים ודריש ליה בגמרא מודתניו והיה ביום הנחילו את
 בניו שהתורה נתנה השות לאב להנחילקו שירצה מן הראויים לירש
 ונפקה שם הלכה כזה כרבי יומנן לגבי פשוטין אבל לא לגבי בכור
 שאין כח באב לעקור ירושה מן הבכור בענין זה . ועוד אמרו שם
 המשלק נכסיו וריבה לא זד ומיעטה לאחד והשוה להם את הבכור
 דבריו קיימים . ואם אומר ממש ירושה לא אומר כלום . כתב בין
 בתלמי דבריו בין בחתניו בין בסוף משום עתה דבריו קיימים :
 ולפי הדומה אע"פ שאין ממש בדבריו האומר לשון ירושה ומעשיו אינן
 כלום כן מפרש במתני' בנחותו כן הוא מוטל מצות עשה זה של ירושה
 ממש דעבר אחרונה דחלף וכן חיש שנת אחר מותו קיינו כתי דין
 את דבריו יש עליהם ג"כ אין ביטול מצות עשה זה ולכד עונש לאו
 דלא תתאמט . ולפי הראיה מדברי רמב"ם ז"ל שכל עיקר אזהרה
 איננה רק על הכ"ד שנתו בענין הנחלה כן ויהו לשנו שכתב הח' - מנזה
 לדון בדין הנחלה וכינו שביאר הענין במונת הפרת נדרים שלכני :
 מושרשי העונה כדי שידע האדם ויתבונן כי העולם כיד ארון
 משגיח על כל דבריו וזכרנו ופירושו ופירושו ופירושו ופירושו ופירושו
 אחד ואחד וכדי העולם בחלק הנכסים שהוא משיג בעולמו וזוהי
 ב"ה מוכרבת שתושך לעולם לא ארי יתנה לו חיש לא כי נחשף הקדושי
 בקנסה מיתה בעולם . ומפני ס' לוק גוססו בדין להיות הפסק
 לעתת סאל המוכרבת לכל תפשט מאלה בנף המשתלשל ממש

ויהלכין עד תחת העזרה ומוטלין מן האפר ומותנין בכוסות ומזין על
 הכהן השורף ומטבלין היו התינוקות מפני חשש שמא גטמחו בשווא
 חזרת וכל הדברים האלו מן המעלות יתירות שפרה . ובהר
 המטה היתה נשפרת . ודין כיצד שורפין אותה ונחליו מקומות
 מיתין אפרה . וכיצד מקדשין את המים באפר הפרה .
 וכיצד מטבלין מים את בני נדה . ויתר רובי פרטיה
 מושרשים כמסקת המחברת על זה והיא עסקת פרה
 (ה' פרה הדומה פ"ח) . ונהנת בח"ן ישראל בזמן הכית והיא
 מן המנות שאמרנו בראש הפרש סהן מוטלות על הציבור כולן . ואמר
 רז"ל ששע פרות הדומות כעשו מעללנו מנוזה זו עד שחכר הכית
 בשניה . הראשונה עשה משה רבינו ע"ה . שניה עשה עורח . ושבע
 מעורח עד חרבן הכית . ועשירית יעשה המלך המשיח שיגאלנו
 במהרה בימנו אמן . ומפני שענין זה של פרה הדומה היא דבר גדול
 באומותינו שהיתה מטרת מדי טומאה חמורה . וולתה אי אפשר
 לטמא את לעשות פסח שהוא מזה גדולה מאוד . נהגו כל ישראל
 לקרות פרה זו ככל שנה ושנה כמסקת קודם לפרשת החדש ולעולם אין
 נפסקין בין פרשת פרה לפרשת החדש . והשבת הקבוע לפרשת
 החדש לעולם הוא שבת קודם ניסן :

שש שנתנונו להתנהגו בענין טומאת מת כמו שזוהי אוננו
 התורה עליו שאמר זאת החזרה אדם כי ימות באהל
 כל הבא אל האהל וכל אשר באהל יטמא שבעת ימים .
 מושרשי ענין טומאת הניף הנת כתבתי בסדר חמור אל הכהנים
 במנוה רס"ג מה שיכולתי וכמו כן קת דינים כוננתי וקתו חסם .
 ובמסקת אהלות יתבאר כל דיני טומאת מת (ה' טומאת מת פ"ח) .
 ובסדר ויהי כיום הזמני מצות טומאת שונא שרעים תראה כתוב גם
 כן כי רמ"ן ז"ל לחלק על הרמב"ם ז"ל שלא לחשוב כל דיני הטומאה
 שמשום המצות ומחוקק עמו :

שש שנתנונו בדיני הגדה כלומר בדיני מי הויים בדיני מים
 חיים מעורבים באפר הפרה שמזין בהם על הטומאים ולשון
 נדה כלומר הויים מלשון זריקה כמו וידחבין ונשנונו בדינים
 הידועים ככתוב שמתרין הטמא כמו שזכרנו והזהר הטהור על
 ד"טמא וגו' ומטמאין הטמא טומאה חמורה כמו שכתוב
 ובזה בני הגדה וגו' ומה לאמר במנוה זו וקת הפרה פליאה כשגבה
 לא אכל לה . מדני המנוה חש שאזרו ז"ל שהמים שמתנין על
 האפר אין נוחלין אותם אלא כלי מן המצוות הזוכין מן הגהות
 המושבין . ונתיבת האפר על המים זה הנקרא לרז"ל קידוש מי
 חטאת . והמים שהזכות על הם האפר הם נקראים ככתוב מי נדה
 והכל כשרים למלח ולקדש מן חמור שוטה וקטן והמתעסק
 במלחכה אחרת כשנת גולוי המים והכוללת פסלן . ואחר שנתן
 בן האפר אין המלחכה פסקת בן קבלו הדבר . וכסדר ג"כ
 פוסל הקדוש והמיוה כיצד הוטל שבר לקדשו להות מיתני כני
 מערה ואפרו באפר וקלה חסל הוטל שבר על סיוטו אינו פוסל י
 ויתר רובי פרטיה . ומכאן ש במוסקת פרה (ה' פרה הדומה פ"ח) .
 ונהנת בזמן הכית בזכרים ונקבות שכלם נריבין והוא חס כמטאו
 כני קודם שיכנסו לנקדשו ויכלו הקדשים . ומי שער עלזה
 ולא קבל הוחא חס לרין לה בטל עשה זה . ובכר כתבתי במנו' הקודמת
 כי רמ"ן ז"ל לא יתנה כששק המנות כל דיני הטומאות וראויתו
 החוקות בספר העזות שלחמנות ט"ו :

סדר וירא בלק אין בה מצוה

מאה
 ויון
 עד
 גדול
 דבר
 ימים
 וזה
 זכות
 נפש
 ס' כן
 רפח
 קדש
 מנוה
 וחס
 אמר
 מית
 שרה
 בבית
 אחר
 סלת
 ג' -
 יריכה
 סולה
 ועות
 לין -
 דרש
 חלים
 סדר
 גלות
 ירשין
 אשתו
 לה -
 שרשו
 לרין
 היה
 יוני כן
 כניס
 כניס
 טומא
 גיות
 ברות
 שורף
 ושבך
 וכן
 ולכין
 תום
 שיעל
 יחשל
 תום

ספר החינוך מן ספר במדבר פרשת פנחס

שאו בני אבותיו . ואם הוא בעונו ימות ובנים לא יהיו לו ראויה
 ברכת ה' שתשוב אל הקרוב אליו כי זאת הברכה שוכה בהוה או
 זכות גרמה לו או זכות אבותיו או עם הקרובים לו יותר למד כשרון
 המעשה שזכה עמו לנכסים . ולכן בהסתלק הוא וזרעו מהן בחטאו
 ראויים הקרובים שסייעו אותו לזכות להיות קודמין בהם לכל אדם :
 בודני המנוחה שיהא אחריו ל' במתנייתין דיש כוחין סדר נחלות כך
 הוא . ואיש כי ימות וגומר . הכן קודם לכת וכל יוצאי
 ירכו של בן קודמין לכת . הבת קודמת לאחים וכל יוצאי ירכה של
 בת קודמין לאחים . האחים או האחיות במקום שאין אחין קודמין
 לאחי האב . וכל יוצאי ירכו של אחים או של אחיות קודמין
 לאחי האב ואחי אביו או אחיות אביו במקום שאין אחים לאב
 קודמין לשאר קרובים זה הכלל כל הקודם בנחלתו יוצאי ירכו קודמין
 והאב קודם לכל יוצאי ירכו ועל הדרך הזה שאמרנו הולך ויגלה עד
 ראש הדורות לפיכך אין לך מישראל שאין לו יורש . ומה שאמרנו שם
 שאין האם יורשת בניה ודבר זה קבלה . והאחים מן האם אינם
 יורשים זה את זה דמשפחת אם אינה קרויה משפחה . וכן ממזר או
 אח ממזר הרי זה יורש כשאר הבנים . ואפילו בן ממזר שהמיר דת
 יורש הוא . אבל בן שבתה ובכרית אינו יורש ואינו כבן לשם דבר .
 וחכמים תיקנו שיאב האדם יורש את אשתו מן הנישואין וסמכו הדבר
 מן הכתוב . וכתב הר"ם במו"ל ומכלל זה הדיון של נחלות בלי ספק
 היות הכבוד נוטל פי שנים שזו היא מכלל מלות הנחלות . ופי שנים
 פירושו שני חלקים כלומר שאם היו שני אחים עושין מן הממונ ג' חלקי'
 והכבוד נוטל השנים ואם היו שלשה עושין ממונ ד' חלקים ונטל
 השנים ועל הדרך הזה לעולם . ואין הכבוד נוטל פי שנים אלא
 בנכסים המוחזקים לאביו כלומר שבאו ברשות אביו בחייו אבל לא
 בראויים לבוא לאביו שנאמר בכל אשר ינאף לו . כיצד אחד ממורשי
 אביו שמת לאחר מיתת אביו אין הכבוד נוטל באותה ירושה פי שנים .
 וכן אם היתה לאביהם חוב שהיימים לו ואפי' בשטר או אפי' היתה ספינה
 בים אין לכבוד בזה פי שנים שאין זה ענין לאביו . וכן מטעם זה אין
 הכבוד נוטל בשבח ששבתו הנכסים אחר מיתת אביו כגון שחת שבעשה
 דגן והאילנות שהזיאו פירותיהן שכל זה לא היה ענין לאביו בחייו .
 אבל חלק קטן שבעשה גדול שלא מחמת הולאה אלא מעצמו גדל
 אחר מיתת אביו קודם החלוקה הכבוד נוטל בזה פי שנים דענין
 לאביו בקרא ומכיון שלא נשתנה עניינו . והאב נאמן לומר זה בני
 בכורי . ונאמן לומר זה גוא בני און זה אינו בני שהתורה האמינתו
 בזה דכתב ב' את הכבוד וגומר זכור . ודרשו ל' יכירו לאחיהם
 ואפילו היה אחד מוחזק שהוא בן ראובן . ואמר ראובן שאינו בני
 נאמן עליו ולא יירשנו . וכתב הרמב"ם ז"ל ויראה לי שאפילו היו
 לבן בנים אע"פ שאינו נאמן עליו לומר אינו בני לענין ירוש ואין
 מחזיקין אותו ממזר על פיו נאמן הוא לענין ירושה ולא יירשנו .
 ומה שאמרנו ז"ל גס כן בענין זה שהאומר לאדם נכסין לך ואחרך
 לפלוני אם הראשון ראוי לירשו אין לשני במקום ראשון כלום דמכיון
 שזכה בנכסים והוא הראוי לירש אותם אין לירוש הפסק עוד מפני
 תנאול שגוריים . ועם הפירושים הטובים והסברא הוגנת למדנו
 בפירוש נחלתן שאפילו אמר לו בלשון מעבשו כגון שאמר לו נכסי
 לך מעבשו אחרך לפלוני אף על פי כן אין לשני במקום
 ראשון כלום מכיון שהראשון ראוי לירשו אבל אם אין ראשון
 ראוי לירשו ואמר לו מעבשו אחרך לפלוני זכה השני כגוף הנכסים
 והראשון יאכל הפירות לכד כל ימי חייו . ואם לא אמר לו מעבשו
 אלא נכסי לך ואחרך לפלוני לא קנה שני אלא זה שישאר לראשון .
 ואם נכרם ראשון אין כח בטני להוציאם מיד לוקח לעולם שחוקת

הראשון עומדים כל ימי חייו לכל חפצו בין למכרם בין לתתם מתנה
 לכל מי שירצה וכל כך הם נכסים אלו בחוקתו של ראשון שאם אמר
 הנותן נכסי לך ואחרך לפלוני ואחריו לפלוני אם מת שני בחיי ראשון
 אמרו ז"ל כגמרא שימרו הנכסים לירשי ראשון לפי שהנותן לא שיר
 כלום במתנתו של ראשון אלא שיתנו הנכסים אחריו לפני ויוד השני
 ויזכרו ויבאו לשלישי ומכיון שהשני מת ואי אפשר לשלישי עוד שזכה
 בהם מזה השני כמו שאמר הנותן ישארו הנכסים ביד מי שהם ברשותו
 לו ולירשיו לעולם . והוא הדיון שיש לנו לדון על הדרך שאמרנו
 היכא שאמר הנותן מתנתו בלשון אם כגון שאמר נכסי לפלוני ואם
 מת ינתנו לפלוני שאין אנו באים לדון כן מטעם שאין אחרך אלא
 טעם הדבר מפני שאנו אומרים כי הראשון זוכה כגופו של נכסים
 והפירותיהן ולעולם מוחזקין בידו עד שנוכל להוציא ממנו בראיה
 חזקה . אבל היכא שכתב הנותן נכסי לך ואחרך לי או לירשי אע"פ
 שלא הזכיר לשון מעבשו כשיר זה יש לנו לדון שאם מת מקבל מתנה
 שימרו הנכסים לנותן או לירשיו . ואפילו ירד ומכר המקבל מתנה
 הנותן מוציאם מיד לוקח לכשימות מקבל מתנה שכן אמרו חכמים
 ז"ל בזה שכל שמייר לעצמו או לירשיו אינו אלא כמפרש מתנה או
 תביה לך לאכילת פירות כל ימי חיך . וכלל הדברים שעלו בדינו
 בענין זה אחר יגיעה רבה שכל זמן שהראשון ראוי לירש מכיון שאמר
 לו ממורשי נכסי לך אין בידו עוד לתתם לאחר ואפילו לירשו אחר
 שמיד נכנסו הנכסים בחוקת יורש ואינו אחר כן אלא כמתנה תבאים
 בנכסי אדם אחר ובענין הנאמר בענין זה כגמרא הוא סבריש לה
 הפסק כלומר לירושא ורמזנו אחר אין לה הפסק . וגדולה
 מזה שנינו מורינו ז"ל ברשות חזקות וברורות שאפילו
 האומר לזו שראוי לירשו נכסין לך ואחרך להקדש או אפילו
 אחר ומעבשו אחרך להקדש שהיורש זוכה בנכסים ויש לו למכרן
 ולעשות בהן כל חפצת נפשו ואין כח בהקדש לעולם להוציאן מיד
 לוקח או מקבל מתנה מן טעם שכתבנו דמכיון שאמר המוריש
 לירשו נכסי לך זכה בנכסים ואין בידו להקדיש אותן עוד אלא הרי
 הוא כמקדש נכסי אחרים : ומה שיש לענין בענין זה שראיה
 בתחלת הענין קוציא כגון מה שאמרנו ז"ל אמירתו לנכסו כמורשתו
 לדיוט ועוד דברים אחרים כבר נאמרו ונתנו בהן ודקדקנו את כולן
 יפה ועלה הענין מפורר כמו שכתבנו ויחד הענין אם באתי לכתוב
 הכל ולא מולאכת ספריו הוא . ואם תזכה בניו פרוש מכונות
 בים הגמרא היא תעלה לך הכל . ויתר פרטי המזוה מנחריים
 בכח בתרא פ' יש נחלתן (ת"מ ס' רע"ב) וגוהנת בכ"מ
 ובכ"ז בוכרים ונקבות ועובר על זה וזה בין בראיין שכיב מרע שלא
 יירשנו הראוי לירשו בטעם זה והוא שזוה כן בלשון ירושה כמו
 שאמרנו ואף על פי שאין בדבריו מנוח כמו שכתבנו למעלה
 בתחלת הענין . והרמב"ם ז"ל כתב כי הרמב"ם ז"ל
 חסר במקום זה שתי מלות אחת מלות עשה והאחרת לא תעשה
 ושתיהן בכבוד שהאדם וזוהיה להכיר הכבוד במתת פי שנים לו .
 וח"א היא מלות עשה על האב שלא חשב אותה הר"ם במו"ל במונינו .
 וכמו כן מזהר עליו מהעביר הכבודה ממנו ועל זה נאמר לא יוכל
 לכבד את בן האב וכו' וגומר . וזאת האזהרה גס כן לא חשב אותה
 הרב הנזכר אלא שכלל הכל במלות דין הנחלות :

תא שנתנו ישראל שיקריבו על ידי משרתי ה' שהם הכהנים
 שני כהנים בני שנה תמימים לעולה בכל יום . האחד
 כבקר והשני בין הערבים שנאמר צו את בני ישראל ואמרת
 אליהם את קרבני לחמי וגומר שנים ליום עולה המיד .
 וע"מ

וה' ויעקר האזנה לב' דלומר החכמים מורי התורה שבישראל
 כי עליהם מוטלת מלאכת הנהגה וכמו שאחרו ז"ל וחמרת אליהם
 אזרה לב' ד' : משרשי המורה מקדמות כתבתי במונות
 המוקדש בסדר ויקח ח' תרומה מה שעלה על רוחי בפשט הענין ואחר
 אותם הענינים אני מושך ג"כ טעם התמידין לומר סגלטימו
 בעבודת ה' התמידית שהיא פעמים ביום בזריחת השמש ובכניסתו
 לערב למען תעורר מתוך המעשה הזהב' כל לבנו וכל מחשבותינו
 לדבקה בשם ב"ה ואמרתיו כמה פעמים שהאדם נפגל וטבעו
 מתעורר לפי עסק ומשגוה ולכן היות האדם נכון בטבעו שרף
 לתקן לו מן פעמים ערב ובקר לכונה שיש מוסתו וסקו בעסק
 עבודת בוראו גם כן שתי פעמים לכל תהיה עבודת העבד לנצחו
 יתירה על עבודתו לרבו וכלו למה כדי לעורר רוחו ופעלו תמיד
 לאור אה' בוראו ובכניסתי מעשיו ויתברך זמנו כי חסד חסד הוא
 וכמו שדרשו ז"ל אשה רות יצוה לה' שאמרתיו וכנשה רדוני
 כלומר שכל חלק גבוה מכל קרן חיבור הקבוצה שיעשה העבד
 זה שיהיה רבו למושיבם לזכות בטוב ב"ה . מרדני המורה
 מה שאחרו ז"ל שמון משיחין של תמידין הוא הכסף האחד של בקר
 קודם שתעלה התורה משיחור כל פני המזרח . (ופעם אחת דחקה
 שעה אחת הכבוד בבית שני והקריבו תמיד של שחר ב' שעות ביום)
 והכסף שהיה על בין הערבים משם שעות ומחצה וליועלה עד סוף
 היום והזמנו . אבל היו שחשין אותו לעולם בטובה שעות
 ומחצה וקרבנות ש' ומחצה . ושתי שעות אלו מן אחרין אותה היא
 כדי שיקריבו קרבנות היחידים או לזכור בכמים לפי שספר
 להקריב קרבן אחר תמיד של בין הערבים וכמעשה תמיד של שחר
 היה מעשה תמיד של בין הערבים אלא שאותו של שחר נשחט על קרן
 לפנותי מערבות של בית המטבחיים על טבעת שניה ושל בין הערבים
 על קרן לפנותי מזרחית על טבעת שניה כדי שיהיה נגד השמש
 ויתר פרטים וכו' אחרים במסכת תמיד ובפרק שני מיומא (ה' תמידין
 פ"א) . ונהגתו מנהגו כמותו בבית והיא מן המזות שהן מוטלות
 על הכבוד ויותר על הכהנים . ואם שחח חסד ושלום יתשלבו בה
 שלא להקריבם בכל יום בטלו עשה זה והשגה נתלות על כל עדת
 בני ישראל היודעים בדבר אם יש כח בידם לתקנותם לד' והרמז "בן ז"ל
 חשב בחשבון המזנות שני תמידין לשתי מזלות עשה לפי שהן מזלות שאין
 מעכבות זו את זו ומנהג של זו לא זמנה של זו :

השטל פעולות גדולות בגופות בני אדם ובכל מיני שחר בעלי חיים
 גם בכל המונח בדרך מן הארום הנדלים עד העשבים הדקים
 ודרך כלל בכל שהוא מד' היסודות שהם למטה מהם ותחת מוטלתם
 וכן כתב בסדר וזאת הכרעה ומוגד תבואות שמש ומוגד גרש
 ירחים . ומופרסם בכל המון העם נערים עם זקנים כי כח הלכנה
 כי כר כל אשר נעשה בדרך כידוע לכורתי האילנות לכניות כי לא
 יררתים בזמן שהלכנה בתדושה עד 'עבור ה' ימים או יותר . וירדו
 היס גם כן אין מפליגין בה עד אחר חמשה ימים של חדוש הלכנה .
 וכן נזכרים כל בני אדם מהקודם סמוך לחדושה וכמה מלאכות
 אחרות קטנות וגדולות זריכות שמירה שלא לעשותן בעוד שהלכנה
 מתחדשת עד שיאמרו שהפסדן שינאל במשה או בתוך היורה לכלל
 בתדושה הלכנה שהוא לוקה ולא ילח אחר כן לכלובלל ענינים אלה
 גלויים ונדושים הם לכל והאריכות בהם ילדות ולכן כי בחידושה של
 לכנה לפעולות אדם יתחדש ענין והכל בדברו של מקום ב"ה ובגידתו
 ראוי לנגוס כן לחדש ולהקריב קרבן ומוסף על שאר הימים לשמו ב"ה
 להעיר רוחו ולקבוע בלבו כי כל הקידושים ההווים בעולם מאתו
 ב"ה וכל כחם של גלגלים לא ינאל רק מהשם לבדו ועם המתחבה
 הזכה בואת והאמיתית תתעלה נפשנו וכרכת הש"י תחול על
 ראשנו : דוני המורה בענין המוספין וכלל הענין כמנהגי
 כתבתי במוסף הכסף בסדר אמור אל הכהנים . ועוד אודיעך כאן
 שר"ח שחל להיות כשבת שיר של מוסף ראש חדש דוחה שיר של מוסף
 שבת כדי לפרסם שהיום ר"ח וידוע ששירת מוספי שבת במקדש היא
 שירת האזינו והיו מתלקין אותה לששה פרקים בששה שבתות והסיון
 היו ז"ל דרך שלמו קוראין אותה בבית הכנסת :

תד שגטו ישראל להקריב קרבן מוסף ביום חג השבועות שהוא
 יום שמיסין שנאמר וביום הכבודים בהקריבכם מנחתן
 חדשה לוי' בשבועותיכם וגומר . כבר כתבתי פעמים כי בסדר
 אמור אל הכהנים במוסף דפסח דברתי מענין המוספין :

תה שגטווינו לשמוע קול שופר ביום ראשון של תשרי שהוא ראש
 השנה וכדתקן במוספת ר"ה באחד בתשרי ר"ה לשנים שנאמר
 יום הרועה יהיה לכם ואף על פי שאין כאן זכר לתדושה זו אם
 בשופר אם כוונתים או בכל שאר כלי נגון חפי השמיעה למדון ל'
 שהיא בשופר כמו שזמנו ביובל שנאמר בו שופר :

משרשי המורה לפי שהאדם בעל חומר לאיתעורר לדברים כי אם
 על ידי מעורר כדרך בני אדם פועל מלחמה וריעוף אף יריחו
 כדי שיתעוררו ופה לחלחלה . וגם כן ביום ראש השנה שהוא ביום
 הנועד מוקדם לדון כל באי עולם וכמו שאמרו ז"ל הראש השנה כל בני
 העולם עובדין לפניו ככני מרון כלומר שהשגחתו על מעשה כל אחד
 ואחד בפרט ואם זכיותו מרובין ילא זכאי . ואם עונותיו מרובין
 ככדי שראוי לחייבו מחייבין אותו למות או לאחד מן הגזרות כפי מה
 שהוא חייב . על כן נרץ כל אחד להעיר טבעו לבקש רחמים על
 חטאיו מאלוהו הרחמים כי אל חנון ורחום הוא נושא עון ופסע ומטאה
 וקנה לשמים אלו בכל לבט וקול השופר מעורר הרבה לפי כל שומעיו
 וכל שכן קול התרועה כלומר הקול הנשבר . ומלבד התעוררות
 שבוניו לו לאדם וזכר בדבר שיסבור יא' לבו הרע בתאוות העולם
 ובחטאים בשחיתו קלות נשברים כי כל אדם כפי מה שיראה בעיניו
 ובחזונו ימנע ויכון לבטו ויבין בדברים והיינו דאמר רב יהודה בראש
 השנה תוקעין בשל זכרים כלומר הכהנים הכפופים כדי שיזכור האדם
 בראותו אותו שיכון לבו לשמים ורבי לוי פסק הלכה כמותו ומהגן של

תגה
 אחר
 אשון
 שיר
 השני
 זוכה
 ונתו
 מרבו
 ואם
 אלא
 כמים
 דתנה
 דתנה
 כמים
 ה' ז'
 ידיו
 אחר
 אחר
 אלים
 ז' לה
 דולה
 ופילו
 ופילו
 זכרון
 מיד
 אורש
 הרי
 ראה
 רתנו
 כולן
 תונת
 זורת
 ארים
 ככ"ג
 שלא
 כונו
 עלה
 ז"ל
 עשה
 י'
 נו
 יוכל
 אותה
 הכים
 אחד
 דת

ספר ההינוך מן ספר במדבר פרשת פינחס

יראל כן: מדיני המלוא מה שאמרו: ל שיעור השופר הוא כדי
שיחזנו חסד כידו ויראה לבאן ולכאן וכל השופרות כמדריס קין משל
ברם ופני שהוא קרן. פירוש כל מה שהוא שופר כלומר שהוא תולד
שלשון השופר הכי משמע לעולם דכרשיש לו חלל כגון השופר של כסע
שיש לו חלל שהזכרת בתוכו. וכל שופר בעולם שיש לו חלל כמו
שפיהשנו כבר לתקוע בו בראש השנה לאמקוי קרני ראש ושאר קיות
שקרניהם אינם ככללים בלשון שופר כלל לפי שאין בהן דבר תולד חלל
הזכרות לכד חלל קרן הפרה חף על פי שהוא ככלל שופר שהרי יש לו
עקבות וזכרות אינו כשר מפני שהכתוב כללו עם הפסולין שקראו קרן.
ועדכתיב כבוד שורו וגומר. וקרני ראש קרניו נשלח לפי פירושו
זה הכלל הקרנות שהעולם פסולין לתקוע בהן כר"ה חן ויקרני הככשים
זהרתיים וגם התישים ועזים לפי שלא מצונו בעולם קרנות חלולין
חון מחלו ושל מרה כי קרני כל החיות אינם חלולין ונמצא שאין בכלל
בלשון שופר מצותה התורה לתקוע ושל מרה גם כן ככר הוליוו הכתוב
מוכלל הכשרים והכניסו עם כלל הפסולין מפני שקראו בשמים. ואל
יקשה בענין לדברינו אלה שהרי הכתוב קורא שופר התישים בלשון
הפסולין בדכתיב והלפיר קרן חותם בין עיניו שהענין שהוא היה
במראה הנכונה והודיע הכתוב שהיה נראה אלכסני לרוב מוקף הפסול
כאילו היה לו קרן כלומר שהיה חזק וכולי נקמות ואין הענין שיכניסנו
הכתוב עם הפסולין כלל כי אם בהפך לכל ענין. והארכי ילך בני
מועט ככאן לפי שהפירוש הוא לתתם במקמה זו חזון קרוב ואשר היו
לפניהם פירוש בענין אחר. וכן מצונו הגלגול מה שאמרו ו"ל סכל
הקולות כשרין בשופר. ואמרו גם כן שאם גרדו השופר עד שהעמידו
על גלדו כשר. ומה שאמרו ו"ל שיש טוב של ראש השנה של בשבת
אין שוקעין בו שופר גזירה שעה יטלנו ישראל אחר ויוליכו
ד' אמות בהשות הרבים ויבא לדי אסור שקילה ודבר זה לא גזרו אותו
מכאום במקום שיש שם ב"ד הוא גדול בהכונה ודוקא שתוקעין אותו
עם בשיבת הכ"ד. והרמב"ם ז"ל כתב שדרך להיות הכ"ד שוקע
לא ושייב"ב"ד מועלה וזאתן שקדשו את החדש. ואני שמעתי
שהרב"ר יצחק אלפסי ז"ל היה תוקע שופר בשיבתו בשבת. וצאתה
בני אדם תזכה תכחד לך העוב בעיניך. וכן מצונו המלוא מה
שאמרו ו"ל שתייב אדם לתקוע כר"ה שלש תקיעות של שלש כלומר
שלש פעמים תקיעה ותרועה ותקיעה נמצא שכן שלש תקיעות ושלש
תרועות ופירוש תרועה בתרגומו יבכא. וענין יבכא הוא קול שבור
במקול יללה. נמצא שהתורה צוה אותנו לנשות השופר קול
הדומה לקול יללה ומפני שמקומות העולם חלוקים בענין היללה
שחוקים אחד מיללין בגנימות נסות ובמקום אחר בדקות ובמקום
אחר עושין הכל נסות ודקות נהגו בכל מקום ומקום להיות מתרועעין
כר"ה על דרך שהיו מיללין איש איש במקומו וכסן היו יוצאין ידי חובתן
במלוא שהתורה צוה בקול יללה ונתייב זה שהיה בשום מקום בכך
היה יוצא ידי תורה בכל מקום ואפי' שבמקומו אין מיללין כן שהרי
קיים בנבנת הכתוב ועשה ביום זה יללה בשופר עד שקשר אבהוזה
ישר בעיניו להיות ישראל חלוקים במנהג התרועה זה ככה וזה ככה
שביעה תורה כתי תרועה וקבץ כל המנהגים והתקין שהיו תוקעין
בכל המקומות בשום ולצאת ידי תובה מכלל היללות שבעשות בעולם
תיקן לעשות התרועה כג' דדין בעק גנימות נסות דהיינו שבריס
וכעין גנימות דקות דהיינו שאנו קורין תרועה ועוד כד אחר גנימות
נסות ודקות כמנהג אחד והמקומות שיעושין הכל כיללותיהם ונמצא
לפי זה שאנו זריכין לתקוע שלש שלש פעמים שלש. ודין שופר
שנסדק לאורכו או לרחבו ויכבוסתונו במינו או שלא במינו.

ראשי המטות

יש בה שתיים מצות. אחת מצות עשה. ואחת לא תעשה.

אין מנצחין במטות הפרת נדריים כלומר שדנין כמי שגדר כאשר
תלוא התורה שנאמר איש כי דור נדד וגומר. כמו שכתב
עבאר בפרשה. וכתב הר"ם כמול במטות וזוה לשון ואין הענין
שכתחייב להפך על כל פנים וזה הענין בעלמנו הכן ממיני כל זמן
שתשמיעני מוכה דין אחד מהדינין שאין זו מלוא כפעולה מהפעולות
בהכרח ואולם התלוא היא כבידתו מעיין שניתן בדין זה שדבר זה
אולם היות הכנלזה האם מעיין כבר ביאר הכתוב זה ודקדקו ובחמתו
הקבלה שהכל יתדר הכרר לכל עכמו כן השבועה וההערה על זה ויאמר
לא יזאל דברו. ודרשו"ל הוא אינו מומל אכל אחרים מותלן לו
והכלל שאין ראיה על זה מן הכתוב וחס ע"ה ככר אמרו התר נדריים
פרתין באור ואין להם על מה שימנו אלא הקבלה האמתית לכה
ע"כ. וזהו מכל זה לדעתו לפי הדומה כי בהתיר הכתוב היוונות
את הכרר כמלוא התורה או שלשה הדיוטות ועש. הענין ככל אשר
תלוא התורה עליו כגון וכשר או קיימו עשה. ואם היתרו הכרר
שלש כמלוא התורה כגון עני הדיוטות או יחיד שאינו מומל אפי'
שהתירם אינו היתריש עליהם עשה כישול עשה זה ובענין שכתתי
למעלה בענין נמות הנחלות שהאומר ומוזה אל ירשני בני אפי'
שדבריו בטלים יש עליו עונש ביטול המלוא דעבר אהרמל דמלכל
מלוא אותנו בדין הירוש. ואלום הרמב"ן ז"ל כתב שאף למנות דין
זה כלל ממשכונ המלות חיה לשונות ויהא הפרת נדריים לא
תמנה לפי שהיא שלילת שנסתייב לעשות כל היוצא מפינו שלח נחל
דברינו רק על פי האם או בעל ע"כ. ודברי פי חס חן.
בשרשי ענין הכרר והשבועה וההיתר שלהם כבר הרחבת
האומר כן כאשר השיגה יי במדר וישמע יתרו באזהרת לא תשא.
מדיני המלוא מה שאמרו ז"ל כל בני נדריים ככדריים חרמים
כחרמים שבועת שבועות נדרות כמורות כגון האומר קונס קונס
קונס הרי אלו כיווין לקרבן חק חק חק הרי אלו בניו
לפרס. גוף כוח פיות הרי כיווין לנדרות. שבועה שקונה
במלוא הרי אלו כיווין לשבועה. וענין לשונות אלו שאמרו חכמי
שהם נידונין באילו הוציא האדם בשפתיו הלשון חק קנו ולא נחמו למו
שאלו מצריכין פיו ולכו שוין והרי לא הוציא הכרר כתקנו. הטעם
מפני שיש כלשונות אלו משונות הענין של המומל גזור עליו שזאת
כוונת הנשבע או הכורר ואחר שכן הוא הרי הוא באילו אחר הכרר
כתואר כתקנו שאם לא תאמר כן נמצא שאין בעלנין גדרו שבועה
לעולם

לעולם וזה אינו באמת . וכן מה שאמרו"ל שארבעה נדרים קן שהן
 מותרין בלתי מותרין לגמרי שאין נריכין שאלה לחכם וכדעת שמואל
 בפרק חרשנה נדרים שהלכתא כותיה . ולכן נדרין וירוחין נדרין
 הוי נדרין שנגזר נדרי אונסין ושם באותו הפרק נזכר כינד בכל אחד
 ואחד . ונרטיק בירושלמי גבי נדרין וירוחין . א"ר זעירא דלא
 דמייר ששין מעמידין אכל אם היו מעמידין נריכין היתר חכם כל'
 אם היו מעמידין דבריהם כלומר שלא נדרו איתו נדר לזר אלא בדוקא
 נדרו אותו נריכין שאלה לחכם והוא הדין בודאי לשאר השלשה הנריכין
 במשנה שאם היו מעמידין דבריהם נריכין שאלה לחכם . ומיהו
 בכל ענין החכם מותרין כל זמן שימלא פתח להתיר כלומר שימלא שום
 ענין שיאמר עליו הנדר אילו הייתי יודע כשיעת הנדר דבר זה לא
 הייתי נודר ואילו בנוול פותחין להתיר וכלכד שיבא הנולד נולד מנו
 אכל לא בנוול שאינו מנוי . מן הוא מפורש בגמרא דנדרים .
 וכן נמי פותחין בחרטה וכדפסק רבא עטמיה דרב כחזון במסכת
 נדרים דפותחין בחרטה וזוקקין להתיר אפילו למי שנשבע בחלבי
 ישראל שהיו שבעה חמור . ודוקא בחרטה מעיקרא כגון לבזה עליך
 כלומר שנתן הכעס נדר אותו הנדר ואחר כתיישה דעתו תוהא
 בנדרו לגמרי ואינו רוצה בו כלל אכל אם נתחרט עכשיו ממעת ענין
 שנתחדש לאחר שנגזר ופסן הוא בנדרו עד עכשיו ממעת ענין
 מעלייתא ואין פותחין בה כלל שהרי כל הכח ליטאל על נדרו ודאי
 נתחרט הוא עכשיו ואם כן לא היינו נריכין בגמרא לחזור למחול פתח
 היתר נדר . ומינו בגמרא שהיו מחזירין למחול פתחים לנדרים
 אלא ודאי האמת כמו שכתבנו דבענין חרטה דמעיקרא . ועוד שכל
 יסוד היתר נדרים הוא טענת שגגה או אונס שהתורה אומרת האדם
 כשכועב פטל לאונס . וכמו כן בענין פיו ולבו פיון . וא"כ משום
 חרטה דמעכשיו אי אפשר לתלות שגגה או אונס בעת השכועב כלל
 אכל בחרטה דמעיקרא יש טענת שגגה ואונס שהרי מודה עכשיו
 שלא היה עושה הנדר מעיקרא וביקרא אם היה יודע זה . ויש מגדולי
 המפרשים שכתבו דא"ל דפסקין הלכה כרבה אמר רב כחזון דפותחין
 בחרטה וזוקקין לחלבי ישראל ועכשיו כהנו להחזיר ולא כהלכה .
 ואין אינו זוקקין למי שנשבע בחלבי ישראל אכל במה שהוא כעין ד'
 נדרים הנזכרין בחכמה . ועוד דלא מודקקין לשכועב אלא במלתא
 דאית בה מחנה כגון עשיית שלום בין איש לאיש או בין אדם לחבירו
 וכיוצא בענינים אלו . וכן אמרו"ל בענין זה שהיתר נדרים בג'
 הדיוטות ואפילו דלא געירי וסבירי . והוא דמוכרי לזו וסכרו
 וכשחד מטייהו גמיר מ"מ . וכמו כן אמרו שהיתר נדרים ביחיד אם
 הוא מוזה והוא הדין כל היבא שיש לו רשות להתיר נדרים מיהו שהוא
 סמוך שדינו כמותא . ויש שמירשו שכל שהוא חכם גדול בישראל
 ואפילו היום שאין לנו . סמיכה יקרא מומחה זמכיריו חלוקין עליו .
 ודין החיור תוך כדי נדר מנדרים ושכועב שחזרתו חרה . וזה
 שאמרו שהם מפרין כל נדר והכעל נדרו עינו ודברים שבינו לבינה .
 ודין האומר כל נדר שאדור על שנה זו או חמלאן עד עשר שנים הריהו
 בטלים . ודין שנים נדרים להחזיר ופירושו להקל . ודין שאין אדם
 אוסר דבר שאינו שלו . ודין האומר לחבירו ככרי אסור עליך או ככר
 זה . ודין המודר הנאה מחבירו שפורע לו את חובו . ודין הנודר מן
 הכסר שמוטר ברובט ואם אמר כסר זה אסור אף ברובט . ודין מי
 שנאסרה הנאתו עליו שמוטר ללמדו תור' חב' אכל לא שבכת לפי
 שנטלן עליה שבר . ודין עוה שאמרו בנדרים הלך אחר לשון בני אדם
 באותו מקום ובאותו לשון ובאותו זמן שנגזר לו ששבע . ודין התרת

נדרים שהוא כל היום כלומר לילה ויום לא מעת לעת שנאמר ביום
 שמעו . ויתר רובי פרטיה יתבאר בארבעה במסכת זו המוכרת על
 זה והיא מסכת נדרים (י"ד סי' רל"ג) . ונוהגת מזהו חכ"מ
 וככ"ו בזכרים אכל לא נקייכות שאין ראיות להתיר נדרים . והנזכר
 על זה והתיר את הנדר שלא כמדות התורה בלדדן שכתבנו ח"ע"פ
 שאינו היתר בטל עשה זה כמו שכתבנו בראש המנוה :

תו שמכענו שלא לשנות פה
 שמיחב ככפשותינו כדבור
 ואע"פ שהוא בלא שכועב .
 ואכלה הם הנדרים כגון שיאמר
 האדם פירות העולם או פירות
 עבודה פלונית או עין פלו' של
 פירות חסורין עליו וכמו כן
 שיאמר אשתו חסורה עליו
 וכיוצא באלו הענינים שחייב
 לקיים עליו ועל זה באמר ל'א
 חלוקי דברו זעירא"ל לא יעשה
 דבריו חולין כלומר שיחייב על
 עפשו דבר ולא יקיימהו . ולשון
 גמר שכועב חמור ז' לקוננות
 עובר משום א' יחל דברו .
 וכן ככל מה שידור האדם לקרן
 או לבדק הבית או לנדק או
 ל'ה וכיוצא בהן עובר עליהן
 משום א' יחל דברו . אכל

הג"ה
מהמחבר
 בושע למלך

אכל אינו לוקה עליו לפי שאין
 בו מעשה כ"כ לא ידעתי למה
 שאם אמר על ענינו איזה דבר
 ואכל מן האיסור אין לך מעשה
 גדול וזה . ובפי' כתב הר"ם
 שלוקה על לא אזהרמה שהורכו
 לומר שהשבע לוקה אף שאין
 בו מעשה היינו בשבועה דלעבר
 כגון ששבע שאכל ולא אכל או
 שלא אכל ואכל אכל כשבע שלא
 יאכל ואכל כהא פטיטא דלקי :

בענינים אחרים כגון הנודר לחבירו דבר או האומר דבר פלוני אעשה
 או לא אעשה שלא כלאן נדר ואיסור וקונמות אע"פ שהוא מוכתר
 ולא יעשין רק פחותי הנפש כבני אדם אינו עובר בלא יחל אלא
 בענין שכתבנו . ואמנם על הכל נאמר בתורה מדבר שקר תרחק .
 והרמ"ב כן"ל כתב ששתי מצות חלוקות הן נדרין גבוה ונדרי טהור וכמו
 שכתבנו למטה בסדר יצא במצות קיום מוצא שפטים . שורש
 המנוה בענין הנדרים והשכועב לקיים בלדדן כחכתי ככר בסדר
 וישמעיתו בלא לא תשא . בדיני המנוה מה שאמרו"ל הוא
 אינו מוחל אכל חמרים מוחלין לו כגון שלשה הדיוטות או יחיד מויחה
 עמו שכתבנו במנוה הקודמת והוא הדין גם כן שנשאלין על ההקדשות
 ועל הנדקות כל זמן שלא באו לידי הבאיה ואפילו על התרומה ועל
 החלה אמרו"ל שנשאלין עליהן עד שלא באו לידי כן . ויתר
 פרטי המנוה מכווארים כמסכת נדרים (י"ד סי' ר"ג) . ונוהגת
 בכל מקום ובכל זמן בזכרים ונקבות ועובר על זה נזכר או אסר אסר
 על כפשו בלא שכועב ולא קיימו עכר על לא זה אכל אינו לוקה לפי
 שאין בו מעשה . וזהו שאמרו"ל שהשבע ומחר ומקלל חבירו בשם
 לוקה ח"ע"פ שאין שם מעשה וזה השבע אכל משום לאו דלא יחל
 ככר או איסר שלא כשכועב אין בו חלקות :

אלה מוסעי

יש בה שישה מצות . ב' מצות עשה . וד' מצות לא תעשה :

תח שנשאו ישראל לת לשכט לוי ערים . לשבת בהן אסר שאין
 להם

ספר החינוך מן ספר במדבר פרשת מסעי

כחמכת זכות (ושם) . ונוהגת מזוהז בזכרים ונקבות בכל זמן שאתו זוהרים שלא להרוג שום חוטף וח"ע"פ שר"י ז"ל שיש להזכיר שששה מצופה שיתחייב כותב ס"ר . וכמון הכותב אלו חייבין להביא לו ס"ר וזה ידועו . ועובר על זה והרגו לחוטף קודם שיביא לב"ד חפזו . אם היה דינו שיתחייב ס"ר דין הורגו כדן הורג והרגו על ין כיוון הכותב אם יש עדים :

תי שנטו כית דין של ישראל להשליח זכה נפש בשגגה מעירו ולהשיבו בערי מקלט . שאלמו והשיבו אורה העדה אל עיר מקלטו . וגומר . וישבבה עד מות הכהן גדול וגם המכה גם הוא בכלל מנות עשה זה שאלמו עליו כי בעיר מקלט ישב עד מות הכהן גדול : כשרשי המזוה לפי ששון הריחה חמור עד יחד סבה השחת העולם עד שחמור ז"ל שהורג נפש מיוחד חפזו עשה כל המזות אינו ניצל מן הדין שאלמו חסם עשוק דם נפש עד בור ימוס אל יתחזכו בו . ולכן ראו למו שהרג חפזו שוגג מכיון שגחת תקלה גדולה כוונתו ידו שיטעור עליה עבר גלות שקול כמעט כבער מיתה שנספר האדם מזוהכו ונתחן מולדתו ושוכן בלימיו עם זרים . ועוד יש תיקון פעולם במזוה כמו שביאר הכתוב שיכל עכ"ז מיד גואל דם לכל הרגו על לא חוסם הכפיו שהרי שוגג היה . ועוד תועלת בדבר לכל יראו קרוב המוכה את הרומח לעיניהם תמיד בתוקם שנעשה הרעה וכל דרכי התורה כועס וכל כתיבותיה שלום . כדנינו המזוה מה שאלמו ז"ל שאין הרומח בשגגה גולה אלל אם כן מת הבהרג לשעה שהרגו אלל חבל בוא"ע"פ שאחזקו למויתה והלה ומת אח"כ גולה שווא הוא בעלמך קרב מיתתו או הרוח נכנסה בחבורה והרגתו . ואפילו שחט בו שני קיימים ועמד מעט ארי גולה על ידו . ומה שאלמו שישאל גולה אם רחם עבד או גר תושב . (וב"ש עבד שהרג ישראל או גר תושב) וכן עבד שהרג עבד או גר תושב שאלמו וביה לנטי ישראל לחקת משפט ולגר הגר בתוקם . אלל גר תושב שהרג את ישראל ב"ד מיד בין שוגג כהרג עליו : עכ"ס שהרג את עבדו או גר תושב מוקלט היו קולטין אותו . ומה שאלמו שכן גולה על ריחת אביו והאב בריחת הבן וכד"ה שלא בשעת לימוד אלל בשעת לימוד והוא שוגג שכונתו היתה ללמוד ולהעיל לו בחכמה או באומנות סטור מגלות . וכן הרב את תלמידו כיוון . ומה שאלמו שתלמיד שגלה מגלן רבו עמו שאלמו וגם אלל חמת מהערים האלהותי . ודרשו ז"ל עשו לובל שיחיה . והחכמה תחיה את בעליה . ודין אשה או עבד ושפחה שגלו אם חיה הכלל או האב במונותם ע"ה . ודין הורג שמת קודם שיגלה שזולתיין עמדותיו לשם . ודין בנות שהרג בעיר מקלטו וכן לוי שהרג במדינתו ודין חי זהו שונא שאלמו עליו כי באיזה הרגו . ודין מה שאלמו שכל שהרג נפש בדרך ירידה גולה ואפילו עליה שהוא לורך ירידה . וכן שנגדך עליה אינו גולה ואפילו בירידה שהוא לורך עליה . ודין רומח שרצו בני עיר מקלט לכבדו חמיהם שאלמו להם רומח אלו ואם אחריו חף על פי כן מותר לקבל מום . ודין מוכח שקולט רומח בשגגה ודוקא גגו וכמוכח בית עולמים ודוקא כן ועבודה בידו אלל אחר לא . ולא היו מניחין אותו אם אלל לשעה ואחר כך מוסרין לו שונאים וזולתיין אותו לעיר מקלטו . וכד"ה אבמחוייבי גלות מן הדין אלל מי שפחד מן המלך שלא ירגנו בהוראת שעה וכרח למוכח ונסמך ואפילו הוא זר הרי זה ניצל ואין לוקחין אותו מעל המוכח לעולם כן ראויתו שכתב הר"מ בתו"ל . ויתר פרטים עבאריס במסכת נזות

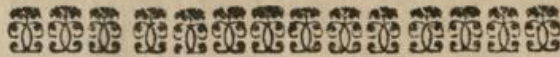
לסם חלק'סרן שאלמו צואת בני ישראל ונתנו ללוים מנחלת אחוזתם ערים רשברת ונחזור בסוף הפרשה כד' הערים אשר הרגנו ללוים ארבעים ושמונה עיר . ומאלה הפרדים של לויס היו מהם ערים מיוחדת להיות מקלט הרומח . ואללם בכלם היו לו מקלט . וכסדר שופטים במונות עירי מקלט נכתוב בע"ה מה בין מיוחדות לכך לאותן האחרות והיו קולטות אותן כנדדים ידועים כמו שמופוש בכתוב ומכואר במסכת זכות . שורש המזוה זו ידוע הוא כי שט' הלוי מחסר השבטים ונכון לעבודת בית יי' ואין לו חלק עם ישראל כנחלת שדות וכרמיוס אלל ערים היו לריכוס להם על כל פנים לשבת הם וכניהם וטפם וכל חיתים ומטני גדול מעלתם וכשר פיעלם ואין עברם נכחה הרמם לקלוט כל הורג נפש בשגגה יותר מארצות שאר השבטים אולי תכפר עליו אדמותם הנקודשת בקדושתם . ועוד טעם אחר בדבר כי הכוונתם חכמי לכס ידועים במעלות המדות וחכמות נכסדות ידוע לכל שלא יסתמו אל הרומח שיכלל אליהם ולא יגעו בו ואף כי יהרגו אחד מאוהביהם או מגוליהם אחר אשר בפתע בלא איבה יהרגו ועל השבט הזה הכבד כלומר האומר לאבינו ולאמו לא ראויתו כלומר שלא יעשו דבר בעולם זולתי מדרך היושר ועל כיוון האמות ולא ישה לבם אהבת אדם ואפילו אהבת אב ואם ואחים ויכניס שהטבעת חייב אהבתם ותכריחה זכבל סכן אהבת שאר בני אדם . ועוד כתבתי בענין עוד טענה אחרת בסדר בהר סיני : דיני מזוה ווקצרים וכמונות הנסמכות אליה כגון אזהרת שדה מורש עריוס לא ימכר שנסדר בהר סיני כתבתי קנת מן הדינים : וכמון כן במונות להקדיל עירי מקלט שנסדר שופטים נכתוב ניהם בע"ה ששלשם מענין אחד הם . ואם נעמד לדעת הסך והסך בהם (ה' שמיטה ע"ג) . ונוהגת מזוה זו כיוון שישאל שריוין על אדמותם והיא מן המזות המוטלות על הציבור כולם ויתר על ראשי העם ולעיתים לבוא אחר ירושה וישיבה מיד נקיים מזות עשה זה במהרה בימינו אמין :

תט שמוניענו שלא להרוג החוטא כסנרחהו עשה מעשה החוטא שיתחייב עליו מית הקודם שביאחו לב"ד אלל כתחייבנו להביאו לפני ב"ד וכביא עליו העדים לפניהם והם ידוהו כמה שהיא חייב שאלמו ולא ימות הרומח עד עמדו וגומר ולשון מביא אלל יכול שיהרגו אותו ומהרג או שאלף ת"ל ולא ימות הרומח עד עמדו וגו' . ואפילו ראוהו ב"ד הגדול שהרג יהיו כולם עדים וישאו יעדוים אלל ב"ד אחר שידוהו . ועוד אמרו במכילתא הרי עדה שראו אחד שהרג את הנפש יכול יהרגו אותו עד שלא יעמיד אלל בית דין ת"ל לא ימות הרומח עד עמדו : משרשי המזוה לפי שעיני דייני כפשות הוא דבר קשה מואר שרין דקדוק גדול ביותר . וכטעמו העדה להיות מוצלים הבדון בכל דבר הראוי להעילו ושפילו לא שיטו הדין כדי להעילו חליהם וכמו שדחשו ז"ל ושפטו העדה והעילו העדה כלומר שחריכים להפק בזכותו ואם יש לו זכות יעלוהו ואם לאו יתרגו . ועל כן הוזהרו שיביא הדין על כל פנים לפני בית דין ולא ידוהו העדים שראו הדבר בעיניהם לעולם כי אולי מתוך ראותם העיני לא יוכלו להסך בזכותו כי יתעורר לבנם בחייבו על כל פנים . דיני המזוה כגון מה שאלמו ז"ל דבניה דברים אמורים שלא כהרוג החוטא עד שביאחו לב"ד . כשעבר ועשה החטא . אלל מי שהיה רודף אחר חבירו להרגו או אחר נערה ומאורסה והוא הירואו ולא נזמי מלרדוף א"ע"פ שלא קבל התראה חייבים אנו להורגו ומוזהרין עליו וכמו שכתוב בע"ה בסוף סדר כי תלא באזהרת וקנותה את כפה לא תמוס עיניך ויתר פרטים

אכל כולן רואין כבעל העבירה ונתבאר זה בפרק כיצד בעדים במסכת מכות .

תיב שלא נקח כופר כלומר סדיון ואפילו כל מונן שבעולם להציל נפש הרופח שלא להורגו שגאמר ולא תקחו כופר לנפש רוצח אשר הוא רשע למוות . שורש מלואו ידוע שאם הורשו לדוני הארץ ליקח כופר מיד הרופח כמלא שכל הגדול מחבירו ועשיר ממנו יורגנו ואם ימרה אפיו עליו ויתן כשרו וכמלא חרב אים בחייו והישוכ בטל . מדיני המלואה מה שאמרו ז"ל שאפילו רצה גואל הדם למטרו ואמר לדיין שהוא מוחל על דמו ושיקחו ממנו כופר אם ירצו איך ראשם ליקח הכופר ולא לפטרו בכל מונן שבעולם אלא יומת כמלות האל עלינו ויתר פרטיה במסכת מכות (ה' ר"ח פ"ה) . ונוהגת בזמן הכית פזורים ונקבות שעכשו בזמן הזה אין לנו עסק בדני נפשות . ואמרו בבאן סנהג איסור זה גם בקבות ואע"פ שהן אינן דנות הענין כוא שאם אולי בזמן הזה מחמת מלכות או סכה אחרת יבוא ביד אשה ענין שיאכלו ממנה להציל נפש רופח כשכיל מונן שהיא מוזהרת משום לאו זה שלא ליקח ממון ויילינו . ועובר על זה בין איש בין אשה ולקח כופר להציל הרופח עבר על לאו זה ועוכאו גדול מאד כי הוא סכה לאיבוד כמה נפשות מישראל :

תיג שלא נקח כופר מהמחוייב גלות מחמת שהרג שוגג לפוטרו מן הגלות שגאמר ולא תקחו כופר לנוס אל עיר מקלטו לשבוע לשבת בארץ . ולפי עשייתו זה לפי דומשו יהיה למס פועל כלומר לא תקחו כופר על מי שהוא ינוס אל עיר מקלטו לשבוע לשבת בארץ מגורי אבותיו . שורש איסור לקיחת הכופר שהרג שוגג וכל ענינו כענין כורג מויד אין נוך להאריך בו הדבור :

מכות (ה' ר"ח פ"ה) . ונוהגת מלואה זו בזמן שישראל על אדמתן וסנהדרין של שבטים ואחד יושבין במקומן המוכן להם בירושלם לדון דיני נפשות ואם עברו על זה כ"ד שבכל מקום ומקום ולא הגלו הרופח כסנהג בטלו עשה זה ועכשו גדול מאד לפי שהיא סכה לשפכות דמים :

תיא שלא ידבר העד בדיון אשר יעיד עליו דיני נפשות וזלתי בהגדת נעדותו לכדוה"ע"פ שהוא עשכיל וחכם שהעד אינו נעשה דיין דיני נפשות שגאמר ועד אחד לא יענה בנפש למוות . וכתב הר"ם כמז"ל וכפ"ל בלאו כזה הענין שגאמר לא יומת על פי עד אחד כלומר לא יורג כמשפט העד ואמרו בסנהדרין ועד לא יענה בנפש בין לזכות בין לחובה וכיארזו שטעם זה הוא משום דמיתו כנוגע בעדותו . וכדיני נפשות כלכד הוא ענין זה שאינו יכול לענות בו בין לזכות בין לחובה כנו שאמרו . משרשי המלואה מה שכתוב במלואה הקודמת לזו . מדיני המלואה מה שאמרו ז"ל שעד שהעיד דיני נפשות ואמר אחר כן יס ללמד עליו זכות משתקין אותו שאין מקבלין ממנו להורות עליו משום דכר אחר שהוא עד עליו . כד"א דיני נפשות אכל דיני ממונות יש ליגד ללמד זכות או חובה אכל לא ימנה מן הדיינין ולא נעשה דיין שאין עד נעשה דיין אפילו דיני ממונות וכד"א בדכר שריך עדים טן התורה אכל ככל דכריהם עד נעשה דיין . ומפני כן נעשה דיין בקיום שטרות דקיימא לן קיום שטרות דרבנן דאדאורייתא עדים החתומים על השטר נעשה כמי שחזקה עדותן ככ"ד . ויתר פרטים בסנהדרין ובמכות (ה' עדות פ"ה) . ונוהגת מלואה זו בזכרים לכדס וכזקן הכית וסנהדרין בזקנתן כי אז דיין דיני נפשות ולא בזמן אחר ואו כלטרך לעדות אכשים על זה . ועד שהעיד ועובר על זה ודבר בדיון בין לזכות בין לחובה עבר על לאו זה אכל אינו לוקה עליו לפי שאין בו מעשה . והר"ם כן ז"ל פירש זה הכתוב של לא יומת על פי עד אחד כלאו אחר והוא שלא לקבל עדות מיוחדת דיני נפשות והו כנון סיהיו העדים רואין אותו אחד מוחלון זה ואחד מוחלון אחר רחוק מן הראשון עד כדי שאין העומדין במלונות יכולין לראות זה את זה

נשלם ספר במדבר

חגהות וחדושים שנמצאו כתובים מכתבת ידו של הרב בעל המחבר משנה למלך
זצ"ל בגליון ספר החינוך

סימן שכ"א אבל ראיתי הרשב"ם שכתב בו כ"ב הכי איתא
בהדיא בפ"ק דתעורה עלה י"ג

סימן רמ"ז וכן כתב הרמב"ם • כ"ב כפי' כתב הר"ם בפ"י
מהמ"א שנהגת בפני הכותב ושלא בפני הכותב ולא
ראתי מי שיחלוק בדיון זה :

פרשת בהר

ס"ס של"ב וכן אם לא רצה לשלוח עבדו חפשי • כ"ב עיין
בהר"ם ריש פ"י מהלכות שמיטה ויובל :

סימן רנ"ו ואל תחשב שזה הוא לאו שכללות • כ"ב הרמ"ם
השיגו בזה ועיין לעיל סימן רט"ו :

ס"ס שמ"ז מ"מ אם קנו חותם • כ"ב ומשכחת לה נמי היכא
דנפלו לה בירושה שלא תשמרר ואפשר דליכא
חיובא למוכרם כיון שלא עשתה אישור בקניה ח"כ בפחותים מט"ן
שנים דליכא טעמא דמשדא וכמ"ש הר"ם סוף הלכות עבדים ועיין
לעיל סימן נ"ב :

סימן ר"ס ולפי הדומה שהמנוח חייב בקללת אביו ואמו
כ"כ אם לא עשה תשובה פשיטא שאינו חייב לא על
מכתו ולא על קללתו דכתיב ונשיא בעונך לא תאזר בעושה תעשה
עמוך ולא עשה תשובה פשיטא דחייב ואין צורך לראותיו דתעשה
שלימה שנית כפ"ב דיבמות מ"י שיש לו בן מכל מקום וכו' ותייב על
זכותו ועל קללתו ואמרינן בגמרא מכל מקום לאתויי מאי לאתויי
מנוח י"ע :

פרשת אמור

סימן של"ט וכן הלוקחו ממנו בענין זה שניהם לוקין • כ"ב
לדעת הר"ם שכתב פ"ו מהלכות בעורות מכל
שלא הועילו מעשיו אינו לוקה ה"כ אינו לוקה וכן בראה חמה שלא הביא
הר"ם לאו זה כפרק י"ט מהלכות סנהדרין • אך המחבר פוסק
דלקי משום דעבר אהורעאל דמלכא וכן בראה נות"ש בסיון שפ"ט
שהנזק לפטור הפודה הכבוד משום דהוי לאו שאין בו מעשה ולדעת
הר"ם אין צורך לטעם זה דתיפוק ליה משום דלא הועילו מעשיו אך
קשה מנ"ש בסיון שפ"א שהמוכר מעשר בהמה אינו לוקה שלא
הועילו מעשיו :

ס"ס רפ"ו ועל מ"ש הקדוש לוקה צריך תלמוד • כ"ב עיין
לקיטן סימן פ' והפ"ק דתעורה דף י' :

פרשת בחקתי

ס"ס שס"א אבל אין לוקין עליו • כ"ב מנ"ש
בסיון שפ"ט בראה דלא ס"ל הכי כלל
דהר"ם וכן כתב בסיון שפ"ט ונ"ע :

סימן רצ"ג אבל מ"מ ראיתי להרמ"ם • כ"ב הכי איתא
בר"ם שני שיערי ענין שלא יקדשו מחוסר זמן ת"ל
ק"ב וכן איתא בפרק הלוקה בהמה דף כ"א • ובפ"ק דזבחים
דף י"ב אמרינן לילה לקדשה יום להרצאה וכ"כ הר"ם בדריש פ"א
מהלכות פרה הדומה י"ע :

ס"ס רצ"ז ובכל זמן בזכרים ונקבות • כ"ב דעת המחבר דאף
דהוי מ"ע שהזמן גרמא כיון דאיכא לאו מוזהרות הם
אף בעשה וכ"כ בסיון רפ"ג וב"כ הר"ם בסוף מנין מ"ע אך התוספות
פ"ק דקדושין דף ל"ד חולקים על זה וס"ל דלעולם אין הנשים
מוזהרות בעשה דהזמן גרמא אף דאיכא לאו :

סימן שי"א ואצ"פ שכתבת הרגל בו כ"ב עיין לעיל
סימן רנ"ז :

הא

ו

הא

הא

ו

הא

הא

הא

הא

הא

הא

הא

הא

